

АРКАДИЎ И БОРИС
СТРУГАЦКИ

ДОРУ НАСЪН
НЕ ВУЖДАМЕ
ПОКОЎ

**АРКАДИЙ СТРУГАЦКИ, БОРИС
СТРУГАЦКИ
ДОРИ НАСЪН НЕ ВИЖДАМЕ
ПОКОЙ**

Превод: Милан Асадуров, Симеон Владимиров, Агоп Мелконян

chitanka.info

ХРИСТО СТЕФАНОВ

ЩАСТИЕ ЗА ВСИЧКИ ДАРОМ...

„Щастие за всички даром и нека никой да не бъде пренебрегнат!“

Тези думи се изплъзват от подпухналите устни на сталкера Ред Шухарт, когато той, промъкнал се през всички капани на загадъчно-смъртоносната зона, стига до легендарната машина на щастieto — тайнственото златно кълбо, изпълняващо човешките желания... И макар че секунди по-рано той се самоокайва в трескавия си вътрешен монолог („Аз съм животно, нали виждаш, животно съм. Дума не мога да обеля, не ме научиха да приказвам, не умея да мисля, тези гадове не ми дадоха да се науча да мисля.“), простият сталкер е изразил с кристална яснота кредото на авторите.

Но да не избързваме. Финалът на „Пикник край пътя“ наистина може да бъде своеобразен ключ към творчеството на братя Стругацки и особено — към една негова (относително обособена) част. Защото няколкото повести, съставлящи сборника „Дори насън не виждаме покой“ — „Пикник край пътя“, „Трудно е да бъдеш бог“, „Времето на дъжда“, „Милиард години до свършека на света“ — се обединяват от това, че в тях *проблемът за нравствения избор* е органично съединен с класическия за научната фантастика *мотив за контакта*.

Разбира се, за контакт с други цивилизации — естествено извънземни, хуманоидни или не, и даже свръхцивилизации (мистичните *страницы*) — става дума и в други творби на Аркадий и Борис Стругацки. Например в „Обитаемият остров“ или „Бръмбар в мравуняка“, първите две части от сагата за прогресорите и странниците, която ДИ „Христо Г. Данов“ издаде през 1987 г., *като цяло* — ако не бъркам, за пръв път в света... Само че там контактът е нещо привично и даже второстепенно от гледна точка на авторската идея; той може да бъде двигател на сюжетното развитие или „остранен“ поглед върху съвременния свят, ала нравствените колизии не произтичат от него — дори генетичният експеримент на страниците в „Бръмбар в мравуняка“ придобива трагична окраска единствено в

рамките на нашата, човешка етика... Донякъде изключение е третата част „Вълните усмиряват вятъра“, където бъдещата свръхцивилизация се заражда от самото човечество — което пък я сближава с „Времето на дъжда“, показвайки още веднъж колко условни са критическите класификации.

Впрочем допускам, че някой може да възрази — какво значение има тук *контактът*, та нали в две от четирите повести той изобщо не се осъществява... Така е. Космическите пътешественици минават по неизвестния си маршрут, спират за малко на Земята, без въобще да ни забележат, и отминават, като оставят в *зоната* материални (а може би и не само материални) следи — загадъчни предмети с неизвестно предназначение, които носят и удобства, но много повече нещастия и смърт („Пикник край пътя“). А „Милиард години до свършека на света“ е изградена върху една логическа схема, която по принцип отрича контакта: ако разумът не е самотен във вселената, то все някъде той би трябвало да е достигнал равнището на *свръхцивилизация*; но такава не е открита — значи може би съществува даже природен закон, който ограничава развитието и не допуска такава възможност...

Това наистина би имало съществено значение; ако целта на братя Стругацки беше — както в тривиалната научна фантастика — просто „да опишат“ контакта, да лансират някакви хипотези, да дадат простор на въображението си... Много „романи в ярки евтини корици“ (както казва един от героите на „Милиард години до...“) стигат дотук; литературата оттук започва.

А зрялото творчество на братя Стругацки започва с „Трудно е да бъдеш бог“ (1964). Главният ѝ герой Антон — изследовател от Института по експериментална (!) история — е изпратен на планета, чиято цивилизация (поразително напомняща земната) живее в своето Средновековие. Той няма право нито да се разкрива, нито да взема решаващо участие (напр. да убива) в събитията, ставащи пред очите му; но е длъжен да подпомага крехките кълнове на хуманизма, истината и справедливостта... Впрочем повестта е достатъчно известна, за да има нужда от преразказа ѝ; в случая искам само да подчертая *антиномичността* на нравствената дилема. Дон Румата Есторски (т.е: Антон) страда във феодалното си обкръжение, но и успешно подпомага преследваните книжници, еретици, бунтари (двигателите на прогреса всъщност). И се утешава, с мисълта, че той и

колегите му, ако и да не могат да направят голямото ДОБРО, поне не правят зло, а даже малко помагат. Докато не чува от устата на водача на въстаналите селяни: най-голямото зло са вселените от тях надежди, които няма да се сбъднат... Така стигаме до развързката, когато Антон — потресен от убийството на любимата му — скрива предавателя, чрез който поддържа непрекъснатата връзка с базата, изважда мечовете си и тръгва да мъсти...

Безспорната симпатия на авторите към героя като че ли затъмни великолепно-двусмисления финал на повестта: Антон е прибран на Земята и излекуван, никой не го упреква, но когато приятелите му го срещат, те трепват — сокът от ягоди по ръцете му им напомня пролятата кръв... Но все пак истинската *невъзможност* на избора в такава ситуация сякаш беше приглушена. Защото ясно е, че доброто и прогресът не може да се насаждат с насилие, с меч и огън (нашата земна история ни е показала това, и то не в експериментален порядък); но може ли да останеш безучастен, когато пред очите ти гинат умните, смелите, честните?...

(По-късно самите братя Стругацки ще „репликират“ тази своя творба — с „Обитаемият остров“; и след този „невъзможен“ избор ще изправят героите на „Милиард години до...“ пред друг, направо несъществуващ.)

Но това ще стане по-късно, а в „Пикник край пътя“ акцентът е поставен другаде. Съществува *зоната* — мястото, където са кацнали пришълците от космоса (и отлетели, без въобще да забележат хората) — със своите тайнствено-смъртоносни закони и загадъчни „чуднотии“. Учените я изследват — бавно и, общо взето, безрезултатно; сталкерите се промъкват нелегално в нея, защото прекупвачите на извънземна стока не жалият „зеленичките“... А като цяло човечеството дори не забелязва, общо взето, какво събитие се е случило — далеч по-важно е, че „инаквите“ заменят автомобилните акумулатори; полицията преследва сталкерите, но военните лаборатории са готови да платят всякаква сума на онзи, който изнесе „пачата на вещицата“... Дори когато се оказва, че преселниците от местата около зоната по необясним начин увеличават нещастните случаи в новите си местожителства, решението е взето веднага — преселванията са забранени. Какво от това, че децата, родени около зоната, губят човешкия си облик?...

В „Пикник край пътя“ на преден план е социалното, мотивите и действията на героите са обусловени от вълчите закони на обществото, движено от частнособственическият интерес. Не прави изключение и Редрик Шухарт, сталкерът-легенда: той води своята лична война с полицията, за да осигури семейството си; и се замисля за пътя до Машината на щастieto (дотогава никой не е стигал до нея, а се е върнал жив само един) едва когато разбира, че и собствената му дъщеря се е превърнала в хомункулус... Само митичното златно кълбо, което изпълнява човешките желания, може да помогне — и Ред тръгва, преодолява всички адски капани на зоната... Но когато стига целта си, изрича други думи...

Човек е по-силен от обстоятелствата; и даже не по-силен — напротив, той може да е безпомощен пред тях, — но ги надвишава с осъзнатата си способност за саможертва. От тази хуманистична позиция братя Стругацки решават проблема — централен, както вече изтъкнах — за нравствения избор. И ако простият сталкер, комуто цял живот е внушавано — *всеки за себе си, другите само ти пречат*, — успява в решителния миг да преодолее гравитацията на егоизма, то героите на „Милиард години до свършека на света“ са изправени пред много по-страшен враг.

Враг ли? „... във вашето положение не само нямате приятели. Вие сте толкова самотни, че нямате и врагове!“ — казва Вечеровски, който единствен накрая ще се възправи срещу... Срещу какво? Наистина кой всъщност пречи на неколцината учени от съвсем, съвсем различни специалности (биохимия, теоретична астрофизика, културология, радиотехника и пр.) да довършат перспективните си трудове, кой със заплахи и изкушения ги отклонява от *откритието*? По стар антропоморфичен „навик“ те се опитват да открият тук пръста на тайна организация или даже на чужда свръхцивилизация, загрижена да не би земната да се изравни с нея... Истината — или поне хипотезата на Вечеровски — е много по-проста. И напълно отчайваща. Изглежда, във вселената действа *природен* закон, ограничаващ възможностите на разума до определени граници, отвъд които би могло да се промени структурата на Мирозданието (аналогията със закона за съхранение на материята е очевидна).

Разбира се, в случая важна е не естественонаучната или философска страна на въпроса. Съществено е друго: има ли човек в

подобна ситуация въобще някакъв избор — когато нарушаването на този природен закон заплашва с болести, нещастия и смърт не само него, а и близките му? Като че ли „здравият разум“ е непоклатим — може ли да се бориш с вселената, човек може да се дразни и от закона за гравитацията, но ако се хвърли от покрива, няма да го преодолее, ами просто ще се пребие.

Не така мисли Вечеровски: „... да капитулираш пред природен закон е просто срамно. И в крайна сметка също глупаво.“ И още: „До свършека на света има още милиард години, казва. За милиард години може много, много да се направи, ако не се предаваш и ако разбираш, ако разбираш и ако не се предаваш.“

... *Да разбираш и да не се предаваш* — не е ли това гордото кредо на Човека? Навярно да, ако на въпроса — а каква е целта на този избор? — можеш да отговориш: *щастие за всички даром и никой да не бъде пренебрегнат!*

Христо Стефанов

ПИКНИК КРАЙ ПЪТЯ

*Ти си длъжен да правиш добро от злото,
защото то няма от какво друго да се прави.*

Робърт Пен Уорън^[1]

---

[1] Този толкова емблематичен епиграф на романа на братя Стругацки не е точен цитат, а перифраза от романа на Робърт Пен Уорън „Цялото кралско войнство“. Ето точния цитат от българския превод на романа на Уорън:

— Доброта. Да, най-проста и обикновена доброта. Но нея от никого не можеш наследи. Трябва сам да я създадеш, докторе. Ако ти е нужна. И трябва да я създадеш от злото. Да, от злото. И знаеш ли защо, докторе? — Той се надигна на разнебитеното кресло и се наведе напред с подпрени на коленете длани и отворени навън лакти, с изпъната шия и паднала над очите коса, изпод която заби поглед в лицето на Адъм. — Да, от злото — повтори той. — И знаеш ли защо? Защото няма от какво друго да я създадеш.

(Робърт Пен Уорън. „Цялото кралско войнство“. Прев. Тодор Вълчев.) — Бел. NomaD. ↑

Из интервюто, което специалният кореспондент на Мармънтското радио взе от доктор Валентин Пилман по случай удостояването му с Нобелова награда по физика за 19... година.

— Доктор Пилман, трябва ли да смятаме, че вашето първо сериозно откритие е така нареченият радиант на Пилман?

— Мисля, че не. Радиантът на Пилман не е първото, нито пък е сериозно откритие, ако изобщо е откритие. И изобщо не е мое.

— Сигурно се шегувате, докторе. Радиантът на Пилман е понятие, което знае всеки ученик.

— Не се учудвам. Той беше открит за пръв път именно от ученик. За съжаление не помня името му. Погледнете в „История на Посещението“ от Стетсън — там всичко е разказано подробно. Пръв откри радианта ученик, пръв публикува координатите студент, а кой знае защо, го нарекоха на мое име.

— Да, с откритията понякога стават странни неща. Доктор Пилман, не бихте ли обяснили на нашите слушатели...

— Слушайте, земляк. Радиантът на Пилман е съвсем просто нещо. Представете си, че сте завъртели голям глобус и сте почнали да гърмите по него с револвер. Дупките в глобуса ще лежат на някаква равномерна крива линия. Цялата същност на това, което вие наричате мое първо откритие, се състои в един прост факт: всичките шест Зони на Посещението са разположени по повърхността на нашата планета така, сякаш някой е стрелял по Земята шест пъти с пистолет, поставен някъде на линията Земя-Денеб. Денеб е алфа от съзвездието Лебед, а точката на небесния свод, откъдето, така да се каже, са стреляли, се нарича радиант на Пилман.

— Благодаря ви, докторе. Драги мармънтци! Най-сетне ни обясниха на разбираем език какво е това радиант на Пилман! Между впрочем онзи ден се навършиха точно тринайсет години от деня на Посещението. Доктор Пилман, може би ще кажете няколко думи на своите съграждани по този повод?

— Какво точно ви интересува? Имайте предвид, че тогава не бях в Мармънт...

— Тъкмо ще бъде интересно да научим какво сте си помислили, когато вашият роден град се окаже обект на нашествие на свръхцивилизация от друга планета...

— Честно казано, веднага реших, че това е журналистическа измислица. Трудно беше да си представя, че в нашия стар, малък Мармънт може да се случи такова нещо. В Гоби или Нюфаундленд — иди-дойди, но в Мармънт!

— Обаче в, края на краищата ви се наложи да повярвате.

— В края на краищата — да.

— И какво?

— Изведнъж ми хрумна, че Мармънт и останалите пет Зони на Посещението... всъщност сгрехих, тогава бяха известни само четири... че всичките те лежат на много гладка крива линия. Изчислих координатите и ги изпратих на „Нейчър“.

— И никак не ви развълнува съдбата на родния ви град?

— Вижте, по онова време вече вярвах в Посещението, ала така и не можех да се насиля да повярвам на паническите кореспонденции за горящи квартали, за чудовища, дето излапват само старците и децата, и за кръвопролитни боеве между неуязвимите пришълци и във висша степен уязвимите, но неизменно доблестни кралски танкови части.

— Прав сте. Спомням си, хората от нашия бранш тогава забъркаха голяма каша... Но да се върнем към науката. Откриването на радианта на Пилман беше вашият първи, но вероятно не и последен принос към нашите знания за Посещението?

— Първи и последен.

— Но без съмнение вие през цялото време внимателно сте следили развитието на международните изследвания в Зоните на Посещението...

— Да... От време на време прелиствам „Известията“.

— Имате предвид „Известията на Международния институт за извънземни култури“?

— Да.

— И кое според вас е най-важното откритие през тези тринайсет години?

— Самият факт, че имаше Посещение.

— Извинете?

— Самият факт, че имаше Посещение, е най-важното откритие не само през изминалите тринайсет години, но и в цялата история на човечеството. Не е толкова важно кои бяха тия пришълци, откъде дойдоха, защо дойдоха, защо останаха толкова малко време и къде се

дянаха после. Важното е друго. Сега човечеството твърдо знае: то не е само във Вселената. Страхувам се, че на института за извънземни култури никога вече няма да му се случи да направи по-фундаментално откритие.

— Това е страшно интересно, доктор Пилман, но аз всъщност имах предвид открития от технологичен характер. Открития, които нашата земна наука и техника биха могли да използват. Нали редица много видни учени предполагат, че находките в Зоните на Посещението могат да изменят цялото ни историческо развитие.

— Аз не спадам към привържениците на това мнение. А що се отнася до конкретните находки, не съм специалист.

— Но все пак вече две години вие сте консултант към Комисията на ООН по проблемите на Посещението...

— Да. Ала нямам никакво отношение към изучаването на извънземните култури. В КОПРОПО аз и моите колеги представляваме международната научна общественост, когато стане дума за контрола по изпълнението на решението на ООН за интернационализацията на Зоните на Посещението. Грубо казано, ние следим с чуждопланетните чудеса да се разпорежда само Международният институт.

— А нима към тези чудеса посяга и някой друг?

— Да.

— Може би имате предвид сталкерите?

— Не зная кои са те.

— Така у нас, в Мармънт, наричат дръзките момчета, които на своя глава проникват в Зоната и измъкват оттам всичко, което успеят да намерят.

— Разбирам. Не, това е извън нашата компетенция.

— То се знае! С тях се занимава полицията. Но би било интересно да научим с какво по-точно се занимавате вие, доктор Пилман.

— Материали от Зоните на Посещението постоянно попадат в ръцете на безотговорни лица и организации. Ние се занимаваме с резултатите от тези действия.

— Благодаря. А на вас като учен не ви ли се иска лично да се заемете с чуждопланетните чудеса?

— Как да ви кажа... Възможно е.

— Значи можем да се надяваме, че един прекрасен ден мармънтците ще видят своя знаменит съгражданин по улиците на родния град.

— Не е изключено.

1. РЕДРИК ШУХАРТ, 23-ГОДИШЕН, ЛАБОРАНТ В МАРМЪНТСКИЯ ФИЛИАЛ НА МЕЖДУНАРОДНИЯ ИНСТИТУТ ЗА ИЗВЪНЗЕМНИ КУЛТУРИ

Стоим предния ден двамата с него в хранилището, вечер е, остава само да хвърлим комбinezоните и може да мръднем до „Борж“ да си наквасим гърлата. Аз стоя просто така, подпирам стената — свърших си работата и вече съм приготвил цигарата. Страшно ми се пуши — два часа не съм пушил, а той още се занимава със своето имане; един сейф натъпка, заключи го и му лепна печата, сега тъпче друг — взема „празнотиите“ от транспортъора, оглежда всяка от всички страни (а между другото една тежи шест кила и половина) и с пъшкане старателно я настанява на рафта.

Колко време се блъска той с тези „празнотиите“ и ако питате мене — без никаква полза за човечеството. На негово място отдавна да съм плюл и да съм се захванал с нещо друго за същите пари. Но пък, като си помисли човек, „празнотиите“ наистина са тайнствена и една такава мътна работа. Колко от тях са минали през ръцете ми, ама колчем ги видя, пак им се чудя. В тях има всичко на всичко два медни диска колкото чаена чинийка, дебели към пет милиметра, и разстояние между дисковете — четиристотин милиметра, и освен това разстояние между тях няма нищо друго. Сиреч съвсем нищо, празно. Можеш да си напъхаш там ръката, може и главата, ако съвсем си се шашнал; празно и толкоз — само въздух. Но все пак между тях има нещо, несъмнено сила някаква, доколкото разбирам, защото още никой не е успял да ги притисне, тези дискове, нито да ги откъсне един от друг.

Не, момчета, мъчно е да опишеш това нещо, ако някой не го е виждал, наистина е много просто наглед, особено когато се вгледаш и накрая повярваш на очите си. Това е все едно да описваш на някого бутилка или, не дай си боже, чаша: само пръстите си мърдаш и псуваш

от пълно безсилие. Карай, ще смятаме, че всичко сте разбрали, а ако някой не е разбрал, вземете институтските „Известия“ — там във всеки том има статия за тези „празнотии“ с илюстрации...

Изобщо Кирил се блъска с тия „празнотии“ вече кажи-речи цяла година. Аз съм при него от самото начало, но досега не ми е ясно какво иска да измъкне от тях, пък и, честно казано, не се стремя кой знае колко да разбере. Нека отначало той сам да се оправи, да разбере, а после може би ще го изслушам. А засега знам едно: той трябва на всяка цена да съсипе някоя „празнотия“, да я разяде с киселина, да я сплеска на преса, да я разтопи в пещ. И тогава всичко ще му стане ясно, ще бъде горд, а цялата световна наука ще потръпне от удоволствие. Но доколкото разбирам, скоро няма да се стигне дотам. Засега той още до нищо не се е докопал, само съвсем се измъчи, изглежда един такъв посивял, мълчалив, а очите му станаха като на болно куче, даже сълзят. Ако някой друг беше на негово място, щях да го помъкна по нощните клубове и други развратни местенца и след седмица щеше да ми стане като новичък, с навирена опашка. Само че това лекарство не е за Кирил, няма смисъл да му предлагам, не е от тази порода човек.

Стоим, значи, двамата с него в хранилището, гледам го какъв е станал, как му горят очите и до немай-къде ми дожалява за него. И тогава се реших. Тоест дори не се реших сам, а сякаш някой ме дръпна за езика да говоря.

— Слушай — казвам, — Кириле...

А той тъкмо седи и държи в ръце последната „празнотия“ с такъв вид, сякаш се е пъхнал в нея.

— Слушай — казвам, — Кириле. А ако имаш пълна „празнотия“, а?

— Пълна „празнотия“? — повтаря той въпроса, ми и повдига вежди, като че ли заприказвах на патагонски.

— Да — казвам. — Този твой хидромагнитен уловител, как беше... обект „седемдесет и седем бе“. Само че с течност вътре, синичка.

Виждам, започна да загарява. Повдигна очи към мен, примижа и в тях се появи проблясък на разум, както той самият обича да казва.

— Чакай — вика той. — Ето такова нещо, само че пълно?

— Да.

— Къде е?

Кирил се излекува. Вирна си опашката.

— Хайде — казвам — да запалим по една.

Той чевръсто пъхна „празнотията“ в сейфа, тръшна вратата, заключи я на три и половина оборота и се върнахме с него пак в лабораторията. За празна „празнотия“ Ърнест дава четиристотин кинта в брой, а за пълна бих изсмукал всичката му мръсна кръвчица на гълъбчето, ама ако щете вярвайте, изобщо не си помислих за това, защото Кирил просто живна, отново стана като струна, целият звънти и по стълбите прескача по четири стъпала, не дава на човек да запали цигара. Общо взето, всичко му разказах — и каква е тя, и къде се намира, и как най-лесно може да се добере човек до нея. Той веднага извади картата, намери гаража, тикна си пръста в него и ме погледна — ясна работа, веднага разбра всичко за мене, пък и какво ли имаше тук да не се разбира...

— Ех, ти! — казва той, а се усмихва. — Е, какво, трябва да отидем. Хайде, още утре сутринта. В девет часа ще поръчам пропуск и „галош“, а в десет ще тръгнем. Хайде, а?

— Добре — викам. — А кой ще бъде третият?

— За какво ни е трети?

— А, не — казвам. — Това не ти е пикник с гаджета. Ами ако се случи нещо с тебе? Зона е. Трябва да има ред.

Той леко се усмихна и повдигна рамене.

— Както искаш. Ти по-добре знаеш.

Има си хас да не знам. Разбира се, той великодушно се стараеше заради мен: третият е излишен, ще прескочим двамата и всичко ще бъде скрито-покрито, никой няма да се досети какъв си. Да. Само че аз знам, тези от института не ходят в Зоната по двама. Те си имат такъв ред: двама вършат работата, а третият гледа и когато после го питат, разказва.

— Лично аз бих взел Остин — казва Кирил. — Но ти сигурно няма да го искаш. Или може?

— Не, викам. Само не Остин. Остин друг път ще го вземеш.

Остин не е лошо момче, смелостта и страхът му са по мярка, но според мен той вече е отписан. Невъзможно е да обясня това на Кирил, но знам: въобрази ли си човек, че познава Зоната и всичко разбира, скоро го заравят. И нямам нищо против. Само че без мен...

— Е, добре — вика Кирил. — А Тендър?

Тендър е вторият му лаборант. Сносен човек, спокоен.

— Старичък е — казвам. — И деца има...

— Нищо. Той вече е влизал в Зоната.

— Добре — викам. — Тендър да бъде.

Той остана да изучава картата, а аз хукнах право в „Борж“, защото бях страшно гладен и гърлото ми беше пресъхнало.

Появявам се на следващата сутрин, както винаги в девет, показвам пропуска, а на портала дежури онзи дългунест сержант, дето миналата година го бяхтих, щото веднъж на пияна глава взе да сваля Гута.

— Здравсти — казва ми той. — Слушай — казва, — Рижи, търсят те из целия институт...

Тук вежливо го прекъсвам.

— Аз не съм ти Рижи — викам. — Недей да ми се пишеш приятел, шведска върлино.

— Боже мой, Рижи — изумява се той. — Та тебе всички така те наричат.

Преди да ходя в Зоната, се изнервям, а и на всичко отгоре съм трезвен — хванах го за портупея и му обясних доста подробно какво представлява и защо е произлязъл от майка си. Той се изплю и ми върна пропуска вече без никакви нежности.

— Редрик Шухарт — вика, — наредено ви е незабавно да се явите при пълномощника на отдела за безопасност капитан Херцог.

— Ха така — казвам аз. — Това е друго нещо. Ако винаги разговаряше така с мен, цена нямаше да имаш...

А си мисля: „Я виж ти! За какъв дявол съм му притрябвал на капитан Херцог в служебно време?“ Добре, отивам да се представя. Неговият кабинет е на третия етаж, хубав кабинет и решетки има на прозорците, както в полицията. Самият Уили седи зад своето бюро, смуче ожесточено лулата си и съчинява някаква глупост на пишещата машина, а в ъгъла един сержант се рови в железен шкаф, нов трябва да е, не го познавам. При нас в института такива сержанти има повече, отколкото в цяла дивизия, и всичките са едни такива едри червендалести здравеняци, на тях не им трябва да ходят в Зоната, а и за световните проблеми пет пари не дават.

— Добър ден — казвам. — Викали сте ме.

Уили гледа през мен, сякаш съм прозрачен, отмества машината, слага пред себе си дебела папка и започва да я прелиства.

— Редрик Шухарт? — казва.

— Тъй вярно — отговарям, а ми е смешно — едвам се сдържам.

Напушва ме един такъв нервен смях.

— Колко време работите в института?

— Две години, третата карам.

— Какво ви е семейството?

— Сам съм — викам. — Сирак.

Тогава той се обръща към своя сержант и строго му заповядва:

— Сержант Лъмър, вървете в архива и донесете дело номер сто и петдесет.

Сержантът козирува и изчезна, а Уили затвори папката и мрачно попита:

— Пак си се хванал за стария занаят?

— Какъв стар занаят?

— Ти си знаеш какъв. Отново дойде материал срещу тебе.

„Тъй значи...“ — мисля си.

— И откъде е материалът?

Той се навъси и започна раздразнено да чука с лулата си по пепелника.

— Това не е твоя работа — казва. — Като стар приятел те предупреждавам, зарежи този занаят, спри веднъж завинаги. Спипат ли те втори път — шест месеца не ти мърдат. А от института ще те изхвърлят незабавно и завинаги, разбираш ли?

— Разбирам — казвам. — Това го разбирам.

Но той вече не ме гледа, смуче ожесточено празната лула и прелиства ли, прелиства папката. Това значи, че сержант Лъмър се с върнал с дело номер сто и петдесет.

— Благодаря ви, Шухарт — казва капитан Уили Херцог, по прякор Шопара. — Това е всичко, което исках да изясня. Свободен сте.

Отидох в съблекалнята, надянах комбинезона, запалих цигара, а през цялото време си мисля: „Откъде идва този сигнал? Ако е от института, това са дрънканици, тук никой не знае нищо за мен и не може да знае. А ако е от полицията, същата работа, какво могат да знаят те освен старите ми грехове? Може да са хванали Лешояда, за да се отърве, той ще натопи всеки... Ама и Лешояда сега не знае нищо за

мен.“ Мислих аз, мислих, нищо свястно не можах да измисля и реших, че не ми пука. Последния път ходих в Зоната нощем преди седмица, почти цялата стока вече съм пласирал и почти всички пари съм изхарчил. С явните улики не са ме опипали, а сега, както и да ме хванеш, ще се изплъзна.

И тогава, когато се изкачвах вече по стълбите, изведнъж ми просветна пред очите, хем така ми просветна, че се върнах в съблекалнята, седнах и отново запалих цигара. Излизаше, че днес не бива да ходя към гаража в Зоната. И утре не бива, и вдругиден. Излизаше, че пак съм в черния тефтер на полицейския господ, не са ме забравили те, а ако са ме забравили, то някой им е напомнил. И сега вече не е важно кой именно. Никой сталкер, освен ако не се е побъркал съвсем, няма и да припари до Зоната, когато знае, че го следят. Сега трябва да се скрия в миша дупка. Каква ти Зона, значи? Аз там и с пропуск не ходя, колко месеца стана. И вие какво сте се лепнали, разбираш ли, за честния лаборант?

Обмислих всичко и сякаш даже ми олекна, че днес не бива да ходя в Зоната. Само че как по-деликатно да съобщя това на Кирил?

Казах му направо:

— В Зоната не отивам. Какво ще разпоредиш да правя?

Разбира се, отначало той се опули. После очевидно се досети за нещо: хвана ме за лакътя, отведе ме в кабинета си, сложи ме да седна на неговото бюро, а той се настани до мен на перваза. Запалихме по цигара. Мълчим. После той внимателно ме пита:

— Случило ли се е нещо, Ред?

Е какво да му река?

— Не — казвам, — нищо не се е случило. Вчера загубих на покер двайсет кинта от мистър Нънан. Играе като машина, без нито една засечка...

— Почакай — вика той. — Ти какво, отказа ли се?

На това място чак запъшках от напрежение.

— Не мога — процеждам през зъби. — Не мога, разбираш ли? Ей сега Херцог ме вика при себе си.

Той омекна. Пак се върна нещастният му вид и очите му пак станаха като на болен пудел. Конвулсивно си пое дъх, запали от фаса нова цигара и тихо рече:

— Повярвай ми, Ред, на никого не съм казал нито дума.

— Стига — викам. — Кой говори за теб.

— Аз даже на Тендър още нищо не съм казал. Пропуск му извадих, а дори не съм го питал ще дойде ли или не...

Мълча и пуша. Да се смееш ли, да плачеш ли, нищо не разбира човекът.

— А Херцог какво иска от теб?

— Нищо особено — викам. — Някой ме е наклепал, това е всичко.

Той ме погледна някак странно, скочи от перваза и закръстосва кабинета си. Той тича из кабинета, а аз седя, пафкам и си мълча. Жал ми е за него, разбира се, и ме е яд, че така глупаво се получи. Уж излекувах човека от меланхолията. А кой е виновен? Сам съм си виновен... Но ето че той престава да бяга, спира се край мен и като гледа някъде встрани, неловко пита:

— Слушай, Ред, а колко може да струва пълната „празнотия“?

В началото не го разбрах. Помислих си отначало, че той още се надява да я купи отнякъде, само че къде ще я купиш, може би на света има само една такава, пък и парите му нямаше да стигнат за това: откъде ще има той пари? А после сякаш нещо ме опари: какво си е въобразявал той — че аз заради „зеленичките“ съм скроил тази история, тъй ли? Ей ти, мизернико, мисля си, с кого ме бъркаш?... Вече бях готов да му се озъбя — и засякох. Защото наистина: с кого може да ме сбърка. Сталкерът си е сталкер, на него му дай само повече „зеленички“, за „зеленички“ той с живота си търгува. И ето как излиза: вчера значи хвърлих въдицата, а днес размахвам стръвта и покачвам цената.

Даже езика си глътнах от тези мисли, а той ме гледа печално, очи не сваля, а в очите му чета дори не презрение, а нещо като разбиране. И тогава спокойно му обясних.

— Към гаража — викам — още никой никога не е ходил с пропуск. Дотам още не е прокарано трасе, ти знаеш това. И представи си, че се връщаме, и твоят Тендър започва да се хвали как сме се втурнали направо към гаража, взели сме каквото ни трябва и веднага обратно. Сякаш сме ходили до склада. И всеки ще разбере, че предварително сме знаели за какво отиваме. А това значи, че някой ни е насочил. А кой от нас тримата ни е насочил — няма защо да ти обяснявам. Разбираш ли на какво мирише тази работа за мен?

Свърших си речта аз, гледаме се един друг в очите и мълчим. После той неочаквано плесна с ръце, потърка длани и бодро заяви:

— Е, какво да се прави, като не щеш — не щеш. Разбирам те, Ред, и не мога да те осъждам. Ще отида сам. Дано всичко мине добре. Не ми е за пръв път...

Той разстла картата на перваза, подпря се на ръце, прегърби се над нея и цялата му бодрост просто пред очите ми се изпари. Чувам го да си мърмори:

— Сто и двацет метра... даже сто двацет и два... че и какво има още там, в самия гараж... Не, няма да взема Тендър. Как мислиш, Ред... май че не бива да вземам Тендър? Все пак той има две деца...

— Сам няма да те пуснат — викам аз.

— Нищо, ще ме пуснат... — мърмори той. — Как така няма да ме пуснат?... Виж, тези камиони не ми харесват — това е вярно. Погледни. Тринайсет години стоят под открито небе, а всичките са като новички. На двацет крачки цистерната е ръждясала като решето, а те сякаш току-що са слезли от конвейера... Уф, тая Зона!

Той вдигна глава от картата и се втренчи в прозореца. И аз се втренчих в прозореца. Стъклата на нашите прозорци са дебели, оловни, а зад стъклата е Зоната-кърмилница, ето я, на две крачки, цялата е като на длан от десетия етаж.

Като я гледаш — земя като земя. Слънцето свети над нея както навсякъде по земята и сякаш там нищо не се е променило, сякаш всичко си е както преди тринайсет години. Баща ми, лека му пръст, би погледнал и нищо особено не би забелязал, най-много щеше да попита: Защо тоя завод пуши, стачка ли има?... Жълта руда на купчини, въздухонагреватели хвърлят слънчеви отблясъци, релси, на релсите локомотив с платформи... С една дума — индустриален пейзаж. Само хора няма. Нито живи, нито мъртви. Ето, и гаражът се вижда: дълго, сиво черво, вратата зейнала, а на асфалтовата площадка стоят камиони. Тринайсет години стоят и нищо не им става. Господ да ти е на помощ, ако се пхнеш между два камиона, те трябва да се заобикалят отдалеч... там в асфалта има една пукнатина, ако оттогава не е обрасла с тръни... Сто двацет и два метра — откъде ли ги пресмята? Аха, сигурно от крайния маркер. Вярно, оттам не е повече. Все пак напредват учените глави. Виж, до самия насип път са прокарали, хем колко хитро са го прекарали? Ето я и канавката, дето се

затри Плужека, само на два метра от техния път. А Дръгливия казваше на Плужека: „Глупако, стой настрана от канавката, че инак от тебе няма да остане нищо даже за погребване...“ И позна — няма какво да се погребее... Ей това е Зоната, върнеш ли се със стока — все едно чудо е станало, върнеш ли се жив — успял си, получиш ли куршум от патрула — късмет си имал, а всичко останало е съдба...

Тогава погледнах Кирил и виждам — наблюдава ме под око. А лицето му едно такова, че в същия миг реших всичко другояче. Я ги зарежи, мисля си, всичките, ей богу, какво могат да ти направят те в края на краищата? Той можеше въобще нищо да не казва, ама рече:

— Лаборант Шухарт — казва. — От официални, подчертавам, от официални източници получих сведения, че оглеждането на гаража може да донесе голяма полза на науката. Предлагам да огледаме гаража. За премиалните гарантирам. — И се усмихва, съща майска роза.

— А кои са тези официални източници? — питам аз и също му се усмихвам като глупак.

— Това са конфиденциални източници — вика той. — Но на вас мога да кажа... — В този момент престана да се усмихва и се навъси. — Да речем, от доктор Дъглас.

— Аха — викам, — от доктор Дъглас... И кой е този доктор Дъглас?

— От Сам Дъглас — казва той сухо. — Дето загина миналата година.

Мравки ме полазиха. Твойта верица! Кой говори преди тръгване за такива неща! Вари ги, печи ги тия, учените глави — нищо не схващат... Забучих фасата в пепелника и му викам:

— Добре. Къде е твоят Тендър? Докога ще го чакаме?

С една дума повече на тази тема не говорихме. Кирил се обади в транспортния отдел и поръча „хвърчащ галош“, а аз взех картата и погледнах какво са нарисували там. Не е лошо нарисувана, нормално. По фотопът — отгоре и с голямо увеличение. Виждат се даже шарките на автомобилната гума, дето се търкала до вратата на гаража. Ех, да имаше човек от нашата черга такава карта... ала всъщност само дяволът може да има файда от нея през нощта, когато човек и ръцете си не вижда...

Тогава се появи и Тендър. Почервенял, запъхтян. Дъщеря му се разболяла, та тичал за доктор. Извинява се за закъснението. Е, и ние му сервирахме изненада — трябва да ходи в Зоната. Отначало той даже забрави да се задъхва, горкият. „Как така в Зоната? — казва. — Защо аз?“ Обаче като чу за двойните премиални и че Ред Шухарт също тръгва, съвзе се и отново започна да диша.

В крайна сметка слязохме в „будоара“, Кирил се замота за пропуските, показахме ги на сержанта и той ни даде по един работен костюм. Виж, това е хубава дреха. Пребоядисай я от червено в по-подходящ цвят и всеки сталкер ще ти брой за такъв костюм петстотин кинта, без да му мигне окото. Отдавна съм се заклел, че ще издебна удобен случай и непременно ще свия един. На пръв поглед не е нищо особено, като водолазен костюм, и шлемът е като на водолаз с голямо стъкло отпред. Даже не е като водолазен, а по-скоро като на летец-изпитател или, да речем, на космонавт. Лек е, удобен, никъде не ти стяга и не се потиш в него от горещината. С такъв костюм и в огън можеш да влезеш, и никакви газове не проникват в него, разправят — даже куршум не го ловял. Разбира се, и огънят, и разните там иприти, и куршумът — всичко това е земно, човешко. В Зоната няма нищо такова, не от това трябва да се пазиш в Зоната. Изобщо тъй или инак, и с тези костюми там хората мрат като мухи. Друга работа е, че без тях щяха да мрат още повече. От „парливи пух“ например тези костюми спасяват стопроцентово. Или от хрчката на „дяволското зеле“... Та така. Навлякохме ние работните костюми, пресипах гайките от торбичката в джоба на крачола и се затътрихме през целия институтски двор към изхода за Зоната. Тук всичко е уредено така, че всички да видят: ето, значи, героите на науката отиват да пожертвуват живота свой на олтара на човечеството, знанието и светия дух, амин. И наистина на всички прозорци чак до петнайсетия етаж са се изпонадвесили хора, само дето не махат с кърпички и оркестър няма.

— По-широко крачи — казвам на Тендър. — И си глътни шкембето, че излагаш четата. Благодарното човечество няма да те забрави!

Погледна ме той и виждам, че не му е до майтап. Така е, сега не е време за майтап... Но когато отиваш в Зоната, непременно те избива на едно от двете: или на плач, или на смях, а аз не съм плакал, откакто

съм се родил. Погледнах Кирил. Не изглежда зле, само устните му мърдат, сякаш се моли.

— Молиш ли се? — питам. — Моли се — казвам, моли се! Колкото си по-навътре в Зоната, толкова си по-близо до небето...

— Какво? — пита той.

— Моли се! — викам. — Сталкерите ги пускат в рая, без да чакат на опашка!

А той неочаквано се усмихва и ме тупа по гърба: демек — не се бой, с мене няма да пропаднеш, а ако загазим, веднъж се мре. Брей, че смешен човек, божичко.

Дадохме пропуските на последния сержант, този път по изключение той се оказа лейтенант, познавам го, баща му търгува в Рексопол с огради за гробове, „хвърчащият галош“ вече е налице, докарали са го момчетата от транспортния отдел и са го турили досами вратата. Всичко вече е цъфнало на мястото си: и „Бърза помощ“, и пожарникарите, и нашите безстрашни спасители — сбирщина охранени лентяи със своя въртолет. Не ща и да ги гледам.

Качихме се на „галоша“, Кирил седна на мястото на водача и ми вика:

— Е, Ред, командувай.

Без да бързам, разтворих малко ципа на костюма, извадих от пазвата манерката, сръбнах една хубава глътка, завинтих капачката и мушнах манерката обратно в пазвата. Не мога без това. Колко пъти съм ходил в Зоната, а без това все не мога. Те двамата ме гледат и чакат.

— Така — казвам. — На вас не ви предлагам, защото отивам с вас сефте и не знам как ви действа алкохолът. Да се разберем за реда. Всичко, което съм казал, изпълнявате в същия миг и без възражения. Ако някои се забави или започне да задава там въпроси, предварително се извинявам, но ще удрям, където сваря. Ето на тебе например, господин Тендър, ти заповядвам: изправи се на ръце и ходи. И в същия момент ти, господин Тендър, си длъжен да направиш дебелия си задник и да изпълняваш каквото ти е казано. Не го ли изпълниш — може и да не видиш вече болната си дъщеря. Разбра ли? А пък аз вече поемам грижата да я видиш.

— Ти, Ред, най-важното: не забравяй да заповядваш — дрезгаво отвърща Тендър и целият е почервенял, поти се вече и примлясва с

устни. — Аз, ако трябва, на главата си ще ходя, не само на ръце. Не съм новак. Два пъти съм бил там.

— Тия твоите два пъти си ги дръж за себе си — казвам. — А да заповядвам няма да забравя, бъди спокоен. Впрочем ти знаеш ли да караш „галоша“?

— Знае — казва Кирил. — Добре кара.

— Е, добре, щом е добре — казвам. — Тогава хаирлия да е. На конете. Малък напред по маркерите, височина три метра! При двайсет и седмия маркер спираш.

Кирил издигна „галоша“ на три метра и даде малък напред, а аз незабелязано извърнах глава и леко духнах през лявото си рамо. Гледам — безстрашните спасители се вмъкнали в своя въртолет, пожарникарите почтително застанали прави, лейтенантът до портата на изхода ни отдава чест, а над всички тях — огромен, вече избелял плакат: „Добре дошли, господа пришълци!“ Тендър понечи да им махне с ръка, но аз така го погледнах, че всички тия церемонии веднага излетяха от главата му. Ще ти дам аз на тебе едно прощаване.

Отплавахме.

Вдясно от нас беше институтът, отляво — Чумавата улица, а ние се движехме от маркер до маркер по средата на платното. Ех, доста отдавна никой не е идвал тук и не е вървял по тази улица! Асфалтът целият е напукан, пролуките са обрасли с трева, но това е още наша трева, човешка. А виж, на тротоара от лявата страна вече растат черни тръни и по тези тръни се вижда как ясно се е очертала Зоната: черният храсталак е отрязан сякаш с нож до самата настилка. Не, тези пришълци все пак са били порядъчни хора. Даже „парливиат пух“ хич не може да се пренесе от Зоната към нашата страна, макар да изглежда, че вятърът го мотае както му падне...

Къщите на Чумавата улица са олющени, мъртви, обаче стъклата по прозорците навсякъде са цели, само дето са мръсни, та изглеждат някак си слепи. Ама през нощта, когато се промъкваш покрай тях, много добре се вижда как вътре нещо блещука, сякаш гори спирт с едни такива синкави езичета. Това е „пачата на вещицата“, дето диша от мазетата. А иначе ако погледнеш — улица като улица и къщи като къщи, вярно че плачат за ремонт, но нищо особено няма, само хора не се виждат. Ето в тази тухлена къща между другото живееше нашият учител по литература по прякор Запетайката. Досаден човек беше той

и несретник, втората му жена го напусна преди Посещението, а дъщеря му имаше перде на окото, та затова, спомням си, ѝ се подигравахме, до сълзи я докарвахме. Когато започна паниката, той бяга с всички останали от този район по бельо чак до моста, цели шест километра, без да си поеме дъх. После дълго боледува от чума, кожата му се смъкна, и ноктите. Почти всички, които живееха в тези къщи, преболедуваха, затова нарекоха улицата Чумавата. А на тези три улици хората ослепяха. Сега на тези улици тъй си им викат: Първа Сляпа, Втора Сляпа... Не ослепяха съвсем, а всички страдат от нещо като кокоша слепота. Между другото те разправят, че не били ослепели от някаква си там силна светлина, макар да казват, че и такава светлина имало, а ослепели от силния грохот. С такава сила загърмяло, казват, че веднага ослепели. Докторът настоява: ама това не може да бъде, спомнете си добре. А те държат на своето: от най-силния гръм, от него ослепяхме. И при това никой освен тях не е чул гърма...

Да, тук сякаш нищо не се е случило. Ей там си стои будка, остъклена, непокътната е. Детска количка край вратата — даже постелките в нея май са чисти... Виж, само антените са се изложили — обрасли са с едни особени нишки, мязат на разкиснато лико. Нашите, учените глави, отдавна си точат зъбите за тези антени: интересно им било, значи, да погледнат що за лико е това — никъде другаде го няма, само на Чумавата улица и само на антените. А най-важното, че е тука, съвсем близо, под самите прозорци. Миналата година се сетиха: спуснаха от вертолет котва на стоманено въже и закачиха едно снопче лико. Таман онзи дръпна — изведнъж пс-с-с! Гледаме: антената дими, котвата дими и самото въже вече дими, хем не дими простичко, а с едно такова отровно съскане, също като гърмяща змия. Ама пилотът бързо се усети накъде духа вятърът, изхвърли въжето и си плю на петите... Ей го там това въже, виси, почти до земята се е провесило и цялото е обрасло с лико...

Така полека-лека доплавахме до края на улицата, до завоя. Кирил ме погледна: да завивам ли? Махнах му: съвсем бавно. Зави нашият „галош“ и пое съвсем бавно над последните метри човешка земя. Тротоарът е близо, още по-близо, ето вече и сянката на „галоша“ падна върху тръните... Край. В Зоната сме. И веднага ме побиват тръпки. Всеки път усещам тези тръпки и досега не зная дали Зоната ме посреща така, или се обаждат нервите на сталкера. Всеки път си

мисля: щом се върна, ще питам дали и с другите се случва така. И всеки път забравям.

Та тъй, пъплим ние полекичка над някогашните градини, двигателят под краката ни бучи равномерно, спокойно — какво му е на него, никой не го закача. И тогава нашият човек Тендър не издържа. Не бяхме се добрали още до първия маркер, когато започна да дрънка глупости. Е, както всеки новак бръцолови в Зоната: зъбите му тракат, сърцето играе, не може да се владее, хем се срамува, хем не може да се съдържи. Според мен при тях това е нещо като хрема, не зависи от човека и тече ли, тече. И какво ли само не плещят! Или започват да се възхищават от пейзажа, или пък се залавят за нещо, което няма никаква връзка с работата — точно както Тендър сега: захвана се с новия си костюм и вече не може да се спре. Колко платил за него, та колко фин бил вълненият плат, та как шивачът му сменил копчетата...

— Престани — казвам.

Той ме погледна жално, устните му пошаваха — и хайде пак: колко плат отишъл за хастар. А вече бяхме над онова запустяло глинесто място, където по-рано беше градското бунище, и чувствавам аз — на ветрец ми мирише тука. Допреди малко нямаше никакъв вятър и хоп — изведнъж полъхна, залутаха се дяволски пращинки и като че ли нещо чувам.

— Млъкни, ще те убия! — викам на Тендър.

Не, по никакъв начин не може да се спре. Сега се захвана с конските косми за реверите. Е, тогава извинявай.

— Стой — казвам на Кирил.

Той спира веднага. Браво, реакцията му е добра. Хващам Тендър за рамото, обръщам го към себе си, замахвам и — с дланта по физиономията. Цапардоса си, горкият, носа в стъклото на шлема, затвори очи и млъкна. И щом замълча, чух: пр-р-р... пр-р-р... Кирил ме гледа, зъбите му стиснати. Ама нали и той чува това пращане и като всички новаци има напън — да действа, да прави нещо.

— Да дам ли назад? — шепне.

Отчаяно си клатя главата, размахвам юмрук пред шлема му — демек: да не си гъкнал. И тогава всичко просто ми изхвърча от главата. През купчината стар боклук, над изпотрошените стъкла и разните там вехтории запълзя едно особено трептене, тъй както горещият въздух трепти по пладне над ламаринен покрив, изтърколи се по насипа и

тръгна, идва насам, аха да ни пресече курса съвсем близо до маркера, над пътя се поспря, постоя половин секунда (или на мене ми се стори толкова?) и се завлече в полето, зад храстите, зад гнилите стобори, нататък към гробището на старите автомобили.

Как пък точно тука намериха да прокарат пътя — в ниското! Ама и аз съм един — къде ми бяха очите, когато се захласнах по картата им?

— Давай с малък напред — казвам на Кирил.

— А какво беше това?

— Откъде да зная!... Беше и го няма, и слава богу. И си свивай устата, моля ти се. Ти сега не си човек, разбра ли? Сега си инструмент, моята маша...

Тука се усетих, че и мене май започна да ме прихваща бърбривата хрема.

— Край — викам. — Нито дума повече.

Ветрецьт сякаш утихна и нищо лошо не се чува наоколо, само двигателят си бучи спокойно, сънено. А пък се е облецило едно слънце, а пък е един пек... над гаража се стеле мараня. Всичко изглежда нормално, маркерите се изнизват един подир друг. Тендър мълчи, Кирил мълчи — очукват се аджамиите. Няма нищо, момчета, и в Зоната може да се диша, ако знаеш как... Ей го и двацет и седмия маркер — железен прът и на него червен кръг с номер 27. Кирил ме погледна, кимнах му и нашият „галош“ спря.

Дотук беше цвете, тепърва ще видиш дебелия край. Сега главното за нас е пълното спокойствие. Няма закъде да бързаме и вятър няма, видимостта е добра, всичко е като на длан. Ей я там канавката, където се затри Плужека — нещо пъстро се мярка нататък, може дрипите му да са. Гадно копеле беше, упокой душата му, господи, алчно, тъпо и долно, такива баш се сдушват с Лешояда, тях Лешояда Барбридж ги вижда през девет баира и ги прикътква... А впрочем Зоната не пита лош ли си или добър и излиза, че трябва да благодарим на Плужека: глупак беше ти, Плужек, даже никой не помни истинското ти име, ама показва на умните хора къде не бива да им стъпва кракът... Така. Разбира се, най-добре би било сега да се доберем до асфалта. Асфалтът е равен, на него всичко по се вижда, а тази пролука там ми е позната. Само дето не ми харесват двете баирчета. Тръгнем ли направо към асфалта, ще се наложи да преминем

таман между тях. Я ги виж, седят като ухилени и чакат. Не, между вас няма да мина. Втората заповед на сталкера гласи: или отдясно, или отляво всичко трябва да е чисто на сто крачки. Наистина можем да се прехвърлим през лявото баирче... Ама не зная какво има там, зад него. На картата май че нищо нямаше, но кой ти вярва на картите?...

— Слушай, Ред — шепне ми Кирил. — Хайде да скочим, а? Двайсет метра нагоре, а после веднага надолу — и ще бъдем при гаража, а?

— Млъкни бе глупак — казвам аз. — Не ми пречи, мълчи.

Нагоре му се дощяло. А като те цапне там на дваайсет метра? Не можеш си събра даже кокалите. Или ако се окаже тука някъде „голото теме на комара“ — тогава какви ти кокали, мокро петно няма да остана. Виж го ти, не може да трае: хайде да скочим... Общо взето, ясно ми е как ще стигнем до баирчето, а там ще постоим, ще погледаме. Бръкнах в джоба и извадих една шепа гайки.

— Малечко-Палечко помниш ли? Учили ли сте го в училище? А сега ще направим всичко наопаки. Гледай! — И хвърлих първата гайка. Наблизо я хвърлих, както му е редът. На десетина метра. Гайката премина нормално. — Видя ли?

— Е, и? — вика.

— Не „е, и“, а видя ли, те питам?

— Видях.

— Сега съвсем бавно подкарай „галоша“ към тази гайка и преди да стигнеш на две крачки от нея, спри. Разбра ли?

— Разбрах. Гравитационни концентрати ли търсиш?

— Търся туй, което трябва. Почакай, ще хвърля още една. Следи къде ще падне и вече не я изпускай от очи.

Хвърлих още една гайка. То се знае, тя също мина нормално и падна близо до първата.

— Хайде — викам.

Той подкара „галоша“. Лицето му стана ясно и спокойно: види се, разбра. Всички учени глави са такива. За тях е важно да измислят името. Докато не го е измислил — да ти стане жал да го гледаш. Ама щом го измисли — някакъв си там гравитационен концентрат, — тутакси сякаш всичко му става ясно и животът му става по-лек.

Минахме първата гайка, минахме втората, третата. Тендър пъшка, върти се като шугав и от време на време се прозява с такъв

един жален кучешки вой — терсене му е на горкия. Нищо, за него това е полезно. Пет кила ще свали днес, това е по-хубаво от всякаква диета... Хвърлих четвъртата гайка. Тя някак си не премина както трябва. Не мога да обясня защо, но усещам, че не беше както трябва и веднага сграбчвам Кирил за ръката.

— Стой — викам. — Не мърдай...

Взех петата и я метнах по-високо и по-далече. Ето го „голото теме на комара“! Нагоре гайката полетя нормално, надолу уж също тръгна нормално, но някъде към средата на пътя като че ли нещо отстрани я дръпна, хем така я дръпна, че тя потъна в глината и се загуби.

— Видя ли? — прошепвам.

— Само на кино съм виждал такова нещо — казва, а целият се е наклонил напред, току-виж, че се катурне от „галоша“. — Хвърли още една, а?

Да се смееш ли, да плачеш ли. Една! Та нима тук можеш да минеш с една? Ех, науко!... Както и да е, разхвърлих още осем гайки, докато „голото теме“ се очерта. Честно казано, и седем бяха достатъчни, но едната я хвърлих специално за него точно в средата — нека се полюбува на своя концентрат. Прасна се тя в глината, сякаш не падна гайка, а стокилограмов топуз. Прасна се и само дупка остана в глината. Той чак изпъшка от удоволствие.

— Е, добре — казвам. — Направихме си кефа. Стига толкова. Тука гледай. Мятам тази, към която ще караш, не сваляй очи от нея.

С една дума заобиколихме „голото теме на комара“ и се издигнахме на баирчето. Това баирче... До ден-днешен не бях го забелязал. Да... Е, увиснахме над баирчето, ето го къде е асфалтът, на двайсетина крачки. Мястото е чисто: всяка тревичка се вижда, всяко процепче. Ще речеш, всичко е наред. Мятай гайката и хаирлия да е.

Не мога да метна гайката.

Не знам какво ми става, но не се решавам да метна гайката.

— Какво правиш? — казва Кирил. — Защо стоим?

— Почакай — викам. — Млъкни, за бога.

Сега, мисля си, ще метна гайката и ще преминем спокойно, като по масло, тревичката няма да се раздвижи, половин минута и сме на асфалта. И тогава изведнъж плувнах в пот! Чак очите ми се напълниха и вече зная, че няма да мятам тука гайки. Вляво — моля, ако щеш и две

да запратя. Хем пътят оттам е по-дълъг, и някакви не особено приятни камъни виждам там, но нататък се наемам да метна гайка, а направо — дума да не става. И метнах гайката вляво. Кирил дума не обели, извъртя „галоша“, подкара го към гайката и чак тогава ме погледна. Трябва да съм изглеждал много зле, защото веднага си отмести погледа.

— Няма нищо — му казвам. — По кривия път е по-близко.

И мятam последната гайка на асфалта.

Нататък работата тръгна по-лесно. Намерих моята пукнатина, чиста си беше, милата, с никакви гадории не беше обрасла, не беше променила цвета си, гледах я и тихичко ѝ се радвах. И тя ни отведе чак до вратата на гаража по-добре от всякакви маркери.

Наредих на Кирил да се спусне до метър и половина от земята, плъснахме по корем и започнах да гледам през разтворената врата. Отначало заради слънцето нищо не се виждаше, тъмна тъмница. После очите ми свикнаха и виждам, че оттогава в гаража май нищо не се е променило. Онзи самосвал както си стоеше на канала, така си и стои цял-целеничък, без дупки, без петна, и на циментовия под наоколо всичко си е както преди — сигурно защото в канала се е събрала малко от „пачата на вещицата“ и оттогава не се е разплискала нито веднъж. Само едно не ми хареса: нещо сребристо блести чак в дъното на гаража, където са тубите за бензин. По-рано го нямаше. Е, добре, като блести — да блести, няма сега да се връщаме заради него я. Пък и да речеш, че блести някак особено — не, едва-едва, съвсем слабо, кротко и сякаш даже ласкаво... Изправих се и огледах наоколо. Камионите на площадката наистина са като нови. Откакто за последен път бях тук, те според мен са станали по-нови, а цистерната, горката, съвсем е ръждясала, скоро ще почне да се разпада. Ей я там и външната гума, дето я има на тяхната карта...

Не ми хареса нещо тази гума. Сянката ѝ е една такава ненормална. Слънцето ни свети в гърба, а сянката се е проточила към нас. Е, добре де, до нея е далече. Общо взето, поносимо е, може да се работи. Само че какво ли все пак блести там? Или на мен ми се струва така? Сега да можех да запаля една цигара, да седна и да поразмисля спокойно защо нещо сребристо блещука над тубите, а край тях — не... защо сянката на гумата е такава... Лешояда Барбридж разправяше нещо за сянката, нещо шантаво била, но безопасно... Ами то сенките

тук са какви ли не. Но какво ли блести там все пак? Ама също като паяжина в гората по дърветата. Какъв ли паяк я е изплел? Ох, нито веднъж още не съм виждал разни паяци-маяци в Зоната. И най-лошото е, че моята „празнотия“ е баш там, въргала се на две крачки от тубите. Тогава още трябваше да я задигна и сега нямаше да имам никакви главоболия. Ама е страшно тежка, нали е пълна — да я вдигна мога, но да я мъкна на гърба си, отгоре на всичко нощем, че и на четири крака... Който никога не е мъкнал „празнотии“, нека опита, то е все едно да носиш дващсет литра вода без кофи. Дали да тръгваме вече? Трябва да тръгваме. Да можех да сръбна малко сега... Обърнах се към Тендър и казвам:

— Сега ние Кирил отиваме в гаража. Ти оставаш тука за пилот. До кормилото няма да се докосваш без мое разрешение, каквото и да става. Даже земята да гори под краката ти. Ако се уплашиш, и на онзи свят ще те намеря.

Той сериозно ми кимна — няма да се уплаша, демек. Носът му ще кажеш, че е слива, яко съм го фраснал... Спуснах полека аварийните полиспасти на земята, погледнах още веднъж това сребристо пробляскване, махнах на Кирил и заслизах. Стъпих на асфалта и чакам, докато той се спусне по другото въже.

— Спокойно — му казвам. — Не бързай. И гледай да вдигаш по-малко прах.

Стоим на асфалта, „галошът“ се поклаща край нас, въжетата шават под краката ни. Тендър си показал тиквата през перилата и гледа към нас отчаяно. Трябва да тръгваме. Казвам на Кирил:

— Върви на две крачки зад мене, без да изоставаш, гледай подире ми и не се заплесвай.

И тръгнах. На прага се спрях и се огледах. Все пак колко полесно се работи денем, отколкото нощем. Преди седмица лежах ей на тоя праг. Тъмно като в рог, от канала „пачата на вещицата“ изплезила езици, сини като спиртен пламък, а пък — да се спускаш от яд — нищо не осветяват, даже по-тъмно изглежда заради тия езици. А сега какво е! Очите свикнаха с мрака и всичко е като на длан, прахта се вижда даже в най-тъмните ъгли. И наистина там нещо блести, някакви сребристи нишки са се проточили от тубите към тавана — много приличат на паяжина. Можех да накарам Кирил да застане до мен, да почакам, докато очите му свикнат с полумрака, и да му покажа тая паяжина, с

пръст да я посоча. Ама нали съм свикнал да работя сам, моите очи привикнаха, а за Кирил хич и не помислих.

Прекачих вътре — и право към тубите. Клекнах над „празнотията“ и гледам, че паяжината май не се е лепнала за нея. Подхванах я от единия край и казвам на Кирил:

— Хайде хващай, и гледай да не я изтървеш, че е тежка...

Вдигнах очи към него и гърлото ми се сви — гък не мога да кажа. Искам да викна: Стой, значи, не мърдай! — и не мога. Пък и сигурно не бих сварил, прекалено бързо стана всичко. Кирил прекрачва през „празнотията“, обръща се към мен и целият му гръб — в сребристи нишки. Само си затворих очите. Вцепених се целият и нищо не усещам — чувам само как паяжината се разкъсва. С един такъв слаб сух пукот, сякаш обикновена паяжина се къса, но, разбира се, по-силен. Седя със затворени очи и не чувствавам нито ръцете, нито краката си, а Кирил казва:

— Какво става — казва. — Ще я вземаме ли?

— Ще я вземаме — викам.

Дигнахме ние „празнотията“ и я понесохме към изхода, с рамената напред вървим. Страшно тежи мизерницата, даже двамата едвам я носим. Излязохме на слънце и се спряхме до „галоша“. Тендър вече е протегнал лапи към нас.

— Е, хайде — казва Кирил, — раз, два...

— Не — викам, — почакай. Първо да я сложим на земята.

Сложихме я.

— Обърни се — казвам — с гръб.

Обърна се той без нито дума. Гледам — нищо няма на гърба му. И на тъй го въртя, и на тъй — няма нищо. Тогава се обръщам и поглеждам към тубите. И там нищо няма.

— Слушай — викам на Кирил, а очите ми все в тубите. — Ти видя ли паяжината?

— Каква паяжина? Къде?

— Добре — казвам. — Имали сме късмет. — А в туй време си мисля: „Все пак още не се знае.“ — Хайде, хващай.

Натоварихме ние „празнотията“ на „галоша“ и я турихме изправена, за да не се клати. Седи си тя, милата, новичка, чистичка, слънцето играе по медта и синият пълнеж се прелива едно мъгляво, бликащо между медните дискове. И сега се вижда, че това не е

„празнотия“, а именно нещо като съдина, нещо като стъклен буркан със син сироп. Поллюбувахме ѝ се, покатерихме се и ние на „галоша“ и без много приказки поехме по обратния път.

Благодат е с тия учени! Първо, работят денем. А, второ, за тях е трудно само да влизат в Зоната, а от Зоната „галошът“ излиза сам: има такова устройство, курсограф май някакъв, който води „галоша“ точно по същия курс, по който е влязъл тука. Носим се ние обратно, повтаряме всички маневри, спираме се, висим известно време и продължаваме, и минаваме над всичките ми гайки, ако щеш — събирай ги обратно в торбата.

Моите новаци, разбира се, веднага се оживиха. Въртят глави насам-натам, почти всичкият им страх излетя, сега само зяпат любопитно и се радват, че всичко мина като по ноти. Започнаха и да дърдорят. Тендър размахва ръце и се заканва, че ей сега ще обядва и веднага се връща обратно в Зоната да прокара път до гаража, а Кирил ме хвана за ръкава и взе да ми обяснява за този свои гравитационен концентрат, сиреч за „голото теме на комара“. Е, аз не веднага наистина, но им свих юздите. Съвсем кротко им разказах колко глупаци са се затрили в радостта си по обратния път. „Млъкнете — казвам — и се оглеждайте както трябва на всички страни, че да не стане и с вас тъй, както стана с Дребоська Линдън“ Подействува им. Даже не попитаха какво се е случило с Дребоська Линдън. Плаваме в тишина, а аз за едно мисля: как ще развия капачката. И така, и иначе си представям как отпивам първата глътка, а пред очите ми, мине не мине, току блесне паяжината.

С една дума измъкнахме се от Зоната и ни вкараха заедно с „галоша“ във „въшкобойната“ или, казано научно, в санитарния хангар. Там ни миха с три разтвора и три пъти ни попарваха, облъчиха ни с някаква глупост, посипаха ни с нещо и отново ни миха, после ни изсушиха и казаха: „Хайде, момчета, свободни сте.“ Тендър и Кирил повлякоха „празнотията“. Натрупа се народ да гледа — не можеш да се провреш, ама кое бие на очи: всички само гледат и надават приветствени възгласи, а да вземат да помогнат на уморените хора, дето мъкнат — нито един храбрец не се намери. Тъй да е, мене това не ме засяга. Сега мене нищо не ме засяга.

Смъкнах работния костюм, хвърлих го направо на пода — ще го приберат — и се помъкнах към душовете. Заключих се в една кабина,

извадих манерката, развих капачката и се залепих като пиявица. Седя на пейката с омекнали колене, с празна глава, с празна душа и гълтам ли, гълтам алкохола като вода. Жив съм. Пусна ме Зоната. Пусна ме подлата. Мръсница. Жив съм. Новаците не могат да разберат това. Никой освен сталкера не може да го разбере. И по бузите ми текат сълзи — от алкохола ли, от друго ли, не знам. Изсмуках всичко от манерката, аз съм мокър, а манерката — суха. Една глътка, последната, разбира се, не стигна. Е, нищо, това може да се поправи. Сега всичко може да се поправи. Жив съм. Запалих цигара и седя. Усещам — започва да ми минава. Сетих се за премиалните. В нашия институт тази работа е организирана добре. Още сега иди, ако искаш, и вземи плика. А може и тук да го донесат, направо в банята.

Станах и взех полека да се събличам. Свалих си часовника и гледам — прекарали сме в Зоната повече от пет часа, господо! Пет часа. Чак тръпки ме побиха. Да, господо, в Зоната времето не тече. Пет часа... А като погледнеш, какво са за сталкера пет часа? Смешна история. Направо да се пукнеш от смях. А какво ще кажете за дванайсет часа? А за две денонощия какво ще кажете, когато не си успял да свариш през нощта, целия ден лежиш в Зоната с нос, забит в земята, и вече не се молиш даже, а сякаш бълнуваш, и сам не знаеш жив ли си или мъртъв... а втората вечер си свършил работата и се промъкваш със стоката към кордона, а там патрулът те чака с автомати, жаби с жаби, те те ненавиждат, не им прави кеф да те арестуват, страхуват се от тебе като дявола от тамян, защото носиш зараза, те гледат да те пречукат и всичките козове са в ръцете им — иди после доказвай, че са те пречукали незаконно... И значи забивай отново муцуна в земята — моли се до разсъмване и пак, докато се стъмни, а стоката лежи до тебе и даже не знаеш дали просто така си лежи, или бавно те убива. Или като Дръгливия Айзък — объркал пътя и на разсъмване закъсал между два рова — ни наляво, ни надясно. Два часа стреляли по него и не могли да го улучат. Два часа се преструвал на умрял. Слава богу, накрая повярвали и си заминали. Видях го после и не можах да го позная, на човек не мязаше...

Изтрих си сълзите и пуснах водата. Мих се дълго. С гореща вода се мих, със студена вода се мих, после пак с гореща. Целия сапун изхабих. След туй ми омръзна. Спрях душа и чувам: тропот по вратата и Кирил весело крещи:

— Ей, сталкер, излизай! Мирише на „зеленички“!

„Зеленичките“ са хубаво нещо. Отворих вратата, Кирил стои по гащета, весел, помен няма от меланхолията му, и ми тика в ръцете плик.

— Дръж — вика, — от благодарното човечество.

— Плюя аз на твоето човечество. Тука колко са?

— По изключение и за проявен героизъм в опасни условия — двойно възнаграждение!

Да. Така може да се живее. Ако за всяка „празнотия“ тука ми плащаха двойно възнаграждение, много отдавна да съм пратил Ърнест по дяволите.

— Е, как е, доволен ли си? — пита Кирил и сияе, раззинал уста чак до уши.

— Не е лошо — викам. — А ти?

Той нищо не каза. Прегърна ме за врата, притисна ме до потните си гърди, стисна ме здраво, отблъсна ме и се скри в съседната кабина.

— Ей — викам след него. — Как е твоят Тендър: оправи ли се?

— И питаш още! Кореспондентите са го обкръжили, да можеше да го видиш какъв е важен... Така компетентно им обяснява...

— Как — питам — им обяснява?

— Компетентно.

— Добре — викам, — сър. Следващия път ще си взема речник, сър. — И тогава сякаш ток ме удари. — Почакай, Кириле — казвам. — Я излез навън.

— Ама вече съм гол — вика.

— Излез, не съм фуста!

И той излезе. Хванах го за раменете и го обърнах с гръб. Няма. Сторило ми се е. Гърбът му е чист. Само засъхнали струйки пот.

Забих му един ритник, мушнах се в моята кабина и се заключих. Нерви, дявол да го вземе. Там ми се привиждаше, тук ми се привижда... По дяволите всичко това! Днеска ще се напия като кютук. Ричард да можех да оберя, ей това е работа! Да му се чудиш как играе, мръсникът. Ама с никаква карта не мога да спечеля. И да подменям карти вече опитах, и да ги прекръствам, и какво ли не още...

— Кириле! — викам. — Ще дойдеш ли днеска в „Борж“?

— Не в „Борж“, а в „Борш“. Колко пъти трябва да ти казвам...

— Престани! Написано е „Борж“. И недей да се репчиш с твоите правила при нас. Идваш ли или не? Да оберем Ричард...

— Ох, не зная, Ред. Ти нали си невежа душа, не разбираш какво нещо сме домъкнали...

— А ти разбираш ли?

— Прав си. Всъщност и аз не разбирам. Но сега вече, първо, е ясно за какво са служили тези „празнотии“ и второ, ако една моя идея се потвърди... Ще напиша статия и ще я посветя лично на тебе: на почетния сталкер Редрик Шухарт с дълбоко уважение и благодарност.

— Веднага ще ме приберат за две години — казвам аз.

— Затова пък ще влезеш в науката. И така ще го наричат това нещо — „Стъкленицата на Шухарт“. Добре звучи, нали?

Докато си чешехме така езиците, аз се облякох. Пъхнах празната манерка в джоба си, преброих „зеленичките“ и си тръгнах.

— Ей, ти, със сложната душа. Остани си със здраве...

Той не отговори — водата силно шумеше.

В коридора гледам лично господин Тендър, целият червен и надут, същински пуяк. Около него — тълпа. Тука са и сътрудниците, и кореспондентите, и двама шофьори се набутали (току-що стават от масата и си човъркат зъбите), а той ломоти ли, ломоти: „Техниката, с която разполагаме, дава почти стопроцентова гаранция за успех и за безопасност...“ Тогава ме видя и начаса се посмали — усмихва се и ми маха с ръка. Е, хайде, мисля си, трябва да изчезвам. Обаче не успях. Чувам — хукват подире ми.

— Господин Шухарт! Господин Шухарт! Две думи за гаража!

— Няма какво да обяснявам — отговарям аз и се затичвам. Но друг път ще се отървеш от тях: единият с микрофон отдясно, другият с фотоапарат отляво.

— Видяхте ли в гаража нещо необикновено? Буквално две думи!

— Няма нищо за обясняване — казвам, като се старая да оставам с гръб към обектива. — Гараж като гараж...

— Благодаря. Какво ви е мнението за турбоплатформите?

— Прекрасно — казвам и полекичка се насочвам към кенефа.

— Какво мислите за целите на Посещението?

— Обърнете се към учените — казвам. И хоп зад вратата.

Чувам — дращят. Тогава им казвам през вратата:

— Настоятелно ви препоръчвам — казвам — да разпитате господин Тендър защо носят му е като цвекло. Той от скромност премълчава, а това беше нашето най-забавно приключение.

Че като се юрнаха по коридора! Същински коне, ей богу! Изчаках малко, докато утихне навън. Подавам си главата, гледам — няма никой. И си тръгнах, хем си и подсвирквах. Слизам на портала, показвам си пропуска на върлината, а той ми отдава чест. Герой на деня, демек.

— Свободно, сержант — викам. — Доволен съм от вас, сержант. Той се ухили така, сякаш бог знае как съм го похвалил.

— Браво на тебе, Рижи — казва. — Гордея се — казва, — че те познавам.

— Е — викам, — като се върнеш в твоята Швеция, ще има ли какво да разправяш на мацките?

— И питаш! — ми вика.

Не, не е лошо момче. Честно казано, просто не обичам такива високи и румени. Мацките са луди по тях, ама да ги питаш защо? Та нали ръстът не е най-важното... Вървя си аз по улицата и размишлявам кое е важно. Слънцето свети, пусто е наоколо.

Отминах паркинга и стигнах до кордона. Стоят два патрулни автомобили с цялата си прелест, широки, жълти, с прожектори и автомати на стойки, жабите настръхнали, е, разбира се, и сините каски — цялата улица заградили, не можеш да се промушиш. Вървя с наведени очи, за мен сега е по-добре да не ги гледам, денем изобщо е по-добре да не ги гледам: има там две-три личности, наистина се страхувам да не ги позная, защото ако ги позная, ще стане голям панаир. Бога ми, късмет имаха, че Кирил ме примамил да отида в института, търсих ги тогава тия гадове и щях да ги накарам да мирясат, без да ми мигне окото...

Вървя през тази тълпа с рамото напред, почти съм преминал вече и тогава чувам: „Ей, сталкер!“ Но това не се отнася за мене, продължавам и вадя цигара от пакетчето. Някой ме догонва отзаде, хваща ме за ръкава. Отърсвам се от тази ръка и полуизвърнат, вежливо питам:

— За какъв дявол си се вкопчил, мистър?

— Чакай, сталкер — казва той. — Имам два въпроса.

Вдигам очи към него и гледам — капитан Куотърблад. Стар познат. Съвсем омършавял и станал един такъв жълт.

— А — казвам, — здраве желая, капитане. Как ви е черния дроб?

— Сталкер, не ме баламосвай — казва той сърдито и просто ме пронизва с втренчените си очи. — Ти по-добре ми кажи защо не спираш веднага, когато те викат?

И хоп, зад гърба му цъфнаха две сини каски — ръцете им на кобурите, очите им не се виждат, само челюстите им, предъвкват под каските. Откъде ги намират такива? Дали пък не са ни ги пратили за разплод? Денем изобщо не ме е страх от патрулите, но виж, да ме обискират жабите могат, а в този момент не ща.

— Та няма мене викахте, капитане? — казвам. — Някой си там Сталкер...

— А ти, значи, вече не си сталкер, а?

— Откакто благодарение на вас си излежах присъдата, захвърлих този занаят — казвам. — Бях затънал. Благодаря ви, капитане, тогава ми се отвориха очите. Ако не бяхте вие...

— Какво търсиш в района пред Зоната?

— Как какво? Че аз там работя. Две години стана.

И за да свърши този неприятен разговор, изваждам удостоверението си и го давам на капитан Куотърблад. Той ми взе книжата, прелисти и страница по страница и направо помириса всеки печат, едва не ги облиза. Връща ми книжата, пък гледам го — доволен, очите му пламнали, даже се изчервил.

— Извинявай — казва, — Шухарт. Не очаквах. Значи — казва — моите съвети не са минали покрай ушите ти. Е, това е чудесно. Ако щеш, вярвай, но аз още тогава смятах, че от тебе трябва да излезе нещо свястно. Не допусках, че такова момче...

Че като почна, забрави се... Е, викам си, излекувах още един меланхолик, та пак аз да патя, а иначе слушам, разбира се, навеждам смутено очи, „да, да“ — съгласявам се, разпервам ръце и даже, спомням си, някак срамежливо чопля с крак тротоара. Онези горили зад гърба на капитана слушаха, слушаха, личи, че им се размътиха мозъците и гледам, замъкнаха се настрани, дето беше по-весело. А капитанът излага пред мен перспектива след перспектива: учението, казва, е светлина, а неуките са слепи като котенца, господ, казва, обича и цени честния труд... В крайна сметка започна да ми налива в главата

онези отегчителни до втръсване кандърми, с които свещеникът ни тровеше в затвора всяка неделя. А на мене ми се пие, та две не виждам. Нищо, Ред, мисля си, и това ще издържиш. Трябва, Ред, търпи! Няма все с такова темпо да кара я, ето вече почна да се запъхтява... Тогава за мой късмет един от патрулните автомобили взе да сигнализира. Капитан Куотърблад се огледа, изпъшка от досада и ми подава ръка.

— Е, хайде — казва. — Радвам се, че можах да се запозная с честния човек Шухарт. С удоволствие бих обърнал с тебе една чашка по този случай. Силни питиета наистина не бива, докторите не ми дават, но една бира бих изпил с тебе. Ама нали виждаш — служба! Е, пак ще се видим и ще си поговорим.

„Не дай боже“ — мисля си. Но му стискам ръката и продължавам да се червя и да ровя с крак — все тъй, както му харесва. После той най-сетне си отиде, а аз кажи-речи като стрела забих в „Борж“.

По това време в „Борж“ няма хора. Ърнест седи зад тезгяха, бърше чашите и ги гледа на светлината. Чудна работа между другото: когато и да отидеш, тези бармани вечно бършат чашите, сякаш от това зависи спасението на душите им. Ей така може да стои цял ден — ще вземе чаша, ще присвие очи, ще я погледне на светлината, ще ѝ дъхне и хоп, почва да я бърше, трие, трие и пак ще я погледне, сега вече през дъното, и пак почва да я бърше...

— Здравсти, Ърни — казвам. — Стига си я мъчил, ще ѝ пробиеш дупка от триене!

Погледна ме той през чашата, изломоти нещо сякаш със стомаха и без излишни приказки ми наля четири пръста. Покатерих се с мъка на високото столче, отпих една глътка, зажумях, разклатих си главата и пак отпих. Хладилникът протраква от време на време, от мюзикбокса долита някакво леко скрибуцане — приятно и спокойно... Допих си чашата, сложих я на тезгяха и Ърнест, без да се мае, ми налива още четири пръста от прозрачната течност.

— Е, как е, олекна ли ти? — мърмори. — Сталкерът дойде ли на себе си?

— Търкай, търкай — казвам. — Знаеш ли, един търка, търка и докара злия дух. После си гледаше кефа.

— Този пък кой е? — пита Ърни недоверчиво.

— Имаше един такъв барман тука — отговарям. — Преди тебе.

— И после какво стана?

— Ами нищо. Мислил ли си защо беше Посещението? Търка той, търка... Мислил ли си кой ни навести, а?

— Дрънкало си ти — казва ми Търни одобрително.

Отиде той до кухнята и се върна с чиния топли кренвирши. Постави чинията пред мен, подаде ми кетчуп и отново се захвана с чашите. Търнест си знае работата. Той има набито око, веднага вижда, че сталкерът идва от Зоната и че ще има стока, знае Търни какво му трябва на сталкера след Зоната. Наш човек е Търни. Благодетел.

Като изядох кренвиршите, запалих цигара и взех да пресмятам колко горе-долу печели Търни за наша сметка. Не зная какви са цените на стоката в Европа, но съм подочувал, че „празнотията“ например там върви някъде към два бона и половина, а на нас Търни ни дава всичко на всичко четиристотин. „Батерийките“ там струват не по-малко от сто кинта, а ние получаваме най-много дващест. Сигурно и с останалото е същата работа. Вярно, да се прехвърли стоката в Европа също струва пари. На тоз сухо, на онзи — сухо, и шефът на превозите бездруго е на тяхна издръжка... Общо взето, като си помисли човек, Търнест не печели чак толкова много — към петнайсет-двайсет процента, не повече, а ако хлътне, десет години каторга не му мърдат...

Тук някакъв вежлив тип прекъсва благочестивите ми размишления. Даже не съм го чул кога е влязъл. Спира се до десния ми лакът и пита:

— Ще позволите ли?

— Ама разбира се — казвам. — Моля.

Един такъв мъничък, слабичък, с остър нос и папионка. Този образ май че ми е познат, виждал съм го вече някъде, но къде — не помня. Покачи се той на съседното столче и казва на Търнест:

— „Бурбон“ моля. — И веднага се обръща към мен: — Извинете, струва ми се, че ви познавам. Вие работите в международния институт, нали?

— Да — казвам. — А вие?

Той ловко измъква от горното джобче визитната си картичка и я слага пред мен. Чета „Алоис Макноу, пълномощен представител на Бюрото за преселване.“ Е, разбира се, че го знам. Залепва се за хората и ги навива да напускат града. Някой има голям зор всички ние да се махнем от града. В Мармънт и без това останахме половината от

предишните, а те душа дават съвсем да очистят мястото от нас. Чукнах с нокът визитната картичка настрана и му викам:

— Не — викам, — благодаря. Не се интересувам. Знаете ли, мечтая да умра в родината си.

— Но защо? — оживено пита той. — Извинете за нескромния въпрос, но какво ви задържа тук?

Ха иди, че му кажи направо какво ме задържа тука.

— Ами то се знае — викам, — сладките спомени от детството. Първата целувка в градската градина. Мамчето, татенцето. Как за първи път се натрясках ей в този бар. Родният полицейски участък... — Тук изваждам от джоба сополивата си носна кърпа и я слагам на очите си. — Не — казвам. — В никакъв случай!

Той ме поглежда, близва от своя, „бурбон“ и някак замислено казва:

— Не мога и не мога да ви разбера вас, мармънтците. Живеете като във вулкан. Всеки момент може или някоя епидемия да избухне, или нещо по-лошо... Старците ги разбирам. Те са свикнали с това място и им е трудно да го напуснат. Но ето вие... На колко години сте? На двайсет и две — двайсет и три, не повече. Обърнете внимание, нашето бюро е благотворителна организация, не извличаме никакви облаги. Просто ни се иска хората да си отидат от това дяволско място и да се включат в истинския живот. Та ние им осигуряваме пари за път и работа на новото място. На младите, на такива като вас, осигуряваме възможност да се учат... Не, не ви разбирам!

— И какво — викам, — никой ли не иска да заминава?

— О, не, не че никой не иска... Някои се съгласяват, особено хората, които имат семейства. Но виж, младите и старците... Какво намирате толкова в този град? Че той е дупка, провинция...

И тогава му запуших устата.

— Господин Алоис Макноу — казвам. — Всичко това е вярно. Животът ни е тежък. Градчето ни е дупка. И винаги е било дупка. Само че сега — казвам — то е дупка към бъдещето. През тази дупка ние ще напълним вашия келяв свят с такива неща, че всичко ще се промени. Животът ще стане друг, по-справедлив, всеки ще има това, което му е нужно. На ви сега дупка. През тази текат знания. А когато има знания, и богати можем да направим всички, и към звездите да полетим, и докъдето искаш да стигнеш. Ей такава е нашата дупка...

На това място прекъснах, защото забелязах, че Ърнест ме гледа страшно учуден и ми стана неудобно. Хич не обичам да повтарям чужди приказки, даже когато тези приказки, да речем, ми харесват. Още повече че при мен всичко се получава малко чепато. Когато говори Кирил, се захласваш и устата си забравяш да затвориш. Аз уж същото разправям, ама не се получава така. Може би защото Кирил никога не е слагал стока под тезгяха на Ърнест. Е, тъй да е...

Тогаз моят Ърни се опомни и припряно ми наля отведнъж шест пръста: демек, ела на себе си, момче, какво ти става днеска? А остроносият господин Макноу близна своя „бурбон“ и рече:

— Да, разбира се... Вечните акумулатори, „синята панацея“... Но вие наистина ли вярвате, че ще стане така, както казахте?

— Не е ваша работа в какво вярвам наистина — викам. — Това го казах за града. А за себе си ще кажа тъй: каква работа имам аз там при вас, в Европа?

— Но защо пък непременно в Европа?

— А — викам, — навсякъде е едно и също, а в Антарктида отгоре на всичко е студено.

И което е най-чудното: приказвах му аз и с цялата си душа вярвах в това, което приказвах. И в този момент нашата Зона, проклетата, ми стана сто пъти по-скъпа. А пък още не бях пиан.

— А вие какво ще кажете? — обръща се остроносият към Ърнест.

— Аз имам заведение — сериозно отговаря Ърни. — Да не съм ви някакъв сополанко. Всичките си пари съм вложил в това заведение. При мене понякога идва самият комендант, генералът. Защо да заминавам оттук?

Господин Алоис Макноу се захвана да му втълпява нещо с цифри, но аз вече не го слушах. Сръбнах по-яко от чашата, изрових шепа дребни пари от джоба си, слязох от столчето и най-напред пузнах бокса с всичка сила. Там има една такава песничка — „Не се завръщай, щом не си уверен“. Много добре ми действа след Зоната... Боксът, значи, гърми и стене, а аз си взех чашата и отидох в ъгъла при „едноръкия бандит“ да си оправям старите сметки. И времето мина-замина... Тъкмо хвърлям на вятъра последната монета и под гостоприемните сводове нахълтват Ричард Нънан и Гуталин. Хубава двойка. Гуталин е здравеняк, по-черен от дявола, къдрав и с ръчища до

коленете, а Дик е мъничък, закръглен, целият розовичък и благ, само дето крилца няма.

— А! — вика Ди, като ме вижда. — Ето и Ред е тук! Ела при нас, Ред!

— Пр-равилно! — реве Гуталин. — В целия град има само двама човеци — Ред и аз! Всички останали са проклетници и сатанински чеда. Ред! И ти служиш на сатаната, но все пак си човек...

Приближавам се към тях със своята чаша, Гуталин ме сгепва за якето, настанява ме на масата и вика:

— Сядай, Рижи! Сядай, слуга на сатаната! Обичам те, Рижи! Да си поплачем за греховете хорски! Горчиво да ги оплачем!

— Да ги оплачем — казвам. — Да глътнем греховните сълзи.

— Защото иде денят — възвестява Гуталин. — Защото вече е турена юздата на коня бледен и кракът на ездача негов е пъхнат в стремето. И безплодни са молитвите на тези, които са се продали на сатаната. И ще се спасят само онези, които са се опълчили срещу него. Вие, деца човешки, съблазнени от сатаната, които си играете със сатанински играчки и жадувате за сатанински съкровища, на вас говоря: „Слепи сте! Опомнете се, докато не е късно. Стъпчете дяволските дрънкулки!“ — Тогава той изведнъж млъкна, сякаш забрави как беше нататък, и попита вече с друг глас: — А бе ще ми дадат ли тука да пия? Или съм сбъркал вратата? Знаеш ли, Рижи, пак ме изхвърлила от работа. Червен агитатор съм бил — казват. Аз им обяснявам: опомнете се, самите вие, слепци, се сгромолясвате в пропастта и други слепци влачите със себе си! Смят се. Натрих мутрата на управителя и си отидох. Сега ще ме затворят. А за какво?

Дойде Дик и сложи на масата бутилка.

— Днеска аз плащам! — викнах на Ърнест.

Дик ме погледна подозрително.

— Всичко е законно — казвам. — Ще изпием премията.

— В Зоната ли бяхте? — пита Дик. — Изнесохте ли нещо?

— Една пълна „празнотия“ — казвам аз. — И освен това пълните си гаци. Ти ще наливаш ли, или няма да наливаш?

— „празнотия“! — тъжно боботи Гуталин. — За някаква „празнотия“ си рискувал живота си. Жив си останал, но си донесъл на света още едно дяволско творение. А отде можеш да знаеш, Рижи, колко мъка и грях...

— Затвори я тая уста, Гуталин — казвам му строго. — Пий и се весели, че съм се върнал жив. За късмета, момчета!

Добре потръгна за късмета. Гуталин съвсем се разкисна — седи и плаче, сълзите му се леят от очите като от чешма. Нищо му няма, познавам го. Такъв му е стадият — залива се в сълзи и проповядва, че Зоната била дяволска съблазън, нищо не трябвало да се изнася от нея, а каквото било изнесено, трябвало да се върне обратно и да живеем така, сякаш Зоната изобщо не съществува. Дяволовото, значи, дяволу.

Обичам го аз него, Гуталин. Изобщо обичам чалнатите. Когато има пари, изкупува стоката от когото му падне, без да се пазари, колкото искат, толкова дава, а после през нощта натиква стоката обратно в Зоната и там я заравя. Виж го колко реве, господи!...

— А какво е това „пълна празнотия“? — пита Дик. — „Празнотиите“ ги знаем, а виж, за пълна за първи път чувам.

Обясних му. Той заклати глава и помляска с устни.

— Да — вика, — това е интересно. Това — вика — е нещо ново. А с кого ходи? С Кирил ли? С онзи, руснака?

— Да — отвръщам. — С Кирил и с Тендър. Нашият лаборант, нали го знаеш.

— Измъчил си се с тях сигурно...

— Нищо подобно. Съвсем прилично се държаха момчетата. Особено Кирил. Роден е за сталкер — казвам. — Да имаше малко повече опит и да се отървеше от туй хлапашко бързане, всеки ден щях да ходя с него в Зоната.

— И всяка нощ ли? — пита той с пиянска насмешка.

— Внимавай — казвам. — Шегата си е шегата...

— Зная — вика той. — Шегата си е шегата, но за това мога да си издействувам нещо по физиономията. Смятай, че ти дължа две плесници...

— Две плесници на кого? — сепва се Гуталин. — Кой тук?...

Хванахме го за ръцете и едвам го сложихме да седне. Дик му тикна цигара в устата и му поднесе огън. Успокоихме го. А в това време народът приижда. Вече са се налепили по целия тезгях и много маси са заети. Ърнест е повикал своите момичета, те сноват и разнасят на всеки по нещо — на някого бира, на някого коктейл, на някого чисто. Гледам, от известно време в града се появиха много непознати

— повечето някакви хлапаци с пъстри шалове до земята. Казах това на Дик. Той кимна.

— Ами, разбира се — вика. — Започва голямо строителство. Институтът полага основите на три нови сгради, а освен това смятат да оградят Зоната със стена — от гробищата до старото ранчо. Свършват добрите времена за сталкерите...

— Че то кога е имало такива времена за сталкерите? — питам. А си мисля: „Ето ти нови двайсет! Това пък какво е? Значи няма да може вече да се припечелва. Е, нищо, може и за хубаво да е — изкушението ще бъде по-малко. Ще ходя в Зоната денем, като порядъчен човек, парите, разбира се, няма да са същите, но затова пък ще бъде много по-безопасно — «галош», работен костюм, това-онова, пък и патрулите няма да ме дразнят... И от заплатата може да се преживее, а ще изпивам премиалните.“ И като ме хвана един съклет... Пак брой всеки грош: това можеш да си позволиш, онова не можеш, за всяко парцалче на Гута пести, на бар не ходи, ходи на кино... И всичко е сиво, сиво. Всеки ден е сиво, и всяка вечер, и всяка нощ.

Седя си така, мисля, а Дик ми бръмчи в ухото:

— Вчера — вика — се отбих в бара на хотела да изпия нощната си дажба и гледам — седят там някакви нови. Още от пръв поглед не ми харесаха. Премества се един при мен и подхваща разговора отдалече, дава ми да разбера, че ме познава, че знае кой съм, къде работя, и намеква, че е готов да заплати добре различни услуги...

— Кука — викам. Не ми беше много интересно, нагледал съм се тука на куки и съм се наслушал на приказки за услуги...

— Не, драги, не беше кука. Слушай само. Него го интересуваха някои и други предмети от Зоната, хем все сериозни предмети. Акумулаторите, „конските мухи“, „черните капки“ и останалата бижутерия не му трябват. А за това, което му трябва, само намекна.

— И какво му трябва? — питам аз.

— „Пачата на вещицата“, доколкото разбрах — казва Дик и ме гледа някак странно.

— Аха, „пачата на вещицата“ му трябва, значи! — викам аз. — Ами „лампата-смърт“ да му трябва случайно?

— И аз го попитах същото.

— Е, и?

— Представи си — трябва му.

— Трябва му, а? — викам аз. — Е, тогава нека сам да си достави всичко. Та това е нищо работа. Ей ги, мазите са пълни с „пачата на вещицата“, вземай кофата и гребци. Погребението е за твоя сметка.

Дик мълчи, гледа ме изпод вежди и даже не се усмихва. Какво има наистина, дали пък не иска да ме наеме! И тогава загреях.

— Почакай — викам. — Кой пък е бил този? Даже в института е забранено да се изучава „пачата“...

— Правилно — казва Дик нетърпеливо и все ме гледа. — Изследването е потенциално опасно за човечеството. Разбра ли сега кой е той?

Нищо не разбрах.

— Да не са били пришълците? — викам.

Той се разсмя гласно, потупа ме по ръката и рече:

— Хайде по-добре да пием, душо невежа!

— Хайде — викам, но ме хваща яд. Ама че работа — все за невежа душа ме вземат. Философи! — Ей — викам, — Гуталин! Стига си спал, хайде да пием...

Не става, спи Гуталин. Захлупил е черната си мутра на черната масичка и спи, провесил ръце до пода. Пихме с Дик без Гуталин.

— Е, добре — викам. — Душата ми може да е невежа, може и учена да е, ама този тип веднага щях да го изпея, където трябва. Колкото и да не обичам полицията, сам щях да отида и да го изпея.

— Уха — вика Дик. — И в полицията щяха да те попитат: а защо всъщност оня тип се е обърнал именно към вас? А?

Поклатих глава.

— Няма значение. Ти, тлъсти шопаре, трета година си в града, ама нито веднъж не си ходил в Зоната, „пачата на вещицата“ си я виждал само на кино, а да беше я погледнал в действителност, та да видиш какво прави с човека, моментално щеше да се насереш. Това, драги, е страшно нещо, тя не бива да се изнася от Зоната... Ти ги знаеш сталкерите — те са хора груби, дай им само „гуцърчета“, хем повечко, но за тази работа даже покойният Плужек нямаше да се хване. И Лешояда Барбридж няма да се хване... Даже ме е страх да си помисля на кого и за какво може да му притрябва „пачата на вещицата“...

— Какво да се прави — викна Дик. — Всичко това е вярно. Само че, разбираш ли, не ми се иска някоя прекрасна сутрин да ме намерят в

постелята, сложил край на живота си със самоубийство. Аз не съм сталкер, обаче също съм груб и делови човек и разбираш ли, обичам живота. Отдавна живея и вече съм свикнал...

На това място Ърнест неочаквано се развика от тезгяха:

— Господин Нънан! Търсят ви по телефона!

— По дяволите! — злобно процеди Дик. — Сигурно пак рекламация. Навсякъде ме намират. Извинявай, Ред.

Става и отива на телефона. Аз оставам с Гуталин и с бутилката и тъй като от Гуталин няма никаква полза, захващам се сериозно с бутилката. Дявол да я вземе тая Зона, никъде не можеш да се отървеш от нея. Където и да отидеш, с когото и да заприказваш, все Зоната, та Зоната... Хубаво е, разбира се, човек да разсъждава като Кирил, Кирил е добро момче, никой няма да каже, че е глупак, напротив, умен е, ама нали няма хабер от живота. Той даже не може да си представи какви мръсници се въртят около Зоната. Ето сега, моля ти се, на някого притрябвала „пачата на вещицата“. Не. Гуталин, макар и да е пияница, макар и да е чалнат на религиозна почва, но понякога като разсъдиш малко, и си викаш: може би наистина дяволовото трябва да се остави дяволу?

Тука на мястото на Дик сяда някакъв хлапак с пъстър шал.

— Господин Шухарт? — пита.

— Е? — викам.

— Името ми е Креон — казва той. — Аз съм от Малта.

— Е — викам, — как е там при вас, на Малта?

— При нас, на Малта, не е лошо, но аз за друго съм дошъл. При вас ме праща Ърнест.

Така, мисля си. Мръсник е все пак този Ърнест. Капчица милост няма в него. Ей го седи момчето, мургавичко, чистичко, красавец, май че още нито веднъж не се е бръснало и момиче нито веднъж още не е целувало, а на Ърнест му е все тая, на него му дай само повечко народ да вкара в Зоната, на трима един ще се върне със стока — ето ти ги „гущерчетата“...

— И как е аверът ми Ърнест? — питам го аз, след като помълчах.

Той погледна към тезгяха и рече:

— Според мен не е зло. Бих си сменил мястото с него.

— Аз пък не — викам. — Ще пийнеш ли?

— Благодаря, не пия.

— Е, запали тогава — викам.

— Извинете, аз и не пуша.

— Приятелю — казвам му аз. — Тогава за какво ти трябва пари?

Той почервения, престана да се усмихва и ей тъй тихо ми вика:

— По всяка вероятност — вика — този въпрос засяга само мене, господин Шухарт, нали?

— Което си е право, право си е — казвам и си наливам четири пръста. Трябва да си призная, че вече малко ми се вие свят и тялото ми е някак приятно разхлабено: съвсем ме пусна Зоната. — Сега съм пиян — викам. — Веселя се, както виждаш. Ходих в Зоната и се върнах жив и с пари. Не се случва толкова често да се прибереш жив, а пък съвсем рядко е с пари. Така че хайде да отложим сериозния разговор...

На това място той скача, вика „извинете“ и виждам, че Дик се е върнал. Стои прав до стола си и по лицето му разбирам — нещо е станало.

— Как е — питам. — Твоите колби пак ли не държат вакуум?

— Да — вика. — Пак.

Сяда, налива си, долива и на мен и гледам, че работата не е в рекламациите. Пука му на него за рекламациите. Щото, честно казано, и той е един работник...

— Хайде — вика — да пием, Ред. — И без да ме дочаква, изпива на екс своята дажба и си налива нова. — Знаеш ли — вика той, — Кирил Панов е умрял.

Както бях пиян, не го разбрах веднага. Умрял там някой.

— Е, какво — казвам, — да пием за бог да прости.

Той ме погледна с ококорени очи и чак тогава се усетих, сякаш всичко в мен се скъса. Помня, станах, подпрях се на масата и го гледам от горе на долу.

— Кирил?! — А пред очите ми е сребърната паяжина и отново я чувам как пука, като се разкъсва. И през това зловещо пукане гласът на Дик стига до мен като че от друга стая:

— Инфаркт. В банята го намерили, гол. Никой нищо не разбира. Питаха за тебе и аз им казах, че ти си в ред...

— Какво има тука да не разбират? — казвам. — Зоната...

— Седни — казва ми Дик. — Седни и пий.

— Зоната... — повтарям и не мога да спра: — Зоната... Зоната.

Нищо не виждам наоколо освен сребърната паяжина. Целият бар се е заплел в паяжината, хората се движат и тя пука леко, когато я закачат. А в средата стои малтиецът и на лицето му е изписано детско удивление, нищо не разбира.

— Малкият — казвам му ласкаво. — Колко пари ти трябва? Хиляда стигат ли ти? На! Вземи, вземи! — Навирам му парите и вече крещя: — Иди при Ърнест и му кажи, че е измет, не се бой, кажи му! Та той е пъзльо... Кажи му и веднага отивай на летището, купи си билет и право в твоята Малта! Никъде не се бави!...

Не помня още какво виках. Помня, че по едно време се намерих пред тезгяха, Ърнест тури пред мен чаша тоник и пита:

— Днеска май че ти се намират пари, а?

— Да — казвам. — Намират се...

— Може би ще си върнеш борча, а? Утре трябва да плащам данъка.

И тогаз виждам, че стискам в шепата си купчина пари. Гледам ги аз, гущерчетата зелени и мърморя:

— Виж ти, не ги е взел значи. Креон Малтийски... Горд е значи... Е, всичко останало е съдба.

— Какво става с тебе? — пита аверчето Ърни. — Попрехвърли малко мярката, а?

— Не — викам. — Съвсем — викам — съм в ред. Сякаш сега излизам от банята.

— Що не си идеш вкъщи — казва приятелят Ърни. — Прехвърлил си малко мярката.

— Кирил умря — му викам.

— Кой Кирил? Да не е онзи плешивият?

— Ти си плешив — му викам. — От хиляда такива като тебе един Кирил не можеш да направиш. Търгаш си ти — казвам. — Смрадлив търгаш. Със смъртта търгуваш, мутро. Купи ни всичките за „зеленички“... Искаш ли сега да направя на сол цялата ти кръчмарница?

И таман бях замахнал както трябва, изведнъж ме хващат и ме влачат нанякъде. Аз вече за нищо не държа сметка и не искам да държа сметка. Крещя нещо, браня се с крака, удрям някого, а после се опомних — седя в кенефа, целият мокър и с разбита мутра. Гледам се в огледалото и не мога да се позная, и някакъв тик сгърчва бузата ми, по-

рано никога не ми е ставало така. А от залата се носи врява, нещо треци, стъкларията дрънчи, момичетата пицят и чувам Гуталин да реве с див рев:

— Покайте се, търтеи. Къде е Рижия? Къде дянахте Рижия, дяволско семе?

Завива полицейска сирена. Щом тя зави и веднага мозъкът ми се избистри като стъкло. Всичко помня, всичко знам, всичко разбирам. И в душата ми нищо няма — само ледена злоба. „Така — мисля си, — ей сега ще ти уредя веселбата. Ще ти дам да разбереш какво е това сталкер.“ Извадих аз от джобчето за часовника една „конска муха“, новичка, нито веднъж използвана, стиснах я два пъти между пръстите си да се раздвижи, открегнах вратата към залата и я пуснах в плювалника. После отворих широко прозорчето и хоп — на улицата. Много ми се искаше, разбира се, да погледам какво ще стане, но не мога да я трая тази „конска муха“, от нея ми тече кръв от носа.

Протичах през двора и чувам: моята „конска муха“ започна да работи с всичка сила. Отначало кучетата в целия квартал завиха и залаяха — те първи подушват „конската муха“. После някой ревна в кръчмата, та чак ушите ми писнаха толкова надалеч. Можех да си представя как се е замаял народът там — един е изпаднал в меланхолия, друг — в страшно буйство, а някой от страх не знае къде да се дене... Страшно нещо е „конската муха“. Сега кръчмата на Ърнест скоро няма да се напълни отново. Той, разбира се, ще се сети за мен, само че не ми пука... Край! Няма го вече сталкера Ред. Стига ми толкова. Стига ми вече да гледам смъртта в очите и да уча другите глупаци на тази работа. Греша ти, Кириле, приятелю мой. Прости ми, ама излиза, че не ти, а Гуталин е прав. Няма какво да правят хората тука. Нищо добро няма в Зоната.

Прехвърлих се през оградата и се затътрих полека към къщи. Хапя си устните, искам да заплача, а не мога. Кириле, какво направихме? Как ще я карам сега без тебе? Перспективи ми чертаеше — за новия свят, за променения свят... а сега какво? Ще поплаче за тебе някой в далечна Русия, а аз и да плача не мога. А пък нали аз съм виновен за всичко, не някой друг, а аз! Как посмях аз, говедото, да го вкарам в гаража, преди да му свикнат очите с тъмнината? Защо изобщо му казах за тази „празнотия“? И като си спомних за това, нещо ме стисна за гърлото, макар че наистина ми се щеше да пропищя

орталъка. И сигурно съм се вайкал, защото хората, стреснати, взеха да бягат от мен, а после изведнъж сякаш ми поолекна: гледам, Гута иде.

Иде тя насреща ми, моята красавица, иде моето момиче, пристъпва с хубавите си крачета, полата ѝ се поклаща над коленете, отвсякъде я зяпат, а тя върви като по конец, никого не поглежда и кой знае защо, веднага разбрах, че мене търси.

— Здравей — викам, — Гута. Накъде си тръгнала?

Тя ме огледа и тутакси видя всичко: и разбитата ми мутра, и мокрото ми яке, и ожулените ми юмруци, но дума не обели за това, а само казва:

— Здравей, Ред. Тъкмо тебе търся.

— Зная — викам. — Да отидем у нас.

Тя мълчи, извърнала се и гледа настрана. Ох, каква изправена главичка има и шията ѝ каква е. После тя казва:

— Не зная. Ред. Ти може би повече няма да искаш да се срещаш с мен.

Сърцето ми се сви веднага — какво се е случило? Но инак спокойно ѝ казвам:

— Нещо не те разбирам, Гута. Извинявай, днеска съм малко така... и може би затова слабо схващам... Защо така изведнъж няма да искам да се срещам с тебе?

Хващам я подръка и вървим, без да бързаме, към къщи, а всички, които току-що са я зяпали, сега припряно се крият. Аз живея цял живот на тази улица. Тук всички много добре познават Рижия Ред, а който не ме познава, бързо ще ме опознае и той чувствава това.

— Майка ме кара да направя аборт — казва изведнъж Гута. — А аз не искам.

Направих още няколко крачки, преди да разбере, а Гута продължава:

— Не искам никакви аборти, дете искам от тебе. А ти както щеш. Можеш да вървиш накъдето ти видят очите, не те задържам.

Слушам я как малко по малко се наежва, сама се навива, слушам и полекичка оглупявам. Нищо свястно не мога да измисля. В главата ми се върти глупост някаква: с един човек по-малко — с един човек повече.

— Тя ми разправя — вика Гута, — дете от сталкер, вика, що ти трябва изроди да развъждаш? Нехранимайко е той — вика, — ни

семејство ще имате, ни нищо. Днес на свобода, утре в затвора. Само че на мен ми е все едно, аз на всичко съм готова. И сама мога. Сама ще го родя, сама ще го отгледам и сама ще го направя човек. И без тебе ще мина. Само че ти повече не идвай при мен — и на прага няма да те пусна...

— Гута — викам, — мила моя! Почакай малко... — Ама не издържам и ме наляга някакъв нервен, идиотски смях. — Слънчице мое — викам. — Защо всъщност ме пѣдиш?

Смея се като последен глупак, а тя спря, завря глава в пазвата ми и реве.

— Как ще я караме сега, Ред! — казва тя през сълзи. — Как ще я караме?

2. РЕДРИК ШУХАРТ, 28-ГОДИШЕН, ЖЕНЕН, БЕЗ ПОСТОЯННА РАБОТА

Редрик Шухарт лежеше зад надгробния камък и отместил с ръка едно клонче на офиката, гледаше към пътя. Прожекторите на патрулната кола се мятаха по гробището и от време на време блясваха в очите му и тогава той зажумяваше и притаяваше дъх.

Бяха минали вече два часа, а на пътя всичко си беше както преди. Като боботеше равномерно с двигателя на празен ход, колата си стоеше на мястото и все тършуваше и тършуваше по изоставените гробове с разкривени ръждиви кръстове и плочи, по безразборно избуялите корони на офиката, по ръба на триметровата стена, секваща вляво. Патрулиращите се страхуваха от Зоната. Те дори не бяха излезли от колата. Тук, около гробището, те не смееха дори да стрелят. Понякога до Редрик достигаха приглушени гласове, понякога той виждаше как от колата излита огънче на фас и се търкаля по шосето, подскача и разпилява бледи червеникави искри. Беше кишаво, скоро валя и дори през непромокаемия комбинезон Редрик усещаше влажния студ.

Той внимателно пусна клончето, извърна се и се послуша. Някъде вдясно, немного далеч, но не и близо, тук, на гробището, имаше още някой. Там отново прошумоля листакът и сякаш се посипа пръст, а после с глух удар падна нещо тежко и твърдо. Редрик внимателно, без да се обръща, запълзя назад, като се притискаше към мократа трева. Над главата му отново пробяга лъчът на прожектор. Редрик замря, като следеше безшумното му движение, и му се стори, че на един гроб между кръстовете седи неподвижно човек в черно. Седи, без да се крие, облегнал гръб на мраморния обелиск и извърнал към Редрик бялото си лице с тъмни дупки на очите. В действителност Редрик не видя, пък и за част от секундата не можеше да види тези подробности, но си представяше как би трябвало да изглежда всичко това. Изпълзя още малко назад, напипа манерката в пазвата си, измъкна я и известно време лежа, като притискаше до бузата си топлия метал. След това, без

да изпуска манерката, запълзя по-нататък. Вече не се ослушваше и не гледаше настрани.

В оградата имаше дупка и досами дупката на разстланата защитна мушама лежеше Барбридж. Той както по-рано лежеше на гръб, опъваше с две ръце яката на пуловера си и тихичко, мъчително охкаше, като току изпуцаше някой стон. Редрик седна до него и разви капачката на манерката. После внимателно пъхна ръката си под главата на Барбридж, усети с цялата си длан лепкавото от пот, топло плешиво теме на стареца. Беше тъмно, но в слабите отблясъци на прожекторите Редрик видя широко отворените и сякаш изцъклени очи на Барбридж и черната четина, набола по бузите му. Барбридж жадно отпи няколко глътки, а после се размърда неспокойно, като опипваше с ръка торбата със стоката.

— Върна ли се... — проговори той. — Добро момче си... Рижи... Няма да оставиш стареца... да пукне...

Като отметна глава назад, Редрик отпи голяма глътка.

— Седи жабата като закована — каза той.

— Това... не е току-тъй... — продума Барбридж. Той говореше отсечено, на издишване. — Наклепал ни е някой. Чакат ни.

— Може би — каза Редрик. — Да ти дам ли още една глътка?

— Не. Стига ми засега. Не ме оставяй. Ако не ме оставиш — няма да умра. И тогава няма да съжаляваш. Нали няма да ме оставиш, Рижи?

Редрик не отговори. Обърнат към шосето, гледаше синьото зарево на прожекторите. Мраморният обелиск се виждаше оттук, но не можеше да се разбере седи ли онзи там, или е изчезнал.

— Слушай, Рижи. Аз не дрънкам празни приказки. Няма да съжаляваш. Знаеш ли защо старият Барбридж е жив и досега? Знаеш ли? Боб Горилата се гътна. Фараона Банкър влезе в гроба. Помен не остана от него. Какъв сталкер беше. Пък умря. Плужека също. Норман Очилатия. Калоджън. Пит Цирея. Всичките. Само аз останах. Защо? Знаеш ли?

— Защото винаги си бил подлец — каза Редрик, без да сваля очи от шосето. — Лешояд.

— Подлец. Вярно е. Без това не може. Да, ама всички са такива. Фараона. Плужека. А останах само аз. Знаеш ли защо?

— Зная — каза Редрик, за да се отърве.

— Лъжеш. Не знаеш. За Златното кълбо чувал ли си?

— Чувал съм.

— Мислиш, че дрънкат бабини деветини?

— Да беше млъкнал по-добре — посъветва го Редрик. — Сили няма да ти останат.

— Нищо. Ти ще ме изнесеш. Толкова пъти сме ходили с тебе. Мигар ще ме оставиш. Аз от ей такъв... мъничък те знам. Като баща съм ти...

Редрик мълчеше. Много му се пушеше, измъкна една цигара, стри тютюна на дланта си и взе да го мирише. Не му помогна.

— Ти си длъжен да ме измъкнеш — продума Барбридж. — Заради тебе изгорях. Ти не взе Малтиеца.

Малтиеца много се натискаше да тръгне с тях. Цяла вечер ги черпи, предлагаше добър залог, кълнеше се, че ще достави работен костюм и Барбридж, който седеше до Малтиеца, се криеше зад тежката си набръчкана длан и настървено намигаше на Редрик: съгласявай се, демек, няма да се минем. Може би тъкмо затова тогава Редрик каза „не“.

— Заради алчността си изгоря — хладно каза Редрик. — Аз нямам пръст в тази работа. По-добре млъкни.

Известно време Барбридж само пъшкеше. Отново пъхна пръстите си зад яката и съвсем отметна назад глава.

— Цялата стока вземи — изохка той. — Само не ме оставяй.

Редрик си погледна часовника. Съвсем малко време имаше до разсъмване, а патрулната кола още не си отиваше. Прожекторите й продължаваха да тършуват из храстите, а някъде там съвсем близо до патрула, беше замаскиран ландроувъра и всеки миг можеха да го открият.

— Златното кълбо — каза Барбридж. — Аз го намерих. Бая измишльотини надрънкаха за него после. И аз издрънках доста. Че уж изпълнява всяко желание. Не е всяко. Ако беше всяко, отдавна да не съм тука. Щях да живея в Европа. В пари щях да се къпя.

Редрик го погледна от горе на долу. В пробягващите сини отблясъци опънатото лице на Барбридж изглеждаше мъртво. Но стъклениите му очи бяха опулени, те вторачено и непрекъснато дебнеха Редрик.

— Вечна младост не ми даде — мънкаше той. — Пари хич. Но виж, здраве — да. И децата ми са добри. И аз съм жив. Ти такова нещо насън не си виждал. Къде ли не съм бил. И въпреки всичко съм жив. — Той си облиза устните. — Него само за това го моля. Живот ми дай, викам. И здраве. Заради децата.

— Млъкни бе — каза накрая Редрик. — Какво си се завайкал като вдовица. Ако мога, ще те измъкна. За твойта Дина ми е жал, че на пиацата ще трябва да застане момичето...

— Дина... — дрезгаво пророни Барбридж. — Моето момиче. Красавица е. Разглезих ги аз, Рижи. Нищо не им отказвах. Ще пропаднат. Артър. Моят Арчи. Виждал ли си някъде такива, а?

— Казах ти: ако мога, ще те измъкна.

— Не — упорито каза Барбридж. — Каквото и да стане, ще ме измъкнеш. Златното кълбо. Искаш ли да ти кажа къде е?

— Кажи да видим.

Барбридж простена и се размърда.

— Краката ми... — изохка той. — Опитай как са.

Редрик протегна ръка и опипа с длан крака му от коляното надолу.

— Костите... — изхриптя Барбридж. — Костите там ли са?

— Там са, там са — излъга Редрик. — Не се върти.

Всъщност се напипваше само капачката на коляното. Надолу, чак до стъпалото кракът му беше като гумена палка, би могъл на възел да се завърже.

— Лъжеш, нали — каза Барбридж. — Защо лъжеш? Да не би да не знам, да не съм виждал никога?

— Колената са здрави — каза Редрик.

— Сигурно пак лъжеш — тъжно каза Барбридж. — Е, карай да върви. Ти само ме измъкни. И всичко ще имаш. Златното кълбо. Карта ще ти нарисувам. Всички капани ще ти покажа. Всичко ще ти разправа...

Той говореше и обещаваеше още нещо, но Редрик вече не го слушаше. Гледаше към шосето. Проекторите вече не се мятаха из храстите, бяха замрели, кръстосани на онзи мраморен обелиск и в ярката синя мъгла Редрик ясно видя приведената черна фигура да броди сред кръстовете. Тази фигура се движеше сякаш слепешката право към проекторите. Редрик видя как тя налетя на огромен кръст,

отдръпна се, пак се удари в кръста и чак тогава го заобиколи и продължи нататък, изпълнала напред дългите си ръце с разперени пръсти. После изведнъж изчезна, сякаш потъна вдън земя, и след няколко секунди отново се появи вдясно и по-нататък, като крачеше с някаква нечовешка настойчивост, като навит механизъм.

Изведнъж прожекторите изгаснаха. Прохъркаха скоростите, двигателят зверски изрева, сред храстите се мярнаха червените и сините сигнални светлини, патрулната кола се откъсна от мястото си, бясно набра скорост и се понесе към града, изчезна зад стената. Редрик преглътна с мъка и отпусна ципа на комбинезона си.

— Заминаха си, а... — трескаво мърмореше Барбридж. — Хайде, Рижи... Давай по-бързо! — Той се разшава, затършува с ръце около себе си, грабна торбата със стоката и се опита да се надигне. — Хайде де, какво чакаш!

Редрик все така гледаше към шосето. Сега беше тъмно и нищо не се виждаше, но там някъде беше онзи — крачеше трмаво като механична кукла, стъпваше накриво, падаше, блъскаше се в кръстовете, оплиташе се в храсталака.

— Добре — каза Редрик гласно. — Да тръгваме.

Той вдигна Барбридж. Старецът като с клеци обхвана врата му с лявата си ръка и без да има сили да се изправи, Редрик го повлече на четири крака през дупката в оградата, като се хващаше с ръце за мократа трева.

— Давай, давай... — хриптеше Барбридж. — Не се тревожи, стоката аз я държа, няма да я изгърва... Давай!

Пътеката му беше позната, но мократа трева се изплъзваше, клонките на офиката го шибаха по лицето, трмавият старец беше невъобразимо тежък, като мъртвец, а отгоре на всичко торбата със стоката, прозвънвайки и потрепвайки, през цялото време се закачаше за нещо, пък и страшно беше да се натъкнат на онзи, който може би все още блуждаеше тука в мрака.

Когато се добраха до шосето, все още беше тъмно, но се чувствуваше, че скоро ще се развидели. В горичката отвъд шосето сънено и неуверено се заобаждаха птици, а над черните къщи в далечната покрайнина, над редките жълти улични лампи нощният мрак вече просветля и оттам повея влажен леден ветрец. Редрик сложи Барбридж да легне на банкетата, огледа се и като голям черен паяк

прибяга от другата страна на пътя. Бързо намери ландроувъра, свали клонките, които прикриваха капака и каросерията, седна зад волана и внимателно, без да пали фаровете, излезе на асфалта. Барбридж седеше, като с една ръка се държеше за торбата със стоката, а с другата опипваше краката си.

— Бързо! — изхриптя той. — Давай по-бързо! Колената, колената ми са още здрави... Колената да спася!

Редрик го повдига и като скърцаше със зъби от напъване, го прехвърли в ландроувъра. Барбридж рухна на задната седалка и застана. Торбата така и не беше пуснал. Редрик вдигна от земята и хвърли отгоре му защитната мушама. Барбридж беше успял да примъкне и мушамата.

Редрик извади фенерчето и походи назад-напред по банкета, разглеждаше следите. Общо взето, следи нямаше. Като изскочи на шосето, ландроувърът беше стъпкал високата трева, но след няколко часа тази трева трябваше да се изправи. Около мястото, където стоеше патрулната кола, се въргаляха огромно количество фасове. Редрик си спомни, че отдавна му се пуши, извади цигара и запали, макар че сега от всичко най-много му се искаше да скочи в колата и да кара, да кара, по-скоро далеч отгук. Но да кара засега не биваше. Всичко трябваше да върши бавно и предпазливо.

— Какво правиш бе? — изхленчи Барбридж от колата. — Не си излял водата, такъмите са сухи... Какво чакаш? Крий стоката!

— Затвори си устата — каза Редрик. — Не ми пречи. — Той дръпна дълбоко. — Пред южната покрайнина ще свием — каза той.

— Защо там? Да не си луд? Колената ми ще отидат, мръсно. Колената!

Редрик дръпна за последен път и пъхна фаса в кибритената кутийка.

— Не дигай пара, Лешояде — каза той. — Направо през града не бива. Три поста има, все на един ще ни спрат.

— Е, и какво?

— Ще погледнат твоите копита — и край.

— Че какво има на копитата ми. Роба бихме с бомби, счупих си краката и толкоз.

— А ако някой ги опипа?

— Да ги опипа... Аз така ще изрева, че през ум няма да му мине повече да пипа.

Но Редрик вече беше решил всичко. Той наведе шофьорската седалка, вдигна капака на скривалището, като си светеше с фенерчето, и каза:

— Дай тука стоката.

Резервоарът под седалката беше фалшив. Редрик пое торбата и я пъкна вътре, чу се как стоката в нея дрънчи и се претъркулва.

— Аз не мога да рискувам — промърмори той. — Нямам право.

Постави капака на мястото му, разпръсна върху него боклук, хвърли парцала и пусна седалката. Барбридж охкаше, от време на време стенеше и жално молеше да побърза. Пак взе да му обещава Златното кълбо, като все се въртеше на седалката и разтревожено се вглеждаше в разреждащата се тъма. Редрик не му обръщаше внимание. Разпори полиетиленовия чувал с рибата, изля водата върху риболовните такъми, които лежаха на дъното на каросерията, а подскачащата риба прехвърли в брезентовата торба. После сгъна полиетиленовия чувал и го сложи в джоба на комбинезона си. Сега всичко беше наред: рибари се връщат от не съвсем успешен риболов. Седна зад волана и потегли.

Чак до завоя кара, без да включва фаровете. Отляво се точеше яката триметрова стена, която ограждаше Зоната, а отдясно имаше храсти, редки горички, понякога се срещаха изоставени вили със заковани прозорци и олющени стени. Редрик виждаше добре в тъмнината, пък и тъмнината не беше вече толкова непрогледна, а освен това знаеше какво ще стане сега и затова, когато отпред се показва отмерено крачещата приведена фигура, дори не намали, само се наведе напред, по-близо до волана. Онзи маршируваше точно по средата на шосето — като всички такива и той вървеше към града. Редрик го задмина, сви в левия банкет и щом го изпревари, рязко подаде газ.

— Божичко! — промърмори отзад Барбридж. — Рижи, ти видя ли го?

— Да — каза Редрик.

— Господи... само това липсваше — мърмореше Барбридж и изведнъж взе да се моли с пълен глас.

— Затваряй си устата! — кресна му Редрик.

Завоят трябваше да бъде тука някъде. Редрик намали, като се взираше в редицата порутени къщички и стобори, проточили се вдясно. Старият трансформатор... стълбът с подпората... изгнилото мостче на канала. Редрик изви волана. Колата се друсна на изровеното място.

— Накъде караш? — зверски изрева Барбридж.

Редрик за миг се обърна и удари с все сила стареца в лицето, като усети по опакото на дланта си наболата четина на бузата му. Барбридж се задави и утихна. Колата се друсаше, от време на време гумите буксуваха в прясната кал след нощния дъжд. Редрик включи фаровете. Бялата подскачаща светлина озари старите, обрасли с трева коловози, грамадните локви, гнилите порутени стобори от двете страни на пътя. Барбридж плачеше, хлипаше и подсмърчаше. Вече нищо не обещаваше, оплакваше се и заплашваше, но доста тихо и под носа си, така че Редрик чуваше само отделни думи. Нещо за краката му, за колената, за хубавото момче Арчи... После се умълча.

Черният път се виеше покрай западната покрайнина на града. Някога тук имаше вили, зеленчукови и овощни градини, тук живееха през лятото градските първенци и заводската управа. Всичко се къпеше в зеленина и радост — малките езера с чистите пясъчни брезови горички, вировете, в които развъждаха шарани. Вонята и димът от завода не достигаха дотук, градската канализация — също. Сега всичко беше изоставено и занемарено, през цялото време само веднъж зърнаха обитавана къща — прозорче със спуснато перде блещукаше жълто, на въжетата висеше прогизнало от дъжда бельо, огромен пес, като се задавяше от ярост, изскочи отстрани и известно време гони колата в калната вихрушка, вдигаща се изпод гумите.

Редрик внимателно премина по още един стар, порутен мост и когато зърна напред завоя към Западното шосе, отби, спря колата и загаси двигателя. После излезе на пътя и без да погледне към Барбридж, тръгна напред, като зиморничаво пъхна ръцете си в сивите джобове на комбинезона. Вече беше съвсем светло. Наоколо всичко беше мокро, спокойно и сънено. Той стигна до шосето и внимателно надникна иззад храстите. Оттам полицейският пост се виждаше добре — малък фургон с три светещи прозорчета, патрулната кола стоеше на банкета и в нея нямаше никой. Известно време Редрик гледа притаен. Не забеляза никой да се движи, явно съсипани и премръзнали от

нощното бдене, патрулиращите сега се грееха във фургона — дремеха с цигара, залепнала за долната устна. „Жаби“ — тихо каза Редрик. Напипа в джоба си бокса, промуши пръстите си в овалните отвори, стисна в юмрука си студения метал и все така зиморничаво сгърбен, без да вади ръце от джобовете, тръгна обратно. Леко наклонен, ландроувърът стоеше сред храстите. Мястото беше затънтено, изоставено, сигурно вече десет години никой не беше се отбивал тука.

Когато Редрик приближи до колата, Барбридж се понадигна и го погледна с отворена уста. Сега изглеждаше дори по-стар, отколкото обикновено — набръчкан, плешив, брадясал, с изгнили зъби... Известно време се гледаха мълчаливо и изведнъж Барбридж продума под носа си:

— Карта ще ти дам... всичките капани, всичките... Ще го намериш и няма да съжаляваш.

Редрик го слушаше, без да мърда, после разтвори пръстите си, пусна бокса в джоба и каза:

— Добре. Твоята работа е да лежиш в несвяст, разбра ли? Пъшкай и не давай да те докосват.

Седна зад волана, запали двигателя и потегли.

И всичко мина добре. Никой не излезе от фургона, когато точно според знаците и правилата ландроувърът бавно мина покрай него, а после, като все повече увеличаваше и увеличаваше скоростта, се понесе към града през западната покрайнина. Беше шест часът сутринта, улиците бяха пуси, асфалтът — мокър и черен, автоматичните светофари самотно и ненужно премигнаха на кръстовищата. Отминаха фурната с високите, ярко осветени прозорци и вълна от топла и необикновено вкусна миризма облъхна Редрик.

— Гладен съм като вълк — каза Редрик и разтривайки изтръпналите си от напъгане мускули, се протегна, опрял ръце във волана.

— Какво? — уплашено попита Барбридж.

— Гладен съм като вълк, казвам... Тебе къде да те откарам? В къщи или направо при Касапина?

— При Касапина, при Касапина карай! — припряно забърбори Барбридж, наведе се целият напред и трескаво и горещо задиша в тила на Редрик. — Направо при него! Давай направо! Той има да ми дава още седемстотин кинта... Ама карай по-бързо де, карай, защо пълзиш

като напикана мравка? — И изведнъж започна безсилно да псува, мръсно и вулгарно, като пръскаше слюнки, задъхваше се и онемяваше в пристъпи на кашлица.

Редрик не му отговори. Нямаше нито време, нито сили да усмирява развилнелия се Лешояд. Трябваше по-скоро да свърши с всичко това и поне час, поне половин час да поспи преди срещата в „Метропол“. Свърна на Шестнайсета улица, отмина две пресечки и спря колата пред сива двуетажна къща.

Отвори му сам Касапина — явно току-що ставаше и се канеше да влиза в банята. Беше в разкошен халат със златни пискюли, а в ръка държеше чаша със зъбните си протези. Косата му беше разрошена, под размътените му очи висяха тъмни торбички.

— А! — каза той. — Рижи? Кашфай какфо има?

— Слагай си зъбите и да вървим — каза Редрик.

— Аха — отвърна Касапина, кимна му да влезе в хола, а той учудващо бързо се затътри с персийските си чехли към банята.

— Кой е? — попита той оттам.

— Барбридж — отговори Редрик.

— И какво?

— Краката.

В банята шурна вода, чу се пръхтене, пляскане, нещо падна и се търкулна по керамичния под. Редрик приседна уморено на фотьойла, извади цигара, запали и се огледа. Да, хола си го биваше. Касапина не пестеше парите. Беше много опитен и много модерен хирург, светило на медицината не само в града, но и в щата и със сталкерите беше свързан, разбира се, не заради парите. Той също вземаше своя пай от Зоната: печелеше в натура, разна стока, която използваше в своята медицина; печелеше знания, като изучаваше върху пострадалите сталкери неизвестните по-рано болести, осакатявания и увреждания на човешкия организъм; печелеше слава — славата на първия в света лекар-специалист по нечовешките болести на човека. Пари между другото той също печелеше охотно.

— Какво му има на краката? — попита, като се появи от банята с грамаден пешкир на раменете. С края на пешкира внимателно триеше дългите си нервни пръсти.

— Набута се в „пачата“ — каза Редрик.

Касапина подсвирна.

— Значи, свършено е с Барбридж — промърмори той. — Жалко, чудесен сталкер беше.

— Нищо — каза Редрик, като се отпусна назад във фотьойла. — Ще му направиш протези. Той и с протези пак ще припка в Зоната...

— Е, добре — каза Касапина. Лицето му стана съвсем делово. — Почакай, сега ще се облека.

Докато се обличаше, докато се обади някъде по телефона — вероятно в своята клиника, за да приготвят всичко за операцията. — Редрик почти лежеше, изтегнат във фотьойла и пушеше. Размърда се само веднъж, за да измъкне манерката. Пиеше на малки глътки, защото беше останало само на дъното и се стараяше да не мисли за нищо. Просто чакаше.

След това двамата заедно отидоха при колата. Редрик седна зад волана, а Касапина се настани до него и като се протегна през седалката, веднага заопипва краката на Барбридж. Притихнал, свит, Барбридж мрънкаше нещо жално, кълнеше се, че ще го позлати, споменаваше отново и отново децата и покойната си жена и се молеше да му спаси поне колената. Щом пристигнаха в клиниката, Касапина изруга, като не намери санитарите пред входа, скочи още в движение от колата и се скри зад вратата. Редрик отново запали цигара, а Барбридж неочаквано каза ясно и разбрано, сякаш се бе успокоил:

— Ти искаше да ме убиеш. Добре ще запомня това.

— Ама нали не те убих — равнодушно каза Редрик.

— Да, не ме уби... — Барбридж помълча. — И това ще запомня.

— Запомни, запомни — каза Редрик. — Ти, разбира се, мене нямаше да седнеш да ме убиваш... — Той се обърна и погледна Барбридж. Старецът нерешително си кривеше устата, като свиваше пресъхналите си устни. — Просто щеше да ме оставиш — каза Редрик. — Щеше да ме оставиш в Зоната и готово. Като Очилатия.

— Очилатия умря сам — мрачно възрази Барбридж. — Аз нямам нищо общо с тази работа. Беше като закован.

— Мръсник — равнодушно каза Редрик и се обърна напред. — Лешояд.

Санитарите изскочиха сънени и разчорлени от входа, разтвориха в движение носилката и се затичаха към колата. Като си подръпваше от време на време от цигарата, Редрик гледеше как ловко изтеглиха Барбридж от каросерията, положиха го на носилката и го понесоха към

входа. Барбридж лежеше неподвижно, сложил ръце на гърдите си и отчуждено гледаше към небето. Грамадните му ходила, жестоко разядени от „пачата“, бяха страшно и неестествено извърнати. Той беше последният от старите сталкери, от онези, които тръгнаха на лов за извънземни съкровища веднага след Посещението, когато Зоната още не се наричаше Зона, когато ги нямаше още нито институтите, нито стените, нито полицейските части на ООН, когато градът беше скован от ужас, а светът се хилеше на новата вестникарска измислица. Редрик тогава беше на десет години, а Барбридж още беше здрав и ловък — много обичаше да пийне за чужда сметка, да се сбие, да притисне в ъгъла някое заляпало се момиче. Собствените му деца тогава изобщо не го интересуваха, а вече беше нищожество, защото като се напиеше, с някаква гнусна наслада пребиваше жена си, шумно и пред очите на всички... И един ден тя умря от побоя...

Редрик завъртя ландроувъра на заден ход и без да поглежда светофарите, стремително го подкара направо към къщи, като стряскаше с клаксона редките минувачи и сечеше завоите.

Спря пред гаража и щом излезе от колата, видя домоуправителя, който идваше към него откъм градинката. Както винаги, беше в лошо настроение, по подпухналите очи и залинялото лице се четеше безкрайно отвращение, сякаш не вървеше по земята, а сред локви и купчини оборски тор.

— Добро утро — вежливо каза Редрик.

Домоуправителят се спря на две крачки от него и посочи с палец през рамото си.

— Вие ли направихте това? — попита той, едва си обръщаше езика. Личеше, че това са първите му думи от вчера.

— Кое?

— Тази люлка... Вие ли я поставихте?

— Аз.

— Защо?

Редрик не отговори. Отиде към вратата на гаража и започна да отключва катинара. Домоуправителят го последва и спря зад гърба му.

— Питам защо сте поставили тази люлка? Кой ви е молил?

— Дъщеря ми ме помоли — много спокойно каза Редрик и отвори вратата.

— Не ви питам за дъщеря ви — повиши тон домоуправителят. — Дъщеря ви е отделна работа. Аз ви питам кой ви е разрешил? Кой ви е позволил всъщност да се разпореждате в градинката?

Редрик се обърна към него и известно време стоя неподвижен, като го гледаше втренчено, без да го вижда. Домоуправителят направи крачка назад и добави по-тихо:

— И балкона не пребоядисвайте. Колко пъти съм ви...

— Безполезно е да ме мъчите — каза Редрик. — Няма да напусна квартирата.

Той се върна в колата и запали двигателя. Щом сложи ръцете си на волана, мимоходом забеляза как побеляха кокалчетата на пръстите му. И тогава се подаде от колата и вече без да се сдържа, каза:

— Но ако все пак ми се наложи да напусна, гадино, тогава бог да ти е на помощ.

Вкара колата в гаража, запали лампата и затвори вратата. После извади от фалшивия резервоар торбата в стара плетена кошница, сложи върху нея още влажните такъми с полепнали тревички и листа, а най-отгоре изсипа умрялата риба, която Барбридж купи вчера от някаква бакалница в покрайнините. Накрая още веднъж огледа колата от всички страни, просто по навик. На задната дясна гума беше залепнала сплескана цигара. Редрик я отлепи, беше шведска. Помисли малко и я пъкна в кибритена кутийка. В кутийката вече имаше три фаса.

По стълбите не срещна никого. Спря се пред своята врата и тя се разтвори широко, преди да успее да извади ключа. Влезе с рамото напред, като държеше тежката кошница под мишница и се потопи в познатата топлина и познатите миризми на своя дом, а Гута увисна на врата му и замря, като притискаше лице до гърдите му. Дори през работния комбинезон и дебелия риза усещаше как бясно тупти сърцето ѝ. Той не ѝ пречеше — търпеливо стоеше и чакаше да се съвземе, макар че точно в този момент почувствува колко е капнал и омаломощен.

— Е, добре... — проговори накрая тя с нисък дрезгав глас, пусна го, запали лампата в антрето и без да се обръща, отиде в кухнята. — Сега ще ти направя кафе — каза оттам.

— Тука риба съм домъкнал — каза той с пресилено бодър глас. — Изпържи я, всичката наведнъж я изпържи, че съм гладен като вълк

— две не виждам!

Тя се върна, скрила лице в разпуснатите си коси, той постави кошницата на пода, помогна ѝ да извади мрежата с рибата и двамата заедно отнесоха мрежата в кухнята и изсипаха рибата в мивката.

— Иди се мий — каза тя. — Докато се измиеш, всичко ще бъде готово.

— Как е Маймунката? — попита Редрик, седна и взе да сваля ботушите си.

— Цяла вечер бърбори — обади се Гута. — Едвам я сложих да легне. През цялото време не ме оставя на мира: Къде е татко, къде е татко? Да ѝ нарисувам татко ѝ...

Тя пъргаво и безшумно се движеше из кухнята, здрава, стройна и водата в тенджерата вече кипеше на печката и люспите хвърчаха изпод ножа, а маслото цвърчеше в най-големия тиган, и се понесе омайната миризма на прясно кафе.

Редрик стана и както беше бос, се върна в антрето, взе кошницата и я занесе в килера. После се отби в спалнята. Маймунката спеше спокойно, отметнатото одеялце се беше провесило до пода, нощничката ѝ се беше събрала на раменете и тя цялата беше като на длан — малко спящо зверче. Редрик не се сдържа и я погали по гърба, покрит с топла златиста козинка и за хиляден път се учуди колко дълга е тя и сякаш от коприна. Много му се искаше да вземе Маймунката на ръце, но го достраша да не я събуди, пък и беше дяволски мръсен, просмукан от Зоната и смъртта. Върна се в кухнята, седна отново на масата и каза:

— Сипи ми малко кафе. После ще отида да се мия.

На масата лежеше вечерната поща: „Мармънтски вестник“, списание „Атлет“, „Плейбой“, отрупани върху цяла купчина други списания и дебелите сиви „Известия на Международния институт за извънземни култури“, книжка 56. Редрик пое от Гута чашката димящо кафе и придърпа „Известията“. Завъртулки, знаци, някакви, чертежи... на снимките — познати предмети, заснети под странен ъгъл. Беше излязла още една посмъртна статия на Кирил: „За едно неочаквано свойство на магнитните уловители от типа 77-б“. Фамилията „Панов“ беше заградена в черна рамка, а отдолу с малки букви имаше бележка: „Доктор Кирил А. Панов, СССР, трагично загина по време на

експеримента през април 19... година.“ Редрик захвърли книжката като опарен, сръбна от кафето и попита:

— Да е идвал някой?

— Гуталин идва — каза Гута след кратко колебание. Тя стоеше до печката и го гледаше. — Беше къоркютук пиан и го изпъдих.

— Ами Маймунката?

— Не искаше да го пусне, разбира се. Нагласи се да реве. Но й казах, че чичо Гуталин се чувствава зле. А тя едно разбиращо ми отговори: „Пак се е натряскал Гуталин!“

Редрик се усмихна и пак пийна от кафето. После попита:

— Съседите как са?

И Гута отново малко се позабави, преди да отговори.

— Както винаги — каза тя накрая.

— Добре, не ми разправяй.

— А! — каза тя, като с отвращение махна с ръка. — Снощи чука оная жена отдолу. Ей такива очи опулила и пиана хвърчи от устата й. Какво сме режели посред ноц в банята!...

— Ясно — каза Редрик през зъби. — Слушай, може би все пак да се махнем, а? Да купим къща в покрайнините, където никой не живее, някоя изоставена вила?

— А Маймунката?

— Боже мой — каза Редрик. — Та ние двамата с тебе не можем ли да направим така, че да й бъде хубаво?

Гута поклати глава.

— Тя обича децата. И те я обичат. Не са виновни, че...

— Да — промълви Редрик. — Не са виновни, разбира се.

— Така си е — каза Гута. — Някой те търси по телефона. Не си каза името, а аз му казах, че си отишъл за риба.

Редрик остави чашата и се надигна.

— Добре — каза той. — Все пак ще отида да се измия. Сума работа имам още.

Той се заключи в банята, хвърли дрехите си в баката, а бокса, останалите гайки, цигарите и другите дреболии сложи на полицата. Дълго пъшка, като разтриваше тялото си с корава гъба, докато кожата му не стана тъмночервена, после спря душа, седна на ръба на ваната и запали цигара. Водата шуртеше в тръбите, Гута подрънкваше със

съдовете в кухнята, замириса на пържена риба, после Гута почука на вратата и провря вътре чисто бельо.

— Хайде по-бързо — каза тя. — Рибата ще изстине.

Вече се бе посъвзела и отново взе да командува. Редрик, усмихнат, се облече: всъщност навлече фланелката и слипа и в този вид се върна в кухнята.

— Е, сега вече може и да хапна — каза той и седна.

— Сложи ли парцалите си в баката? — попита Гута.

— Тъхъ — продума той с пълна уста. — Хубава е рибата.

— Накисна ли ги?

— Не-е... Извинете, сър, повече няма да се повтори, сър... Остави това, има време, седни малко! — Той я хвана за ръката и се опита да я сложи на коленете си, но тя се изплъзна и седна на масата срещу него.

— Пренебрегваш мъжа си, значи — каза Редрик с отново натъпкана уста. — Гнусиш се, значи.

— Ти пък какъв мъж си сега — каза Гута. — Празна торба, а не мъж. Най-напред човек трябва да те натъпче.

— Ами ако съм? — каза Редрик. — На тоя свят стават и чудеса.

— Май още не съм виждала от тебе такива чудеса. Искаш ли да пийнеш нещо?

Редрик колебливо си поигра с вилицата.

— М-май че не — продума. Погледна часовника си и стана. — След малко тръгвам. Пригответи ми официален костюм. Категория „лукс“. Ризка там, вратовръзка.

Като шляпаше с удоволствие по прохладния под с чистите си боси крака, той отиде в килера и постави райбера на вратата. След това облече гумена престилка, надяна гумени ръкавици до лактите и взе да изважда на масата това, което беше в торбата. Две „празнотии“. Кутия с „топлийки“. Девет „батерии“. Три „гривни“. Някакво колело — също като „гривна“, но от бял метал, по-леко и с по-голям диаметър, някъде към трийсет милиметра. Шестнайсет „черни капки“ в полиетиленово пликче. Две чудесно запазени „гъби“, големи колкото юмрук. Три „конски мухи“. Буркан с „газирана глина“... В торбата имаше и един тежък порцеланов контейнер, грижливо увит със стъкло кече, но Редрик не се докосна до него. Извади цигара и запуши, като разглеждаше нещата, подредени на масата.

После отвори чекмеджето и извади лист, парче от молив и сметало. Захапал цигарата в ъгъла на устата си и примижал от дима, пишеше цифра след цифра, като ги нареждаше в три колонки, а след това сборува първите две. Сумите излязоха внушителни. Загаси фаса в пепелника, внимателно отвори кутията и изсипа „топлийките“ на хартията. На електрическата светлина „топлийките“ преливаха в синьо и само понякога неочаквано проблясваха в чисти спектрални цветове — жълто, червено, зелено. Той взе една „топлийка“ и внимателно, така че да не се убоде, я стисна между палеца и показалеца си. После загаси лампата и почака малко, докато свикне с тъмнината. Но „топлийката“ мълчеше. Сложи я настрана, напипа друга и също я стисна между пръстите си. Нищо не стана. Той стисна по-силно с риск да се убоде и „топлийката“ заговори: слаби червеникави бликове пробягаха по нея и изведнъж ги замениха по-редки зелени. Няколко секунди Редрик се любува на тази странна игра, която, както научи от „Известията“, трябваше да означава нещо, може би нещо много важно, изключително важно, а после сложи „топлийката“ настрана от първата и взе нова...

„Топлийките“ се оказаха всичко седемдесет и три, от тях дванайсет говореха, а останалите мълчаха. Всъщност и те трябваше да приказват, но пръстите не стигаха за това, нужна беше специална машина, голяма колкото масата. Редрик отново запали лампата и към написаните цифри прибави още две. И чак след това се реши.

Пъхна двете си ръце в торбата и затаил дъх, извади и сложи на масата мекия вързоп. Известно време го гледа, като замислено потъркваше брадата си с опакото на дланта. После все пак взе молива, повъртя го в непохватните си гумени пръсти и отново го захвърли. Извади още една цигара и без да сваля очи от вързопа, я изпуши цялата.

— По дяволите! — почти извика той, решително грабна вързопа и го пъхна обратно в торбата. — Край. Стига им толкова.

Бързо изсипа „топлийките“ обратно в кутията и стана. Време беше да тръгва. Може би имаше време да поспи половин час, та да му се избистри главата, но, от друга страна, много по-полезно беше да отиде на мястото по-рано и да поогледа обстановката. Той свали ръкавиците, закачи престилката и без да светва лампата, излезе от килера.

Костюмът вече беше метнат на леглото и Редрик започна да се облича. Завързваше вратовръзката си пред огледалото, когато дъските на пода тихо изскърцаха зад гърба му, раздаде се възбудено пъхтене и той се намръщи, за да не се разсмее.

— Бау! — викна до него тънко гласче и той беше сграбчен за крака.

— Олеле! — възкликна Редрик и падна в несвяст на леглото. Като се смееше и пицеше, Маймунката веднага се покатери върху него. Тъпчеше го, дърпаше го за косите, заля го с порой от разни новини. Съседът Уили откъснал крака на куклата. На третия етаж се появило котенце, цялото бяло и с червени очички. То сигурно не е слушало майка си и е ходило в Зоната. За вечеря имало овесена каша със сладко. Чичо Гуталин пак се натряскал и бил болен, даже плакал. Защо рибите не потъват, щом са във водата? Защо мама не спа тази нощ? Защо пръстите са пет, а ръцете са две, пък носът един?... Редрик внимателно прегръщаше топлото същество, което пълзеше по него, вираше се в огромните, тъмни от край до край очи без бяло, притискаше бузата си до меката, обрасла със златист копринен пух бузичка, и повтаряше:

— Маймунче... Ах ти, Маймунче... Маймунче такава...

После до ухото му рязко звънна телефонът. Той протегна ръка и взе слушалката.

— Моля.

Слушалката мълчеше.

— Ало! — каза Редрик. — Ало!

Никой не се обади. После в слушалката нещо щракна и се разнесе сигналът „свободно“. Тогава Редрик стана, пусна Маймунката на пода и вече без да я слуша, навлече панталоните и сакото. Маймунката бърбореше безспир, но той само разсеяно се усмихваше с половин уста, така че накрая му беше съобщено, че татко си е прехапал езика и си е глътнал зъбите — и беше оставен на мира.

Редрик се върна в килера, сложи нещата от масата в куфарчето, отиде в банята за бокса, отново се върна в килера, взе в едната ръка куфарчето, а в другата кошницата с торбата, излезе, внимателно заключи вратата на килера и викна на Гута: „Тръгвам!“

— Кога ще се върнеш? — попита Гута, като излезе от кухнята. Тя вече се беше сресала и гримирала и не беше по пенъоар, а с любимата

му рокля за вкъщи, яркосиня с голямо деколте.

— Ще се обадя по телефона — каза той, загледан в нея, после се приближи, наведе се и я целуна по деколтето.

— Тръгвай — тихо каза Гута.

— А аз? А мене? — заврънка Маймунката, като се провря между тях. Нямахме как, наведе се още по-ниско. Гута го гледаше с немигащи очи.

— Дребна работа — каза той. — Не се тревожи. Ще се обадя.

Като слизаше по стълбите, на площадката на долния етаж Редрик видя тромав човек в раирана пижама, който нещо се мъчеше с ключалката на своята врата. От тъмната вътрешност на квартирата лъхаше топла и кисела миризма. Редрик се спря и каза:

— Добър ден.

Тромавият човек го погледна боязливо през широките си плещи и измърмори нещо под носа си.

— Нощес вашата съпруга е идвала у дома — каза Редрик. — Уж че нещо сме режели. Станало е някакво недоразумение.

— А мене какво ме засяга — промърмори човекът в пижамата.

— Жена ми вчера пра — продължи Редрик. — Ако сме ви обезпокоили, моля да ни извините.

— Ама аз нищо не съм казал — продума човекът с пижамата. — Няма защо...

— Е, много се радвам — каза Редрик.

Слезе долу, отби се в гаража, постави кошницата с торбата в ъгъла, затрупа я с една стара седалка, накрая огледа всичко и излезе на улицата.

Не беше далеч — две пресечки до площада, после през парка и още една пресечка до Централния булевард. Пред „Метропол“, както винаги разноцветна редица от автомобили блестеше в никел и лак, носачи с малиновочервени сака мъкнеха куфари към входа, някакви солидни хора с чуждестранна външност беседваха на групи по двама по трима на мраморната стълба, като димяха с цигарите си. Редрик реши засега да не отива там. Настани се под тентата на малкото кафене от другата страна на улицата, поръча си кафе и запали цигара. На две крачки от него около масичката седяха трима офицери от международната полиция, облечени цивилно, те мълчаливо и припряно поглъщала топли кренвирши по мармънтски и пиеха бира от

високи халби. От другата страна, на десетина крачки, някакъв сержант ядеше пържени картофи. Синята каска стоеше с дъното нагоре на пода до стола му, а коланът с кобура висеше на облегалката. Други посетители в кафенето нямаше. Сервитьорката, непозната възрастна жена, беше застанала встрани и от време на време се прозяваше, като деликатно прикриваше с длан начервената си уста. Беше девет без двајсет.

Редрик видя как от входа на хотела излезе Ричард Нънан и в движение нахлупи на главата си меката шапка. Той изтича бодро по стълбата, нисичък, пълничък, розов, целият излъчващ благополучие и комфорт, свеж и сякаш уверен, че не го очакват никакви неприятности.

Прикрил се с длан, Редрик гледаше как Нънан се настанява трудно и делово зад волана, премества нещо от предната на задната седалка, навежда се за нещо, нагласява огледалото за обратно виждане. След това пежото кихна със синкав дим, бибишна на някакъв африканец в бурнус и бодро изскочи на улицата. Очевидно Нънан отиваше в института и значи трябваше да заобиколи фонтана и да мине покрай кафенето.

Вече беше късно да стане и да си тръгне, затова Редрик само закри с длан лицето си и се прегърби над своята чаша. Но това не му помогна. Пежото бибишна досами ухото му, спирачките изскърцаха и бодрият глас на Нънан го повика:

— Ей! Шухарт! Ред!

Като се наруга, Редрик повдигна глава. Нънан вече крачеше към него с протегнатата ръка и сияйно се усмихваше.

— Какво правиш тук толкова рано? — попита Нънан, щом дойде. — Благодаря, мамче — спря той сервитьорката. — Нищо не искам... — И отново се обърна към Редрик: — Сто години не съм те виждал. Къде изчезна? С какво се занимаваш?

— Ами така... — без желание продума Редрик. — Повече с дреболии.

Той гледаше как Нънан с обичайното затруднение и сериозност се настанява на масата срещу него, премества с пълните си ръце чашата със салфетките на една страна, а чинията от сандвича на друга и го слушаше как бърби дружелюбно.

— Изглеждаш някак умърлушен, май не си dospиваш, а? Знаеш ли, и аз в последно време се измъчих с тази новата автоматика, но от

сън не се лишавам, братче, сънят за мен е най-важното нещо, дяволите да я вземат тази автоматика... — Изведнъж той се огледа. — Пардон, може би чакаш някого? Да не ти попречих?

— Ами — вяло каза Редрик. — Просто имах време и чакай, рекох, поне да си изпия кафето.

— Е, няма да те задържам — каза Дик и погледна часовника си. — Слушай, Ред, захвърли тия твои дреболии и се върни в института. Знаеш, че там по всяко време ще те вземат. Ако искаш, пак ще бъдеш при руснак, скоро пристига.

Редрик поклати глава.

— Не — каза той. — Втори Кирил още не се е появил на бял свят... Пък и няма какво да правя във вашия институт. Сега там, при вас, всичко е автоматика, в Зоната ходят роботи и премиалните сигурно пак роботи ги получават... А мизерната заплата на лаборанта и за тютюн няма да ми стига.

— Недей така, всичко би могло да се уреди — възрази Нънан.

— Не обичам да ме уреждат — каза Редрик. — Откакто съм се родил, все сам се оправям и занапред мисля сам да се оправям.

— Горделив си станал — рече Нънан с укор.

— Хич даже не съм горделив. Парите си не обичам да броя, там е цялата работа.

— Прав си, така е — разсеяно каза Нънан. Погледна равнодушно куфарчето на Редрик, което стоеше на стола до него, и потърка с пръст сребърната пластинка с гравирани на нея славянски букви. — Правилно, на човек затова му трябват пари, та да не мисли никога за тях... Кирил ли ти го подари? — попита той, като кимна към куфарчето.

— Получих го по наследство — каза Редрик. — В последно време защо не се мяркаш в „Борж“?

— Май че ти не се мяркаш — възрази Нънан. — Аз обядвам там почти всеки ден, тук, в „Метропол“, за всяко парче месо скубят много... Слушай — неочаквано каза той. — А как си сега с парите?

— Искаш да ти дам назаем ли? — попита Редрик.

— Не, напротив.

— Аха, ти искаш да ми дадеш назаем...

— Имам работа за тебе — рече Нънан.

— Боже господи — възкликна Редрик. — И ти като другите!

— А кои са другите — тутакси попита Нънан.

— Абе много станахте вие... работодателите.

Нънан сякаш чак сега го разбра и се засмя.

— Не, това не е по основната ти специалност.

— А по коя?

Нънан отново погледна часовника си.

— Виж — каза той, като се надигна. — Намини днес по обед в „Борж“, към два часа. Ще поговорим.

— За два може и да не успея — каза Редрик.

— Тогава вечерта, към шест. Съгласен ли си?

— Ще видим — каза Редрик и също погледна часовника си. Беше девет без пет.

Нънан му махна с ръка и се спусна към своето пежо. Редрик го сподиря с поглед, повика сервитьорката, поиска пакетче „Лъки страйк“, плати и като взе куфарчето, тръгна спокойно през улицата към хотела. Слънцето вече припичаше доста, влажен зной бързо изпълваше улицата и Редрик усети, че му люти под клепачите. Той силно зажумя, като съжаляваше, че не му стигна времето да поспи поне час преди важната работа. И тогава нещо връхлетя върху него.

Никога досега не беше му ставало така извън Зоната, пък и в Зоната се беше случвало всичко на всичко два-три пъти. Внезапно той сякаш попадна в друг свят. Върху него едновременно се стовариха милиони миризми, остри, сладки, металически, нежни, страшни, зловещи, огромни като къщи, дребни като пращинки, груби като павеа, изящни и сложни като часовникови механизми. Въздухът стана твърд, в него се появиха ръбове, повърхности, ъгли, сякаш пространството се изпълни с огромни грапави кълба, гладки пирамиди, гигантски остри кристали и трябваше да се промъква през всичко това, както насън през тъмната барака на вехтошар, натъпкана със стари обезобразени мебели... Това продължи само миг. Той отвори очи и всичко изчезна. Не беше друг свят — предишният познат свят се извърна с друга, незнайна страна към него, тази страна му се разкри за миг и отново плътно се затвори, преди той да успее да я разгледа...

До ухото му раздражено ревна клаксон. Редрик ускори крачка, после се затича и спря чак до стените на „Метропол“. Сърцето му биеше лудо. Остави куфарчето на асфалта, припряно разкъса пакетчето

и запали цигара. Дърпаше дълбоко дима и си почиваше като след сбиване. Дежурният полицаи спря до него и го попита загрижено:

— Да ви помогна ли, мистър?

— Н-не — насили се да каже Редрик и се закашля. — Задушно е...

— Искате ли да ви придружа?

Редрик се наведе и вдигна куфарчето.

— Мина ми — каза той. — Всичко е наред, приятелю. Благодаря ви.

Той бързо закрачи към входа, изкачи се по стълбите и влезе във фойето. Тук беше прохладно, полутъмно и шумно. Би трябвало да поседне в един от тези грамадни кожени фотьойли и да си отдъхне, но вече и без това закъсняваше. Позволи си само да допуши докрай цигарата, като разглеждаше с притворени очи хората, които се тълпяха във фойето. Кльощавия вече беше тук — раздразнено ровеше в списанията на стойката за вестници. Редрик хвърли фасата във високия пепелник и се качи в асансьора.

Заедно с него се вмъкнаха някакъв дебелак, който дишаше като астматик, силно парфюмирана дама, придружена от мрачно хлапе, което набиваше шоколад, и обемиста старица със зле обезкосмена брада. Редрик беше затиснат в ъгъла. Затвори очи, за да не вижда момчето, по чиято брада течаха шоколадови слюнки, но лицето му беше свежо, чисто, без нито едно косъмче, да не вижда и майка му, чийто оскъден бюст беше украсен с огърлица от едри „черни капки“, обковани със сребро, да не вижда и облещените склеротични очи на дебелака и ужасните брадавици по подпухналата физиономия на старицата. Дебелакът се опита да запали цигара, но старицата го скастри и продължи да го хока до петия етаж, където тя се измъкна и още щом се измъкна, дебелакът все пак запуши с такъв вид, сякаш защищаваше своите граждански права, и незабавно взе да кашля и да се задушава, като хриптеше и свиреше, издаваше устните си напред като камила и блъскаше Редрик в кръста с разперените си от мъка лакти...

Редрик слезе на осмия етаж и тръгна по дебелия килим в коридора, озарен от меката светлина на скритите лампи. Тук миришеше на скъп тютюн, на френски парфюми, на добре натъпкани портфейли от естествена кожа, на скъпи жени, които вземат по

петстотин на вечер, на масивни златни табакери — на цялата тази безвкусица, на цялата тази гнусна плесен, която избуя около Зоната, плюскаше, грабеше, дебелееше за сметка на Зоната, и не й пукаше за нищо, и най-вече не й пукаше какво ще стане после, когато се наплюска, напие и награби до насита, а всичко, което е било в Зоната, се озове навън и се настани завинаги на Земята. Без да чука, Редрик бутна вратата на стая осемстотин седемдесет и четвърта.

Пресипналия седеше на масата до прозореца и съсредоточено се занимаваше с пурата си. Все още беше по пижама, с мокра рядка коса, сресана грижливо на път, а болнамото му подпухнало лице беше гладко избръснато.

— Да — продума той, без да вдига очи. — Точността е вежливостта на кралете. Здравейте, моето момче.

Пресипналия най-после отрязва върха на пурата, хвана я с две ръце, поднесе я към мустаците си и плъзна носа си по нея назад-напред.

— А къде е добрият стар Барбридж? — попита той и го погледна. Очите му бяха прозрачни, сини, ангелски.

Редрик постави куфарчето на дивана, седна и извади цигара.

— Барбридж няма да дойде — каза той.

— Добрия стар Барбридж — продума Пресипналия, хвана пурата си с два пръста и внимателно я захапа. — Нервите на стария Барбридж вече не издържат.

Продължаваше да гледа Редрик с чистите си сини очи и не мигаше. Той никога не мигаше. Вратата се откряна и в стаята се промуши Кльошавия.

— Кой беше човекът, с когото разговаряхте? — попита той още от прага.

— Здравейте — каза Редрик.

Кльошавия пъкна ръце в джобовете си, приближи се, като крачеше широко със своите грамадни, извити навътре стъпала, и спря пред Редрик.

— Сто пъти сме ви казвали — рече той с укор в гласа. — Никакви контакти преди срещата. А вие какво правите?

— Аз поздравявам — каза Редрик. — А вие?

Пресипналия се разсмя, а Кльошавия каза раздражено:

— Здравейте, здравейте...

Той престана да пронизва Редрик с укоряващ поглед и се тръшна до него на дивана.

— Не бива да правите така — каза той. — Разбирате ли? Не бива!

— Тогава определяйте срещата на такова място, където нямам познати — каза Редрик.

— Момчето е право — отбеляза Пресипналия. — Грешката е наша... И тъй, кой беше този човек?

— Ричард Нънан — каза Редрик. — Представител е на някакви фирми, които доставят съоръжения за института. Живее тука, в хотела.

— Ето, видя ли колко е просто — каза Пресипналия на Кльощавия, взе от масата огромна запалка, оформена като Статуята на свободата, погледна я със съмнение и я върна обратно.

— А Барбридж къде е? — вече съвсем дружелюбно попита Кльощавия.

— Свърши се с Барбридж — каза Редрик.

Онези двамата бързо се спогледаха.

— Лека му пръст — напрегнато каза Пресипналия. — Или може би е арестуван?

Известно време Редрик не отговаряше, като с бавни дърпания допушваше цигарата си. После хвърли фасата на пода и каза:

— Нищо страшно няма, чисто е. Той е в болницата.

— Няма що — чисто! — нервно каза Кльощавия, скочи и отиде към прозореца. — В коя болница е?

— Няма страшно — повтори Редрик. — В която трябва. Хайде да вършим работа, че много ми се спи.

— В коя болница по-точно — вече раздражено попита Кльощавия.

— Нали ви казах — отвърна Редрик и взе куфарчето. — Ще вършим ли днес работа, или няма да вършим?

— Ще вършим, ще вършим, моето момче — бодро каза Пресипналия.

Той скочи с неочаквана лекота, бързо премести до Редрик масичката за списания, с един замах свали на килима купчината вестници и списания и седна срещу него, като сложи розовите си окосмени ръце на коленете.

— Показвайте — каза той.

Редрик отвори куфарчето, извади списъка с цените и го постави на масичката, така че Пресипналия да го вижда. Но Пресипналия му хвърли един поглед и го чукна с пръст настрани. Кльощавия мина зад гърба му и се загледа в списъка през рамото му.

— Това е сметката — каза Редрик.

— Виждам — отвърна Пресипналия. — Показвайте, показвайте!

— Парите — каза Редрик.

— Какво е това „колело“? — подозрително попита Кльощавия, като тикна пръста си в списъка през рамото на Пресипналия.

Редрик не отговори. Държеше разтвореното куфарче на коленете си и не откъсваше поглед от сините ангелски очи. Най-сетне Пресипналия се усмихна.

— Защо ли толкова ви обичам, моето момче? — промърмори той. — А казват, че нямало любов от пръв поглед! — Той въздъхна театрално. — Фил, приятелю, как казваха тук... пусни му гущерчетата, наплюнчи зеленичките... и ми дай най-после кибрит! — И той разклати пурата, която все още държеше с два пръста.

Кльощавия Фил промърмори нещо неразбрано, подхвърли му кибрита и отиде в съседната стая през вратата, закрыта с тежка завеса. Чуваше се как разговаря там с някого раздражено и неясно, като споменава за рисковано хвърлени пари, а Пресипналия, запалил най-сетне своята пура, зяпаше вторачено Редрик със застинала усмивка на тънките бледи устни и сякаш размишляваше за нещо, а Редрик, подпрял брадичката си на куфарчето, също го гледаше в лицето и също се стараеше да не мига, макар че под клепачите му пареше като огън и очите му се наливаха със сълзи. После Кльощавия се върна, хвърли на масичката две пачки банкноти, обвити в бандероли и седна до Редрик с навирен нос. Редрик вяло се пресегна за парите, но Пресипналия го спря с жест, откъсна бандеролите от пачките и ги пхна в джоба на пижамата си.

— Сега вече, моля — каза той.

Редрик взе парите и ги натика във вътрешните джобове на сакото си, без да ги брои. После се захвана да изважда и показва стоката. Вършеше това бавно, като даваше възможност и на двамата да я разгледат и да сверят по списъка всеки предмет поотделно. В стаята беше тихо, само Пресипналия дишаше тежко и иззад завесата долиташе звънкане сякаш на лъжица в ръба на чаша.

Когато най-после Редрик затвори куфарчето и щракна ключалките, Пресипналия вдигна очи към него и попита:

— А какво стана с най-важното?

— Нищо — отговори Редрик. Той помълча и добави: — Засега.

— Харесва ми това „засега“ — приветливо каза Пресипналия. — А на тебе, Фил?

— Нещо тъмно има в цялата работа, Шухарт — високомерно каза Кльощавия Фил. — Пита се защо го усуквате?

— Специалността ни е такава: по тъмните сделки сме — каза Редрик. — Мъчна специалност имаме ние с вас.

— Добре, добре — каза Пресипналия. — А къде е фотоапаратът?

— По дяволите — промърмори Редрик. Той потърка с пръсти бузата си, защото усети, че се изчервява. — Откровено казано, забравих го.

— Там ли? — попита Пресипналия, като махна неопределено с пурата.

— Не помня... Сигурно там... — Редрик затвори очи и се облегна на дивана. — Не. Откровено казано, не помня.

— Жалко — каза Пресипналия. — Но, надявам се, че поне видяхте онова нещо?

— Не, ами — с досада каза Редрик. — Там е цялата работа. Не можахме да стигнем до въздухонагревателите. Барбридж се набута в „пачата“ и се наложи веднага да си вдигнем чукалата... Повярвайте ми, ако бях го видял, нямаше да забравя.

— Я виж, Хю, погледни! — изведнъж прошепна изплашено Кльощавия. — Какво е това, а?

Той седеше, напрегнато изпънал пред себе си палеца на дясната си ръка. Около палеца се въртеше същият онзи бял метален обръч и Кльощавия го гледаше опулен.

— Той не спира — високо каза Кльощавия, като премести широко отворените си очи от обръча към Пресипналия и обратно.

— Какво значи „не спира“? — предпазливо попита Пресипналия и се дръпна малко назад.

— Надянах го на пръста си и го завъртях просто ей така... а той вече цяла минута не спира!

Неочаквано Кльощавия скочи и като държеше пръста си протегнат, изтича зад завесата. Проблясквайки сребристо, обръчът

равномерно се въртеше пред него като самолетно витло.

— Какво сте ни донесли? — попита Пресипналия.

— Дявол го знае какво е — каза Редрик. — Не знаех... Да бях знаел, щях да ви оскубя повече.

Пресипналия го гледа известно време, след това се надигна и също изчезна зад завесата. Там тутакси се раздадоха приглушени гласове. Редрик запали цигара, вдигна от пода някакво списание и захвана разсеяно да го разглежда. Списанието беше пълно догоре с красавици с едри задници, но кой знае защо, сега му беше противно да ги гледа. Захвърли списанието и потърси с очи из стаята нещо за пиене. После извади от вътрешния си джоб едната пачка и преброи банкнотите. Всичко беше наред, но за да не заспи, преброи и втората пачка. Когато я слагаше в джоба си, се върна Пресипналия.

— Имате късмет, моето момче — заяви той, щом седна отново срещу Редрик. — Знаете ли какво е перпетуум-мобиле?

— Не — каза Редрик. — В нашето училище чак толкоз не ни просвещаваха.

— И няма нужда — каза Пресипналия. Той извади още една пачка банкноти. — Това е възнаграждението за първия екземпляр — рече той, като скъса бандерола на пачката. — За всеки нов екземпляр от това, вашето „колело“, ще получавате по две такива пачки. Запомнихте ли, моето момче? По две. Но при условие, че никой освен нас двамата в никакъв случай няма да научи нищо за тези „колела“. Разбрахме ли се?

Редрик мълчаливо пъкна пачката в джоба си и стана.

— Аз тръгвам — каза той. — Кога и къде ще се видим следващия път?

Пресипналия също стана.

— Ще ви се обадя по телефона — каза той. — Чакайте да ви позвънят всеки петък между девет и девет и половина сутринта. Ще ви предадат поздрав от Фил и Хю и ще ви съобщят за срещата.

Редрик кимна и тръгна към вратата. Пресипналия го последва, като сложи ръка на рамото му.

— Бих искал да разберете — продължи той. — Всичко това е хубаво, много мило и така нататък, а „колелото“ — то е просто чудесно, но преди всичко на нас ни трябва две неща: снимки и пълен контейнер. Върнете ни фотоапарата, но със заснет филм, донесете ни и

порцелановия контейнер, но не празен, а пълен и повече никога няма да ви се наложи да ходите в Зоната...

Редрик помръдна рамо, свали ръката му, отвори вратата и излезе. Без да се обръща, закрачи по дебелия килим и през цялото време усещаше на тила си синия ангелски немигащ поглед. Не изчака асансьора, а слезе пеша от осмия етаж.

Щом излезе от „Метропол“, взе такси и тръгна към другия край на града. Шофьорът се случи непознат, от новациите, пъпчив хлапак с голям нос, един от онези, които през последните години заприиждаха на тумби в Мармънт да търсят разтърсващи приключения, несметни богатства, световна слава, някаква странна религия — прииждаха на тумби и без да щат, ставаха шофьори на таксита, сервитьори, строителни работници, биячи в нощните клубове — стръвни, измъчени от смътни желания, недоволни от всичко, ужасно разочаровани и убедени, че тук отново са ги излъгали. Половината от тях се влачеха някой и друг месец, проклинаха и се връщаха по домовете си, като разнасяха голямото си разочарование едва ли не по целия свят. Малцина ставаха сталкери и бързо загиваха, без да проумеят какво става тук. Някои успяваха да постъпят в института, най-разумните и грамотните, на които им идеше отръпки поне да приготвят препарати в лабораториите, а останалите висяха по цяла вечер в кръчмите, биеха се заради различия във възгледите, заради момичета и просто така, на пиана глава, от време на време правеха някакви шествия с петиции, някакви протестни демонстрации, някакви стачки — седящи, стоящи и даже лежащи, като вбесяваха градската полиция, комендантството и кореняците мармънтци, но колкото повече време минаваше, толкова по-кротки ставаха, примиряваха се и все по-малко и по-малко искаха да знаят защо са тук.

Пъпчивият шофьор от една миля миришеше на бъчва, очите му бяха червени като на заек, но беше страхотно възбуден и моментално започна да разправя на Редрик как тази сутрин на тяхната улица се появил покойник от гробището. Прибрал се, значи, вкъщи, а вратата на къщата му от няколко години била закована с дъски, всички заминали — и вдовицата му, и дъщерята с мъжа си, и внучетата. Съседите казват, че той починал преди трийсет години, още преди Посещението, а на ти сега — здрасти! — довтасал. Повъртял се, повъртял се около къщата, подращил малко...

— Чакай — каза Редрик. — Спри тука.

Той потършува в джоба си. Нямаше дребни и се наложи да развали нова банкнота. След това постоя до вратата и почака, докато таксито си отиде. Вилата на Лешояда не беше лоша: на два етажа, със зала за бiliarд в остъклената пристройка, с добре поддържана градина, оранжерия и бяла беседка сред ябълковите дървета. И около всичко това имаше желязна ограда, украсена с декоративни елементи и боядисана със светлозелена маслена боя. Редрик натисна няколко пъти бутона на звънеца, портичката се отвори с леко скърцане и той тръгна, без да бърза, сред розовите храсти, насадени от двете страни на пясъчната пътека, а на верандата вече седеше Лалугера, превит, почервенял, целият треперещ от възбуда и желание да услужи. От нетърпение той се обърна на една страна, спусна крака си от стъпалото, трескаво напипваше опора, закрепил го и започна да влачи към долното стъпало другия си крак, като през цялото време конвулсивно мърдаше здравата си ръка по посока на Редрик: ей сега, сиреч, ей сега...

— Ей, Рижи! — повика го от градината женски глас. Редрик извърна глава и видя сред зеленината до белия ажурен покрив на беседката голи матови рамене, яркочервена уста и махаща ръка. Той кимна на Лалугера, свърна от пътеката и направо през розовите храсти се насочи към беседката по меката зелена трева.

На полянката беше разстлана огромна червена рогозка, а на рогозката в почти невидим бански костюм с чаша в ръка се кипреше Дина Барбридж, край нея се търкаляше книжка с пъстра корица, а съвсем наблизо, в сянката на храстите стоеше блестяща кофичка с лед, от която стърчеше тънкото дълго гърло на бутилка.

— Здравсти, Рижи! — каза Дина Барбридж и надигна чашата за поздрав. — А къде е татенцето? Да не го опипаха, пак?

Редрик приближи и като сложи ръцете си с куфарчето зад гърба, се спря и я загледа отгоре. Да, Лешояда си беше измолил от някого в Зоната прекрасни деца. Дина имаше пищна копринена плът фина и гладка, без нито една излишна гънка, сто и петдесет фунта, двайсетгодишна апетитна плът и освен това изумрудени очи, в които пламтеше огън, и освен това голяма влажна уста, и равни бели зъби, и гарвановочерни коси, и слънцето играеше по нея, преливаше се от раменете на корема и на бедрата, като оставяше сянка между почти

голите ѝ гърди. Той стоеше над нея и открито я разглеждаше, а тя го гледаше отдолу нагоре, като се усмихваше с разбиране, а после поднесе чашата към устните си и отпи няколко глътки.

— Искаш ли? — каза тя, облиза устните си и като почака точно толкова, че да схване двусмислието, му подаде чашата.

Той ѝ обърна гръб, огледа се и като откри в сянката шезлонг, се настани в него и протегна краката си.

— Барбридж е в болницата — каза той. — Ще му отрежат краката.

Като продължаваше да се усмихва, тя го гледаше с едно око, другото беше скрито зад падналата над рамото вълниста коса, само усмивката застина, захарнобяла на мургавото ѝ лице. После машинално разклати чашата, сякаш се вслушваше в дрънкането на леда по стъклото и попита:

— И двата ли?

— И двата. Може би до колената, а може и по-нагоре.

Тя остави чашата и отхвърли косите от лицето си. Вече не се усмихваше.

— Жалко — продума. — И ти значи...

Тъкмо на нея, на Дина Барбридж, би могъл да разкаже по-подробно защо стана така и как се случи всичко това. Сигурно би могъл да ѝ разкаже и как се върна в колата с нагласен бокс и как Барбридж го молеше — не за себе си го молеше даже, а за децата, за нея и за Арчи — и му обещаваха Златното кълбо. Но той не започна да разказва. Бръкна в пазвата си, извади пачка банкноти и ги хвърли на червената рогозка близо до дългите голи крака на Дина. Банкнотите се разпиляха като пъстро ветрило. Дина разсеяно взе няколко и ги заразглежда, сякаш ги виждаше за първи път, но без всякакъв интерес.

— Значи това са последните пари — продума тя.

Редрик се пресегна от шезлонга, добра се до кофичката, измъкна бутилката и погледна етикета. По тъмното стъкло се стичаше вода и Редрик отмести бутилката встрани, за да не капе на панталоните му. Не обичаше скъпите марки уиски, но сега можеше да пийне и от това. И вече се канеше да пийне направо от бутилката, но го спряха някакви неясни протестиращи звуци зад гръба му. Огледа се и видя как мъчително премествайки кривите си крака, Лалугера бърза с всички сили през полянката, като държи с две ръце пред себе си висока чаша с

прозрачна смес. От големите усилия потта се търкаляше като град по тъмночервеното му лице, неговите налети с кръв очи съвсем бяха изскочили от орбитите и щом видя, че Редрик гледа към него, той едва ли не с отчаяние протегна пред себе си чашата и отново издаде онзи звук, нещо като мучене или скимтене, като зина широко и безпомощно с беззъбата си уста.

— Чакам, чакам — каза му Редрик и пхна бутилката обратно в леда.

Лалугера най-последно се приближи, преплитайки краката си, подаде на Редрик чашата и с плаха фамилиарност го потупа по рамото с уродливо изкълчената си ръка.

— Благодаря ти, Диксън — сериозно каза Редрик. — Тъкмо това е, дете ми трябваше сега. Ти, както винаги, си на висота, Диксън.

И докато Лалугера тресеше главата си от смущение и възторг и оживено се удряше със здравата ръка по бедрото, Редрик вдигна тържествено чашата, кимна му и отпи наведнъж половината. После погледна към Дина.

— Искаш ли? — попита той, като ѝ показа чашата. Дина не отговори. Тя сгъваше една банкнота на половина и после още на половина, и после още на половина.

— Стига — каза той. — Няма да пропаднете. Твойто татенце има...

Тя го прекъсна:

— И ти, значи, го измъкна — каза тя. Не го питаше, а твърдеше. — Мъкнал си го, глупако, през цялата Зона, на гръб си го мъкнал... Лигльо, такъв случай си изтървал...

Той гледаше към нея, забравил за чашата, а тя стана, приближи се, като стъпваше по разхвърляните банкноти, и спря пред него, опряла свитите си юмруци в гладките хълбоци, закрила за него целия свят с великолепно си тяло, от което лъхаше на парфюм и сладка пот.

— Идиоти, той ви будалка както си иска, всичките... Бъхти ви по кокалите, по тиквите, дете са без капчица мозък. Почакай, почакай, той и на патерици пак ще ходи по кратуните ви, пак ще ви даде да видите какво е братска обич и милосърдие! — Тя вече почти крещеше. — Златното кълбо сигур ти обеща, нали? Картата и капаните, нали? Хаплю! По сипаничавата ти мутра виждам, че ти е обещал... Той ще

ти даде една карта, че да разбереш, упокой господи, овчата душа на рижия глупак Редрик Шухарт...

Тогава Редрик бавно се надигна, замахна и я удари през лицето, и тя млькна наред думата, строполи се като сноп и завря лице в дланите си.

— Рижият... глупак... — неясно продума тя. — Такъв случай изтървал... такъв случай...

Като я гледаше пренебрежително, Редрик допи чашата и без да се обръща, я тикна в ръцете на Лалугера. Не ще и дума — добри деца си е измолил Лешояда Барбридж в Зоната. Обичат го и уважават.

Той излезе на улицата, хвана такси и заръча да го откарат до „Борж“. Време беше да свършва с работата, така му се спеше, че вече не издържаше, всичко плуваше пред очите му и в края на краищата заспа, стоварил се с цялото си тяло върху куфарчето и се събуди едва когато шофьорът го разтресе за рамото.

— Пристигнахме, мистър...

— Къде сме? — продума той, озъртайки се в просъница. — Нали ти казах в банката...

— Съвсем не, мистър — ухили се шофьорът. — Казахте до „Борж“. Ето ви го „Борж“.

— Тъй да е — измърмори Редрик. — Присънило ми се е нещо...

Той се разплати и слезе, като трудно раздвижи стеклите си крака. Асфалтът вече се бе размекнал от слънцето, беше станало много горещо. Редрик почувствува, че целият е мокър, имаше гаден вкус в устата, очите му сълзяха. Преди да влезе, се огледа. Както винаги по това време, улицата пред „Борж“ беше пуста. Заведенията отсреща още не бяха отворени, всъщност и „Борж“ беше затворен, но Ърнест вече беше на поста си — триеше чашите, като поглеждаше навъсено иззад тезгяха тримата типове, които лочеха бира на ъгловата маса. Столовете още стояха обърнати по останалите маси, непознат негър с бяло сако лъскаше пода с парцал и още един негър се превиваше под касите с бира зад гърба на Ърнест. Редрик отиде до тезгяха, постави куфарчето там и поздрави. Ърнест измънка нещо недружелюбно.

— Дай ми една бира — каза Редрик и широко се прозя.

Ърнест тръсна на тезгяха празна чаша, измъкна от хладилника бутилка, отвори я и започна да налива. Като закри устата си с длан, Редрик се загледа в ръката му. Тя трепереше. Гърлото на бутилката

няколко пъти се чукна в ръба на чашата. Редрик погледна Ърнест в лицето. Тежките му клепачи бяха сведени, малката уста — изкривена, дебелите бузи — увиснали. Негърът тътреше тоягата с парцала току под краката на Редрик, типове в ъгъла яростно и злобно спореха за конни състезания, негърът, който се мотаеше с касите, така блъсна Ърнест със задника си, че той залитна. Негърът промърмори някакви извинения. Със сподавен глас Ърнест попита:

— Донесе ли?

— Какво „донесе ли“? — Редрик извърна глава и се огледа. Един от типове стана лениво от масата, дотътри се до входа и като запали цигара, застана на вратата.

— Влез да поговорим — каза Ърнест.

И негърът с греблото вече стоеше между Редрик и вратата. Беше един такъв здравеняк като Гуталин, но два пъти по-широк в раменете.

— Добре — каза Редрик и взе куфарчето. Сънливостта му изчезна яко дим.

Мина зад тезгяха и се промъкна покрай негъра с бирените каси. Негърът явно си беше прискрипал пръста — облизваше го и разглеждаше Редрик изпод вежди. И той беше много як негър със счупен нос и сплескани уши. Ърнест влезе в задната стая и Редрик го последва, защото на изхода вече стояха и тримата типове, а негърът се намираше до завесата, която скриваше входа към склада.

В задната стая Ърнест се дръпна настрана и като се сви, седна на стола до стената, от масата се надигна капитан Куотърблад, прежълтял и тъжен, а отнякъде излезе грамаден полицай от частите на ООН, бързо притисна Редрик и опипа джобовете му с огромните си лапи. Ръката му се спря върху десния страничен джоб, измъкна бокса и той леко побутна Редрик към капитана. Редрик се приближи до масата и постави куфарчето пред капитан Куотърблад.

— Как можа бе, свиня — каза той на Ърнест.

Ърнест вдигна умърлушено вежди и сви рамене. Всичко беше ясно. Двата негри вече стояха ухилени до вратата, други врати нямаше, а прозорецът беше затворен и обкован отвън със солидна решетка.

С гримаса на отвращение капитан Куотърблад ровеше с две ръце в куфара и слагаше на масата: „празнотии“, малки — два броя, „батерийки“ — девет броя, „черни капки“ с различна големина —

шестнайсет броя в полиетиленово пликче, „гъбки“, чудесно запазени — два броя, „газирана глина“ — един буркан.

— В джобовете си имате ли нещо? — тихо рече капитан Куотърблад. — Слагайте го тук...

— Гадове — каза Редрик. — Свини.

Той пъкна ръка в пазвата си и запокити на масата банкнотите. Те се разпиляха на всички страни.

— Охо! — рече капитан Куотърблад. — Има ли още?

— Вземайте! — закрещя Редрик, извади от джоба си втората пачка и със замах я разпръсна на пода. — Плюскайте! Да ви приседне дано!

— Много интересно — спокойно рече капитан Куотърблад. — А сега събери всичко това.

— Ще имаш да вземаш! — каза му Редрик и сви ръцете си зад гърба. — Твоите копои ще го съберат. Сам ще си ги събереш!

— Вдигни парите, сталкер — каза капитан Куотърблад, без да повишава тон, като се подпря с юмруци на масата и целият се наклони напред.

Няколко секунди те мълчаливо се гледаха в очите, след това, като сипеше под носа си ругатни, Редрик клекна и неохотно взе да събира парите. Негрите зад гърба му започнаха да се кискат, а грамадният полицай прихна доволно.

— Недей да пръхтиш бе! — каза му Редрик. — Ще ти изхвъркнат сополите!

Той пълзеше вече на колене и събираше банкнотите една по една, като постепенно се приближаваше към тъмната медна халка, незабележима в боклука, изпълнил вдлъбнатината в паркета и се извърташе така, че да му бъде удобно. Той все бълваше ли, бълваше мръсни ругатни, всичките, които си спомняше, и тези, които сега му идваха на ума, а когато настъпи моментът, млъкна, напрегна се, сграбчи халката и с все сила я дръпна нагоре. Отвореният капак не беше успял да се стовари на пода, а той, протегнал ръце, вече летеше с главата надолу във влажния студен мрак на избата.

Редрик падна на ръце, изтърколи се през глава, скочи и се втурна приведен в тясната пролука между подредените един върху друг кашони, без да вижда нищо, като разчиташе само на паметта и късмета си; в движение дърпаше и разклащаше високите редове и чуваше как те

с дрънчене и трясък се сгромолясват в прохода зад него; със стиснати зъби изтича по невидимите стъпала, изби с тяло вратата, обкована с ръждясала ламарина, и се озова в гаража на Ърнест. Целият трепереше и дишаше тежко, пред очите му плуваха кървавочервени кръгове, с тежки болезнени удари сърцето му биеше в самото гърло, но той не се спря за секунда. Веднага се хвърли в другия ъгъл и като дереше ръцете си, взе да разхвърля купчината вехтории, под които в стената на гаража имаше няколко счупени дъски. После легна по корем и изпълзя през дупката, чу как сакото му шумно се разцепва и вече в двора, тесен като кладенец, седна между контейнерите за боклук, смъкна сакото, свали и захвърли вратовръзката, бързо се огледа, изтупа панталоните си, изправи се, претича през двора и се шмугна в ниския смрадлив тунел, който водеше към съседния двор, същия като на Ърнест. Бягайки, се послуша, но воят на патрулните сирени още не се чуваше и той хукна още по-бързо, като плашеше отскачащите встрани деца, мушкаше се под простряното бельо, провираше се през дупките в прогнилите стобори, стараяйки се час по-скоро да се измъкне от този район, преди капитан Куотърблад да успее да го обгради. Познаваше тези места като петте си пръста. Във всичките тези дворове, мази, изоставени перални и складове за въглища беше играл като малък, тук навсякъде имаше познати и даже приятели и при други обстоятелства можеше да се скрие тук и да остане ако ще и цяла седмица, но не заради това „извърши дръзко бягство, след като бе арестуван“ и си залепи още дванайсет месеца.

На Редрик страшно му провървя. Вдигайки гюрултия и прах, по Седма улица се носеше в безредие поредното шествие на някаква лига — към двеста човека, също така измъчени и раздърпани като него и даже по-зле, сякаш и те току-що се бяха провирали през дупките в стоборите, бяха катурвали върху себе си кофи за боклук и отгоре на всичко бяха прекарвали бурно нощта в някой склад за въглища. Той изскочи от входа, веднага се вряза в тълпата и като се блъскаше, тъпчеше по нечии крака, получаваше шамари и отвъръщаше, си проби път до отсрещната страна на улицата и отново се шмугна в един вход точно в момента, когато отпред се разнесе отворотелният вой на патрулните коли и шествието спря, сгъстявайки се като хармоника. Но той вече беше в друг район и капитан Куотърблад не можеше да знае точно в кой.

Редрик наближи своя гараж откъм склада за радиотехнически изделия и му се наложи да почака известно време, докато работниците натоварят на един мотокар няколко огромни кашона с телевизори. Настани се сред хилавите люлякови храсти пред сляпата стена на съседната къща, отдъхна си малко и изпуши една цигара. Пушеше жадно, клекнал и опрял гръб в грубата мазилка на противопожарната стена, като от време на време слагаше ръка на бузата си, за да укроти нервния тик и мислеше, мислеше, мислеше, а когато мотокарът с работниците, бучейки, замина към изхода на улицата, той се засмя и тихо каза след него: „Да сте живи и здрави, момчета, спряхте за малко глупака... та да размисли.“ От този момент започна да действа бързо, но без излишна припряност, ловко, обмислено, сякаш работеше в Зоната.

Мушна се в своя гараж през тайния отвор, премести безшумно старата седалка, бръкна в кошницата, извади внимателно вързопа от торбата и го пъкна в пазвата си. После свали от гвоздея старото изтъркано кожено яке, намери в ъгъла омасленото кепе и с две ръце го нахлупи ниско над челото си. През пролуките на вратата в полумрака на гаража проникваха тесните ивици слънчева светлина, изпълнени със святкащи пращинки. Децата в двора пищяха оживено и весело и когато вече се канеше да тръгва, неочаквано разпозна гласа на дъщеря си. Тогава долепи око до най-широката пролука и известно време гледа как Маймунката припка около новата люлка, като размахва две балончета, а три бабички — съседки, с плетките на колене, седнали на близката пейка, я гледат с враждебно свити устни. Одумват я дъртите клюкарки. А на децата им е все едно, играят с нея, сякаш нищо й няма, ненапразно им се подмазваше той — и дървена пързалка им направи, и къщичка за куклите, и люлка... и тази пейка, на която седяха дъртачките, пак той я направи. Е, добре, каза беззвучно, откъсна се от пролуката, огледа за последен път гаража и се шумгна в отвора.

В югозападната покрайнина на града, близо до изоставената бензинова колонка в края на Рудничарската улица, имаше телефонна кабина. Един бог знае кой я ползваше тук сега — всички къщи наоколо бяха заковани с дъски, а по-нататък, на юг, се простираше необятната пустош на старото градско бунище. Редрик седна в сянката на кабината направо на земята и пъкна ръката си в процепа под нея. Напипа прашната омаслена хартия и дръжката на пистолета, завит в нея.

Поцинкованата кутийка с патроните също беше на мястото си, и торбичката с „гривните“, и старият портфейл с подправените документи — скривалището беше в ред. Тогава свали якето и кепето и бръкна в пазвата си. Почти цяла минута седя, като претегляше на ръка порцелановия съд, пълен с могъща и неизбежна смърт. И тогава усети, че бузата му отново се размърда и заигра.

— Шухарт — промърмори той, без да чува гласа си. — Защо правиш това бе, свиня? Ами че те с това нещо всичките ще ни изподавят... — Притисна с пръсти играещата буза, но това не му помогна. — Гадове — каза за работниците, които товареха телевизори на мотокара. — Изпречихте ми се на пътя... Щях да го захвърля обратно в Зоната и толкоз...

Огледа се тъжно. Горещият въздух трептеше над напукания асфалт, закованите прозорци гледаха навъсено, прашни вихрушки бродеха по пущинака. Беше сам.

— Е, тъй да е — каза той решително. — Всеки за себе си, а бог за всички. И за нас ще стигне...

Припряно, за да не се откаже отново, пъкна съда в кепето, а кепето зави в коженото яке. После застана на колене и като натисна с рамо, леко наклони телефонната кабина. Дебелият вързоп влезе в дупката и остана още доста място. Той внимателно пушна кабината, разлюля я с две ръце, за да се намести добре, стана и изтърси панталоните си.

— Туйто — каза той. — Стига толкова приказки.

Мушна се в нажежения зной на кабината, пушна монета и набра номера.

— Гута — каза той. — Не се тревожи, моля ти се. Пак ме спипаха. — Чу я как изпъшка и бързо заговори: — Ами, дребна работа, седем-осем месеца... и със свиждане... Ще изкараме. А без пари няма да останеш, пари ще ти изпратя... — Тя още мълчеше. — Утре ще те извикат в комендантството, там ще се видим. Доведи Маймунката.

— Обиск ще правят ли? — глухо попита тя.

— Ако щат, да правят. В къщи е чисто. Все едно, горе главата... Като си взела за мъж сталкер, няма да се оплакваш. Е, до утре... И да знаеш — не съм ти се обаждал. Целувам те.

Той рязко окачи слушалката и няколко секунди стоя, замижал с всички сили и стиснал зъби така, че ушите му бучаха. После отново

пусна монета и набра друг номер.

— Слушам ви — каза Пресипналия.

— Обажда се Шухарт — каза Редрик. — Слушайте внимателно и не ме прекъсвайте...

— Шухарт ли? — доста естествено се учуди Пресипналия. — Какъв Шухарт?

— Казах ви, не ме прекъсвайте! Пипнаха ме, избягах и сега отивам да се предам. Ще ми лепнат две години и половина или три. Жена ми ще остане без пари. Вие ще я осигурите. Така че да няма нужда от нищо, разбрахте ли? Питам ви, разбрахте ли? Близо до мястото, където се срещнахме първия път, има телефонна кабина. Тя е единствена наоколо, няма да я сбъркате. Порцеланът е под нея. Ако искате, го вземете, ако искате — не го взимайте, но жена ми не трябва да се нуждае от нищо. С вас още много работа ще вършим. Но ако се върна и науча, че не сте играли честно... Не ви съветвам да играете нечестно. Разбрахте ли?

— Разбрах ви — каза Пресипналия. — Благодаря. — После, като се забави малко, попита: — Да ви наемем ли адвокат?

— Не — каза Редрик. — Всичките пари до последния грош дайте на жена ми. Бъдете здрав.

Той закачи слушалката, огледа се, напъха ръцете си дълбоко в джобовете на панталона и без да бърза, тръгна нагоре по „Рудничарска“ покрай безлюдните заковани къщи.

3. РИЧАРД Х. НЪНАН, 51-ГОДИШЕН, ПРЕДСТАВИТЕЛ НА ДОСТАВЧИЦИТЕ НА ЕЛЕКТРОННА АПАРАТУРА ЗА МАРМЪНТСКИЯ ФИЛИАЛ НА МЕЖДУНАРОДНИЯ ИНСТИТУТ ЗА ИЗВЪНЗЕМНИ КУЛТУРИ

Ричард Х. Нънан седеше на бюрото си в своя кабинет и рисуваше дяволчета в огромния си делови бележник на бизнесмен. При това съчувствено се усмихваше и кимаше, без да слуша посетителя. Той просто чакаше да му се обадят по телефона, а посетителят, доктор Пилман, вяло го мъреше. Или си въобразяваше, че го мърми. Или се мъчеше сам да повярва, че го мърми.

— Всичко това ще го имаме предвид, Валентин — каза накрая Нънан, като дорисува десетото дяволче, за да закръгли бройката и затвори бележника. — Наистина е безобразие...

Валентин протегна тънката си ръка и старателно изтърси пепелта от цигарата в пепелника.

— И какво по-точно ще имате предвид? — вежливо попита той.

— Всичко, което казахте — весело отвърна Нънан, отпусвайки се назад в креслото. — До последната дума.

— А какво казах?

— Това не е важно — продума Нънан. — Каквото и да сте казали, всичко ще бъде взето предвид.

Валентин (доктор Валентин Пилман, носител на Нобелова награда и тъй нататък) седеше пред него в дълбокия фотьойл, дребничък, фин, старателен, без никакво петънце на велуреното яке, без никаква гънка на обтегнатия панталон, с ярка риза, строга едноцветна вратовръзка и лъщящи обувки, на тънките му бели устни играеше ехидна усмивка, огромни тъмни очила скриваха очите му, а

черната коса над широкото му ниско чело беше подстригана „канадска ливада“.

— Според мен напразно ви дават вашата фантастична заплата — каза той. — Нещо повече, Дик, според мен вие сте и саботьор.

— Ш-ш-шт! — прошепна Нънан. — За бога, не говорете толкова високо.

— Наистина — продължи Валентин. — Вече доста време ви наблюдавам: вие изобщо не работите...

— Един момент! — прекъсна го Нънан и размаха дебелия си розов пръст. — Как тъй да не работя? Нима има поне една рекламация, останала без последствие?

— Не зная — каза Валентин и отново изтърси пепелта. — Пристига хубава апаратура, пристига и лоша апаратура. По-често пристига хубава, но какво общо имате вие с това — не зная.

— Ето виждате ли. А ако не бях аз, хубавата щеше да пристига по-рядко. Освен това вие, учените, непрекъснато разваляте хубавата апаратура, а после правите рекламации и кой ви прикрива тогава? Ето например...

Телефонът иззвъня и начаса забравил за Валентин, Нънан грабна слушалката.

— Мистър Нънан? — попита секретарката. — Отново ви търси господин Лемхен.

— Свържете ме.

Валентин стана, постави изгасналата цигара в пепелника, вдигна два пръста за сбогом, размърда ги и излезе, дребен, строен, спретнат.

— Мистър Нънан? — разнесе се в слушалката познатият муден глас.

— Слушам ви.

— Човек не може лесно да ви открие на работното място, мистър Нънан.

— Дойде нова партида...

— Да, вече зная. Мистър Нънан, пристигнал съм за малко, има няколко въпроса, които трябва да обсъдим, затова предлагам да се срещнем. Става дума за последните договори на „Мицубиши денки“. Юридическата им страна.

— На вашите услуги съм.

— Тогава, ако не възразявате, ще се видим след половин час в кантората на нашия филиал. Ще ви бъде ли удобно?

— Напълно. След половин час.

Ричард постави слушалката, стана и като потриваше пълните си ръце, се заразхожда из кабинета. Даже понечи да затананика някакъв моден шлагер, но веднага пропя фалшиво и добродушно се засмя на себе си. После си взе шапката, праметна през ръка шлифера и излезе в приемната.

— Мило дете — каза той на секретарката. — Запрашвам към клиентите. Вие оставате да командувате гарнизона, задържайте, както се казва, крепостта, а аз ще ви донеса шоколадче.

Секретарката разцъфтя. Нънан ѝ изпрати въздушна целувка и се понесе по коридорите на института. Няколко пъти се опитваха да го хванат по работа, но той се изплъзваше, отърваваше се с шегички, молеше да задържат позициите без него, да си пазят бъбреците, да не се напрягат и в края на краищата, без никой да успее да го улови, изскочи от сградата, като по навик размаха сгънатия пропуск под носа на дежурния.

Ниски облаци се бяха надвесили над града, беше задушно, първите плахи капки се пръскаха по асфалта като черни звезди. Нънан се наметна с шлифера и заситни бързо покрай редицата автомобили към своето пежо, мушна се вътре, свали шлифера от главата си и го хвърли на задната седалка. Извади от джоба на сакото си „инаквото“, постави черната клечка в гнездото на акумулатора и я натисна с палец, докато щракне. После, като си размърда задника, се настани по-удобно зад волана и натисна педала. Пежото безшумно изскочи на средата на улицата и се понесе към изхода на района пред Зоната.

Дъждът рукна внезапно, отведнъж, сякаш в небесата се продъни каца с вода. Настилката стана хлъзгава, колата занасяше на завоите. Нънан пусна чистачките и намали скоростта. „И тъй, получили са доклада — помисли той — Сега ще ни хвалят. Какво пък, нямам нищо против. Обичам, когато ме хвалят. Особено когато ме хвали самият господин Лемхен. Странна работа, защо толкова ни харесва да ни хвалят? От това парите не стават повече. Заради славата? Че каква слава можем да имаме ние? «Той се прослави: сега за него знаят трима.» Е, да кажем, четирима, ако смятаме и Бейлис. Интересно нещо е човекът... Изглежда, обичаме да ни похвалят заради самата хвалба.

Както децата обичат сладолед. Това е комплекс за малоценност, там е работата. Похвалата ласкае нашите комплекси. А излиза много глупаво. Как мога да се издигна в собствените си очи? Та да не би да не се познавам? Да не зная стария дебел Ричард Х. Нънан? А, добре че се сетих, какво беше това «Х»? Ха сега де! Че няма и кого да питам... Няма да взема да питам господин Лемхен я...? А, спомних си! Хърбърт. Ричард Хърбърт Нънан. Ей, ама вали като из ведро...“

Той се измъкна от централния булевард и си помисли: „Колко израсна градчето през последните години. Я какви небостъргачи изпонастроиха... Ей там вдигат още един. Какво ли ще има в него? Ами увеселителният комплекс с джазовите оркестри и публичният дом от световна класа — все за нашия доблестен гарнизон и за нашите храбри туристи, особено за по-възрастните и за благородните рицари на науката... А покрайнините запустяват. И покойниците, възкръснали от гробовете, вече няма къде да се връщат.“

— За възкръсналите пътищата към дома са преградени, затова са те така сърдити и опечалени — каза той на глас.

„Да, бих искал да зная как ще свърши всичко това. Всъщност преди десет години съвсем точно знаех какво трябва да се направи. Да се поставят непреодолими кордони. Районът наоколо да се опразни на петдесет километра. Да останат само учените, войниците и никой друг. И страшната язва на планетата ще бъде напълно обезвредена... И като си помисля, че не само аз, ами всички мислеха така. Какви речи се произнасяха, какви законопроекти се внасяха... А ето че сега даже не можеш да си спомниш как тази желязна решителност на всички се размекна като пихтия. «От една страна, не можем да не признаем, а, от друга страна, не можем да не се съгласим.» А това май започна, когато изнесоха от Зоната първите «инакви». Батерийките... Да, май че от тях се започна. Особено когато откриха, че се размножават. Язвата се оказа не чак такава язва и даже съвсем не язва, а нещо като съкровищница... Пък сега вече никой не знае какво е това — язва ли е, съкровищница ли е или пък адско изкушение, кутията на Пандора, дявол, сатана... Малко по малко получават облаги от нея. Двайсет години се бъртят, милиарди потрошиха, а така и не можах да се нагласят организирано да грабят. Всеки си гледа своя малък бизнес, а учените глави, важни-важни, тържествено приказват: от една страна, не можем да не признаем, а, от друга страна, не можем да не се съгласим, че тъй като

еди-кой си обекта щом бъде облъчен с рентгенови лъчи под ъгъл осемнайсет градуса, излъчва квазитопли електрони под ъгъл дваайсет и два градуса... По дяволите! И тъй, и тъй няма да доживея да видя как ще свърши...”

Колата мина покрай къщата на Лешояда Барбридж. Всички прозорци светеха заради проливния дъжд, виждаше се, че в прозорците на втория етаж, където бяха стаите на Дина, се мяркаха танцуващи двойки. Или бяха почнали още от зори, или от вчера не можеха да свършат. Такава мода се появи в града — веселбата да продължава непрекъснато дни наред. Яка младеж отгледахме, издръжлива и упорита в своите стремежи...

Нънан спря колата пред неугледната сграда със скромната фирма „Юридическа кантора Корш, Корш и Саймък“. Измъкна и пъкна в джоба си „инаквото“, отново метна на главата си шлифера, взе си шапката и чевръсто изтича във входа покрай портиера, задълбочил се във вестника, по стълбите, покрити с протрит килим, затропа с токовете на обувките си по тъмния коридор на втория етаж, просмукан с характерен мирис, чието естество навремето напразно се стара да установи, отвори вратата в края на коридора и влезе в приемната. На мястото на секретарката седеше непознат, много мургав младеж. Беше без сако, с навити ръкави. Той се ровеше във вътрешността на някакво сложно електронно устройство, което заместваше пишещата машина на масата. Ричард Нънан закачи шлифера и шапката, приглади с две ръце остатъците от косите си зад ушите и въпросително погледна младия мъж. Той кимна.

Тогава Нънан отвори вратата на кабинета.

Господин Лемхен тежко се надигна да го посрещне от големия кожен фотьойл до прозореца, закрит плътно с тежка завеса. Правоъгълното му лице се сгърчи в гримаса, която означаваше или приветлива усмивка, или скръб заради лошото време, а може би със сетни сили сдържан напън да кихне.

— Ето ви и вас — мудно каза той. — Влизайте, разполагайте се.

Нънан зашари с поглед къде да се разположи и не откри нищо освен един корав стол с права облегалка, тикнат под масата. Тогава приседна на края на масата. Веселото му настроение, кой знае защо, взе да се изпарява — и той самият още не знаеше защо. Изведнъж му

стана ясно, че няма да го хвалят. По-скоро обратното. Днес ще се ядосвам, философски си помисли той и се приготви за най-лошото.

— Пушете — предложи господин Лемхен и отново се отпусна във фотьойла.

— Благодаря, не пуша.

Господин Лемхен кимна няколко пъти с такъв вид, сякаш се бяха потвърдили най-лошите му предположения, допря разперените пръсти на двете си ръце пред лицето си и известно време внимателно разглежда образувалата се фигура.

— Предполагам, че ние с вас няма да обсъждаме юридическата страна на дейността на фирмата „Мицубиши денки“ — продума той накрая.

Това беше шега. Ричард Нънан се усмихна с готовност и каза:

— Както обичате.

Дяволски неудобно му беше да седи на масата, краката му не достигаха пода, убиваше му на задника.

— Със съжаление трябва да ви съобщя, Ричард — каза господин Лемхен, — че вашият доклад направи горе изключително добро впечатление.

— Хм... — каза той и си помисли: „Започва.“

— Дори се канеха да ви представят за орден — продължи господин Лемхен, — но аз предложих да не бързаме. И правилно постъпих. — Най-сетне той откъсна очи от съзерцаваните десет пръста и погледна Нънан изпод вежди. — Вие ще ме попитате защо съм проявил, както би се сторило някому, прекалена предпазливост.

— Сигурно сте имали основания за това — каза Нънан с огорчение.

— Да, имах. Какво излиза от вашия доклад, Ричард? Групата „Метропол“ е ликвидирана. Благодарение на вашите услуги. Групата „Зеленото цвете“ е хваната в пълен състав с явни улики. Отлична работа. Пак вие сте я свършили. Групите „Ветрило“, „Квазимодо“, „Странстващите музиканти“ и всички останали, не им помня имената, са се саморазтурили, тъй като са разбрали, че всеки момент и тях ще ги спипат. Това действително е така, всичко се потвърждава от данните, които имахме от други източници. Бойното поле е опразнено. Вие сте го заели, Ричард. Противникът е отстъпил безразборно, като е понесъл големи загуби. Правилно ли изложих ситуацията?

— Във всеки случай — предпазливо каза Нънан — през последните три месеца спря изтичането на материали от Зоната през Мармънт... Поне според моите сведения — добави той.

— Противникът е отстъпил, нали?

— Е, ако държите точно на тази дума... Отстъпи.

— Не е отстъпил! — каза господин Лемхен. — Там е работата, че този противник никога не отстъпва. В това съм сигурен. Като избързахте с победоносния доклад, вие демонстрирахте неопитност, Ричард. Точно затова предложих да не ви представяме незабавно за награда.

„Да вървят по дяволите твоите награди — мислеше си Нънан, като клатеше крака и мрачно гледаше проблясващото бомбе на обувката си. — Притрябвали са ми твоите награди. Брей, че моралист се извъди, цял проповедник — и без тебе знам с кого имам работа тука, плюя аз на твоето конско що за противник съм имал. А бе кажи го просто и ясно: къде, как и какво по-точно съм изтървал... какъв друг номер са успели пак да изиграят тези негодници... къде, как и какви пролуки са намерили... и карай направо, да не съм ти сополив първолак, годинките ми петдесет прехвърлиха вече и не седя тук заради твоите награди...“

— Какво сте чували за Златното кълбо? — ненадейно попита господин Лемхен.

„Боже мой — раздразнено си помисли Нънан. — Златното кълбо пък какво общо има с тая работа? Да пукнеш дано с този твой стил на разговор...“

— Златното кълбо е легенда — заобяснява той с отегчение. — Митично съоръжение в Зоната, което има форма и вид на някакво златно кълбо, предназначено да изпълнява човешки желания.

— Всякакви ли?

— Съгласно каноните на легендата — всякакви. Има обаче варианти...

— Така — каза господин Лемхен. — А какво сте чували за „лампата смърт“?

— Преди осем години — отегчено поде Нънан — сталкерът Стивън Норман, по прякор Очилатия, изнесе от Зоната някакво устройство, което, доколкото може да се съди, представлява нещо като система от излъчватели, действащи смъртоносно на земните

организми. Същият този Очилатия направи пазарлък за агрегата с института. Споразумяха се за цената. Очилатия отиде в Зоната и не се върна. Къде се намира агрегатът, сега не е известно. В института и до ден-днешен си скубят косите. Познатият ви Хю от „Метропол“ предлагаше за този агрегат всяка сума, която се побира в графата на чековата му книжка.

— Това ли е всичко? — попита господин Лемхен.

— Това е — отвърна Нънан и демонстративно заразглежда обстановката в стаята. Тя беше скучна, нямаше какво да се гледа.

— Така — каза Лемхен. — А какво сте чували за „рачешкото око“?

— За какво око?

— За рачешкото. Рак. Нали знаете? — Господин Лемхен размърда два пръста като ножица. — С щипки.

— За пръв път чувам — каза Нънан.

— А да знаете нещо за „гърмящите салфетки“?

Нънан слезе от масата и застана пред Лемхен, пъхнал ръце в джобовете си.

— Нищо не знам — каза той. — А вие?

— За съжаление и аз нищо не знам. Нито за „рачешкото око“, нито за „гърмящите салфетки“. А в действителност те съществуват.

— От моята Зона ли са изнесени? — попита Нънан.

— Седнете, седнете — каза господин Лемхен и му махна с ръка. — Нашият разговор едва започва. Седнете.

Нънан заобиколи масата и седна на коравия стол с високата облегалка. „Накъде бие сега? — помисли той трескаво. — Що за нови дваисет? Сигурно са намерили нещо в другите Зони, а говедото ме разиграва. Никога не ме е обичал дъртият хитрец, не може да забрави епиграмите...“

— Да продължим нашия малък изпит — тържествено каза Лемхен. Той се отпусна назад във фотьойла и като гледаше в тавана, попита: — Как я кара старият Барбридж?

— Барбридж? Лешояда Барбридж е под наблюдение. Сакат е, пари има достатъчно. Не е свързан със Зоната. Държи четири бара, дом за удоволствия и организира пикници за офицерите от гарнизона и за туристите... Дъщеря му Дина безделнича. Синът му Артър току-що завърши юридическия колеж.

Господин Лемхен кимаше със задоволство.

— Ясно — похвали го той. — А какво прави Малтиеца Креон?

— Той е един от малкото действащи сталкери. Беше свързан с групата „Квазимодо“, сега пласира стоката си на института чрез мен. Държа го на свобода, защото все някога някой ще клъвне... Наистина той пие много в последно време и се страхувам, че няма да изкара дълго.

— Има ли връзка с Барбридж?

— Върти се около Дина, но без успех.

— Много хубаво — каза господин Лемхен. — А какво се чува за Рижия Шухарт?

— Преди месец излезе от затвора. Няма нужда от пари. Опита се да напусне града, но... — Нънан помълча. — С една дума има семейни неприятности. Сега не му е до Зоната.

— Това ли е всичко?

— Това е.

— Не е много — каза господин Лемхен. — А как стоят нещата с Щастливеца Картър?

— От много години не е сталкер. Търгува с употребявани автомобили, а има и работилница, в която преустройват хранването на колите от „инакви“. Има четири деца, жена му почина миналата година. Тъща му живее при него.

Лемхен кимаше.

— Е, кого от старците още пропуснах? — добродушно попита той.

— Пропуснахте Джонатан Майлс, по прякор Кактуса. Той сега е в болница, умира от рак. А също и Гуталин...

— Да, да. Какво става с Гуталин?

— Гуталин си е същият — каза Нънан. — Има група от трима човека. По цели седмици се губят в Зоната. Всичко, което намерят, унищожават на място. А неговото Дружество на войнстващите ангели се разпадна.

— Защо?

— Сигурно помните, че те изкупуваха стоката и Гуталин я отнасяше обратно в Зоната. Дяволовото дяволу. Сега няма какво да купуват, освен това новият директор на филиала насъска срещу тях полицията.

— Разбирам — каза господин Лемхен. — А младите?

— Какво младите... Идват и си отиват. Има пет-шест човека с известен опит, но в последно време няма на кого да пласират стоката и се объркаха. Малко по малко ги опитомявам... Предполагам, шефе, че със сталкерството в моята Зона на практика е свършено. Старците се отдръпнаха, младите са неопитни, пък и занаятът не е на такава почит, както по-рано. Техниката настъпва, вече има сталкери-автомати.

— Да, да, чух за това — каза господин Лемхен. — Обаче тези автомати засега не изплащат даже енергията, която харчат. Или греша?

— Това е въпрос на време. Скоро ще започнат да се изплащат.

— Колко скоро?

— След пет-шест години...

Господин Лемхен отново закива.

— Впрочем вие сигурно още не знаете, противникът също започна да използва сталкери-автомати.

— В моята Зона ли? — попита Нънан, като наостри уши.

— И във вашата. При вас базата им е в Рексополис, а съоръженията прехвърлят с вертолетите през планините в Змийската клисура, на Черното езеро и в подножието на връх Боулдър...

— Ами че това е в периферията — недоверчиво каза Нънан. — Там е празно, какво могат да намерят там?

— Малко, много малко, но намират. Впрочем това е само за справка, то не ви засяга... Да обобщим. В Мармънт почти не са останали професионални сталкери. Тези, които са останали, вече нямат нищо общо със Зоната. Младежта е объркана и се намира в процес на опитомяване. Противникът е разбит, отхвърлен, лежи някъде и си ближе раните. Стока няма, а когато се появи, няма на кого да се пласира. Има вече три месеца, откакто незаконното изтичане на материали от мармънтската Зона е спряло. Така ли е?

Нънан мълчеше. „Сега — мислеше той. — Ей сега ще ме среже. Но къде ми е слабото място? И бая слабо трябва да е, като гледам. Хайде давай, старо плашило! Не ми вади душата...“

— Не чувам вашия отговор — каза Лемхен и сложи ръка като фуния на сбръчканото си космато ухо.

— Добре, шефе — мрачно каза Нънан. — Стига толкова. Сварихте ме, опекохте ме, хайде изяждайте ме вече.

— Хм — промърмори неопределено Лемхен под носа си и неочаквано продължи с огорчение: — Даже няма какво да ми кажете. Ето на, мигате на парцали пред началството, а питате ли ме мене лесно ли ми беше, когато онзи ден... — Той изведнъж замлъкна насред думата, стана и тръгна бавно към сейфа. — Накратко казано, през последните два месеца само от данните, с които разполагаме, се вижда, че комплексите на противника са получили над шест хиляди броя материали от различни Зони. — Той се спря до сейфа, погали го по боядисаната страна и рязко се обърна към Нънан. — Не си правете никакви илюзии! — закрещя той. — Има отпечатьци от пръстите на Барбридж! Отпечатьци от пръстите на Малтиец! Отпечатьци от пръстите на Гагата Бен-Халеви, за когото вие даже не сметнахте за нужно да споменете. Отпечатьци от пръстите на Гъгнивия Гереш и Джуджето Цмига! Така ли опитомявате вашата младеж? „Гривни“! „Игли“! „Бели бръмбари“! И не само това, ами някакви „рачешки очи“, някакви „птичи дрънкулки“, „гърмящи салфетки“, дяволите да ги вземат! — Той отново замлъкна насред думата, върна се във фотьойла, пак допря разперените си пръсти и вежливо попита: — Какво мислите за всичко това, Ричард?

Нънан извади носна кърпа и избърса шията и тила си.

— Нищо не мисля — измърмори той честно. — Извинете, шефе, но аз сега изобщо... Нека си поема дъх... Барбридж! Барбридж няма нищо общо със Зоната! Знам всяка негова крачка! Той урежда гуляи и пикници на езерата, оттам изкарва добри пари и просто няма нужда... Извинете, глупости приказвам, разбира се, но ви уверявам, че не изпускам от очи Барбридж, откакто е излязъл от болницата...

— Не ви задържам повече — каза господин Лемхен. — Давам ви срок една седмица да разберете по какъв начин материалите от вашата Зона попадат в ръцете на Барбридж... и на всички останали. Довиждане.

Нънан се изправи, кимна смутено към профила на господин Лемхен и като продължаваше да бърше с кърпата обилно изпотения си врат, се измъкна в приемната. Мургавият млад мъж пушеше и замислено се взираше във вътрешността на разглобеното електронно устройство. Погледна бегло към Нънан — очите му бяха празни, обърнати навътре.

Ричард Нънан нахлупи шапката как да е, взе шлифера под мишница и се махна. „Такова нещо май още не беше идвало до главата ми — летяха мислите му безразборно. — Виж го ти Гагата Бен-Халеви! И с прякор вече се сдобил!... Кога успя? Вре се навсякъде... хлапак... Не, работата е друга... Ах ти, свиня, саكاتо говедо... Лешояд! Колко ме изтормози само!... Също както тогава, в Сингапур, онзи другия... как му викаха... мутрата ми блъсна в масата, а тила — в стената...“

Той седна в автомобила и без да може да мисли за каквото и да било, известно време тършува по арматурното табло да намери контактния ключ. От шапката му течеше вода на коленете, той я сне и без да гледа, я запокити зад гърба си. Дъждът обливаше предното стъкло и кой знае защо, Ричард Нънан си въобразяваше, че именно поради това не може да разбере какво трябва да прави по-нататък. Като осъзна, с все сила се тресна с юмрук в олисялото чело. Олекна му. Веднага си спомни, че контактен ключ няма и не може да има, а в джоба му лежи „инаквото“. Вечният акумулатор. И трябва да го извади от джоба си, да пукне дано, и да го постави в гнездото и тогава ще може най-малкото да тръгне нанякъде — по-далеч от тази къща, където иззад прозорците бездруго го наблюдава онова старо чучело...

Ръката на Нънан с „инаквото“ замръзна по средата на пътя. „Тъй. Поне знам от кого да почна. Да, от него ще почна. Ах, как ще почна от него! Никой никога от никого не е почвал така, както аз ще почна от него сега. Хем с такова удоволствие. — Той включи чистачките и бързо подкара колата по булеварда, като почти не виждаше нищо пред себе си, но вече беше поуспокоен. — Нищо, нека бъде като в Сингапур. Та нали в края на краищата в Сингапур всичко свърши благополучно... Чудо голямо, един път да ти блъснат мутрата в масата! Можеше да бъде и по-лошо. Можеше да не бъде мутрата и не в масата, а в нещо с гвоздеи... Тъй да е, да не се отклоняваме от въпроса. Тука някъде трябва да е моят дворец? По дяволите, нищо не се вижда... Аха, ето го.“

Ни в туй, ни в онуй време заведението „Пет минути“ бе обляно от светлина — същински „Метропол“. Отърсвайки се като куче, изскочило от вода, Ричард Нънан влезе в ярко осветената зала, която вонеше на цигари, парфюми и киснатото шампанско. Старият Бени, все още без ливрея, седеше полуизвърнат зад тезгяха и плюскаше нещо,

стиснал вилицата в юмрук. Пред него, разположила чудовищния си бюст сред празните чаши, се извисяваше Мадам — умърлушена, тя го гледаше как яде. В залата даже не бяха почистили от снощи. Щом Нънан влезе, Мадам веднага извърна към него широкото си намацано лице. Отначало то беше недовошно, но тозчас по него се разля професионална усмивка.

— Охо! — басово каза тя. — Нима самият господин Нънан! Домъчня ви за момичетата, а?

Бени продължаваше да яде, той беше глух като пън.

— Здравсти, приятелю! — отвърна Нънан, щом се приближи. — За какво ми са момичета, когато пред мен стои истинска жена?

Бени най-сетне го забеляза. Страшната маска, цялата в сини и кървавочервени белези, с напрегане се изкриви в приветлива усмивка.

— Здравейте, сър — дрезгаво рече той. — Наминахте да се изсушите ли?

В отговор Нънан се усмихна и му махна с ръка. Той не обичаше да разговаря с Бени: през цялото време трябваше да крещи.

— Къде е моят управител, момчета? — попита той.

— В офиса — отговори Мадам. — Утре ще плаща данъците.

— Уф, тези данъци — каза Нънан. — Добре. Мадам, ще те помоля да ми приготвиш от моето, скоро ще се върна.

Като стъпваше безшумно по дебелия изкуствен килим, той мина по коридора, сви в незабележимото разклонение и без да чука, отвори тапицираната с кожа врата.

Канаша Кокала седеше важно до масата и разглеждаше в едно огледалце цирея на носа си. И хич не му пукаше, че утре ще плаща данъците. На голата маса пред него стояха само бурканче с козметичен крем и чаша с прозрачна течност. Канаша Кокала вдигна налетите си с кръв очи към Нънан и скочи, като изгърва огледалцето. Без да продума, Нънан се отпусна във фотьойла срещу него и известно време мълчаливо разглежда този нехранимайко и го слуша как мрънка под носа си за проклетия дъжд и за своя ревматизъм. После Нънан каза:

— Ха заключи вратата, драги.

Като тропаше тежко с огромните си плоски стъпала, Кокала изгърча до вратата, щракна ключа и се върна до масата. Гледаше Нънан предано в устата, извисявайки се над него като космата планина. Нънан все още го разглеждаше изпод намръщените си вежди.

Кой знае защо, неочаквано си спомни, че истинското име на Канаша Кокала е Рафъл. Кокала му викаха заради чудовищните кокалести юмруци, моравочервени и голи, стърчащи от гъстата вълна, която покриваше ръцете му като маншети. А той сам си беше измислил прякора Канаша, напълно уверен, че това е традиционно име на великите монголски ханове. Рафъл. Е, какво пък, Рафъл, да почваме.

— Как вървят работите? — ласкаво попита той.

— Всичко е наред, шефе — побърза да отвърне Рафъл Кокала.

— Оправи ли онзи скандал в комендантството?

— Сто и петдесет кинта им бутнах. Всички са доволни.

— Сто и петдесет за твоя сметка — каза Нънан. — Ти си виновен, драги. Трябваше да си отваряш очите.

Кокала направи нещастна физиономия и покорно разпери огромните си ръце.

— Паркетът в залата май трябва да се смени — каза Нънан.

— Ще го сменим.

Нънан помълча, като издуваше устни.

— Стока има ли? — попита той по-тихо.

— Малко — също по-тихо промълви Кокала.

— Покажи я.

Кокала се втурна към сейфа, извади един пакет, сложи го на масата пред Нънан и го разтвори. Нънан разрови с пръст купчината „черни капки“, взе една „гривна“, огледа я от всички страни и я върна обратно.

— Това ли е всичко? — попита той.

— Не носят — виновно каза Кокала.

— Не носят... — повтори Нънан.

Той внимателно се прицели и с всички сили ритна Кокала в пиццала със заостреното бомбе на обувката си. Кокала изохка, понечи да се наведе, за да се хване за удареното място, но тутакси отново се изправи и опъна ръце по шевовете. Тогава Нънан скочи, сякаш го ръгнаха в задника, хвана Кокала за яката на ризата и се нахвърли върху него с ритници, като си въртеше очите. Кокала ахкаше и охкаше, виреше глава като изплашен кон, дърпаше се от него, докато не рухна на дивана.

— От две майки сучеш, а, драги? — съскаше Нънан право в побелелите му от ужас очи. — Лешояда е червив от стока, а ти на мене

синци в книжка ми поднасяш, а?... — Той замагна и удари Кокала в лицето, като гледаше да улучи цирея на носа му. — Ще те тикна в затвора, та да изгниеш! При мен в обора ще живееш... Ще съжаляваш, че си се родил на този свят! — Той отново със замах стовари юмрука си върху цирея. — Откъде има стока Барбридж? Защо на него му носят, а на тебе не носят? Кой я носи? Защо аз нищо не знам? Ти за кого работиш? Казвай!

Кокала отваряше и затваряше устата си беззвучно. Нънан го пусна, настани се отново в креслото и вдигна краката си на масата.

— Е? — каза той.

Кокала смръкна потеклата кръв и каза:

— За бога, шефе... Защо така? Каква стока има Лешояда? Никаква стока няма. Че днеска никой няма стока...

— Ти какво, ще спориш ли с мене? — ласкаво попита Нънан, като свали краката си от масата.

— Не бе, шефе, не... Боже мой... — засуети се Костеливия. — На място да пукна! Как ще споря! И през ум не ми е минало даже...

— Ще те изхвърля — мрачно рече Нънан. — Работата ти пет пари не струва. Такива като тебе десет ще взема за двайсет и пет кинта. Свестен човек ми трябва на мене в бизнеса.

— Почакайте, шефе — разумно каза Кокала, като размаза кръвта по мутрата си. — Защо така изведнъж... Дайте все пак да се разберем... — Той внимателно докосна цирея с пръст. — Много стока, казвате, имал Барбридж? Не знам. Извинявайте, разбира се, но някой ви е метнал. Сега никой няма стока. Та нали в Зоната ходят само сополанковци и така и не се връщат. Не, шефе, някой ви баламосва...

Нънан го наблюдаваше под око. Изглежда, Кокала действително нищо не знаеше. Пък и нямаше изгода да лъже — от Лешояда не можеш да изкараш много.

— Тези пикници изгодна работа ли са? — попита той.

— Пикниците ли? Ами не чак толкова. Парите не са с лопата да ги ринеш... Та сега в града изгодна работа не остана...

— Къде ги уреждат тези пикници?

— Къде ги уреждат ли? Ами на разни места. На Бялата планина, понякога на Горещите извори, на Слънчевите езера...

— А каква им е клиентелата?

— Клиентелата ли каква е? — Кокала отново докосна цирея, погледна пръста си и каза поверително: — Ако и вие, шефе, имате намерение да се захванете с тази работа, не ви съветвам. Срещу Лешояда тука няма да ви огрее.

— Защо пък?

— Клиенти на Лешояда са: първо, сините каски — Кокала взе да свива пръстите на ръката си, — второ, офицерите от комендантството, и трето, туристите от „Метропол“, от „Бялата лилия“, от „Пришълеца“... После, рекламата му вече е заляла пазара, тукашните момчета също ходят при него... Бога ми, шефе, не си струва да се залавяте с това.

— Местните също ли ходят при него?

— Предимно младите.

— И какво правят там, на тези пикници?

— Какво правят ли? Ами отиват с автобусите... А там вече опънали палатките, бюфетче, музичка... Е, и всеки се забавлява, както иска. Офицерите карат повече с момичетата, а туристите се натискат да гледат Зоната — щом си на Горещите извори, то оттам Зоната е на две крачки, право през Козята клисура... Там Лешояда е нахвърлял за тях конски кокали, та ги гледат с биноклите...

— Ами местните?

— Местните ли? То се знае, на местните това не им е интересно... Ей тъй, забавляват се кой както може...

— А Барбридж?

— Че какво Барбридж? И Барбридж както всички...

— А ти?

— Че какво аз? И аз като всички. Гледам момичетата да нямат неприятности и... това... такова де. Абе каквото правят и другите.

— И колко време продължава всичко това?

— Ами както дойде. Някой път три дни, а някой път и цяла седмица.

— И колко струва това удоволствие? — попита Нънан, като мислеше за съвсем друго. Кокала му отвърна нещо, но Нънан не го слушаше. „Ето го слабото място — мислеше той. — Няколко дена... и няколко нощи. Барбридж просто не може да бъде проследен в това положение даже ако специално си си поставил за цел... Не, тука има нещо...“

— Кой от местните ходи постоянно?

— От местните ли? Нали ви казвам — ходят повече младите. Онези там Халеви, Ражба... Бройлера Цапфа... този... Цмига... И Малтиеца ходи. Все отбор юнаци. Наричат тази работа „неделно училище“. Е, казват, ще отиваме ли на „неделно училище“? Файдата им там е главно от дъртите мадами. Довтаса някоя бабка от Европа...

— „Неделно училище“ — повтори Нънан. Неочаквано му хрумна някаква странна мисъл. Училище. Той стана.

— Добре — каза Нънан. — Да оставим пикниците на мира. Те не са за нас. Но да знаеш: Лешояда има стока, а това вече е наша работа, драги. И тази работа не можем да я оставим просто така. Души, Кокал, души, че иначе ще те изгоня, драги. Разбери откъде взема стоката, кой му я доставя, изясни всичко и давай двайсет процента повече от него. Разбра ли?

— Разбрах, шефе.

Кокала отдавна също беше прав, изпънал ръце по шевовете, а на размацаната му мутра беше изписана преданост.

— И не се туткай, ами си размърдай мозъка, говедо! — кресна неочаквано Нънан и излезе.

В залата изпи на тезгяха аперитива си, без да бърза, побъбри с Мадам за упадъка на нравите, намекна, че в близко бъдеще има намерение да разшири заведението и като понижи глас за по-голяма важност, се посъветва какво да прави с Бени — остаря вече мъжаката, не чува и реакцията му не е предишната, не успява както по-рано... Беше вече шест часът, огладня, а в главата му още се въртеше и не му даваше покой неочакваната мисъл. За нея нямаше сериозни основания, но в същото време тя обясняваше много неща. Всъщност вече и така някои неща се изясниха, смъкна се мистичното було на тази работа, което го дразнеше и плашеше, остана само досадата, че досега не беше помислил за такава възможност, но не това беше важно, важна беше тази мисъл, която все още се въртеше, въртеше в главата му и не му даваше мира.

Като се сбогува с Мадам и подаде ръка на Бени, Нънан пое направо към „Борж“. „Бедата е там, че не забелязваме как минават годините — мислеше той. — Хайде, годините както и да е — всъщност не забелязваме как всичко се променя. Знаем, че всичко се променя, от деца ни учат, че всичко се променя. Много пъти сме виждали с очите

си как всичко се променя и в същото време сме напълно неспособни да забележим момента, когато става промяната или търсим промяната не там, където би трябвало. Ето вече се появиха нови сталкери, които боравят с кибернетиката. Старият сталкер беше кален и мрачен човек, който с животинска упоритост милиметър по милиметър пълзеше по корем в Зоната да пипне големия кяр. Новият сталкер е конте с вратовръзка, инженер, седи някъде на километър от Зоната, захапал цигара, а до него чаша с ободряващ коктейл, седи и наблюдава екраните. Джентълмен на заплата. Много логичен образ. Толкова логичен, че всички останали възможности просто не ти идват наум. А пък има и други възможности — «неделното училище» например.“

И внезапно, ни в клин, ни в ръкав, го обзе отчаяние. Всичко е било безполезно. Всичко е отишло на вятъра. „Боже мой — помисли той. — Нищо няма да излезе от тази работа. Не може да се удържи, не може да се спре. Никаква сила не може да задържи в тавата това страшно бухнало тесто — помисли той с ужас. — Не защото работим лошо. И не защото те са по-хитри и по-способни от нас. Просто светът е такъв. Човекът е такъв. Ако не беше Посещението, щеше да бъде нещо друго...“

От „Борж“ струяха светлини и вкусни миризми. „Борж“ също се бе променил — нямаше ги вече нито предишните гуляи, нито онова веселие. Гуталин сега не идва тук, гнуси се, и Редрик Шухарт навярно е пъхнал тука луничавия си нос, изкривил си е недоволено устата и си е отишъл. Ърнест още е в затвора, работата върти неговата старица, докопа се: постоянната клиентела е солидна, целият институт идва тука да обядва, пък и висшите офицери, сепаретата са уютни, готвят вкусно, не е скъпо, бирата винаги е прясна. Добрата стара кръчма.

В едно от сепаретата Нънан видя Валентин Пилман. Лауреатът седеше пред чашка кафе и четеше прегънато на две списание. Нънан се приближи.

— Може ли да седна при вас? — попита той.

Валентин вдигна към него огромните си тъмни очила.

— А-а — каза той. — Заповядайте.

— Ей сега, само да си измия ръцете — каза Нънан, изведнъж си спомни за цирея.

Тук го познаваха добре. Когато се върна и седна срещу Валентин, на масата вече имаше мангалче с димящо кюраско и висока халба бира

— нито студена, нито топла, точно както я обичаше. Валентин остави списанието и отпи малко от кафето.

— Слушайте, Валентин — каза Нънан, като си отрязва парченце месо. — Как според вас ще свърши всичко това?

— За какво говорите?

— За Посещението, Зоните, сталкерите, военнопромишлените комплекси — цялата тая сбирщина... Как може да свърши всичко това?

Валентин дълго го гледа със слепите си тъмни стъкла. После запали цигара и каза:

— За кого? Конкретизирайте се.

— Ами, да речем, за човечеството като цяло.

— Зависи от това дали ще имаме късмет, или не — каза Валентин. — Сега знаем, че за човечеството като цяло Посещението мина, общо взето, без лоши последствия. Но, разбира се, не е изключено, като вадим наслуки кестените от този огън, в края на краищата да измъкнем нещо, от което животът на планетата да стане невъзможен. Това ще бъде лош късмет. Но съгласете се, че пред човечеството винаги е стояла такава заплаха. — Той разпръсна дима от цигарата си с ръка и се усмихна. — Вижте, аз отдавна вече съм отвикнал да разсъждавам за човечеството като цяло. Човечеството като цяло е твърде стационарна система, с нищо не можеш да ѝ въздействуваш.

— Така ли мислите? — рече Нънан разочаровано. — Какво пък, може би е така...

— Кажете откровенно, Ричард — попита Валентин, като явно се забавляваше. — Ето за вас, бизнесмена, какво се промени след Посещението? Вие научихте, че във Вселената има още най-малкото един разум освен човешкия. Е, и какво от това?

— Ами как да ви кажа? — измънка Нънан. Той вече съжаляваше, че започна този разговор. Нямаше за какво да си говорят. — Какво се измени за мен ли... Ето например вече от доста години усещам едно такова притеснение, някак си не се чувствавам уютно. Добре, те дойдоха и веднага си заминаха. А ако дойдат отново и им скимне да останат? Знаете ли, за мен, за бизнесмена, никак не е празен въпрос: кои са те, как живеят, какво им е нужно... В най-простия вариант съм принуден да мисля как да променя моето производство. Трябва да съм

готов за това. А ако изобщо се окаже, че не съм нужен в тяхната система? — Той се оживи. — А ако всички ние се окажем ненужни? Слушайте, Валентин, щом вече стана дума, има ли някакви отговори на тези въпроси? Кой са те, какво им е било нужно, ще се върнат ли или не...

— Отговори има — каза Валентин, като се усмихна. — Те са даже твърде много, изберете си който и да е.

— А вие самият как смятате?

— Откровено казано, никога не съм си позволявал да размишлявам за това сериозно. За мен Посещението е преди всичко уникално събитие, криещо възможност да се прескочат наведнъж няколко степени в процеса на познанието. Нещо като пътешествие в бъдещето на технологията. Е, все едно съвременен квантов генератор да можеше да попадне в лабораторията на Исак Нютон...

— Нютон нищо нямаше да разбере.

— Напразно мислите така. Нютон е бил много проникателен човек.

— Наистина ли? Е, добре, да оставим Нютон на мира. А вие все пак как тълкувате Посещението? Нека даже да е несериозно...

— Добре, ще ви кажа. Само че съм длъжен да ви предупредя, Ричард, че вашият въпрос е от компетенцията на псевдонауката, наречена ксенология. Ксенологията е някаква неестествена смесица от научна фантастика и формална логика. В основата на нейния метод лежи порочният похват — на извънземния разум да се натрапва човешка психология.

— А защо да е порочен? — каза Нънан.

— Защото навремето биолозите се опариха, когато се опитаха да пренесат психологията на човека върху животните. Забележете, върху земните животни.

— Прощавайте — каза Нънан. — Но това е съвсем друга работа. Та нали говорим за психологията на разумните същества...

— Да. И всичко би било много хубаво, ако знаехме какво е това разум.

— А нима не знаем? — учуди се Нънан.

— Представете си, не. Обикновено повечето тръгват от доста плоското определение: „Разумът е такова свойство на човека, което отличава неговата дейност от дейността на животните.“ Опитват се

някак, нали разбирате, да разграничат господаря от кучето, което всичко разбира, но не може да го каже. Впрочем от това плоско определение произтичат и по-остроумни. Те се основават на тъжните наблюдения върху споменатата човешка дейност. Например: „Разумът е способността на живото същество да постъпва нецелесъобразно или неестествено.“

— Да, това е за нас — съгласи се Нънан.

— За съжаление. Или, да кажем, определението-хипотеза, че разумът е сложен инстинкт, който още не е успял да се изгради. Има се предвид, че инстинктивната дейност винаги е целесъобразна и естествена. Ще минат милиони години, инстинктът ще се изгради и ние ще престанем да правим грешки, които вероятно са неотлъчно свойство на разума. И тогава, ако нещо във Вселената се измени, ние благополучно ще измрем — пак именно защото ще се отучим да правим грешки, тъй естествено да опитваме разни непредвидени от твърдата програма варианти.

— Както го обяснявате, всичко излиза някак си... уничително.

— Моля, ето ви тогава още едно определение. Много възвишено и благородно. Разумът е способността да се използват силите на околния свят, без да се разрушава този свят.

Нънан се намръщи и заклати глава.

— Не — каза той. — Това вече е прекалено... А какво ще кажете, дете човекът за разлика от животните бил същество, което изпитвало непреодолима потребност от знания? Чел съм някъде такова нещо.

— Аз също — каза Валентин. — Но бедата е там, че човекът или поне масовият човек с лекота преодолява тази своя потребност от знания. А според мен такава потребност въобще няма. Човек има потребност да разбира, а за това не са необходими знания. Хипотезата за бога например дава с нищо несравнимата възможност абсолютно всичко да се разбира, без абсолютно нищо да се опознава... Дайте на човека съвсем опростена система за света и тълкувайте всяко събитие въз основа на този опростен модел. Такъв подход не изисква никакви знания. Няколко заучени формули плюс така наречената интуиция, така наречената практична пресметливост и така наречения здрав смисъл.

— Чакайте — каза Нънан. Той допи бирата и тръсна празната чаша на масата. — Не се отклонявайте. Нека поставим все пак въпроса

така. Човек се среща с извънземно същество. Как те ще научат един за друг, че и двамата са разумни?

— Представа нямам — каза Валентин развеселен. — Всичко, което съм чел по този въпрос, се свежда до омагьосан кръг. Ако те са способни да влязат в контакт, значи са разумни. И обратно: ако са разумни, те са способни да влязат в контакт. Изобщо ако извънземното същество има честта да разбира човешката психология, то е разумно. Това е.

— Ама че работа — каза Нънан. — А пък аз си мислех, че всяко нещо вече сте го турили на мястото му...

— Да тури всяко нещо на мястото му може и маймуната — забеляза Валентин.

— Не, почакайте — каза Нънан. Кой знае защо, се чувствуваше излъган. — Но ако вие не знаете такива прости неща... Добре, да оставим на мира разума. Но за Посещението? Какво мислите все пак за Посещението! А?

— Моля — каза Валентин. — Представете си пикник...

Нънан трепна.

— Какво казахте?

— Пикник! Представете си гора, междуселски път, полянка. Автомобилът се отбива от междуселския път на полянката, от автомобила слизат младежи, които свалят бутилки, кошници с храна, момичета, транзистори, фото- и кинокамери... Палят огън, разпъват палатки, пускат музика. А на сутринта си заминават. Зверовете, птиците и насекомите, които цяла нощ с ужас са наблюдавали случилото се, изпълзват от своите скривалища. И какво виждат? На тревата локва от автомобилно масло, разлят бензин, разхвърлени негодни свещи и маслени филтри. Търкалят се парцали, изгорели крушки, някой е изгървал френски ключ. От протекторите на гумите е останала кал, полепнала от някакво неизвестно блато... е, и, сам разбирате, следи от огъня, огризки от ябълки, обвивки от бонбони, консервени кутии, празни бутилки, нечия носна кърпа, нечие джобно ножче, стари изпокъсани вестници, монети, увехнали цветя от други поляни...

— Разбрах — каза Нънан. — Пикник край пътя.

— Точно така. Пикник край някакъв космически път. А вие ме питате: ще се върнат ли или не?

— Я ми дайте една цигара — каза Нънан. — Някак си всичко това не си го представях така.

— Имате право — забеляза Валентин.

— Значи, какво излиза — те даже не са ни забелязали?

— Защо?

— Е, да речем, не са ни обърнали внимание...

— Знаете ли, на ваше място не бих се огорчавал — посъветва го Валентин.

Нънан дръпна дълбоко, закашля се и хвърли цигарата.

— Все пак — възпротиви се той. — Не може да бъде... Дявол да ви вземе вас, учените! Откъде се е взело това ваше пренебрежение към човека? Защо през цялото време се стремите да го унизите?

— Почакайте — каза Валентин. — Чуйте. „Питате ме защо е велик човекът? — започна да цитира той. — Защото е създал втора природа? Защото е задвижил почти космически сили? Защото за съвсем кратко време е завладял планетата и е открил прозорец към Вселената? Не! Защото въпреки това е оцелял и има намерение да оцелее и по-нататък.“

Настъпи мълчание. Нънан мислеше.

— Може би... — каза той неуверено. — Естествено, ако се погледне от тази страна...

— Ама вие не се огорчавайте — добродушно каза Валентин. — Та нали пикникът е само моя хипотеза. И всъщност даже не е хипотеза, а ей така, образ... Така наречените сериозни ксенолози се опитват да обосноват доста по-солидни и ласкаещи човешкото самолюбие версии. Например, че никакво Посещение не е имало, че Посещението тепърва предстои. Някакъв по-висш разум е хвърлил при нас, на Земята, контейнери с образци от своята материална култура. Очаква се, че ние ще изучим тези образци, ще направим технологичен скок и ще успеем да изпратим в отговор сигнал, който всъщност ще означава реална готовност за контакт. Как ви се струва това?

— Вече е значително по-добре — каза Нънан. — Виждам, че и сред учените понякога има порядъчни хора.

— Или това, че Посещение действително е имало, но то съвсем не е завършило. Фактически сега ние сме в състояние на контакт, само че не подозираме това. Пришълците са се загнездили в Зоните и

старателно ни изучават, като едновременно ни подготвят за „идните жестоки чудеса“.

— Ей това го разбирам! — каза Нънан. — Така поне става ясно каква е тази тайнствена суматоха в развалините на завода. Между другото вашият пикник не обяснява тази суматоха.

— Защо да не я обяснява? — възрази Валентин. — Нали някое от момичетата може да е забравило на поляната любимото си механично мече...

— Я оставете тази работа — решително каза Нънан. — Бива си го това мече — земята трепери... Впрочем може и мече да е, разбира се. Бира ще пиете ли? Розали! Ей, приятелко! Две бири за господата ксенолозите!... Я, все пак е приятно да поприказва човек с вас — каза той на Валентин. — Мозъкът му така хубаво се прочиства, сякаш са изсипали в кратуната му английска сол. А то иначе работиш, работиш, защо, за какво, какво ще стане с тебе, какво те очаква, как ще се утеша сърцето ти...

Донесоха бирата. Нънан пийна, като следеше над пяната как Валентин с гнусливо съмнение разглежда своята халба.

— Какво, не ви ли харесва? — попита той, като си облиза устните.

— Ами аз всъщност не пия — каза Валентин.

— Наистина ли? — смая се Нънан.

— Че какво толкова? — рече Валентин. — Нали на този свят трябва да има поне един, който да не пие... — Той решително отмести халбата. — Поръчайте ми по-добре коняк, щом е така.

— Розали! — незабавно ревна Нънан, най-сетне развеселен.

Когато донесоха коняка, той каза:

— И все пак така не бива. Вече не говоря за вашия пикник, но даже ако приемем версията, че това е, да речем, прелюдия към контакта, все пак не е хубаво така. „Гривни“, „празнотии“ — разбирам... Но „пачата на вещицата“ защо е? „Голите темета на комарите“, този отвратителен пух...

— Извинете — каза Валентин, като извади резенчето лимон. — Не разбирам напълно вашата терминология. Извинете, какви голи темета?

Нънан се засмя.

— Това е фолклор — поясни той. — Работният жаргон на сталкерите. „Голите темета на комарите“ са областите с повишена гравитация.

— А, гравитационните концентрати... Насочената гравитация. Ето за това бих поговорил с удоволствие, но вие нищо няма да разберете.

— Защо пък нищо да не разбере? Все пак съм инженер...

— Защото и аз самият не разбирам — каза Валентин. — Изведох система от уравнения, но представа нямам как да ги изтълкувам. А... „пачата на вещицата“ сигурно е колоидният газ?

— Точно той. Чухте ли за катастрофата в Кариганските лаборатории?

— Дочух нещо — неохотно отвърна Валентин.

— Тези умници сложили порцеланов контейнер с „пача“ в специална камера, която била напълно изолирана... тоест те си мислели, че камерата е напълно изолирана... а когато отворили контейнера с манипулатори, „пачата“ тръгнала през метала и пластмасата като вода през попивателна, измъкнала се навън и всичко, до което се допирала, се превръщало също в „пача“. Загинали трийсет и пет човека, повече от сто осакатели, а цялата сграда на лабораторията вече не ставала за нищо. Били ли сте там някога? Беше великолепно здание! А сега „пачата“ се е събрала в мазите и в долните етажи... На ви една прелюдия към контакта.

Валентин се навъси.

— Да, всичко това го знам — каза той. — Но съгласете се, Ричард, че пришълците не са виновни. Откъде биха могли да знаят те за съществуването на военнопромишлените комплекси.

— А е трябвало да знаят — каза Нънан с поучителен тон.

— А на това те биха ви казали: много отдавна е трябвало да унищожите военнопромишлените комплекси.

— И това е вярно — съгласи се Нънан. — Ами те да бяха се заели с тази работа, щом са толкова могъщи.

— Значи предлагате да се намесят във вътрешните работи на човечеството?

— Хм — каза Нънан. — Така можем да отидем твърде далече, разбира се. Да оставим този въпрос. По-добре да се върнем към началото на разговора. Как ще свърши всичко това? Да вземем

например вас, учените. Надявате ли се да получите от Зоната нещо фундаментално, нещо такова, което действително е способно да преобърне науката, технологията, начина на живот?

Валентин допи чашата си и повдигна рамене.

— Сбъркали сте адреса, Ричард. Не обичам да фантазирам нахалост. Когато става дума за такива сериозни неща, предпочитам предпазливия скепсис. Ако съдим по това, което вече сме получили, пред нас има широк спектър от възможности и нищо определено не може да се каже.

— Розали, още един коняк! — извика Нънан. — Добре, тогава да опитаме по друг начин. Какво според вас вече сте получили?

— Може да ви се стори смешно, но доста малко. Открихме много чудеса. В някои случаи се научихме дори да използваме тези чудеса за своите нужди. Даже свикнахме с тях... Маймуната натиска червеното копче и получава банан, натиска бялото и получава портокал, но без копчетата тя не знае как да се сдобие с банани и портокали. И не разбира какво отношение имат копчетата към бананите и портокалите. Да вземем например „инаквите“. Научихме се да ги използваме. Открихме даже условията, при които се размножават чрез деление. Но досега не сме успели да направим нито едно „инакво“, не разбираме как са устроени и по всичко личи, че скоро няма да проумеем... Бих казал така. Има обекти, на които намерихме приложение. Използуваме ги, макар и почти сигурно не така, както са ги използвали пришълците. Не се и съмнявам, че в повечето случаи забиваме гвоздеи с микроскопи. Но все пак ние употребяваме „инаквите“, „гривните“, стимулиращи жизнените процеси... различните типове квазибиологични маси, които направиха такава революция в медицината... Да наречем тази група обекти — полезни. Може да се каже, че до известна степен човечеството е облагодетелствувано от тях, макар да не бива никога да забравяме, че в нашия евклидов свят всяка пръчка има два края...

— Минералните торове! — намеси се Нънан.

Валентин пийна от чашата и кимна.

— Точно така. Спомнете си как се изложихме с минералните торове. Или, да речем, използването на „инаквите“ във военната промишленост... Но не говоря за това. Ние сме изучили малко или много, обяснили сме повече или по-малко действието на всеки полезен

обект. Сега ни забавя технологията, но примерно след петдесет години ще се научим сами да произвеждаме тези кралски печати и тогава ще чупим с тях орехи до насита. По-сложно стоят нещата с другата група обекти, по-сложно именно защото те не намират при нас никакво приложение, а техните свойства в рамките на нашите днешни представи са абсолютно необясними. Например различните типове магнитни уловители. Разбираме какво е това магнитен уловител. Кирил Панов го доказва много остроумно. Но не разбираме къде е източникът на такова мощно магнитно поле, къде се крие причината за неговата свръхустойчивост... нищо не разбираме. Можем само да градим фантастични хипотези за такива свойства на пространството, за които по-рано даже не подозирахме. Или да вземем К-23... Как ги наричате вие тези красиви черни топчета, от които правят украшения?

— „Черните капки“ — каза Нънан.

— Да-да, „черните капки“... Хубаво име... Нали знаете за техните свойства? Ако към такова топче се насочи светлинен лъч, светлината излиза от него със закъснение, като закъснението зависи от масата на топчето, от размерите му и от още някои параметри, а честотата на изходящата светлина винаги е по-малка от честотата на входящата... Какво е това? Защо става така? Има една безумна идея, че може би тези ваши „черни капки“ са гигантски области от пространство, което има свойства, по-различни от свойствата на нашето и се е свило така под въздействието на нашето пространство... — Валентин извади цигара и запуши. — Накратко казано, обектите от тази група са напълно безполезни за днешната човешка практика, макар че от чисто научна гледна точка имат фундаментално значение. Това са паднали от небето отговори на въпроси, които ние още не умеем да задаваме. Споменатият преди малко сър Исак вероятно не би се оправил с лазера, но във всеки случай би разбрал, че такова нещо е възможно и то би повлияло много силно на неговия научен мироглед. Няма да се впускам в подробности, но съществуването на такива обекти, като магнитните уловители, К-23, „бялото колело“, заличи от лицето на земята доста процъфтяващи до неотдавна теории и породи съвсем нови идеи. А пък има и трета група...

— Да — каза Нънан. — „Пачата на вещицата“ и тъй нататък...

— Не-не. Всичко това трябва да се отнесе или към първата, или към втората група. Имам предвид обекти, за които знаем нещичко само

по слухове, обекти, които никога не сме държали в ръцете си. „Скитника Дик“, „веселите призраци“... Машината на желанията.

— Един момент, почакайте — каза Нънан. — Това пък какво е?

Валентин се засмя.

— Вижте, и ние си имаме работен жаргон. „Скитника Дик“ е същото онова хипотетично механично мече, което буйствува в развалините на завода. А „веселите призраци“ са някакво опасно турбулентно течение, наблюдавано в определени райони на Зоната.

— За пръв път чувам — рече Нънан. — А машината на желанията трябва да е прословутото Златно кълбо... Вие вярвате ли в Златното кълбо, господин учен?

Валентин повдигна рамене.

— Допускам, че някъде в Зоната има нещо кръгло и златисто. Допускам, че то улавя нашите биотокове и може да изпълнява най-простите желания — да утолява глада, жаждата. Такива неща не могат да учудят съвременната бионика... Но не говоря за тях... Разбирате ли, Ричард, ние се ровим в Зоната вече двайсет години, а не познаваме и една хилядна част от това, което е там. А ако става дума за въздействието на Зоната върху човека... Тука между другото ще се наложи да включим в класификацията още една, четвърта група. Вече не от обекти, а от въздействия. Тази група е изучена толкова лошо, че е направо безобразие, макар според мен натрупаните факти да са повече, отколкото е необходимо. Вие знаете, Ричард, аз съм физик и следователно съм скептик. Но и мен понякога ме побиват тръпки, когато мисля за тези факти.

— „Живите покойници“ — промърмори Нънан.

— Не това. „Живите покойници“ са нещо загадъчно, но само толкова. Как да го кажа... Да речем, нещо, което можем да си представим. Ала когато изневиделица около човека ни в клин, ни в ръкав започнат да се разиграват извънфизични, извънбиологични явления...

— А, вие имате предвид преселниците...

— Точно така. Знаете ли, математическата статистика е много точна наука, макар че има работа със случайност. И освен това тази наука е много красноречива, нагледна...

Вече пийнал, Валентин заговори по-високо, бузите му се зачервиха, веждите над огромните му тъмни очила се вдигнаха високо

и набръчкаха челото му като хармоника.

— Розали! — гракна той неочаквано. — Дайте ми още коняк! И в по-голяма чаша!

— Харесват ми тези, дето не пият — с уважение каза Нънан.

— Не се разсейвайте! — строго каза Валентин. — Слушайте какво ви разказват. Много е странно. — Той пое чашата, веднага изпи половината и продължи: — Не знам какво е станало с нещастните мармънтци в момента на Посещението, но ето че един от тях решил да се пресели. Някакъв най-обикновен кореняк. Бръснар. Син на бръснар и внук на бръснар. Премества се той, да речем, в Детройт. Открива бръснарница и се забърква невъобразима каша. Над деветдесет на сто от клиентите му измират в продължение на една година: загиват в автомобилни катастрофи, падат от прозорците, избиват ги гангстери и хулигани, удавят се в плитчини и така нататък, и така нататък. Нещо повече. Нараства броят на нещастията в Детройт. Два пъти по-често възникват пожари от неизправности в електрическите инсталации. Три пъти се увеличава броят на автомобилните катастрофи. Два пъти нараства смъртността от грипните епидемии. Нещо повече. Расте количеството на стихийните бедствия в Детройт и неговите околности. Отнякъде се вземат смерчове и урагани, каквито по тези места не се помнят от хиляда седемстотин и еди-коя си година. Руква пороен дъжд и езерото Мичиган или Ери, или което е там, край Детройт, излиза от бреговете си... Е, и все от този род. И такива катаклизми стават във всеки град, във всяка местност, където се установява преселник от районите на Посещението и количеството на тези катаклизми е правопрпорционално на броя на преселниците, установили се в дадено място. И забележете, по подобен начин въздействуват само преселниците, които са преживели самото Посещение. Родилите се след Посещението не оказват никакво въздействие върху статистиката на нещастните случаи. Вие сте живели тук десет години, но сте дошли след Посещението и вас без опасение можем да ви преселим, ако щете, във Ватикана. Как да се обясни това? От какво трябва да се откажем — от статистиката ли? Или от здравия смисъл? — Валентин взе чашата си и я допи наведнъж.

Ричард Нънан се почеса зад ухото.

— М-да — рече той. — Общо взето, доста съм слушал такива приказки, но, честно казано, винаги съм смятал, че всичко това е малко

преувеличено. Вярно, от гледна точка на нашата могъща позитивна наука...

— Или, да кажем, мутагенното въздействие на Зоната — прекъсна го Валентин. Той си свали очилата и впери в Нънан черните си късогледни очи. — Всички хора, които достатъчно дълго са били в контакт със Зоната, получават както фенотипни, така и генотипни изменения. Вие знаете какви деца имат сталкерите, знаете и какво става със самите сталкери. Но защо? Къде е мутагенният фактор? В Зоната няма никаква радиация. Химическият състав на въздуха и почвата в Зоната, макар и да има своя специфика, съвсем не е мутагенно опасен. Какво мога да направя при това положение — да започна да вярвам в магии? Или в уроки?

— Аз, разбира се, съчувствувам на вашите терзания — каза Нънан. — Но, откровено казано, мене лично оживелите покойници ми човъркат мозъка много по-силно даже от статистическите данни. Още повече че никога не съм виждал данните от статистиката, а на покойници съм се нагледал предостатъчно...

Валентин махна безгрижно с ръка.

— Ах, вашите покойници... — каза той. — Слушайте Ричард, как не ви е срам? Та те не са никакви покойници, ами мулаж... Кукли... Или, ако ви харесва повече, наричайте ги биороботи... Киборги... Разбирате ли? За да получи изчерпателна информация за земните жители, чуждият разум е създал роботи-андроиди, като е направил реконструкция по скелети. Харесва ли ви това обяснение?... Уверявам ви, че от гледна точка на фундаменталните принципи „живите покойници“ не са нещо по-удивително, отколкото вечните акумулатори. Просто „инаквите“ нарушават първия принцип на термодинамиката, а покойниците — втория, само в това е разликата. Всички ние в известен смисъл сме пещерни хора — не можем да си представим нищо по-лошо от призрак или върколак. Докато всъщност нарушаването на принципа на причинността е много по-страшно нещо, отколкото цели стада от привидения... и разните там чудовища на Рубенщайн... или на Валенщайн?

— На Франкенщайн.

— Да, разбира се. На Франкенщайн. Мадам Шели. Съпругата на поета. Или дъщерята. — Той неочаквано се засмя. — Тези, вашите покойници, притежават едно любопитно свойство — автономна

жизнеспособност. Можеш например да им отрежеш крака и кракът ще продължи да върви, е, няма да върви естествено, а така... изобщо ще живее. Отделно.

— Кракът на мумията — каза Нънан и погледна часовника си. — А не е ли време да си ходим, Валентин? Имам да свърша още една важна работа.

— Да тръгваме — каза Валентин, като старателно се опитваше да пъхне лицето си в рамките на очилата. — Пфу, напихте ме вие, Ричард... — Той хвана очилата с две ръце и усърдно ги пъхна на мястото им. — С кола ли сте?

— Да, ще ви закарам.

Те платиха и се упътиха към изхода. Валентин ходеше още поизправен, отколкото обикновено, и току със замах удряше показалеца си в челото, поздравявайки познатите лаборанти, които с любопитство и изумление зяпаха светилото на световната физика. На самия изход, като поздравяваше усмихнатия до уши портиер, той събори очилата си и тримата се хвърлиха да ги хванат.

— Пфу, Ричард... — повтаряше Валентин, докато влизаше в пежото. — Напихте ме без-бож-но. Не биваше така, дявол да го вземе... Неудобно е. Утре ще правя експеримент. Знаете ли, много интересна работа...

И той се захвана да разказва за утрешния си експеримент, като току се отклоняваше с някой виц и повтаряше: „Напихте ме... По дяволите...“ Нънан го откара в научното градче и го предаде лично в ръцете на жена му, която взе весело да се възмуцава, щом видя в какъв вид е мъжът ѝ.

— И-имаме гости ли? Кой е? А, професор Бойд? Сега ние с него... Ричард! Къде хукнахте, Ричард?...

Нънан чу това, — когато вече бягаше по стълбите. — „Ето че и те се страхуват — мислеше си той, докато се настаняваше отново в пежото. — Страхуват се, страхуват се големите глави... Ами че то така и трябва да бъде. Те трябва да се страхуват даже повече, отколкото всички ние, простите хора, взети заедно. Нали ние просто нищо не разбираме, а те поне разбират до каква степен нищо не разбират. Взират се в тая бездънна пропаст и знаят, че неминуемо ще трябва да се спускат там, сърцето замира, но трябва да се спускат, а как да се спуснат, какво има там, на дъното, и най-важното — ще може ли после

да се измъкнат... А ние, грешните, гледаме, така да се каже, на друга страна. Какво пък, може би така и трябва. Нека всичко си върви по реда, а ние все някак ще преживеем. Правилно каза той: най-героичната постъпка на човечеството е това, че е оцеляло и занаят пред има намерение да оцелее... И все пак, дяволите да ви вземат — каза той на пришълците. — Не можахте ли да си направите пикник на друго място. На Луната например. Или на Марс. И вие сте същата равнодушна шайка като останалите, макар да сте се научили да свивате пространството. Виж ги ти, пикник си направили. Пикник...“

„Как ли ще мога най-добре да се справя с моите пикници? — мислеше той, като караше бавно пежото по ярко осветените мокри улици. — Как ли бих могъл по-хитро да свърша тази работа? По принципа на най-малкото действие. Както в механиката. За какъв дявол ми е тази никаква диплома за инженер, ако не мога да измисля как по-хитро да й дам да разбере на тази саката хиена?“

Той спря автомобила пред къщата, където живееше Редрик Шухарт и поседя малко зад волана, като си правеше сметка как да води разговора. После измъкна „инаквото“, слезе от автомобила и чак тогава забеляза, че къщата изглежда необитаема. Почти всички прозорци бяха тъмни, в градинката нямаше никой и даже уличните лампи там не светеха. Това му напомни какво ще види сега и той зиморничаво се сгуши. Даже му мина през ум, че може би с по-разумно да извика Редрик по телефона и да си поговори с него в колата или и някое тихо барче, но после отхвърли тази мисъл. По редица причини. „И освен всичко друго — каза си той, — хайде да не замязваме на всичките тия жалки гадинки, които се разбягаха като хлебарки, попарени с вряла вода.“

Нънан влезе във входа и без да бърза, се заизкачва по отдавна неметеното стълбище. Наоколо цареше мъртва тишина, много врати към стълбищните площадки бяха откренати или широко разтворени, а от тъмните антрета се носеха застояли миризми на влага и прах. Той спря пред вратата на квартирата, където живееше Редрик, приглади косите си, зад ушите, въздъхна дълбоко и натисна копчето на звънеца. Известно време зад вратата беше тихо, после дъските на пода изскърцаха, ключалката щракна и вратата полека се откренна. Стъпки той така и не чу.

На прага стоеше Маймунката, дъщерята на Редрик Шухарт. В полутъмната площадка на стълбището нахлу ярка светлина от антрето и в първия миг Нънан видя само тъмния силует на момичето и си помисли колко се е източила през последните няколко месеца, но после тя отстъпи назад в антрето и той видя лицето ѝ. И моментално гърлото му пресъхна.

— Здравей, Мария — каза той, като се стараяше да говори колкото се може по-ласкаво. — Как си, Маймунке?

Тя не отговори. Мълчаливо и съвсем безшумно се дръпна към вратата на гостната, като го гледаше изпод вежди. Изглежда, не го позна. Пък и той, честно казано, не можеше да я познае. „Зоната — помисли си той. — Лоша работа...“

— Кой е! — попита Гута, като надникна от кухнята. — Боже мой, Дик! Къде се изгубихте толкова време? Знаете ли, Редрик се върна!

Тя забърза към него, като пътьом изтри ръцете си в кърпата, праметната през рамото ѝ, все такава красива, енергична, силна, само дето някак си беше отъняла: лицето ѝ посърнало и очите ѝ такива едни... трескави може би?

Той я целуна по бузата, даде ѝ шлифера и шапката си и каза:

— Чухме да разправят, чухме... Ама все не мога да се измъкна и да намина. В къщи ли си е?

— В къщи е — каза Гута. — Има там един при него... Сигурно скоро ще си отиде, откога седят. Влизайте, Дик...

Той направи няколко крачки по коридора и спря пред вратата на гостната. На масата седеше старец. Сам. Неподвижен и леко изкривен на една страна. Розовата светлина от абажура падаше по широкото му мургаво лице, сякаш издялано от старо дърво, по хлътналата беззъба уста, по втречените мътни очи...

— Я да отидем в кухнята — припряно каза Гута. — Докато приготвям там вечерята, ще си побъбрим.

— Да, разбира се — бодро каза Нънан. — Толкова време не сме се виждали...

Отидоха в кухнята. Гута веднага отвори хладилника, а Нънан се настани на масата и се огледа. Както винаги, тук всичко беше чисто, всичко блестеше, над тенджерите се вдигаше пара. Печката беше нова, полуавтоматична, значи не бяха останали без пари вкъщи.

— Е, как е той? — попита Нънан.

— Ами все такъв си е — отвърна Гута. — В затвора беше отслабнал, но сега вече се охранява.

— Все тъй риж ли е?

— Има си хас.

— Кибритлия ли е?

— Че как иначе! От това вече до смъртта си не може да се отърве.

Гута сложи пред него чаша „Кървава Мери“ — прозрачният слой водка сякаш висеше над слоя доматен сок.

— Много ли е? — попита тя.

— Тъкмо по мярка.

Нънан си пое дълбоко въздух и като затвори очи, бавно изля в гърлото си сместа. Спомни си, че всъщност цял ден беше пил само коняк.

— Това е друга работа — каза той. — Сега се живее.

— С вас всичко наред ли е? — попита Гута. — Защо не се обадохте толкова време?

— Пустата му работа — каза Нънан. — Всяка седмица се каня да намина или поне да се обадя по телефона, но отначало се наложи да замина за Рексополис, после стана един скандал, после ми казаха, че Редрик се е върнал и си рекох — добре, защо да преча... С една дума завъртя ме шайбата, Гута. Понякога се питам: за какво ли се трепем? Повече пари да изкараме? Ама за какъв дявол са ни парите, като само се трепем и нищо друго не правим?...

Гута подрънка с капациите, надзъртайки в тенджерите, взе от рафта пакет цигари и седна на масата срещу Нънан, сведе очи. Нънан припряно грабна запалката, подаде ѝ огънче и отново, за втори път в живота си, видя, че ръцете ѝ треперят както тогава, когато тъкмо бяха осъдили Редрик и той отиде при нея да ѝ даде пари — отначало тя беше останала без никакви средства и никой в къщата не ѝ даваше назаем. После пари се появиха и то явно доста, и Нънан се досещаше откъде, но продължаваше да идва, носеше на Маймунката лакомства и играчки, по цели вечери пиеше с Гута кафе и двамата заедно правеха планове за бъдещия благополучен живот на Редрик, а после, наслушал се на нейните разкази, отиваше при съседите и се опитваше някак си да ги вразуми, обясняваше им, убеждаваше ги и накрая, изгубил

търпение, ги заплашваше: „Нали Рижия ще се върне, тогава здрав кокал няма да ви остане...“ — ала нищо не помагаше.

— А какво прави вашето момиче? — попита Гута.

— Кое?

— Ами онова, с което наминахте тогава... едно такова беличко...

— Та какво момиче ми е то? Стенографка ми беше. Омъжи се и напусна.

— Трябва да се ожените, Дик — каза Гута. — Искате ли да ви сватосам?

Нънан понечи да отвърне както обикновено: „Ще почакам Маймунката да порасне...“, но навреме се спря. Сега вече би прозвучало нетактично.

— Стенографка ми трябва, а не жена — промърмори той. — Оставете го тоя ваш риж дявол и елате да работите при мен като стенографка. Та вие бяхте отлична стенографка. Старият Харис ви споменава до ден-днешен...

Маймунката влезе безшумно — изникна на вратата, погледна към тенджерите и към Ричард, после отиде при майка си и се облегна на нея, като извърна лицето си.

— Е, как е, Маймунке — бодро каза Ричард Нънан. — Искаш ли шоколад?

Той бръкна в джоба на жилетката си, извади шоколадово автомобилче в прозрачна обвивка и го подаде на момичето. Тя не помръдна. Гута взе от него шоколада и го сложи на масата. Неочаквано устните ѝ побеляха.

— Да, Гута — все така бодро каза Нънан. — А аз, знаете ли, се каня да се местя. Омръзна ми в хотела. Първо, все пак е далече от института...

— Тя вече почти нищо не разбира — тихо каза Гута и той спря наред думата, взе чашата и почна машинално да я върти в ръцете си.

— Вие не питате как живеем — продължи тя. — И добре правите. Но нали сте ни стар приятел. Дик, няма какво да крием от вас. Пък и не можем да го скрием.

— На лекар водихте ли я? — попита Нънан, без да вдига очи.

— Да. Нищо не могат да направят. А един каза... — тя замлъкна. Той също млъкна. Нямахше какво да каже, пък и не искаше да мисли за това, но изведнъж го разтърси ужасната мисъл, че това е нахлуване.

Не пикник край пътя, не призив за контакт, а нахлуване. Те не могат да изменят нас, но проникват в телата на нашите деца и тях изменят по свой образ и подобие. Стана му студено, но веднага си спомни, че вече беше чел нещо такова, някакво джобно издание с ярка, лъскава корица и от този спомен му стана по-леко. Да си измислят могат каквото си щат. В действителност никога не става така, както са го измислили.

— А един каза, че тя вече не е човек — продума Гута.

— Глупости — глухо каза Нънан. — Идете при истински специалист. Идете при Джеймс Катърфийлд. Искате ли да поговоря с него? Ще уредя да ви приеме...

— При кого, при Касапина ли? — Тя нервно се засмя. — Няма нужда, Дик, благодаря. Тъкмо той го каза. Така ни е било писано.

Когато Нънан отново се осмели да вдигне очи. Маймунката вече я нямаше, а Гута седеше неподвижно, с полуотворена уста, очите ѝ бяха пусти, а от цигарата между пръстите ѝ се извиваше дълго стълбче сива пепел. Тогава той бутна към нея чашата на масата и проговори:

— Налейте ми още една чаша, мило дете... и на себе си налейте. И да прием.

Тя събори пепелта, потърси с очи къде да хвърли фасата и го хвърли в мивката.

— В какво сме се провинили? — продума тя. — Ей това не мога да разбера. Какво толкова сме направили? Та все пак не сме най-лошите в този град...

Нънан си помисли, че тя ей сега ще заплаче, но тя не заплака — отвори хладилника, извади водка и сок и свали от рафта още една чаша.

— Все пак не бива да се отчайвате — каза Нънан. — На света няма нищо, което да не може да се оправи. Повярвайте ми, Гута, аз имам много големи връзки. Ще направя всичко, което мога...

Сега той самият вярваше в това, което говореше и вече прехвърляше наум имена, връзки и градове и му се струваше, че някъде нещо беше чувал за подобни случаи, при които май всичко свършило благополучно, трябваше само да се сети къде е станало това и кой е бил учителят, но тогава си спомни за какво дойде тук и за господин Лемхен; и си спомни защо се беше сприятелил с Гута, и повече не му се искаше да мисли за нищо, отпъди от главата си всички

свързани мисли, седна по-удобно, отпусна се и зачака да му поднесат пиенето.

По това време в антрето се чу тътрузене на крака, потропване и отвратителният, особено сега, глас на Лешояда Барбридж изгъгна: „Я, Рижи! Някой, види се, е наминал при твоята жена — шапка... Аз на твое място не бих оставил тая работа така...“ И гласът на Редрик: „Пази си протезите, Лешояде. И си дръж езика зад зъбите. Ей ти я вратата, да не забравиш да си вървиш, че ми е време да вечерям.“

И Барбридж: „Тю, боже мой, ама че си, човек вече не може майтап да си направи!“

И Редрик: „Достатъчно се майтапихме вече. Стига толкова. Хайде, мърдай.“

Щракна ключалката и гласовете станаха по-тихи — очевидно двамата излязоха на стълбището. Барбридж каза нещо полугласно и Редрик му отвърна: „Край, край, поприказвахме си!“ Пак се чу мърморенето на Барбридж и резкият глас на Редрик: „Казах — край!“ Вратата се тръшна, в антрето изтрополяха бързи крачки и на прага на кухнята се появи Редрик Шухарт. Нънан стана да го посрещне и двамата здраво си стиснаха ръцете.

— Така си и знаех, че си ти — каза Редрик и огледа бързо Нънан със зеленикавите си очи. — О-о, надебелял си, шишко! Все така се угояваш по баровете... Охо! Ама вие тука, гледам, весело си живеете! Гута, миличка, направи ми и на мене една порция, трябва да ви настигам...

— Та ние още не сме почнали — каза Нънан. — Тъкмо се канехме. Ама от тебе може ли да избяга човек!

Редрик рязко се засмя и тупна с юмрук Нънан по рамото.

— Ей сега ще видим кой кого ще настигне и кой кого ще изпревари! Аз, братко, две години съм постил. За да те настигна, трябва цистерна да изпия... Хайде, да тръгваме, защо седим тука в кухнята! Гута, носи вечерята...

Той клекна пред хладилника и отново се изправи, като държеше във всяка ръка по две бутилки с различни етикети.

— Ще гуляем! — обяви той. — В чест на най-добрия ни приятел Ричард Нънан, който не изоставя своите хора в беда! Макар да няма никаква полза от това. Ех, жалко, че го няма Гуталин...

— А защо не му звънеш? — предложи Нънан.

Редрик поклати яркорижата си глава.

— Там, където сега му звъни в ушите, още не са прекарали телефон. Е, хайде да тръгваме...

Редрик пръв влезе в гостната и тропна бутилките на масата.

— Ще гуляем, татенце! — каза той на неподвижния старец. — Това е Ричард Нънан, наш приятел! Дик, а това е баща ми, Шухарт-старши...

Ричард Нънан, напълно затворен в черупката си, разтегли уста до уши, размаха приветствено ръка и каза:

— Много се радвам, мистър Шухарт. Как сте?... Та ние се познаваме, Ред — обърна се той към Шухарт-младши, който ровеше в барчето. — Веднъж вече се видяхме, бегло наистина...

— Сядай — каза му Редрик, като кимна към стола срещу стареца. — Ако ще приказваш с него, говори по-силно — нищо не чува.

Той нареди чашите, бързо отвори бутилките и каза на Нънан:

— Наливай. На татко малко, само на дъното...

Нънан се захвана спокойно да налива. Старецът седеше в същата поза, все така втренчен в стената. Не реагира и когато Нънан побутна към него чашата. А Нънан вече се настрои на новата ситуация. Това беше игра, страшна и жалка, играта разиграваше Редрик и той се включи в тази игра, както цял живот се беше включвал в чужди игри и страшни, и жалки, и срамни, и груби, и много по-опасни, отколкото тази. Редрик вдигна своята чаша и рече: „Е, ха наздраве, а?“ и Нънан по съвсем естествен начин погледна към стареца, но Редрик нетърпеливо зачука с чашата си по чашата на Нънан и каза: „Наздраве, наздраве, ти за него не се безпокой, той няма да изпусне своето...“ и тогава Нънан пак съвсем естествено кимна и те пиха.

Редрик се изкашля и с блеснали очи заговори все с този възбуден и малко изкуствен тон:

— Край, приятелю! В затвора повече не отивам. Ако знаеше, драги мой, колко хубаво е в къщи! Пари имам, намерил съм си хубава къща, ще имаме градинка, не по-лоша, отколкото на Лешояда... Ти знаеш, че исках да замина, още в затвора реших. „За какво пък, викам си, седя в този град? Да върви по дяволите, викам си, всичко да се провали вдън земя.“ Връщам се и — здрасти: забранили изселването! Че какви сме ние, чума ли прихванахме за тези две години?

И той приказваше, приказваше, а Нънан кимаше, пиеше уиски, съчувствено подхвърляше ругатни, риторични въпроси, после взе да го разпитва за къщата — каква е, къде е, колко струва — и двамата с Редрик поспориха. Нънан доказваше, че къщата е скъпа и не е на удобно място, извади си бележника, взе да го разлиства и да посочва адреси на изоставени къщи, които се продават на безценица, а ремонтът ще излезе почти без пари, защото ако подаде молба да напусне града, властите ще му откажат и той ще поиска обезщетение.

— Ти, гледам, вече и с недвижими имоти си се захванал — каза Редрик.

— С всичко по малко се занимавам — отвърна Нънан и му намигна.

— Знам, знам, чух да разправят за твоите афери!

Нънан се ококори, сложи пръст на устата си и кимна към кухнята.

— Добре де, всички го знаят — рече Редрик. — Парите не миришат. Сега вече схванах това добре... Ама си взел за управител Кокала — щях да пукна от смях, когато чух! Вкарал си, разбираш ли, вълка в кошарата... Ами че той е побъркан, аз от малък го познавам.

Тогава старецът бавно, с дървени движения като огромна кукла повдигна ръката си от коляното и я отпусна до своята чаша, а ръката изтропа като дървена. Беше тъмна, със синкави оттенъци и сгърчените пръсти я правеха да прилича на кокоши крак. Редрик замълча и го погледна. На лицето му нещо трепна и Нънан с удивление видя, че на тази хищна луничава физиономия се изписа съвсем истинска съвсем неподправена любов и нежност.

— Пийте, тате, пийте — ласкаво каза Редрик. — Малко може, пийте за здраве... Нищо — полугласно каза той на Нънан, като му намигна затворнически. — Той ще се добере до тази чаша, бъди спокоен...

Като го гледаше, Нънан си спомни какво беше станало, когато лаборантите на Бойд дошли да вземат този покойник. Лаборантите били двама, яки, съвременни момчета, спортисти и така нататък, имало и един лекар от градската болница, а с него двама санитарии, хора груби и здрави, свикнали да мъкнат носилките и да усмиряват буйните. После един от лаборантите разказваше, че отначало „този рижиия“ май че не разбрал за какво става дума, пуснал ги вкъщи, дал им да

прегледат баща му и сигурно така и щели да отнесат стареца в болницата за профилактичен преглед. Но тези глупаци, санитарите, които по време на предварителните преговори стърчали в антрето и скришом гледали как Гута мие в кухнята, щом ги извикали, хванали стареца като труп, повлекли го, изгървали го на пода. Редрик се вбесил и тогава напред излязъл другият глупак, лекарят, и взел надълго и нашироко да обяснява какво правят, къде ще го карат и защо. Редрик го слушал минута или две, а след това изведнъж, без никакви предисловия, избухнал като водородна бомба. Лаборантът, дето разказваше всичко това, сам не разбрал как се намерил на улицата. Рижият дявол свалил по стълбите и петимата, като не дал на никой от тях да си отиде сам, на собствените си крака. Всички те, по думите на лаборанта излетели от входа като гюллета, изстреляни от топ. Двама останали да се търкалят на тротоара в несвяст, а останалите трима Редрик гонил по улицата през четири пресечки, след което се върнал при колата на института и изпотрошил всичките ѝ стъкла — шофьора вече го нямало, бил хукнал по улицата в противоположната посока...

— Тука, в един бар, ми показаха нов коктейл — каза Редрик, като наливаше уиски. — Казва се „Пачата на вещицата“, ще ти го направя после когато се нахраним. Това, братче, е толкова нещо, че е опасно за живота да го пиеш на празен търбух: ръцете и краката ти се схващат от една чаша... Ти както искаш, Дик, но днеска ще те надрънкам. И тебе ще надрънкам, и аз ще се надрънкам. Ще си спомним добрите стари времена, „Борж“ ще си спомним... Знаеш ли, горкият Ърни още лежи.

Той пи, изтри устата си с опакоето на ръката и небрежно попита:

— А какво става в института — още ли не са се захванали с „пачата на вещицата“? Аз, знаеш ли, поизостанах от науката...

Нънан веднага разбра защо Редрик подхвана разговора на тази тема. Плесна с ръце и каза:

— Моля ти се, приятелю! Знаеш ли какво стана с тази „пача“? Чувал ли си за Кариганските лаборатории? Има едно такова частно предприятие... Та те взели, че се снабдили с една порция „пача“...

И той разказа за катастрофата, за скандала, че в края на краищата така и не открили откъде се е взела „пачата“ — така и не им станало ясно, а Редрик го слушаше уж разсеяно, цъкаше с език, клатеше глава, а после решително наля още уиски в чашите и каза:

— Така им се пада на търтеите, да пукнат дано...

Те пиха. Редрик погледна към баща си и отново нещо трепна на лицето му, той протегна ръка и премести чашата по-близо до сгърчените пръсти и пръстите изведнъж се разтвориха и затвориха, като обхванаха чашата.

— Ха така, сега работата ще тръгне по-бързо — каза Редрик. — Гута! — завика той. — Докога ще ни мориш от глад? — Тя за тебе се старае толкова много — обясни той на Нънан. — Бас държа, че прави твоята любима салата с миди, отдавна се е запасила с тях, видях аз... А как върви изобщо работата в института? Намериха ли нещо ново? Казват, че там, при вас сега автоматите работят с пълна пара, ама малко изработват.

Нънан взе да разказва за работата в института и докато говореше, край масата близо до стареца изникна Маймунката, постоя, сложила мъхестите си лапички на масата и неочаквано съвсем по детски се облегна на покойника и сложи глава на рамото му. И като продължаваше да говори, Нънан си помисли, гледайки тези две чудовищни рожби на Зоната: Боже мой, какво още трябва да се случи? Какво още трябва да се случи на човечеството, че то в края на краищата да се вразуми? Нима това е малко?... Знаеше, че е малко. Знаеше, че милиарди и милиарди нищо не знаят и нищо не искат да знаят, а ако узнаят, ужасяват се десетина минути и отново забравят. „Ще се напия — помисли си той, обхванат от ярост. — По дяволите Барбридж, по дяволите Лемхен... по дяволите това семейство, прокълнато от бога. Ще се напия.“

— Ти какво си ги зяпнал? — тихо попита Редрик. — Не се тревожи, това не й вреди. Даже напротив, казват, че те носят здраве.

— Да, знам — каза Нънан и пресуши чашата си.

Влезе Гута, делово нареди на Редрик да постави чиниите и сложи на масата голяма сребърна купа с любимата салата на Нънан. И тогава старецът, сякаш някой се опомни и дръпна конците, с едно движение изля чашата в разтворената си уста.

— Е, момчета — каза Редрик възхитено, — сега пиячката ще тръгне екстра!

4. РЕДРИК ШУХАРТ, 31-ГОДИШЕН

През нощта долината изстина и на разсъмване стана съвсем студено. Те вървяха по насипа, като стъпваха по прогнилите траверси между релсите, потънали в ръжда и Редрик гледаше как по коженото яке на Артър Барбридж блестят капчици кондензирана мъгла. Момчето крачеше леко и весело, сякаш зад гърба му не беше изнурителната нощ, нервното напрежение, от което и досега трепереше всяка фибра, които те прекараха в мъчителен полусън, притиснали гърбовете си един до друг за по-топло, изчакайки потока от „зеленило“, който заобиколи хълма и изчезна в оврага.

От двете страни на насипа се стелеше гъста мъгла. От време на време тя изпълзвяваше на тежки сиви парцали върху релсите и по тези места те вървяха до коляно в бавно кълбещата се мътилка. Миришеше на мокра ръжда, а от блатото вдясно от насипа лъхаше смрад. Нищо не се виждаше наоколо освен мъгла, но Редрик знаеше, че от двете страни се проточва хълмиста равнина с каменни сипеи, а зад равнината в мъглата се скриват планините. И освен това знаеше, че когато изгрее слънцето и мъглата се утаи в роса, трябва да види някъде вляво останките на разбития въртолет, а отпред трябва да се появи композицията от вагонетки и тогава ще започне истинската работа.

В движение Редрик подпъхна ръка между гърба си и раницата и я повдигна малко, така че долният ръб на бутилката с хелий да не му убива на гръбнака. „Тежка е дяволската, как ще пълзя с нея? Най-малко километър и половина. Добре де, сталкер, недей да хленчиш, знаеше за какво тръгваш. Петстотин хиляди кинта те очакват на края на пътя, можеш да се поизпоттиш. Петстотин хиляди, съблазнителен кяр, а? Дяволите да ме вземат, ако им го дам за по-малко от петстотин хиляди. И по дяволите, ако дам на Лешояда повече от трийсет. А на хлапето... а на хлапето — нищо. Ако поне половината от това, което каза старият мръсник, е истина, то на хлапето нищо няма да дам...“

Той отново погледна гърба на Артър и присвил очи, известно време гледа как той крачи леко през траверсите, широкоплещест, с

тесни бедра и как дългите гарвановочерни като на сестра му коси потрепват в такт с крачките му. „Сам се натрапи — тъжно помисли Редрик. — Сам. И защо ли така отчаяно настояваше да го взема? Направо целият трепереше, със сълзи на очи... «Вземете ме, мистър Шухарт! На мене разни хора ми предлагаша, но аз бих искал само с вас, та нали всичките за нищо не стават! Баща ми... но сега вече той не може.»“ С усилие на волята Редрик прекъсна този спомен. Гадно му беше да мисли за това и може би затуй взе да мисли за сестрата на Артър. Просто умът му не го побираше: такава разкошна жена, сто години би се любил с нея, а всъщност залъгалка, лъжа, мъртва кукла, а не жена. Нещо като, спомни си, копчетата на майчината му блуза — едни такива кехлибарени, полупрозрачни, златисти, просто ти се дощява да ги пъкнеш в устата си и да ги смучеш в очакване да усетиш някаква необикновена сладост и той ги лапаше, и ги смучеше, и всеки път страшно се разочароваше, и всеки път забравяше за това разочарование, даже не толкова забравяше, а просто не искаше да вярва на собствената си памет, щом ги видеше отново.

„А може татенцето му нарочно да го е пратило с мене — помисли си той за Артър. — Я какъв пищов има в задния си джоб... Ами, не ми се вярва, Лешояда ме познава. Лешояда знае, че с мене шега не бива. И знае какъв съм в Зоната. Не, това са глупости. Не е първият, дето ме е молил, нито е първият, дето е лял сълзи, други и на колене са падали... А пищов мъкнат със себе си всичките... първия път. Първия и последния. Нима му е за последен път? Ох, за последен, малкия. Да, татенце, ако знаеше какво е намислило, хубавичко щеше да отупаш с патериците своето синче, дето си го измолил от Зоната...“ Изведнъж почувствува, че отпред има нещо — не съвсем близо, на трийсет-четирийсет метра.

— Стой — каза на Артър.

Момчето послушно замръзна на мястото си. Реакцията му беше добра — просто застина с повдигнат крак, а после бавно и внимателно го свали на земята. Редрик спря до него. Тук коловозът явно се спускаше и напълно се изгубваше в мъглата. И там, в мъглата, имаше нещо. Нещо голямо и неподвижно. Безопасно. Редрик внимателно подуши въздуха. Да, беше безопасно.

— Напред — промълви той тихо, почака Артър да направи крачка и тръгна след него. С крайчеца на окоото зърна лицето на Артър,

красиво очертания профил, чистата кожа на бузите и решително свитите устни под изисканите мустаци.

Те потънаха в мъглата до кръста, после до шията, а след още няколко секунди отпред се замярка кривата грамада на вагонетката.

— Край — каза Редрик и взе да смъква раницата. — Седни, където стоиш. Почивка.

Артър му помогна да свали раницата и после двамата седнаха един до друг на ръждясалата релса. Редрик откопча единия джоб на раницата, извади пакет с храна и термос с кафе и докато Артър разтваряше пакета и нареждаше сандвичите върху раницата, измъкна от пазвата си манерката, разви капачката и затворил очи, бавно отпи няколко глътки.

— Ще глътнеш ли малко? — предложи му той, като изтри с длан гърлото на манерката. — За смелост...

Артър обидено поклати глава.

— Нямам нужда да пия за смелост, мистър Шухарт — каза той. — По-добре ще е кафе, ако позволите. Доста влажно е тук, нали?

— Влажно е — съгласи се Редрик. Той скри манерката, избра си един сандвич и го захапа. — Щом се разнесе мъглата, ще видиш, че всичко наоколо е само блата. Едно време по тези места имаше комари — страшна работа...

Редрик замълча и си наля кафе. Кафето беше горещо, гъсто и сладко, да го пиеш сега даже беше по-приятно, отколкото алкохола. От него миришеше на дома му. На Гута. Но не просто на Гута, а на Гута по пенъоар, току-що станала от сън, с все още личац на бузата белег от възглавницата. „Защо ли се забърках в тази работа — помисли си той. — Петстотин хиляди... А за какъв дявол са ми тези петстотин хиляди? Да не би да смятам бар да си купувам с тях? Парите са нужни, за да не мисли човек за тях. Така е. Добре го каза тогава Дик. Ама нали аз и без това не мисля за тях напоследък. За какъв дявол са ми тогава тези пари? Къща имам, градина имам, в Мармънт няма да остана без работа... Нави ме Лешояда все пак, нави ме като хлапе..."

— Мистър Шухарт — неочаквано каза Артър, като гледаше настрани. — А вие сериозно ли вярвате, че това нещо изпълнява желания?

— Глупости — разсеяно продума Редрик и замря с поднесената към устата чашка. — А ти откъде знаеш за какво нещо сме тръгнали?

Артър смутено се засмя, прекара пръсти през гарвановочерната си коса, подръпна я и каза:

— Ами ей така, досетих се... Вече не помня какво по-точно ме наведе на тази мисъл... Е, първо, татко по-рано все мърмореше за това Златно кълбо, а в последно време изведнъж престана и вместо това, по-често взе да минава край вас, а пък аз нали зная, че каквото и да разправя той, вие не сте никакви приятели... После, стана някак си странен напоследък... — Артър отново се засмя и поклати глава, спомняйки си за нещо. — А напълно се убедих, когато вие с него изпитвахте този дирижабъл в пуцинака... — Той потупа с ръка раницата, където плътно беше натъпкан сгънатият балон. — Честно казано, проследих ви тогава и като видях как издигнахте торбата с камъни и я поведохте над земята, веднага всичко ми стана ясно. Според мен в Зоната освен Златното кълбо, нищо друго тежко не е останало. — Той отхапа от сандвича, задъвка и замислено каза с пълна уста: — Само дете не разбирам как ще го закачите, то сигурно е гладко...

Редрик все така го гледаше над чашата и си мислеше колко са различни — бащата и синът. Нищо общо нямаше между тях. Нито в лицето, нито в гласа, нито в душата. Гласът на Лешояда беше дрезгав, подмилкващ се, един такъв подъл, но когато говореше за това, говореше хубаво. Не можеше човек да не го слуша. „Рижи — говореше той тогава, навел се през масата. — Та ние останахме всичко на всичко двама и на двамата ни се падат два крака и двата са твои... На кого, ако не на тебе? Та това може би е най-ценното от всичко в Зоната! На кого ще се падне, а? Мигар ще се падне на тия чистофайници и техните машинки? Нали аз го намерих, аз! Колко от нашите там се натръшкаха по пътя! А го намерих аз! Пазех го за себе си. И сега на никого не бих го дал, ама ръцете ми, виждаш, къси станаха... Освен на тебе, на никого. Колко сополанковци научих на занаят, цяло училище, разбираш ли, открих за тях — не могат и не могат, не са от туй тесто... Е, добре, ти не вярваш. Щом не вярваш, не вярвай. Ти ще вземеш парите. На мен ще дадеш колкото ти сака душата, знам, че няма да ме метнеш... А аз ще си върна краката. Краката ще си върна, разбираш ли? Нали Зоната ми отне краката, тогава може пък Зоната да ми ги върне, а...“

— Какво? — попита Редрик, дошъл на себе си.

— Попитах може ли да запаля цигара, мистър Шухарт?

— Да — каза Редрик. — Пуши, пуши... И аз ще запаля.

Той изпи наведнъж остатъка от кафето, извади цигара и мачкайки я, се взря в редеещата мъгла. „Побъркан — помисли си той. — Луд. Краката да му върнат... на мерзавеца...“

След всичките тези разговори в душата му остана някакво смътно чувство, странно парещо. И то не изчезна с времето, а напротив, все се разпалваше и разпалваше. Странно чувство беше то и му пречеше, сякаш Лешояда го беше заразил с нещо, не с някаква гадост, а напротив, май със сила? Не, не със сила. А с какво тогава? „Е, добре — рече си той. — Да предположим, че не бях дошъл тука. Пригответил съм се напълно, сложил съм багажа в раницата и тогава нещо се е случило... опипали са ме например. Лошо ли щеше да бъде? Безспорно лошо. А защо да е лошо? Дето ще хвъркнат парите ли? Ами работата не е в парите... Защото богатството ще се падне на тия крастави жаби, Пресипналия и Кльоцавия? Наистина в това има нещо. Обидно е. Но мене какво ме засяга? Все едно, в края на краищата те ще получат всичко...“

— Бр-р-р... — Артър разкърши рамене. — Пронизва до кости. Мистър Шухарт, може би сега ще ми дадете да си глътна веднъж?

Редрик мълчаливо извади манерката и му я подаде. „А пък аз не се съгласих веднага — неочаквано си помисли той. — Двайсет пъти пращах Лешояда по дяволите, а на двайсет и първия все пак се съгласих. Някак си вече беше станало съвсем непоносимо. И последният ни разговор се оказа кратък и съвсем делови. «Здрасти, Рижи. Виж, донесъл съм картата. Може би все пак ще я погледнеш, а?» А аз го погледнах в очите, а очите му бяха като циреи — жълти с черни точки, и казах: «Дай я.» Помня, че бях пиан тогава, цяла седмица вече пиех и ми беше гадно на душата... По дяволите, не е ли все едно! Тръгнах и толкоз. Какво се ровя толкова наистина. Да не би да ме е страх...“

Той потрепери. Неочаквано от мъглата долетя проточено тъжно скърцане. Редрик скочи като ужилен и тозчас като ужилен скочи и Артър. Но вече отново беше тихо, шумоляха само дребните камъни, които се изсипваха по насипа изпод краката им.

— Сигурно рудата се свлече — неуверено прошепна Артър, като изговаряше трудно думите. — Вагонетките с рудата... стоят отдавна...

Редрик гледаше право пред себе си и нищо не виждаше. Той си спомни. Беше през нощта. Събуди се от също такъв звук, тъжен и проточен, вцепенявайки се като насън. Само че не беше сън. Маймунката викаше, седнала в своето легло до прозореца, а от другия край на къщата ѝ отвърщаше баща му, по подобен начин, пак така проточено и скърцащо, само че с някакво бучене. И така те се викаха и викаха един друг в тъмнината — сто години и още сто години. Гута също се събуди и го хвана за ръката, чувствуваше рамото ѝ, тутакси покрито се с пот и те лежаха така през всичките тези сто години и още сто години, а когато Маймунката замлъкна и си легна, той почака още малко, после стана, слезе в кухнята и жадно изпи половин бутилка коняк. От тази нощ се запи...

— Рудата — говореше Артър. — Знаете ли, тя с времето се свлича. От влагата, от всякакви такива причини...

Редрик погледна побледнялото му лице и отново седна. Цигарата му беше изчезнала някъде от пръстите, запали нова. Артър постоя още малко, като се оглеждаше предпазливо, после също седна и тихо каза:

— Знаем, разправят, че в Зоната уж живеел някой. Някакви хора. Не пришълци, а именно хора. Уж Посещението ги сварило тук и те мутирвали... приспособили се към новите условия. Чували ли сте за това, мистър Шухарт?

— Да — каза Редрик. — Само че не тука, а в планините на северозапад. Овчари някакви.

„Ето с какво ме зарази той — мислеше си Редрик. — Със своята лудост ме зарази той. Ето значи защо съм дошъл тук. Ето какво ми трябва тука...“ Бавно го изпълни някакво странно и съвсем ново усещане. Съзнаваше, че всъщност това усещане не е никак ново, че то отдавна вече се е загнездило някъде в него и намира, но едва сега се досети за него и всичко си дойде на мястото. И това, което по-рано изглеждаше дивотия, глупав брътвеж на изкуфял старец, сега се превърна в единствената надежда, в единствения смисъл на живота му, защото едва сега разбра, че единственото, което му оставаше още на този свят, онова, заради което беше живял през последните месеци, беше надеждата да стане чудо. Той, глупакът, хапльото, отблъскваше тази надежда, тъпчеше я с крака, гавреше се с нея, проливаше я, защото така беше свикнал, защото никога в живота си, още от самото детство, не беше се осланял на никого освен на себе си и защото от

самото детство това осланяне на себе си се изразяваше при него в количеството „зеленички“, които успяваше да изтръгне, да изскубне, да изгризе от заобикалящия го равнодушен хаос. Така е било винаги и така щеше да бъде и по-нататък, ако в края на краищата не беше изпаднал в такава беда, от която не могат да го избавят „зеленичките“, в която да се осланяш на себе си е напълно безсмислено. А сега тази надежда, вече не надежда, а увереност в чудото, го изпълни докрай и вече се учудваше как е могъл по-рано да живее в такъв непрогледен, безизходен мрак... Той се засмя и тупна Артър по рамото.

— Как е, сталкер — каза той. — Втресе ли те? Страшно ли е? Свиквай, братче, не се притеснявай. Това е Зоната!

Артър го погледна учудено и плахо се усмихна. А Редрик смачка омазнената хартия от сандвичите, запрати я под вагонетката и полегна на раницата, като се опря на лактите си.

— Е, добре — каза той. — А да предположим например, че това Златно кълбо наистина... Какво би си пожелал тогава?

— Значи все пак вярвате? — попита Артър.

— Не е важно дали там вярвам, или не вярвам. Ти ми отговори на въпроса.

Изведнъж наистина му стана интересно да узнае какво може да поиска от Златното кълбо ей такава момче, още хлапак, вчерашен колежанин, затова с весело любопитство гледаше как Артър се мръщи, дърпа си мустаците, вдига и отново свежда очи.

— Е, разбира се, крака за баща ми — продума най-сетне Артър. — Вкъщи всичко да бъде наред...

— Лъжеш, лъжеш — добродушно каза Редрик. — Ти, братче, дръж сметка, че Златното кълбо изпълнява само съкровени желания, само такива, които ако не се изпълнят, ти иде да се обесиш!

Артър Барбридж се изчерви, отново погледна Редрик и тутакси сведе очи и съвсем почервения, даже сълзи се появиха на очите му. Редрик се ухили.

— Всичко ми е ясно — каза той почти ласкаво. — Добре, това не е моя работа. Не споделяй... — И тогава неочаквано си спомни за пистолета и си помисли, че докато все още има време, трябва да провери всичко, което може да се провери. — Какво е това в задния ти джоб? — небрежно попита той.

— Пистолет — измънка Артър и прехапа устна.

— За какво ти е?

— Да стрелям! — каза Артър предизвикателно.

— Стига глупости — строго каза Редрик, надигна се и седна. — Дай го тука. В Зоната няма по кого да стреляш. Дай го.

Артър искаше да каже нещо, но си премълча, пъхна ръка зад гърба си, измъкна армейския колт и го подаде на Редрик, като го държеше за цевта. Редрик пое пистолета за ръбестата ръкохватка, подхвърли го, улови го и каза:

— Имаш ли кърпа? Дай, ще го завия...

Той взе от Артър носната кърпа, чиста, миришеща на одеколон, зави пистолета и сложи вързопа на траверсата.

— Нека засега да поседи тука — обясни той. — Да даде господ, щом се върнем — ще го вземем. Може пък наистина да се наложи да се браним със стрелба от патрулите. Макар че престрелките с патрулите, братче...

Артър поклати глава.

— Не съм го взел за това — каза той с досада. — В него има само един патрон. В случай че стане както с баща ми...

— А-а, виж каква била работата... — проточено каза Редрик, като не откъсваше поглед от него. — Е, за това можеш да не се тревожиш. Ако стане както с баща ти, все ще мога да те домъкна до това място... Гледай, съмна се!

Мъглата изчезваше пред очите им. По насипа вече съвсем я нямаше, а долу и в далечината млечнобялата пелена улягаше и се стопяваше, през нея израстваха овалните нащърбени била на хълмовете, а между хълмовете тук-там се мяркаше набраздената повърхност на шупналото блато, покрита с редки хилави ракити, а на хоризонта, зад хълмовете, лумнаха яркожълтите планински хребети и небето над планините беше ясно и синьо. Артър се огледа през рамо и възкликна възхитено. Редрик също се озърна. На изток планините изглеждаха черни, а над тях пламтеше и се преливаше познатото изумрудено зарево — зелената зора на Зоната. Разкопчавайки колана си, Редрик каза:

— Няма ли да се облекчиш? Слушай, после няма да има нито къде, нито кога...

Той мина зад вагонетката, клекна на насипа и като пъшкаше от време на време, гледаше как зеленото зарево бързо гасне, залива се в

розово и оранжевият диск на слънцето изпълзява иззад хребета и веднага от хълмовете се проточиха лилави сенки, всичко наоколо изпъкна рязко, релефно, всичко се откри като на длан и точно пред себе си, на около двеста метра, Редрик видя вертолета. Очевидно вертолетът беше паднал в самия център на „голото теме на комара“ и цялото му тяло се беше сплескало като тенекиена палачинка, само опашката му беше останала цяла, леко изкривена, тя стърчеше като черна заврънкулка в пролуката между хълмовете и стабилизиращото витло беше останало цяло — то отчетливо проскърцваше, поклащайки се мудно от лекия ветреца. Явно „голото теме“ се бе оказало мощно, даже истински пожар не беше станал и на сплесканата тенекия ясно изпъкваше червено-синята емблема на кралските военновъздушни сили, която Редрик вече толкова години не беше виждал и май че даже беше забравил как изглежда.

Като си свърши работата, Редрик се върна при раницата, извади картата и я разстла върху спеклата се на буци руда във вагонетката. Самата кариера не се виждаше оттук, закриваше я хълмът с почернялото обгоряло дърво на върха. Предстоеше им да заобикалят този хълм отдясно, през дерето между него и другия хълм, който също се виждаше, съвсем гол, с червеникаво-кяфяв каменен сипей по целия склон.

Всички ориентири съвпадаха, но Редрик не изпитваше задоволство. Дългогодишният инстинкт на сталкера решително протестираше само при мисълта, абсурдна и противоестествена мисъл да се прокарява път между две близки възвишения. „Добре — помисли си Редрик, — пак ще видим дали ще стане, или няма да стане. Там, на място ще разберем.“ Пътеката до това дърво минаваше през блатото, по открито равно място, което оттука изглеждаше безопасно, но като се вгледа, Редрик, съзря между буците изсъхнала пръст в мочурището някакво тъмносиво петно. Погледна картата. Там имаше кръстче и с разкривени букви беше написано: „Навлека“. Пунктираната червена линия на пътеката минаваше вдясно от кръстчето. Прякорът май че му беше познат, но кой беше този Навлек, как изглеждаше и кога го беше виждал Редрик не можа да си спомни. Кой знае защо, си припомни само задимения салон в „Борж“, някакви пияни свирепи мутри, огромни червени лапи, стиснали чаши, гръмогласен смях, зинали гърла с развалени зъби — фантастично стадо от титани и гиганти,

събрали се на водопой, един от най-ярките спомени от детството — първото му посещение в „Борж“. Какво занесох тогава? Май че „празнотия“. Нахълтах в тази кръчма направо от Зоната, мокър, гладен, шашардисан, с торба през рамо, тръснах торбата на тезгяха на Ърнест, като се зъбех и озъртах злобно, издържах гръмналия залп от подигравки, дочаках Ърнест, тогава още млад и винаги наконтен с папионка, да отброи колкото трябва там „зеленички“... не, тогава още нямаше „зеленички“, тогава още бяха квадратните, кралските, с някаква строга красавица с плащ и венец... дочаках го, пъгнах парите в джоба си и неочаквано за самия мен докопах от тезгяха една тежка халба и със замах фраснах с нея най-близкото зинало от смях гърло... Редрик се усмихна и си помисли: може пък този да беше Навлека?

— Нима може между хълмовете, господин Шухарт? — полугласно прошепна на ухото му Артър. Той стоеше до него и също разглеждаше картата.

— Там ще видим — каза Редрик.

На картата имаше още две кръстчета — едното на склона на хълма с дървото, а другото на каменния сипей. Пудела и Очилатия. Пътеката минаваше в ниското между двамата.

— Там ще видим — повтори той, сгъна картата и я пъгна в джоба си.

Той огледа Артър и му нареди:

— Вдигни раницата на гърба ми... Ще тръгнем както по-рано — каза Редрик, раздруса раницата и намести ремъците по-удобно. — Ти ще вървиш напред, за да те виждам във всеки момент. Не се оглеждай, а хубаво си отваряй ушите. Моята заповед е закон. И да знаеш, че ще се наложи много да пълзим и през ум да не ти е минало да се пазиш от калта, ако ти заповядам, си буташ мутрата в калта без всякакви приказки... И си закопчей якето. Готов ли си?

— Готов съм — глухо каза Артър. Той здравата нервничеше. Не беше останало и помен от руменината по бузите му.

— Отначало тръгваме нататък — Редрик махна рязко с ръка по посока на най-близкия хълм на стотина крачки от насипа. — Ясно ли е? Потеглай.

Артър въздъхна трескаво и като прекрачи релсата, започна да се спуска на една страна по насипа. Камъните шумно се сипеха след него.

— По-полека, по-полека — каза Редрик.

Той взе внимателно да се спуска подире му, като по навик изравняваше тежестта на раницата с мускулите на краката си. През цялото време държеше под око Артър. „Страхува се момчето — мислеше си той. — Нормално е да се страхува. Сигурно предчувствува. Ако има нюх като баща си, трябва да предчувствува... Да знаеше, Лешояде, как се обърна работата. Да знаеше, Лешояде, че този път ще те послушам.“ А виж тука, Рижи, сам няма да можеш да минеш. Щещ, не щещ, ама се налага да вземеш някого със себе си. Мога да ти дам някой от моите курсисти, дето не ми е жал за него... „Придума ме. За пръв път в живота си се съгласих на такова нещо. Какво пък — помисли си той. — Може все пак да ни се размине, все пак аз не съм Лешояда, може да се изхитрим някак си...“

— Стоп — заповяда на Артър.

Момчето спря, както беше до глезените в ръждивата вода. Докато Редрик се спускаше, тресавицето го погълна до коленете.

— Виждаш ли камъка? — попита Редрик. — Дето лежи, ей-там под хълма. Давай към него.

Артър пое напред. Редрик го остави да направи десет крачки и тръгна по следите му. Тресавицето под краката му жвакаше и вонеше. То беше мъртво тресавище — нямаше нито комари, нито жаби, даже ракитакът тук беше изсъхнал и изгнил. Редрик по навик се оглеждаше настрани, но засега като че ли всичко беше спокойно. Хълмът бавно се приближаваше, той покри все още ниското слънце и после затули цялото небе на изток. От камъка Редрик се обърна и погледна към насипа. Слънцето го огряваше ярко и на него имаше композиция от десет вагонетки, част от тях бяха излезли от релсите и лежах на една страна, а насипът под тях беше покрит с червеникави отоци от разсипалата се руда. А по-нататък към кариерата, на север от композицията, въздухът над релсите смътно трепереше и се преливаше, като от време на време в него за миг припламваха и изгасваха малки цветни дъги. Редрик погледна как трепери въздухът, плю почти без слюнка и се обърна.

— Сега по-нататък — каза той и Артър обърна към него напрегнатото си лице. — Виждаш ли ей онези дрипи? Абе не гледаш където трябва. Ей там, вдясно...

— Да — каза Артър.

— Та значи живял едно време някой си Навлек. И отдавна вече не живее. Той не слушал по-възрастните и сега лежи там специално за да показва пътя на умните хора. Засече с два пръста мястото вдясно от този Навлек... Засече ли го? Е, горе-долу там, където ракитакът е мъничко по-гъст... Хайде, давай нататък. Тръгвай!

Сега вървяха успоредно на насипа. С всяка крачка водата в нозете им ставаше по-малко и скоро вече стъпваха по суха поддаваща пръст. „А на картата тук навсякъде е блато — помисли си Редрик. — Остаряла е картата. Бая отдавна не е бил тук Барбридж и ето че картата е остаряла. Лошо. То, разбира се, по сухото по-лесно се върви, ама по-добре щеше да е, ако блатото си беше тука... Я го виж колко напето крачи — помисли си той за Артър. — Като по Централния булевард.“

Явно Артър се бе поокопитил и сега вървеше бодро. Пъхнал бе едната ръка в джоба, а другата размахваше весело като на разходка. Тогава Редрик потършува в джоба си, избра една гайка, тежка двайсетина грама, прицели се и я запрати по главата му. Гайката удари Артър точно в тила. Момчето изохка, хвана се за главата с две ръце и като се сгърчи от болка, се строполи на сухата трева. Редрик се спря над него.

— Ей така става тук, Арчи — каза той поучително. — Тука не ти е булевардът, не си тръгнал на гезме с мене.

Артър бавно се изправи. Лицето му беше съвсем бяло.

— Ясно ли ти е вече? — попита Редрик.

Артър преглътна и кимна.

— А така. Пък следващия път ще ти избия зъбите. Ако останеш жив. Тръгвай!

„А от момчето би могло да излезе сталкер — мислеше си Редрик. — Сигурно щяха да му викат Красавеца. Красавеца Арчи. Имахме вече един Красавеца, казваше се Диксън, а сега му викат Лалугера. Единственият сталкер, който е попадал в «месомелачката» и въпреки това е оживял. Късмет е имал. Чуден човек, той и досега си мисли, че Барбридж го е измъкнал от «месомелачката». Да има много здраве. Никого не можеш измъкна от «месомелачката»... От Зоната го извлече, това е вярно. Извърши Барбридж такава героична постъпка. Ама само да не беше го извлякъл. По онова време тези негови номера вече бяха омръзнали на всички и тогава момчетата му бяха казали направо: Сам

по-добре не се връщай. Ами нали баш тогава на Барбридж му излезе името Лешояда, а преди това се подвизаваше като Вола...“

Изневиделица Редрик усети по лявата си буза едва забележимо въздушно течение и в същия миг, преди още да е успял да помисли за каквото и да е било, извика:

— Стой!

Протегна ръката си вляво. Там въздушното течение се чувствуваше по-силно. Някъде между тях и насипа дремеше „голото теме на комара“, а може би стигаше до самия насип — та ненапразно вагонетките се бяха катурнали. Артър стоеше като закован, даже не се обърна.

— Тръгни по-вдясно. Така.

„Да, би могъл да бъде добър сталкер... Ей, Шухарт, да не би да ти е жал за него? Само това липсваше. А тебе някой някога жалил ли те е?... Общо взето — да, жалили са ме. Кирил ме жалеше. Дик Нънан ме жалеше. Наистина той може би не ме жали толкова, колкото се присламчва към Гута, а може пък и да ме жали — при порядъчните хора едното не пречи на другото... Само аз дето няма кого да жала. Аз трябва да избирам: или — или.“ Той за първи път си представи съвсем ясно: или Арчи, или моята Маймунка. А то от само себе си се разбираше, че няма какво да избира. Само ако можеше да стане чудото, каза някакъв вътрешен глас и той с ужас и ожесточение потисна в себе си този глас.

Те отминаха купчината сиви дрипи. От Навлека нищо не беше останало, само настрани в изсъхналата трева лежеше дългата ръждясала от горе до долу дръжка на минотърсача. Тогава много използваша минотърсачи, надяваха се на тях като на самия господ бог; а после двама сталкери подред за няколко дена загинаха с тях, убити от подземни разреди. И тогава спряха... Кой ли все пак беше този Навлек? Лешояда ли го е довел тука, или той сам е дошъл? Защо тази кариера е привличала всички? Защо не съм чул нищо за това?... По дяволите, как припича само! И то от сутринта, после кой знае какво ще бъде?

Артър, който вървеше на пет крачки от него, вдигна ръка и изтри потта от челото си. Редрик погледна под око слънцето. То беше още ниско. И тогава изведнъж осъзна, че сухата трева под краката му не шумоли както по-рано, а сякаш скърца като картофено брашно и вече

не е остра и твърда както по-рано, а мека и крехка — разпилява се под ботушите, сякаш сажди се ронят на парцали. После видя отчетливо вдлъбнатите следи на Артър и се хвърли на земята като извика: „Лягай!“.

Редрик падна по лице в тревата и тя се разлетя на прах под бузата му и той заскърца със зъби от яд, че не им провървя. Лежеше, като се стараеше да не се движи, все още надявайки се, че може да им се размине, макар и да разбираше, че бяха се нагреели. Жегата се усилваше, връхлиташе, обгръщаше цялото тяло като хавлия, напоена с вряла вода, потта заля очите му и малко позакъснял, Редрик извика на Артър: „Не мърдай! Търпи!“ И сам взе да търпи.

И щеше да изтърпи, и всичко щеше да свърши мирно и тихо, само щяха да се поизпотят малко, но Артър не издържа. Или не беше чул какво му извикаха, или премного се беше уплашил, а може би го беше напекло още по-силно, отколкото Редрик, но във всеки случай той престана да се владее, скочи и стенейки, слепешката се втурна назад, подгонен от неразумния инстинкт — точно там, където вече никак не биваше да бяга. Редрик едва успя да се надигне, хвана го с две ръце за крака и той с цялото си тяло се сгромоляса на земята, като вдигна облак от пепел, изпищя с неестествено висок глас, срита с другия крак Редрик в лицето, затръшка се, задърпа се, но Редрик, който също трудно разсъждаваше от болка, изпълзя върху него, като притискаше обгорялото си лице към коженото яке и се стараеше да смаже, да затрие в земята с две ръце гърчещата се глава, хванал я за дългите коси, като удряше бясно с обувки, с колене по краката, по земята, по задника. Той смътно чуваше стоновете и мученето, носещи се изпод него и своя собствен дрезгав рев: „Стой мирно, ще те убия...“, а върху него все връхлитаха и връхлитаха камари нажежени въглени, дрехите по него вече горяха и кожата цвърчеше, издуваше се на мехури и се пукаше по краката и хълбоците и той, заврял чело в сивата пепел, трескаво мачкаше с гърди главата на този проклет сополанко, не издържа и закрепя с всичка сила...

Не помнеше кога свърши всичко. Само разбра, че отново може да диша, че въздухът отново стана въздух, а не нажежена пара, изгаряща гърлото и си даде сметка, че трябва колкото може по-скоро да се махнат от този дяволски мангал, докато пак не е изсипал отгоре им своята жарава. Той се смъкна от Артър, който лежеше съвсем

неподвижно, стисна здраво под мишница двата му крака и като си помагаше със свободната ръка, запълзя напред, без да сваля очи от чертата, зад която отново започваше тревата — мъртва, изсъхнала, остра, но истинска — сега тя му изглеждаше най-великата обител на живота. Пепелта скърцаше между зъбите му, обгорялото лице току се заливаше с останки от зноя, потта се лееше направо в очите — сигурно защото не бяха му останали нито вежди, нито ресници. Артър се влачеше подире му, като сякаш нарочно се вкопчваше в земята с проклетото си яке, попареният гръб на Редрик гореше, а при всяко мърдане раницата се забиваше в обгорелия му врат. От болката и задуха той помисли с ужас, че е объркал посоката и вече няма да достигне чертата. От страх заработи още по-бързо със свободния лакът и коленете, като от пресъхналото му гърло се изтръгнаха най-мръсните псувни, които му идваха в главата, а после изведнъж си спомни с някаква безумна радост, че в пазвата му има почти пълна манерка, другарче мило, само да допълзи, ето още малко, давай, Ред, давай, Рижи, ха така, ето, ето още мъничко.

После дълго лежа, потопил лицето и ръцете си в хладната ръждива вода, с наслаждение вдишва лъхащата го гнила прохлада. Сто години би лежал така, но се насили да се надигне и като застана на колене, свали раницата, добра се на четири крака до Артър, който все още лежеше неподвижно на трийсетина крачки от блатото и го обърна по гръб. М-да, беше красиво момчето. Сега тази приятна муцунка мязаше на сиво-черна маска от опечена кръв и пепел и няколко секунди Редрик разглежда с тъп интерес издълбаните бразди на тази маска — следи от буците и камъните. После се изправи на крака, хвана Артър под мишницата и го помъкна към водата; Артър дишаше хрипливо и от време на време издаваше слаби стонове. Редрик го хвърли по лице в най-голямата локва и падна до него, отново преживя насладата от мократа ледена ласка. Артър забълбука, раздвижи се, протегна ръце под себе си и надигна глава. Очите му бяха облещени, жадно поемаше въздух, плюеше и кашляше. После в погледа му проблесна разум и той се спря на Редрик.

— Пф-фу-у... — каза и повъртя глава, като разпръска с лице мръсната вода. — Какво беше това, мистър Шухарт?

— Смъртта беше — неясно промърмори Редрик и се закашля. Опипа лицето си. Болеше го. Носът му беше подпухнал, но веждите и

ресниците, странно наистина, но си бяха на мястото. И кожата на ръцете също се оказа цяла, само дето малко бе почервеняла. Сигурно и бутовете му не бяха изгорени до кокал... Той ги опипа — не, явно не е стигнало до костите, даже панталоните бяха здрави. Просто бе попарен като с вряла вода...

Артър също докосваше внимателно с пръсти своето лице. Сега, когато водата изми страшната маска, неговата физиономия, пак не според очакванията, изглеждаше почти в ред. Няколко драскотини, ожулено чело, разцепена долна устна, но, общо взето, нищо му нямаше.

— Никога не бях чувал за такова нещо — продума Артър и погледна назад.

Редрик също се извърна. На сивкавата изпепелена трева бяха останали много следи и Редрик се смая колко кратък, значи е бил този страшен безкраен път, който той пропълзя, спасявайки се от гибел. От единия до другия край на изгореното оголяло място имаше някакви си двайсет-трийсет метра, не повече, но от недовиждане и страх той беше пълзял по него в някакъв нелеп зигзаг като хлебарка по нажежен тиган и слава богу, че все пак, общо взето, беше пълзял натам, накъдето трябва, а пък би могъл да изпълзи вляво, върху „голото теме на комара“, че дори и да завие обратно... „Не, не бих могъл — помисли си той с ожесточение. — Някое си там хлапе би могло, но аз не съм хлапе и ако не беше този глупак, хич нищо нямаше да се случи, щях да си попаря бутовете — и толкоз с неприятностите...“

Погледна към Артър. Артър се миеше с пръхтене и охкаше, когато закачаше ожулената си кожа. Редрик се изправи и като се мръщеше от допира на опечените дрехи с обгорялата кожа, излезе на сухо място и се наведе над раницата. Виж, раницата бая си беше изпатила. Горните капаци чисто и просто бяха изгорели, шишенцата в аптечката се бяха изпонапукали от жегата и от изпръхналото петно непоносимо лъхаше на болница. Редрик откопча капака и взе да изгребва парченцата стъкло и пластмаса и тогава Артър каза зад гърба му:

— Благодаря ви, мистър Шухарт. Вие ме измъкнахте.

Редрик премълча. Да те вземат дяволите с твойто благодаря! Притрябвало ми е да те спасявам.

— Сам съм си виновен — каза Артър. — Нали чух, че ми заповядахте да лежа, но здравата се уплаших, а когато напече съвсем, загубих ума и дума. Много се страхувам от болка, мистър Шухарт.

— Хайде ставай — каза Редрик, без да се обръща. — Това още нищо не е... Ставай, какво се излежаваш!

Съскайки от болка, той метна раницата на гръб и надяна ремъците на раменете си. Имаше чувството, че на изгорените места сякаш кожата се сгърчи и се покри с болезнени, разрези. От болка се страхува... Чумата да те тръшне дано и тебе и твоята болка... Огледа се. Слава богу, не бяха излезли от пътеката. Сега идваха тези хълмове. Мръсни хълмове — стоят, стърчат като дяволски темета — и това дере между тях... Той неволно подуши въздуха. Ах, мръсното дере, виж, то е самата мръсотия.

— Виждаш ли дерето между хълмовете? — попита той Артър.

— Виждам го.

— Право към него. Ходом марш!

Артър изтри носа си с опакото на дланта и тръгна напред, като шляпаше по локвите. Той понакуцваше и вече не беше толкова изправен и строен както по-рано, а сломен, сега крачеше внимателно, много предпазливо. „Ето че измъкнах още един — помисли си Редрик. — Кой ли е поред? Петия? Шестия? А пък сега се питам: защо? Какъв ми е той, роднина ли ми е! Да не съм се главил да се грижа за него? Слушай, Рижи, а защо го измъкна, а? Та нали без малко ти щеше да пукнеш заради него... Ама сега на бистра глава знам: добре направих, че го измъкнах, защото няма да мина без него, той ми е като заложник за Маймунката. Не измъкнах аз човека, а своя минотърсач. Своя трал, шперца си измъкнах. А там, в горещината хич и не помислих за това. Мъкнах го като роднина и през ум не ми мина даже да го захвърля, макар че бях забравил за всичко: и за шперца, и за Маймунката... И каква стана тя — излиза, че всъщност съм добро момче? И Гута все това повтаря, и Кирил ми го внушаваше и Ричард през цялото време дрънка едно и също... Ама че добряк се извъди. Я остави таз работа — рече си той. — Притрябвала ти е тука добротата. Първо трябва да се мисли, а после да се мърдат ръцете и краката. Това да ти е за първи и последен път, ясно ли е? Добряк... На мен ми трябва да го опазя за «месомелачката» — студено и ясно си помисли той. — Тук през всичко може да се мине освен през «месомелачката»...“

— Стой — каза на Артър.

Дерето беше пред тях и Артър вече се беше спрял и безпомощно гледаше Редрик. Дъното на дерето беше покрито с гнойно-зелена, мазно проблясваща на слънцето гъста помия, над нейната повърхност се виеха леки изпарения, между хълмовете те ставаха по-гъсти и на трийсетина крачки вече нищо не се виждаше. И вонеше. Чудна работа, какво ли гние в този буламач? На Редрик му се стори, че сто хиляди счупени запъртъка, разбити върху купчина от сто хиляди рибешки глави и умрели котки, не могат да вонят така, както вонеше тука... „Смърди малко там, Рижи, ама на тебе да не ти пука... Не се плаши.“

Артър нададе писък и се отдръпна. Тогава Редрик се отърси от вцепенението, припряно измъкна от джоба си пакетче памук, напоен с дезодорант, запуши ноздрите си с тампони и подаде памука на Артър.

— Благодаря ви, мистър Шухарт — продума Артър, гласът му излизаше едва-едва. — А някак си отгоре не може ли?...

Редрик мълчаливо го хвана за косите и завъртя главата му към купчината дрипи на каменния сипей.

— Това е останало от Очилатия — каза той. — А на левия хълм — оттука не се вижда — лежи Пудела. В същия вид. Разбра ли? Тръгвай напред.

Помята беше топла, лепкава и гнусна. Отначало те вървяха изправени, потопени до кръста, за щастие дъното под краката им беше каменисто от двете страни. Вляво на хълма, осветен от слънцето, нищо не се виждаше, но на десния склон, в сянката заиграха бледи лилави светлинки.

— Наведи се — изкомандува през зъби и сам се наведе. — По-ниско бе, глупак! — извика пак.

Артър изплашено се наведе и, в същия миг гръмотевичен разряд разцепи въздуха. Точно над главите им в бесен танц се затресе рошава мълния, едва открояваща се на фона на небето. Артър клекна и потъна до раменете. Като усети, че ушите му заглъхнаха от тътена, Редрик обърна глава и видя в сянката яркочервено мержелеещо се петно сред каменния трошляк и тозчас връхлетя втора мълния.

— Напред! Напред! — закрещя той, без да се чува. Сега се движеха клекнали, като патици, изложили наяве само главите си и при всяко електрическо изпразване Редрик виждаше как дългите коси на Артър се изправят и усещаше как хиляди иглички пробождат кожата

на лицето му. „Напред! — монотонно повтаряше той. — Напред!“ Вече нищо не чуваше. Веднъж Артър се обърна към него в профил и той видя изцъклено от ужас око, косо вперено в него и бели потреперващи устни и потна буза, омацана в зелено. После мълниите взеха да се стрелкат толкова ниско, че се наложи да си потопят и главите. Устата залепваше от зелената слуз и стана трудно да се диша. Задъхвайки се, Редрик изтръгна тампоните от носа си и неочаквано откри, че вонята е изчезнала, че въздухът е изпълнен със свежата, пронизваща миризма на озон, а изпаренията наоколо стават все по-гъсти или може би му беше притъмняло пред очите и вече не се виждаше никакъв хълм нито вдясно, нито вляво — нищо не се виждаше освен главата на Артър с полепналата по нея зелена нечистотия и жълтата кълбяща се пара наоколо.

„Ще мина, ще мина — мислеше си Редрик. — Не ми е за първи път, цял живот е било така: сам в мръсотията, а над главата ми мълнии и никога не е било другояче... И откъде се взе тука тази мръсотия? Толкова мръсотия... да се побъркаш колко мръсотия се е събрала на едно място, на целия свят мръсотията е тука... Заради Лешояда е — помисли си той с ярост. — Лешояда е минал оттука и това е останало след него... Очилатия паднал отляво, Пудела паднал отдясно и всичко това — за да може Лешояда да премине между тях и да остави след себе си цялата тази мръсотия... Така ти се пада — каза си той. — Който ходи по петите на Лешояда, той винаги яде лайна. Навсякъде е така. Те, Лешоядите, са твърде много, затова и за тебе не е останало нито едно чисто място, всичко е сплескано... Нънан, глупакът, ми вика: Ти, вика, Рижи, си нарушител на равновесието, разрушител на реда; на тебе, вика, Рижи, при всеки режим ти е зле и при лошия ти е зле и при добрия ти е зле, — заради такива като тебе на земята никога няма да пребъде царството небесно... Че какво разбираш ти от това, дебелако? Да не би някога да съм виждал добър режим? Да не би ти някога да си ме виждал при добър режим? Та през целия си живот аз виждам само как умират Кириловци и Очилати, а Лешоядите пропълзват между техните трупове, по техните трупове като червеи и мърсят, и мърсят, и мърсят...“

Той се подхлъзна на катурналия се под краката му камък, потъна целият, изплува, видя съвсем близо до себе си изкривеното лице на Артър с облепени очи и внезапно за миг изстина: стори му се, че е

объркал посоката. Не беше сбъркал. Тукатси разбра, че трябва да вървят ей нататък, където от помията стърчеше върхът на камък, разбра, макар че освен този връх нищо не се виждаше в жълтата мъгла.

— Стой! — закрещя. — Давай вдясно! Вдясно от камъка!

Отново не чу гласа си и тогава настигна Артър, хвана го за рамото и взе да му показва с ръка: мини вдясно от камъка и дръж главата си по-ниско. „Ще ми платите за това“ — помисли си той. При камъка Артър се гмурна, начаса мълния с трясък се удари в черния връх и полетяха само нажежени парченца. „Ще ми платите за това — повтаряше той, като се потопи целият и с всички сила заработи с ръце и крака. В ушите му отекна ударът на следващата мълния. — Душата ви ще извадя за това — и бегло си помисли: — За кого говоря? Не знам. Но някой трябва да плати за това, някой ще ми плати за това! Почакайте, нека само се добера до кълбото, дайте ми да се добера до кълбото, аз не съм ви Лешояда, аз ще ви държа сметка, както си знам...“

Излязоха на сухо, на вече нажежения от слънцето каменен трошляк, оглушени, с разголени души, олюляващи се и държачи се един за друг да не паднат. Редрик видя олющения автофургон, седнал на осите си и смътно си спомни, че тук, край този фургон, могат да отдъхнат на сянка. Промъкнаха се в сянката. Артър легна по гръб и вяло взе да разкопчава якето си, а Редрик се облегна с раницата във фургона, изтри криво-ляво длани в трошляка и бръкна в пазвата си.

— И на мене... — продума Артър. — И на мене, мистър Шухарт.

Редрик се смая какъв силен глас имаше момчето, отпи, затвори очи, вслушвайки се как горещата прелистваща струя бълбука в гърлото и се разлива в гърдите му, пи още веднъж и подаде манерката на Артър. „Край — помисли си вяло. — Преминахме. И това преминахме. Сега остава да се напише сумата словом. Мислите, че съм забравил. Не, помня всичко. Мислите, че ще ви кажа благодаря, дето ме оставихме жив, дето не ме удавихте? Мор за вас, а не благодарност. Сега с всички вас е свършено, ясно ли е? Нищо няма да оставя току-тъй. Сега аз решавам. Аз, Редрик Шухарт, напълно с ума си и в трезво състояние, ще решавам всичко и за всички. А вие всички останали: лешоядите, жабите, пришълците, кльошавите, куотърбладовците, паразитите, «зеленичките», пресипналите, с вратовръзките, с мундирите, чистичките, чантаджиите, с речите, с благодеянията, с

работодателството, с вечните двигатели, с «голите темета на комарите», с разните обещания — достатъчно сте ме водили за носа, цял живот сте ме водили за носа, а аз, глупакът, все се фуках, че, виждате ли, каквото искам, това си правя, пък вие само «дакахте», а всъщност, гадове, си намигнахте и ме водехте за носа, теглехте ме, влачехте ме по затвори, по кръчми... Стига толкова!“ Той откопча ремъците на раницата и пое манерката от ръцете на Артър.

— Никога не съм мислил — говореше Артър с покорно недоумение в гласа, — дори не можех да си представя... Разбира се, знаех, че ще ни дебне смъртта, огънят... но такова нещо!... Как ли ще се върнем обратно?

Редрик не го слушаше. Това, което говори този човечец, сега няма никакво значение. То и по-рано не е имало никакво значение, но по-рано той все пак беше човек. А сега е... нищо, говорящ шперц. Нека си говори.

— Да можех да се измия... — Артър загрижено се озърташе. — Поне лицето си да изплакна.

Редрик разсеяно го погледна, видя залепнали, сплъстени като кече коси, омацано със засъхнала слуз лице, по което личаха следи от пръсти, и всичко това покрито с напукана кора от кал и не изпита нито състрадание, нито раздразнение, нищо. Говорящ шперц. Той извърна глава. Пред него се разстиляше унило пространство като изоставена строителна площадка, застлано с остър трошляк, посипано с бяла прах, заляно от ослепителното слънце, непоносимо бяло, горещо и мъртво. Далечният край на кариерата вече се виждаше оттук, също ослепително бял и изглеждащ от такова разстояние съвсем гладък и отвесен, а сипеят от едри камъни бележеше близкия край и в кариерата се слизаше точно там, където сред камъните като червено петно изпъкваше кабината на багера. Това беше единственият ориентир. Трябваше да вървят право към него, осланяйки се просто на късмета си.

Неочаквано Артър се надигна, мушна ръката си под фургона и измъкна оттам ръждясала консервена кутия.

— Я погледнете, мистър Шухарт — каза той оживено. — Това сигурно баща ми го е оставил, нали... Там има още.

Редрик не отговори. „На вятъра приказваш — помисли си той равнодушно. — По-добре би било за тебе сега да не споменаваш баща

си, по-добре би било сега за тебе да мълчиш. А всъщност няма никакво значение...“ Той стана и засъска от болка, защото всичките му дрехи бяха полепнали по тялото, по обгорената кожа и сега нещо там вътре мъчително се късаше, отлепваше се като засъхнал бинт от рана. Артър също стана и също засъска, страдалчески погледна Редрик — личеше, че много му се иска да се оплаче, но не се решава. Само каза със сподавен глас:

— А не може ли още веднъж да пийна, мистър Шухарт?

Редрик скри в пазвата си манерката, която държеше в ръка и каза:

— Виждаш ли червеното между камъните?

— Виждам го — каза Артър и трескаво си пое дъх.

— Давай направо към него.

Артър, стенойки, се протегна, разкърши рамене, целият се изкриви и като се озърташе, продума:

— Поне мъничко да можех да се измия... Всичко е залепнало.

Редрик мълчаливо чакаше. Артър го погледна безнадеждно, тръгна и веднага се спря.

— Раницата — каза той. — Забравите раницата, мистър Шухарт.

— Марш! — заповяда Редрик.

Не му се искаше нито да обяснява, нито да лъже, пък и всичко това беше излишно. Така и така ще тръгне. Няма къде да се дене. И Артър тръгна. Затътри се прегърбен, завлачи крака и се опитваше да смъкне от лицето си здраво засъхналата мръсотия, стана малък, жалък и слаб като мокро скитащо котенце. Редрик тръгна подире му и веднага щом излезе от сянката, слънцето го жегна и ослепи и той се прикри с длан, като съжеляваше, че не взе тъмни очила.

При всяка крачка се вдигаше облаче бяла прах, прахта полепваше по обувките, тя смърдеше, по-право смърдеше и от Артър, невъзможно беше да се върви след него и сетне Редрик разбра, че смърди най-вече тъкмо от самия него. Миризмата беше отвратителна, но някак си позната — в града смърдеше така в онези дни, когато северният вятър носеше по улиците пушеците от завода. И от баща му смърдеше така, когато той се връщаше вкъщи огромен, мрачен, с гневни червени очи и Редрик бързаше да се завре в някой по-далечен ъгъл и боязливо гледаше оттам как баща му смъква работното си яке и го праща в ръцете на майка му, сваля от огромните си крака грамадните износени обувки, натиква ги под закачалката, гол, само по чорапи лепкаво шляпа

в банята под душа и дълго пухти там, като шумно се потупва по мокрите телеса, дрънка с легените, недоволно си мърмори нещо под носа, после реве из цялата къща: „Мария! Заспа ли?“ Трябваше да изчака, докато той се измие и седне на масата, където вече беше поставена бутилка, дълбока чиния с гъста супа и шише кетчуп, да изчака, докато изсърба супата и се оригне и щом се захванеше за месото с фасула, чак тогава можеше да излезе на светло, да се покатери на коленете му и да го попита на кой майстор и на кой инженер днес е събрал очите...

Всичко наоколо беше нажежено до бяло и на него му се повдигаше от адската суха жега, от смрадта, от умората и неудържимо го смъдеше изгорената, напукана по свивките кожа и му се струваше, че пред огнения гнет, забулил съзнанието му, тя се мъчеше да го накара да я чуе, молейки се за покой, за вода, за прохлада. Спомени, заличени до неузнаваемост, се трупаха в размътения му мозък, изтласкваха се един друг, препречваха си пътя, смесваха се, като се вплитаха в белия зноен свят, танцуващ пред полузатворените му очи и всички те бяха горчиви, и всички те предизвикваха раздираща печал или ненавист. Опитваше се да се намеси в този хаос, силеше се да извика от миналото някой сладък блян, усещане за нежност или бодрост, изтикваше от дълбините на паметта си свежото смеещо се лице на Гута, още девойка, желана и недокосната, и то се появяваше, но по него веднага потичаха ръждиви браздулици, то се обезобразяваше и се превръщаше в мрачната, обрасла, с груба кафява козина муцунка на Маймунката; силеше се да си спомни Кирил, тоя свят човек, неговите бързи, уверени движения, неговия смях, неговия глас, обещаващ невиджани и прекрасни места и времена, и Кирил се появяваше пред него, а после на слънцето ярко лумваше сребрилата паяжина и ето вече Кирил го няма, а в лицето на Редрик са вторачени немигащите ангелски очи на Пресипналия Хю и голямата му бяла ръка претегля на дланта си порцелановия съд. Някакви тъмни сили, мятаци се в неговото съзнание, мигновено помитаха преградата на волята му и задушаваша и малкото хубаво, за което още си спомняше, и вече му се струваше, че нищо хубаво не е имало никога, а само зурли, зурли, зурли...

И през цялото това време той си остана сталкер. Без да мисли, без да съзнава, дори без да запомня, той отбелязваше сякаш с

гръбначния си мозък, че ей там вляво, на безопасно разстояние, върху купчината стари дъски седи „весел призрак“ — спокоен, отмаял, хич да не ти пука от него; а отдясно лъхна едва забележим ветреца и след няколко крачки се разкри равно като огледало „голото теме на комара“, многоопашато като морска звезда — няма страшно, далече е, — в средата му личи силуетът на сплескана птица, рядка гледка, над Зоната почти не летят птици; а ето край пътя две захвърлени „празнотии“, сигурно Лешояда ги е хвърлил на връщане, страхът е по-силен от алчността... Той виждаше всичко това и държеше сметка за всичко — достатъчно беше прегърбилият се Артър да се отклони макар и на крачка от вярната посока и устата на Редрик се отваряше от само себе си и дрезгавият предупреждаващ вик сам излиташе от гърлото му. „Машина — помисли си той. — Машина направихте от мене...“ А откъртените камъни в края на кариерата все повече се приближаваха и вече можеха да се видят чудноватите шарки от ръжда по червения покрив на кабината на багера.

„Глупак си ти, Барбридж — помисли си Редрик. — Хитър, но глупав. Как можа да ми повярваш бе? Че ти от ей такъв ме познаваш, че ти трябва да ме познаваш от мен самия по-добре. Остаря, там е работата. Остаря и оглупя. Така си е — нали цял живот си имал работа с глупаци...“ И тогава Редрик си представи колко се е изкривил Лешояда, когато е научил, че тъкмо Артър, Арчи, красавеца, родната кръвчица... че в Зоната за неговите крака, за краката на Лешояда е отишъл не някакъв си никому ненужен сополанко, а родният му син, скъпият, гордостта му... И като си представи това, Редрик започна да се смее с глас, а когато Артър уплашено се извърна към него, той продължи да се смее и му махна с ръка: Върви, върви! И отново изпълзяха в съзнанието му като на екран зурли, зурли, зурли... Всичко трябваше да се промени. Не един живот и не два живота, не една съдба и не две съдби — всяка бурмичка на този вонящ свят трябваше да се промени...

Артър се спря пред стръмно спускащия се вход на кариерата, спря и замря, протегнал шия, втренчил поглед надолу и напред, Редрик се приближи и спря до него. Но той не се загледа натам, накъдето гледаше Артър.

Оттук, където бяха стъпили, към дълбините на кариерата се точеше път, разбит още преди много години от гъсеничните вериги и

колелата на тежките товарни автомобили. От лявата му страна се издигаше бял напукан от жегата скат, а десният скат беше полуразрушен и сред камъните и купчините трошляк, наклонен на една страна, стоеше багерът, кофата му беше спусната и безпомощно се беше завряла в края на пътя. И както трябваше да се очаква, по пътя не се виждаше нищо друго, само около кофата от грубите издатини на ската се бяха проточили черни усукани висулки, приличащи на дебели лоени свещи и в прахта се виждаха множество черни мастилени петна, сякаш там беше разплискана смола. И това беше всичко, останало от тях, даже не можеше да се каже колко са били те тук. Може би всяко мастилено петно беше един човек, едно желание на Лешояда. Ей онова е Лешояда, който жив и здрав се върна от мазето на седмия корпус. Ей онова, по-голямото е Лешояда, измъкнал без всякакъв зор от Зоната „шавац магнит“. А ей онази висулка е разкошната, неприличаща нито на майка си, нито на баща си, страстно желана от всички Дина Барбридж. А ето това петно е неприличащият нито на майка си, нито на баща си Артър Барбридж, Арчи, красавецът, гордостта му...

— Стигнахме! — дрезгаво пророни Артър, силно възбуден. — Мистър Шухарт, ама стигнахме все пак, а?

Той се смееше щастливо, свлече се на колене и с всички сили заудря земята с юмруци. Кората от слепени коси на темето му се тресеше и се люлееше смешно и нелепо, и на всички страни се разлетя на парцали изсъхнала нечистотия. И едва тогава Редрик вдигна очи и погледна към кълбото. Внимателно. Предпазливо. Със спотаен страх, че ще се окаже някак си не толкова — ще го разочарова, ще пробуди съмнения, ще го смъкне от облаците, до които беше успял да се издигне, задъхвайки се в мръсотия. То не беше златно, по-скоро беше медночервеникаво, съвсем гладко и по него смътно се преливаха слънчеви отблясъци. Лежеше под далечната стена на кариерата, настанено удобно сред купчина свлякла се руда и даже оттука се виждаше колко е масивно и как тежко е смазало своето ложе.

В него нямаше нищо разочароващо или предизвикващо съмнение, но нямаше и нищо, внушаващо надежда. Кой знае защо, на човек веднага му минаваше през ума, че то навярно е кухо и сигурно е много горещо за пипане — слънцето го е нажежило. То явно не светеше със собствена светлина, и явно не беше способно да полети във въздуха и да танцува, както ставаше в легендите за него. То

лежеше там, където беше паднало. Може би изпаднало от някакъв огромен джоб или се беше загубило, търкулнало по време на играта на някакви гиганти — не беше поставено тук, беше захвърлено, захвърлено точно така, както всичките тези „празноти“, „гривни“, батерии и другия боклук, останал от Посещението. Но същевременно в него все пак имаше нещо и колкото повече го гледаше, толкова по-ясно Редрик разбираше, че му е приятно да го гледа, че му се иска да отиде при него, че му се иска да го докосне, да го погали и ненадейно отнякъде изплува мисълта, че сигурно е хубаво да седне, а още по-добре ще да е да си облегне гърба до него, да отметне глава назад и затвори очи, да поразмисли, да си поприпомни, а може би просто да подремне, да си почине...

Артър скочи, разтвори ципа на якето, смъкна го и със замах го запокити в краката си, като вдигна облак бяла прах. Той крещеше нещо, като правеше гримаси и размахваше ръце, а после сплете ръце на гърба си и подскачайки, тръгна надолу по пътя, като танцуваше със сложни, чудновати стъпки. Вече не гледаше към Редрик, беше забравил за Редрик, беше забравил за всичко, той отиваше да изпълнява своите желания, мъничките съкровени желания на изчервяващия се колежанин, на момченцето, което никога в живота си не беше виждало никакви пари, освен така наречените джобни, на хлапака, когото безмилостно налагаха с пръчка, щом се върнеше вкъщи, ако от него просто едва-едва лъхаше на алкохол, от когото искаха да направят известен адвокат, а в перспектива — министър, а в най-далечна перспектива, сами разбирате и президент... Присвил възпалените си очи заради ослепителната светлина, Редрик мълчаливо гледаше подире му. Беше равнодушен и спокоен, знаеше какво ще се случи сега и знаеше, че няма да гледа, но все още можеше да гледа и гледаше, без да чувства нищо особено, само дето някъде дълбоко, дълбоко, отвътре неочаквано се размърда някакво неспокойно червейче и започнала върти главата си като трънче.

А момчето продължаваше да слиза, танцувайки, по стръмния път, като подскачаше в ритъма на невероятен степ и бялата прах летеше изпод подметките му и то нещо крещеше с пълен глас, много звънко и много весело, и много тържествено като песен или като заклинание и Редрик си помисли, че за първи път, откакто съществуваше кариерата, някой се спускаше по този път така, сякаш

беше на празник. И отначало не чуваше какво там се провиква този говорещ шперц, а после в него сякаш нещо се включи и той чу: „Щастие за всички!... Даром!... Щастие кой колкото иска!... Насам! Идвайте насам!... Ще стигне за всички!... Никой няма да бъде пренебрегнат!... Даром го давам! Щастие! Даром!...“

А после момчето внезапно млъкна, сякаш огромна ръка с един замах му натика тапа в устата. И Редрик видя как прозрачната пустота, спотаила се в сянката на кофата, го сграбчи, вдигна го във въздуха и бавно, с напрегане взе да го усуква, както жените усукват прането, за да изстискат водата от него. Редрик успя да забележи как една от прашните обувки се откъсна от гърчещия се крак и излетя високо над кариерата. Тогава се извърна и седна. В главата му нямаше нито една мисъл и той някак си престана да чувства себе си. Наоколо цареше тишина и особено тихо беше зад гърба му, там, на пътя. Тогава си спомни за манерката — без особена радост, просто като за лекарство, което е дошло време да вземе. Разви капачката и почна да пие на малки, оскъдни глътки и за първи път в живота му се прииска в манерката да имаше не алкохол, а просто студена вода.

Мина известно време и в главата му взеха да се появяват що-годе свързани мисли. „Е, това е то — помисли си той без желание. — Пътят е чист. Още сега бих могъл да мина, но по-добре ще е, разбира се, да почакам още мъничко. Някои «месомелачки» правят номера. Пък и тъй и тъй трябва да си помисля. Не съм свикнал да мисля, там е лошото. Какво значи «да мисля»? Да мисля значи: да се изплъзна, да баламосам някого, да го заблудя, да го пратя за зелен хайвер, ама нали сега всичко това не ми върши работа...“

Е, добре, Маймунката, баща ми... Да си го върна тъпкано за всичко, душата им да извадя на гадовете, нека да се нагълтат с мръсотии, както аз се нагълтах... Не е това, не е това, Рижи... Впрочем, това е, разбира се, но какво значение има всичко? Това ли трябва да измисля? Та то е псувни, а не мисли. Побиха го ледени тръпки от някакво страшно предчувствие и като прекрачи наведнъж през всевъзможните разсъждения, които го очакваха, яростно си заповяда: „Виж какво, рижа мутро, няма да си отидеш оттука, докато не измислиш каквото трябва, ще пукнеш тука с това кълбо, ще се изпържиш, ще изгниеш, но няма да си отидеш...“

„Боже мой, защо онемях, мислите ми къде са? — Той със замах стовари отмалелия си юмрук в лицето. — Та цял живот в главата ми не е имало нито една мисъл. Чакай малко. Нали Кирил казваше нещо такова... Кирил!“ Той трескаво се ровеше в спомените си и изплуваха някакви думи, едни му говореха нещо, други малко му говореха, но все не бяха тези, които му трябваша, защото не думи бяха останали от Кирил, останали бяха някакви смътни образи, много добри, но напълно неправдоподобни...

„Какви подлеци... Пак ме изиграха, гадовете, две думи на кръст не мога да обеля... Апаш... Апаш си беше и апаш си остана... А не трябва да е така! Чуваши ли? И в бъдеще веднъж винаги трябва да се забрани! Човек се ражда, за да мисли (ето го най-после Кирил!)... Само дете не вярвам в това. И по-рано не вярвах, и сега не вярвам, и за какво се ражда човек не знам. Ражда се, защото се ражда. И започва да си вади хляба, както може. Нека ние да сме здрави, а те нека да пукнат. А кои сме ние? А те пък кои са? Пак нищо не можеш разбра. Когато на мен ми е добре, Барбридж е зле, когато на Барбридж му е добре, Очилатия е зле, а когато Пресипналия е добре, всички са зле, само той, глупакът, си въобразява, че все ще успее някак си да се изплъзне навреме... Боже господи, пълна каша! Цял живот се боря с капитан Куотърблад, а той цял живот се бори с Пресипналия и от мене, будалата, само едно искаше — да оставя този занаят. Но как можех да оставя занаята, когато трябва да храня семейство? Да отида да работя? Не искам да работя за вас, повдига ми се от вашата работа, не можете ли да разберете това? Ако човек работи, винаги работи за някого, роб е и нищо повече, а аз винаги съм искал сам да върша всичко, да бъда самостоятелен, за да мога да плюя на всички — и на мъката им и на скуката им...“

Допи остатъка от коняка и с всичка сила фрасна празната манерка в земята. Манерката подскочи, блесна на слънцето и се търкулна нанякъде — той тутакси забрави за нея. Сега седеше, закрил очи с длани и вече се мъчеше не да разбере, не да измисли, а поне да види онова, което трябваше, но отново му се привиждаха само зурли, зурли, зурли... „Гущерчета“, бутилки, купчини дрипи, които някога са били хора, колонки от цифри... Знаеше, че трябва да унищожи всичко това и искаше да го унищожи, но му се струваше, че ако всичко това бъде унищожено, няма да остане нищо — само равна, гола земя. От

безсилие и отчаяние отново му се прииска да си облегне гърба и да отметне назад глава, той стана, машинално отърси прахта от панталоните си и взе да се спуска в кариерата.

Слънцето припичаше, пред очите му плуваха червени петна, въздухът трептеше в дъното и от това трептене му се струваше, че кълбото танцува на едно място като буй над вълни. Мина покрай кофата, като суеверно повдигаше краката си по-високо и внимаваше да не настъпи някое черно мастилено петно, а после, като затъваше в рохкавата пръст, се помъкна напърно през цялата кариера към танцуващото и намигащо кълбо. Целият беше облян в пот, задъхваше се от горещината и в същото време го побиваха ледени тръпки, тресеше го яко, сякаш беше махмурлия, а в зъбите му скърцаше блудкава тебеширена прах. И повече не се стараеше да мисли. Само отчаяно повтаряше наум едно и също като молитва: „Аз съм животно, нали виждаш, животно съм. Дума не мога да обеля, не ме научиха да приказвам, не умея да мисля, тези гадове не ми дадоха да се науча да мисля. Но ако ти наистина всичко можеш и всичко знаеш, и всичко разбираш... намери му цаката! Надникни в душата ми, знам, че там е всичко, което ти трябва. Сигурен съм! Та нали никога и на никого не съм продавал душата си! Тя си е моя, човешка! Ти, само изцеди от мене каквото искам, нали е изключено да искам нещо лошо!... Проклето да е дано, та аз нищо не мога да измисля освен тези неговите, детските думи: «Щастие за всички даром и нека никой да не бъде пренебрегнат!»“

Комарово, февруари — ноември 1971 година

ТРУДНО Е ДА БЪДЕШ БОГ

Това бяха дни, когато аз разбрах какво значи да страдаш, какво значи да се срамуваш, какво значи да се отчаеш.

Пиер Абелар

Трябва да ви предупредя за следното: когато изпълнявате задачата си, трябва да имате оръжие за авторитет. Но при никакви обстоятелства не ви се разрешава да го употребявате.

При никакви обстоятелства. Разбрахте ли ме?

Ърнест Хемингуей

ПРОЛОГ

Ложата на Анкиния арбалет беше направена от черна пластмаса, а тетивата бяха от хромова стомана и се изпъваха с едно дръпване на безшумно плъзгащата се ръчка. Антон не признаваше нововъведенията. Той имаше солидно бойно оръжие в стила на маршал Тоц — крал Пиц Първи, обковано с черна мед, с макара, на която се намотаваше шнур от волски жили. А пък Пашка взе пневматична карабина. Понеже беше мързелив и не го биваше в дърводелския занаят, той смяташе арбалетите за детство на човечеството.

Те спряха лодката на северния бряг, където от жълтата пясъчна урва стърчаха разкривени корени от борове. Анка остави кормилното весло и се огледа. Слънцето вече беше се издигнало над гората и всичко беше синьо, зелено и жълто — синя мъглата над езерото, тъмнозелени боровете и жълт отвъдният бряг. А небето беше ясно, белезникавосиньо.

— Нищо няма там — каза Пашка. Младежите седяха, наведени над борда, и гледаха във водата.

— Грамадна щука — уверено каза Антон.

— Ей с такива плавници, нали? — попита Пашка.

Антон не отговори. Анка също погледна във водата, но видя само собственото си отражение.

— Да бяхме се изкъпали — каза Пашка, като потопи ръката си до лакът във водата. — Студена е — съобщи той.

Антон се премести на носа и скочи на брега. Лодката се заклати. Антон се хвана за борда и с очакване погледна Пашка. Тогава Пашка се изправи, сложи веслото на рамо като кобилица и извивайки долната част на тялото си, издекламира:

*Стари шкипер Вицлипуцли.
Ти, приятелю, не чу ли?
Погледни, към теб се носят*

стадо печени акули.

Антон мълчаливо дръпна лодката.

— Ей, ей! — развика се Пашка и се хвана за борда.

— Защо печени? — попита Анка.

— Не зная — отвърна Пашка. Всички се измъкнаха от лодката.

— Но нали е хубаво? Стадо печени акули.

Те започнаха да изтеглят лодката на брега. Краката им затъваха във влажния пясък, целият покрит с изсъхнали борови иглички и шишарки. Лодката беше тежка и хлъзгава, но те я измъкнаха до самата кърма и спряха задъхани.

— Крака си премазах — каза Пашка и взе да си оправя червената превръзка на главата. Той внимаваше възелът на превръзката да бъде точно над дясното ухо, както у дългоносите ирукански пирати. — Животът пет пари не струва, хей! — заяви той.

Анка съсредоточено си смучеше пръста.

— Убоде ли се? — попита Антон.

— Не. Одрасках се. Някой от вас е с такива нокти...

— Я покажи!

Тя го показва.

— Да — каза Антон. — Травма. Е, какво ще правим?

— На ра-а-мо и покрай брега — предложи Пашка.

— Защо тогава трябваше да слизаме от лодката? — каза Антон.

— На лодка и баба знае — обясни Пашка. — А по брега: първо, има тръстики, второ — урви, трето — вирове. С шарани. И сомове има.

— Стада печени сомове — каза Антон.

— А ти къпал ли си се във вир?

— Къпал съм се, разбира се.

— Не съм виждал. Не ми се е случвало да видя.

— Ти много неща не си виждал.

Анка се обърна с гръб към тях, вдигна арбалета и стреля в един бор на двайсетина крачки. Посипа се кора.

— Отлично — каза Пашка и веднага стреля с карабината. Той се целеше в Анкината стрела, но не улучи. — Не спрях дишането — оправда се той.

— А ако го беше спрял? — попита Антон. Той гледаше Анка.

Анка със силно движение опъна ръчката на тетивата. Мускулите ѝ бяха отлични. Антон с удоволствие видя как под мургавата кожа се търкулна като твърда топка бицепсът.

Анка много внимателно се прицели и стреля още веднъж. Втората стрела шумно се заби в дънера малко по-ниско от първата.

— Не бива така — каза Анка, отпусайки арбалета си.

— Защо? — попита Антон.

— Защото разваляме дърветата. Вчера един хлапак стреля с лък в едно дърво и аз го накарах да извади стрелата със зъби.

— Пашка — каза Антон. — Я изтичай, ти имаш хубави зъби.

— Единият ми зъб има дупка — отвърна Пашка.

— Добре — каза Анка. — Хайде нещо да правим.

— Не ми се катери по урвите — каза Антон.

— И на мене. Да вървим направо.

— Къде? — попита Пашка.

— Където ни видят очите.

— Е? — каза Антон.

— Значи в сайвата — каза Пашка. — Тошка, да идем на Забравеното шосе. Помниш ли го?

— Как да не го помня.

— Знаеш ли, Анечка... — започна Пашка.

— Не съм ти Анечка — рязко каза Анка. Тя не можеше да понася, когато не я наричаха Анка, а другояче.

Антон беше го запомнил добре. Той бързо каза:

— Забравеното шосе. По него никой не минава. И на картата го няма. И никой не знае накъде води.

— Ами вие ходихте ли там?

— Ходихме, но не успяхме да го изследваме.

— Път отникъде заникъде — изрече Пашка, като се окопити.

— Идеално — каза Анка. Очите ѝ светнаха като черни цепнатинки. — Да вървим. До довечера ще стигнем ли?

— Ти пък! До дванайсет сме там.

Те се закатериха по урвата. На края на урвата Пашка се обърна. Долу се виждаше синьото езеро с жълтеникави голи плитчини, лодката върху пясъка и големи разширяващи се кръгове върху спокойната маслена вода край брега — сигурно беше подскочила онази същата

щука. И Пашка почувствува онзи неопределен възторг, който го обземаше винаги, когато с Тошка офейкваша от интерната и пред тях се откриваше цял ден пълна независимост с непозната места с горски ягоди, с горещи безлюдни ливади, със сиви гущери, с ледената вода на непознати извори. И както винаги, дощя му се да извика и да подскочи високо. И незабавно го направи. Антон го погледна засмян и Пашка позна по очите му, че той напълно го разбира. А Анка пъкна два пръста в устата си и силно изсвири.

Гората беше борова и рядка, краката им се плъзгаха по окапалите игли. Между правите дънери падаха полегати слънчеви лъчи и цялата земя беше покрита със златни петна. Ухаеше на смола, на езеро и ягоди; някъде в небето цвърчаха невидими птички.

Анка вървеше отпред, стиснала арбалета под мишница, и от време на време се навеждаше да си откъсне кървави, сякаш лакирани ягоди. Антон вървеше зад нея, нарамил солидното бойно оръжие на маршал Тоц. Колчанът с тежките стрели тъпо го удряше по задника. Той вървеше и поглеждаше Анкината шия, загоряла, почти черна, с изпъкнали прешлени. Понякога се обръщаше да потърси Пашка, но Пашка не се виждаше, само от време на време ту отдясно, ту отляво пламваше на слънцето червената му превръзка. Антон си представи как Пашка безшумно се промъква между боровете с готова за стрелба пушка, проточил напред хищното си мършащо лице с обелен нос. Пашка се промъкваше крадешком през сайвата, а със сайвата шега не бива. Сайвата, драги, може всеки момент да ти зададе въпрос и трябва веднага да й отговориш, помисли си Антон и понечи да се наведе, но пред него беше Анка и тя можеше да се обърне. Щеше да излезе нещо глупаво. Анка се обърна и го попита:

— Вие тихо ли се измъкнахте?

Антон сви рамене.

— Че кой се измъква шумно?

— Аз, струва ми се, все пак вдигнах шум — загрижено каза Анка. — Изпуснах каната и изведнъж по коридора се чува стъпки. Сигурно беше Дева Катя, днес тя е дежурна. Трябваше да скоча в лехата. Как мислиш, Тошка, какви са тия цветя в тази леха?

Антон смръщи чело.

— Под твоя прозорец ли? Не зная. Защо питаш?

— Много упорити цветя. „Нито вятър ги превива, нито буря ги поваля.“ Няколко години вече скачаме в тях, а те пет пари не дават.

— Интересно — каза Антон сериозно. Той си спомни, че и под неговия прозорец има леха с цветя, които „нито вятър ги превива, нито буря ги поваля“. Но той никога не им беше обръщал внимание.

Анка спря, почака го и му подаде шепа ягоди. Антон си взе само три.

— Вземи си още — каза Анка.

— Благодаря — отвърна Антон. — Обичам да ги бера една по една. А Дева Катя, общо взето, си я бива, нали?

— Зависи — каза Анка. — Когато всяка вечер на един човек му се казва, че краката му са ту кални, ту прашни...

Тя млъкна. Беше му чудно хубаво да върви с нея, да бъдат рамо до рамо из гората, да я докосва с голи лакти и да я гледа — колко е красива, сърчна и необичайно дружелюбна и какви големи сиви очи с черни мигли има.

— Да — каза Антон и протегна ръка да свали една блеснала на слънцето паяжина. — Нали нейните крака никога не са прашни. Разбираш ли, ако и тебе те носят на ръце през локвите, и ти няма да се окаляш...

— Че кой я носи?

— Хенрих от метеорологическата станция. Познаваш го, един здравеняк с бели коси.

— Вярно ли?

— Какво се чудиш? И дечурлигата знаят, че са влюбени.

Те пак млъкнаха. Антон погледна Анка. Очите на Анка бяха като черни цепнатинки.

— И кога я е носил? — попита тя.

— През една лунна нощ — без всякакво желание отвърна Антон. — Но да не вземеш да се раздрънкаш.

Анка се усмихна.

— Никой не те е бил през устата, Тошка — каза тя. — Искаш ли ягоди?

Антон машинално сграбчи ягодите от изцапаната със сок малка длан и ги напъха в устата си. Не обичам дърдорковците, помисли си той. Не мога да понасям плямпалата. Изведнъж намери аргумент.

— И тебе някога ще те влачат на ръце. Приятно ли ще ти бъде, ако хората започнат да плещят за това?

— Откъде ти скимна, че смятам да дрънкам? — разсеяно каза Анка. — Аз изобщо не обичам дърдорковците.

— Слушай, какво си наумила?

— Нищо особено — Анка сви рамене. След малко поверително му съобщи: — Знаеш ли, ужасно ми е омръзнало всяка вечер по два пъти да си мия краката.

Горката Дева Катя, помисли си Антон. Това не ти е сайвата.

Те излязоха на една пътечка. Пътечката водеше надолу и гората ставаше все по-тъмна и по-тъмна. Тук буйно растеше папрат и висока тучна трева. Дънерите на боровете бяха покрити с мъх и бели като пяна лишеи. Но със сайвата шега не бива. Един прегракнал глас, в който нямаше нищо човешко, неочаквано изрева:

— Стой! Хвърляй оръжието — ти, благородни доне и ти, дона.

Когато сайвата пита нещо, трябва веднага да ѝ отговориш. С точно движение Антон събори Анка в папратта, търкулна се и залегна зад един гнил пън. Прегракналото ехо още кълтеше по дънерите на боровете, а пътеката беше вече пуста. Настана тишина.

Антон, легнал настрани, въртеше макарата и опъваше тетивата. Изтреця изстрел и върху него се посипя смет. Прегракналият нечовешки глас съобщи:

— Донът е улучен в петата.

Антон запъшка и вдигна крак.

— Не в тази, в дясната — поправи го гласът.

Чуваше се как Пашка се киска. Антон предпазливо надникна иззад пъна, но в полутъмната зелена каша нищо не се виждаше.

В този момент се чу остро изсвирване и шум, сякаш падна дърво.

— Уау... — сподавено завика Пашка. — Милост! Милост! Не ме убивайте!

Антон веднага скочи. Насреща му из папратта заднишком излезе Пашка. Ръцете му бяха вдигнати над главата. Анкиният глас попита:

— Тошка, виждаш ли го?

— Като на длан — одобрително отвърна Антон. — Не се обръщай! — викна той на Пашка. — Ръцете на тила!

Пашка покорно сложи ръце на тила и заяви:

— Нищо няма да кажа.

— Какво трябва да правим с него, Тошка? — попита Анка.

— Сега ще видиш — каза Антон и седна удобно на пъна, като сложи арбалета на колене. — Името! — изджавка той с гласа на Хекса Ирукански.

Пашка направи с гръб знак на презрение и неподчинение. Антон стреля. Тежката стрела с трясък се заби в клона над главата на Пашка.

— Охо! — извика Анкиният глас.

— Казвам се Бон Саранча — призна си Пашка с половин уста. — „И тука сигурно ще падне той — един от тези, дето бяха с него“.

— Известен насилник и убиец — поясни Антон. — Но той никога нищо не прави даром. Кой те изпрати?

— Изпрати ме дон Сатарина Безпощадният — излъга Пашка.

Антон презрително каза:

— Ей тази ръка сложи край на смрадливия живот на дон Сатарина преди две години в оброчището „Тежките мечове“.

— Дай аз да му забия една стрела — предложи Анка.

— Съвсем забравих — бързо каза Пашка. — Изпрати ме всъщност Арата Красивият. Обеща ми сто жълтици за главите ви.

Антон се плесна по коленете.

— Ама че лъжец! — възкликна той. — Нима Арата ще се залавя с негодник като тебе.

— Все пак да му забия ли една стрела? — кръвожадно попита Анка.

Антон демонично се закикоти.

— Впрочем — каза Пашка — простреляна е дясната ти пета. Време е кръвта ти да изтече.

— А, друг път! — възрази Антон. — Първо, аз непрекъснато дъвча кора от бяло дърво и второ, прекрасните варварки вече превързаха раната ми.

Папратите се размърдаха и Анка излезе на пътеката. На бузата ѝ имаше драскотина, а коленете ѝ бяха изцапани с кал и зеленило.

— Време е да го хвърлим в блатото — заяви тя. — Когато врагът не се предава, той се унищожава.

Пашка пусна ръцете си.

— Ти изобщо не играеш по правилата — каза той на Антон. — Според тебе, все излиза, че Хекса е добър човек.

— Много разбираш! — каза Антон и също излезе на пътеката. — Сайвата не се шегува, мръсен наемнико.

Анка върна на Пашка карабината.

— Вие винаги ли така се стреляте? — попита тя със завист.

— Ами как? — учуди се Пашка. — Да не вземем да крещим: „Кх-кх. Бум-бум?“ В играта трябва да има елемент на риск.

Антон нехайно каза:

— Например често си играем на Вилхелм Тел.

— Редуваме се — добави Пашка. — Веднъж аз стоя с ябълката, друг път той.

— Така ли? — бавно каза тя. — Интересно ще бъде да ви погледам.

— С удоволствие — ехидно каза Антон. — Но няма ябълка.

Пашка се усмихваше до ушите. Тогавя Анка смъкна от главата му пиратската кърпа и бързо я направи на триъгълен възел.

— Ябълката е просто условност — каза тя. — Ето ви отлична мишена. Да поиграем на Вилхелм Тел.

Антон взе червения възел и внимателно го огледа. После хвърли поглед към Анка — очите ѝ приличаха на цепнатинки. А Пашка се забавляваше — беше му весело. Антон му подаде възела.

— „От трийсет крачки карта ще улуча — с равен глас каза той. — Разбира се, с познати пистолети“.

— „Наистина ли? — каза Анка и се обърна към Пашка: — И ти ли, друже мой, от трийсет крачки карта ще улучиш?“

Пашка наместваше шапката на главата си.

— „Все някога ще се опитам — каза той и зъбите му лъснаха. — На времето не стрелях лошо“.

Антон се обърна и тръгна по пътеката, като броеше на глас крачките:

— Петнайсет... шестнайсет... седемнайсет...

Пашка каза нещо — Антон не го чу и Анка се разсмя високо. Някак си твърде високо.

— Трийсет — каза Антон и се обърна.

От трийсет крачки Пашка изглеждаше съвсем мъничък. Червеното триъгълно възелче стърчеше на главата му като шапка на палячо. Пашка се усмихваше. Все още не играеше. Антон се наведе и започна бавно да изпъва тетивата.

— Благославям те, татко Вилхелм! — викна Пашка. — И ти благодаря за всичко, каквото и да се случи.

Антон постави стрелата и се изправи. Пашка и Анка го гледаха. Те стояха един до друг. Пътеката приличаше на тъмен и влажен коридор между високи зелени стени. Антон вдигна арбалета. Бойното оръжие на маршал Тоц стана необичайно тежко. Ръцете ми треперят, помисли си Антон. Лошо. Глупаво. Той си спомни как през зимата с Пашка цял час замерваха със снежни топки една чугунена топка върху стълба на оградата. Хвърляха от двадесет крачки, от петнадесет, от десет и все не можеха да улучат. А после, когато им омръзна и си тръгнаха, Пашка небрежно и без да гледа, хвърли последната топка и улучи. Антон с всичка сила притисна приклада към рамото си. Анка стои много близо, помисли си той. Понечи да ѝ викне да се дръпне, но разбра, че ще бъде глупаво. По-високо... Още по-високо... Още... Изведнъж го обхвана увереността, че дори да се обърне гърбом към тях, тежката цял фунт стрела ще се забие в челото на Пашка, между веселите зелени очи. Отвори очи и погледна Пашка. Пашка вече не се усмихваше. А Анка бавно-бавно вдигаше ръка с разперени пръсти и лицето ѝ беше напрегнато и много старо. Тогава Антон вдигна арбалета още по-високо и натисна спусъка. Не видя къде отиде стрелата.

— Не улучих — каза той много високо.

И тръгна с вдървени крака по пътеката. Пашка избърса с червения възел лицето си, тръсна го, за да го разгъне, и започна да връзва кърпата на главата си. Анка се наведе и взе арбалета си. Ако тя ме прасне с това нещо по главата, ще ѝ кажа благодаря, помисли си Антон. Но Анка дори не го погледна.

Тя се обърна към Пашка и попита:

— Тръгваме ли?

— Сега — каза Пашка.

Той погледна Антон и мълчаливо почука с пръст по челото си.

— А ти вече беше се изплашил — каза Антон.

Пашка още веднъж почука с пръст по челото и тръгна след Анка. Антон се влачеше подире им и се мъчеше да потисне съмненията си.

И какво всъщност направих, с огорчение си мислеше той. Какво се надуха? Пашка, разбирам, уплаши се. Само че още не се знае кой повече се уплаши — Вилхелм-бащата или Тел-синът. Анка пък за

какво се сърди? Сигурно се е уплашила за Пашка. Ами аз какво трябваше да правя? Влача се подире им като роднина. Ще се махна. Ще свия сега наляво, там има хубаво бласто. Може да хвана някоя сова. Но той дори не забави крачката си. Това значи завинаги, помисли си той. Беше чел, че често се случва така.

Излязоха на изоставеното шосе дори по-рано, отколкото предполагаша. Слънцето се беше издигнало високо, беше горещо. Боровите игли бодяха във вратовете им. Шосето беше бетонно, от два реда сиво-ръждиви плочи. Между плочите растеше гъста суха трева. Канавките бяха гъсто обрасли с прашни репейи. Над шосето бръмчаха и прелитаха бръмбари и един от тях нахално чука Антон право по челото. Беше тихо и задушно.

— Я вижте! — каза Пашка.

Над пътя беше опънат тел и точно на средата висеше тенекиен диск с олющена боя. По всичко личеше, че на диска е нарисувана жълта правоъгълна форма върху червен фон.

— Какво е това? — без особен интерес попита Анка.

— Пътен знак — каза Пашка. — „Влизането забранено“.

— „Тухла“ — поясни Антон.

— И за какво служи? — попита Анка.

— Значи нататък не може да се пътува — каза Пашка.

— Тогава за какво е шосето?

Пашка вдигна рамена.

— Това е много старо шосе — каза той.

— Анизотропно шосе — заяви Антон. Анка стоеше гърбом към него. — Движението е разрешено само в една посока.

— Умни са били прадедите ни — замислено каза Пашка. — Пътуваш си стотина-двеста километра и изведнъж — прас! — „стоп“. Нито можеш да продължиш, нито има от кого да поискаш разрешение.

— Представяш ли си какво може да има зад този знак? — каза Анка. Тя се озърна. Наоколо на много километри се простираше безлюдна гора и нямаше кого да попитат какво има зад този знак. — Ами ако това изобщо не е „стоп“ — каза тя. — Боята съвсем се е олющила...

Тогава Антон внимателно се прицели и стреля. Идеално щеше да бъде, ако стрелата прекъснеше жицата и знакът паднеше пред краката

на Анка. Но стрелата улучи горната част на знака, проби ръждивата тенекия и по земята се посипа само изсъхнала боя.

— Глупак — каза Анка, без да се обръща.

Това беше първата дума, която тя каза на Антон след играта на Вилхелм Тел. Антон престорено се усмихна.

— „And enterprises of great pitch and moment — произнесе той, — with this regard their crenit turn away and loose the name of action“.^[1]

Верният Пашка се развика:

— Приятели, тук е минала кола! След бурята е минала! Ето, тревата е смачкана. И ето...

Върви му на Пашка, помисли си Антон. Той взе да разглежда следите на шосето и също видя смачканата трева и черната ивица от гумите на мястото, където пред една дупка шофьорът беше ударил спирачките.

— Аха! — каза Пашка. — Изскочил е изпод знака.

За всички беше ясно, че е така, но Антон възрази:

— Нищо подобно, идвал е от другата страна.

Пашка го погледна с учудени очи.

— Да не би да си ослепял?

— Идвал е от другата страна — упорито повтори Антон. — Да вървим по следата.

— Глупости дрънкаш! — възмути се Пашка. — Първо, никой свестен шофьор няма да мине под „стоп“. Второ, гледай: ето ти дупката, ето ти следата от спирачката... Тогава откъде е идвал?

— Какво ме интересуват твоите свестни шофьори. Аз лично не съм свестен и ще мина под знака.

— Върви, където щеш! — каза той, като леко заекна. — Глупчо! Съвсем си се побъркал от жегата.

Антон се обърна и загледан право пред себе си, мина под знака. Искаше му се само едно: да намери напред някой вдигнат във въздуха мост и да стане нужда да се прехвърля оттатък. Какво ме интересува този свестен — мислеше си той. — Да вървят, където щат... с нейния Пашенка. Спомни си как Анка срязва Павел, когато я нарече Анечка, и малко му поолекна. Обърна се.

Веднага съзря Пашка: Бон Саранча, свит на две, вървеше по следите на тайнствената кола. Ръждивият диск над шосето лекичко се поклащаше и през дупчицата прозираше синьото небе. А край

канавката седеше Анка, опряла лакти на голите си колена и сложила брада на свитите си юмруци.

* * *

... Когато се връщаха, вече се здрачаваше. Момчетата гребяха, а Анка седеше на кормилото. Над черната гора се издигаше червената луна и жабите яростно крякаха.

— Всичко беше замислено така хубаво — тъжно каза Анка. — Е, какви сте...

Момчетата не отговориха. После Пашка тихичко попита:

— Тошка, ами какво имаше там, зад знака?

— Разрушен мост — отвърна Антон. — И скелет на фашист, прикован с вериги за картечницата. — Помисли малко и добави: — Картечницата цялата се беше забила в земята...

— М-да... — каза Пашка. — Случва се. А пък аз помогнах на един да поправи колата си.

---

[1] „И начинанията, издигнали се мощно, променят своя ход, загубвайки името и действието“ (Шекспир). ↑

ПЪРВА ГЛАВА

Когато Румата отмина гроба на свети Мика — седми поред и последен на това шосе, беше вече съвсем тъмно. Прехваленият хамахарски жребец, който беше спечелил на карти от дон Тамео, излезе същински боклук. Плувна в пот, подби си краката и се движеше с отвратителен клатушкащ се тръс. Румата го блъскаше с колена в хълбоците, шибаше го с ръкавица между ушите, но конят не се забързваше, само унило клатеше глава. Край пътя се редяха храсти, които приличаха на кълба застинал дим. Непоносимо бръмчаха комари. Тук-там по мътното небе трепкаха звезди. На вълни — на вълни лъхаше слаб вятър, топъл и студен едновременно, както винаги наесен в тази крайморска страна, където вечерите бяха задушни, прашни и малко студени.

Румата се загърна хубаво с плаща и пусна юздите. Нямахше смисъл да бърза. До полунощ имаше цял час, а Хълцащата гора вече се показваше на хоризонта като черна назъбена ивица. От двете страни се простираха изорани ниви, блещукаха под звездите блата, които воняха на гнилоч, тъмнееха се могили и изгнили дървени крепости от времето на Нахлуването. Далече вляво пламваше и гаснеше мрачно сияние, сигурно гореше някое село, едно от безбройните и еднообразни Лешоядки, Бесилковци, Грабежниковци, преименувани неотдавна с кралски указ в Желано, Благодатно и Ангелско. Тази страна се простираше на стотици мили — от Протока до Сайвата на Хълцащата гора, — покрита с облаци от комари, набраздена на долища, удавена в блата, боледуваща от треска, мор и смрадлива хрема.

На един завой от храстите се отдели тъмна фигура. Конят вдигна глава и уплашено се дръпна встрани. Румата хвана юздите, позапретна по навик дантелата на десния ръкав и сложи ръка върху дръжката ка меча. Взря се. Човекът, който стоеше край пътя, свали шапка.

— Добър вечер, благородни дон — тихо каза той. — Моля да ме извините.

Румата се заслуша и попита:

— Какво има?

Безшумни засади не съществуваха. Скърцането на тетивата издаваше разбойниците, сивите щурмоваци неудържимо се оригнаха от изпитата бира, баронските войскари лакомо сумтяха и дрънчаха с железните си оръжия, а монасите, ловци на роби, шумно се чешеа. Но в храстите беше тихо. Човекът явно не беше помагач на разбойници. Пък и не приличаше на помагач, беше нисък, пълен гражданин с евтин плащ.

— Ще ми позволите ли да тичам край вас? — каза той, като се кланяше.

— Тичай — каза Румата, като подръпна юздите. — Можеш да се хванеш за стремето.

Гражданинът тръпна редом с него. Той държеше шапката си, в ръка и на темето му лъщеше доста голяма плешивина. Търговец е, помисли си Румата. Сигурно обикаля бароните и търговците на едро и закупува лен или кълчища. Смел търговец обаче... А пък може и да не е търговец. Може би е книжник. Беглец. Прокуден. Сега нощем по пътищата ги има много такива, повече от търговците... А пък може да е и шпионин.

— Кой си ти и откъде идваш? — попита Румата.

— Казвам се Киун — тъжно каза гражданинът. — Идвам от Арканар.

— Бягаш от Арканар — каза Румата, като се наведе.

— Бягам — тъжно се съгласи гражданинът. Някакъв чудак е, помисли си Румата. Или все пак е шпионин? Трябва да проверя... Ами за какво всъщност е необходимо? Кому е притрябвало? Какъв съм аз, че да го проверявам? Дори не желая да го проверявам. Защо пък просто да не му повярвам? Върви си гражданинът, личи си, че е книжник, бяга, спасява живота си... Чувствува се самотен, страх го е, слаб е, търси закрила... И случайно среща един аристократ. Аристократите поради глупост и високомерие от политика не разбират, но имат дълги мечове и не обичат сивите. Защо пък гражданинът Киун да не намери безкористна защита от един глупав и надут аристократ! И край. Няма да го проверявам. Няма за какво да го проверявам. Ще си договорим, ще си убием времето и ще се разделим като приятели...

— Киун... — рече той. — Познавах един Киун. Търговец на билки и алхимик от Тенекеджийската улица. Да не си негов роднина?

— Уви, да — каза Киун. — Наистина далечен роднина, но те карат наред... до девето коляно.

— И какъде бягаш, Киун?

— Където и да е... Само по-далече. Мнозина бягат в Ирукан. Ще се опитам и аз да стигна в Ирукан.

— Да, така значи — рече Румата. — И ти си въобразяваш, че благородният дон ще те преведе през поста?

Киун не отговори.

— Или може би си мислиш, че благородният дон не знае какво представлява алхимикът Киун от Тенекеджийската улица?

Киун мълчеше. Май не казвам каквото трябва, помисли си Румата. Той се понадигна на стремената и подражавайки на глашатая от Кралския площад, извика:

— Обвинява се и е виновен в непростими престъпления против бога, короната и спокойствието.

Киун мълчеше.

— Ами ако благородният дон безумно обожава дон Реба? Ами ако от все сърце е предан на сивото слово и сивото дело? Или смяташ, че това е невъзможно?

Киун мълчеше. От тъмнината вдясно от пътя изникна пречупен силует на бесилка. Под напречната греда се белееше едно голо тяло, обесено с главата надолу. Е-е, пак нищо не изляза, помисли си Румата. Той дръпна юздата, хвана Киун за рамото и го извърна с лице към себе си.

— Ами ако благородният дон още сега те окачи до този скитник? — каза той, като се взираше в бялото лице с тъмни очни дупки. — Сам. Бързо и ловко. С едно здраво арканарско въже. В името на идеалите. Какво мълчиш, граматико Киун?

Киун мълчеше. Зъбите му тракаха и той леко се гърчеше в ръката на Румата като настъпен гущер. Изведнъж нещо падна с плясък в канавката край пътя и веднага, сякаш за да заглуши плясъка, Киун отчаяно извика:

— Беси ме де! Беси ме, предател!

Румата си пое дъх и пусна Киун.

— Пошегувах се — каза той. — Не се бой!

— Лъжа, лъжа!... — с хълцане мърмореше Киун. — Навсякъде лъжа...

— Стига, не се сърди — каза Румата. — По-добре прибери онова, което хвърли там, ще се намокри...

Киун постоя малко, като се олюляваше и хълцаше, после безцелно потупа с длани по плаща си и влезе в канавката. Румата чакаше, уморено прегърбен на седлото. Значи само така трябва, мислеше си той, значи другояче не бива... Киун излезе от канавката, като криеше в пазвата си някакъв пакет.

— Книги, разбира се — каза Румата.

Киун кимна отрицателно с глава.

— Не — каза той с пресипнал глас. — Само една книга. Моята книга.

— И за какво пишеш?

— Страхувам се, че няма да ви бъде интересно, благородни дон.

Румата въздъхна.

— Хвани се за стремето — каза той. — Тръгваме.

Дълго време те мълчаха.

— Слушай, Киун — каза Румата. — Пошегувах се. Не бой се от мен.

— Славен свят — проговори Киун. — Весел свят. Всички се шегуват. И всички се шегуват по един и същи начин. Дори благородният дон Румата.

Румата се учуди.

— Ти знаеш името ми?

— Зная го — каза Киун. — Познах ви по обръча на челото. Така се зарадвах, когато ви срещнах по пътя...

Сигурно точно това е имал предвид, когато ме нарече предател, помисли си Румата и каза:

— Виж какво, мислех, че си шпионин. Аз винаги убивам шпионите.

— Шпионин... — повтори Киун. — Да, разбира се. В наше време е толкова лесно и доходно да бъдеш шпионин. Нашият орел, благородният дон Реба е загрижен да знае какво говорят и мислят поданиците на краля. Ще ми се да бъда шпионин. Обикновен доносчик в кръчмата „Сива радост“. Колко е хубаво, колко почтено. В шест часа вечерта влизам в салона и сядам на масата си. Съдържателят бърза да ми донесе първата чаша. Мога да пия, колкото си искам, за пиенето плаща дон Реба — по-точно, никой не плаща. Сядам, пия си бирата и

слушам. Понякога си давам вид, че записвам разговорите и наплашените хорица се струпват около мене, предлагат ми приятелство, пари. В очите им виждам само онова, което искам да видя: кучешка преданост, почтителен страх и възхитителна безсилна омраза. Мога безнаказано да закачам момичетата и да натискам жените пред мъжете им и тези яки мъжаги само подлизурски ще се хият. Какво прекрасно разсъждение, благородни дон, нали? Чух го от един петнадесетгодишен хлапак, студент в Патриотичното училище...

— И какво му каза ти? — любопитно попита Румата.

— Какво можех да му кажа? Нямаше да разбере. И му разказах, че хората на Вага Колелото, когато хванат доносчик, разпарят корема му и посипват вътрешностите му с пипер... А пияните войници напъхват доносчика в чувал и го удавят в нужника. И това е самата истина, но той не повярва. Каза ми, че в училището такова нещо не са учили. Тогава аз извадих хартия и записах нашия разговор. Трябваше ми за моята книга, а той, горкият, сметна, че ще правя донос и се напика от страх...

Отпред пред храсталака заблещукаха светлинните в кръчмата „Скелет Бако“. Киун се спъна и млъкна.

— Какво стана? — попита Румата.

— Там има сив патрул — промърмори Киун.

— Какво от това? — каза Румата. — Я по-добре чуй още едно разсъждение, уважаеми Киун. Ние обичаме и ценим тези прости и груби момчета, нашия боен добитък. Те са ни потребни. Занапред всеки от простолюдието трябва да си свива езика, ако не иска да увисне на бесилката. — Той се разсмя на глас, защото беше казано идеално — в най-добрите традиции на сивите казарми.

Киун настръхна и сгуши глава между раменете си.

— Езикът на простолюдието трябва да си знае мястото. Бог съвсем не му е дал език, за да плещи, а да лиже ботуша на господаря си, а на него от веки веков му се полага господар...

При коневръза пред кръчмата стояха оседланите коне на сивия патрул. През отворения прозорец се чуваха невъздържани псувни, тракаха зарове. На вратата, препречил пътя с чудовищното си шкембе, стоеше Скелет Бако със скъсана кожена куртка и запретнати ръкави. В косматата си ръка държеше сатър — личеше, че току-що е рязал кучешко за чорба, изпотил се и излязъл да си отдъхне. На стълбището

седеше с клюмнала глава един сив щурмовак, сложил бойната брадва между колената си. Дръжката на бравата беше изкривила физиономията му настрани. Личеше си, че му беше прилошало от препиване. Когато забеляза конника, той избърса слюнките си и прегракнало изрева:

— С-стой! Кой си ти?... Ти, благородни...

Вдигнал глава, Румата мина край него, без дори да го погледне.

— ... А ако езикът на простолудието лиже неподходящия ботуш — говореше той високо, — този език трябва да се изтръгне, защото е казано: „Езикът твой е враг мой...“

Киун се криеше зад туловището на коня и вървеше с широка крачка, с крайчеца на окото си Румата видя, че голата му глава лъщи от пот.

— Стой, ти казвам! — ревна щурмовакът.

Чуваше се как се търкаля по стълбите, как бравата му дрънчи и той псува едновременно бога, дявола и цялата благородна паплач.

Петима са май, помисли си Румата, като подръпваше маншетите си. Пияни касапи. Глупости.

Те отминаха кръчмата и свиха към гората.

— Мога да вървя по-бързо, ако трябва — каза Киун с неестествено твърд глас.

— Глупости! — каза Румата и спря коня. — Би било скучно човек да измине толкова мили и нито веднъж да не се бие. Нима никога не ти се иска да се биеш, Киун? Все разговори, разговори...

— Не — каза Киун. — Никога не изпитвам желание да се бия.

— Тъкмо там е бедата — промърмори Румата, като обръщаше коня и бавно навличаше ръкавиците си.

От завоя изскочиха двама конници и като го видяха, веднага спряха.

— Ей ти, благородни дон! — извика единият. — Я си покажи открития лист.

— Простаци! — с леден глас каза Румата. — Нали сте неграмотни, за какво ви е открит лист?

Той удари коня с коляно и с тръс се насочи към щурмоваците. Страх ги е, помисли си той. Колебаят се... Поне два шамара да им зашия. Не... Нищо няма да излезе. Така ми се ще да излея омразата, натрупана през последното денонощие, но, струва ми се, нищо няма да

излезе. Да си останем хуманни, на всички да простим и да бъдем спокойни като богове. Нека те колят и безчинствуват, ние ще бъдем спокойни като богове. Боговете няма закъде да бързат, тях ги чака вечността...

Той се приближи до тях. Щурмоваците неуверено вдигнаха брадвите и се стъписаха.

— Е? — каза Румата.

— Какво значи това? — смутено каза първият щурмовак. — Значи това бил благородният дон Румата?

Вторият щурмовак веднага обърна коня и препусна. Първият продължаваше да отстъпва, отпуснал брадвата.

— Молим за прошка, благородни дон — бързо-бързо говореше той. — Припознахме се. Грешка стана. Държавна работа, винаги може да стане грешница. Момчетата малко си пийнаха, изгарят от старание... — Той започна да се отдалечава полуобърнат. — Сами разбирате, времето е тежко. Ловим бегълци граматници. Дано благородният дон няма оплаквания...

Румата се обърна гърбом към него.

— Приятен път на благородния дон — с облекчение извика подире му щурмовакът.

Когато той си отиде, Румата тихичко повика:

— Киун.

Никой не се обади.

— Ей, Киун.

Пак никой не се обади. Румата се заслуша и сред бръмченето на комарите долови шумолене на храсти. Киун забързано се промъкваше през полето на запад, нататък, където на двадесетина мили минаваше ируканската граница. Свършено, помисли си Румата. Цялата история свърши. Винаги по един и същи начин. Проверка, предпазливо разменяне на двусмислени приказки... По цели седмици се блъскаш с глупави брътвежи с разни отрепки, а когато срещнеш истински човек, няма време да си поговориш с него. Трябва да го укриеш, да го спасиш, да го изпратиш на безопасно място, а той си отива, без дори да разбере дали е имал работа с приятел или с някой капризен чудак. Пък и ти нищо не си научил за него. Какво иска, какво може, за какво живее...

Той си спомни за Арканар вечер. Солидните каменни къщи на главните улици, веселото фенерче над входа на кръчмата, добродушни,

сити търговци пият бира около чисти маси и разсъждават, че светът съвсем не е лош, че цената на хляба намалява, а цената на броните се покачва, че заговорите се разкриват навреме, магьосниците и подозрителните книжници се побиват на кол, а кралят, както винаги, е велик и честит, а дон Реба е безгранично умен и винаги нащрек. „Седнали да измислят!... Светът бил кръгъл. Според мене, дори квадратен да е, няма защо да мътиш ума на хората...“ „От учението, от учението идва всичко, братя! Щастieto не било в парите, селякът също бил човек, дори нещо повече — обидни стихчета, и бунтът е готов...“ „Всички на кол да ги набият, братя... Ако мене питаха, какво щях да правя. Направо щях да питам: «Грамотен ли си! На кол! Стихове ли пишеш? На кол! Таблицата за умножение знаеш? Много знаеш, на кол!»“, „Бина, сладурчето ми, още три халби бира и порция задушен заек!“ А по уличния калдъръм — рrrrrп, рrrrrrrп, рrrrrп — чаткат с подковани ботуши плещести, червендалести младежи със сиви ризи, с тежки брадви на дясното рамо. „Братя! Ето ги нашите защитници! Нима те ще допуснат? Никога! И моят, моят... На десния фланг. До вчера го пердаших. Да, братя, няма го вече размирното време. Стабилен престол, непоклатимо спокойствие и справедливост. Ура, сиви роти! Ура, дон Реба! Слава на нашия крал! Ех, братя, какъв прекрасен живот настана!...“

А по тъмната равнина на Арканарското кралство, озарена от сиянието на пожарите и искрите на борините, по пътища и пътечки, изпохапани от комари, с разкъравени крака, потънали в пот и прах, измъчени, изплашени, смазани от отчаяние, но твърди като стомана в своето единствено убеждение, бягат, вървят, лутат се, заобикалят постове стотици нещастници, обявени извън закона само защото знаят и искат да лекуват и учат своя изтощен от болести, затънал в невежество народ; защото подобно на богове създават от глина и камък втора природа, за да украсят живота на непознаващия красотата народ; защото проникват в тайните на природата с надежда, че ще поставят тези тайни в служба на своя неопитен, напласен от древното суеверие народ... Беззащитни, добри, непрактични, далеч изпреварили своя век...

Румата свали ръкавицата, замахна и прасна с нея жребеца между ушите.

— Дий, кранто! — каза той по руски.

Беше вече полунощ, когато влезе в гората.

* * *

Сега никой не можеше да каже точно откъде беше произлязло това странно име — Хълцащата гора. Съществуваше официално предание, че преди триста години железните роти на маршал Тоц, покъсно пръв Арканарски крал, си пробивал път през сайвата, преследвайки отстъпващите орди на меднокожите варвари и тук през почивките варели от кората на белите дървета питие, което предизвиквало неудържимо хълцане. Според преданието, маршал Тоц, обикаляйки една сутрин лагера, намръщил аристократическия си нос и казал: „Наистина непоносимо. Цялата гора хълца и се е вмирисала на пиво.“ Оттогава уж гората започнала да се нарича Хълцаща.

Тъй или иначе, това беше съвсем обикновена гора. В нея растяха огромни дървета с твърди бели дънери, каквито не се бяха запазили никъде в империята — нито в Ируканското херцогство, нито пък в търговската република Соан, която отдавна вече беше превърнала всичките си гори в кораби. Говореше се, че имало много такива гори зад Червената северна верига в страната на варварите, но какви ли не неща се разказваха за страната на варварите...

През гората минаваше път, прокаран преди около два века. Пътят водеше към сребърните рудници и според феодалното право принадлежеше на бароните Пампа, потомци на един от сподвижниците на маршал Тоц. Ленното право на бароните Пампа струваше на арканарските крале дванайсет товара чисто сребро годишно, затова всеки нов крал, щом се възкачеше на престола, събираше армия и потегляше да превзема замъка Бау, където живееха бароните. Стените на замъка бяха яки, бароните храбри и всеки поход излизаше по трийсет товара сребро. След завръщането на разбитата армия арканарските крале всеки път отново потвърждаваха ленното право на бароните Пампа наред с другите привилегии, като например да си чоплят носа на кралската трапеца, да ходят на лов западно от Арканар и да се обръщат към принцовете направо по име, без да изреждат титлите и званията им.

Хълцащата гора беше пълна с неразгадани тайни. Денем по пътя на юг се точеха обози с обогатена руда, а нощем пътят беше пуст, защото малцина смелчаци се решаваха да минат по него при звездна светлина. Говореше се, че нощем от Дървото-баща се обаждала птицата Сиу, която никой не беше виждал и не можеше да види, защото беше необикновена птица. Говореше се, че големите космати паяци скачали от клоните върху шиите на конете и мигновено им прегризвали жилите, задавяйки се с кръв. Говореше се, че из гората скитал огромният дъвен звяр Пех, покрит с люспи, който дава потомство веднъж на дванадесет години и влачи подире си дванадесет опашки, от които блика отровна пот. А някой бил видял как посред бял ден пресякъл пътя прокълнатият от свети Мика глиган Ъ — едно свирепо животно, неуязвимо за желязо, но лесно пробивано с кост.

Тук можеше да се срещне и роб беглец със смолесто клеймо между плещите, мълчалив и безпощаден като косматия паяк кръвопиец. И прегърбен до земята магьосник, който събира тайни гъби за магьосническите си отвари, с които може да стане невидим, да се превърне в някое животно или да си направи втора сянка. Скитаха нощем край пътя и момчетата на Вага Колелото, и бегълци от сребърните рудници с черни длани и бели, прозрачни лица. Знахарите се събираха тук за своите нощни бдения, а буйните ловци на барон Пампа печеха по редките поляни крадени волове, набучени цели на шишове.

А почти в средата на гората, наоколо една миля от пътя, под грамадно, изсъхнало от старост дърво, се намираше схлупена колиба от грамадни греди, заобиколена със стена от дебели колове. Тя си стоеше тук от незапомнени времена, вратата ѝ беше винаги затворена, а пред полуизгнилото преддверие стърчаха разкривени идоли, изрязани от цели дънери. Тази колиба беше едва ли не най-опасното място в Хълцащата гора. Говореше се, че тъкмо тук веднъж на дванадесет години идвал древният Пех, за да роди потомъка си, и пак тук, пъхвайки се под колибата, той издъхвал, така че мазето под колибата било пълно с черна отрова. А когато отровата потечала навън, щял да настъпи краят на всичко. Говореше се, че в бурни нощи идолите сами се откопавали от земята, излизали на пътя и давали знаци. Говореше се също така, че понякога от мъртвите прозорци

пламвала нечовешка светлина, чували се звуци и димът от комина се издигал като стълб чак до небето.

Наскоро непиещият селски идиот Ирма Куката от махала Благовонно (или просто казано — Смърдан) от глупост една вечер се залутал към колибата и надникнал през прозореца. В къщи се върнал напълно побъркан, а като се поокопитил малко, разказал, че в колибата светела ярка светлина и край грубата маса седял с крака на скамейката човек и пиел от бъчва, която държал с една ръка. Лицето на човека стигало чак до пояса и цялото било на петна. Ясно е, че това е бил самият свети Мика, преди да приеме вярата, многоженец, пияница и богохулник. Човек можел да го гледа само като надвие страха си. От прозорчето лъхал приятен упоителен мирис и по околните дървета се движели сенки. От цялата околност идвали хора да слушат разказа на смахнатия. Но всичко свършило с пристигането на щурмоваците, които му вързали ръцете отзад и го откарали в град Арканар. Въпреки това хората не престанаха да говорят за колибата и вече я наричаха не друго, а Пияната бърлога.

След като се промъкна през гъсталаците от гигантска папрат, Румата слезе от коня пред вратата на Пияната бърлога и завърза поводите за един от идоите. В колибата светеше, вратата беше отворена и висеше на една панта. Отец Кабани седеше на масата в пълна апатия. В стаята силно миришеше на спирт, на масата между оглозганите кости и парчета варена ряпа стърчеше огромна пръстена чаша.

— Добър вечер, отец Кабани — каза Румата, като прекрачваше прага.

— Поздравявам ви — обади се отец Кабани с прегракнал като боен рог глас.

Шпорите на Румата издрънчаха, той приближи до масата, хвърли на скамейката ръкавиците си и отново погледна отец Кабани. Отец Кабани седеше неподвижно, подпрял подпухналото си лице с ръце. Косматите му прошарени вежди висяха над бузите като суха трева над урва. От ноздрите на покрития с едри пори нос при всяко издишване със свирене излиташе въздух, пропит с алкохол.

— Аз сам го измислих! — каза той изведнъж, като с усилие вдигна дясната вежда и погледна Румата с мътното си око. — Сам! Защо?... — Той измъкна изпод бузата дясната си ръка и започна да

върти косматия си пръст. — И все пак не съм виновен... Хем го измислих... и хем не съм виновен, а?!... Така е — не съм виновен... И изобщо ние не измисляме, а дявол знае какво...

Румата разкопча колана си и измъкна презглава презрамките с мечовете.

— Хайде, хайде! — каза той.

— Сандък! — кресна отец Кабани и задълго замълча, като правеше странни движения с бузите си.

Румата, без да сваля поглед от него, прехвърли през пейката краката си, обути във високи прашни кавалерийски ботуши, седна и сложи мечовете до себе си.

— Сандък... — повтори отец Кабани с отпаднал глас. — Приказваме си, че измисляме. Всъщност всичко много отдавна е измислено. Някой много отдавна всичко е измислил, сложил е всичко в сандък, превъртял на капака дупка и си отишъл... Отишъл да спи... Тогава какво? Идва отец Кабани, затваря очи, пъха ръка в дупката. — Отец Кабани погледна ръката си. — Хо-оп! Измислил. Аз, казва, съм измислил това... А който не вярва, той е глупак... Пъхам ръката — хоп! Какво? Бодлива тел. За какво? Да си ограждам обора от вълци... Юнак! Пъхам ръката — хоп! Какво? Хитро нещо — нарича се машинка за мелене на месо. За какво? Екстра кайма... Юнак! Пъхам ръка — хоп! Какво? Горяща вода... За какво? Да си разпалвам суровите дърва... А?

Отец Кабани млъкна и започна да се навежда напред, сякаш някой го беше хванал за врата и го натискаше. Румата взе чашата, надникна в нея, после изля няколко капки върху опакото на ръката си. Капките бяха лилави и миришеха на фузелово масло. Румата грижливо избърса ръката си с дантелена кърпичка. Върху кърпичката останаха мазни петна. Рошавата глава на отец Кабани се допря до масата и веднага се дръпна.

— Който е сложил всичко в сандъка, той е знаел за кого е измислено... Бодлива тел срещу вълци?! Аз, глупакът, казвам — срещу вълци... Рудниците, рудниците трябва да се заградят с тази бодлива тел... За да не бягат от рудниците престъпниците. А аз не искам. Аз самият съм престъпник. А мене питали ли са ме? Питали са ме! Бодлива тел, викат. Срещу вълци, викат... Добре, юнак, викат. Ще заградим рудниците... Самият дон Реба ги загради. И мелачката ми

задигна. Юнак, вика! Пипе имаш, вика!... И сега значи във Веселата кула екстра кайма прави... Екстра работи, вика...

Зная, мислеше си Румата. Всичко зная. И как си викал в кабинета на дон Реба, и как си пълзял в краката му, как си го молил: „Върни ми я, не ми я вземай!“ Но късно. Завъртя се твоята мелачка...

Отец Кабани грабна чашата и залепи до нея косматата си муцуна. Той гълташе отровната смес и ръмжеше като глигана Ъ. След това бутна чашата на масата и взе да дъвче парче ряпа. По бузите му пълзяха сълзи.

— Горяща вода! — обяви той най-после с пресипнал глас. — За разпалване на огньове и правене на весели фокуси. Но каква горяща вода е, щом може да се пие? Ако я смесиш с бирата, цена няма да има. Не я давам. Сам ще си я изпия... И пия. Денем пия. Нощем. Целият подпухнах. И постоянно падам. Няма да повярваш, дон Румата, одеве се приближих до огледалото и се уплаших... Гледам — пазил ме господ, — къде е отец Кабани?! Същински октопод — целият съм станал на цветни петна. Ту червен, ту син. И аз съм измислил вода за фокуси...

Отец Кабани плю на масата и размърда крак под скамейката, взе да го разритва. После изведнъж попита:

— Какъв ден сме днес?

— Утре сме Ката Праведника — каза Румата.

— Ами защо няма слънце?

— Защото е нощ.

— Пак нощ... — тъжно каза отец Кабани и заби нос в огризките.

Известно време Румата го гледа, като си свиркаше през зъби. После стана от масата и отиде в килера. В килера между купчината ряпа и купчината талаш блещукаха стъклените тръбички на тромавия спиртоварен апарат на отец Кабани — чудно творение на инженер по рождение, химик по инстинкт и майстор стъклар. Румата обиколи два пъти „адската машина“, след това напипа в тъмнината един лост и няколко пъти замахна и удари, където му падне. В килера се разнесе дрънчене, звънтене, бълбукане. В носа го удари отвратителна миризма на прокиснало джибре.

Счупеното стъкло захруска под ботушите. Румата отиде в отсрещния ъгъл и запали електрическото фенерче. Там под камара вехтории в солидна силикатна каса се намираше миниатюрен походен

синтезатор „Мидас“. Румата разхвърля вехториите, набра на диска комбинация от цифри и вдигна капака на касата. Дори на бялата електрическа светлина сред разхвърляния боклук синтезаторът изглеждаше странно. Румата хвърли в приемния отвор няколко лопати стърготини и синтезаторът тихичко запя, като автоматично включи индикаторното табло. С върха на ботуша бутна до изходния улей една ръждясала кофа. И веднага с тънък звън върху смачканото тенекиено дъно се посипаха жълтите колелца с аристократическия профил на Пиц Шести, крал на Арканар.

Румата пренесе отец Кабани върху скърцащите нарове, смъкна му ботушите, обърна го на десния хълбок и го зави с проскубаната кожа на някакво отдавна изчезнало животно. Докато завиваше отец Кабани, онзи за миг се събуди, но не можеше да се помръдне, нито разбираше нещо. Промърмори само няколко стиха от забранения светски романс: „Аз съм цвете алено и нежно в твоите длани нежни“, след което шумно захърка.

Румата разчисти масата, измете пода и избърса стъклото на единствения прозорец, почерняло от мръсотия и химическите експерименти, които отец Кабани беше правил на перваза. Зад олющената печка намери буре със спирт и го изля в една миша дупка. След това напои хамахарския жребец, сипа му овес от торбата на седлото, изми се и седна да чака, загледан в димното пламъче на маслената лампа. Шеста година вече той живееше този странен, двоен живот и на пръв поглед съвсем беше свикнал с него, но от време на време, като сега например, изведнъж го обземаше мисълта, че всъщност няма никаква организирана варварщина и настъпваща сивота, а се разиграва странно театрално представление, в което той, Румата, играе главната роля, че ей сега след някоя негова сполучлива реплика ще гръмнат ръкопляскания и ценителите от Института за експериментална история с възхищение ще се развикат от ложите: „Идеално, Антоне! Идеално! Юначага си, Тошка!“ Той дори се озърна, но препълнената зала липсваше, имаше само почернели, обрасли с мъх стени от голи греди, омацани с наслоена чернилка.

На двора хамахарският жребец изцвили и зачатка с копита. Чу се ниско равно бръмчене, което му беше страшно познато, но тук звучеше просто невероятно. Румата се вслуша със зяпнали уста. Бръмченето спря, пламъчето над светилника се разлюля и пламна по-ярко. Румата

взе да се надига и в същия момент от нощния мрак в стаята влезе дон Кондор, главен съдия и пазител на големите държавни печати на търговската република Соан, вицепрезидент на Конфедерацията на дванадесетте ангросисти и носител на имперския орден на Милосърдната десница.

Румата скокна и за малко не събори скамейката. Беше готов да се хвърли към него, да го прегърне, да го разцелува по двете бузи, но краката му по силата на етикета сами се превиха в колената, шпорите тържествено издрънчаха, дясната му ръка описа широк полукръг от сърцето встрани, а главата му се сведе така, че брадата му потъна в кълчищено-дантелената яка. Дон Кондор свали кадифената си барета с обикновено пътническо перо и бързо, сякаш се бранеше от комари, махна на Румата, а после хвърли баретата на масата и с две ръце разкопча до шията закопчалките на плаща си. Плащът бавно се свличаше от гърба му, а той вече седеше на скамейката, разкрачил крака, опрял лявата си ръка на хълбока, а със свободната си дясна ръка хванал ефеса на позлатения си меч, забит в изгнилите дъски на пода. Той беше дребен и слаб, с големи изпъкнали очи на тясно бледо лице. Черните му коси бяха прибрани също както при Румата с масивен златен обръч с голям зелен камък на челото.

— Сам ли сте, дон Румата? — попита той отсечено.

— Да, благородни дон — тъжно отвърна Румата.

Отец Кабани изведнъж високо и трезво каза: „Благородни дон Реба... Вие сте хиена и нищо друго.“ Дон Кондор не се обърна.

— Аз долетях — каза той.

— Да се надяваме, че не са ви видели — каза Румата.

— Една легенда повече или по-малко няма значение — раздражено каза дон Кондор. — Нямам време да пътувам с кон. Какво се е случило с Будах? Къде изчезна? Но, дон Румата, седнете, моля ви се. Боли ме шията.

Румата послушно седна на скамейката.

— Будах изчезна — каза той. — Чаках го на оброчището „Тежките мечове“. Но дойде само един едноок дрипльо, каза паролата и ми предаде торба с книги. Чаках още два дни, след това влязох във връзка с дон Гуг и дон Гуг ми събщи, че е изпратил Будах чак до границата и че Будах се придружавал от някакъв благороден дон, на когото можело да се вярва, защото бил изгубил на карти всичко до

грош и се продал на дон Гуг телом и духом. Следователно Будах е изчезнал някъде тук, в Арканар. Това е всичко, което зная.

— Малко знаете — каза дон Кондор.

— Работата не е в Будах — възрази Румата. — Ако е жив, ще го намеря и ще го отърва. Тези неща ми идват отръпки. Но аз исках да говоря с вас за друго. Искам още веднъж да ви обърна внимание, че положението в Арканар излиза от рамките на базисната теория... — На лицето на дон Кондор се появи кисел израз. — Моля ви, изслушайте ме — твърдо каза Румата. — Чувствувам, че по радиото никога няма да се разберем с вас. А в Арканар всичко се промени. Появи се нов, систематично действащ фактор. И като че ли дон Реба съзнателно насъсква против учените цялата сивота в кралството. Всичко, което поне мъничко се издига над средното сиво равнище, се оказва под заплаха. Чуйте ме, дон Кондор, това не са емоции, а факти. Ако си умен, образован, ако се съмняваш и говориш не като другите, дори ако не пиеш вино, вече си застрашен. Всеки кръчмар има право да те пребие дори до смърт. Стотици и хиляди хора са обявени извън закона. Щурмоваците ги ловят и бесят покрай пътищата. Голи, нагоре с краката... Вчера на моята улица стъпкаха един старец, защото научили, че е грамотен. Тъпкали го цели два часа, тъпи, с потни, зверски муцуни... — Румата се овладя и завърши спокойно: — С една дума, скоро в Арканар няма да остане нито един грамотен човек. Както в областта на Светия орден след Барканското клане.

Прехапал устни, дон Кондор вторачено го гледаше.

— Не ми харесваш, Антоне — каза той по руски.

— И на мене много неща не ми харесват, Александър Василевич — каза Румата. — Не ми харесва, че със самото поставяне на проблема сами си вързахме ръцете и краката. Не ми харесва, че той се нарича Проблем за безкръвното въздействие. Защото при моите условия това е научно обосновано бездействие. Зная всичките ви възражения. И аз познавам теорията. Но тук няма никакви теории, тук има типично фашистка практика, тук зверовете всеки миг убиват хора. Тук всичко е безполезно. Не достигат знания, а златото губи цената си, защото закъснява.

— Антоне — каза дон Кондор. — Не се горещи. Вярвам, че положението в Арканар е изключително, но съм убеден, че ти нямаш нито едно конструктивно предложение.

— Да — съгласи се Румата, — нямам конструктивни предложения. Но ми е много трудно да се владеея.

— Антоне — каза дон Кондор. — Тук, на цялата планета, ние сме двеста и петдесет души. Всички се владеят и за всички това е много трудно. Най-опитните живеят тук вече двадесет и две години. Долетяха само като наблюдатели. Забранено им беше изобщо да предприемат, каквото и да било. Представи си само за миг: забранено изобщо. Те не биха имали право дори да спасят Будах. Дори Будах да бъде тъпкан с крака пред очите им.

— Не бива да говорите с мене като с дете — каза Румата.

— Вие сте нетърпелив като дете — рече дон Кондор. — А трябва да бъдете много търпелив.

Румата горчиво се усмихна.

— А докато ние изчакаме — каза той, — докато се примерваме и прицелваме, зверовете всеки ден, всеки час ще унищожават хора.

— Антоне — каза дон Кондор. — Във вселената има хиляди планети, където още не сме стигнали и където историята си върви по своя път.

— Но тук вече сме пристигнали!

— Да, пристигнали сме. Но за да помогнем на това човечество, а не да задоволяваме справедливия си гняв. Ако си слаб, отивай си. Върни се в къщи. В края на краищата ти наистина не си дете и знаеше какво ще видиш тук.

Румата мълчеше. Дон Кондор, някак си омекнал и изведнъж остарял, влачейки меча си за ефеса като тояга, се разходи покрай масата, като печално клатеше глава.

— Всичко разбирам — каза той. — Всички тези неща вече съм ги преживял. Имаше време, когато това чувство за безсилие и собствена подлост ми се струваше най-страшно. Някои, по-слабите, се побъркваха от това, ние ги изпращахме на Земята и сега ги лекуват. Трябваша ми петнадесет години, приятелче, за да разбера кое е най-страшното. Антоне, най-страшното е да загубиш човешкия си лик. Да омърсиш душата си, да се озлобиш. Ние тук, Антоне, сме богове и трябва да бъдем по-умни от боговете от легендите, които тукашните хора създават горе-долу по свой образ и подобие. А ние вървим по крайчеца на тресавището. Стъпиш ли накриво, отиваш в калта и цял живот не можеш да се измиеш. Горан Ирукански е писал в „История на

пришествието“: „Когато бог слезе от небето и излезе пред народа от Питанските блата, краката му бяха покрити с кал“.

— И за което Горан беше изгорен — мрачно каза Румата.

— Да, изгориха го. А това беше казано за нас. Аз съм тук петнадесет години. Аз, приятелю, престанах дори да сънувам Земята. Когато веднъж ровех книжата си, намерих снимка на жена и дълго не можах да се сетя коя е тя. Понякога изведнъж със страх разбирам, че отдавна вече не съм сътрудник на Института, а експонат от музея на този Институт, главен съдия на търговска феодална република, и в музея има зала, където трябва да ме сложат. Това е най-страшното — да се вживееш в ролята си. Във всеки от нас благородният престъпник се бори с комунаря. И всичко около нас помага на престъпника, а комунарят е сам-самичък — до земята има хиляди години и хиляди парсека^[1]. Дон Кондор помълча малко, като гледаше колената си. — Това е, Антоне — каза той със затвърдяващ глас. — Да си останем комунари.

Той не разбира. Пък и как може да разбере? На него му провървя, той не знае какво значи сив терор, какво значи дон Реба. Всичко, на което е бил свидетел през петнайсетте години работа на тази планета, тъй или иначе се побира в рамките на базисната теория. И когато аз му говоря за фашизъм, за сиви щурмоваци, за засилването на еснафщината, той приема това като емоционални изрази. „Не се шегувайте с терминологията, Антоне. Терминологичната бърканица има опасни последици.“ Той съвсем не може да разбере, че нормалното равнище на средновековното варварство е щастливо минало за Арканар. За него дон Реба е нещо като херцог Ришельо, умен и далновиден политик, който защитава абсолютизма от феодалния сепаратизъм. Само аз на цялата планета виждам страшната сянка, която все повече покрива страната, но тъкмо аз не мога да разбера чия е тази сянка и защо... И как ще мога да го убедя, когато по очите му виждам, че е готов всеки момент да ме изпрати на Земята да се лекувам.

— Какво прави уважаемият Синда? — попита той.

Дон Кондор престана да го пронизва с поглед и измънка: „Благодаря, добре е“. После каза:

— В края на краищата ясно трябва да разбереш, че нито ти, нито аз, никой от нас няма да види реално осезаеми плодове от работата си.

Ние не сме физици, ние сме историци. За нас единицата време не е секундата, а векът и нашите дела не са дори сеитба, ние само подготвяме почвата за сеитба. А пък понякога от Земята пристигат... ентусиасти, дявол ги взел... Спринтьори на къси разстояния...

Румата се усмихна горчиво и без особена нужда взе да опъва ботушите си. Спринтьори. Да, имаше спринтьори.

Преди десет години Стефан Орловски или дон Канада, командир на арбалетната рота на негово императорско величество, по време на публичното мъчение на осемнадесетте есторски вещици заповяда на войниците си да открият огън по палачите, съсече имперския съдия и двама съдебни пристави и беше набучен на копията на дворцовата охрана. Гърчейки се в предсмъртни мъки, той крещеше: „Нали сте хора! Бийте ги, бийте ги!“ Но сред рева на тълпата: „На кладата! На кладата!“ — малцина го чуваха.

Почти по същото време в другото полукълбо Карл Розенберг, един от най-големите познавачи на селските войни в Германия и Франция, известен още като търговеца на вълна Пани-Па, вдигна въстание на муриските селяни, завзе с щурм два града и когато се опита да прекрати грабежите, беше убит със стрела в тила. Той беше още жив, когато пристигнаха с хеликоптер да го вземат, но не можеше да говори и само гледаше виновно и учудено с големите си сини очи, от които непрекъснато течаха сълзи...

А малко преди пристигането на Румата великолепно законспирираният довереник на кайсанския тиранин (Джереми Тафнат, специалист по история на аграрните реформи) изведнъж ни в клин, ни в ръкав направи дворецов преврат, узурпира властта и в продължение на два месеца правеше опити да въведе Златен век. Той упорито не отговаряше на яростните запитвания на съседите и Земята, заслужено си спечели слава на луд, щастливо избягна осем атентата и най-последно беше задигнат от аварийната команда на сътрудниците от Института и с подводница прехвърлен в островната база край Южния полюс.

— Представи си само! — промърмори Румата. — Досега цялата Земя си въобразяваше, че с най-сложните проблеми се занимава нула-физиката...

Дон Кондор вдигна глава.

— О, най-последно! — каза той тихо.

Зачаткаха копита, злобно и пискливо зацвили хамахарският жребец, чу се енергично проклетие със силен ирукански акцент. На вратата се показа дон Гуг, старши камердинер на негова светлост херцог Ирукански, дебел, червендалест, с юнашки засукани мустаци, с усмивка до ушите, с малки весели очички под буклите на кестенявата перука. И Румата отново понечи да се хвърли и го прегърне, защото това беше Пашка, но дон Гуг изведнъж се изпъна, на пълничката му физиономия се появи сладниково любезно изражение, той леко се прегъна в кръста, притисна шапката до гърдите си и сви устните си на фунийка. Румата мимоходом погледна Александър Василиевич. Александър Василиевич беше изчезнал. На скамейката седеше Главният съдия и Пазителят на големите печати — разкрачил крака, сложил лявата си ръка на хълбока, а с дясната хванал ефеса на позлатения си меч.

— Много закъсняхте, дон Гуг — каза той с неприятен глас.

— Много се извинявам! — извика дон Гуг, като плавно се приближаваше към масата. — Кълна се в рахита на моя херцог, че имаше съвършено непредвидени обстоятелства. Четири пъти ме спираха патрулите на негово величество арканарския крал и два пъти се бих с някакви простаци. — Той грациозно вдигна лявата си ръка, омотана с окървавен парцал. — Но да попитам, благородни донове, чий е този хеликоптер зад къщата?

— Хеликоптерът е мой — свадливо каза дон Кондор. — Аз нямам време да се бия по пътищата.

Дон Гуг приятно се усмихна и като яхна скамейката като кон, каза:

— Значи, благородни донове, принудени сме да констатираме, че многоученият доктор Будах тайнствено е изчезнал някъде между ируканската граница и оброчището „Тежките мечове“...

Отец Кабани изведнъж се размърда в постелята си.

— Дон Реба — дебело каза той, без да се събужда.

— Оставете Будах на мене — отчаяно каза Румата — и се опитайте все пак да ме разберете...

---

[1] Парсек (паралакс-секунда) астрономическа мярка 3,26 светлинни години. ↑

ВТОРА ГЛАВА

Румата трепна и отвори очи. Вече беше се стъмнило. Под прозорците на улицата ставаше скандал. Някой, явно военен, ревеше: „Мръсник! Ще оближеш с език тази мръсотия! («Добро утро!» — помисли си Румата.) Млък!... Кълна се в гроба на свети Мика, ще ме изкараш от кожата!“ Друг глас, груб и прегракнал, боботеше, че на тази улица човек трябва да гледа къде стъпва. „Сутринта валя дъжд, а знаете ли още кога е настилана?...“ — „Той ще ми заповяда къде да гледам!...“ — „По-добре ме пуснете, благородни дои, не ме дърпайте за ризата“ — „Той ще ми заповядва!...“ Чу се звънко пляскане. Явно — втори шамар, първият беше събудил Румата. „Я не ме бийте, благородни дон...“ — боботеше долу.

Гласът беше познат, кой ли можеше да бъде? Май дон Тамео. Трябва днес да му върне на карти хамахарската кранта обратно. Интересно, дали някога ще се науча да разбирам от коне? Наистина ние, есторските Руматовци, открай време не разбираме от коне. Ние сме познавачи на бойните камили. Добре че в Арканар почти няма камили. Румата с пукане се протегна, напипа до възглавницата копринения шнур и няколко пъти го дръпна. Вътре в къщата зазвънтяха звънчетата. Хлапето, разбира се, зяпа скандала, помисли си Румата. Можеше да стане и да се облече сам, но пак щяха да се пръснат излишни слухове. Той се заслуша в псувните под прозореца. Ама че силен език. Невероятна ентропия. Да не го заколи дон Тамео... Напоследък в гвардията се бяха появили любители, които заявяваха, че единият меч им служи само за благороден бой, а другия употребяват за уличната паплач, която благодарение грижите на дон Реба страшно се била навъдила в славния Арканар. Впрочем дон Тамео не беше от тях. Страхлив си е нашият дон Тамео, пък е и известен политик...

Отвратително е, когато денят започва с дон Тамео... Румата седна, обхванал с ръце колената си под хубавото мъхнато одеяло. Испита чувството, че го притиска оловен мрак, искаше му се да наведе глава и да мисли колко слаби и нищожни сме пред обстоятелствата...

На Земята такава нещо дори през ум не ни минава. Там сме здрави и самоуверени момчета, учили психологическо кондициониране и готови на всичко. Имаме отлични нерви: умеем да не извъръщаме глава, когато пред очите ни бият и екзекутират някого. Притежаваме нечувано самообладание, способни сме да издържим излиянията и на най-безнадеждните кретени. Забравихме да се гнусим, можем да си служим със съдове, които според обичая се дават на кучетата да ги оближат, а след това се изтриват за красотата с мръсната пола на дрехата. Ние сме велики имперсонатори, дори насън не говорим на езиците на Земята. Имаме безупречно оръжие — базисната теория за феодализма, разработена в тишината на кабинетите и лабораториите, край прашни разкопки и в солидни дискусии...

Едно е жалко, че дон Реба си няма понятие от тази теория. Жалко, че психологическата подготовка изчезва от нас като загара, мята се в крайности, принудени сме да се занимаваме с непрекъснато презакаляване: „Стисни зъби и помни, че ти си замаскиран бог, че те не знаят какво правят и почти никой от тях не е виновен и затова си длъжен да бъдеш търпелив и толерантен...“ Излиза, че кладенците от хуманизъм, които на Земята ни се струваха бездънни, пресъхват със застрашителна бързина. Свети Мика, там, на Земята, ние бяхме истински хуманисти, хуманизмът беше скелет на натурата ни, в преклонението си пред Човека, в любовта си към Човека, стигнахме до антропоцентризма, а тук изведнъж се улавяме в мисли, че сме обичали не Човека, а само комунаря, земянина, равния на нас... Все по-често се улавяме в мисли като тези: „Стига, та това хора ли са? Нима не са способни да станат хора поне с течение на времето?“ И тогава си спомняме за такива като Кира, Будах, Арата Гърбавия, за великолепия барон Пампа и ни хваща срам, а това е също така непривично и неприятно за нас и най-важното, то не ни помага...

Стига за това, помисли си Румата. Поне сутрин не! Дано се провали този дон Тамео!... В душата се е натрупала горчилка и няма къде да я изхвърли човек в тази самота. Точно така, в самота. Дали сме мислили ние, здравите, уверените, че ще изпаднем тук в самота? Никой няма да повярва. Антоне, приятелю, какво става с теб? На запад от теб, на три часа с хеликоптер е добрякът, умният Александър Василиевич, на изток е Пашка, верен и весел приятел, седем години сте седели на един чин. Просто си се размекнал, Тошка. Жалко,

разбира се, смятахме, че си по-силен, но с кого не се случва това? Работата е адска, разбираме. Я се върни на Земята, позанимавай се с теория, пък после ще видим...

А Александър Василиевич впрочем е същински догматик. Щом базисната теория не предвижда сивите („Аз, миличък, за петнадесет години работа май не съм забелязвал такива отклонения от теорията...“), значи сивите ми се привиждат. Щом ми се привиждат, значи нервите ми не са в ред и трябва да ме изпратят на почивка. „Добре тогава, обещавам ви да видя сам и да ви съобщя мнението си. Но засега, дон Румата, моля ви, никакви ексцеси...“ А Павел, негов приятел от детинство, ерудит, познавач, извор на информация... се зарови безразсъдно в историята на двете планети и лесно доказа, че сивото движение е чисто и просто обикновено движение на гражданите против бароните. „Впрочем тези дни ще се отбия при тебе и ще видя. Честно казано, малко ми е неудобно за Будах...“ Благодаря и за това. И стига толкова. Ще се заловя с Будах, щом като вече за нищо друго не съм способен.

Ученият доктор Будах. Кореняк ируканец, голям медик, когото ируканският херцог за малко не удостои с дворянско звание, но размисли и реши да го затвори в една кула. Най-големият специалист в империята по отроволечение. Автор на широкоизвестния трактат „За тревите и другите билки, които тайнствено могат да бъдат причина за скръб, радост и успокоение, а също така за слюнката и соковете на влечугите, паяците и голия глиган Ъ, които притежават същите и много други качества“. Без съмнение забележителен човек и интелгент, убеден хуманист и безпаричник — цялото му имущество се състои от един чувал книги. Но кому си притрябвал ти, доктор Будах, в тази мрачна и невежа страна, затънала в кървавото тресавище на заговорите и користолюбиеето?

Да предположим, че си жив и се намираш в Арканар. Не е изключено, разбира се, да са те заловили варварите, слезли от чукарите на Червения северен хребет. В този случай дон Кондор има намерение да влезе във връзка с нашия приятел Шуштулетидоводус, специалист по история на първобитните култури, който работи сега като маг-епилептик при един вожд с четиридесет и петсрично име. Ако ти все пак си в Арканар, най-вероятно е да са те задигнали нощните работни добичета на Вага Колелото. И дори да не са те задигнали, а просто да

са те задържали, защото за тях главната плячка би бил твоят придружвач, благородният, загубил на карти, дон. Но тъй или иначе, те няма да те убият — Вага Колелото е твърде голям скъперник, за да направи такова нещо.

Може да те е задигнал и някой глупак барон. Без всякакъв зъл умисъл, просто от скука и хипертрофирано гостоприемство. Доцяло му се е да погуляе с един благороден събеседник, поставил на пътя свои войскари и е отмъкнал в замъка си твоя придружвач. И ти ще седиш в смрадливата стая на слугите, докато доновете не се напият до оглупяване и не се разделят. В този случай тебе също нищо не те заплашва.

Но някъде в Гниловражие все още има остатъци от неотдавна разбитата селска армия на дон Кси и Перта Гръбнака, които нашият орел дон Реба тихомълком подпомага, защото твърде възможно е да има усложнения с бароните. А те не знаят пощада и по-добре да не мисля за тях. Съществува още дон Сатарина, един от най-знатните имперски аристократи, сто и две годишен, съвсем побъркан. Той е в родова вражда с ируканските херцози и от време на време се активизираше и започваше да лови всички, които пресичаха ируканската граница. Той е много опасен, защото поради пристъпите на холецистит беше способен да издава такива заповеди, че гробарите не успяваха да изкарват труповете от неговите тъмници.

И най-после — главното. Главното, не защото е най-опасно, а защото е най-вероятно. Сивите патрули на дон Реба. Щурмоваците по големите пътища. Може да си попаднал в ръцете им случайно и тогава трябва да разчиташ на съобразителността и хладнокръвието на придружвача. Ами ако дон Реба е заинтересован да си в ръцете му? Дон Реба проявява такива неочаквани интереси... Възможно е шпионите да са му донесли, че ще минеш през Арканар, изпратена е била да те причака група под командата на старателен сив офицер, издънка на дребни феодали, и ти сега лежиш в някой каменен чувал под Веселата кула...

Румата отново нетърпеливо дръпна шнура. Вратата на спалнята се отвори с отворително скърцане и влезе момчето слуга, слабичко и мрачно. Казваше се Уно и съдбата му можеше да послужи за тема на балада. На прага то се поклони и като тътреше скъсаните си обувки, приближи до кревата и сложи на масичката поднос с писма, кафе и

парче ароматична дъвкателна кора за чистене и заздравяване на зъбите. Румата сърдито го погледна.

— Я кажи, моля ти се, ще смажеш ли някога тази врата?

Момчето гледаше в пода, без да отговори. Румата отметна одеялото, спусна голите си крака от леглото и протегна ръце към подноса.

— Ми ли се днес? — попита той.

Момчето пристъпи от крак на крак, без да отговори нещо, тръгна из стаята да събира разхвърляните дрехи.

— Струва ми се, че те попитах дали си се мил днес или не? — каза Румата, като распечатваше първото писмо.

— Греховете с вода не се измиват — промърмори момчето. — Да не съм благородник, та да се мия?

— Какво ти разказвах за микробите? — каза Румата.

Момчето сложи на облегалката на креслото зелените панталони и направи знак с големия пръст, сякаш пъдеше дявола.

— Три пъти през нощта се молих — каза той. — Какво още трябва?

— Глупчо си ти — каза Румата и започна да чете писмото.

Пишеше му дон Окана, дворцова дама, новата фаворитка на дон Реба. Предлагаше му довечера да посети нея, „нежно страдащата“. В постскриптума с обикновени думи беше написано какво всъщност очаква тя от тази среща. Румата не издържа — изчерви се. Погледна крадешком към хлапето и промърмори: „Ами всъщност...“ Трябваше да се помисли за това. Противно му беше да ходи, но да не отиде беше глупаво — дон Окана знаеше много. Изпи кафето наведнъж и сложи в устата си дъвкателната кора.

Вторият плик беше от дебела хартия, печатът от червен восък беше размазан; личеше си, че писмото е отваряно. Пишеше му дон Рипат, отявлен кариерист, лейтенант от сивата рота на галантеристите. Разпитваше го за здравето му, изразяваше увереност в победата на сивото дело и го молеше да отсрочи дълга му, като се оправдаваше с глупави мотиви. „Добре, добре...“ — промърмори Румата, сложи писмото настрана, взе отново писмото и с интерес го разгледа. Да, бяха започнали да работят по-тънко. Явно по-тънко.

В третото писмо му предлагаша да се дуелира с мечове заради дон Пифа, но се съгласяваха да оттеглят предложението си, ако дон

Румата любезно представи доказателства, че той, благородният дон Румата, не е имал и няма нищо общо с дон Пифа. Писмото беше стандартно: основният текст беше писан от калиграф, а в оставените промеждутъци несръчно, с граматически грешки бяха вписани имената и сроковете.

Румата захвърли писмото и почеса изпохапаната си от комари лява ръка.

— Дай да се измия! — заповяда той.

Момчето изчезна зад вратата и скоро се върна, влачейки заднишком по пода дървено корито с вода. После още веднъж излезе тичешком и домъкна празно корито и гърне.

Румата скочи на пода, смъкна презглава старата си пижама с изкусна ръчна бродерия и със звън измъкна от ножниците мечовете, които висяха над възглавницата му. Момчето от предпазливост застана зад креслото. След като се поупражнява десетина минути в нападение и отбрана, Румата запрати мечовете в стената, наведе се над празното корито и заповяда: „Сипвай!“ Лошо беше без сапун, но Румата вече беше свикнал. Момчето изливаше гърне след гърне на гърба, на шията, на главата му и мърмореше: „Всички хора като хора, само ние... Къде се е видяло човек да се мие в два съда. В клозета измислил някакво гърне... Всеки ден чиста кърпа... И още не се е помолил, а гол размахва мечовете...“

Като се разтриваше с кърпата, Румата каза поучително:

— Аз работя в двореца, не съм никакъв си въшлив барон. Придворният трябва да бъде чист и да благоухае.

— Негово величество си няма други грижи, освен да ви мирише — възрази му момчето — Всички знаят, че негово величество ден и нощ се моли за нас, грешните. А пък дон Реба изобщо никога не се мие. С ушите си съм го чул, неговият лакей разправяше.

— Добре де, не мърмори — каза Румата, като навличаше найлоновия потник.

Момчето се отнасяше към този потник с неодобрение. За него отдавна вече се носеха слухове сред арканарската прислуга. Но в това отношение Румата не можеше нищо да направи поради естествената човешка гнусливост. Когато си обуваше гащетата, момчето извърна глава и направи суетните движение, сякаш плюеше срещу нечестивия.

Все пак хубаво би било да се изкара на мода бельото, помисли си Румата. Обаче по естествен път това можеше да се направи само чрез жените, а Румата и в това отношение се отличаваше с непозволена за един разузнавач придирчивост. Един кавалер и развейпрах, познавач на столичните обноски и заточен задари дуел по любов, трябваше да има най-малко двадесет любовници. Румата полагаше героични усилия да поддържа реномето си. Половината от агентурата му, вместо да си гледа работата, разпространяваше за него отвратителни слухове, които будеха завист и възхищение сред арканарската гвардейска младеж. Десетки разочаровани дами, при които Румата специално оставаше да чете стихове до късна нощ (трета стража, братска целувка по бузата и скок от балкона в обятията на командира на нощния обход, познат офицер), в надпревара си разказваха за истинския столичен стил на кавалера от метрополията. Румата се крепеше само на суетността на тези глупави и до погнуса развратни жени, но проблемът за бельото си оставаше неразрешен. А колко лесно стана с носните кърпички. Още на първия бал Румата извади от маншета на ръкава си изящна бродирана кърпичка и леко попи устните си. На следващия бал храбрите гвардейци вече бършеха потните си лица с големи и малки парчета разноцветен плат с бродерия и с монограми. А след месец се появиха, преметнали през ръка цели чаршафи, чиито краища елегантно се влачеха по пода.

Румата нахлузи зелените панталони и бялата батистена риза с изпрана яка.

— Някой чака ли ме? — попита той.

— Бръснарят чака — отвърна момчето. — И още двама донове седят в гостната, дон Тамео и дон Сера. Заповядаха ми да им донеса вино и сега играят на карти. Чакат ви за закуска.

— Върви да извикаш бръснаря. На благородните донове кажи, че скоро ще дойда. И не бъди груб, разговаряй учтиво...

Закуската не беше много богата и оставаше място за близкия обяд. Беше поднесено печено с много подправки в кучешки уши, накиснати в оцет. Пиха газирано ируканско, тежко червено есторско, бяло соанско. Дон Тамео ловко унищожаваше с два кинжала овнешкия крак и се оплакваше от нахалството на низшите съсловия. „Смятам да подам рапорт до негово величество — съобщи той. — Дворянството настоява да се забрани на селяшката и занаятчийската паплач да се

показва на публични места и на улиците. Да минават през дворовете и в покрайнините. А в случай, че появяването на селянина е невъзможно, например когато докарва хляб, месо и вино в къщите на благородниците, нека има специално разрешение от Министерството за защита на короната.“ — „Умна глава! — възхитено каза дон Сера, като пръскаше слюнка и сок от месото. — А пък вчера в двореца...“ И той разказа последната новина. Любимката на дон Реба, доня Окана, настъпила по невнимание краля по болния крак. Негово величество побеснял и обръщайки се към дон Реба, заповядал да се накаже престъпничката за назидание. На което дон Реба, без да му мигне окото, отговорил: „Ще бъде изпълнено, ваше величество. Още нощес!“ „Така се смях — каза дон Сера, като въртеше глава, — че от елека ми изхвъркнаха две копчета...“

Протоплазма, помисли си Румата. Протоплазма, която само плюска и се размножава.

— Да, благородни донове — каза той. — Дон Реба е изключително умен човек...

— Охо-хо! — каза дон Сера. — И още какъв! Умна глава...

— Знаменит държавник — каза дон Тамео многозначително и прочувствено.

— Сега дори чудно му става на човек, като си спомни — продължи Румата, приятелски усмихнат — какво се говореше за него само преди година. Спомняте ли си, дон Тамео, как остроумно осмяхте кривите му крака?

— Не си спомням — промърмори той. — Пък и какъв присмехулник съм аз...

— Имаше такова нещо, имаше — каза дон Сера, като с укор клатеше глава.

— Наистина! — възкликна Румата. — Нали бяхте на този разговор, дон Сера. Помня, вие така се смяхте на остроумните думи на дон Тамео, че нещо изхвъркна от тоалета ви...

Дон Сера почервения и започна дълго и с пелтечене да се оправдава, като непрекъснато лъжеше. Навъсененият дон Тамео се зае със силното есторско и понеже, според думите му, „както беше започнал по-онзи ден, така и досега не може да спре“, когато излязоха от къщата, наложи се да го придържат от двете страни.

Денят беше слънчев и ведър. Простият народ се мотаеше между къщите и търсеше да позяпа нещо, хлапетиите пискаха и свиркаха, замерваха се с кал, от прозорците надничаха хубавици — гражданки с шапчици, пъргави слугинчета срамежливо стрелкаха с влажните си очички и настроението започна малко да се повишава. Дон Сера ловко събори един селянин и замалко не се пръсна от смях, като гледаше как селянинът се търкаля в локвата. Дон Тамео изведнъж откри, че е сложил презрамките с мечовете наопаки, развика се: „Стойте!“ — и започна да се върти на място, като се опитваше да се обърне вътре в презрамките. От елека на дон Сера пак изхвъркна нещо. Румата хвана минаващото тичешком слугинче за розовото ушенце и го помоли да помогне ня дон Тамео да се оправи. Около благородните донове веднага се струпва тълпа зяпачи, те даваха на слугинчето съвети, от които то съвсем почервения, а от елека на дон Сера заваляха като град закопчалки, копчета и токи. Когато най-после отново тръгнаха, дон Тамео започна на висок глас да съчинява допълнение към рапорта си, в който изтъкваше, че „красивите особи от женски пол не трябва да се причисляват към селяните и простолудието“. В този момент една кола с гърнета прегради пътя им. Дон Сера измъкна и двата меча и заяви, че не подобава на благородните донове да заобикалят никакви си гърнета и че той ще си пробие път през колата. Но докато се целеше, опитвайки се да различи къде завършват стените на къщата и къде започват гърнетата, Румата хвана колелетата и изви колата, като освободи пътя. Зяпачите, които с възхищение наблюдаваха случката, извикаха на Румата три пъти „ура“. Благородните донове понечиха да продължат пътя си, но от един прозорец на третия етаж се показва дебел побелял бакалин и започна да говори за зулумите на придворните, на които „нашият орел дон Реба скоро ще види сметката“. Трябваше да спрат и да прехвърлят в този прозорец всичките гърнета. В последното гърне Румата пусна две жълтици с профила на Пиц Шести и ги подаде на вцепенения собственик на колата.

— Колко му дадохте? — попита дон Тамео, когато си тръгнаха.

— Дреболия — небрежно отвърна Румата. — Две жълтици.

— Кълна се в гроба на свети Мика! — възкликна дон Тамео. — Вие сте богат! Искате ли да ви продам моя хамахарски жребец?

— По-добре е да го спечеля на карти — каза Румата.

— Вярно! — каза дон Сера и спря. — Защо пък да не поиграем!

— Тук ли? — попита Румата.

— Ами защо пък не? — попита дон Сера. — Не виждам защо трима благородни донове да не поиграят на карти там, където им се ще.

В този момент дон Тамео изведнъж падна. Дон Сера се спъна о краката му и също падна.

— Съвсем забравих — каза той. — Време е вече да вървим на пост.

Румата ги вдигна и ги поведе, като ги държеше за лактите. Пред огромната мрачна къща на дон Сатарина той спря.

— Ами дали да не влезем при стария дон? — попита той.

— Съвсем не виждам защо трима благородни донове да не влязат при стария дон Сатарина — каза дон Сера.

Дон Тамео отвори очи.

— Щом сме на кралска служба — заяви той, — трябва винаги да гледаме бъдещето. Д-дон Сатарина е изминат етап. Напред, благородни донове! Трябва да вървя на пост...

— Напред — съгласи се Румата.

Дон Тамео отново обори глава на гърдите си и вече не се събуди. Дон Сера разказваше за любовните си победи, като свиваше пръст след пръст. Така се довлякоха до двореца. В караулното помещение Румата с облекчение постави дон Тамео на скамейката, а дон Сера седна на масата, небрежно отмести купчина заповеди, подписани от краля, и заяви, че най-последно време да си пийнат студено ируканско. Нека стопанинът дотъркаля бъчвата, заповяда той, а тези момчета (той посочи гвардейците от караула, които играеха на карти на другата маса) да дойдат тук. Дойде началникът на караула, лейтенант от гвардейската рота. Той дълго се взира в дон Тамео и оглежда дон Сера; и когато дон Сера го запита „защо увехнаха цветята в градината на любовта“, реши, че сега май не бива да ги изпраца на пост. Нека си полежат така.

Румата изгуби от лейтенанта две жълтици и поговори с него за новите формени презрамки и за начините за острене на мечове. Между другото той подметна, че се кани да се отбие при дон Сатарина, който има оръжие, наострено по старинен начин, а беше много огорчен, когато научи, че почтеният велможа съвсем се побъркал: преди месец освободил всичките си пленници, разпуснал дружината, а

изключително богатия си арсенал от напитки предал безвъзмездно на хазната. Сто и две годишният старец заявил, че смята да посвети остатъка от живота си на добри дела и сега вероятно няма да я кара дълго.

След като се сбогува с лейтенанта, Румата излезе от двореца и се запъти към пристанището. Той заобикаляше локвите и прескачаше ямите, пълни със зеления сала вода, грубо разблъскваше заляпалите се хора от простолюдието, намигаше на девойките, на които външността му очевидно правеше голямо впечатление, поздравяваше с поклон дамите в носилките, приятелски се здрависваше с познатите дворяни и нарочно не забелязваше сивите щурмоваци.

Той направи малко отклонение, за да се отбие в Патриотичното училище. Това училище беше основано преди две години със средства на дон Реба, за да се подготвят издънките на дребните феодали и търговци за военни и административни кадри. Сградата беше каменна, съвременна по строеж, без колони и барелефи, с дебели стени, с тесни като бойници прозорци, с полукръгли кули от двете страни на главния вход. В случай на нужда хората в сградата можеха да се отбраняват доста време.

Румата се изкачи по тесните стъпала на втория етаж, шпорите му задрънчаха по камъка и покрай класните стаи той се отправи към кабинета на директора на училището. От класните стаи се чуваше врява, скандиране. „Какъв е кралят? — Светло величество. Какви са министрите? — Верни, които не знаят какво е съмнение...“, „... И бог, нашият създател, каза: «Ще те прокълна». И го прокле...“, „... А когато рогът изсвири два пъти, пръснете се по двама във верига и наведете копията...“, „... А когато изтезаваният изпадне в безсъзнание, разпитът без престараване да се прекрати...“

Училище, мислеше си Румата. Гнездо на мъдростта. Опора на културата...

Без да почука, той бутна ниската сводеста врата и влезе в кабинета, тъмен и студен като зимник. Иззад огромната маса, отрупана с книжа и пръчки за наказание, насреща му изскочи дълъг, недодялан човек, плешив, с хлътнали очи, стегнат в тесен сив мундир с отличителните знаци на Министерството за защита на короната. Това именно беше директорът на Патриотичното училище, ученият отец

Кин, садистът убиец, станал монах, автор на „Трактат за доноса“, който беше направил впечатление на дон Реба.

Румата отвърна небрежно на прекалено красноречивия поздрав, седна в креслото и сложи крак върху крак. Отец Кин остана прав, приведен в почитателно-внимателна поза.

— Как върви работата? — попита Румата благосклонно. — Едни граматичници колим, други учим, а?

Отец Кин отвори широко усмихната уста.

— Граматикът не е враг на краля — каза той. — Враг на краля е граматикът мечтател, граматикът, който се съмнява, невярващият граматик. А ние тук...

— Добре де, добре — каза Румата. — Вярвам. Какво пописваш? Четох трактата ти — полезна книга, но глупава. Как си могъл? Не е хубаво. Директор!...

— Страх се да блесна не с ум — с достойнство отвърна отец Кин. — Единствената ми цел беше да допринеса полза на държавата. Не са ни потребни умни хора. Потребни са ни верни. И ние...

— Добре, добре — каза Румата. — Вярвам. Та пишеш ли нещо ново или не?

— Готвя се да представя на министъра размишление за новата държава, за която вземам като образец Областта на Светия орден.

— Какво си намислил? — учуди се Румата. — Искаш да направиш всички ни монаси?...

Отец Кин стисна ръце и се наведе напред.

— Позволете да ви обясня, благородни дон — разпалено каза той, като облиза устните си. — Същността е в съвсем друго нещо. Същността е в основните принципи на новата държава. Принципите са прости и те са само три: сляпа вяра в непогрешимостта на законите, безпрекословно подчинение на същите, а също така усърдно наблюдение от всеки над всички.

— Хм — каза Румата. — И защо?

— Как „защо“?

— Все пак си глупав — каза Румата. — Добре де, вярвам. Но за какво бях дошел?... Да! Утре ще приемеш двама нови преподаватели. Казват се: отец Тара, много почтен старец, занимава се с... космография, и брат Нанин, също верен човек, силен е в историята. Те са мои хора и ги приеми учтиво. Ето ти гаранцията. — Той хвърли на

масата една звънтяща кесия. — Твоят дял тук е пет жълтици... Ясно ли ти е?

— Да, благородни дон — каза отец Кин.

Румата се прозя и се озърна.

— Добре че си разбрал — каза той. — Баща ми, който знае защо, много обичаше тези хора и ми завеща да подредя живота им. Но обясни ми, учени човече, откъде в един благороден дон може да има такава привързаност към един граматик?

— Възможно е да имат някакви особени заслуги? — предположи отец Кин.

— За какво намекваш? — подозрително попита Румата. — Защо пък не? Да... Някаква там хубавичка дъщеря или сестра... Ти, разбира се, тук нямаш вино?

Отец Кин виновно разпери ръце. Румата взе от масата едно от листчетата и известно време го държа пред очите си.

— „Сподпомагание“... — прочете той. — Умници! — Той изпусна листчето на пода и стана. — Внимавай твоята учена паплач тук да не ги обижда. Аз някога ще ги навестя и ако науча... — Той стисна юмрук под носа на отец Кин. — Хайде, хайде, не бой се, няма...

Отец Кин почтително се ухили. Румата му кимна и тръгна към вратата, драскайки пода с шпорите.

На улица „Премноблагодарности“ той се отби в оръжейния магазин, купи си нови халки за ножницата, опита чифт кинжали (хвърли ги към стената, изпробва ги на дланта си — не му харесаха), после поседна на тезгяха и си поговори със съдържателя, отец Гаук. Отец Гаук имаше тъжни добри очи и мънички бледи ръце, покрити с неизмити мастилени петна. Румата поспори малко с него за стиховете на Цурен, чу интересен коментар към стиха „Като лист увехнал пада ми в душата...“, помоли го да му прочете нещо ново и като повъздиша заедно с автора над неизказано тъжните строфи, преди тръгване издекламира: „Да бъдеш или да не бъдеш“ в свой превод на ирукански.

— Свети Мика! — извика разпаленият отец Гаук. — Чии са тези стихове?

— Мои — каза Румата и излезе.

Той се отби в „Сива радост“, изпи чаша арканарски киселаж, плесна лекичко стопанката по бузата, с леко движение на меча

преобърна масичката на щатния доносчик, който пулеше в него тъпите си очи, после отиде навътре в един ъгъл и намери там дрипаво брадата човече с мастилница на шията.

— Здравей, брат Нанин — каза той. — Колко молби написа днес?

Брат Нанин стеснително се усмихна. Показаха се дребните му развалени зъби.

— Сега се пишат малко молби, благородни дон — каза той. — Едни смятат, че е безполезно да се подават молби, а други пък разчитат, че в скоро време ще си вземат нужното и без молби.

Румата се наведе над ухото му и му разказа, че работата с Патриотичното училище е уредена.

— Ето ти две жълтици — каза той накрая. — Облечи се, стегни се. И бъди по-предпазлив... поне в първите дни. Отец Кин е опасен човек.

— Ще му прочета своя „Трактат за слуховете“ — весело каза брат Нанин. — Благодаря, благородни дон.

— Човек всичко може да направи в памет на баща си! — каза Румата. — А сега ми кажи къде да намеря отец Тара?

Брат Нанин престана да се усмихва я смутено замига.

— Вчера тук стана сбиване — каза той. — А отец Тара беше малко попрепил. И отгоре на това е червенокос... Счупиха му ребро.

Румата кресна от досада.

— Ама че нещастие! — каза той. — И защо толкова много пиете?

— Понякога е трудно човек да се въздържа — тъжно каза брат Нанин.

— Вярно е — каза Румата. — Добре тогава, ето ти още две жълтици, пази го.

Брат Нанин се наведе и го хвана за ръката. Румата отстъпи назад.

— Хайде, хайде — каза той. — Това не е най-добрата ти шега, брат Нанин. Сбогом.

* * *

Никъде другаде в Арканар не миришеше както в пристанището. Миришеше на солена вода, на гнила тиня, смола, дим, развалена

сланина, от кръчмите дъхтеше на загоряло, на печена риба, на прокиснала бира. В задушния въздух се носеха дебели разноезични псувни. По кея, в тесните проходи между складовете и около кръчмите се тълпяха хиляди хора с чудноват вид: разпасани моряци, надути търговци, мрачни рибари, търговци на роби, търговци на жени, начервосани проститутки, пияни войници, някакви тъмни личности, накичени с оръжие, фантастични дрипльовци със златни гривни на мръсните си лапи. Всички бяха възбудени и озлобени. По заповед на дон Реба вече трети ден нито един кораб, нито една лодка не можеше да напусне пристанището. По кейовете сиви щурмоваци подмятаха ръждиви касапски брадви и нахално и злобно поглеждаха тълпата. На задържаните кораби на групи от по пет-шест човека бяха наклевали широкоплещести, меднокожи хора, облечени с рунтави кожуси и с медни шлемове — наемници варвари, негодни в ръкопашен бой, но страшни ей така, от разстояние, със своите дълги тръби, които стреляха отровни бодли. А зад гората от мачти на открит рейд се чернееха неподвижни дългите бойни галери на кралския флот. От време на време те пущаха червени огненодимни струи, които подпалваха морето — там горяха нефт за поддържане на страха.

Румата отмина митническата канцелария, където пред затворените врати се бяха струпали мрачните морски вълци, които напразно очакваха разрешение за потегляне, промъкна се през кресливата тълпа, която търгуваше с каквото й падне (от робини и черен бисер до наркотици и дресирани паяци), тръгна към кейовете, хвърли поглед на наредените в редица за назидание на най-големия припек подпухнали трупове в моряшки куртки и като описа кръг през едно, затрупано с вехтории празно място, навлезе в смрадливите улички на пристанищния квартал. Тук беше тихо. По вратите на мизерните вертепи дремеха полуголи проститутки, на една пресечка лежеше пиян войник с разбита муцуна и извадени джобове, покрай стените се промъкваха подозрителни фигури с бледи физиономии на нощни птици.

Румата идваше тук за пръв пъти отначало се учуди, че не прави впечатление на никого: хората, които срещаше, гледаха с помътнели погледи или край него, или някак си през него, макар че се отдръпваха, за да му направят път. Но когато сви на ъгъла, случайно се обърна и успя да забележи как десетина-петнадесет разнокалибрени глави,

мъжки и женски, космати и плешиви, моментално се шмугнаха във врати, в прозорци, в преддверия. Тогава той почувствува странната атмосфера на това гадно място, атмосфера не толкова на вражда и опасност, а на някакво мръсно, користо любопитство.

Той бутна с рамо вратата и влезе в един от вертепите, където в полутъмното салонче на тезгяха дремеше дългоносо старче с лице на мумия. По масите беше пусто. Румата безшумно се приближи до тезгяха и тъкмо се прицели да чукне стареца по дългия нос, когато изведнъж забеляза, че спящият старец изобщо не спи, а през големите си, притворени клепачи внимателно го наблюдава. Румата хвърли на тезгяха малка сребърна монета и очите на старчето веднага широко се отвориха.

— Какво ще обича благородният дон? — сериозно попита той.
— Трева? Енфие? Момиче?

— Не се преструвай — каза Румата. — Ти знаеш за какво идвам тук.

— Я, та това бил дон Румата! — с необичайно учудване извика старецът. — Гледам аз, гледам — нещо познато...

След като каза това, той отново притвори клепачи. Всичко беше ясно. Румата заобиколи тезгяха и през тясна врата се вмъкна в съседната стаичка. Тук беше тясно, тъмно и вонеше на вкиснато. В средата зад високо писалище, наведен над книжата, седеше сбръчкан възрастен човек с плоска черна шапчица. На писалището мъждукаше кандилце и в полумрака се виждаха само лицата на хората, които неподвижно седяха до стените. Придържайки мечовете си, Румата също напипа едно столче до стената и седна. Тук си имаше свои закони и свой етикет. Никой не обърна внимание на новодошлия, щом е дошъл човекът, значи трябвало е да дойде, а ако не е трябвало, достатъчно е едно мигване и човекът ще изчезне. Търси го после, ако си нямаш работа, по целия свят... Сбръченият старец старателно скърцаше с перото, хората край стените бяха неподвижни. От време на време ту един, ту друг провлечено въздъхваше. По стените с леко тапкане тичаха невидими гущери мухоловци.

Неподвижните хора край стените бяха главатарии на банди — някои от тях Румата отдавна познаваше по физиономия. Самите тези тъпи животни струваха малко. Тяхната психология не беше по-сложна от психологията на един среден бакалин. Те бяха прости, безпощадни

и добре си служеха с ножовете и късите тояги. Но човекът при писалището...

Наричаха го Вага Колелото и той беше всемогъщ, не познаваше конкуренти като главатар на всички престъпни сили в Задпроливие — от Питанските блата в Западен Ирукан до морските граници на търговската република Соан. Беше прокълнат и от трите официални църкви в Империята заради безкрайното му високомерие, защото се беше нарекъл по-малък брат на царстващите особи. Разполагаше с нощна армия от около десетина хиляди души, с богатство от няколкостотин хиляди жълтици, а агентурата му проникваше и в най-съкровени места на държавния апарат. През последните двадесет години четири пъти го бяха екзекутирали и всеки път пред голямо сближение народ; според официалната версия, в момента той лежеше в три от най-мрачните тъмници на Империята, а дон Реба нееднократно беше издавал декрети „относно възмутителното разпространяване от страна на престъпниците и други злоумишленици на легенди за така наречения Вага Колелото, който в действителност не съществува и следователно е легендарен“. А според слуховете, същият този дон Реба викал при себе си някои барони, които имаха силни дружини, и им предлагал възнаграждение от петстотин жълтици за мъртвия Вага и седем хиляди жълтици за живия. На времето самият Румата трябваше да пръсне доста сили и жълтици, за да влезе в контакт с този човек. Вага предизвикваше у него силна погнуса, но понякога беше много полезен, буквално незаменим. Освен това Румата като учен много се интересуваше от Вага. Той беше един от най-интересните експонати в неговата колекция от средновековни чудовища, личност, която очевидно нямаше никакво минало...

Вага най-после остави перото, изправи се и каза дрезгаво:

— Така значи, деца мои. Две хиляди и петстотин жълтици за три дни. А разходите са само хилядо деветстотин деветдесет и шест. Петстотин мънички и кръгли жълтички за три дни. Не е лошо, деца мои, не е лошо...

Никой не помръдна. Вага се отдели от писалището, седна в ъгъла и силно разтърка сухите си длани.

— Има с какво да ви зарадвам, деца мои — каза той. — Настъпват добри времена, плодоносни. Но ще трябва да поработите. Ох, здравата да поработите. Моят по-стар брат, арканарският крал, е

решил да изстреби всички учени хора в нашето кралство. Е, той по-добре ги разбира тези работи. Пък и какви сме ние, та да обсъждаме височайшите му решения? Обаче можем и трябва да извлечем полза от това негово решение. И доколкото сме негови верни поданици, ще му услужим. Но доколкото сме негови нощни поданици, няма да изпуснем и своя малък пай. Той няма да забележи и няма да ни се сърди. И?

Никой не се помръдна.

— Стори ми се, Пига въздъхна. Вярно ли е, Пига, сине мой?

В тъмнината някой се размърда и изкашля.

— Не съм въздъхвал, Вага — каза груб глас. — Как може...

— Не може, Пига, не може. Правилно. Сега всички трябва да ме слушате със затаен дъх. Всички ще се разотидете оттук и ще се заловите с тежка работа и тогава няма да има кой да ви посъветва. Моят по-стар брат, негово величество, чрез своя министър дон Реба обеща за главата на някои избягали и укриващи се учени доста пари. Ние трябва да му доставим тези глави и да зарадваме стареца. А, от друга страна, някои учени хора искат да се скрият от гнева на моя по-стар брат и за тази цел няма да пожелаят средства. В името на милосърдието и за да облекчим душата на моя по-стар брат от бремето на излишните злодейства, ще помогнем на тези хора. Впрочем впоследствие, ако и тези глави потрябват на негово величество, той ще ги получи. Евтино, съвсем евтино...

Вага млькна и наведе глава. По бузите му изведнъж потекоха бавни старчески сълзи.

— Остарявам аз, деца мои — каза той с хълцане. — Ръцете ми треперят, краката ми вече не държат и паметта започна да ми изневерява. Забравих, съвсем забравих, че между нас в тази задушна и тясна килийка се измъчва един благороден дон, който никак не се интересува от нашите дребни сметки. Ще се оттегля вече, трябва ми покой. А сега деца мои, нека се извиним пред благородния дон...

Той се изправи и с пъшкане се поклони. Останалите също станаха и също се поклониха, но с явна нерешителност и дори с уплаха. Румата буквално чуваше как пукат тъпите им, примитивни мозъци в напразно усилие да уловят смисъла на думите и постъпките на прегърбеното старче.

Работата, разбира се, беше ясна. Разбойникът използваше още една възможност да съобщи на дон Румата, че в предвиждащия се

погром нощната армия смята да действа заедно със сивите. А сега, когато беше дошло време да дава конкретни указания, да споменава имена и срокове на операцията, присъствието на благородния дон, меко казано, ставаше затруднително и на благородния дон се предлагаше да изложи накратко какво иска и да се измита. Загадъчно старче. Страшно. И за какво е дошло в града? Вага не можеше да понася града.

— Прав си, уважаеми Вага — каза Румата. — Аз нямам време. Обаче аз трябва да се извиня, защото те безпокоя за съвсем дребна работа. — Той продължаваше да седи и всички го слушаха прави. — Така стана, че ми трябва твоят съвет... Можеш да седнеш.

— Ето за какво става дума — продължи Румата. — Преди три дни трябваше да се срещна в оброчището „Тежките мечове“ с един приятел, благороден дон от Ирукан. Но не се срещнахме. Той изчезна. Зная положително, че е минал ируканската граница благополучно. Може би ти знаеш по-нататъшната му съдба?

Вага дълго не отговаряше. Бандитите пъшкаха и въздишаха. После Вага се изкашля.

— Не, благородни дон — каза той. — Нищо не знаем за такова нещо.

Румата веднага стана.

— Благодаря ти, уважаеми — каза той, закрачи към средата на стаята и остави на писалището кесия с десетина жълтици. — Напускам те с молба: ако научиш нещо, съобщи ми. — Той докосна с ръка шапката си. — Сбогом.

На прага се спря и небрежно подхвърли.

— Ти тук говори нещо за учените хора. Сега ми хрумна една мисъл. Чувствувам, че благодарение усилията на краля след месец в Арканар няма да се намери един свестен книжовник. А аз трябва да основа в метрополията университет, дал съм обет, защото се излекувах от черната чума. Ако обичаш, когато наловиш книжници, съобщи най-напред на мене, а след това на дон Реба. Може би ще подбера няколко за университета.

— Няма да ти излезе евтино — с мазен глас го предупреди Вага. — Стоката е рядка, не се задържа.

— Честта е по-скъпа — високомерно каза Румата и излезе.

ТРЕТА ГЛАВА

Би било много интересно, мислеше си Румата, да хванем този Вага и да го откараме на Земята. Технически това не е трудно. Би могло да се направи още сега. Какво ли ще прави на Земята? Румата се опита да си представи какво би правил Вага на Земята. В светла стая с огледални стени и кондициониран въздух, който мирише на борова гора или на море, е хвърлен огромен космат паяк. Паякът се е притиснал до лъскавия под и трескаво върти злобните си очички и — какво да прави? — извит ребром, полека-лека тръгна към най-тъмния ъгъл, притиска се, издал заплашително напред отровните си челюсти. Разбира се, преди всичко Вага ще започне да търси засегнати. И, естествено, и най-глупавият засегнат ще му се стори прекалено чист и негоден за използване. И старчето ще се поболее. И дори ще умре. Но впрочем кой го знае. Там е цялата работа, че психологията на тези изроди е като тъмна гора. Свети Мика! Да се ориентираш в нея е много по-трудно, отколкото в психологията на нехуманоидните цивилизации. Всичките им действия могат да се обяснят, но дяволски трудно е тези действия да се предскажат. Да, може и да умре от мъка. Пък може и да свикне, да се приспособи, да схване кое какво представлява и да стане горски в някой резерват. Защото не може да няма някоя дребна, безобидна страст, която тук само му пречи, а там да стане смисъл на живота му. Струва ми се, че обича котките. Казват, че в бърлогата му имало цяло стадо и им бил главил специален пазач. И дори плащал на този човек, макар че е скъперник, и просто би могъл да го сплаши. Но какво ли ще прави на Земята с чудовищното си властолюбие, не се знае.

Румата спря пред кръчмата и се наклони да влезе, но откри, че е изчезнала кесията му. Той стоеше пред входа съвсем объркан (никак не можеше да свикне с тези неща, макар че не му се случваше за пръв път) и дълго бърка във всички джобове. Имаше само три кесии, по десетина жълтици във всяка. Едната получи директорът, отец Кин, другата получи Вага. Третата беше изчезнала. Джобовете му бяха

празни, от десния му крачол бяха грижливо отрязани всички златни пластинки, а от пояса му беше изчезнал кинжалът.

В този момент той забеляза, че недалеч от него се бяха спрели двама щурмоваци, зяпаха го и се смееха. Сътрудникът на Института трябваше да плюе на това, но благородният дон Румата Есторски побесня. За миг му причерна пред очите. Спусна се към щурмоваците и ръката му неволно се вдигна, свита в юмрук. Изглежда лицето му се беше променило страшно, защото присмехулниците се стъписаха и със замръзнали като на парализици усмивки бързо се шмугнаха в кръчмата.

Тогава Румата се уплаши. Такъв страх го хвана, какъвто беше изпитал само веднъж в живота си, когато като сменен пилот в рейсовия звездолет за пръв път почувствува пристъп на малария. Болестта се беше появила кой знае откъде и само след два часа с шегги и закачки го излекуваха, но той завинаги запомни сътресението, което изпита здравият и прав, никога не боледувал човек при мисълта, че нещо в него се е развалило, че е станал уязвим и като че ли е загубил едноличната си власт над своето тяло.

Но аз не исках, помисли си той. Дори през ум не ми е минавало. Та те нищо особено не правеха — стояха си и се смееха... Много глупаво се смееха, но вероятно съм имал ужасно смешен вид, когато бърках по джобовете си. Та аз замалко не ги заклах, изведнъж разбра той. Ако не бяха избягали, щях да ги заколя. Спомни си, че съвсем наскоро срещу облог с един удар беше разсякъл от горе до долу едно чучело, облечено с двойна соанска ризница, и тръпки го побиха по гърба... Сега щяха да се търкалят тук като заклани свине, а аз щях да стоя с меч в ръка и нямаше да зная какво да правя... И това ми било бог! Станал съм звяр...

Изведнъж той почувствува, че го болят всички мускули като след тежка работа. Хайде-хайде, тихо си каза той. Нищо страшно няма, всичко мина. Просто избухване. Мигновено избухване и всичко вече мина. Все пак аз съм човек и нищо животинско не ми е чуждо... Това са просто нерви. Нервите и напрежението през последните дни... И главното чувството, че се надвесва някаква сянка. Не се знае чия, не се знае откъде, но тя се надвесваше и се надвесваше неизбежно...

Тази неизбежност се чувствуваше във всичко. И в това, че щурмоваците, които съвсем доскоро страхливо се въртяха около

казармите, а сега с извадени брадви свободно се разхождаха по средата на улиците, където преди се разрешаваше да ходят само благородните донове. И в това, че от града изчезнаха уличните певци, разказвачи, танцьори и акробати. И в това, че гражданите престанаха да пеят песнички с политическо съдържание, станаха твърде сериозни и съвсем точно знаеха какво е потребно за благо на държавата. И в това, че внезапно и необяснимо защо беше затворено пристанището. И в това, че бяха разрушени и изгорени „от възмутения народ“ всички магазинчета, в които се продаваха редки предмети — единствените места в кралството, където човек можеше да си купи или да вземе за временно ползване книги и ръкописи на всички езици в Империята и на древните, сега мъртви езици на местното население в Задпроливие. И в това, че украсението на града, лъскавата кула на астрологическата обсерватория, сега стърчеше в синьото небе като черен прогнил зъб, изгоряла при „случаен пожар“. И в това, че консумацията на алкохол през последните две години беше се увеличила четири пъти — и то в Арканар, който открай време се славеше с необузданото си пиянство. И в това, че постоянно наплашените, угнетени селяни съвсем се заровиха под земята в своите Райски колиби и Въздушни целувки и не се осмеляваха да излизат от землянките си дори за най-необходимата полска работа. И в това, че старият лешояд Вага Колелото се беше преселил в града, надушвайки голяма плячка... Някъде вдън двореца, в разкошните си покои, където болният от подагра крал, двадесет години слънце не видял от страх пред всичко на света, син на собствения си прадядо, слабоумно се киска и подписва една след друга страшни заповеди, които обричат на мъчителна смърт най-честните и безкористни хора, някъде там береше чудовищен цирей и трябваше да се очаква, че ако не днес, то утре този цирей ще се пукне...

Румата се подхлъзна на един пръснат пъпеш и вдигна глава. Намираше се на улица „Премногоблагодарност“, в царството на солидните търговци, сарафи и майстори златари. От двете страни се издигаха солидни стари къщи с магазини и житарници, тротоарите тук бяха широки, а платното настлано с гранитни блокчета. Обикновено тук се срещаха благородници и по-богати хора, но сега срещу Румата напираше гъста тълпа от възбудени хора от простолудието. Те предпазливо заобикаляха Румата и раболепно го поглеждаха, а

мнозина за всеки случай се покланяха. По прозорците на горните етажи се мяркаха дебели лица, на които се заковаваше възбудено любопитство. Някъде отпред някой началнически подвикваше: „Хайде, минавай!... Разпръсни се!... Хайде, бързо!...“ В тълпата си говореха:

— Тъкмо в тях е злото, от тях най-много трябва да се боиш. На вид са тихи, добродушни, почтени, гледаш го — търговец като търговец, а отвътре горчив като отрова...

— Ама те как го... Аз съм свикнал с тези работи, но, повярвай ми, като гледах, повдигна ми се...

— А те пет пари не дават... Ербап момчета. Просто се радвам. Такива няма да те предадат.

— А пък може би не трябва така? Все пак човек е, жива душа... Щом е грешен, накажете го, поучете го, а защо трябва така?

— Остави тези работи... По-тихо говори, първо, наоколо има хора... Господарю, а, господарю!

— Но че е стопанин, стопанин е. Има хубаво сукно, ако ги натиснем, ще го дадат, няма да се пазарят... Но да побързаме, че онези, Пакиновите закупчици, ще го задигнат...

— Ти, момчето ми, най-важното е да не се съмняваш. Вярвай ми, това е най-важното. Щом властите така постъпват, значи знаят какво правят...

Пак са пречукали някого, помисли си Румата. Доця му се да се отбие и да заобиколи мястото, откъдето идваше тълпата и където викаха — минавай, разпръсквай се. Но не се отби. Само прекара ръка по косите си, да не би някой паднал кичур да закрие камъка на златния му обръч. Камъкът не беше камък, а обектив на телепредавател, а обръчът не беше обръч, а предавател. Историците на Земята виждаха и чуваха всичко, което виждаха и чуваха двеста и петдесетте разузнавачи на деветте континента на планетата. И затова разузнавачите бяха задължени да гледат и слушат.

Вдигнал глава и разперил настрани мечовете, за да закача повече народ, той тръгна по средата на платното право срещу хората и те припряно се дръпнаха, за да му правят път. Четирима плещести носачи с боядисани муцуни пресякоха улицата, носейки сребриста носилка. Зад перденцата надникна красиво студено лице с извити мигли. Румата свали шапка и се поклони. Беше дон Окана, сегашната фаворитка на нашия орел, дон Реба. Като съгледа великолепия

кавалер, тя меланхолично и многозначително му се усмихна. Той без запъване можеше да наброи поне двадесетина благородни кавалери, които, ако ги удостоеше някой с такава усмивка, щяха да хукнат при жените и любовниците с радостната вест: „Сега всички други да се пазят, всички ще купя и продам, ще им дам да се разберат...“ Такива усмивки бяха нещо рядко и понякога струваха неоценимо скъпо. Румата спря и дълго гледа след носилката. Трябва да се реша, помисли си той. Трябва най-после да се реша... Настръхна при мисълта какво щеше да му струва това. Но трябва... Трябва... Решено е, помисли си той, все едно, друг път няма. Довечера. Той стигна оръжейния магазин, където одеде се беше отбивал да пита колко струват кинжалите и да послуша стихове. Ето каква била работата... Значи твоят ред бил дошъл, добри ми отче Гаук...

Тълпата беше се разпръснала вече. Вратата на магазина беше откачена от пантите, прозорците изкъртени. На прага, запънал крак в рамката на вратата, стоеше грамаден щурмовак със сива рубашка. Друг щурмовак, по-слаб, беше клекнал до стената. Вятърът носеше по платното на улицата изписани листове.

Грамадният щурмовак пъкна пръст в устата си, посмука го, после го извади и го огледа внимателно. На пръста имаше кръв. Щурмовакът улови погледа на Румата и добродушно просъска:

— Хапе, мръсникът му, като пор...

Вторият щурмовак бързо се изкиска. Един такъв мършавичък, бледен хлапак, неуверен, с пъпчиво лице, веднага си личеше, че е новак, змийче, пале...

— Какво е станало тук? — попита Румата.

— Сипахме един скрит книжник — нервно каза палето.

Дангалакът пак започна да смуче пръста си, без да променя позата си.

— Мир-рно! — тихо изкомандува Румата.

Палето бързешката скочи и прибра брадвата. Дангалакът се позамисли, но накрая прибра краката си и застана доста изправено.

— Какъв е този книжник? — попита Румата.

— Съвсем не зная — каза палето. — По заповед на отец Цупик...

— И какво стана? Арестувахте ли го?

— Тъй вярно. Арестувахме го.

— Това е добре — каза Румата.

Това наистина никак не беше лошо. Оставаше му още време. Няма нищо по-скъпо от времето, помисли си той. Един час се равнява на един живот, един ден е безценен.

— И къде го откарахте? В Кулата ли?

— А? — смутено попита палето.

— Питам, в Кулата ли е той сега?

На пъпчивото лице се разля неуверена усмивка. Дангалакът заръмжа. Румата рязко се обърна. Там, от другата страна на улицата, на горния праг на една врата като чувал с дрипи висеше трупът на отец Гаук. Няколко дрипави хлапета със зяпнали уста и опулени очи го гледаха от двора.

— Сега в Кулата не се изпраща всеки — добродушно изхриптя зад гърба му дангалакът. — Сега тия работи ги правим бързо. Примката на шията и хайде на разходка...

Палето отново се изкиска. Румата с невиждащи очи се извърна към него и бавно прекоси улицата. Лицето на печалния поет беше черно и неузнаваемо. Румата наведе очи. Само ръцете бяха му познати, дългите слаби пръсти, изцапани с мастило...

*Сега живота не напускаме,
сега насила ни извеждат.
И даже някой да поиска
да промени в живота всичко,
безсилен, смазан и несръчен,
ръцете слаби ще отпусне —
на звяра не открил сърцето
и не разбрал сърце ли има...*

Румата се обърна и си тръгна. Добрият слаб Гаук... Звярът има сърце. И ние знаем къде се намира той. И това е най-страшното, мой кротки, безпомощен приятелю. Знаем къде е то, но не можем да го прободем, без да пролеем кръвта на хиляди наплашени, заблудени, слепи хора, които не се съмняват в нищо. А те са толкова много, безнадеждно много — невежи, разединени, озлобени от вечния неблагоприятен труд, унижени, неспособни да надмогнат мисълта как да спечелят още една медна пара повече... И още не можем да ги научим,

да ги обединим, да ги насочим, да ги спасим от самите тях. Рано, прекалено рано, цели векове по-рано, отколкото е възможно, в Арканар се появи сивото тресавище, то няма да срещне съпротива и ни остава само едно: да спасим малцината, които могат да се спасят. Будах, Тара, Нанин и да речем, още десетина или най-много двадесетина души...

Но само като си помислеше, че хиляди други, макар и по-малко талантиливи, но също така честни, истински благородни хора, са обречени, в гърдите му нахлуваше леден мраз и чувство за собствената му подлост. Понякога това чувство толкова се изостряше, че съзнанието му се помрачаваше и Румата като пред очите си виждаше гробовете на сивата паплач, озарявани от розовите пламъци на изстрелите и изкривената от животински ужас, все така незабележимата и малко бледа физиономия на дон Реба, и бавно рухващата от само себе си Весела кула... Да, това би било приятно. Би било истинско нещо. Истинско микроскопично въздействие. Но след това... Да, в Института са прави. След това ще дойде неизбежното. Кървав хаос в страната. На повърхността ще изплува нощната армия на Вага — десет хиляди главорези, отлъчени от всички църкви, насилници, убийци, развратници; орди от меднокожи варвари, слезли от планините, ще изстребват всичко живо, от пеленачетата до старците; грамадни тълпи, заслепени от ужас селяни и граждани, бягащи в горите, в планините, в пустините; и твоите привърженици — веселите хора, смелите хора! — които си разпарят коремите в жестоката борба за власт и за правото да владеят картечницата след твоята неизбежно насилствена смърт... И тази глупава смърт — от чаша вино, поднесена от най-добрия ти приятел, или от арбалетна стрела, иззвънтяла в гърба ти иззад някой ъгъл. И каменното лице на онзи, който ще бъде изпратен от Земята да те смени, ще намери страната обезлюдена, потопена в кръв, изпепелена от пожари, и той ще трябва да започне всичко, всичко, всичко отначало...

Когато Румата ритна вратата на къщата си и влезе във великолепното старо антре, беше мрачен като облак. При неговия вид Муга, побелелият прегърбен слуга с четиридесетгодишен лакейски стаж, настръхна и сгушил глава в раменете, само гледаше как разяреният млад господар сваля шапката си, плаща и ръкавиците, запраща на полицата презрамките с мечовете и се изкачва в покоите си. В гостната малкият Уно чакаше Румата.

— Кажи да донесат обяд — поръча Румата. — В кабинета.

— Там ви чакат — начумерено съобщи той.

— Кой ме чака?

— Някакво момиче. А може и дона да е. По държанието ми прилича на момиче — нежна е, а е облечена като благородничка... Красива.

Кира, помисли си Румата с нежност. Ах, чудесно! Как разбираш всичко, малка моя... Той постоя, затворил очи, за да сложи в ред мислите си.

— Да я изгоня ли? — сериозно попита момчето.

— Глупчо си ти — каза Румата. — Аз тебе ще изгоня... Къде е тя?

— Ами в кабинета — каза момчето, като се усмихваше неловко.

Румата с бързи крачки се отправи към кабинета.

— Кажи да донесат обяд за двама — заповяда той. — И внимавай: никого няма да пускаш. Дори краля, дори дявола, дори самия дон Реба...

Тя беше в кабинета, седеше, свила крака в креслото, подпряла глава с юмручето си, и разсеяно прелистваше „Трактата за слуховете“. Когато той влезе, тя подскочи, но Румата не й даде да стане, затича се, прегърна я и заби нос в разкошните и благоуханни коси, шепнейки: „Тъкмо навреме, Кира!... Тъкмо навреме!...“

В нея нямаше нищо особено. Момиче като момиче, осемнадесетгодишна, чипоноса, баща й — писар в съда, брат й — сержант при щурмоваците. И никой не бързаше да се жени за нея, защото беше червенокоса, а в Арканар не обичаха червенокосите. По същите причини тя беше учудващо кротка и стеснителна и по нищо не приличаше на устатите и дебели еснафки, които много се ценяха във всички съсловия. Не приличаше и на меланхоличните придворни красавици, които твърде рано и за цял живот разбират какъв е смисълът на женската съдба. Но умееше да обича така, както сега се обича на Земята — спокойно и безкористно...

— Защо си плакала?

— Ти защо си такъв сърдит?

— Не, кажи ми защо си плакала?

— После ще ти разкажа. Очите ти са съвсем уморени... Какво се е случило?

— После. Кой те е обидил?
— Никой не ме е обидил. Отведи ме оттук.
— Непременно.
— Кога ще заминем?
— Не зная, малката ми. Но непременно ще заминем.
— Надалеч ли?
— Много надалеч.
— В метрополията?
— Да... в метрополията. При мене.
— Там хубаво ли е?
— Чудно хубаво. Там никой никога не плаче.
— Не е така.
— Да, разбира се. Не е. Но ти там никога няма да плачеш.
— А какви са там хората?
— Като мен.
— Всички ли са такива?
— Не всички. Има и много по-добри.
— В това вече не вярвам.
— Но това е точно така.
— Защо на теб толкова лесно ти вярвам? Баща ми на никого не вярва. Брат ми казва, че всички са свине, само че едни са мръсни, а други не са. Но аз не им вярвам, а на теб винаги ти вярвам...
— Аз те обичам...
— Почакай... Румата... Свали обръча... Нали казваше, че е грешно.

Румата щастливо се засмя, свали от главата си обръча сложи го на масата и го закри с книгата.

— Това е окоето на бога — каза той. — Нека се затвори... — Той я вдигна на ръце. — Това е много грешно, но когато съм с тебе, не ми е потребен бог. Нали?

— Да — каза тя тихичко.

Когато седнаха на масата, топлите ястия бяха изстинали, а донесеното от ледника вино беше се стоплило. Дойде Уно и стъпвайки безшумно, както го беше учил старият Муга, мина покрай стените и запали свещниците, макар че беше още светло.

— Това твой роб ли е? — попита Кира.

— Не, той е свободно момче. Славно момче, само че е голям скъперник.

— Паричките обичат сметката — забеляза Уно, без да се обръща.

— И не си купил нови чаршафи, нали? — попита Румата.

— Защо пък — каза момчето. — И старите вършат работа...

— Слушай, Уно — каза Румата. — Не мога цял месец да спя на едни и същи чаршафи.

— Хе — каза момчето. — Негово величество спи по половин година и не се оплаква...

— Ами масълцето — каза Румата и смигна на Кира, — масълцето в светилниците. То да не би да е безплатно?

Уно се спря.

— Че нали имате гости? — каза той най-после решително.

— Виждаш ли го какъв е? — каза Румата.

— Добър е — сериозно каза Кира. — Той те обича. Хайде да го вземем със себе си.

— Ще видим — каза Румата.

Момчето подозрително попита:

— Къде ще ме вземете? Никъде не отивам.

— Ще отидем там — каза Кира, — където всички хора са като дон Румата.

Момчето помисли и каза презрително: „В рая за благородници ли?...“ После подигравателно прихна и излезе от кабинета, като тътреше скъсаните си обуца. Кира погледна подире му.

— Славно момче — каза тя. — Мрачно като мече. Добър приятел имаш.

— Всичките ми приятели са добри.

— А барон Пампа?

— Откъде го познаваш? — учуди се Румата.

— Ами че ти най-много за него приказваш. Непрекъснато чувам от тебе — барон Пампа, та барон Пампа.

— Барон Пампа е прекрасен другар.

— Как така: барон, пък другар.

— Искам да кажа добър човек. Много добър и весел. И много обича жена си.

— Искам да се запозная с него... Или ти се стесняваш от мене?

— Не-е, не се стеснявам. Но макар да е добър човек, все пак е барон.

— А... — каза тя.

Румата отмести чинията.

— Все пак ми кажи защо си плакала. И си дотичала сама. Нима сега може сама жена да ходи по улиците?

— Не можех повече да стоя в къщи. Вече няма да се върна в къщи. Ако може, ще ти стана слугиня? Безплатно.

Румата се засмя, макар че залькът заседна в гърлото му.

— Баща ми всеки ден преписва доноси — продължи тя с тих, отчаян глас. — А хартията, от която преписва, е цялата в кръв. Дават му ги от Веселата кула. И защо ли ме научи да чета? Всяка вечер, всяка вечер... Препише протокола от разпита и пие... Толкова страшно е, толкова страшно... „Ето, вика, Кира, нашият съсед — калиграфът учеше хората да пишат. А какъв, мислиш, е той? При изтезанието си е признал, че е магьосник и ирукански шпионин. На кого, вика, сега да вярваш?“ А пък брат ми си дойде от патрула — пиян от бирата, целите му ръце изцапани със засъхнала кръв... „Всички, вика, ще ги изколим до дванайсто коляно...“ И разпитва баща ми защо бил грамотен... Днес домъкна с приятелите си някакъв човек в къщи... Биха го, всичко опръскаха с кръв. Той престана дори да вика. Не мога така, няма да се върна, по-добре ме убий...

Румата се изправи до нея и започна да я гали по косата. Тя гледаше в една точка с блестящо сухи очи. Какво можеше да й каже? Вдигна я на ръце, отнесе я на дивана, седна до нея и започна да й разказва за кристалните храмове, за веселите градини, в които на много мили няма смет, комари и паразити, за вълшебната покривка с ястия, за летящите килимчета, за приказния град Ленинград, за приятелите си — горди, весели и добри хора, за дивната страна зад морета и планини, която има чудно име — Земя... Тя слушаше тихо и внимателно и само когато вън, на улицата — ррръм, ррръм, ррръм, — затопуркваха подковани ботуши, силно се притискаше до него.

Тя имаше едно прекрасно качество: свято и безкористно вярваше в хубавото. Ако разкажеш такава приказка на някой крепостен селянин, ще измънка със съмнение, ще си избърше сопола с ръкав и ще си тръгне, без дума да каже, само ще огледа добрия и трезвен, но за нещастие малко побъркан благороден дон. Ако започнеш да разказваш

такова нещо на дон Тамео и дон Сера, няма да те изслушат докрай: единият ще заспи, а другият ще се оригне и ще рече: „Това всичкото ще каже, е много благородно, но как е там с жените?...“ А дон Реба ще го изслуша докрай внимателно и след като го изслуша, ще смигне на своите щурмовачета да извият ръцете на благородния дон отзад и да разберат точно от кого благородният дон е чул тези опасни приказки и на кого вече е успял да ги разкаже...

Когато тя, успокоена, заспа, той я целуна по спокойното спящо лице, зави я със зимния си плащ с кожена обшивка и излезе на пръсти, като притвори отвратително скърцащата врата. Мина през тъмната къща, слезе в стаята на прислугата и каза, гледайки над сведенията в поклон глави:

— Взех домоуправителка. Казва се Кира. Ще живее горе, при мене. Стаята зад кабинета утре грижливо да се почисти. Ще слушате управителката, както слушате мене. — Той огледа слугите: дали някой не се смее. Никой не се смееше, слушаха го с необходимото уважение. — А ако някой дрънка навън, ще му откъсна езика.

След като завърши речта си, той постоя още малко за по-голяма внушителност, след това се обърна, отново се изкачи в стаята си. В гостната, окичена с ръждясало оръжие, натъпкана с чудновати, проядени от червеи мебели, той застана до прозореца и гледайки към улицата, опря чело до студеното тъмно стъкло. Удари първа стража. В отсрещните прозорци палеха светилниците и затваряха кепенците, за да не привличат злите хора и злите духове. Беше тихо, само веднъж някъде долу с ужасен глас изрева някакъв пиян — може би го събличаха, може би искаше да влезе в чужда врата.

Най-страшни бяха тези вечери — гадни, самотни и безрадостни. Ние мислехме, че ще водим вечен бой, яростен и победоносен. Смятахме, че ще запазваме винаги ясни представите си за добро и зло, за враг и за приятел. И общо взето, мислехме правилно, само че много неща не бяхме взели под внимание. Например не си представяхме тези вечери, макар да знаехме съвсем точно, че ще ги има...

Долу издрънча желязо — слугите слагаха мандалата, готвеха се за нощуване. Готвачката се молеше на свети Мика да ѝ изпрати какъв да е мъж, само да бъде самостоятелен човек и разбран. Старият Муга се прозяваше и правеше светия знак с големия си пръст. Слугите в кухнята допиваха вечерната си бира и клюкарствуваха, а Уно хвърляше

зли погледи и им говореше като възрастен: „Стига сте си чесали езиците, пръчове такива...“

Румата се дръпна от прозореца и се разходи из гостната. Безнадеждна работа, помисли си той. Няма сила, която да ги изтръгне от обичайния кръг на техните грижи и представи. Можеш да им дадеш всичко. Можеш да ги заселиш в най-съвременни спектрогласови къщи и да ги научиш на йонните процедури и въпреки това вечер те ще се събират в кухнята, ще шибат карти и ще се кискат над съседа си, когато го тупа жена му. И за тях няма да има по-хубаво развлечение. В този смисъл дон Кондор е прав: Реба е глупост, дреболия в сравнение с грамадата от традиции, стадни правила, утвърдени от вековете, непоклатими, проверени, достъпни за всеки тъпак над тъпаците, освобождаващи от необходимостта да се мисли и проявява интерес. А дон Реба сигурно няма да влезе дори в училищната програма. „Дребен авантюрист през епохата, когато се укрепва абсолютизма.“

Дон Реба, ден Реба! Нито висок, нито нисък, нито дебел и нито много слабичък, не е с много гъста коса, но не е и съвсем плешив. Движенията му не са резки, но и не е бавен, с лице, което не се запомня, което прилича едновременно на хиляди лица. Учтив, галантен с дамите, внимателен събеседник, който впрочем не блести с кой знае какви мисли...

Преди три години той изплува от някакви плесенявали мазета на дворцовата канцелария, мазен, малко бледен, дори такъв един синкав. След това тогавашният пръв министър внезапно беше арестуван и екзекутиран, загинаха от изтезания няколко полудели от ужас, нищо не разбиращи сановници и сякаш върху техните трупове израсна като исполинска бледа гъба този упорит и безпощаден гений на посредствеността. Той е никой. Той е отникъде. Не е могъщ ум при слаб владетел, каквито историята познава, не е велик и страшен човек, отдал живота си на борбата за обединяване на страната в името на автократията. Не е честолубец-фаворит, който мисли само за злато и жени, който убива наляво и надясно заради властта и властвува, за да убива. Дори се говори шепнешком, че той изобщо не е дон Реба, че дон Реба е съвсем друг човек, а този бог знае кой е, върколак, двойник, подставено лице...

Каквото и да замислеше, всичко пропадеше. Той насъска един срещу друг два влиятелни рода в кралството, за да ги отслаби и да

започне широко настъпление срещу бароните. Но родовете се помириха, под звъна на чашите провъзгласиха вечен съюз и изтръгнаха от краля порядъчно парче земя, която открай време принадлежеше на Тоцовци Арканарски. Обяви война на Ирукан, сам поведе армията към границата, наблъска я в блатата и я пръсна по горите, заряза всичко на произвола на съдбата и се върна обратно в Арканар. Благодарение старанията на дон Гуг, за чието съществуване, естествено, дори не подозираше, той успя да издействува от херцог Ирукански мир — с цената на два гранични града, а след това кралят трябваше да изчегърта до дъно изпразнената хазна, за да се бори със селските въстания, които обхванаха цялата страна. За такива несполуки всеки друг министър щеше да бъде обесен на върха на Веселата кула, но неизвестно как дон Реба си остана на власт. Той закри министерствата, които се занимаваха с образованието и благосъстоянието, създаде министерство за защита на короната, свали от правителствени постове родовата аристокрация и малцината учени, окончателно разнебити икономиката, написа трактата „За животинската същност на земеделеца“ и накрая, преди една година, организира „полицейската гвардия“ — „сивите роти“. Зад Хитлер стояха монополите. Зад дон Реба не стоеше никой и съвсем очевидно беше, че в края на краищата щурмоваците ще го лапнат като муха. Но той продължаваше да прелива от пусто в празно, да трупа глупост върху глупост, отърваваше се, сякаш се мъчеше да измами сам себе си, сякаш не го интересуваше нищо друго освен безумната натрапчива задача — да унищожи културата. Подобно на Вага Колелото той нямаше никакво минало. Преди две години и последното аристократично нищожество говореше за „дребния простак, който излъга владетеля“, а сега пък питай когото щеш от аристократите, всеки ще се изкара роднина на министъра за защита на короната по майчина линия.

А пък сега му е потрябвал Будах. Отново глупост. Отново някаква шмекерия. Будах е книжник. А щом е книжник — на кол. С шумотевица, с парадност, за да знаят всички. А сега няма шум и парадност. Значи — потребен му е живият Будах. Защо? Нали Реба не е чак толкова глупав да се надява, че ще накара Будах да работи за него? А пък може би дон Реба е направо глупав и късметлия интригант, който самичък не знае ясно какво иска и пред очите на всички с хитър вид върши дивотии. Смешно, три години го наблюдавам, но и досега

не съм разбрал какво представлява. Впрочем, ако и той ме следеше, също нямаше да разбере. Най-забавното е, че всичко е възможно. Базисната теория конкретизира само основните видове психологическа целенасоченост, а в действителност колкото хора, толкова и видове и на власт могат да дойдат най-различни хора. Например някое дребнаво човече, което цял живот е правело само бели на съседите. Плюло е в чужди паници със супа, подхвърляло е очукано стъкло в чуждо сено. Естествено, хората ще го пометат, но нали ще успее да се наплюва до насита, да прави пакости, да се забавлява... И какво го интересува, че в историята няма да остане дори следа от него или че далечните потомци ще си блъскат главите да си обяснят поведението му с развитата теория за историческата последователност.

Сега вече не ми е до теории, помисли си Румата. Зная само едно: човекът е обективен носител на разум и всичко, което пречи на човека да развива разума, е зло и това зло трябва да се отстранява в най-кратки срокове и на всяка цена. На всяка? Дали на всяка?... Не, сигурно не на всяка цена. Или на всяка? Лигльо! — помисли си той за себе си. — Трябва да се реша. Рано или късно, все пак трябва да се реша.

Изведнъж си спомни за дон Окана. Решавай се де, помисли си той. Започни тъкмо с това. Щом бог се залавя да чисти нужник, нека не смята, че пръстите му ще останат чисти... Усети, че му прилошава при мисълта какво му предстои. Но това е по-добро, отколкото да убива. По-добре мръсотия, отколкото кръв. На пръсти, за да не събуди Кира, той влезе в кабинета и се преоблече. Повъртя в ръцете обръча с предавателя и решително го пъкна в чекмеджето на масата. След това затъкна в косите над лявото си ухо бяло перо — символ на страстна любов, запаса мечовете и се наметна с най-хубавия си плащ. Едва долу, когато махаше мандалото, си помисли: а ако научи дон Реба, свършено е с дон Окана. Но вече беше късно за връщане.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Гостите вече бяха се събрали, но дон Окана още не излизаше. Край позлатената масичка със сандвичи живописно пиеха, извили гърбове и изпънали задници, кралските гвардейци, прославени с дуелите и сексуалните си похождения. Край камината се кискаха анемични дамички на възраст. Те не блестяха с нищо и затова дон Окана ги беше взела като свои довереници. Те седяха една до друга на ниските канапета, а пред тях шетаха три старчета с тънки, непрекъснато движещи се крака — знаменити контета от епохата на бившето регентство, последни познавачи на отдавна забравени вицове. Всички знаеха, че без тези старчета един салон не е салон. В средата на залата, разкراчил обутите си с кавалерийски ботуши крака, стоеше дон Рипат, верен и неглупав агент на Румата, лейтенант от сивата рота на галантеристите, с великолепно мустаци и без всякакви принципи. Пъхнал големите си червени ръце в кожения пояс, той слушаше дон Тамео, който излагаше новия си проект за ограничаване на селяните за сметка на търговското съсловие и от време на време кимаше с мустак към дон Сера, който се луташе от стена до стена, явно търсейки вратата. В ъгъла, хвърляйки навсякъде предупредителни погледи, двама знаменити художници портретисти дояждаха задушено крокодилско с лук, а до тях, на перваза на прозореца, седеше възрастна жена с черни дрехи — бавачката, която дон Реба беше поставил при дон Окана. Тя гледаше строго пред себе си с неподвижен поглед, като от време на време ненадейно издаваше напред цялото си тяло. Настрани от другите играеха на карти една особа с кралска кръв и секретарят на соанското посолство. Особата шмекеруваше, секретарят търпеливо се усмихваше. В гостната той беше единственият човек, зает с работа — събираше материал за нов дипломатически доклад.

Гвардейците около масичката поздравиха Румата с бодри викове. Румата приятелски им намигна и взе да се здрависва наред с гостите. Поклониха се взаимно със старите контета, подхвърли няколко комплимента на доверениците, които моментално впериха очи в

бялото перо над ухото му, потупа особата с кралска кръв по дебелия гръб и се насочи към дон Рипат и дон Тамео. Когато минаваше край нишата на прозореца, бавачката отново направи движение напред и от нея лъхна тежък дъх на винени пари.

Като видя Румата, дон Рипат извади ръце от ремъка и тракна токове, а дон Тамео извика полугласно:

— Вие ли сте, приятелю? Много добре, че дойдохте, вече бях изгубил надежда... „Както лебед с пребито крило към звездите печално зове...“ Толкова скучно ми беше... Ако не беше прелюбезният дон Рипат, щях да умра от мъка.

Личеше си, че дон Тамео е започнал да изтрезнява към обяд, но още не беше успял да изтрезнее.

— Така значи? — учуди се Румата. — Цитираме бунтовника Цурен?

Дон Рипат веднага се изпъна и свирепо погледна дон Тамео.

— Е-е... — рече дон Тамео смутен. — Цурен? Защо всъщност?... Разбира се, аз в ироничен смисъл, уверявам ви, благородни донове. Та какво представлява Цурен? Един долен, неблагоприятен демагог. И аз исках само да подчертая...

— Че дона Окана я няма тук — поде дон Румата — и вие сте започнали да скучаете без нея.

— Именно това исках да подчертая.

— Ами къде е тя?

— Чакаме я всеки момент — каза дон Рипат, поклони се и се отдръпна.

Доверениците, зяпнали по един и същи начин уста, втречено гледаха бялото перо. Старите контета превзето се кискаха. Дон Тамео най-последно забеляза перото и взе да трепери.

— Приятелю! — взе да шепне той. — За какво ви е това? Не му е времето, ще влезе дон Реба... Наистина днес не го очакват, но все пак...

— Да не говорим за това — каза Румата, като нетърпеливо се озърташе. Искаше му се всичко да свърши по-скоро. Гвардейците вече се приближаваха с чаши.

— Толкова сте блед... — шепнеше дон Тамео. — Разбирам, любов, страст... Но свети Мика! Държавата над всичко... И най-последно, опасно е... Оскърбени чувства...

В лицето му нещо се промени и той взе да се дърпа назад, да отстъпва, да се отдалечава, като непрекъснато се кланяше. Гвардейците наобиколиха Румата. Някои му подаде пълна чаша.

— За честта и за краля! — каза един гвардеец.

— И за любовта — добави друг.

— Покажете ѝ какво значи гвардия, благородни Румата — каза трети.

Румата взе чашата и изведнъж видя дон Окана. Тя стоеше на вратата, махаше си с ветрилото и нежно поклащаше рамена. Да, беше хубава! От разстояние беше дори прекрасна. Тя съвсем не беше по вкуса на Румата, но безспорно беше хубава, тази глупава, сладострастна кокошка. Огромни сини очи без сянка от мисъл и топлота, нежна и опитна уста, разкошно, умело и старателно разголено тяло... Гвардеецът зад Румата явно не може да се въздържи и доста шумно млясна. Без да се обръща, Румата му напъха в ръцете чашата и с широки крачки се отправи към дон Окана. Всички в гостната извърнаха очи от тях и усилено заговориха за глупости.

— Вие сте ослепителна — промърмори Румата, като се поклони ниско и издрънча с мечовете. — Позволете ми да падна в краката ви... Да легна като хрътка в краката на голата и равнодушна красавица...

Дона Окана прикри лице с ветрилото и лукаво притвори очи.

— Вие сте много смел, благородни дон — продума тя. — Ние, бедните провинциалистки, не можем да устоим срещу такъв натиск. — Гласът ѝ беше нисък и малко хрипкав. — Уви, не ми остава друго, освен да отворя вратите на крепостта и да пусна победителя...

Румата скръцна със зъби от срам и злоба и се поклони още пониско. Дона Окана свали ветрилото и извика:

— Благородни донове, забавлявайте се! Ние с дон Румата сега ще се върнем. Обещах да му покажа новите си ирукански килими...

— Не ни напущайте задълго, чаровнице! — изблея едното старче.

— Прелъстителка! — мазно рече другото. — Фея!

Гвардейците дружно издрънчаха с мечовете. „Наистина, има вкус той...“ — ясно каза кралската особа. Дона Окана хвана Румата за ръкава и го повлече след себе си. Когато вече бяха в коридора, Румата чу, че дон Сера заяви с малко ядосан глас: „Не виждам защо благородният дон да не погледне ируканските килими...“

В дъното на коридора доня Окана внезапно спря, прегърна Румата през врата и с хрипков стон, който трябваше да означава бликнала страст, се впи в устните му. Румата спря да диша. От феята лъхаше силен смесен аромат от немито тяло и есторски одеколони. Устните ѝ бяха горещи, влажни и лепкави от сладкиши. Той направи усилие и се опита да отговори на целувката и явно успя, защото доня Окана отново взе да пъшка и се отпусна в ръцете му със затворени очи. И това продължи цяла вечност. Ще ти дам да се разбереш, развратнице, помисли си Румата и я стисна в прегръдките си. Нещо изпращя, може би корсетът, може би ребро, красавицата болезнено изписка, учудено отвори очи и се задърпа да се освободи. Румата бързо разтвори ръце.

— Отвратителен си... — каза тя с възхищение, дишайки тежко.

— Изгарям от любов — виновно промърмори той.

— И аз. Толкова те чаках! По-бързо...

Тя го помъкна подире си през някакви студени тъмни стаи. Румата извади кърпичката и скришом избърса устата си. Сега хрумването му се струваше съвсем безнадеждно. Необходимо е, мислеше си той. Но малко ли неща са необходими... Няма да се отървеш само с разговори. Свети Мика, защо те тук в двореца никога не се мият? Ама че темперамент. Поне да беше дошъл дон Реба... Тя го влачеше мълчаливо, упорито, както мравката влачи мъртва гъсеница. Чувствувайки се като последен идиот, Румата от куртоазия подхвърли някаква глупост за бързите крачета и червените устни, а доня Окана само леко се кискаше. Тя го наблъска в един силно затоплен будоар, наистина целият окичен с килими, хвърли се върху огромния креват, разпери ръце и крака върху възглавниците и започна да ги гледа с влажни хиперрастенични очи. Румата стоеше като дърво. В будоара осезаемо миришеше на дървеници.

— Ти си прекрасен — прошепна тя. — Хайде, идвай при мен. Толкова дълго те чаках!...

Румата извърна очи, повдигаше му се. По лицето му, гъделичкайки го отвратително, взеха да се стичат капки пот. Не мога, помисли си той. По дяволите цялата тази информация... Лисица... Маймуна... Но това е противоестественно, мръсно. По-добре мръсотия, отколкото кръв, но това е по-лошо от мръсотията.

— Защо се бавите, благородни дон? — с писклив, треперещ глас завика дона Окана. — Елате де, чакам!

— По д-дяволите... — пресипнало каза Румата.

Тя скочи и тичешком отиде при него.

— Какво става с теб? Пиян ли си?

— Не зная — едва продума той. — Задушavam се.

— Да донесат ли легенче?

— Какво легенче?

— Нищо, нищо... Ще ти мине... — С разтреперани от нетърпение ръце тя започна да разкопчава елечето. — Ти си прекрасен... — задъхано мърмореше тя. — Но си плах като новак. Не бих допуснала никога... Това е прекрасно, кълна се в света Бара!...

Трябваше да я хване за ръцете. Той я гледаше от горе на долу и виждаше блестящите и разчорлени коси, кръглите и голи рамена, посипани с топчици пудра, мъничките и червени уши. Лошо, помисли си той. Нищо няма да излезе. Жалко, тя сигурно знае нещо... Дон Реба бълнува. Води я на разпити, тя много обича разпитите... Не мога...

— Е? — каза тя раздражено.

— Вашите килими са прекрасни — високо каза той. — Но трябва да си вървя.

Отначало тя ме разбра, след това лицето ѝ се изкриви.

— Как смееш? — прошепна тя, но той вече напипа вратата с плешките си, изскочи в коридора и бързо излезе. От утре преставам да се мия, помисли си той. Тук трябва да бъдеш нерез, а не бог.

— Скопец! — викна тя подире му. — Баба! На кол ще те набуча!...

Румата отвори някакъв прозорец и скочи в градината. Постоя малко под едно дърво, поглъщайки жадно студения въздух. После се сети за идиотското бяло перо, дръпна го, ядосано го смачка и го захвърли. Пашка също нищо нямаше да направи, помисли си той. Никой не може да го направи. „Сигурен ли си?“ — „Да, сигурен съм“. „Тогава пукната пара не струвате!“ — „Но на мен ми се повдига от това нещо!“ — „Експериментът не се интересува от твоите преживявания. Като не можеш, не се залавяй“. — „Не съм животно“. — „Ако го изисква Експериментът, трябва да станеш животно“. — „Експериментът не може да иска такова нещо“. „Както виждаш, може“. — „А тогава...“ — „Какво «тогава»?“ Той не знаеше какво тогава.

„Тогава... Тогава... Добре, ще смятаме, че аз съм лош историк. — Той сви рамене. — Ще се постареем да станем по-добри. Ще се научим да се превръщаме в свине...“

Когато се върна в къщи, беше към полунощ. Не се съблече, само разкопча токите на презрамката, просна се на дивана в гостната и заспа като пребит.

Събудиха го негодуващите викове на Уно и един добродушен басов рев:

— Вълче такава, махай се, ще ти откъсна ухото!...

— Казва ви се, спи!...

— Марш, не ми се мотай в краката!...

— Казва ви се, не е позволено!

Вратата се разтвори и в гостната нахълта огромният като звера Пех барон Пампа дон Бау, червенобуз, с бели зъби, с щръкнали напред мустаци, с накривено кадифено кепе и с разкошен червен плащ, под който лъщеше медната ризница. След него се влачеше Уно, вкопчил се в десния му крачол.

— Бароне! — възкликна Румата, сваляйки крака от дивана. — Как попаднахте в града, приятелю? Уно, остави барона на мира!

— Страшно зяядливо хлапе — боботеше баронът, като се приближаваше с разтворени обятия. — Ще стане човек. Колко искате за него? Впрочем за това после... Дайте да ви прегърна!

Прегърнаха се. От барона лъхаше приятно на пращен път, на конска пот и на букет от разни вина.

— Виждам, че и вие сте напълно трезвен, приятелю — с огорчение каза той. — Впрочем вие винаги сте били трезвен. Щастливец!

— Седнете, приятелю — каза Румата. — Уно! Донеси ни есторско, но повече!

Баронът вдигна огромната си длан.

— Нито капка!

— Нито капка есторско? Уно, остави есторското, донеси ируканско!

— Изобщо никакви вина! — с мъка каза барокът. — Не пия.

Румата седна.

— Какво се е случило! — разтревожен попита той. — Да не сте болен?

— Здрав съм като бик. Но тези проклети семейни сцени... Накъсо казано, скарах се с баронесата и ето ме тук.

— Скарахте се с баронесата?! Вие?! Стига, бароне, какви са тези странни шеги.

— Представете си. Въртя се като в мъгла. Сто и двадесет мили препусках като в мъгла!

— Приятелю — каза Румата. — Веднага се качваме на конете и заминаваме за Бау.

— Но конят ми още не си е починал! — възрази баронът. — Пък и искам да я накажа!

— Кого?

— Баронесата, дявол го взел! В края на краищата мъж ли съм или не съм?! Била недоволна от пияния Пампа, тогава нека го види какъв е трезвен! По-добре да си изгния тук от влагата, отколкото да се върна в замъка...

Уно каза начумерено:

— Кажете му да не ми дърпа ушите...

— Марш, вълче! — добродушно пробоботи баронът. — И донеси бира. Изпотих си и трябва да си наваксам изгубената течност.

Баронът наваксва изгубената течност половин час и леко се оклюма. В интервалите между глътките той разправи на Румата своите неприятности. Няколко пъти изруга „тези пикници, съседите, които се научиха да идват в замъка. Дойдат още сутринта уж на лов, а после, докато си отвориш устата, всички вече са пияни и секат мебелите. Пръснат се по целия замък, навсякъде цапат, обиждат прислугата, осакатяват кучетата и дават отвратителен пример на младия баронет. После те се разотидат по домовете си, а ти, пиян като пън, оставаш сам, очи с очи с баронесата...“

В края на разказа си баронът съвсем се разстрои и дори понечи да иска есторско, но се сепна и каза:

— Румата, приятелю, да излезем оттук! Избата ви е прекалено богата... Да вървим някъде!

— Но къде?

— Няма значение къде. Може и в „Сива радост“...

— Хм... — каза Румата — Какво ще правим в „Сива радост“?

Баронът помълча известно време, като ожесточено дърпаше мустака си.

— Как какво? — каза най-последно. — Чудно ми е дори... Ще поседим, ще си поприказваме...

— В „Сива радост“? — попита Румата със съмнение.

— Да. Разбирам ви — каза баронът. — Тава е ужасно... Но все пак да излезем. Тук през цялото време се изкушавам да поискам есторско!...

— Оседлайте ми коня — каза Румата и отиде в кабинета да си вземе преподавателя.

След няколко минути те язدهа един до друг по тясната, потънала в непрогледна тъмнина уличка. Баронът се пооживи малко и на висок глас взе да разправя какъв глиган били хванали с хрътките по-миналия ден, какви прекрасни качества имал младият баронет, за чудото в манастира „Свети Тука“, където отец-игуменът бил родил от бедрото си момче с шест пръста... През това време не забравяше да се забавлява: от време на време надаваше вълчи вой, дюдюкаше и шибаше с камшика по спуснатите кепенци.

Когато наближиха „Сива радост“, баронът спря коня и дълбоко се замисли. Румата чакаше. Замърсените прозорци на пивницата ярко светеха, конете на коневръза пристъпваха от крак на крак, начервосаните проститутки, насядали една до друга на скамейката под прозореца, лениво си подхвърляха ругатни, двама слуги с усилие вкарваха през широко разтворените врати огромна бъчва, покрита с петна от селитра.

Баронът тъжно каза:

— Сам... Като си помисля, страшно ми става — цяла нощ е пред мене и — сам! И тя там сама...

— Не се ядосвайте толкова, приятелю — каза Румата. — Нали с нея е баронетът, а с вас съм аз.

— Това е съвсем друго — каза баронът. — Нищо не разбирате, приятелю. Вие сте прекалено млад и лекомислен... Сигурно дори ви прави удоволствие да гледате тези мръсници...

— Защо пък не? — възрази му Румата, като с любопитство гледаше барона. — Според мене, те са много приятни момичета...

Баронът поклати глава и саркастично се усмихна.

— На онази там, която стои — каза той високо, — задникът ѝ виси. А онази, която сега се чеше, изобщо няма задник... Това са

крави, приятелю, в най-добрия случай — крави. Спомнете си баронесата. Какви ръце, каква грация... Каква осанка, приятелю...

— Да — съгласи се Румата. — Баронесата е прекрасна. Да се махаме оттук.

— Къде? — тъжно каза баронът. — И защо? — На лицето му изведнъж се изписа решителност. — Не, приятелю, никъде няма да мръдна оттук. А вие, както щете. — Той започна да слиза от коня. — Макар че ще ми бъде много обидно, ако ме оставите тук сам.

— Разбира се, ще остана с вас — каза Румата. — Но...

— Никакво „но“ — каза баронът.

Те подхвърлиха поводите на дотичалия слуга, гордо минаха край проститутките и влязоха в салона. Тук не можеше да се диша. Пламъчетата на светилниците едва мъждукаха през мъглата от изпарения като в голяма и много мръсна баня. Около дългите маси пиеха, ядяха, кълняха се, смееха се, плачеха, целуваха се и пееха неприлични песни потни войници с разкопчани мундири, морски скитници с цветни халати, жени с едва прикрити гърди, сиви щурмоваци с брадви между краката, занаятчии с изпокъсани дрипи. Отляво през мъглата се виждаше тезгяхът, където съдържателят, седнал на специално възвишение сред грамадните бъчви, ръководеше рояка крадливи слуги, а отдясно — яркият правоъгълник на входа към чистата половина: за благородни донове, уважавани търговци и сивото офицерство.

— В края на краищата защо пък да не си пийнем? — раздражено попита барон Пампа, хвана Румата за ръкава и забърза към тезгяха през тесния проход между масите, дращейки гърбовете на седналите с шиповете на поязната гарнитура на ризницата си. При тезгяха измъкна от ръцете на собственика обемист черпак, с който той разливаше вино в чашите, мълчаливо го пресуши до дъно и съобщи, че сега всичко е пропаднало и не остава нищо друго, освен хубавичко да се повеселят. После се обърна към стопанина и гръмогласно попита има ли в заведението място, където благородниците могат прилично и скромно да прекарат времето си, без да се стесняват от съседството на всякаква измет, разни голтаци и крадци. Собственикът го увери, че тъкмо в това заведение има такова място.

— Отлично! — тържествено каза барокът и хвърли на собственика няколко жълтици. — Донесете на мен и на този дон

всичко най-хубаво и нека ни прислужва не някоя лигла и стърчиопашка, а почтена възрастна жена.

Собственикът лично придружи благородните донове до чистата половина. Тук имаше малко хора. В единия ъгъл мрачно се веселеше компания сиви офицери — четирима лейтенанти с тесни мундирчета и двама капитани с отличителните знаци на министерството за защита на короната. До прозореца пред голяма кана с тясно гърло скучаеха двама млади аристократи с вкиснати физиономии на крайно разочаровани хора. Близо до тях се бяха разположили група обеднели донове с протрити яки и закърпени плащове. Те пиеха на малки глътки бира и час по час оглеждаха помещението с алчни погледи.

Баронът се сгромоляса на свободната маса, погледна под вежди към сивите офицери и промърмори: „Обаче и тук не е без измет...“ Но в този момент една едра леличка с престилка донесе първото. Баронът изкряка, измъкна от пояса кинжала си и започна да се весели. Той мълчаливо лапаше солидните парчета еленско, купищата мариновани миди, планини от морски раци, чинии със салати и майонези и ги заливаше с водопади от вино, бира, квас и вино, смесено с бира и медовина. Обеднелите донове по един по двама взеха да се прехвърлят на неговата маса и баронът ги посрещаше с юнашко махване на ръка и оригване.

Изведнъж той престана да яде, втренчи в Румата ококорени очи и пробоботи с груб глас:

— Аз отдавна не съм бил в Арканар, приятелю! И ще ви кажа честно, че тук нещо не ми харесва.

— Какво точно, бароне? — с интерес попита Румата, като оглозгваше едно пилешко крило.

По лицата на бедните донове се изписа почтително внимание.

— Кажете ми, приятелю! — рече баронът, като изтриваше изцапаните си ръце с края на плаща. — Кажете, благородни донове! Откога в столицата на негово величество нашия крал потомците на най-старите родове в Империята не могат крачка да направят, без да се сблъскат с разни там бакали и касапи.

Бедните донове се спогледаха и взеха да се отдръпват. Румата хвърли поглед в ъгъла, където седяха сивите. Сивите бяха престанали да пият и гледаха барона.

— Ще ви кажа каква е работата, благородни донове — продължи барон Пампа. — Всичко това става, защото вие тук сте се уплашили. Търпите ги, защото се страхувате. Ти например се страхуваш! — извика той и се вторачи в най-близкия беден дон. Донът се умърлуши и се отдалечи с бледа усмивка. — Страхливци! — кресна баронът. Мустаците му щръкнаха.

Но от бедните донове нямаше голяма полза. Те явно не искаха да се бият, искаха да си пийнат и да си хапнат.

Тогава баронът праметна крак през пейката, засука десния си мустак и вперил поглед в ъгъла, където седяха сивите офицери, заяви:

— Аз пък от нищо не се боя! Бия сивата паплач, щом ми падне.

— Какво плещи тази бъчва? — с висок глас попита сивият капитан с продълговато лице.

Баронът доволен се усмихна. С трясък се измъкна от масата и се качи на пейката. Румата, вдигнал вежди, се залови с второто крилце.

— Ей вие, сиви типове! — развика се баронът, напъвайки се, сякаш офицерите бяха на километър от него. — Да знаете, че преди три дни барон Пампа дон Бау тегли хубав пердах на вашите. Разбирате ли, приятелю — обърна се той към Румата, — пиехме си с отец Кабани вечерта у нас в замъка. Изведнъж тича моят коняр и ми съобщава, че една шайка сиви разрушава кръчмата „Златната подкова“. Моята кръчма, на моята родова земя. Командувам: „На конете!...“ — и право там. Кълна се в шпората си, цяла шайка бяха там, двайсет души! Заловили някакви трима души и се напили като свине... Тези бакали дори не умеят да пият... и започнали да пердашат всички и всичко да чупят. Сграбчих едного за краката и майтапът започна! Гоних ги чак до „Тежките мечове“... Няма да повярвате, приятелю, кръв до коляно имаше и колко брадви останаха...

Тук разказът на барона беше прекъснат. Капитанът с продълговатото лице замахна и тежкия метален нож издрънча в нагръдната плоча на баронската ризница.

— Откога чакам — каза баронът и измъкна от ножицата грамадния нож с две дръжки.

С неочаквана пъргавина той скочи на пода, блестящата плоскост на меча разсече въздуха и преряза таванската греда. Баронът изруга. Таванът увисна и по главите се посипа прах.

Всички скочиха на крака. Бедните донове се отдръпнаха до стените. Младите аристократи се покатериха на масата, за да виждат по-добре. Сивите насочиха саби напред, наредиха се в полукръг и със ситни крачки тръгнаха към барона. Само Румата продължаваше да седи и си правеше сметка от коя страна на барона може да стане, за да не го закачи мечът.

Широкото острие зловецъ съскаше и описваше блестящи кръгове над главата на барона. Баронът смайваше въображението. Приличаше донякъде на товарен хеликоптер, чиято перка се върти на празен ход.

Сивите го заобиколиха от три страни, но бяха принудени да спрат. Един от тях несполучливо застана с гръб към Румата, Румата се пресегна през масата, сграбчи го за яката, повали го по гръб върху съдовете с остатъци от яденето и го перна със саблен удар под ухото. Сивият затвори очи и затихна. Баронът подвикна:

— Заколете го, благородни Румата, а аз ще довърша останалите!

Ще ги избие всичките, с неудоволствие си помисли Румата.

— Слушайте — каза той на сивите. — Да не си разваляме взаимно веселата нощ. Няма да издържите срещу нас. Хвърлете оръжието и се махайте оттук.

— Как не — сърдито възрази баронът. — Искам да се бия! Нека се бият! Бийте се де, дявол да ви вземе!

С тези думи той тръгна към сивите, като все по-бързо въртеше меча. Сивите отстъпваха, силно пребледнели. Те сигурно никога през живота си не бяха виждали товарен хеликоптер. Румата скочи през масата.

— Чакайте, приятелю — каза той. — Няма за какво да се караме с тези хора. На вас не ви харесва тяхното присъствие, нали? Те ще си отидат.

— Без оръжие няма да си отидем — мрачно заяви един от лейтенантите. — Ще загазим. Аз съм от патрула.

— Дявол ви взел, вървете си с оръжието — разреши им Румата. — Сабите в ножниците, ръце на тила и минавайте един по един. И без подлости. Кокалите ще ви строша.

— Но как ще излезем? — сърдито попита капитанът с дългото лице. — Този дон ни прегражда пътя!

— И ще го преграждам — заинати се баронът.

Младите аристократи подигравателно се засмяха.

— Добре тогава — каза Румата. — Аз ще държа барока, а вие протичайте, но по-бързо — не мога дълго да го държа! Ей там, на вратите, махнете се!... Бароне — каза той като обгърна Пампа през огромния кръст. — Струва ми се, приятелю, че забравихте едно важно обстоятелство. Вашите деди са употребявали този славен меч само за благороден бой, защото е казано: „Не вади меч в пивница“.

Баронът продължаваше да върти меча, но на лицето му се появи нещо като мисъл.

— Ами аз нямам друг меч — нерешително каза той.

— Толкова по-добре!... — многозначително каза Румата.

— Така ли мислите? — Баронът все още се колебаеше.

— Вие знаете по-добре от мене!...

— Да — каза баронът. — Прав сте. — Той погледна нагоре, към ръката си, която бясно въртеше меча. — Няма да повярвате, скъпи Румата, но мога да издържа така три-четири часа и да не се уморя... Ах, защо сега не ме види тя?

— Аз ще ѝ разкажа — обеща му Румата.

Баронът въздъхна и свали меча. Сивите побягнаха сгущени покрай него. Баронът ги изпрати с поглед.

— Не зная, не зная... — нерешително каза той. — Какво смятате, правилно ли постъпих, като не ги изпратих с ритници по задниците?

— Съвсем правилно — увери го Румата.

— Добре тогава — каза баронът, като пъхаше меча в ножницата. — Щом не успяхме да се побием, сега вече имаме право мъничко да си пийнем и хапнем.

Той хвана за краката и смъкна от масата сивия лейтенант, който продължаваше да лежи в безсъзнание и със звучен глас гракна:

— Ей, стопанке! Вино и ядене!

Младите аристократи се приближиха и учтиво го поздравиха с победата:

— Дребна работа, дребна работа — добродушно каза баронът. — Шестима дръгливи бабаити, страхливи като всички бакали. В „Златната подкова“ пръснах двацетина такива... Голям късмет имах — обгърна се той към Румата, — че тогава не си носех бойния меч. Можех да се заплесна и да го извадя. И макар „Златната подкова“ да не е заведение, а само кръчма...

— Някои точно така казват — рече Румата. — „Не вади меч в кръчма“.

Стопанката донесе нови чинии с месо и нови кани с вино. Баронът запретна ръкави и се залови за работа.

— Кои бяха онези трима пленници, които освободихте в „Златната подкова“? — попита Румата.

— Да съм освободил ли? — Баронът спря да дъвче и втренчено погледна в Румата. — Но, благородни приятелю, аз вероятно не съм се изразил достатъчно точно. Никого не съм освобождавал. Те бяха арестувани, а това си е работа на държавата... От къде на къде ще взема да ги освобождавам? Някакъв дон, вероятно голям страхливец, един старец книжник и слугата му... — Той сви рамене.

— Да, разбира се — тъжно каза Румата.

Баронът изведнъж почервеня и страшно ококори очи.

— Какво?! Пак ли?! — ревна той.

Румата се обърна. На вратата стоеше дон Рипат. Баронът се размърда, взе да събаря скамейки и чинии. Дон Рипат многозначително погледна Румата в очите и излезе.

— Моля да ме извините, бароне — каза Румата и стана. — Кралска служба...

— А... — разочаровано рече баронът. — Съчувствувам ви... За нищо на света не бих се хванал на служба!

Дон Рипат чакаше зад самата врата.

— Какво ново? — попита Румата.

— Преди два часа — сериозно съобщи дон Рипат — по заповед на министъра на защитата дон Реба арестувах и отведох във Веселата кула дона Окана.

— Да — каза Румата.

— Официално беше обвинена в шпионаж. Но... — Дон Рипат се запъна и наведе очи. — Мисля... Струва ми се...

— Разбирам — каза Румата.

Дон Рипат вдигна към него виновни очи.

— Бях безсилен... — започна той.

— Това не е ваша работа — пресипнало каза Румата.

Очите на дон Рипат отново станаха оловни. Румата му кимна и се върна на масата. Баронът довършваше чинията с пълнени сепни.

— Есторско! — каза Румата. — И да донесат още! — Той се изкашля. — Ще се веселим. Дявол да го вземе, ще се веселим.

... Когато Румата дойде на себе си, откри, че се намира сред едно обширно празно място. Разсъмваше се, далече някъде с пресипнали гласове кукуригаха петли часомери. Грачеха врани, които на огромно ято кръжаха над някаква неприятна купчина наблизко, миришеше на влага и гнило. Мъглата в главата му бързо се разпръскваше и отново се връщаше познатото състояние на пронизителна бистрота и яснота на възприятията, на езика му приятно се топеше ментовата горчилка. Смъдяха го силно пръстите на дясната ръка. Румата приближи до очите си стиснатия юмрук. Кожата на ставите беше одрана, а в юмрука си стискаше празна ампула от каспарамид, могъщо средство против алкохолно отравяне, с което Земята от предпазливост снабдяваше разузнавачите си на изостаналите планети. Изглежда чак тук, на празното място, преди окончателно да изпадне в свинско състояние, той несъзнателно почти инстинктивно беше излял в устата си цялото съдържание на ампулата.

Местността му беше позната — точно пред него се чернееше кулата на изгорялата обсерватория, а по-вляво в полумрака се мяркаха тънките като минарета стражеви кули на кралския дворец. Румата пое дълбоко влажен студен въздух и си тръгна към къщи.

Барон Пампа се повесели тази нощ славно. Придружен от групата бедни донове, които бързо губеха човешкия си облик, той направи гигантско турне из арканароките кръчми, пропи всичко, дори разкошния си пояс, унищожи невероятно количество алкохол и мезета, пътем предизвика най-малко осем побоя. Във всеки случай Румата можа да си спомни ясно осем боя, в които се беше намесил, да разтървава биещите се и да не допусне да стане убийство. От тази мъгла излизаха ту хищни муцуни с ножове в зъбите, ту глупаво-тъжното лице на последния беден дон, когото барон Пампа се опита да продаде в робство на пристанището, ту разяреният дългокос ируканец, който злобно настояваше благородните донове да му върнат конете.

Първоначално той продължаваше да си бъде разузнавач. Пиеше наравно с барона: ируканско, есторско, соанско, арканарско, но пред всяка нова поръчка вино крадешком слагаше под езика си таблетка каспарамид. Той още запазваше способността си да разсъждава и по навик отбелязваше струпванията на сиви патрули по пресечките и при

мостовете, постът от конници варвари на соанското шосе, където баронът сигурно щеше да бъде застрелян, ако Румата не знаеше наречието на варварите. Той ясно помнеше колко го беше учудила мисълта, че неподвижните редици от странни войници с дълги черни плащове с качулки, строени пред Патриотичното училище, са манастирска дружина. Какво търси тук църквата — помисли си той тогава. — Откога църквата в Арканар взе да се меси в светските работи?

Той се напиваше бавно, но все пак се напи някак си изведнъж, със скок; и когато в един момент на проясняване видя пред себе си разрязана дъбова маса в съвсем непозната стая, голия меч в ръцете си и ръкопляскащите бедни донове наоколо, изведнъж му се мярна мисълта, че е време да си върви. Но беше късно. Беше го завладяла вълна от бяс и отвратителна, непристойна радост, че се е освободил от всичко човешко. Той продължаваше да си бъде жител на Земята, разузнавач, наследник на пламенни и железни хора, които не щадяха себе си и не щадяха никого в името на великата цел. Той не можа да стане Румата Есторски, плът от плътта на двадесет поколения войнствени прадеди, прославени с грабеж и пианство. Но не беше вече комунар. Нямаше вече задължения пред Експеримента. Занимаваха го само задълженията му пред самия себе си. Той вече нямаше съмнения. Всичко му беше ясно, абсолютно всичко. Точно знаеше кой е виновен за всичко и знаеше точно какво иска: да сече наляво и надясно, да пали, да хвърля по стъпалата на двореца върху копията и вилите на ревящата гълпа...

Румата трепна и измъкна мечовете от ножниците. Остриетата бяха нащърбени, но чисти. Помнеше, че беше се бил с някого, но с кого? И как беше свършил боят?...

... Пропиха конете. Бедните донове изчезнаха някъде. Румата — и това помнеше — довлече барона в къщи. Пампа дон Бау беше бодър, напълно трезвен и готов да продължи веселбата — само дето не можеше да се държи на крака. Освен това, кой знае защо, той смяташе, че току-що се е разделил с милата баронеса и сега е на поход срещу своя стар враг барон Каска. („Представете си, приятелю, този негодник родил от бедрото си хлапе с шест пръста и го кръстил Пампа...“) „Слънцето залязва — заяви той, гледайки гоблена, изобразяващ изгрева на слънцето. — Бихме могли цяла нощ да гуляем, благородни

донове, но бойните подвизи искат сън. Нито капка вино по време на поход. Освен това баронесата ще се сърди.“

Какво? Легло ли? Нашето легло е чулът на бойния кон. И като каза това, смъкна от стената злополучния гоблен, зави се с него презглава и с трясък се стовари в ъгъла под светилника. Румата нареди на Уно да сложи до барона кофа с разсол и каче с кисели краставички. Лицето на хлапето беше сърдито и сънливо. „Ама сте се натряскали — мърмореше то. — Очите са ви станали разногледни...“ — „Мълчи глупак“ — каза му тогава Румата... После стана нещо. Нещо много лошо, което го накара да бяга през целия град до този пущинак. Нещо много, много лошо, непростимо, срамно...

Спомни си го, когато вече приближаваше дома си и щом си го спомни, спря.

Той блъсна Уно настрана и се изкачи по стълбите, отвори широко вратата и нахълта при нея като господар и в светлината на кандилото видя бялото ѝ лице, големите ѝ очи, изпълнени с ужас и отвращение, и в тези очи видя себе си — залитащ, с увиснала влажна уста, с ожулени юмруци, с мръсни дрехи, нахален и подъл простак със синя кръв. И този поглед го блъсна назад, към стълбището, надолу, към антрето, навън, на тъмната улица и все по-далеч, по-далеч, по-далеч, колкото се може по-далеч...

Със стиснати зъби и чувствавайки, че вътре в него всичко е изстинало и се е вледенило, той полекичка отвори вратата и на пръсти влезе в антрето. В ъгъла, като гигантско морско млекопитаещо, мирно спеше и пухтеше баронът. „Кой там?“ — викна Уно, който дремеше на скамейката с арбалет на колената. „Тихо — шепнешком каза Румата. — Хайде в кухнята. Дай бъчва с вода, оцет, чиста кърпа, бързо!“

Той дълго, яростно и с рядка наслада се облива с вода и се три с оцет, смъквайки от себе си нощната мръсотия. За разлика от друг път Уно мълчаливо шеташе около него. И едва след това, когато помагаше на доната да закопчае идиотските лилави панталони с токи отзад, навъсено му съобщи:

— Нощес, след като офейкахте, Кира слиза и пита идвал ли си е донът или не, изглежда е сметнала, че ѝ се е присънило. Казах ѝ, че откакто вечерта сте отишли на караул, не сте се връщали...

Румата се извърна и тежко въздъхна. Не му стана по-леко. Полошо дори.

— ... А аз цяла нощ седях с арбалета над барона, страх ме беше, че както си е пиан, ще рече да се качи горе.

— Благодаря ти, малкия — с усилие каза Румата.

Навлече си обувките, излезе в антрето, постоя малко пред тъмното метално огледало. Каспирамидът действуваше идеално. В огледалото се виждаше един фин, благороден дон с малко удължено след уморителното нощно дежурство лице, но съвсем благоприличие. Влажните коси, прихванати от златния обръч, плавно и красиво падаха от двете страни на лицето. Румата машинално оправи обектива над веждите си. Хубави сцени са наблюдавали днес от Земята, мрачно си помисли той.

По това време се беше разсъмнало. През прашните прозорци надникна слънцето. Затракаха кепенци. Вън си подвикваха сънливи гласове. „Спахте ли добре, брат Кирис?“ — „Благодарение на бога, спокойно, брат Тика. Слава богу, нощта мина.“ — „А пък някой искаше да влезе у нас през прозорците. Казват, че благородният дон Румата гулял през нощта.“ — „Говори се, че имал гост“. — „Ами това сега гуляй ли е? Помня, по времето на младия крал веднъж така гуляха, че не видяха кога изгориха половина град.“ — „Да ви кажа аз, брат Тика. Да благодарим на бога, че имаме за съсед такъв дон. Веднъж през годината гуляе, пък и то ни се вижда много...“

Румата се изкачи горе, почука и влезе в кабинета. Кира седеше в креслото както вчера. Тя вдигна очи и със страх и тревога го погледна в лицето.

— Добро утро, мъничка моя — каза той, отиде при нея, целуна я по ръцете и седна в креслото срещу нея.

Тя продължаваше да го гледа изпитателно, след това попита:

— Умори ли се?

— Да, мъничко. И трябва пак да вървя.

— Да ти приготвя ли нещо?

— Благодаря, не трябва. Уно ще ми приготви. Само якичката ми напръскай с парфюм.

Румата чувствуваше, че между тях започва да се издига стена от лъжа. Отначало тъничка, след това все по-дебела и по-яка. За цял живот, тъжно си помисли той. Притворил очи, той седеше, а тя пръскаше с разни парфюми широката му яка, бузите, челото, косите. После тя каза:

— Дори няма да ме попиташ как съм спала.

— Как, миличката ми?

— Сънувах сън. Разбираш ли, страшен сън, много страшен сън.

Стената стана дебела като крепостна.

— На ново място винаги е така — каза Румата фалшиво. — Пък сигурно и баронът е вдигал голям шум долу.

— Да поръчам ли закуска? — попита тя.

— Поръчай.

— Ами какво вино обичаш сутрин?

Румата отвори очи.

— Поръчай вода — каза той. — Сутрин не пия.

Тя излезе и той чу как със спокоен звънлив глас разговаряше с Уно. После се върна и седна на облегалката на креслото му и започна да му разказва съня си, а той я слушаше, вдигаше вежди и усещаше, че от минута на минута стената става все по-дебела и по-непокатима и че тя завинаги го отделя от единствения човек, който наистина му беше скъп в този грозен свят. И тогава той с всичка сила удари с цялото си тяло стената.

— Кира — каза той. — Това не беше сън.

И нищо особено не се случи.

— Бедният ми — каза Кира. — Почакай, сега ще ти донеса разсол...

ПЕТА ГЛАВА

Съвсем до скоро дворецът на арканарските крале беше един от най-просветените в Империята. При двореца имаше учени, повечето, разбира се, шарлатани, но имаше и такива като Багир Кисенски, който беше открил сферичността на планетата; придворният знахар Тата, който беше изказал гениалното предположение, че епидемиите се появяват от дребни, незабележими за човешкото око червеи, разнасяни от вятъра и водата; алхимикът Синда, който подобно на всички алхимици търсеше начин за превръщане на глината в злато, а беше открил закона за запазване на веществото. При арканарския двор имаше и поети, повечето блюдолизци и ласкатели, но имаше и такива като Пепин Славният, автор на историческата трагедия „Походът на север“; Цурен Правдивият, написал над петстотин балади и сонети, на които народът беше съчинил музика; така също и Гур Съчинителят, създал първия в историята на империята светски роман — тъжна история на един принц, който обикнал една прекрасна варварка. В двореца имаше и великолепни артисти, танцьори и певци. Знаменити художници покриваха стените с непогръкващи фрески, славни скулптори украсяваха дворцовите паркове със своите творения. Не може да се каже, че арканарските крале бяха привърженици на просветата или познавачи на изкуствата. Това просто се смяташе за прилично като церемонията на утринното обличане или величествените гвардейци пред главния вход. Аристократичната търпимост стигаше понякога дотам, че някои учени и поети ставаха важни вингета в държавния апарат. Например само преди половин век ученият алхимик Ботса заемаше сега премахнатия като ненужен пост министър на подземните богатства. Той откри няколко рудника и прослави Арканар с няколко чудесни сплави, чиято тайна отнесе в гроба си. А Пепин Славния съвсем доскоро ръководеше просветата в държавата, докато министерството на историята и литературата, оглавявано от него, не беше сметнато за вредно и разлагащо умовете.

Разбира се, и преди се случваше някой художник или учен, неугоден на кралската фаворитка, тъпа и сладострастна особа, да бъде продаден в чужбина или отровен с арсеник, но едва сега дон Реба се залови с тази работа както трябва. През годините, откакто заемаше поста на всемогъщ министър за защита на короната, той направи сред хората на арканарската култура такива опустошения, че предизвика недоволството дори сред някои благородни велможи, които заявяваха, че дворецът е станал скучен и че по време на баловете не може да се чуе нищо друго освен глупави клюки.

Багир Кисенски беше обвинен в лудост, което граничеше с държавно престъпление, и хвърлен в тъмница. Румата едва го спаси и го прехвърли в метрополията. Неговата обсерватория изгоря, а оцелелите му ученици се разбягаха кой накъдето види. Придворният знахар Тата заедно с петима други придворни знахари изведнъж се оказа отровител, който по внушение на херцог Ирукански уж заговорничил против личността на краля, при изтезанията си беше признал всичко и беше обесен на Кралския площад. Румата направи опит да го спаси, раздаде тридесет килограма злато, изгуби четири агента (благородни донове, които не знаеха какво вършат), за малко не беше заловен и той, беше ранен при опита да измъкне на сила осъдените, но не можа да направи нищо. Това беше първото му поражение, след което разбра най-после, че дон Реба не е случайна фигура. Когато след една седмица научи, че имат намерение да обвинят алхимика Синда, че бил скрил от хазната тайната на философския камък, Румата, разярен от поражението си, направи в дома на алхимика засада и маскирал лицето си с черна кърпа, сам обезоръжи щурмоваците, дошли за алхимика, нахвърля ги вързани в мазето и още същата нощ изпрати и без това нищо неразбрания Синда в пределите на Соан, където той само вдигна рамена и продължи да търси философския камък, под наблюдението на дон Кондор. Поетът Пепин Славния изведнъж се подстрига за монах и се оттегли в един уединен манастир. Цурен Правдивия, изобличен в престъпна двусмисленост и кокетирание с вкусовете на низшите съсловия, лишен от чест и имущество, се опита да спори, четеше по кръчмите, сега вече открито, разрушителни балади, два пъти беше пребит от патриотични личности и едва тогава се съгласи с убеждаванията на своя голям приятел и ценител дон Румата и замина за метрополията. Румата го

запомни завинаги: синкавоблед от пиянство, стои, вкопчил тънките си ръце в дебелия корабни въжет, на палубата на заминаващия кораб и със звънлив, младежки глас декламира високо своя прощален сонет: „Като лист увехнал пада ми в душата“. Що се отнася до Гур Съчинителя, след един разговор в кабинета на дон Реба той беше разбрал, че арканарският принц не е могъл да обикне една жена от вражески род, сам беше хвърлял на Кралския площад книгите си в огъня и сега, прегърбен, с мъртвешко лице, когато кралят се появеше, стоеше сред тълпата от придворни и при едва доловимия жест на дон Реба излизаше напред и четеше ултрапатриотични стихове, които навяваха тъга и прозявка. Артистите сега играеха все една и съща пиеса — „Гибелта на варварите или маршал Тоц, крал Пиц Първи Арканарски“. А певците предпочитаха главно вокалните концерти с оркестър. Останалите живи художници рисуваха фирми. Впрочем двама или трима бяха успели да останат в двореца и рисуваха портрети на краля заедно с дон Реба, който почитателно го държи под ръка (разнообразието не се насърчаваше: кралят се рисуваше като двадесетгодишен красавец с ризница, а дон Реба като зрял мъж с внушително лице).

Да, арканарският дворец беше станал скучен. Въпреки това велможите, благородни донове без работа, гвардейските офицери и лекомислените красавици дони — едни от суетност, други по навик, трети от страх — като преди всяка сутрин изпълваха дворцовите зали. Откровено казано, мнозина изобщо не забелязаха промените. В концертите и състезанията на поетите в миналото те най-много ценяха антрактите, през които благородните донове говореха за качествата на ловджийските кучета или си разказваха вицове. Те още бяха способни на не много дълъг диспут за качествата на съществата от онзи свят, затова пък въпросите за формата на планетата и за причините на епидемиите смятаха направо за неприлични. Сред гвардейските офицери предизвика известна скръб изчезването на художниците, между които имаше майстори в изобразяването на голото тяло...

Румата дойде в двореца малко късно. Утринният прием беше вече започнал. В залите се тълпеше народ, чуваше се ядосаният глас на краля и отекваха мелодичните команди на министъра на церемониите, който ръководеше обличането на краля. Придворните обсъждаха главно нощното произшествие. Някакъв престъпник с лице на

ируканец проникнал през нощта в двореца, въоръжен с кама, убил часовоя и нахлул в спалнята на краля, където уж бил обезоръжен лично от дон Реба, арестуван и по пътя за Веселата кула разкъсан на парчета от обезумялата от преданост тълпа патриоти. Това беше вече шестият атентат през последния месец и затова самият факт почти не предизвика интерес. Обсъждаха се само подробностите. Румата научи, че като видял убиеца, негово величество се надигнал от леглото, закрил с тялото си прекрасната донна Мидара и произнесъл историческите думи: „Вън, мерзавце!“ Мнозинството на драго сърце вярваше в историческите думи, защото предполагаше, че кралят е взел убиеца за лакей. И всички бяха единодушни, че дон Реба е винаги нащрек и несравним в ръкопашен бой. Румата с любезни думи се съгласи с това мнение и на свой ред разказа току-що измислената история как дон Реба бил нападен от дванадесет разбойника, как той трима оставил на място, а останалите накарал да избягат. Историята беше изслушана с голям интерес и одобрение, след което Румата уж случайно подметна, че историята му е била разказана от дон Сера. Изразът на интерес веднага изчезна от лицата на присъстващите, защото всички знаеха, че дон Сера е знаменит глупак и лъжльо. За донна Окана никой дума не продумваше. Или още не знаеха за станалото, или се правеха, че не знаят.

Като раздаваше любезности и стискаше ръце на дамите, Румата полека-лека се промъкваше в първите редици на натруфената и напарфюмирана, обилно потяща се тълпа. Благородното дворянство тихичко разговаряше. „Точно така, същата кобила. Застъпваше си краката, но бог да ме убие, ако още същата вечер не ми я взе на карти дон Кеу...“, „Колкото до бедрата, благородни дон, те имат необикновена форма. Как го беше казал Цурен... М-м-м... планини от хладна пяна... м-м-м не, хълмове студена пяна... С една дума, мощни бедра“, „Тогавя полекичка отворих прозореца, стиснах кинжала в зъби и представете си, приятелю, усетих, че решетката под мене се огъва...“ „Така го цапнах с ефеса на меча по зъбите, че това сиво куче два пъти се преметна презглава. Можете да му се полюбувате, ето го стои там с такъв вид, сякаш има право на това...“, „... А дон Тамео повърна на пода, подхлъзна се и падна с глава в камината...“ „А монахът й вика: я ми разкажи, красавице, съня си... ха-ха-ха!...“

Ужасно обидно, мислеше си Румата. Ако ме убият сега, това сборище от простаци ще бъде последното нещо, което виждам през живота си. Само внезапност. Ще ме спаси внезапността. Мене и Будах. Да улуча момента и да нападна внезапно. Да го изненадам, да не му дам да отвори уста, да не му позволя да ме убие, изобщо няма за какво да умирам.

Той се промъкна до вратите на спалнята и прихванал с двете ръце мечовете и според етикета леко прегънал крака в коленете, се приближи до кралското ложе. Камердинерите обуваха на краля чорапите. Затаил дъх, министърът на церемониите внимателно следеше сръчните ръце на двамата камердинери. Вдясно от разхвърляното легло стоеше дон Реба и тихо разговаряше с един висок кокалест човек във военна униформа от сиво кадифе. Това беше отец Цупик, един от вождовете на арканарските щурмоваци, полковник от дворцовата охрана. Дон Реба беше опитен придворен. Ако се съдеше по лицето му, ставаше дума най-много за особеностите на кобилата или за добродетелното поведение на кралската племенница. А отец Цупик, като военен и бивш бакалин, не умееше да се владее. Лицето му ставаше мрачно, той хапеше устни, пръстите му се свиваха и разпускаха върху дръжката на меча; в края на краищата той изведнъж мръдна буза, рязко се обърна и нарушавайки всички правила, излезе от спалнята право срещу тълпата вцепенени от такава невъзпитаност придворни. Дон Реба, извинително усмихнат, погледна подире му, а Румата проследи с очи тромавата сива фигура и си помисли: „Ето още един покойник“. Той знаеше за търканията между дон Реба и сивото ръководство. Историята на кафявия капитан Ернст Ръом беше готова да се повтори.

Чорапите бяха обути. Подчинявайки се на мелодичната заповед на министъра на церемониите, камердинерите благоговейно, с връхчетата на пръстите си се заловиха с кралските пантофи. В този момент, като ритна камердинерите с крака, кралят толкова рязко се извърна към дон Реба, че коремът му, който приличаше на здраво натъпкан чувал, се претърколи на едното коляно.

— Омръзнаха ми вашите агенти! — истерично записка той. — Агенти! Агенти! Агенти!... Нощем искам да спя, а не да се сражавам с убийци. Защо да не се нареди така, че да правят агентите денем? Вие сте негоден министър, Реба! Още една такава нощ и ще

заповядам да ви удушат! (Дон Реба се поклони, слагайки ръка на сърцето си.) След атентатите ме боли главата!

Той внезапно млъкна и тъпо се втренчи в корема си. Моментът беше подходящ. Камердинерите се забавиха. Преди всичко трябваше да привлече вниманието върху себе си. Румата измъкна от камердинера десния пантоф, клекна на коляно пред краля и започна почтително да намества пантофа върху дебелия, покрит с коприна крак. Такава беше една от най-древните привилегии на рода на Румата — собственоръчно да обува десния крак на коронованите глави. Кралят тъпо го гледаше. В очите му като пламъче лумна интерес.

— А, Румата! — каза той. — Още ли сте жив? А пък Реба ми обеща да ви удуши! — той се закиска. — Калпав министър е този Реба. Само обещава. Обеща да премахне метежите, а метежите растат. Наблъска някакви сиви простаци в двореца... Аз съм болен, а той избеси всички придворни знахари.

Румата обу пантофа, поклони се и отстъпи две крачки. Той улови погледа на дон Реба, който внимателно го наблюдаваше, и побърза да придаде на лицето си високомерно тъп израз.

— Аз съм съвсем болен — продължаваше кралят, — всичко ме боли. Искам да се оттегля на почивка. Отдавна бих се оттеглил, но без мене всички ще пропаднете, овни...

Надянаха му и втория пантоф. Той стана и веднага изохка, преви се и се хвана за коляното.

— Къде са знахарите? — викаше той. — Къде е добрият ми Тата? Вие го обесихте, глупако, нали? А само като го чуех, ставаше ми по-леко. Мълчете, зная, че е отровител! Плюя на това! Какво от това, че е отровител? Той беше зна-а-а-ахар! Разбирате ли, убицецо? Знахар! Един ще отрови, друг ще излекува! А вие само тровите! По-добре сам да бяхте се обесили! (Дон Реба се поклони, слагайки ръка на сърцето си, и остана в това положение.) Та вие всички избесихте! Останаха само вашите шарлатани! И поповете, които ме поят със светена вода вместо с лекарства... Кой ще ми направи сироп? Кой ще ми разтрие краката с мехлем?

— Кралю! — с цяло гърло каза Румата и му се стори, че всичко в двореца замря. — Стига да заповядате и най-добрият лекар на Империята ще бъде в двореца след половин час.

Кралят го загледа слисано. Рискът беше страшен. Достатъчно беше дон Реба само да мигне... Румата физически усещаше колко съсредоточени очи го гледат сега през перата на стрелите — той знаеше за какво служат редиците от кръгли черни отдушници под тавана. Дон Реба също го гледаше учтиво и с доброжелателно любопитство.

— Какво значи това? — заядливо попита кралят. — Хайде де, заповядам, хайде де, къде е вашият лекар?

Румата се напрегна целият. Струваше му се, че върховете на стрелите вече се забиват в плешките му.

— Кралю — бързо каза той, — заповядайте на дон Реба да ви доведе знаменития доктор Будах.

Изглежда, че дон Реба все пак се смути. Главното беше казано, а Румата беше жив. Кралят извърна очи към министъра за защита на короната.

— Кралю — продължи Румата, вече без да бърза и в необходимия стил. — Тъй като знаех за вашите наистина непоносими страдания и тъй като помня дълга на моя род пред владетелите, аз повиках с писмо от Ирукан знаменития учен лекар доктор Будах. За съжаление обаче пътят на доктор Будах беше пресечен. Сивите войници на уважаемия дон Реба го задържаха миналата седмица и посетнешната му съдба е известна само на дон Реба. Предполагам, че лекарят се намира някъде наблизо, най-вероятно във Веселата кула, и се надявам, че странната неприязън на дон Реба още не се е отразила пагубно върху съдбата на доктор Будах.

Румата затаи дъх и млъкна. Като че ли всичко мина отлично. Дръж се, дон Реба. Той погледна към министъра и изстина. Министърът на защитата на короната ни най-малко не беше се смутил. Той кимаше на Румата с приветлив бащински упрек. Румата не беше очаквал такова нещо. Та той е във възторг, помисли си Румата смаян. Затова пък кралят се държеше, както се очакваше.

— Мошеник! — развика се той. — Ще те удуша! Къде е докторът? Къде е докторът, питам ви? Мълчете! Питам ви, къде е докторът?

Дон Реба излезе напред, като приятно се усмихваше.

— Ваше величество — каза той, — вие сте наистина щастлив владетел, щом като имате толкова много верни поданици, че понякога

те си пречат в стремежа си да ви услужат. (Кралят го гледаше тъпо.) Няма да скрия, че ми беше известен и благородният замисъл на буйния дон Румата, както ми е известно всичко, което става във вашата страна. Няма да скрия, че аз изпратих нашите сиви войници да посрещнат доктор Будах само за да предпазя почтения възрастен човек от случайности в по-нататъшния му път. Няма да крия също така, че не бързах да доведа Будах Ирукански при ваше величество...

— Но как сте посмял? — с упрек попита кралят.

— Ваше величество, дон Румата е млад и толкова неопитен в политиката, колкото е изключително опитен в благороден бой. На него дори през ум не му минава на каква низост е способен херцог Ирукански в бясната си злоба против ваше величество. Но ние с вас знаем това, нали, ваше величество? (Кралят кимна с глава.) И затова сметнах за необходимо предварително да направя малко разследване. Не бих бързал толкова, но ако вие, ваше величество (поклони се ниско на краля) и дон Румата (кимна към Румата), настоявате толкова, още днес следобед доктор Будах, ваше величество, ще се яви пред вас, за да започне лечението.

— Не сте глупак, дон Реба — каза кралят, като помисли малко. — Разследването е хубаво нещо. То никога не пречи. Проклет ируканец... — Той изписка и отново се хвана за коляното. — Проклет крак! Значи следобед? Ще чакаме, ще чакаме.

И опирайки се на рамото на министъра на церемониите, кралят мина край слисания Румата и влезе в тронната зала. Когато той изчезна сред тълпата придворни, която му правеше път, дон Реба приветливо се усмихна на Румата и го попита:

— Струва ми се, че тази нощ сте дежурен при спалнята на принца? Нали не греша?

Румата мълчаливо се поклони.

Румата се влачеше безцелно по безкрайните тъмни, влажни, вмирисани ка амоняк и гнилоч коридори и пасажи на двореца, край разкошни, окичени с килими стаи, край прашни кабинети с тесни прозорци с решетки, край килери, натъпкани със стари съдове, с олющена позлата. Тук почти нямаше хора. Рядко някой придворен се осмеляваше да посети тези лабиринти в задната част на двореца, където кралските апартаменти неусетно преминаваха в канцелариите на министерството за защита на короната. Тук човек лесно можеше да

се заблуди. Всички помнеха случаите, когато един гвардейски патрул, който обикалял двореца околоръст, бил уплашен от дивите викове на един човек, който протягал през решетката на една амбразура изподрасканите си ръце. „Спасете ме! — викал човекът. — Аз съм камер-юнкерът! Не зная как да се измъкна. Два дни нищо не съм ял. Извадете ме оттук!“ (Десет дни между министъра на финансите и министъра на двора се беше водила ожесточена преписка, след което беше решено все пак решетката да се разбие и през тези десет дни на нещастния камерюнкер беше подавано месо и хляб, набучени на върха на една пика.) Освен това тук не беше безопасно. В тесните коридори се сблъскваха пийнали гвардейци, които охраняваха кралската особа, и пийнали щурмоваци, които охраняваха министерството. Биеха се страшно, а като се наситеха, разделяха се и отнасяха ранените. Най-после тук бродеха и умъртвените. За два века в двореца бяха се събрали много такива.

От една дълбока ниша в стената се подаде напред щурмовак часовой с вдигната брадва.

— Забранено е — мрачно заяви той.

— Какво разбираш ти, глупак! — небрежно каза Румата, като го отстрани с ръка.

Той чу, че щурмовакът нерешително тъпче отзад и изведнъж улови мисълта си, че обидните думички и небрежните жестове са му станали рефлекс, че той вече не играе ролята на благородник простак, а до голяма степен е станал такъв. Представи си се такъв на Земята и му стана гадно и срамно. Защо? Какво стана с мене? Къде изчезна възпитаното и грижливо създадено още от детинство уважение и доверие към себеподобния, към човека, към забележителното същество, наречено „човек“? И нищо вече няма да ми помогне, помисли той с ужас. Та аз истински ги мразя и презирам... Не ги съжалявам, не — мразя ги и ги презирам. Мога, колкото си ща, да оправдавам тъпотата и свирепостта на този момък, покрай когото минах сега, социалните условия, ужасното възпитание, всичко друго, но сега ясно виждам, че той е мой враг, враг на всичко, което обичам, враг на приятелите ми, враг на онова, което смятам най-свято. И го мразя не теоретично, не като „типичен представител“, а него самия, него като личност. Мразя лигавата му муцуна, вонята на немитото му тяло, сляпата му вяра, злобата му срещу всичко, което излиза извън

рамките на половите функции и гуляя. И сега това недоносче, което шкембестият баща само преди години е пердашил, мъчейки се да го приучи да търгува с развалено брашно и захаросано сладко, този щръкнал дръвник тъпче от крак на крак, пухти и се мъчи да си спомни параграфите от лошо назубрения устав и хич не може да се сети дали трябва да съсече благородния дон с брадвата, да вика „караул“ или просто да махне с ръка — тъй или иначе, никой няма да научи. И той ще махне ръка на всичко, ще се върне в нишата си, ще пъхне в устата си парче дъвкателна кора и ще жвака, ще пуска слюнки и ще мляска. И нищо на света не го интересува, и за нищо на света не иска да мисли. Да мисли. Ами с какво е по-добър нашият орел дон Реба? Да, естествено, неговата психология е по-заплетена и рефлексите му по-сложни, но мислите му приличат на тези вмирисани на амоняк и престъпления лабиринти на двореца и той е вече съвсем неописуемо гаден — страшен престъпник и безсрамен паяк. Аз дойдох тук, за да обичам хората, да им помогна да се изправят, да видят небето. Не, аз съм лош разузнавач, помисли си той с разкаяние. И никакъв историк. И кога затънах в тресавището, за което говореше дон Кондор? Нима бог има право на друго чувство освен на жалост?

Зад гърба му се чу забързано топуркане на ботуши по коридора. Румата се обърна и кръстоса ръце върху дръжките на мечовете. Към него тичаше дон Рипат, придържайки сабята си до хълбока.

— Дон Румата!... Дон Румата!... — завика той още отдалеч с пресипнал шепот.

Румата пусна мечовете. Дон Рипат дотича до него, озърна се и едва чуто прошепна на ухото му:

— Вече цял час ви търся. В двореца е Вага Колелото! Разговаря с дон Реба в лилавите покои.

Румата за миг дори замижа. След това, като предпазливо се отдръпна, каза с учтиво учудване:

— Имате предвид знаменития разбойник? Нали уж бил екзекутиран или пък изобщо не съществувал?

Лейтенантът облиза сухите си устни.

— Съществува. В двореца е... Мислех, че това ще ви интересува.

— Драги ми дон Рипат — убедително каза Румата, — мене ме интересуват слухове. Клюки. Вицове... Животът е толкова скучен... Вие изглежда неправилно ме разбирате... (Лейтенантът го гледаше с

безумни очи). Помислете си сам — какво ме интересуват мръсните връзки на дон Реба, когото впрочем твърде много уважавам, за да го съдя?... И после извинявайте, бързам... Чака ме дама.

Дон Рипат отново облиза устните си, несръчно се поклони и полуобърнат си тръгна. На Румата изведнъж му хрумна една щастлива мисъл.

— А, тъкмо се сетих, приятелю — приятелски подвикна той. — Харесва ли ви интрижката, която направихме тази сутрин с дон Реба?

Дон Рипат на драго сърце се спря.

— Ние сме много доволни — каза той.

— Нали беше много мило?

— Беше великолепно! Сивото офицерство много се радва, че най-после открито застанахте на наша страна. Такъв умен човек сте, дон Румата, пък другарувате с бароните, с благородните дегенерати...

— Драги ми Рипат! — високомерно каза Румата, като се извърщаше, за да си тръгне. — Вие забравяте, че от висотата на моя произход не се вижда никаква разлика дори между краля и вас. Довиждане.

Той с широка крачка закрачи по коридорите, като уверено свиваше в напречните пасажи и мълчаливо отстраняваше часовите. Още не си представяше ясно какво се кани да направи, но разбираше, че това е чуден и рядък късмет. Той трябваше да чуе разговора между двамата паяци. Ненапразно дон Реба беше обещал за живия Вага четиринадесет пъти повече, отколкото за мъртвия Вага...

Изад лилавите завеси срещу него излязоха двама сиви лейтенанти с голи саби.

— Здравейте, приятели — каза дон Румата, като спря между тях. — Министърът в кабинета си ли е?

— Министърът е зает, дон Румата — каза единият лейтенант.

— Ще почакам — каза Румата и мина през завесите.

Тук беше непрогледно тъмно. Румата пипнешком се промъкваше между кресла, маси и чугунени светилници. Няколко пъти ясно чу нечие пъхтене над ухото си и го лъхна силен мирис на чесън и спирт. След това видя тъничка ивица светлина, дочу познатото гъгниво тенорче на уважаемия Вага и спря. В същия миг едно острие на копие предпазливо го натисна между плешките. „По-кратко, дръвник! — каза той ядосано, но тихо. — Аз съм, дон Румата.“ Копието се отдръпна.

Румата премести креслото към ивицата светлина, седна, изпъна краката си и се прозя така, че да се чуе. После започна да наблюдава.

Паяците бяха се срещнали. Дон Реба седеше в напрегната поза, опрял лакти на масата и сплел пръстите си. Вдясно от него върху купчина книжа имаше тежък метален нож с дървена дръжка. Върху лицето на министъра имаше любезна, макар и малко вдървена усмивка. Уважаемият Вага седеше на дивана гърбом към Румата. Той приличаше на стар, малко чудат велможа, който през последните тридесет години не е излизал от извънградския си дворец.

— Моите апапи са готови — говореше той, — на бърза ръка ще им свият саомите. Ама бутнете двайсет дълги кемера. Много е гот да резнем сурите. А мангизите са кът. Само така ще стане заварката. Това ни е условието...

Дон Реба се попипа по бръснатата брадичка.

— Много ще ни оскубете — замислено каза той.

Вага вдигна рамене.

— Това ни е условието. Каква ни е авантата да се маризим заради вас. Таф ли си?

— Таф съм — решително каза министърът на защитата на короната.

— Това се искаше — каза Вага и стана.

Румата, който слушаше смаян тази галиматия, видя на лицето на Вага пухкави мустаци и остра побеляла брадичка. Истински придворен от времето на бившето регентство.

— Приятно ми беше, че си поговорихме — каза Вага.

Дон Реба също стана.

— Разговорът с вас ми достави голямо удоволствие — каза той.
— За пръв път виждам такъв смел човек като вас, уважаеми...

— И аз — с отегчен глас каза Вага. — Аз също съм възхитен и се гордея със смелостта на първия министър на нашето кралство.

Той се обърна гърбом към дон Реба и тръгна към изхода, опирайки се на жезъла. Дон Реба, без да сваля от него замисления си поглед, разсеяно сложи ръка върху дръжката на ножа. В същия миг зад гърба на Румата някой започна силно да диша и покрай ухото му към процепа между завесите се провря дългата кафява цев на една тръба за духане. Дон Реба постоя една секунда, сякаш се ослушваше, след това седна, дръпна чекмеджето на масата, извади купчина книжа и се унесе

в четене. Зад гърба на Румата някой плюна, тръбичката се измъкна. Всичко беше ясно. Паяците се бяха договорили. Румата стана и настъпвайки нечий крак, взе да се промъква към изхода от лилавите покои.

Кралят обядваше в огромна зала с два реда прозорци. Върху тридесетметровата маса се сервираше за сто души: кралят, дон Реба, лицата от кралския род (двадесетина пълнокръвни личности, лапачи и пиячи), министрите на двора и церемониите, група традиционно канени родови аристократи (между тях и Румата), дузина случайно намиращи се в столицата барони и дръвници баронети и на самия край на масата най-различен аристократичен дребосък, успял с най-различни средства да получи покана на кралската трапеза. Когато връчваха на тях поканата и номера на стола, ги предупреждаваха: „Седете неподвижно, кралят не обича хората да се въртят! Дръжте ръцете си на масата, кралят не обича хората да си крият ръцете под масата! Не се озъртайте, кралят не обича да се озъртат!“ На всеки такъв обяд се изпояждаше огромно количество фина храна, изпиваха се езера отлежали вина, счупваха се и се повреждаха купища съдове от знаменития есторски порцелан. В един от докладите си до краля министърът на финансите се беше похвалил, че един-единствен обяд на негово величество струва колкото субсидията на Соанската академия на науките за половин година.

Докато чакаше министъра на церемониите под звуците на тръбите да провъзгласи трикратно „На масата!“, Румата стоеше сред група придворни и за десети път слушаше разказа на дон Тамео за кралския обяд, на който той, дон Тамео, имал честта да присъствава преди половин година.

— ... Намирам стола си, всички стоим, влиза кралят, сяда, сядаме и ние. Обядът си върви по реда. И изведнъж, представете си, драги донове, усещам, че под мене е мокро... Мокро! Не се решавам нито да се обърна, нито да мръдна, нито да пипна. Обаче издебвам един момент и пъхам ръка под себе си и какво мислите? Наистина мокро! Помирисвам пръстите — не, на нищо особено не мирише. Ама че история! А през това време обядът свършва, всички стават, а аз, представете си, благородни донове, малко се страхувам да стана... Виждам, че към мене идва кралят — кралят! — но продължавам да си седя като някакъв барон селяндур, който не знае етикета. Негово

величество идва при мене, снизходително се усмихва и слага ръка на рамото ми. „Драги ми дон Тамео — казва той, — ние вече станяхме и отиваме да гледаме балет, а вие още седите. Какво става, да не сте преяли?“ — „Ваше величество — викам аз, — главата ми отсечете, но под мене е мокро“. Негово величество взе да се смее и ми заповяда да стана. Станах аз, а наоколо всички се кикотят. Благородни донове, през целия обяд съм седял върху една ромова торта. Негово величество започна да се смее още по-силно. „Реба, Реба — каза най-последно той, — пак вашите шеги! Я изчистете благородния дон, вие сте му изцапали седалището!“ Заливайки се от смях, дон Реба извади кинжала си и започна да остъргва тортата от панталоните ми. Представяте ли си в какво състояние се намирах, благородни донове? Няма да крия, че се тресях от страх при мисълта, че дон Реба е унижен пред всички и ще ми отмъсти. За щастие, размина ми се. Уверявам ви, благородни донове, че това е най-щастливото впечатление през живота ми. Как само се смееше кралят! Колко доволен беше негово величество.

Придворните се смееха на висок глас. Впрочем тези шеги бяха нещо обикновено на кралската трапеза. Поканените се слагаха да седнат върху пастети, на столове с претъркани крака, върху гъши яйца. Слагаха се дори върху намазани с отрова игли. Кралят обичаше да го забавляват. Румата изведнъж си помисли: интересно как бих постъпил аз на мястото на този идиот? Страх ме е, че кралят ще трябва да си търси друг министър на защитата, а Институтът ще трябва да изпрати в Арканар друг човек. Изобщо трябва да бъде нащрек. Като нашия орел дон Реба...

Затръбиха тръби, министърът на церемониите мелодично се провикна, кралят влезе, леко накуцвайки, и всички започнаха да седат. По ъглите на залата, опрени на двуръчните си мечове, неподвижно стояха дежурните гвардейци. На Румата му се паднаха мълчаливи съседи. Отдясно креслото се изпълваше от тресящото се туловище на навъсения гладник дон Пифа, съпруг на известна красавица, отляво тъпо гледаше в празната чиния Гур Съчинителя. Гостите стихнаха, втренчили очи в краля. Кралят напъха в яката си сивата салфетка, огледа ястията и грабна един кокоши крак. Щом той заби зъби в него, стотина лъжици със звън се спуснаха в чиниите и стотина ръце се протегнаха към ястията. Залата се изпълни с мляскане и звуци от смучене, забълбука вино. Мустаците на неподвижните гвардейци с

мечове с две дръжки лакомо се разшаваха. Някога на Руната му се повдигаше от тези обеда. Но вече беше свикнал.

Докато се справяше с кинжала с една овнешка плешка, той се обърна надясно и веднага изви глава: дон Пифа целият се беше надвесил над печения глиган и работеше като земекопна машина. След него кости не оставаха. Румата спря дишането и наведнъж пресуши чаша ируканско. После погледна крадешком наляво. Гур Съчинителя вяло ровеше с лъжицата в чинийката със салата.

— Какво ново пишете, отец Гур? — попита Румата тихо.

Гур трепна.

— Да пиша?... Не зная... Много неща.

— Стихове?

— Да... стихове...

— Вашите стихове са отвратителни, отец Гур. (Гур учудено го погледна.) Да-да, вие не сте поет.

— Не съм поет... Понякога си мисля какъв ли съм? И от какво се страхувам? Не зная.

— Гледайте в чинията си и продължавайте да ядете. Аз ще ви кажа какъв сте. Вие сте гениален съчинител, откривател на нов и изключително плодотворен път в литературата. (На бузите на Гур бавно се появи руменина). След сто години, а може и по-рано по вашите стъпки ще тръгнат десетки съчинители.

— Пазил ги господ! — изпусна се Гур.

— Сега ще ви кажа от какво се страхувате.

— Страхувам се от здрача.

— От мрака, искате да кажете?

— И от мрака. В мрака робуваме на призраците. Но аз най-много се страхувам от здрача, защото в здрача всички стават еднакво сиви.

— Отлично казано, отец Гур. Впрочем може ли още да се намери вашето съчинение?

— Не зная... И не ме интересува.

— За всеки случай знайте, че един екземпляр се намира в метрополията, в императорската библиотека. Другият се пази в Музея на редките неща в Соан. Третият е в мене.

Гур с разтреперана ръка сложи в устата си лъжица желе.

— Аз... не зная... — Той тъжно погледна Румата с големите си хлътнали очи. — Ще ми се да го прочета... да го препрочета...

— С удоволствие ще ви го дам назаем...

— И после?...

— После ще ми го върнете.

— И после ще ви го върнат! — рязко каза Гур.

Румата поклати глава.

— Дон Реба страшно ви е наплашил, отец Гур.

— Наплашил... Случвало ли ви се е някога да изгаряте собствените си деца? Какво знаете вие за страха, благородни дон!...

— Прекланям ви се за онова, което сте преживели, отец Гур. Но от все сърце ви осъждам, че се предадохте.

Гур Съчинителят изведнъж взе да шепне толкова тихо, че Румата едва го чуваше през мляскането и глъчката.

— А за какво беше всичко? Какво е правда?... Принц Ханр наистина е обичал прекрасната меднокожа Яиневнигора... Имали са деца... Аз познавам внука им. Тя наистина е била отровена... Но на мен ми обясниха, че това е лъжа... Обясниха ми, че истина е това, което сега е полезно за краля... Всичко друго е лъжа и престъпление. Цял живот съм писал лъжа... И едва сега пиша истината...

Изведнъж той стана и високо и напевно извика:

*Велик и славен като вечност
е кралят с име Благородство!
И виж, самата безконечност
отстъпва своето първородство!*

Кралят престана да дъвче и тъпо впери поглед в него. Гостите сгушиха глави в раменете си. Само дон Реба се усмихна и няколко пъти беззвучно плесна с ръце. Кралят изплю на покривката костите и каза:

— Безконечност ли?... Вярно. Правилно, отстъпи... Браво. Можеш да ядеш.

Мляскането и разговорите започнаха отново. Гур си седна.

— Леко и приятно е да говориш истината пред краля — пресипнало каза той.

Румата не отговори.

— Аз ще ви дам екземпляра от вашата книга, отец Гур — каза той. — Но с едно условие. Незабавно ще започнете да пишете следващата книга.

— Не — каза Гур. — Късно е! Нека пише Киун. Аз съм отровен. И изобщо тези неща вече не ме интересуват. Сега искам само едно — да се науча да пия. И не мога... Боли ме стомахът...

Още едно поражение, помисля си Румата. Закъснях.

— Слушайте, Реба — каза изведнъж кралят. — Ами къде е лекарят? Обещахте да ми доведете лекаря след обяда.

— Тук е, ваше величество — каза дон Реба. — Заповядайте да го повикам ли?

— Дали заповядам? Разбира се! Ако и вас така ви болеше коляното, щяхте да квичите като свиня!... Доведете го тук веднага.

Румата се облегна на облегалката на стола и се приготви да гледа. Дон Реба вдигна ръка над главата си и щракна с пръсти. Вратата се отвори и в залата с непрекъснати поклони влезе прегърбен възрастен човек с дългопола мантия, украсена с рисунки на сребърни паяци, звезди и змии. Той държеше под мишница плоска продълговата чанта. Румата беше изненадан, той си представяше Будах съвсем друг. Невъзможно беше мъдрецът и хуманистът, авторът на всеобхватния „Трактат за отровите“ да има такива шарещи безцветни очички, разтреперани от страх устни, такава жалка и мазна усмивка. Но той си спомни Гур Съчинителя. Вероятно следствието над подозирания ирукански шпионин си струваше един литературен разговор в кабинета на дон Реба. Да хванеш Реба за ухото, помисли си той с удоволствие. Да го отмъкнеш в затвора. Да кажеш на палачите: „Ето ви един ирукански шпионин, преоблечен като нашия славен министър, кралят заповяда да разберете от него къде е истинският министър, гледайте си работата и горко ви, ако той умре, преди да е минала една седмица...“ Той дори закри лицето си с ръка, за да не го види никой. Какво страшно нещо е омразата...

— Хайде, хайде, лекарю, ела тук — каза кралят. — Какъв си кльощав, братле! Хайде, клякай, клякай ти казвам.

Нещастният Будах започнала прикляка. Лицето му се изкриви от ужас.

— Още, още — гъгнеше кралят. — Още веднъж! Още! Не те болят коленцата, излекувал си май своите коленна. Я си покажи

зъбите! Да-а, бива си ги. Де и аз да имах такива... И ръцете ти ги бива, яки са. Здрав си, здрав си, нищо че си кльощав... Хайде де, пиленце, лекувай ме, какво стоиш...

— Ва-ваше величество... ако об-бичате, покажете си крачето... Крачето... — чу Румата и вдигна очи.

Лекарят стоеше на колене пред краля и внимателно мачкаше крака му.

— Е... е! — каза кралят. — Какво правиш! Не ме пипай! Ако ме лекуваш, лекувай ме!

— Всичко ми е ясно, ваше величество — промърмори лекарят и взе бързо да рови в чантата си.

Гостите престанаха да дъвчат. Аристократите от отдалечения край на масата дори се понадигнаха и проточиха шии, изгаряйки от любопитство.

Будах извади от чантата няколко каменни шишенца, отпуши ги и миришейки ги едно по едно, ги нареди на масата. После взе чашата на краля и я наля до половината с вино. След като направи и с двете си ръце някакви знаци над чашата и прошепна заклинанията си, бързо изля във виното всичките шишенца. Из залата се разнесе остър мирис на нишадърен спирт. Кралят сви устни, надникна в чашата и като изкриви нос, погледна към дон Реба. Министърът се усмихна насърчително. Придворните затаиха дъх.

Какво прави той — учудено си помисли Румата — нали старецът има подагра. Каква каша забърка там? В трактата ясно е казано: подпухналите стави да се разтриват с отвара от тридневна отрова от бялата змия Ку. Може би това нещо е за разтриване?

— За разтриване ли е? — попита кралят, като предпазливо кимна към чашата.

— Съвсем не, ваше величество — каза Будах. Той вече беше се поокопитил. — Взема се вътрешно.

— Вътрешно-о? — Кралят се наду и се отпусна на стола. — Не желая вътрешно. Разтривай ме.

— Както кажете, ваше величество — покорно каза Будах. — Но трябва да ви предупредя, че от разтриването няма да има никаква полза.

— Кой знае защо, всички разтриват — с погнуса каза кралят, — а ти непременно трябва да излееш тази мръсотия в мене.

— Ваше величество — каза Будах, като гордо се изправи, — това лекарство е познато само на мен! Аз излекувах с него чичото на херцог Ирукански. А пък що се отнася до разтривачите, ваше величество, нали те не ви излекуваха...

Кралят погледна дон Реба. Дон Реба насърчително му се усмихна.

— Мръсник си ти — каза кралят на лекаря с ядосан глас. — Селяндур! Крастав кльоцавец! — Той взе чашата... — Като те прасна с чашата по зъбите... — Той надникна в нея. — Ами ако ми се повдигне?

— Ще трябва да повторите, ваше величество — тъжно каза Будах.

— Добре тогава, бог на помощ! — каза кралят и поднесе чашата към устата си, но изведнъж толкова рязко я дръпна, че изля от нея на покривката. — Я най-напред пийни ти! Познавам ви аз вас, ируканците, вие продадохте свети Мика на варварите! Пий, ти казвам!

Будах с обидена физиономия взе чашата и пийна няколко глътки.

— Е, как е? — попита кралят.

— Горчи, ваше величество — със сподавен глас каза Будах. — Но трябва да се пие.

— Тря-абва, тря-абва... — сърдито измърмори кралят. — И аз зная, че трябва. Дай тук. Я виж, докопа се и излочи половината чаша...

Той обърна чашата наведнъж. Около масата се понесоха съчувствени въздишки и изведнъж всичко стихна. Кралят стоеше неподвижен със зяпнали уста. От очите му рукнаха сълзи. Той бавно почервения, след това посиня. Протегна ръка над масата и припряно защрака с пръсти. Дон Реба бързо му пъкна една солена краставичка. Кралят мълчаливо запрати краставичката в дон Реба и отново протегна ръка.

— Вино... — просъска той.

Някой се спусна и му подаде каната. Кралят бясно въртеше очи и шумно гълташе. Червените струи се стичаха по бялото му елече. Когато каната се изпразни, кралят я запрати в Будах, но не улучи.

— Мръсник! — каза той с неочакван басов глас. — Защо ме уби? Малко ви бесиха! Да пукнеш дано!

Той млъкна и попипа коляното си.

— Боли! — прогъгна с предишния си глас. — Пак боли!

— Ваше величество — каза Будах. — За да оздравеете напълно, трябва да пиете разтвора всеки ден най-малко една седмица...

В гърлото на краля нещо изписка.

— Вьн! — изквича той. — Всички вьн!

Придворните запрекатурияха столовете и на тълпа хукнаха към вратата.

— Вь-ъ-ьн! — диво ревеше кралят, събаряйки съдовете от масата.

Румата изскочи от залата, шмугна се зад някаква завеса и започна да се киска. Зад съседната завеса също се кискаха — истерично, задъхано, пискливо.

ШЕСТА ГЛАВА

На дежурството в спалнята на принца се постъпваше в полунощ и Румата реши да се отбие в къщи, за да види дали всичко е в ред и да се преоблече. Вечерният град го порази. Улиците бяха потънали в гробна тишина, кръчмите бяха затворени. По пресечките стояха и дрънчаха железните си оръжия групи щурмоваци с факли в ръце. Те мълчаха и като че ли очакваха нещо. Няколко пъти те приближаваха до Румата, взираха се в него и щом го познаеха, все така мълчаливо му правеха път. Когато до дома му оставаха петдесетина крачки, подире му се помъкна някаква групичка подозрителни личности. Румата спря, удари ножница о ножница и личностите намалиха крачка, но в същия момент в тъмнината изскърца зареждан арбалет. Румата забърза напред, като се притискаше до стените, напипа вратата, завъртя ключа в бравата, като непрекъснато чувствуваше гърба си незащитен и с въздишка на облекчение нахълта в антрето.

В антрето се бяха събрали всички слуги, въоръжени кой с каквото му падне. Оказа се, че вече няколко пъти били правени опити да се изкърти вратата. Това не се хареса на Румата. „Може би не трябва да ходя? — помисли си той. — Дявол го взел принца.“

— Къде е барон Пампа? — попита той.

Уно, възбуден до краен предел, с арбалет на рамо, отвърна, че „баронът се събудил още на обяд, изпил всичкия разсол в къщата и отишъл пак да се весели“. След това, като зашепна, му съобщи, че Кира много се безпокояла и вече няколко пъти питала за господаря.

— Добре — каза Румата и заповяда на слугите да се строят.

Слугите бяха шестима, без готвачката, хора врели и кипели, свикнали с уличните сбивания. Те, разбира се, няма да се залавят със сивите, ще се изплашат от гнева на всесилния министър, но срещу дрипльовците от нощната армия ще издържат, още повече че тази нощ разбойниците ще търсят лесна плячка. Два арбалета, четири бойни брадви, тежки касапски ножове, железни шапки, вратите са солидни, обковани според обичая с желязо... Или може би все пак да не отива?

Румата се изкачи горе и влезе на пръсти в стаята на Кира. Кира спеше облечена, свита на кравайче върху неоправеното легло. Румата постоя над нея със светилника. Да отива или да не отива? Ужасно не му се ходеше. Той я зави с едно одеяло, целуна я по бузата и се върна в кабинета. Трябва да отиде. Каквото и да става, разузнавачът трябва да бъде в центъра на събитията. И историците ще имат полза. Той се усмихна. Свали от главата си обръча, грижливо изтри с мека гюдерия обектива и отново го сложи. После повика Уно и му поръча да му донесе военния костюм и излъсканата медна каска. Под елечето, направо върху потника, настръхнал от студеното, той навлече металнопластмасова риза, направена като ризница от халки (тукашните ризници предпазваха доста добре от меч и кинжал, но арбалетната стрела ги пробиваше от край до край). Когато затягаше формения пояс с метални плочки, той каза на Уно:

— Слушай, малкият. На тебе имам най-голямо доверие. Каквото да стане тук, Кира трябва да остане жива и невредима. Нека къщата да изгори, нека разграбят всички пари, но ти ми запази Кира. Изведи я по покривите, през мазетата, както щещ, но я запази. Разбра ли?

— Разбрах — каза Уно. — Не излизайте днес...

— Слушай. Ако след три дни не се върна, вземи Кира и я откарай в сайвата, в Хълцащата гора. Знаеш ли къде е това? Там в Хълцащата гора ще намериш Пияната бърлога, това е една къща, намира се близо до шосето. Като питаш, ще ти я покажат. Само внимавай кого питаш. Там има един човек, казва се отец Кабани. Ще му разкажеш всичко. Разбра ли?

— Разбрах. Но по-добре е да не излизате...

— И аз съм съгласен. Не мога: служба... Хайде внимавай...

Той лекичко чукна момчето по носа и се усмихна в отговор на неговата несръчна усмивка. Долу той произнесе кратка насърчителна реч пред слугите, излезе навън и отново се озова в тъмнината. Зад него издрънчаха мандалата.

Покоите на принца всякога са били охранявани лошо. Може би тъкмо затова никой не правеше атентати на арканарските принцове. А пък особено от сегашния принц никой не се интересуваше. На никого на света не му беше притрябвало това хилаво синеоко момче, което приличаше на всеки друг, но не и на баща си. Хлапето се харесваше на Румата. Възпитанието му се водеше от лошо по-лошо и затова той

беше съобразителен, не беше жесток, не можеше да понася — вероятно инстинктивно — дон Реба, обичаше да си пее на висок глас най-различни песнички по стихове на Цурен и да си играе на корабчета. Румата изписваше за него от метрополията книжки с картинки, разказваше му за звездното небе и веднъж завинаги покори момчето с приказката за летящите кораби. За Румата, който рядко се срещаше с деца, десетгодишният принц беше антипод на всички съсловия в тази дива страна. Тъкмо от такива обикновени синеоки хлапета, еднакви във всички съсловия, се раждаше след това и жестокостта, и невежеството, и покорството, а нали в децата нямаше нито следи, нито признаци от тези отвратителни качества. Понякога той си мислеше колко хубаво щеше да бъде, ако от планетата изчезнеха всички хора над десет години.

Принцът вече беше заспал. Румата прие дежурството — постоя заедно със сменяващия се гвардеец край спящото момче, като правеше сложни, налагани от етикета движения с извадени мечове, провери по традиция дали всички прозорци са затворени, дали в целите покои горят светилниците, върна се в хола, изигра със сменящия се гвардеец партия на карти и се заинтересува какво смята благородният дон за онова, което ставаше в града. Благородният дон, човек с много ум, се замисли дълбоко и изказа предположение, че простият народ се готви да празнува празника на свети Мика.

Когато остана сам, Румата премести стола до прозореца, разположи се удобно и започна да наблюдава града. Къщата на принца беше на хълм и денем градът се виждаше отгук чак до морето. Но сега всичко беше потънало в мрак, мяркаха се само разпръснати купчинки огньове — там, където по пресечките стояха щурмоваците с факли и чакаха сигнала. Градът спеше или се преструваше на заспал. Интересно дали жителите чувствуваха, че над тях надвисва ужасно нещо? Или и те като много умният благороден дон смятаха, че някой се готви да празнува празника на свети Мика? Двеста хиляди мъже и жени. Двеста хиляди ковачи, оръжейници, месари, галантеристи, златари, домакини, проститутки, монаси, сарафи, войници, скитници, оцелели книжници се въртяха сега в душните, вмирисани на дървеници легла: спяха, любеха се, пресмятаха наум печалбите, плачеха, скърцаха със зъби от злоба или от обида... Двеста хиляди души! За пришелеца от Земята в тях имаше нещо общо. Сигурно това,

че всички те без изключение още не бяха хора в съвременния смисъл на думата, а полуфабрикати, слитъци, от които само кървавите векове ще изстъргат някога истинския горд и свободен човек. Те бяха пасивни, алчни и невероятно, фантастично егоистични. Психологически те почти всички бяха роби — роби на вярата, роби на себеподобните си, роби на дребни страсти, роби на користолюбието. И ако по силата на съдбата някой от тях се родеше или станеше господар, той не знаеше какво да прави със свободата си. Той отново бързаше да стане роб — роб на богатството, роб на протиестествените излишества, роб на покварени приятели, роб на робите си. По-голямата част от тях нямаха никаква вина. Те бяха прекалено пасивни и прекалено невежи. Робството им се градеше върху пасивността и невежеството, а пасивността и невежеството непрекъснато раждаха робство. Ако всички те бяха еднакви, човек трябваше да скръсти ръце и да изгуби всякаква надежда. Но все пак те бяха хора, носители на искри от разум. И постоянно ту тук, ту там сред техните пластове пламваха и се разгаряха пламъчетата на безкрайно далечното и неизбежно бъдеще. Пламваха въпреки всичко. Въпреки цялата им привидна безполезност. Въпреки гнета. Въпреки че ги гасяха с ботуши. Въпреки че не бяха потребни никому и че всички на тоя свят бяха против тях. Въпреки че в най-добрия случай те можеха да разчитат само на едно презрително съжаление...

Те не знаеха, че бъдещето е на тяхна страна, че бъдещето без тях е невъзможно. Не знаеха, че в този свят на страшните призрци от миналото те са единствената реалност на бъдещето, че те са фермент, витамин в организма на обществото. Унищожете този витамин и обществото ще загине, ще започне социален скорбут, мускулите ще отслабнат, очите ще изгубят остротата си, зъбите ще изпаднат. Нито една държава не може да се развива без наука — ще я унищожат съседите. Без изкуствата и общата култура държавата губи способността си за самокритика, започва да насърчава погрешни тенденции, започва всяка секунда да ражда лицемери и отрепки, да развива у гражданите консумативност и самонадеяност и в края на краищата също така става жертва на по-благоразумни съседи. Можеш колкото си щещ да преследваш книжниците, да забраняваш науката, да унищожаваш изкуството, но рано или късно ще трябва да се сепнеш и

със скърцане на зъби да направиш път на всичко, което властолюбивите тъпаци и невежи така силно мразят.

И тези сиви хора, които държат властта, колкото и да презират знанието, не могат да направят нищо против историческата обективност, могат само да я забавят, но не и да я спрат. Те презират знанието и се боят от него, но все пак неизбежно стигат до извода, че трябва да го насърчават, за да се задържат. Рано или късно те трябва да разрешат университетите, научните дружества, да създават изследователски центрове, обсерватории, лаборатории, да създават кадри, хора, които мислят и знаят, хора, които се изплъзват от контрола им, хора със съвсем друга психология, със съвсем други потребности, а тези хора не могат да съществуват, още по-малко да функционират в предишната атмосфера на долно користолюбие, на дребни интереси, на тъпо самодоволство и чисто плътски потребности. На тях им е потребна нова атмосфера — атмосфера на всеобщо и всеобхватно знание, пропита с творческо напрежение, потребни са им писатели, художници, композитори и сивите хора, които държат властта, се принуждават да им направят и тази отстъпка. Който се инати, ще бъде пометен от по-хитрите противници в борбата за власт, но който прави отстъпката неизбежно и парадоксално, против волята си, с това сам си копае гроба. Защото растежът на културата на народа в цялата ѝ широта — от естественонаучните изследвания до способността да се възхищава от голямата музика — е смъртоносна за невежите егоисти и фанатици... А след това настъпва епоха на гигантски социални сътресения, съпроводвана от невиджано преди развитие на науката и свързания с това изключително широк процес на интелектуализация на обществото, епоха, когато сивотата води последните си боеве, които по жестокост връщат човечеството към средновековието, в тези боеве тя претърпява поражение и в свободното от класово потисничество общество тя вече завинаги изчезва като реална сила.

Румата продължаваше да гледа притихналия в мрака град. Някъде там, във воняща стаичка, сгърчен върху жалкото легло, изгаряше в треска осакатеният отец Тара, а брат Нанин седеше край него до еднокраката масичка, пиан, весел и зъл, и завършваше своя „Трактат на слуховете“, като с наслада маскираше с шаблонни фрази своя яростен присмех над сивия живот. Някъде там безцелно бродеше из празните разкошни апартаменти Гур Съчинителя и с ужас усещаше,

че въпреки всичко от дъното на неговата разкъсана и смазана душа под напора на нещо незнайно се появяват и нахлуват в съзнанието му ярки светове, изпълнени със забележителни хора и покъртителни чувства. И някъде там незнайно как прекарваше нощта прекършеният от преследванията, повален на колене доктор Будах, смазан, но жив... Братя мои, помисли си Румата. Аз съм ваш, ние сме плът от плътта ви! Той изведнъж с огромна сила почувствува, че не е никакъв бог, който пази в дланите си светулчиците на разума, а брат, който помага на брата си, син, който спасява баща си. „Ще убия дон Реба“. — „За какво?“ — „Той убива моите братя“. — „Той не знае какво върши.“ — „Той убива бъдещето.“ — „Не е виновен, той е син на своя век.“ — „Тоест не знае, че е виновен? Но малко ли други неща не знае? Аз, аз зная, че е виновен“. — „Ами какво ще направиш с отец Цупик? Отец Цупик би дал мило за драго някой да убие дон Реба. Мълчиш? Мнозина ще трябва да бъдат убити, нали?“ — „Не зная, може би мнозина. Един след друг. Всички, които вдигнат ръка против бъдещето“. — „Такова нещо вече е имало. Тровеха с отрова, хвърляха саморъчно направени бомби. И нищо не се променяше“. — „Не, променяше се. Така се създаваше стратегията на революцията“. — „Ти нямаш нужда да създаваш стратегия на революцията. На тебе просто ти се иска да убиваш.“ — „Да, иска ми се.“ — „Ами умееш ли?“ — „Вчера убих дон Окана. Още когато отивах при нея с перо над ухото, знаех, че убивам. Съжалявам само, че убих без полза. Така че вече почти са ме научили.“ — „Но нали това е лошо. Опасно. Помниш ли Сергей Кожин? А Джордж Лени? А Сабина Крюгер?“ Румата прекара длан по влажното си чело. Ей така мислиш, мислиш, мислиш и в края на краищата измисляш барута...

Румата скочи и отвори прозореца. Купчините огньове в тъмния град се раздвижиха, разпаднаха се и се проточиха във вериги, ту се появяваха, ту изчезваха между невидимите къщи. Над града се появи някакъв звук — далечен многогласен вой. Пламнаха два пожара и озариха съседните покриви. Нещо запламтя в пристанището. Събитията бяха започнали. След няколко часа ще стане ясно какво означава съюзът между сивите и нощната армия, неестественият съюз на бакалите и пладнешките разбойници, ще стане ясно какво цели дон Реба и каква нова провокация е замислил. По-просто казано: кого колят днес. Най-вероятно беше започнало голямо клане, унищожаване на

възгордялото се сиво ръководство и между другото, изстребление на намиращите се в града барони и най-неудобните аристократи. Какво ли прави Пампа, помисли си той. Само да не спи, ще се отърве...

Но не успя да довърши мисълта си. Някой с див вик заудря с юмруци по вратата: „Отворете! Дежурният, отворете!“ Румата вдигна мандалото. Втурна се полуоблечен, пребледнял от ужас човек, сграбчи Румата за реверите на елечето и разтреперан завика:

— Къде е принцът? Будах отрови краля! Ируканските шпиони вдигнаха бунт в града. Спасявайте принца!

Беше министърът на двора, глупав и крайно предан човек. Той блъсна Румата и се хвърли в спалнята на принца. Жените запискаха. А през вратата вече нахълтваха, вдигнали ръждясали брадви, потните муцунести щурмоваци със сиви рубашки. Румата извади меч.

— Назад! — студено каза той.

Зад гърба му от спалнята се чу късо задавено охкане. Лоша работа, помисли си Румата. Нищо не разбирам. Той отскочи в ъгъла и се загради с масата. Тежко дишащите щурмоваци изпълниха стаята. Събраха се петнадесетина души. Отпред се промъкна лейтенант с тясна сива униформа и извадена сабя.

— Дон Румата? — каза той задъхан. — Арестуван сте. Предайте си мечовете.

Румата язвително се разсмя.

— Вземете ги — каза той, като хвърли поглед към прозореца.

— Хванете го! — кресна офицерът. Петнадесет охранени мечоци с брадви не са твърде много за човек, владеещ бойни хватки, които ще станат известни тук едва след три века. Тълпата се юрна и се отдръпна. На пода останаха няколко брадви, двама щурмоваци се сгърчиха и предпазливо притискайки до коремите изкълчените си ръце, се промъкнаха в задните редици. Румата владееше съвършено ветрилната защита, когато пред нападателите като плътна блестяща завеса се върти стоманата и изглежда невъзможно човек да пробие тази завеса. Щурмовациите, задъхани, нерешително се споглеждаха. От тях се носеше остър мирис на бира и лук.

Румата отмести масата и покрай стената предпазливо тръгна към прозореца. Някой от задните редици хвърли нож, но не улучи, Румата пак се засмя, сложи крак на рамката на прозореца и каза:

— Ако се пъхнете още веднъж, ще режа ръце. Вие ме познавате...

Познаваха го. Много добре го познаваха и нито един не се помръдна от мястото си въпреки псувните и подканянията на офицера, който впрочем също се държеше твърде предпазливо. Румата се изправи на рамката, като продължаваше да заплашва с мечовете и в същия момент от тъмнината, от двора, в гърба го удари тежко копие. Ударът беше страшен. Той не проби металнопластмасовата ризница, но го бутна от рамката и го събори на пода. Румата не изпусна мечовете, но от тях вече нямаше никаква полза. Цялата паплач се хвърли върху него. Сигурно заедно те тежаха повече от тон, но си пречеха и той успя да се изправи на крака. Той удари някого с юмрук във влажните устни, друг извряка под мишницата му като заек, удряше с лакти, с юмруци, с рамена (отдавна не беше се чувствувал толкова свободно), но не можа да ги отърси от себе си. С огромно усилие, влачейки грамадата от тела, той тръгна към вратата, като по пътя се навеждаше и откъсваше вкопчилите се в краката му щурмоваци. После усети болезнен удар в рамото и падна по гръб, под него се мятаха притиснатите, но отново стана, нанасяйки с всичка сила къси удари, от които щурмоваците, размахвайки ръце и крака, тежко се удряха в стените; пред него вече се мяркаше полузакритото лице на лейтенанта, вдигнал пред себе си изпразнения арбалет, но в този момент вратата широко се отвори и насреща му нахълтаха нови потни муцуни. Хвърлиха върху него мрежа, стегнаха на краката му въжета и го повалиха.

Той веднага престана да се брани, пестеше силите си. Известно време го тъпкаха с ботуши, като съсредоточено, мълчаливо и сладострастно пъшкаха. После го грабнаха за краката и го повлякоха. Когато го мъкнеха покрай разтворената врата на спалнята, той успя да види министъра на двора, закован с копие на стената, и купчината окървавени чаршафи на кревата. „Та това е преврат — помисли си той. — Горкото момче...“ Помъкнаха го по стъпалата и тогава той загуби съзнание.

СЕДМА ГЛАВА

Той лежеше на обраснало с трева възвишение и гледаше облаците, които плуваха по високото синьо небе. Беше му хубаво и удобно, но на съседното възвишение усещаше остра пронизваща болка. Тя беше извън него и същевременно вътре, особено в десния хълбок и в тила. Някой кресна: „Да не е пукнал? Главите ви ще откъсна!“ И тогава от небето върху него се изля маса ледена вода. Той наистина лежеше и гледаше небето, но не на възвишение, а в локва и небето не беше синьо, а оловночерно, озарено отдолу в червено. „Нищо му няма — каза друг глас. — Жив е, блещи очи“. Значи аз съм жив, помисли си той. За мене говорят. Аз блещя очи. Но защо се кълчат? Да не са забравили да говорят човешки?

До него някой се размърда и тежко зашляпа из водата. На небето се появи черен силует на глава с островърха шапка.

— Развържете ми краката — сърдито каза Румата и усети остра болка в разбитите си устни. Облиза ги с език. Ама че устни, помисли си той. Не устни, а мекици.

Някой се залови за краката му, като грубо ги дърпаше и премяташе. Около него хората си подмятаха тихичко:

— Здравата сте го разкрасили...

— Какво да правим, за малко не избяга... Омагьосан, стрелите отскачат от него...

— Познавах един такъв, с брадва да го биеш, нищо му не става.

— Може би е бил селянин...

— Селянин, разбира се...

— Туйто. А пък този е благородник.

— А, мътната да ви вземе... Едни възли сте навързали, не може да се оправи човек... Я дайте огън!

— С ножа бе.

— Ох, братя, ох, не го развързвайте. Да не започне отново да ни млати... За малко не ми смаза главата.

— И сега едва ли ще започне...

— Вие, братя, каквото щете, ама аз здравата го удрях с копието. Че аз ризници съм пробивал.

Властният глас от тъмнината викна:

— Ей, скоро ли ще свършите?

Румата усети, че краката му са свободни, напрегна се и седна. Няколко нисички щурмоваци мълчаливо го наблюдаваха как се търкаля в локвата. Румата стисна челюсти от срам и унижение. Помръдна плешките си: ръцете му бяха извити отзад, но така, че дори не можеше да разбере къде са лактите му, къде са китките. Събра всички сили, със скок се изправи и веднага го преряза остра болка в хълбока. Щурмоваците се засмяха.

— Май няма да избяга — каза един.

— Да, уморен е, мътната го взела...

— Какво, дон, не е приятно, а?

— Стига сте дрънкали — каза от тъмнината властният глас. — Елате тук, дон Румата.

Румата тръгна към гласа, чувствувайки, че се клатушка насамнатам. Отнякъде изскочи мъничък човечец с факел и тръгна отпред. Румата позна мястото: едно от безбройните вътрешни дворчета на министерството за защита на короната, някъде около кралските конюшни. Той бързо се сети — ако го поведат надясно — значи в Кулата, в затвора. Ако го поведат наляво — в канцеларията. Той тръсна глава. Нищо, помисли си. Щом съм жив, ще се преборим. Свиха наляво. Няма да бъде изведнъж, помисли си Румата. Ще има предварително следствие. Страшно. Щом работата е стигнала до следствие, в какво могат да ме обвинят? Май че е ясно. Поканването на отровителя Будах, отравяне на краля, заговор против короната... Може би убийство на принца. И, разбира се, шпионаж в полза на Ирукан, Соан, варварите, бароните, Светия орден и прочее, и прочее... Просто ми е чудно, че още съм жив. Значи още нещо е намислила тази безцветна гъба.

— Насам — каза човекът с властния глас. Той отвори нисичка врата и Румата, навеждайки се, влезе в просторно, осветено от десетина светилници помещение. По средата върху овехтял килим седяха и лежаха вързани окървавени хора. Някои от тях бяха вече или мъртви, или в безсъзнание. Почти всичките бяха боси, със съдрани пижами. Покрай стените, нехайно опрени на брадвите и алебардите,

стояха червендалести щурмоваци, свирепи и самодоволни — победители. Пред тях се разхождаше насам-натам с ръце отзад офицер, с меч, със сив мундир, чиято яка беше страшно замърсена. Спътникът на Румата, висок човек с черен плащ, отиде при офицера и му пошепна нещо на ухото.

Офицерът кимна, погледна с интерес Румата и се скри зад пъстрите завеси в противоположния край на стаята.

Щурмоваците също така с интерес разглеждаха Румата. Един от тях, с подпухнало око, каза:

— Хубаво камъче има донът!

— Камъчето е един път — съгласи се друг. — Тъкмо за краля. И обръчът е от чисто злато.

— Сега ние сами сме си крале.

— Да го свалим ли, а?

— Сти-и-га — тихо каза човекът с черния плащ. Щурмоваците изненадани втренчиха очи в него.

— Кой ли пък още иска да ни се перчи? — каза щурмовакът с подпухналото око.

Човекът с плаща не отговори, обърна се гърбом към щурмовака, отиде при Румата и застана до него. Щурмоваците злобно го оглеждаха от главата до петите.

— Май че е поп? — каза щурмовакът с подпухналото око. — Ей, попе, искаш ли да те тропна?

Щурмоваците се засмяха на висок глас. Щурмовакът с подпухналото око премести брадвата от едната в другата ръка, плю си на дланите и тръгна към Румата. Ох, сега ще му дам да се разбере, помисли си Румата, като бавно отдръпваше назад десния си крак.

— Кого съм бил винаги — продължи щурмовакът, като спря пред него и започна да разглежда човека с черния плащ, — нали поповете, разните грамاتيци и калфи. Нали...

Човекът с плаща вдигна ръка с длан нагоре. Под тавана нещо звънко издрънча. З-ъ-н! Щурмовакът с подпухналото око изпусна брадвата и се просна по гръб. В средата на челото му стърчеше къса дебела арбалетна стрела с гъсти пера. Стана тихо. Щурмоваците заотстъпваха назад, като страхливо опипваха с очи отдушниците по тавана. Човекът с плаща свали ръка и заповяда:

— Приберете тази мърша, бързо!

Няколко щурмоваци се спуснаха, хванаха убития за краката и за ръцете и го повлякоха навън. Иззад завесата изскочи сивият офицер и им махна да дойдат.

— Да вървим, дон Румата — каза човекът с плаща.

Румата тръгна към завесата, заобикаляйки купчината пленници. Нищо не разбирам, мислеше си той. Зад завесата в тъмното го хванаха, опипаха го, смъкнаха от пояса му празните ножници и го избутаха на светло.

Румата веднага разбра къде се е озовал. Това беше познатият му кабинет на дон Реба в лилавите покои. Дон Реба седеше на същото място и в абсолютно същата поза, напрегнато изправен, опрял лакти на масата и преплел пръсти. Ами май старецът има хемороиди, ни в клин, ни в ръкав със съжаление си помисли Румата. Вдясно от дон Реба седеше отец Цупик, важен, съсредоточен, със свити устни. Отляво седеше добродушно усмихващ се шишко с капитански отличителни знаци на сивия мундир. В кабинета нямаше никакъв друг човек. Когато Румата влезе, дон Реба тихо и дружелюбно каза:

— А, приятели, ето го и благородния дон Румата.

Отец Цупик направи пренебрежителна гримаса, а шишкото благосклонно закима с глава.

— Наш стар и твърде последователен неприятел — каза дон Реба.

— Щом е неприятел, да се обеси — прегракнало каза отец Цупик.

— А вашето мнение, брат Аба? — попита дон Реба, като любезно се наведе към шишкото.

— Вие знаете... Аз май... — брат Аба смутено и като дете се усмихна, разпервайки късите си ръчички. — На мене май, знаете ли, ми е все едно. Но може би все пак да не го бесим? Може би трябва да го изгорим, какво смятате, дон Реба?

— Да, може би — замислено каза дон Реба.

— Нали разбирате — продължи очарователният брат Аба, като приятелски се усмихваше на Румата. — Бесят се отрепките, дребосъците... А ние сме длъжни да запазим у народа уважението към съсловията. Все пак той е издънка на стар род, голям ирукански шпионин... Ирукански, струва ми се, нали не греша? — Той взе от

масата едно листче и се взря в него с късогледите си очи. — Ах, той бил и соански... Още по-добре!

— Да го изгорим, щом трябва — съгласи се отец Цупик.

— Добре — каза дон Реба. — Разбрахме се. Да го изгорим.

— Впрочем смятам, че дон Румата може да облекчи участта си — каза брат Аба. — Разбирате ли ме, дон Реба?

— Да си призная, не напълно...

— Имотът! Мой благороден дон, имотът! Руматите са приказно богат род!...

— Вие, както винаги, сте прав — каза дон Реба.

Отец Цупик се прозя, закривайки устата си с ръка, и хвърли поглед към лилавите завеси вдясно от масата.

— Тогава да започнем подред — с въздишка каза дон Реба.

Отец Цупик все поглеждаше към завесата. Той явно очакваше нещо и изобщо не се интересуваше от разпита. Каква е тази комедия? — мислеше си Румата. — Какво значи това?

— И тъй, благородни дон — каза дон Реба, като се обърна към Румата, — ще ни бъде изключително приятно да чуем вашите отговори на някои въпроси, които ни интересуват.

— Развържете ми ръцете — каза Румата.

Отец Цупик трепна и със съмнение прехапа устни. Брат Аба започна отчаяно да клати глава.

— А? — каза дон Реба и погледна най-напред брат Аба, а след това отец Цупик. — Разбирам ви, приятели. Обаче, като се вземат предвид обстоятелствата, за които дон Румата вероятно се досеща... — той с многозначителен поглед огледа отдушниците на тавана. — Развържете му ръцете — каза той, като повиши глас.

Някой безшумно се приближи отзад. Румата усети как нечий странно меки, ловки пръсти се докоснаха до ръцете му, чу скърцане от прорязани въжета. Брат Аба с неочаквана за неговата пълнота пъргавина измъкна изпод масата огромен боен арбалет и го сложи пред себе си върху книжата. Ръцете на Румата паднаха като въжета покрай тялото му. Той почти не ги усещаше.

— И тъй, да започнем — бодро каза дон Реба. — Вашето име, род, звание?

— Румата от рода на Есторските Румати. Благороден дворянин до двадесет и втория працядо.

Румата се озърна, седна на дивана и започна да масажира китките на ръцете си. Брат Аба развълнувано пухтеше и го взе на мушката.

— Баща ви?

— Моят благороден баща е имперски съветник, предан слуга и личен приятел на императора.

— Жив ли е?

— Умря.

— Отдавна ли?

— Преди единадесет години.

— На колко години сте?

Румата не успя да отговори. Зад лилавата завеса се чу шум, брат Аба недоволно се обърна. Отец Цупик зловещо усмихнат, бавно се надигна.

— Ето ви и краят, драги ми господа!... — започна той весело и злорадо.

Изад завесите изскочиха трима души, които Румата най-малко беше очаквал да види тук. Отец Цупик очевидно също не беше ги очаквал. Бяха яки монаси с черни раса с качулки, надвесени над очите. Те бързо и безшумно се спуснаха към отец Цупик и го хванаха за лактите.

— А... м-м-м-м... — промънка отец Цупик. Смъртна бледнина покри лицето му. Без съмнение той беше очаквал съвсем друго нещо.

— Какво смятате, брат Аба? — спокойно попита док Реба, като се наведе към шишкото.

— Ами, разбира се! — решително отвърна брат Аба. — Без съмнение!

Дон Реба направи слабо движение с ръка. Монасите повдигнаха отец Цупик и все така безшумно стъпвайки, го изнесоха зад завесата. Румата с погнуса се намръщи. Брат Аба потърка меките си ръчички и бодро каза:

— Всичко мина идеално, какво мислите, дон Реба?

— Да, не е лошо — съгласи се дон Реба. — Обаче да продължим. На колко години сте, дон Румата?

— На тридесет и пет.

— Кога сте дошли в Арканар?

— Преди пет години.

— Откъде?

— Дотогава живеех в Естор, в родовия си замък.

— А каква беше целта на това преместване?

— Обстоятелствата ме принудиха да напусна Естор. Търсех столица, равна по блясък със столицата на метрополията.

По ръцете му най-последно полазиха огнени тръпки. Румата търпеливо и упорито продължаваше да масажира подпухналите си китки.

— И все пак, какви бяха тези обстоятелства? — попита дон Реба.

— Убих на дуел един член от императорското семейство.

— Така значи? Кого точно?

— Младия херцог Екина.

— Каква беше причината за дуела?

— Жена — късо каза Румата.

У него се появи чувството, че всичките тези въпроси нищо не значат. Че това е все същата игра, каквато беше и обсъждането на начина за екзекуция. И тримата чакат нещо. Аз чакам да престанат да тръпнат ръцете ми. Брат Аба — глупакът — чака кога на коленете му ще се изсипе златото от родовата съкровищница на дон Румата. Дон Реба също чака нещо... Но монасите, монасите! Откъде се взеха в двореца монасите? Отгоре на всичко такива сръчни и отракани момчета.

— Името на жената?

Ама че въпроси, помисли си Румата. По-глупави не могат да се измислят. Я да опитам аз да ги размърдам...

— Дона Рита — отвърна той.

— Не очаквах, че ще отговорите. Благодаря ви.

— Винаги на вашите услуги.

Дон Реба се поклони.

— Случвало ли ви се е да ходите в Ирукан?

— Не!

— Уверен ли сте!

— Вие също.

— Ние искаме истината! — назидателно каза дон Реба. Брат Аба кимна с глава. — Само истината.

— Аха — каза Румата. — А на мен ми се стори... — той млъкна.

— Какво ви се стори?

— Стори ми се, че вие най-вече искате да пипнете моя родов имот. Изобщо не мога да си представя, дон Реба, по какъв начин се надявате да го получите?

— Ами дарителницата? — извика брат Аба.

Румата се засмя колкото се може и по-нахално.

— Ти си глупак, брат Аба, или как ти беше името... Веднага си личи, че си бакалин. Нима не ти е известно, че майоратът не подлежи на предаване в чужди ръце.

Явно беше, че брат Аба здравата се беше разгневил, но се сдържаше.

— Не бива да разговаряте с такъв тон — меко каза дон Реба.

— Нали искате истината? — възрази Румата. — Ето ви истината, цялата истина и само истината: брат Аба е глупак и бакалин.

Обаче брат Аба вече беше се овладял.

— Струва ми се, че се отклонихме — каза той с усмивка. — Какво смятате, дон Реба?

— Вие, както винаги, сте прав. — Благородни дон, ами не ви ли се е случвало да ходите в Соан?

— Бил съм в Соан.

— С каква цел?

— Да посетя Академията на науките.

— Странна цел за един млад човек с вашето положение.

— Мой каприз.

— А познавате ли се с генералния съдия на Соан дон Кондор?

Румата застана нащрек.

— Той е стар приятел на нашето семейство.

— Извънредно благороден човек, нали?

— Твърде почтена личност.

— А на вас известно ли ви е, че дон Кондор е участник в заговора против негово величество?

Румата вдигна глава.

— Запомнете веднъж завинаги, дон Реба — каза той високомерно. — За нас, родовото дворянство от метрополията, всички тези соани и ирукани, пък и Арканар са били и ще си останат завинаги васали на имперската корона. — Той праметна крак върху крак и се извърна настрани.

Дон Реба замислено го гледаше.

— Вие богат ли сте?

— Мога да купя целия Арканар, но не ме интересуват отпадъци...

Дон Реба въздъхна.

— Кръв капе от сърцето ми — каза той. — Да отрежа такава славна фиданка от такъв славен род!... Би било престъпление, ако не го налагаше държавната необходимост.

— По-малко мислете за държавната необходимост — каза Румата — и повече мислете за собствената си кожа.

— Прав сте — каза дон Реба и щракна пръсти.

Румата бързо напрегна и отново отпусна мускулите си. Струва ми се, тялото ми се движи. Иззад завесата отново изскочиха трима монаси. С все същата неуловима бързина и точност, която говореше за огромен опит, те заобиколиха брат Аба, който продължаваше подлизурски да се усмихва, хванаха го и извиха ръцете му отзад.

— Ох, ох, ох, ох!... — записка брат Абат. Дебелото му лице се изкриви от болка.

— По-бързо, по-бързо, не се бавете! — с отвращение каза дон Реба.

Шишкото бясно се съпротивляваше, докато го мъкнеха към завесата, чуваше се как крещи и писка, след това изведнъж зарева със страшен, неузнаваем глас и веднага млъкна. Дон Реба стана и внимателно свали стрелата от арбалета. Румата смаяно го наблюдаваше.

Дон Реба се разхождаше насам-натам из стаята и замислено се почесваше по гърба с арбалетната стрела. „Добре, добре — мърмореше си той почти нежно. — Прелестно...“ Той като че ли беше забравил за Румата. Крачките му ставаха все по-бързи, той размахваше стрелата като диригентска палка. След това изведнъж рязко спря зад масата, захвърли стрелата, внимателно седна и каза, засмян до ушите:

— Ама как ги, а?... Никой дори не гъкна!... Мисля, че у вас така не могат...

Румата мълчеше.

— Да-а-а — каза дон Реба провлечено и замечтано, — добре — мърмореше си той почти нежно. — Прелестно!... Е, какво пък, сега да поговорим, дон Румата. А може би вие не сте Румата! И може би дори не сте дон? А?...

Румата не отговори, разглеждаше го с интерес. Блед, с червени жилки на носа, целият трепери от възбуда и така му се ще да завика, да запляска с ръце: „А аз зная, а аз зная!“ Нищо не знаеш, кучи сине. И да узнаеш, няма да повярваш. Хайде говори, говори, слушам те.

— Слушам ви — каза той.

— Вие не сте дон Румата — обяви дон Реба. — Вие сте самозванец. — Той строго гледеше към Румата. — Румата Есторски е умрял преди пет години и лежи във фамилната гробница на своя род. И светците отдавна са успокоили неговата метежна и откровено казано, не много чиста душа. Какво смятате, сами ли ще си признаете или да ви помогнем?

— Сам ще си призная — каза Румата. — Казвам се Румата Есторски и не съм свикнал да се съмняват в думите ми.

Ще се опитам малко да те поразсъдя, помисли си той. Боли ме хълбокът, иначе щях да те пратя за сапун.

— Виждам, че ще трябва да продължим разговора на друго място — зловещо каза дон Реба.

С лицето му ставаха чудни промени. Изчезна приятната усмивка, устните му се свиха в права линия. Странно и болезнено замърда кожата на челото му. Да, помисли си Румата, от такъв човек може да се изплаши.

— Хемороиди ли имате? — съчувствено попита той.

В очите на дон Реба нещо трепна, но изразът на лицето не се промени. Той се престори, че не е чул.

— Лошо сте използвали Будах — каза Румата. — Той е отличен специалист. Беше... — добави той многозначително.

В безцветните очи отново нещо трепна. Аха — помисли си Румата, — значи Будах е още жив... Той се намести по-удобно и обхвана с ръце коляното си.

— Значи отказвате да си признаете — рече дон Реба.

— Какво?

— Че сте самозванец.

— Уважаеми Реба — каза Румата наставнически. — Такива неща се доказват. Та вие ме обиждате!

На лицето на дон Реба се появи любезност.

— Драги ми дон Румата — каза той. — Извинявайте, но засега ще ви наричам с това име. Знайте, че обикновено аз никога нищо не

доказвам. Доказват го там, във Веселата кула. За тази цел си имам опитни, добре платени специалисти, които с помощта на мелачката на свети Мика, на обувките на господата бога, на ръкавиците на великомъченица Пата или, да речем, седалката... е-е... виноват, креслото на Тоц Воина, могат да докажат, каквото си пожелае. Че има бог и че няма бог. Че хората ходят на ръце и че хората ходят на хълбоци. Разбирате ли ме? Може би вие не знаете, но съществува цяла наука за получаване на доказателства. Помислете си сам: защо трябва да доказвам онова, което сам зная? Освен това признанието с нищо не ви заплашва...

— Мен не ме заплашва — каза Румата, — заплашва вас.

Известно време дон Реба размишляваше.

— Добре — каза той. — Очевидно ще трябва да започна все пак аз. Нека разгледаме в какво е уличен дон Румата Есторски през петте години на своя задгробен живот в Арканарското кралство. А вие след това ще ми обясните смисъла на всички тези неща.

— Не ми се ще да давам прибързани обещания — каза Румата, — но ще ви изслушам с интерес.

Дон Реба взе да рови из бюрото си, измъкна блокче плътна хартия и вдигнал вежди, го разгледа.

— Трябва да знаете — каза той с дружелюбна усмивка, — трябва да знаете, че аз, министърът за защита на арканарската корона, предприех някои акции против така наречените книжници, учени и други безполезни и вредни за държавата хора. Тези акции срещнаха странно противодействие. Докато целият народ в единен устрем, запазвайки верността си към краля, а така също към арканарските традиции, с всички сили ми помагаше — предаваше укрилите се, линчуваше ги, посочваше подозрителните, убягнали моето внимание, — в същото време някой неизвестен, но твърде енергичен човек измъкваше изпод носа ни и изпращаше зад границите на кралството най-важните, най-отявлените и отвратителни престъпници. Така ни се изплъзнаха безбожният астролог Багир Кисенски; престъпният алхимик Синда, свързан, както е доказано, с нечистата сила и с ируканските власти; гадният памфлетист и смутител на спокойствието Цурен и редица други по-малки по ранг. Скри се някъде побърканият магьосник и механик Кабани. Някой похарчи маса злато, за да попречи да се излее народният гняв срещу богоомразните шпиони и

отровители, бившите придворни и знахари на негово величество. Някой при наистина фантастични обстоятелства, които ни карат отново да си спомним за врага на рода човечески, освободи от ареста чудовището на разврата и развратител на народните души, главатаря на селския бунт Арата Гърбавия... — Дон Реба спря и като мърдаше кожата на челото си, многозначително погледна Румата. Румата, вдигнал глава към тавана, замечтано се усмихваше. Той беше отвлякъл Арата Гърбавия. Беше долетял за него с хеликоптер. Това беше направило страшно впечатление на стражите. Впрочем на Арата също. И все пак юначага съм, помисли си той. Хубава работа свърших.

— Трябва да знаете — продължи дон Реба, — че споменатият главатар Арата сега скита начело на разбунтувалите се крепостни селяни в източните области на метрополията, пролива изобилно благородническа кръв и не изпитва липса нито от пари, нито от оръжие.

— Вярвам — каза Румата. — Той веднага ми се видя много смел човек.

— Значи признавате си? — веднага каза дон Реба.

— Какво? — учуди се Румата.

Известно време те се гледаха право в очите.

— Продължавам — каза дон Реба. — За спасяването на тези развратители на душите вие, дон Румата, по мои скромни и непълни пресмятания сте похарчили най-малко три товара злато. Не говоря, че при това вие навеки сте се осквернили чрез общуване с нечистата сила. Не говоря също така, че през цялото време, откакто се намирате в пределите на Арканарското кралство, не сте получили от своите есторски владения дори една медна пара, пък и на какво основание? За какво трябва да се снабдява с пари един покойник, дори когато той е роднина? Но вашето злато! — Той отвори една кутия, затрупана под книжата на масата, и извади от нея шепя златни монети с профила на Пиц Шести.

— Само това злато е достатъчно, за да ви изгорим на клада — записка той. — Това е дяволско злато! Човешки ръце не са в състояние да изработят такъв чист метал!

Той пронизваше с поглед Румата. Да, великодушно си помисли Румата, юначага, тази работа май не я дообмислихме. И май той пръв я

забеляза. Трябва да се има предвид. Реба изведнъж отново стихна. В гласа му започнаха да звучат съчувствени бащински нотки:

— Изобщо вие се държите твърде непредпазливо, дон Румата. Аз постоянно така се тревожех за вас... Вие сте такъв дуелист, такъв кавгаджия! Сто двадесет и шест дуела за пет години! И нито един убит... В края на краищата от това нещо можеха да се направят изводи. Аз например ги направих и не само аз. Тази нощ например брат Аба — не е хубаво да се говори лошо за покойници, но той беше много жесток човек, трябва да си призная, че с мъка го понасях... Та брат Аба отдели за вашето арестуване не най-сръчните бойци, а най-дебелите и силните. И се оказа прав. Няколко изкълчени ръце, няколко смазани вратове, избитите зъби не се вземат предвид... и ето ви тук! А вие не можехте да не знаете, че се биете за живота си. Вие сте майстор. Вие сте без съмнение най-добрият меч в империята. Вие без съмнение сте продали душата си на дявола, защото само в ада могат да се научат тези невероятни приказни бойни хватки. Готов съм дори да допусна, че това умение ви е дадено при условие да не убивате. Макар че ми е трудно да си представя за какво му е било на дявола такова условие. Но нека с тези неща се занимават нашите схоластици...

Прекъсна го тънък писък, сякаш квичеше прасе. Той недоволно погледна към лилавите завеси. Зад завесите се биеха. Чуваха се глухи удари, писък: „Пуснете ме! Пуснете ме!“ — и още някакви прегракнали гласове, псувни, викове на неразбираемо наречие. След това завесата с трясък се скъса и падна. В кабинета нахълта и падна на четири крака някакъв човек, плешив, с окървавена брада, с диво ококорени очи. Иззад завесата се подадоха огромни лапи, сграбчиха човека за краката и го помъкнаха обратно. Румата го позна. Беше Будах. Той диво крещеше:

— Измамиха ме!... Измамиха ме!... Та това беше отрова! За какво!...

Отвялякоха го в тъмното. Някакъв човек в черни дрехи бързо вдигна и окачи завесата. В настъпилата тишина зад завесите се чуха отвратителни звуци — някой повръщаше. Румата разбра.

— Къде е Будах? — попита той рязко.

— Както виждате, с него се е случило някакво нещастие — отвърна дон Реба, но си личеше, че се смути.

— Не ме баламосвайте: Къде е Будах?

— Ах, дон Румата — каза дон Реба, като клатеше глава. Той веднага се окопоти. — За какво ви е Будах? Да не би да ви е роднина? Та вие никога не сте го виждали.

— Слушайте, Реба! — каза Румата бясно. — Не се шегувам с вас! Ако с Будах се случи нещо, ще пукнете като куче. Ще ви смажа.

— Няма да успеете — бързо каза дон Реба. Той беше много бледен.

— Вие сте глупак, Реба! Вие сте опитен интригант, но нищо не разбирате. Никога през живота си не сте се залавяли за такава опасна игра като сега. И дори не подозирате това.

Дон Реба се сви зад масата. Очичките му горяха като въглен. Румата чувствуваше, че той никога не е бил толкова близко до смъртта. Картите се бяха разкрили. Решаваше се кой да бъде господар в играта. Румата се напрегна, готов да скочи. Никакво оръжие — нито копието, нито стрелата, не убива моментално. Тази мисъл ясно се четеше на физиономията на дон Реба. Старецът с хемороидите искаше да живее.

— Какво искате всъщност — каза той плачливо. — Седяхме, разговаряхме... Жив е вашият Будах, жив и здрав. Той тепърва ще ме лекува. Не бива да се гневите.

— Къде е Будах?

— Във Веселата кула.

— Той ми трябва.

— На мене също ми трябва, дон Румата.

— Слушайте, Реба — каза Румата. — Не ме ядосвайте. И престанете да се преструвате. Вие се страхувате от мен. И добре правите. Будах принадлежи на мен. Разбирате ли? На мен!

Сега те и двамата стояха. Реба беше страшен. Беше посинял, устните му трескаво мърдаха, той мърмореше нещо и пръскаше слюнки.

— Хлапак! — изсъска той. — От нищо не се боя. Мога да ви смачкам като пиявица!

Той изведнъж се обърна и дръпна гоблена, който висеше зад гърба му. Откри се широк прозорец.

— Гледай!

Румата отиде до прозореца. Той гледаше към площада пред двореца. Вече се зазоряваше. Към сивото небе се издигаше димът на пожарите. На площада се търкаляха трупове. А в центъра се чернееше

равен, неподвижен квадрат. Румата се взря. Това бяха конници, застанали в невероятно стройни редици, с дълги черни плащове, с черни качулки, които скриваха очите, с черни триъгълни щитове на лявата ръка и с дълги пики в дясната.

— Моля! — каза дон Реба с тенекиен глас. Той целият трепереше. — Смирените чада господни, конницата на Светия орден. Нощес слязоха в Арканарското пристанище, за да потушат варварския бунт на нощните разбойници на Вага Колелото и главозамаялите се бакали! Бунтът е потушен. Светият орден владее града и страната, занаят Арканарска област на ордена...

Румата неволно се почеса по тила. Така значи, помисли си той. Ето за кого са прокарвали път нещастните бакали. Това се казва провокация! Дон Реба тържествуващо се смееше.

— Още не сме се запознали — със същия тенекиен глас продължи той. — Да ви се представя: наместникът на светия орден в Арканарска област, епископ и боен магистър, раб божи Реба!

А можехме да се досетим, мислеше си Румата. Там, където тържествува сивотата, на власт винаги идват черните. Ех, историци, мътните ви взели... Но той сложи ръце отзад и се залюля на петите си.

— Сега съм уморен — каза той гнусливо. — Искам да спя. Искам да се измия с гореща вода и да се изчистя от кръвта и лигите на вашите главорези. Утре... по-точно днес... да речем, един час след изгрева ще се отбия във вашата канцелария. Дотогава заповедта за освобождаването на Будах трябва да бъде готова.

— Те са двайсет хиляди! — изкрепя дон Реба, като посочи с ръка към прозореца.

Румата се намръщи.

— Моля ви се, малко по-тихо — каза той. — И запомнете, Реба. Аз отлично зная, че не сте никакъв епископ. Виждам ви като на длан. Вие сте просто мръсен предател и несръчен, евтин интригант... — Дон Реба облиза устните си, очите му се изцъклиха. Румата продължи: — Аз съм безпощаден. За всяка подлост по отношение на мен или на моите приятели ще отговаряте с главата си. Мразя ви, имайте предвид. Съгласен съм да ви търпя, но ще трябва да се научите навреме да се махате от пътя ми. Разбрахте ли?

Дон Реба бързо каза с умолителна усмивка:

— Искам само едно. Искам да бъдете с мен, дон Румата. Не мога да ви убия. Не зная защо, но не мога.

— Страхувате се — каза Румата.

— Добре, страхувам се — съгласи се дон Реба. — Може би сте дявол, може би сте син божи, кой ви знае? А може би сте човек от могъщите задморски страни. Казват, че имало такива... Аз дори не се опитвам да надникна в бездната, която ви е изхвърлила. Главата ми се върти и аз чувствавам, че изпадам в ерес. Но аз също мога да ви убия. Всеки момент. Днес. Утре. Вчера. Разбирате ли?

— Не ме интересува — каза Румата.

— Какво тогава? Какво ви интересува?

— Нищо не ме интересува — каза Румата. — Забавлявам се. Не съм дявол, не съм бог, аз съм рицарят Румата Есторски, весел, благороден дворянин, изпълнен с капризи и предрасъдъци и свикнал на свобода и във всяко отношение. Запомнихте ли?

Дон Реба вече беше се свързал. Избърса се с кърпичката и приятно се усмихна.

— Ценя вашата упоритост. В края на краищата вие също се стремите към някакви идеали и аз уважавам тези идеали, макар и да не ги разбирам. Много се радвам, че се разбрахме. Може би някога вие ще ми изложите своите възгледи и никак не е изключено да ме накарате да преразгледам своите. Хората са склонни да правят грешки. Може би и аз греша и се стремя не към онази цел, за която си струва да се работи толкова усърдно и безкористно, както работя аз. Аз съм човек с широки възгледи я съвсем ясно мога да си представя, че някога може да започна да работя рамо до рамо с вас.

— Тогава ще видим — каза Румата и тръгна към вратата. Ама че мекотело! — помисли си той. — И това ми било сътрудник. Рамо до рамо...

* * *

Градът беше скован от непоносим ужас. Червеникавото утринно слънце мрачно озаряваше пустите улици, димящите развалини, изкъртените кепенци, разбитите врати. В прахта кърваво проблясваха парчета стъкло. Безбройни ята врани се спуснаха над града като на

голо поле. На площадите и по пресечките по двама и по трима стояха конници с черни дрехи — бавно се въртяха на седлата с цялото си туловище и поглеждаха през прорезите на ниско нахлупените качулки. От набързо забитите стълбове над угасналите въглени висяха върху вериги овъглени тела. Сякаш в града не беше останало нищо живо — само грачещите врани и сериозните черни убийци.

Румата мина половината път със затворени очи. Той се задъхваше, силно го болеше пребитото тяло. Хора ли са това или не са хора? Какво човешко има в тях? Едните ги колят направо на улицата, другите седят в къщи и покорно чакат реда си. И всеки си мисли: когото щат, само мене да не пипат. Хладнокръвна жестокост на тези, които колят, и хладнокръвно покорство на онези, които са клани. Най-страшното тук е хладнокръвието. Десет души стоят примрели от ужас и покорно чакат. А идва един, избира жертвата си и хладнокръвно я заколва. Душите на тези хора са пълни с мръсотии и всеки час покорно очакване ги замърсява все повече и повече. И сега в тези спотаени къщи невидимо се раждат подлещи, доносчици, убийци, хиляди хора, сковани от страх за цял живот, безпощадно ще учат на страх децата си и децата на децата си. Не мога повече, повтаряше си Румата, още малко и ще се побъркам и ще стана същият, още малко и окончателно ще престана да разбирам защо съм тук... Трябва да се наспя, да не гледам всичките тези неща, да се успокоя...

„... В края на годината на Водата — в еди-коя си година по новото летоброене — центробежните процеси в древната империя станаха значителни. Като се възползува от това, Светият орден, който по същество представлява интересите на най-реакционните групи от феодалното общество, които на всяка цена се стремяха да спрат разложението...“ Ами как миришеха горящите трупове на стълбовете, знаете ли? Ами виждали ли сте някога гола жена с разпран корем да лежи сред уличната прах? Ами виждали ли сте градове, в които хората мълчат и грачат само враните? Вие, още неродени момчета и момичета, пред учебния стереовизор в училищата на арканарската комунистическа република?

Той удари с гърди нещо твърдо и остро. Пред него стоеше черен конник. Дългото копие с широко, грижливо наточено острие се запъваше в гърдта на Румата. Конникът мълчаливо го гледаше с черните цепнатини на качулката. Под качулката се виждаха само

тънките устни и мъничката брадичка. Трябва нещо да се направи — помисли си Румата. Но какво? Да го съборя от коня? Не. Конникът започна бавно да замахва с копието за удар. Ах, да!... Румата бавно вдигна лявата си ръка и дръпна ръкава, за да открие желязната гривна, която му бяха дали на излизане от двореца. Конникът се взря, вдигна копието и отмина. „В името господне“ — глухо каза той със странен акцент. „Да пребъде името му“ — промърмори Румата и мина покрай друг конник, който се мъчеше да достигне с копието изкусно изрязана дървена фигурка на весело дяволче, която стърчеше под корнизата на покрива. Зад полуотворените кепенци на втория етаж се мярна преbledняло от ужас пълно лице — вероятно някой от онези бакали, които само преди три дни на чаша бира възторжено ревяха: „Ура за дон Реба!“ — и с наслада слушаха топуркането на подкованите ботуши по улиците. Ех, сивота, сивота... Румата извърна глава.

А какво ли става в къщи? — спомни си изведнъж той и забърза. Последния квартал мина почти тичешком. Къщата беше здрава. На стълбите седяха двама монаси. Те бяха свалили качулките си и припичаха на слънце лошо избръснатите си глави. Когато го видяха, те станаха. „В името господне“ — казаха те в хор. „Да пребъде името му“ — обади се Румата. — „Какво търсите тук?“ Монасите се поклониха, скръстили ръце на корема. „Вие се върнахте и ние си отиваме“ — каза единият. Те слязоха от стълбите и бавно се отдалечиха, прегърбени и пъхнали ръце в ръкавите. Румата погледна подире им и си спомни, че хиляди пъти беше виждал по улиците тези смирени фигури с дългополи черни раса. Само че по-рано в прахта след тях не се влачеха ножниците на тежките мечове. Проспахме, ах, проспахме! — помисли си той. Истинско развлечение за благородните догове беше да се лепнат за някой скитащ монах и да си разказват покрай него пикантни истории. А аз, глупакът, се преструвах на пиан, влачех се отзад, кикотих се с пълен глас и толкова се радвах, че империята не е заразена поне от религиозен фанатизъм. А какво можеше да се направи? Да, какво можеше да се направи?

— Кой е там? — попита дрезгав глас.

— Отвори, Муга, аз съм — каза Румата тихо.

Издрънчаха мандалата, вратата се откряна и Румата се промъкна в антрето. Тук всичко си беше, както винаги, и Румата с

облекчение въздъхна. Старият побелял Муга, тресейки глава, с обичайната си почитателност протегна ръка за каската и мечовете.

— Какво прави Кира? — попита Румата.

— Кира е горе — каза Муга. — Тя е жива и здрава.

— Отлично — каза Румата, като смъкваше презглава презрамките с мечовете. — А къде е Уно? Защо той не ме посреща?

Муга взе меча.

— Уно е убит — каза той спокойно. — Лежи в стаята на слугите.

Румата затвори очи...

— Уно убит... — повтори той. — Кой го уби?

И без да дочака отговор, влезе в стаята на слугите. Уно лежеше на масата, завит до кръста с чаршаф. Ръцете му бяха скръстени на гърдите, очите широко отворени, устата, изкривена от гримаса. Около масата стояха с наведени глави слугите и слушаха как в ъгъла мърмори един монах. Готвачката проплакваше. Румата, без да сваля очи от лицето на момчето, започна да откопчава с непослушни пръсти яката на елечето си.

— Мръсници... — каза той. — Какви мръсници са всички!...

Той се олюля, отиде до масата, взря се в мъртвите очи, повдигна чаршафа и веднага отново го пусна.

— Да, късно — каза той. — Късно... Безнадеждно късно... Ах, мръсници! Кой го уби? Монасите ли?

Той се обърна към монаха, дръпна го, изправи го и се надвеси над лицето му.

— Кой го уби? — каза той. — Вашите ли? Говори!

— Не са монасите — тихо каза зад гърба му Муга. — Сивите войници...

Румата от известно време продължаваше да се взира в мършавото лице на монаха, в неговите бавно разширяващи се зеници. „В името господне...“ — изхриптя монахът. Румата го пусна, седна на пейката в краката на Уно и заплака. Той плачеше, закрил лице с ръце, и слушаше дрезгавия равнодушен глас на Муга. Муга разказваше как след втора стража на вратата се почукало в името на краля и Уно викал да не отварят, но все пак се наложило да отворят, защото сивите заплашвали да запалят къщата. Те нахлули в антрето, набили и вързали слугите, а след това тръгнали по стълбите нагоре. Уно стоял пред вратата на покоите и започнал да стреля с арбалетите. Имал два

арбалета и успял да стреля два пъти, но веднъж не улучил. Сивите хвърлили ножове и Уно паднал. Те го смъкнали долу и започнали да го тъпчат с крака и да го бият с брадвите. Но тогава в къщата влезли черните монаси. Те съсекли двама сиви, а останалите обезоръжили, метнали им примки на шиите и ги извлекли навън.

Гласът на Муга млъкна, но Румата още дълго време седя, опрял лактите на масата в краката на Уно. После тежко се изправи, изтри с ръка сълзите, покапали по небръснатата му от два дни брада, целуна момчето по изстиналото чело и като влачеше с мъка краката си, тръгна нагоре.

Той беше полумъртъв от умора и покруса. Изкачи се тъй или иначе по стълбата, мина през гостната, домъкна, се до кревата и с охкане похлупи лице на възглавницата. Дотича Кира. Той беше толкова изтерзан, че дори не може да ѝ помогне да го съблече. Тя му свали ботушите, след това, плачейки над подпухналото му лице, смъкна от него изпокъсания мундир, метално-пластмасовата ризница и пак се разплака над пребитото му тяло. Едва тогава той почувствува, че го болят всички кокали, както след тренировка по претоварване. Кира го разтриваше със сьонгер, напоен в оцет, а той, без да отваря очи, съскаше през стиснатите си зъби и мърмореше: „А можех да го пребия... До него стоях... С два пръста да го удуша. Живот ли е това, Кира? Да се махнем отгук... Това е експеримент с мене, а не с тях.“ Той дори не забелязваше, че говори по руски. Кира уплашено го поглеждаше с изцъклените си от сълзи очи и само мълчаливо го целуваше по бузите. После тя го зави със старите чаршафи — Уно така и не се намери да купи нови — и отиде тичешком долу да му приготви топло вино. А той се свлече от леглото и охкайки от пронизващата тялото му болка, зашляпа с боси крака към кабинета, там отвори секретното чекмедже на масата, порови малко в аптекката и взе няколко таблетки спорамин. Когато Кира се върна с димящо канче на тежък сребърен поднос, той лежеше по гръб и следеше как изчезва болката, как стихва шумът в главата му и тялото му се изпълва с нова сила и бодрост. След като изпразни канчето, той се почувствува съвсем добре, повика Муга и нареди да му приготви дрехи.

— Не отивай, Румата — каза Кира, — недей ходи, остани си в къщи.

— Трябва, малката ми.

— Страх ме е, остани си... Ще те убият.

— Какво приказваш? От къде на къде ще ме убиват. Те всички се боят от мене.

Тя отново заплака. Плачеше тихо, плахо, сякаш се страхуваше, че той ще се разсърди. Румата я сложи на коленете си и започна да я гали по косите.

— Най-страшното мина — каза той. — И после, нали се готвехме да заминаваме оттук...

Тя се притисна до него и замря.

Муга, тресейки глава, равнодушно стоеше до тях и държеше панталоните на господаря си със златни звънчета.

— Но преди това трябва да свърша много работа тук — продължи Румата. — Тази нощ бяха убити много хора. Трябва да разбере кой е жив и кой е убит. И трябва да помогна да се спасят онези, които ще бъдат убити.

— А на теб кой ще ти помогне?

— Щастлив е, който мисли за другите... Освен това на нас с тебе ни помагат силни хора.

— Аз не мога да мисля за другите — каза тя. — Ти едва се върна жив. Нали виждам, тебе са те били, а Уно го убиха. Ами къде са гледали твоите силни хора? Защо не им попречиха да убиват. Не вярвам... Не вярвам...

Тя се опита да се измъкне, но той я държеше здраво.

— Какво да се прави — каза той. — Този път малко закъсняха. Но сега те отново следят какво става с нас и ни пазят. Защо днес не ми вярваш? Нали винаги си ми вярвала. Сама видя: аз едва се върнах жив, а я ме погледни сега...

— Не искам да те гледам — каза тя, като криеше лицето си. — Не искам пак да плача.

— Я виж! Няколко драскотинки! Дреболия... Най-страшното мина... Поне за нас двамата. Но има хора, много добри, забележителни, за които този ужас още не е свършил. И аз трябва да им помогна.

Тя въздъхна дълбоко, целуна го по шията и полекичка се измъкна.

— Ела си довечера — помоли го тя. — Ще си дойдеш ли?

— Непременно! — разпалено каза той. — Ще си дойда по-рано и сигурно няма да съм сам. Чакай ме за обед.

Тя се дръпна настрани, седна на стола и сложила ръце на коленете си, гледаше как той се облича. Румата, мърморейки си руски думи, навлече панталоните със звънчетата. (Муга веднага клекна пред него и започна да закопчава многобройните токи и копчета.) Облече пак върху чистия потник благословената ризница и най-после каза отчаяно:

— Мъничка моя, разбери ме, трябва да вървя. Какво да правя? Не мога да не отида!

Тя изведнъж каза замислено:

— Понякога не мога да разбера защо не ме биеш.

Румата, който закопчаваше ризата си с бухнали дипли, спря като закован.

— Как така, защо не те бия? — смутено попита той. — Мога ли да те бия?

— Ти не си само добър, хубав човек — продължаваше тя, без да го слуша. — Ти си също така много странен човек. Ти си като ангел... Когато си с мен, ставам смела. Ето сега съм смела... Някога непременно ще те попитам за едно нещо. Ти — не сега, а когато всичко мине — ще ми разкажеш ли за себе си?

Румата дълго мълча. Муга му подаде оранжевото елече с червените фльонги. Румата с отвращение го облече и силно се стегна с колана.

— Да — каза той най-после, — някога ще ти разкажа всичко, малката ми.

— Ще чакам — каза тя сериозно. — А сега върви и не ми обръщай внимание.

Румата отиде при нея, целуна я силно по устата с изранените си устни, после свали от ръката си желязната гривна и ѝ я подаде.

— Сложи я на лявата си ръка — каза той. — Днес в къщи не трябва вече да идват, но ако дойдат, ще им покажеш това.

Тя гледаше подире му и той знаеше точно какво мисли тя. Тя си мислеше: „Не зная, може би си дявол или син божи, или човек от приказните задморски страни. Но ако не се върнеш, ще умра.“

И той ѝ беше безкрайно благодарен, че мълчеше, защото му беше необичайно трудно да тръгне — сякаш се хвърляше надолу с главата

от изумрудено слънчев бряг във вонящо блато.

ОСМА ГЛАВА

Румата се промъкваше към канцеларията на арканарския епископ през задните дворове. Минаваше крадешком през тесните дворчета на гражданите, криволичеше между простряно да съхне пране, промъкваше се през дупки в оградите, оставяше по ръждясалите гвоздеи разкошни панделки и парчета скъпоценни соански дантели, тичаше на четири крака между картофените лехи и все пак не успя да се изплъзне от бдителното око на черното войнство. Когато влезе в една тясна крива уличка, която водеше към градското бунище, той се сблъска с двама мрачни, пийнали монаси.

Румата се опита да ги заобиколи, но монасите измъкнаха мечовете и му преградиха пътя. Румата се хвана за дръжките на мечовете, но монасите изсвириха с пръсти — викайки за подкрепа. Румата взе да отстъпва към дупката, от която току-що се беше измъкнал, но насреща му от уличката изведнъж изскочи мъничкото пъргаво човече с невзрачно лице. Докосвайки Румата с рамо, той изтича при монасите и им каза нещо, след което монасите вдигнаха раса над кльощавите си, обути с лилави гащи крака, тичешком се отдалечиха и се скриха зад къщите. Мъничкото човече, без да се обръща, заситни след тях.

Ясно, помисли си Румата. Шпионин телохранител. И дори не се крие много. Предвидлив е арканарският епископ. Интересно от какво още се бои той? От мене или за мене? След като проследи шпионина с очи, той сви към бунището. Бунището свършваше зад канцеларията на бившето министерство за защита на короната и вероятно не се охраняваше. Уличката беше пуста. Но вече се чуваше тихо скърцане на кепенци, хлопаха се врати, плачеше пеленаче, чуваше се боязлив шепот. Зад един полуизгнил плет предпазливо надникна изнемощяло мършаво лице, потъмняло от набити сажди. В Румата се втренчиха две уплашени хлътнали очи.

— Извинявайте, благородни дон, много извинявайте, няма ли да ни каже благородният дон какво става в града? Аз съм ковачът Кикус

по прякор Куцият, трябва да вървя в ковачницата, а пък ме е страх.

— Недей ходи — посъветва го Румата. — Монасите не се шегуват. Краля вече го няма. Управлява дон Реба, епископ на Светия орден. Така че стой си мирно.

След всяка дума ковачът припряно кимаше, очите му се изпълваха с мъка и отчаяние.

— Орденът значи — промърмори той. — Ах, чумата да... извинявайте, благородни дон. Орденът... следователно... Какво значи това? Сивите или пък?

— Не, не — каза Румата, като го разглеждаше с любопитство. — Сивите май ги изпотрепаха. Тези са монаси.

— Брей! — каза ковачът. — Значи и сивите... ама че орден! Че са изпотрепали сивите, е хубаво. Ами за нас, благородни дон, какво смятате? Дали ще се приспособим, а? Към ордена, а?

— Защо не? — каза Румата. — И орденът има нужда от ядене и пиене. Ще се приспособите.

Ковачът се оживи.

— И аз така смятам, че ще се приспособим. Смятам, че най-главното е — никого не пипай, за да не те пипат.

Румата поклати глава.

— Не е така — каза той. — Тия, които не пипат, най-много ги колят.

— И това е вярно — въздъхна ковачът. — Но какво да прави човек. Гол съм като тояга, пък осем сополанковци се държат за панталоните ми. Ех, майка му стара, поне да бяха заклали моя майстор! Той при сивите беше офицер. Какво смятате, благородни дон, могат ли да го заколят. Пет жълтици имам да му давам.

— Не зная — каза Румата. — Може и да са го заклали. Ти по-добре помисли за друго, ковачо. Ти си гол като тояга, но такива тояги като тебе в града са около десет хиляди.

— Е? — каза ковачът.

— Помисли си — сърдито каза Румата и си тръгна.

Друг път ще измисли нещо, рано му е още да мисли. А като че ли нямаше нищо по-просто от това: ако десет хиляди такива ковачи се разгневят, когото си искат могат да направят на мекица. Но все още им липса гняв. Имат само страх. Всеки за себе си, бог за всичките.

Бъзовите храсти в края на квартала изведнъж се размърдаха и на улицата изпълзя дон Тамео. Когато видя Румата, той извика от радост, скочи и като се олюля силно, тръгна насреща му, разперил към него изцапаните си с пръст ръце.

— Мой благородни дон! — извика той. — Много се радвам! Виждам, че вие също отивате в канцеларията?

— Разбира се, благородни дон — отвърна Румата, като ловко избягна прегръдката.

— Разрешавате ли да се присъединя към вас, благородни дон?

— Це го смятам за чест, благородни дон.

Те се поклониха взаимно. Явно беше, че дон Тамео е започнал още вчера и досега не може да спре. Той измъкна от огромните си жълти панталони стъклена бутилка.

— Желаете ли, благородни дом? — учтиво му предложи той.

— Благодаря — каза Румата.

— Ром! — заяви дон Тамео. — Истински ром от метрополията, дадох за него цяла жълтица.

Те слязоха към буницето и запушвайки носовете си, закрачиха през купища отпадъци, умрели кучета и смрадливи локви, които гъмжаха от бели червеи. В утринния въздух се носеше непрекъснато бръмчене на ята изумрудени мухи.

— Чудна работа — каза дон Тамео, като затваряше бутилката. — Преди никога не съм минавал оттук.

Румата не отговори.

— Дон Реба винаги е предизвиквал възхищение у мен — каза дон Тамео. — Бях убеден, че в края на краищата той ще свали нищожния монарх, ще прокара нови пътища за нас и ще ни открие блестящи перспективи. — С тези думи той стъпи в една жълто-зелена локва, изпръска се целият и за да не падне, хвана се за Румата. — Да! — продължи той, когато стъпи на твърдо. — Ние, младата аристокрация, винаги ще бъдем с дон Реба! Настъпи най-сетне желаното разведряване. Представете си, дон Румата, вече цял час ходя по улици и градини, но не срещнах нито един сив. Изметохме от лицето на земята сивата паплач и сега във възродения Арканар се диша приятно и свободно! Вместо грубите бакали, тези нахални простаци и селендури, улиците са пълни със слуги господни. Аз видях, че някои дворяни вече открито се разхождат пред домовете си. Сега няма какво

да се страхуват, че някой невежа с боклукчийска престилка ще ги опръска с мръсната си каруца. И вече няма нужда да си пробиваш път между вчерашните касапи и галантеристи. Осенени от благословията на великия Свети орден, към който винаги съм изпитвал най-голямо уважение и, няма защо да крия, истинска нежност, ще достигнем нечуван разцвет, когато нито един селянин няма да посмее да погледне дворянин без разрешение, подписано от окръжния инспектор на ордена. Аз сега нося докладна записка по този въпрос.

— Отвратителна смрад — ядосано каза Румата.

— Да, ужасна — съгласи се дон Тамео, затваряй бутилката. — Но затова пък във възродения Арканар се диша свободно! И цените на виното спаднаха два пъти...

Когато вече стигнаха, дон Тамео пресуши бутилката до дъно, запрати я в пространството и изпадна в необичайна възбуда. Два пъти падна, а втория път отказа да се изчисти заявявайки, че е много грешен, мръсен по природа и желае такъв да си остане докрай. Той все започваше на висок глас да цитира своята докладна записка. „Силно казано — възкликваше той. — Вземете например това място, благородни донове: та смрадливите селянци... а? Каква мисъл!“ Когато влязоха в задния двор на канцеларията, той се стовари върху първия срещнат монах и като се заливаше със сълзи, започна да го моли да му прости греховете. Полузадушеният монах яростно се бранеше, опитваше се да изсвири за помощ, но дон Тамео го хвана за расото и двамата се повалиха върху купчина боклуци. Румата ги остави и отдалечавайки се, още дълго чуваше жалкото подсвиркване и възгласите: „Смрадливите селянци!... бла-го-о-словия... от все сърце... нежност питаех, нежност, разбираш ли, селска муцуно?“

На площада пред входа в сянката на квадратната Весела кула беше се разположил отряд монаси пехотинци, въоръжени със страшни чепати тояги. Прибираха умрелите. От утринния вятър на площада се въртяха страшни жълти вихрушки. Под широкия конусовиден покрив на кулата, както винаги, грачеха и се караха врани, увиснали надолу с главата от щръкналите греди. Кулата беше построена преди двеста години от праядото на покойния крал изключително за военни нужди. Тя стоеше върху солидна триетажна основа, в която някога се пазеха хранителни запаси в случай на обсада. После кулата беше превърната в затвор. Но от едно земетресение всички вътрешни стени се бяха

съборили и се беше наложило затворът да се пренесе в мазетата. На времето една от арканарските кралици се оплакала на своя повелител, че охканията на изтезаваните, огласяващи околността, ѝ пречели да се весели. Нейният царствен съпруг заповядал от сутрин до вечер в кулата да свири военен оркестър. Оттогава кулата беше получила сегашното си име. Тя отдавна вече представляваше празен каменен скелет, отдавна вече следствените килии се бяха преместили в новооткритите най-долни етажи, отдавна вече там не свиреше никакъв военен оркестър, а гражданите продължаваха да си я наричат Веселата кула.

Обикновено около Веселата кула беше пусто. Но днес там цареше голямо оживление. Към нея водеха, караха, влачиха по земята щурмоваци с изпокъсани сиви мундири, въшливи скитници, облечени с дрипи, полуголи, изприщени от страх граждани, диво виещи проститутки, караха цели банди мрачно озъртащи се дрипльовци от нощната армия. И веднага от някакви потайни изходи измъкваха с куки трупове, товареха ги на каруци и ги откарваха извън града. Дългата опашка от дворяни и заможни граждани, която стърчеше от вратата на канцеларията, със страх и смут поглеждаше към тази страшна суетня.

В канцеларията пускаха всички, а някои дори докарваха под стража. Румата се промъкна вътре. Там беше задушно като на бунище. Зад една широка маса, отрупана със списъци, седеше чиновник с жълто-сиво лице с голямо гъше перо зад щръкналото ухо. Поредният посетител, благородният дон Кеу, надутото вирейки мустаци, каза името си.

— Свалете си шапката — с безизразен глас каза чиновникът, без да вдига очи от книгата.

— Родът Кеу има привилегията да носи шапка в присъствието на самия крал — гордо заяви дон Кеу.

— Пред ордена никой няма привилегии — със същия безизразен глас произнесе чиновникът.

Дон Кеу засумтя, изчерви се, но си свали шапката. Чиновникът шареше по списъка с дълъг жълт нокът.

— Дон Кеу... дон Кеу... — мърмореше той. — Дон Кеу, Кралска улица №12?

— Да — с дебел ядосан глас каза дон Кеу.

— №485, брат Тибак.

Брат Тибак, който седеше на съседната маса, пълен, почервенял от жегата, взе да търси сред книжата, избърса потната си плешива глава, изправи се и монотонно прочете:

— „№ 485 дон Кеу, Кралска № 12, за оскърбление на името на негово преосвещенство арканарския епископ дон Реба, извършено на бал в двореца по-миналата година, присъждат се три дюзини пръчки на голо по меките части и целуване обувката на негово преосвещенство.“

Брат Тибак си седна.

— Минете по този коридор — каза чиновникът с безизразен глас, — пръчките са надясно, обувката наляво. Следващият...

За голямо учудване на Румата дон Кеу не протестира. Изглежда на тази опашка той беше видял вече много неща. Само изпъшка, оправи с достойнство мустаците си и се отдалечи по коридора. Следващият, тресящият се от тлъстина гигант дон Пифа, вече стоеше без шапка.

— Дон Пифа... дон Пифа... — забоботи чиновникът, шарейки с пръст по списъка. — Улица Млекарска №2?

Дон Пифа издаде гърлен звук.

— Номер петстотин и четири, брат Тибак.

Брат Тибак отново се избърса и отново се изправи.

— Номер петстотин и четири, дон Пифа, Млекарска 2, не се е провинил с нищо пред негово преосвещенство, следователно е чист.

— Дон Пифа — каза чиновникът, — вземете знака за очистение. Той се наведе, извади от сандъка, който стоеше до стола, една желязна гривна и я подаде на благородния Пифа. — Носете я на лявата ръка, показвайте я при първо поискване от воините на Ордена. Следващият...

Дон Пифа издаде гърлен звук и се отдалечи, разглеждайки гривната. Румата огледа опашката. В нея имаше много познати лица. Някои бяха облечени, както винаги, богато, други явно се правеха на по-бедни, но всички бяха здравата изцапани с кал. Някъде по средата на опашката високо, за да го чуят всички, дон Сера за трети път през последните пет минути заявяваше: „Не виждам защо пък един благородник да не получи няколко пръчки от името на негово преосвещенство!“

Румата почака, докато следващият бъде изпратен в коридора (той беше известен търговец на риба, бяха му определили пет пръчки без

целуване за невъзторжен начин на мислене), промъкна се до масата и грубо сложи ръка върху книжата пред чиновника.

— Моля да ме извините — каза той. — Трябва ми заповед за освобождаване на доктор Будах. Аз съм дон Румата.

Чиновникът не вдигна глава.

— Дон Румата... дон Румата... — замърмори той, бутна ръката на Румата и зашари с нокът по списъка.

— Какво правиш, стара мастилнице? — каза дон Румата. — Трябва ми заповед за освобождаване!

— Дон Румата... дон Румата... — Очевидно този автомат не може да бъде спрял. — Улица Казанджийска №8. Номер шестнадесет, брат Тибак.

Румата чувствуваше, че зад него всички бяха притаили дъх. Пък и той, трябва да си признае, се смути. Потният и почервенял брат Тибак стана.

— Номер шестнадесети, дон Румата, Казанджийска № 8, за специални заслуги към ордена е удостоен с особена благодарност от негово преосвещенство и ще получи заповед за освобождаване на доктор Будах, с когото да постъпи, както намери за добре — виж лист шести — седемнадесети — единадесети.

Чиновникът незабавно измъкна този лист изпод списъците и го подаде на Румата.

— Жълтата врата на втория етаж, шеста стая, право по коридора, първо надясно, после наляво — каза той. — Следващият...

Румата погледна листа. Това не беше заповедта за освобождаване на Будах, беше разрешение да получи пропуск за петия, специален отдел на канцеларията, където трябваше да вземе предписание за секретариата на секретния отдел.

— Какво си ми дал, дръвник? — попита Румата. — Къде е заповедта?

— Жълтата врата, втория етаж, шеста стая, право по коридора, първо надясно, после наляво — повтори чиновникът.

— Питам те къде е заповедта? — кресна Румата.

— Не зная... не зная... Следващият!

Над ухото на Румата се чу пухтене и нещо меко и горещо се притисна до гърба му. Той се дръпна. До масата отново се промъкна дон Пифа.

— Не влиза — каза той пискливо. Чиновникът учудено го погледна.

— Име? Звание? — попита той.

— Не влиза — отново каза дон Пифа, като дърпаше гривната, която едва се беше напъхала на трите му дебели пръста.

— Не влиза... не влиза... — промърмори чиновникът и изведнъж бързо дръпна към себе си дебелия книга, която се намираще отдясно на масата. Книгата имаше зловещ вид — с черна мръсна подвързия. Дон Пифа няколко секунди смаяно я гледа, после се дръпна и без да каже нито дума, бързо се запъти към изхода. В опашката се вдигна глъчка: „Не се бавете, по-бързо!“ Румата също се дръпна от масата. Ама че тресавище, помисли си той. Чиновникът започна да боботи в пространството: „Ако горепосоченият знак за очистение не се хваща на лявата китка на очистения или ако очистеният няма лява китка като такава...“ Румата заобиколи масата, пъхна двете си ръце в сандъка с гривните, грабна колкото можа и си тръгна.

— Ей, ей — безизразно му подвикна чиновникът. — На какво основание?

— В името господне — многозначително каза Румата, като се обърна през рамо. Чиновникът и брат Тибак дружно станаха и нестройно отвърнаха: „Да пребъде името му“. Опашката гледеше подир Румата със завист и възхищение.

Когато излезе от канцеларията, Румата бавно се запъти към Веселата кула, нанизвайки по пътя гривните на лявата си ръка. Гривните излязоха девет и на лявата ръка се побраха само пет. Другите четири Румата надяна на дясната ръка. Арканарският епископ искаше да ме умори от глад, мислеше си той. Тая няма да я бъде. Гривните подрънкваха на всяка крачка, а в ръката си Румата държеше внушителния документ — лист шести — седемнадесети — единадесети, украсен с разноцветни печати. Монасите, които го срещаха, пешаци и конници, бързо се отбиваха от пътя. Сред тълпата на почтително разстояние ту се появяваше, ту изчезваше невзрачният шпионин-телохранител. Румата безмилостно шибаше закъснелите с ножниците на мечовете си, промъкна се до вратите, ревно заплашително на спусналия се към него стражар и като мина през двора, започнала слиза по хлъзгавите излизани стъпала в озарения от пушешите факли полумрак. Тук започваше светая светих на бившето

министерство за защита на короната — кралският затвор и следствените килии.

В сводестите коридори на всеки десет крачки от ръждиво гнездо в стената стърчеше смърдящ факел. Под всеки факел в ниша, подобна на пещера, се чернееше вратичка с решетесто прозорче. Това бяха входовете към тъмничните помещения, затворени отвън с тежки железни мандали. В коридорите беше пълно с хора. Блъскаха се, тичаха, крещяха, командуваха... Скърцаха мандали, хлопаха се врати, някого биеха и той крещеше, някого влачеха и той се опъваше, мъчеха се да измъкнат един от килията, но не можеха и той диво крещеше: „Не съм аз, не съм аз!“, и се вкопчваше в съседите си. Лицата на монасите, които срещаше, бяха сериозни до жестокост. Всеки бързаше, всеки вършеше някаква важна държавна работа. Опитвайки се да се ориентира какво става, Румата бавно минаваше коридор след коридор, слизаше все по-надолу и по-надолу. В долните етажи беше по-спокойно. Ако се съди по разговорите, тук полагаха изпит зрелостниците от Патриотичното училище. Полуголи дебели момчурляци с кожени престилки стояха на групи пред килиите за изтезания, прелистваха мръсните ръководства и от време на време отиваха да пият вода от един варел с канче, вързано с верижка. От килиите се чуваха ужасни писъци, шум от удари, тежко миришеше на изгоряло. И разговори, разговори!...

— Отгоре на костотрошачката има един такъв винт, та взе, че се счупи. Ама какво съм виновен аз? Той ме изрита. „Дръвник с дръвник, вика, иди, вика, да ти ударят пет по задника и пак ела...“

— Ами да разберем кой бие, може да е някой наш брат, студент. Да се разберем предварително, да съберем по пет гроша от човек и да му ги пробутаме...

— Когато има много тлъстини, не трябва да се нагорещява зъбецът, той и без това ще си изстине в сланината. Вземи щипците и лекичко махни сланината...

— Ами нали господните подножки са за краката, по-широки са и са с клинове, а ръкавиците на великомъченицата са с винтове и са специално за ръцете, разбра ли?

— Майтап, братя? Влизам, гледам — кой е във веригата? Фика Червенокосият, месарят от нашата улица, когато биваше пиян, все ми дърпаше ушите. Дръж се, мисля си, сега аз ще се порадвам...

— А Пекор Бърната, откакто монасите сутринта го отмъкнаха, не се е върнал. И на изпит не дойде.

— Ех, трябваше да му приложат мелачката, а аз, глупакът, ударих го с пръта по хълбока и му счупих едно ребро. Тогава отец Кин ме хвана за косата, ритна ме с ботуш по опашката, ама толкова точно, братя, че искри ми изсочиха, страшно боли. „Какво правиш, бе, вика, материала ми разваляш?“

Гледайте, гледайте, приятели, мислеше си Румата и бавно въртеше глава ту насам, ту натам. Това не е теория. Никой досега не е виждал такова нещо. Гледайте, слушайте, филмирайте... и ценете, и обичайте, дявол да ви вземе, своето време и наведете глави пред паметта на онези, които са минали през това нещо! Вглеждайте се в тези муцуни — млади, тъпи, равнодушни, свикнали на всякаква жестокост, но недейте вири нос, вашите собствени прадеди не са били по-добри...

Забелязаха го. Десетки очи, видели какво ли не, се вторачиха в него.

— Я, гледайте един дон. Целият е преbledнял.

— Хе... Знае се, че благородниците не са свикнали...

— В такива случаи, казват, трябвало да им се дава вода, но верижката е късичка, няма да стигне...

— Голямо чудо, ще се оправи...

— На мен да ми падне такъв... Тия, каквото ги питаш, това ще ти отговорят...

— Я по-тихо, братя, че като замахне... Я колко гривни има... И документ носи.

— Май нас гледа... А да си стоим настрана.

Те вкупом се махнаха от мястото, отидоха в сянката и оттам поглеждаха с предпазливите си паешки очи. Хайде, стига ми толкова, помисли си Румата. Той понечи да хване за расото монаха, който претича покрай него, но в същия момент забеляза трима, които не бързаха, а бяха заети с работа на място. Те пердашеха с пръчки палача: очевидно за небрежност. Румата отиде при тях.

— В името господне — тихо каза той, като издрънча с гривните. Монасите оставиха пръчките и се взряха.

— Да пребъде името му — каза най-високият.

— Отци — каза Румата, — я ме заведете при коридорния надзирател.

Монасите се спогледаха. Палачът пъргаво изпълзя и се скри зад варела.

— А за какво ти е? — попита високият монах.

Румата мълчаливо поднесе документа до лицето му, подържа го малко и го дръпна.

— А-ха — каза монахът. — Е, днес аз съм коридорен надзирател.

— Прекрасно — каза Румата и нави документа на тръбичка. — Аз съм дон Румата. Негово преосвещенство ми подари доктор Будах. Иди ми го доведи.

Монахът пхна ръка под качулката и шумно се почеса.

— Будах? — каза той колебливо. — Кой беше този Будах? Развратителят ли?

— Не — каза другият монах. — Развратителят е Рудах. Него го пуснаха още през нощта. Отец Кин сам му свали веригата и го изведе навън, а аз...

— Глупости, глупости! — нетърпеливо каза Румата, като се потупваше с документа по бедрото. — Будах. Който отрови краля.

— А-а-а... — каза надзирателят. — Зная го. Но той сигурно вече е на кола... Брат Пика, иди виж в дванайсета килия. Ти ли ще го изведеш? — попита той Румата.

— Естествено — каза Румата. — Той е мой.

— Тогава дай документа тук. Ще ми потрябва. — Румата му подаде документа.

Надзирателят го повъртя малко в ръцете си, разглеждайки печатите, после каза с възхищение:

— Гледай как пишат хората! Ти, дон, постой настрани, почакай, че имаме малко работа... Е, ами къде изчезна онзи?

Монасите започнаха да се озъртат, търсейки провинилия се палач.

Румата се отдръпна. Монасите измъкнаха палача иззад варела, тръшнаха го пак на пода и започнаха сериозно, без излишна жестокост да го пердашат. След 5–6 минути иззад завоя се показа изпратеният монах, който водеше с въженце съвсем побелял старец с тъмни дрехи.

— Ето ви го Будах! — радостно извика монахът още отдалеч. — И не бил на кол този Будах, а жив и здрав си е! Вярно, малко е

поотслабнал, изглежда отдавна стои гладен...

Румата тръгна насреща им, измъкна възето от ръцете на монаха и свали примката от шията на стареца.

— Вие ли сте Будах Ирукански? — попита той.

— Да — каза старецът, като го гледаше под вежди.

— Аз съм Румата, вървете след мен и не изоставайте. — Румата се обърна към монасите. — В името господне — каза той.

Надзирателят се изпъна и като свали пръчката, отвърна леко задъхан: „Да пребъде името му.“

Румата погледна към Будах и видя, че старецът се държи за стената и едва стои.

— Зле ми е — каза той с болезнена усмивка. — Извинявайте, благородни дон.

Румата го хвана под ръка и го поведе. Когато монасите се скриха от погледа им, той спря, извади от ампулата една таблетка спорамин и я подаде на Будах. Будах въпросително го погледна.

— Гълтнете я — каза Румата. — Веднага ще ви олекне.

Будах, който все още се опираше на стената, взе таблетката, огледа я, помириша я, вдигна косматите си вежди, след това внимателно я сложи на езика си и я смукна няколко пъти.

— Гълтайте, гълтайте — с усмивка каза Румата.

Будах преглътна.

— М-м-м... — произнесе той. — Смятах, че зная за лекарствата всичко. — Той замълча, съсредоточен във впечатленията си от таблетката. — М-м-м-м! — каза той. — Интересно! Да не е сушен далак от глигана Ъ? Но не, няма вкус на гнило.

— Да вървим — каза Румата.

Те тръгнаха по коридора, изкачиха се по стълбището, минаха още един коридор, изкачиха се по още едно стълбище и тогава Румата спря като закован. Един познат дебел рев огласи тъмничните сводове. Някъде в дълбините на затвора ревеше с пълна сила, сипеше чудовищни проклетия, псуваше бога, светците, пъкъла, Светия орден, дон Реба и много други неща неговият сърдечен приятел барон Пампа дон Бау-но-Суруга-но-Гаттано-Арканара. Все пак хвана се баронът, помисли си Румата с разкаяние. Съвсем бях забравил за него. А той не би забравил за мене... Румата бързо свали от ръката си две гривни, нахлузи ги на мършавите китки на доктор Будах и каза:

— Качете се горе, но не излизайте навън. Чакайте ме някъде встрани. Ако се лепнат за вас, покажете гривните и се дръжте дръзко.

Барон Пампа реवेशе като атомоход в полярна мъгла. Шумното ехо се носеше под сводовете. Хората в коридорите замръзваха на място и благоговейно се заслушваха със зяпнали уста. Мнозина правеха светия знак с палеца си, отпъждайки нечистата сила. Румата слезе тичешком по двете стълби, събаряйки срещнатите монаси, проби си път с ножниците на мечовете през тълпата от зрелостници и с ритник разтвори вратата на килията, която се огъваше от рева. В трепкащата светлина на факлите той видя своя приятел Пампа: могъщият барон беше разпънат гол на стената с главата надолу. Лицето му беше почервенияло от нахлулата кръв. Зад малка еднокрака масичка седеше, запушил уши, прегърбен чиновник; лъсналият от пот палач, който мязаше на зъболекар, ровеше в един железен леген дрънчащите си инструменти.

Румата грижливо затвори вратата, отиде зад палача и го удари по тила с дръжката на меча. Палачът се обърна, хвана се за главата и седна в легена. Румата измъкна меча от ножниците и разсече масата с книжата, на която седеше чиновникът. Всичко беше наред. Палачът седеше в легена и слабо хълцаше, а чиновникът много пъргаво избяга на четири крака в ъгъла и се сгуши там. Румата отиде при барона, който с радостно любопитство го гледеше отдолу нагоре, хвана се за веригите, които държаха краката на барона, и с две дърпания ги изтръгна от стената. След това внимателно сложи краката на барона на пода. Баронът замълча, замръзна в странна поза, след това се дръпна и освободи ръцете си.

— Мога ли да повярвам — отново затрещя той, като въртеше налетите си с кръв очи, — че това сте вие, мой благородни приятелю?! Най-после ви намерих!

— Да, аз съм — каза Румата. — Да се махаме оттук, приятелю, тук не ви е мястото.

— Бира! — каза барокът. — Тук някъде имаше бира. — Той тръгна из килията, като влачеше остатъците от веригите и не преставаше да дрънчи. — Цяла нощ тичах из града! Дявол да го вземе, казаха ми, че сте арестуван, и аз изпотрепах маса народ! Бях убеден, че ще ви намеря в този затвор!!! И ето че ви намерих.

Той отиде при палача и го бишна като прах заедно с легена. Под легена се показа буре. Баронът изкърти с юмрук дъното, вдигна го, наведе го над себе си и протегна глава. Бирата с клокочене потече в гърлото му. Ама че прелест — мислеше си Румата и нежно гледаше към барона. — Прилича на бик, на безмозъчен бик, но нали ме е търсил, искал е да ме спаси, сигурно е дошъл тук в затвора да ме търси сам... Не, има хора и в този свят, проклет да е... Но голям късмет имахме!

Баронът пресуши бурето и го запрати в ъгъла, където шумно трепереше чиновникът. В ъгъла се изписка.

— Хайде — каза баронът, като бършеше брадата си с длан. — Сега съм готов да вървя след вас. Нали няма нищо че съм гол?

Румата се огледа, отиде при палача и го изтърси от престилката.

— Засега вземете това — каза той.

— Прав сте — каза баронът и препаса престилката около кръста си. — Ще бъде неудобно да се явя при баронесата гол...

Те излязоха от килията. Нито един човек не се реши да им прегради пътя. Коридорът опустяваше на двадесетина крачки пред тях.

— Всичките ще ги разпердушия — ревеше баронът. — Те завзели моя замък! И сложили там някакъв си отец Арима! Не зная чия отец е той, но кълна се в бога, децата му скоро ще останат сирачета. Дявол да го вземе, приятелю, не намирате ли, че тук таваните са страшно ниски, изподрасках си темето...

Те излязоха от кулата. Пред очите им се мярна и потъна в тълпата шпионинът-телохранител. Румата даде знак на Будах да върви след него. Тълпата пред вратите се раздели като разсечена с меч. Чуваше се как едни викат, че е избягал важен държавен престъпник, а други викаха „Ето го голия дявол, знаменития есторски палач-разчеквач“.

Баронът излезе на средата на площада и спря, мръщейки се от слънчевата светлина. Трябват да бързат. Румата бързо се огледа.

— Тук някъде беше моят кон — каза баронът. — Ей, вие там! Коня!

При коневръза, където стояха конете на орденската кавалерия, се засуетиха.

— Не този! — кресна баронът. — Онзи, сивият на бутовете!

— В името господне! — със закъснение викна Румата и взе да сваля презглава презрамката с десния меч.

Изплашеното монахче с изцапано расо доведе на барона коня.

— Дайте му нещо, дон Румата — каза баронът, като тежко се качваше на седлото.

— Стой, стой! — завикаха при кулата.

През площада, размахвайки тояги, тичаха монаси. Румата подаде на барона меча.

— Бързайте, бароне — каза той.

— Да — каза Пампа. — Трябва да бързам. Този Арима ще ми разграби избата. Ще ви чакам у дома утре или в другиден, приятелю. Какво да предам на баронесата?

— Целунете ръката ѝ — каза Румата. Монасите бяха вече съвсем близко. — По-бързо, по-бързо, бароне!

— Но вие в безопасност ли сте? — с безпокойство попита баронът.

— Да, дявол да го вземе, да! Напред!

Баронът подкара коня в галоп право срещу тълпата монаси. Някой падна и се търкулна, друг завряка, вдигна се прах, затопуркаха копита по каменните плочи и баронът изчезна. Румата гледаше по уличката, където съборените седяха и тресяха глави като побъркани, когато един мазен глас каза над ухото му:

— Благородни дон, не ви ли се струва, че си позволявате твърде много?

Румата се обърна. В лицето му с малко пресилена усмивка съсредоточено гледаше дон Реба.

— Твърде много ли? — на свой ред попита Румата. — Не ми е позната тази дума „твърде“. — Той изведнъж си спомни за дон Сера. — Изобщо не виждам защо един благороден дон да не помогне на друг в нещастие.

Покрай тях, насочили пики, тежко прелетяха конници — да преследват барона. На лицето на дон Реба нещо се промени.

— Добре де — каза той. — Да не говорим за това... О, аз виждам тук учения доктор Будах... Вие изглеждате много добре, докторе. Ще трябва да направя ревизия на своя затвор. Държавните престъпници, дори когато са пуснати на свобода, не трябва да излизат от затвора — трябва да ги изнасят.

Доктор Будах тръгна като сляп към него. Румата бързо застана между тях.

— Впрочем, дон Реба — каза той, — как се отнасяте към отец Арима?

— Към отец Арима ли? — дон Реба вдигна високо вежди. — Прекрасен военен. Заема виден пост в моята епархия. А какво има?

— Като верен слуга на ваше преосвещенство — с остро злорадство каза Румата, като се поклони — бързам да ви съобщя, че можете да смятате този виден пост за вакантен.

— Но защо?

Румата погледна към уличката, където жълтата прах още не беше се разпръснала. Дон Реба също погледна нататък. Лицето му стана загрижено.

* * *

Беше вече късно следобед, когато Кира покани благородния господар и неговия учен приятел на масата. Доктор Будах, измит, преоблечен в чисти дрехи, старателно избръснат, изглеждаше твърде внушително. Движенията му бяха бавни и пълни с достойнство, умните му сиви очи гледаха дружелюбно и дори снизходително. Най-напред той се извини на Румата, че избухнал на площада. „Но вие трябва да ме разберете — каза той. — Това е страшен човек. Върколак, който се е появил на този свят само по божия грешка. Аз съм лекар, но не ме е срам да си призная, че ако ми падне случай, на драго сърце бих го умъртвил. Чувах, че кралят бил отровен, и сега разбирам с какво е отровен (Румата наостри уши). Този Реба дойде при мене в килията и поиска да му направя отрова, която действа в продължение на няколко часа. Разбира се, отказах. Той ме заплаши с изтезания — изсмях се в лицето му. Тогава този негодник викна палачите и те му доведоха от улицата десетина момчета и момичета, най-много до десет години. Той ги нареди пред мен, отвори моята торба с билките и заяви, че ще опитва върху децата всички билки поред, докато не намери тази, която му трябва. Ето така е бил отровен кралят, дон Румата...“ Устните на Будах започнаха да потреперват, но той се овладя. Румата, деликатно извил глава настрани, кимаше. Ясно, мислеше си той.

Всичко е ясно. Кралят не би взел от ръцете на своя министър дори една краставичка. И мръсникът е пробутал на краля някакъв дребен шарлатанин, на когото за излекуването на краля е била обещана титлата придворен знахар. И сега ми е ясно защо Реба толкова се зарадва, когато аз го изобличих в кралската спалня. Трудно е било да се измисли по-удобен начин да се пробута на краля този лъже-Будах. Цялата отговорност падаше върху Румата Есторски, ирукански шпионин и заговорник. Мъничета сме, помисли си той. В Института трябва специално да се въведе курс по феодално интригантство. И успехът да се оценява с реби. Най-добре е, разбира се, с дециреби. Впрочем къде ти...

Очевидно доктор Будах вече беше много гладен. Обаче той учтиво, но решително отказа месната храна и удостои с вниманието си само салатите и палачинките с конфитюр. Той изпи чаша есторско и очите му заблестяха, на бузите му се появи здрава руменина. Румата не можа да яде. Пред очите му пращяха и пушеха червените факли, отвсякъде миришеше на изгоряло месо и в гърлото му беше заседнала буца колкото юмрук. Затова, докато чакаше гостът да се нахрани, той стоеше до прозореца и учтиво разговаряше, бавно и спокойно, за да не пречи на госта да дъвче.

Градът постепенно оживяваше. На улицата се появиха хора, гласовете ставаха все по-високи, чуваше се звън на чукчета и трясък на дърво — от покривите и стените се сваляха езическите изображения. Един дебел плешив бакалин прекара количка с бъчва бира — да я продава на площада по два гроша чашата. Гражданите се приспособяваха. Във входа отсреща, чоплейки носа си, приказваше с мършавата хазайка мъничкият шпионин телохранител. После под прозореца минаха коли, натоварени чак до втория етаж. Румата отначало не разбра какви са тези коли, а след това видя посинелите и почернели ръце и крака, които стърчаха под рогозките, и бързо седна на масата.

— Същността на човека — дъвчейки бавно, говореше Будах — е в удивителната му способност да свиква с всичко. Няма в природата нещо, с което човекът не може да свикне. Нито конят, нито кучето, нито мишката притежават това качество. Вероятно когато бог е създавал човека, той се е досещал на какви мъки го обрича и му е дал огромен запас от сили и търпение. Трудно ми е да кажа дали това е

хубаво или лошо. Но ако човекът нямаше това търпение и издръжливост, всички добри хора отдавна да са загинали и на света да са останали лошите и бездушните. От друга страна, навикът да търпят и да се приспособяват превръща хората в неми добичета, които не се отличават от животните по нищо освен по анатомията си и дори ги превъзхождат по беззащитност. И всеки нов ден ражда нов ужас, ново зло и насилие...

Румата погледна Кира. Тя седеше срещу Будах, не сваляше поглед от него и го слушаше, подпряла буза на юмручето си. Очите ѝ бяха тъжни: изглежда беше ѝ много жал за хората.

— Вероятно сте прав, уважаеми Будах — каза Румата. — Но вземете мен. Аз съм обикновен благороден дон (по високото чело на Будах се появиха бръчки, очите му учудено и весело се ококориха), безкрайно много обичам учените хора, тези аристократи на духа. Но не мога да разбера защо вие, пазителите и единствените притежатели на висши знания, сте така безнадеждно пасивни? Защо безропотно позволявате да ви презират, да ви хвърлят в тъмница, да ви изгарят на клада? Защо откъсвате смисъла на своя живот — натрупването на знания — от практическите нужди на живота — борбата против злото?

Будах отстрани от себе си празната чиния от палачинки.

— Задавате ми странни въпроси, дон Румата — каза той. — Забавно е, че същите въпроси си задаваше благородният дон Гуг, камердинер на нашия херцог? Познавате ли се с него? Така си и помислих... Борба със злото! Но какво е зло? Всеки е свободен да разбира това по свой начин. За нас, учените, злото се крие в невежеството, но църквата учи, че невежеството е благо, а цялото зло идва от знанието. За земеделеца зло са данъците изсушите, а за търговеца на зърнени храни сушата е добро. За робите зло е пияният и жесток господар, за занаятчията — алчният лихвар. Какво тогава е злото, против което трябва да се борим, дон Румата? — Той тъжно огледа слушателите. — Злото е неунищожимо. Никой човек не е способен да намали количеството му в света. Той може донякъде да подобри собствената си съдба, но винаги за сметка на влошаването на съдбата на другите. И винаги ще има крале, повече или по-малко жестоки, барони, повече или по-малко диви, и винаги ще има прост народ, който ще изпитва възхищение към своите потисници и омраза към своя освободител. И само затова, защото робът много по-добре

разбира своя господар, дори най-жестокия, отколкото своя освободител, защото всеки роб отлично си представя себе си на мястото на господаря, но малцина си представят себе си на мястото на безкористния освободител. Такива са хората, дон Румата, и такъв е нашият свят.

— Светът непрекъснато се променя, доктор Будах — каза Румата. — Ние знаем, че е имало време, когато не е имало крале...

— Светът не може да се променя вечно — възрази Будах, — защото нищо не е вечно, дори промените... Ние не познаваме законите на съвършенството, но рано или късно съвършенството се постига. Погледнете например как е уредено нашето общество. Как радва окото тази ясна, геометрически правилна система! Долу са селяните и занаятчиите, над тях дворянството, после духовенството и най-после кралят. Как всичко е премислено, каква трайност, какъв хармоничен ред! Какво трябва да се променя в този идеален кристал, създаден от ръцете на небесния златар? Няма по-солидни сгради от пирамидалните, ще ви го каже всеки образован архитект. — Той поучително вдигна пръст. — Зърното, което се изсипва от чувала, не се нарежда в равен слой, но образува така наречената конусовидна пирамида. Всяко зрънце се държи за другото, стреми се да не се търкулне надолу. Така е и с човечеството. Ако то иска да представлява нещо цялостно, хората трябва да се държат един за друг и неизбежно да образуват пирамида.

— Нима вие сериозно смятате този свят за съвършен — учуди се Румата. — След срещата с дон Реба, след затвора...

— Млади ми приятелю, ами разбира се! На мен много неща в този свят не ми харесват, много неща бих искал да видя други... Но какво да се прави? В очите на висшите сили съвършенството изглежда другояче, не както в моите. Какъв смисъл има дървото да се сърди, че не може да се движи, макар че то сигурно би се радвало, ако можеше да бяга с всички сили от брадвата на дърваря?

— Ами какво ще кажете, ако могат да се изменят висшите предназначения?

— На това са способни само висшите сили...

— Но все пак представете си, че сте бог...

Будах се засмя.

— Ако можех да си представя, че съм бог, щях да стана бог!

— Добре, ами ако имате възможност да посъветвате бога?

— Вие имате богато въображение — с удоволствие каза Будах. — Това е хубаво. Грамотен ли сте? Прекрасно. Аз с удоволствие бих се позанимавал с вас.

— Вие ме ласкаете... Но все пак какво бихте посъветвали всемогъщия? Какво, според вас, би трябвало да направи всемогъщият, за да кажете: ето сега светът е добър и хубав?...

Усмивайки се одобрително, Будах се облегна на стола и сложи ръце на коленете си. Кира любопитно го гледаше.

— Добре тогава — каза той, — ето. Бих казал на всемогъщия: „Създателю, не зная твоите планове, може би ти дори не смяташ да правиш хората добри и щастливи. Пожелай го! Толкова лесно е да се направи то! Дай на хората достатъчно хляб, месо и вино, дай им покрив и дрехи. Нека изчезнат гладът и нуждата, а заедно с тях и всичко, което разделя хората.“

— И това ли е всичко — попита Румата.

— Смятате, че е малко?

Румата поклати глава.

— Бог би ви отвърнал: „Хората няма да имат полза от това. Защото силните във вашия свят ще отнемат от слабите онова, което съм им дал, и слабите, както преди, ще си останат бедни.“

— Ще помоля бога да защити слабите. „Вразуми жестоките управници“ — ще му кажа аз.

— Жестокостта е сила. Ако изгубят своята жестокост, управниците ще изгубят силата си и други жестоки ще ги заменят.

Будах престана да се усмихва.

— Накажи жестоките — твърдо каза той, — та силните да изгубят желание да проявяват жестокост към слабите.

— Човекът се ражда слаб. Той става силен, когато наоколо му няма друг по-силен от него. Когато бъдат наказани жестоките сред силните, тяхното място ще бъде заето от силните сред слабите. Също жестоки. Тогава ще трябва да се наказват всички, а аз не искам това.

— Ти по-добре виждаш, всемогъщи. Направи тогава просто така, че хората да получават всичко и да не си отнемат онова, което ти си им дал.

— И от това хората няма да имат полза — въздъхна Румата, — защото когато получат всичко даром, без мъка, от моите ръце, те ще

забравят труда, ще изгубят вкус към живота и ще се превърнат в мои домашни животни, които ще бъдат принуден занапред вечно да храня и обличам.

— Не им давай всичко наведнъж! — разпалено каза Будах. — Давай им по-малко и постепенно!

— Постепенно хората сами ще си вземат всичко, което им трябва.

Будах неловко се засмя.

— Да, виждам, че не е толкова просто — каза той. — Аз като че ли не бях мислил по-рано за такива неща... Струва ми се, ние с вас разгледахме всичко. Впрочем — той се наведе напред — има още една възможност. Направи така, че хората най-много да обичат труда и знанието. Трудът и знанието да станат единствен смисъл на техния живот!

Да, ние също имахме намерение да опитаме това — помисли си Румата. Масовата хипноиндукция, позитивната реморализация. Хипноизлъчители на три екваториални спътника...

— Бих могъл да направя и това — каза той. — Но струва ли си да се лишава човечеството от неговата история? Струва ли си да се подменя едно човечество с друго? Няма ли това да бъде същото, както да се изтрие това човечество от лицето на земята и на негово място да се създаде ново?

Сбърчил чело, Будах мълчеше и обмисляше. Румата чакаше. Навън отново жално заскърцаха колите. Будах тихо продума:

— Тогава, господи, заличи ни от лицето на Земята и ни създай отново по-съвършени... или още по-добре остави ни и ни позволи да вървим по своя път.

— Сърцето ми е изпълнено с жал — бавно каза Румата. — Не мога да направя това.

И тогава той видя очите на Кира. Кира го гледаше с ужас и надежда.

ДЕВЕТА ГЛАВА

След като остави Будах да си почине, преди да тръгнат на далечен път, Румата отиде в кабинета си. Действието на спорамина свършваше и той отново се чувствуваше уморен и разбит, отново го заболяха натъртените места и изкълчените му китки започнаха да се подуват. Трябва да поспя, мислеше си той, непременно да поспя и да се свържа с дон Кондор. Трябва да се свържа и с патрулния дирижабъл, нека съобщят в Базата. И да преценим какво да правим сега, и можем ли да направим нещо и какво ще стане, ако нищо вече не успеем да направим.

В кабинета на стола до писалището седеше прегърбен, сложил ръце на високите облегалки, един черен монах с ниско нахлупена качулка. Ловко, помисли си Румата.

— Кой си ти? — уморено попита той. — Кой те пусна?

— Добър ден, благородни дон Румата — каза монахът, като свали качулката си.

Румата поклати глава.

— Ловко! Удивително! — каза той. — Добър ден, славен Арата. Защо сте тук? Какво се е случило?

— Всичко е както винаги — каза Арата. — Армията се разпръсна, всички делят земята, никой не ще да върви на юг. Херцогът събира недокланите и скоро ще избеси моите селяни с краката нагоре покрай есторското шосе. Всичко е както винаги — повтори той.

— Ясно — каза Румата.

Той се строполи на кушетката, пхна ръце под главата си и се загледа в Арата. Преди двадесет години, когато Антон си е правил моделчета и си е играл на Вилхелм Тел, този човек се е наричал Арата Красивия и тогава вероятно съвсем не е бил такъв, какъвто е сега.

На великолепното високо чело на Арата Красивия не го е имало това грозно лилаво клеймо — то се появило след бунта на соанските корабостроители, когато три хиляди голи роби занаятчии, докарани насила в соанските корабостроителници от всички краища на

империята и измъчени до загубване на инстинкта за самосъхранение, в една бурна нощ се изтръгнаха от пристанището, минали през целия Соан, оставяйки подире си трупове и пожари, и били посрещнати в покрайнините от облечена в брони имперска пехота.

И естествено Арата Красивия е бил с две здрави очи. Дясното е било извадено при един юнашки удар на баронски боздуган, когато двадесетхилядната селска армия, преследвайки из метрополията баронските дружини, се сблъскала в открито поле с петхилядната императорска гвардия, била светкавично разсечена на две, обкръжена и изпотъпкана от острите подкови на бойните камили...

И сигурно Арата Красивия е бил строен като топола. Гърбицата и новия си прякор той получил след виларската война в Убанското херцогство, през девет морета оттук, когато след седем години чума и суша четиристотин хиляди живи скелети изпотрепали с вили и копрали дворяните и обсадили херцог Убански в неговата резиденция; и херцогът, чийто слаб ум се размърдал от неописуем ужас, дал на поданиците си прошка, намалил петорно цената на спиртните напитки и обещал свобода; а когато Арата видял, че всичко е вече свършено, молил, настоявал, заклинал ги да не се поддават на измамата, бил хванат от атаманите, които смятали, че не бива да се бяга от доброто, пребит с железни пръчки и хвърлен да умре в една помийна яма.

А тази масивна желязна гривна на дясната му китка я имаше сигурно още от времето, когато се е наричал Красивия. Китката му е била закована с верига за веслото на една пиратска галера и Арата разнитил веригата, ударил с тази гривна по слепоочието капитан Ега Любовника, завладял кораба, а след това и цялата пиратска армада и се опитал да създаде свободна моряшка република... И цялата тази инициатива завършила с една кървава пиянска вакханалия, защото тогава Арата бил млад, не знаел да мрази и смятал, че е достатъчна само свободата, за да се превърне робът в бог...

Той беше професионален бунтовник, отмъстител по божия милост, доста рядко срещана фигура през Средните векове. Понякога историческата еволюция ражда такива щуки и ги пуска в социалните вирове, за да не дремят дебелият шарани, които изпояждат планктона по дъното... Арата беше тук единственият човек, към когото Румата не изпитваше нито омраза, нито съжаление. И в своите трескави сънища на земен жител, прекарал пет години в кръв и смрад, той често се

виждаше като Арата, минал през всички пъкли на вселената и получил за това високото право да убива убийците, да измъчва палачите и да предава предателите...

— Понякога ми се струва — каза Арата, — че всички ние сме безсилни. Аз съм вече главатар на бунтовниците и зная, че цялата ми сила е в необикновената ми жизнеспособност. Но тази сила не помага на моето безсилие. Моите победи по вълшебен начин се превръщат в поражения. Бойните ми другари стават мои врагове, най-храбрите бягат, най-верните ме предават или умират. И аз нямам нищо друго освен голите си ръце. А с голи ръце не можеш да достигнеш позлатените идоли, които се крият зад крепостните стени...

— Как попаднахте в Арканар? — попита Румата.

— Дойдох с корабите на монасите.

— Вие сте полудели. Толкова лесно могат да ви познаят.

— Само не сред тълпата от монаси. Половината офицери на Ордена са налудничави и сакати като мене. Сакатите са угодни богу. — Той се усмихна, като гледаше Румата в лицето.

— И какво смятате да правите? — попита Румата, навеждайки очи.

— Както винаги. Аз зная какво представлява Светият орден: няма да мине и година, и арканарският народ ще излезе от дупките си с брадви да се бие на улицата. И ще ги поведе аз, за да бият онези, които трябва, а не да се бият помежду си и да избиват всички наред.

— Ще ви трябва ли пари? — попита Румата.

— Да, както винаги. И оръжие... — Той помълча, после каза малко мазно: — Дон Румата, помните ли колко бях огорчен, когато научих кой сте? Аз мразя поповете и ми е много неприятно, че техните лъжливи приказки излязоха верни. Но един беден бунтовник трябва да извлича полза от всички обстоятелства. Поповете казват, че боговете владеели мълниите... Дон Румата, на мен много са ми потребни мълнии, за да разбивам крепостните стени.

Румата дълбоко въздъхна. След чудното спасение с хеликоптера Арата настойчиво поиска обяснение. Румата се опита да му разкаже за себе си, дори му показа на нощното небе Слънцето — мъничка, едва забележима звездичка. Но бунтовникът разбра само едно: проклетите попове са прави, зад небесната твърд наистина живеят богове, всеблаги и всемогъщи. И оттогава той свеждаше всеки свой разговор с

Румата до едно: боже, щом като съществуващ, дай ми своята сила, защото това е най-доброто, което можеш да направиш.

И всеки път Румата или не отговаряше, или прехвърляше разговора на друга тема.

— Дон Румата — каза бунтовникът, — защо не искате да ни помогнете?

— Един момент — каза Румата. — Извинявайте, но бих искал да зная как сте влезли в къщата?

— Не е важно. Никой освен мене не знае този път. Не го усуквайте, дон Румата. Защо не искате да ни дадете вашата сила?

— Да не говорим за това.

— Не, ще говорим. Аз не съм ви канил. Никога никому не съм се молил. Вие сам дойдохте при мене. Или просто сте решили да се забавлявате?

Трудно е да бъдеш бог, помисли си Румата. Той каза търпеливо:

— Няма да ме разберете. Аз двадесет пъти се опитвам да ви обясня, че не съм бог, но вие не повярвахте. И няма да повярвате защо не мога да ви помогна с оръжие...

— Имате ли мълнии?

— Не мога да ви дам мълнии.

— Чувал съм го вече двайсет пъти — каза Арата. — Сега искам да зная защо!

— Повтарям ви: няма да разберете.

— Опитайте се да ми обясните.

— Какво смятате да правите с мълнии?

— Ще изгоря тази позлатена паплач като дървеници, всички до един. Целият им проклет род до дванайсто коляно. Ще залича от лицето на земята техните крепости. Ще изгоря техните армии и всички, които ги защитават или подкрепят. Можете да не се тревожите, вашите мълнии ще служат само на доброто и когато на земята останат само освободените роби и настане мир, аз ще ви върна мълниите и никога вече няма да ви ги искам.

Арата млъкна, тежко дишайки. Лицето му беше потъмняло от нахлупата кръв. Той сигурно вече виждаше обхванатите от пламъци херцогства и кралства. И купищата обгорени тела сред развалините. И огромните армии на победителите, които възторжено реват: „Свобода! Свобода!“

— Не — каза Румата. — Няма да ви дам мълнии. Би било грешка... Помъчете се да ми повярвате, аз виждам по-далеч от вас. — Арата слушаше с клюмнала глава. Румата стисна пръсти. — Ще ви приведа само един аргумент. Той е нищожен в сравнение с главния, затова пък вие ще го разберете. Вие сте жизнеспособен, славни Арата, но също сте смъртен и ако загинете, ако мълниите преминат в други ръце, вече не такива чисти като вашите, тогава дори аз се ужасявам, като си помисля как може да свърши всичко това.

Те дълго мълчаха. После Румата извади от долапа кана есторско и ядене и го сложи пред госта. Без да вдига очи, Арата започна да чупи хляба и да си пийва вино. Румата усещаше странно чувство на болезнена раздвоеност. Той знаеше, че е прав. И въпреки това тази правота по странен начин го унижаваше пред Арата. Арата явно го превъзхождаше с нещо и не само него, а всички, които бяха дошли неканени на тази планета и изпълнени от безсилно съжаление, наблюдаваха страшното кипение на нейния живот от разредените висоти на безстрастните хипотези и на чуждия тук морал. И за пръв път Румата си помисли: нищо не може да се придобие, без да се загуби — ние сме безкрайно по-силни от Арата в нашето царство на доброто. И безкрайно по-слаби от Арата в неговото царство на злото...

— Вие не биваше да слизате от небето — каза веднъж Арата. — Върнете се, откъдето сте дошли. Вие само ни вредите.

— Не е така — меко каза Румата. — Във всеки случай никому не вредим.

— Не, вредите. Внушавате безпочвени надежди...

— На кого?

— На мен. Вие отслабихте моята воля, дон Румата. По-рано аз се надявах само на себе си, а сега вие направихте така, че аз чувствавам вашата сила зад гърба си. По-рано аз се държах във всеки бой така, сякаш това е последният ми бой. А сега забелязах, че се пазя за други боеве, които ще бъдат решаващи, защото вие ще вземете участие в тях... Махнете се оттук, дон Румата, върнете се на небето и никога вече не идвайте. Или ни дайте вашите мълнии, или поне вашата желязна птица, или поне извадете мечовете и застанете начело.

Арата млъкна и отново протегна ръка към хляба. Румата гледаше пръстите му, останали без нокти. Преди две години лично дон Реба със специално приспособление беше изтръгнал ноктите му. Ти още не

знаеш всичко — помисли си Румата. — Още се утешаваш с мисълта, че си обречен на поражение само ти. Още не знаеш колко безнадеждно е твоето дело. Още не знаеш, че врагът е не толкова извън твоите войници, колкото вътре в тях. Ти може би ще свалиш Ордена и вълната на селския бунт ще те изхвърли на арканарския трон, ще сравниш със земята дворянските замъци, ще удавиш бароните в Пролива и въстаналият народ ще ти отдаде всички почести като на велик освободител и ти ще бъдеш добър и мъдър — единственият добър и мъдър човек в твоето кралство. И от доброта ще започнеш да раздаваш земя на своите съратници. А за какво им е на твоите съратници земя без крепостни селяни? И колелото ще се завърти в обратна посока. И добре ще бъде, ако успееш да умреш от собствена смърт и да не видиш как се появяват нови графове и барони от твоите вчерашни верни бойци. Това вече се е случвало, мой славни Арата, и на Земята, и на твоята планета.

— Мълчите? — каза Арата. Той отмести чинията и смете с ръкава на расото трохите от масата. — Някога имах приятел — каза той. — Сигурно сте чували за него — Вага Колелото. Започнахме заедно. После той стана бандит, нощен крал. Аз не му простих измяната и той го знаеше. Много ми е помагал — от страх и от корист. Но никога не пожела да се върне: имаше си свои цели. Преди две години неговите хора ме предадоха на дон Реба... — Той погледна пръстите си и ги сви в юмрук. — А тази сутрин аз го спипах в арканарското пристанище... В нашата работа не може да има приятели наполовина. Приятелят наполовина е винаги наполовина враг. — Той стана и нахлупи качулката на очите си. — Златото на предишното място ли е, дон Румата?

— Да — бавно каза Румата, — на предишното.

— Тогава ще тръгвам. Благодаря ви, дон Румата.

Той безшумно мина през кабинета и изчезна зад вратата. Долу в антрето слабо издрънча мандалото.

ДЕСЕТА ГЛАВА

В Пияната бърлога беше сравнително чисто, подът грижливо изметен, масата изтъркана до бяло, в кьошетата за аромат бяха сложени вързопчета горски треви и лапад. Отец Кабани благоприлично седеше на малката скамейка в ъгъла, трезвен и тих, сложил измитите си ръце на коленете. Докато чакаха Будах да заспи, говореха за дреболии. Будах, седнал на масата до Румата, със снизходителна усмивка слушаше лекомисленото дърдорене на благородните донове и от време на време силно потрепваше от дрямката. Хлътналите му бузи пламтяха от конската доза тетралуминал, която незабелязано беше сложена в питието му. Старецът беше много възбуден и заспиваше трудно. Нетърпеливият дон Гуг свиваше и разпускаше под масата една камилска подкова, обаче запазваше веселия и непринуден израз. Румата ронеше хляб и с уморен интерес наблюдаваше как дон Кондор постепенно се изпълва с жлъч; пазителят на големите печати нервничеше, защото закъсняваше за извънредното нощно заседание на Конференцията на дванадесетте търговци, посветено на преврата в Арканар, на която той трябваше да бъде председател.

— Мои благородни приятели! — звучно каза най-сетне Будах, стана и падна върху Румата.

Румата грижливо го прегърна през рамената.

— Заспа ли? — попита дон Кондор.

— До сутринта няма да се събуди — каза Румата, вдигна Будах на ръце и го отнесе на леглото на отец Кабани. Отец Кабани продума със завист:

— На доктора значи можете да слагате, а на отец Кабани значи не може, вредно било. Лошо се получава!

— Имам четвърт час — каза дон Кондор на руски.

— На мен ми стигат и пет минути — отвърна Румата, едва сдържайки раздражението си. — И аз толкова много ви говорих за тези неща по-рано, че ми стигат само минути. В пълно съответствие с базисната теория за феодализма — той яростно погледна дон Кондор

право в очите — тази най-обикновена проява на гражданите против баронството — той хвърли поглед към дон Гуг — се превърна в провокационна интрига на Светия орден и доведе до превръщането на Арканар в база на феодално-фашистката агресия. Ние тук си блъскаме главите и напразно се опитваме да вкарваме сложната противоречива загадъчна фигура на нашия орел дон Реба в един ред с Ришельо, Некер, Токугава Иеясу, Монко, а той се оказа дребен хулиган и глупак! Той предаде и продаде всичко, което можеше, заплете се в собствените си начинания, уплаши се до смърт и хукна да се спасява при Светия орден. След половин година него ще го заколят, а Орденът ще остане. Просто ме е страх да си представя какви ще бъдат последиците за Задпроливиеето, а след това и за цялата империя. Във всеки случай цялата двадесетгодишна работа в империята отиде нахалост. При Светия орден трудно може да се работи. Вероятно Будах е последният човек, когото аз спасявам. Няма да има вече кого да спасявам. Свърших.

Дон Гуг най-после счупи подковата и запрати половинките в ъгъла.

— Да, недогледахме — каза той. — А може би не е чак толкова страшно, Антоне!

Румата само го погледна.

— Трябваше да премахнеш дон Реба — каза изведнъж дон Кондор.

— Тоест как така да го „премахна“?

На лицето на дон Кондор пламнаха червени петна.

— Физически! — рязко каза той.

Румата си седна.

— Тоест да го убия?

— Да. Да! Да! Да!!! Да го убиеш! Да го отвлечеш! Да го свалиш! Да го заточиш! Трябваше да действуваш! Не да се съветваш с двама глупаци, които бъкел не разбираха какво става.

— А също бъкел не разбирам.

— Ти поне чувствувахте.

Всички мълчаха.

— Нещо като Барканското клане ли е? — тихичко попита дон Кондор, като гледаше встрани.

— Да, нещо подобно, но по-организирано.

Дон Кондор прехапа устни.

— Сега вече късно ли е да го премахваме — каза той.

— Безсмислено е — каза Румата. — Първо, ще го премахнат без нас, а второ, изобщо не е необходимо. Той е поне в ръцете ми.

— По какъв начин?

— Страхува се от мене. Досега се, че зад мен стои сила. Дори вече ми предлагаше сътрудничество.

— Така ли? — промърмори дон Кондор. — Тогавата няма смисъл.

Дон Гуг каза, леко заеквайки:

— Вие, другари, сериозно ли ги говорите тези неща?

— Кой точно? — попита дон Кондор.

— Ами тези?... Да го убие, физически да го премахнете... Да не сте побъркани.

— Благородният дон е ударен в петата — тихичко каза Румата.

Дон Кондор бавно отсече:

— При извънредни обстоятелства ефектни са само извънредните мерки.

Дон Гуг мърдаше устни и поглеждаше ту единия, ту другия.

— В-вие... Вие знаете ли докъде ще стигнете така? — продума той. — В-вие разбирате ли докъде ще стигнете така, а?

— Моля ти се, успокой се — каза дон Кондор. — Нищо няма да стане. И стига засега с тези неща. Какво ще правим с Ордена? Предлагам блокада на Арканарска област. Вашето мнение, другари? И по-бързо, че нямам време.

— Аз още нямам никакво мнение — възрази Румата. — А Пашка още по-малко. Трябва да се посъветваме с Базата. Трябва да се ориентираме. А след седмица да се срещнем и решим.

— Съгласен съм — каза дон Кондор и стана. — Да вървим.

Румата метна Будах на рамо и излезе от къщата. Дон Кондор им светеше с фенерче. Те отидоха при хеликоптера и Румата сложи Будах на задната седалка. Дон Кондор, като дрънчеше с меч и се заплиташе в плаща, се покатери на пилотската седалка.

— Няма ли да ме откарате до дома? — попита Румата. — Искан най-после да се наспя.

— Ще те откарам — троснато отвърна дон Кондор. — Но по-бързо, моля ти се.

— Сега ще се върна — каза Румата и изтича в къщата. Дон Гуг все още седеше на масата и загледан пред себе си, търкаше брадата си. Отец Кабани стоеше до него и говореше:

— Така става винаги, приятелче. Колкото повече се стараеш, по-лошо излиза...

Румата грабна закуп мечовете и презрамките.

— Остани си със здраве, Пашка — каза той. — Не се ядосвай, просто сме уморени и раздразнени.

Дон Гуг поклати глава.

— Внимавай, Антоне — продума той, — внимавай много! За чичо Саша не говоря. Той е тук отдавна, няма тепърва да го променяме. Но ти...

— Спи ми се, нищо друго — каза Румата. — Отец Кабани, ако обичате, вземете конете ми и ги отведете при барон Пампа. Тези дни ще отида при него.

Отвън тихичко избръмчаха перките. Румата махна с ръка и изскочи от къщата. Под ярката светлина на фаровете на хеликоптера гигантските папрати и белите дънери на дърветата изглеждаха странни и страшни. Румата се покатери в кабината и хлопна вратичката.

В кабината миришеше на озон, на кожена тапицерия и одеколон. Дон Кондор вдигна машината и уверено я подкара над Арканарското шосе. Сега не бих могъл така, с лека завист си помисли Румата. Отзад мирно мляскаше насън старият Будах.

— Антоне — каза дон Кондор, — не бих искал... м-м... да бъда нетактичен и недей мисли, че... м-м... се бъркам в личните ти работи.

— Слушам ви — каза Румата. Той веднага се досети за какво става дума.

— Ние сме разузнавачи — каза дон Кондор. — И всичко скъпо, което имаме, трябва да бъде или далече на Земята, или вътре в нас. За да не може да ни се отнеме и да се вземе като заложник.

— За Кира ли говорите? — попита Румата.

— Да, момчето ми. Ако всичко, което зная за дон Реба, е истина, трудна и опасна работа е да го държиш в ръцете си. Разбираш какво искам да ти кажа...

— Да, разбирам — каза Румата. — Ще се помъча да измисля нещо.

* * *

Те лежаха в тъмното и се държаха за ръце. В града беше тихо, само понякога някъде наблизко злобно цвилеха и удряха с копита коне. От време на време Румата се унасяше в дрямка и веднага се събуждаше, защото Кира затайваше дъх — насън той силно ѝ стискаше ръката.

— Сигурно много ти се спи — каза Кира шепнешком. — Спи.

— Не, не, разказвай, слушам те.

— Непрекъснато заспиваш.

— Все пак те слушам. Вярно е, че много съм уморен, но още повече съм се разтъжил за тебе. Жал ми е да спя. Разказвай, много ми е интересно.

Тя благодарно потърка нос о рамото му и го целуна по бузата и отново започна да разказва, че тази вечер дошло едно съседско момче, изпратил го баща ѝ. Баща ѝ бил на легло. Изгонили го от канцеларията и на сбогуване здравата го набили с пръчки. Напоследък той изобщо нищо не ядял, само пиел, станал бил целият син и треперел. Момчето ѝ казало също, че си бил дошъл брат ѝ — ранен, но весел и пиан, с нова униформа. Дал пари на баща си, пийнал си с него и пак заплашвал, че щели всичките да разкатаят. Сега бил лейтенант в някакъв специален отряд, дал клетва за вярност на Ордена и се готвел да приеме църковен сан. Баща ѝ я молел засега в никакъв случай да не идва в къщи. Брат ѝ заплашвал, че ще си разчисти сметките с нея, защото живеела с благородник, червенокоса мръсница...

Да, мислеше си Румата, естествено, няма да си ходи в къщи. И тук също в никакъв случай не бива да остава. Ако с нея се случи нещо... той си представи, че с нея се е случило нещо лошо и целият стана като от камък.

— Спиш ли? — попита Кира.

Той се събуди и разтвори ръка.

— Не, не... А друго какво си правила?

— Ами подредих ти стаите. Ужасен хаос е при тебе. Намерих една книга, съчинена от отец Гур. Разказва се как един благороден принц обикнал прекрасна, но дива девойка отвъд планините. Тя била

съвсем дива и мислела, че той е бог. И въпреки това много го обичала. После ги разделили и тя умряла от мъка.

— Това е забележителна книга — каза Румата.

— Аз дори плаках, все ми се струваше, че е за нас с тебе.

— Да, за нас е. И изобщо за всички хора, които се обичат. Но нас няма да ни разделят.

Най-безопасно би било на Земята, помисли си той. Но какво ще правиш там без мен? И какво ще правя аз тук сам? Мога да помоля Анка да ти бъде приятелка. Но какво ще правя аз тук без теб? Не, на Земята ще отлетим заедно. Аз ще карам кораба, а ти ще седиш до мен и аз всичко ще ти обясня. За да не се страхуваш от нищо. За да обикнеш Земята и никога да не тъгуваш за своята страшна родина, защото това не е твоята родина. Защото твоята родина те отритна. Защото ти си се родила хиляда години преди своето време. Добра, вярна, самоотвержена, безкористна. Такива като тебе са се раждали през всички епохи от кървавата история на нашите планети. Светли и чисти души, които не познават омразата, не приемат жестокостта. Жертви. Безполezni жертви. Много по-безполezni от Гур Съчинителя или Галилей. Защото такива като тебе дори не са борци. За да бъдат борци, трябва да мразят. А вие тъкмо това не умеете. Така както и ние сега...

... Румата пак задряма и веднага видя Кира, че стои на края на плоския покрив на Съвета с дегравиатор на пояса и веселата, присмехулна Анка нетърпеливо я бутна към хиляда и петстотин метровата пропаст.

— Румата — казва Кира. — Страх ме е.

— От какво, малка моя?

— Все мълчиш, мълчиш. Страхувам се...

Румата я притегли до себе си.

— Добре — каза той. — Сега аз ще говоря, а ти внимателно ме слушай. Далече, много далече зад сайвата се издига страшен, непристъпен замък. В него живее веселият, добър и смешен барон Пампа, най-добрият барон в Арканар. Той има красива и нежна жена, която много обича трезвия Пампа и не може да понася пияния...

Той млъкна и се послуша. Чу чаткане на много копита по улицата и шумно дишане на много хора и коне. „Тук ли беше?“ — попита груб глас под прозореца, „Май тук...“ — „Сто-ой“. По стълбите на

преддверието затопуркаха токове и веднага след това няколко юмрука заудряха по вратата. Кира трепна и се притисна до Румата.

— Чакай, малка моя — каза той и отметна одеялото.

— За мен идват — каза Кира шепнешком. — Знаех си аз!

Румата с мъка се освободи от ръцете на Кира и се спусна към прозореца. „В името господне! — ревяха отдолу. — Отваряй! Ако счупим вратата, по-лошо ще бъде.“ Румата вдигна щората и в стаята нахлу познатата танцуваща светлина на факлите. Долу топуркаха много конници — мрачни черни хора с островърхи качулки. Румата няколко секунди гледа надолу, после огледа черчевето на прозореца. Според тукашния обичай, то беше заковано неподвижно в рамката. Румата напипа в тъмнината меча и удари с дръжката стъклото. Парчетата се посипаха със звън.

— Ей, вие! — кресна той. — Да не ви е омръзнал животът?

Ударите във вратата стихнаха.

— Все ще забъркат каша — тихо каза някой долу. — Стопанинът си бил в къщи.

— Ами какво ни интересува?

— Интересува ни, защото с меча по-добър от него няма.

— А пък викаха, че бил заминал и нямало да се върне до сутринта.

— Уплашихте ли се?

— Не сме се уплашили, но за него нямаме никакво нареждане. Да не би да го убием...

— Ще го вържем. Ще го осакатим и ще го вържем. Ей, кой е там с арбалетите?

— Да не ни осакати той...

— Нищо, няма да ни осакати. Всички знаят, че е дал обет да не убива.

— Ще ви избия като кучета — каза Румата със страшен глас.

Кира се притисна до него. Той чуваше как сърцето ѝ лудо бие. Отдолу се чу прегракнала команда: „Чупете, братя! В името господне!“ Румата се обърна и погледна Кира в лицето. Тя го гледаше като преди, с ужас и надежда. В сухите ѝ очи танцуваха отблясъците от факлите.

— Какво, малка моя — каза той нежно. — Уплаши ли се? От тази ли сбирщина се уплаши? Върви се обличай. Нямаме вече работа

тук... — Той забързано навличаше металнопластмасовата ризница. — Сега ще ги прогоня и ще си отидем. Ще отидем при Пампа.

Тя стоеше до прозореца и гледаше надолу. Червените блясъци подскачаха по лицето ѝ. Долу трещеше и ехтеше. Същето на Румата се сви от жал и нежност. Ще ги пропъдя като кучета, помисли си той. Наведе се и взе да търси втория меч, а когато отново се изправя, Кира вече не стоеше до прозореца. Тя бавно се свличаше на пода, вкопчила се за пердето.

— Кира! — извика той.

Една арбалетна стрела беше пробила гърлото ѝ, друга стърчеше от гърдите ѝ. Той я взе на ръце и я пренесе на кревата. „Кира...“ — повика я той. Тя изхърка и се изпъна. „Кира...“ — каза той. Тя не отговори. Той постоя малко над нея, после взе мечовете, бавно слезе по стълбите в антрето и зачака да падне вратата...

ЕПИЛОГ

— А после? — попита Анка.

Пашка отмести очи, потупа няколко пъти с длан по коляното си, наведе се и протегна ръка да откъсне ягодите до краката си. Анка чакаше.

— После... — промърмори той. — Никой изобщо не знае какво е станало после, Анка. Той оставил предавателя в къщи и когато къщата пламнала, на патрулния дирижабъл разбрали, че става нещо лошо и веднага се отправили към Арканар. За всеки случай хвърлили над града блокчета със сънотворен газ. Къщата вече догаряла. Отначало се объркали, не знаели къде да го търсят, но после видели... Той се запъна. — С една дума, виждало се накъде отива.

Пашка млъкна и взе да хвърля ягодите една по една в устата си.

— Е? — тихичко каза Анка.

— Отишли в двореца... И там го намерили.

— Как?

— Ами... спял. И всички наоколо... също... лежали... Някои спели, а други... така... Намерили там и дон Реба... — Пашка бързо погледна Анка и отново отмести очи. — Взели Антон, разбира се, откарали го в Базата... Разбираш ли, Анка, той нищо не разказва. Сега той изобщо говори малко.

Анка стоеше много бледа и изправена гледаше над главата на Пашка към полянката пред къщичката. Боровете шумяха и леко се поклащаха, по синьото небе бавно плуваха облаци.

— А какво стана с момичето? — попита тя.

— Не зная — сухо каза Пашка.

— Слушай, Паша — каза Анка. — Може би не биваше да идвам тук?

— Не, защо? Мисля, че той ще ти се зарадва...

— А на мен все ми се струва, че той се крие някъде в храстите, наблюдава ни и чака аз да си отида.

Пашка се усмихна.

— Ами! — каза той. — Антон няма да стои в храстите. Просто не знае, че си тук. Както винаги, лови някъде риба.

— А с тебе как се държи?

— Нищо особено. Търпи ме. Но ти си друго нещо...

Те помълчаха.

— Анка — каза Пашка. — Помниш ли анизотропното шосе?

Анка смръщи чело.

— Какво шосе?

— Еднопосочното. Там висеше „стоп“-а. Помниш ли, бяхме тримата?

— Помня. Антон каза, че било еднопосочно.

— Антон тогава мина под „стоп“-а, а когато се върна, каза, че намерил вдигнат във въздуха мост и скелет на фашист, прикован с верига за картечницата.

— Не помня — каза Анка. — И какво от това?

— Аз сега често си спомням това шосе — каза Пашка. — Като че ли има някаква връзка... Шосето беше еднопосочно като историята. Назад не може да се върви. А той тръгна. И се натъкна на прикования скелет.

— Не те разбирам. Какво общо има тук прикованият скелет?

— Не зная — призна си Пашка. — Така ми се струва.

Анка каза:

— Ти не му позволявай много да мисли. Постоянно му говори нещо. Някакви глупости. За да спори.

Пашка въздъхна.

— И сам го зная. Но какво го интересуват моите глупости?... Ще послуша, ще се усмихне и ще каже: „Ти, Паша, поседи тук, а аз ще ида да поскитам“. И ще отиде. А аз седя... В началото като глупак ходех незабелязано след него, а сега само седя и чакам.

Анка изведнъж се изправи. Пашка се обърна и също стана. Анка със затаен дъх гледаше как през полянката към тях идва Антон — огромен, широкоплещест, със светло, незагоряло лице. Нищо в него не беше се променило, той винаги си е бил малко мрачен. Анка тръгна насреща му.

— Анка — каза той нежно. — Анка, скъпа моя...

Той протегна към нея огромните си ръце. Тя плахо се устреми към него и веднага се дръпна. На пръстите му имаше... Но това не

беше кръв, а просто сок от ягоди.

ВРЕМЕТО НА ДЪЖДА

ПЪРВА ГЛАВА

Като притвори внимателно вратата, Ирма излезе — слаба, дългокрака, с голяма уста и ярки като на майка си устни, разтегнати във вежлива усмивка, която ѝ придаваше вид на възрастна — и Виктор веднага се залови да пали цигара. Та тя далеч не е дете, мислеше си стъписан. Децата не говорят така. Не се държа грубо, а направо жестоко, и дори не жестоко, а просто ѝ беше все едно. Сякаш трябваше да ни доказва някаква теорема — пресметна и анализира всичко, делово ни съобщи резултата и съвсем спокойно си тръгна с потрепващи плитки. Виктор превъзмогна смущението си и погледна към Лола. На лицето ѝ бяха избили червени петна и ярките ѝ устни трепереха, сякаш всеки момент щеше да заплаче, но естествено и през ум не ѝ минаваше да плаче. Лола беше вбесена.

— Виждаш ли? — попита тя на висок глас. — Момиченце, а? Сополанка... Глупости! Нищо свято няма за нея, една дума да обели — ще ме оскърби, сякаш не съм ѝ майка, а парцал, в който може да си трие краката. Срам ме е от съседите! Мръсница, простачка...

Да, помисли си Виктор, и аз живях с тази жена, разхождах се с нея в планината, четях ѝ Бодлер и примирах, когато се докосвах до нея, и помнех на какво ухаеше... май дори веднъж се бих заради нея. И досега не мога да проумея за какво си е мислила, докато ѝ четях Бодлер? Не, направо е невероятно, че успях да избягам от нея. И умът ми не го побира, как ме изтърва? Сигурно и аз не съм бил цвете за мирисане. То и сега навярно животът с мене не е за облажаване, но тогава пиех още повече и отгоре на всичко се мислех за голям поет.

— На тебе, разбира се, умът ти е другаде — говореше Лола. — Животът в столицата не е като при нас, там е пълно с разни балерини и артистки... Всичко знам. Не си въобразявай, че ние тука нищо не знаем. И за купищата пари, които получаваш, и за любовниците ти, и за безкрайните скандали... Всичко това, ако искаш да знаеш, изобщо не ме интересува, не ти пречех да живееш, както си искаш...

Общо взето, погубва я това, че твърде много говори. Преди да се омъжи, беше кротка, мълчалива и тайнствена. Има такива млади момичета, които още по рождение знаят как да се държат. Лола знаеше. Всъщност тя и сега не е лоша, когато седи с изложени на показ колене... или когато изведнъж вдигне ръце на тила си и се протегне. На някой провинциален адвокат това би трябвало да прави силно впечатление... Виктор си представи приятна вечер: тази масичка е преместена ей до онзи диван, шампанското шуми, разлято във високи чаши, кутията с шоколадови бонбони е превързана с панделка, а самият адвокат е колосан отгоре до долу и с папийонка. Всичко е подредено както трябва и изведнъж влиза Ирма... Направо кошмар, помисли си Виктор. Колко е нещастна, горката...

— Ти трябва да разбереш, че работата не е в парите — продължаваше Лола. — Сега нещата не могат да се оправят само с пари. — Вече беше се успокоила и червените петна бяха изчезнали. — Знам, че посвоему си честен човек. Ти си безразсъден и разпуснат, но не си злобен. Винаги си ни помагал и в това отношение нямам никакви претенции към тебе. Но сега имам нужда от друга помощ... Не мога да кажа, че съм щастлива, но и нещастна не можа да ме направиш. Ти си имаш свой живот, а аз — свой. Между другото, годините ми не са чак толкова много, все още не съм за изхвърляне...

Ще се наложи да взема момичето, помисли си Виктор. Явно Лола вече всичко е решила. Ако оставя Ирма тук, в тази къща ще настане същински ад... Добре де, ама какво ще правя с нея? Я си помисли честно, каза си. Ама наистина честно. Трябва честно да решиш, защото това не е шега работа... И той съвсем честно си припомни живота в столицата. Нищо няма да излезе, каза си накрая. Разбира се, може да взема икономка. Значи, ще се наложи да наема постоянна квартира... Но не е там работата: момичето трябва да живее с мен, а не с икономката... Казват, че децата, възпитавани от бащите, са най-добрите деца. После, тя ми харесва, макар да е доста странно момиче. И изобщо — длъжен съм. Като честен човек и като баща. И съм виновен пред нея. Но тук намирисва на литература. И все пак, ако честно се замислиш... Ами, честно казано, страхувам се. Тя ще стои пред мен, разтеглила голямата си уста в усмивка, която я прави толкова възрастна, и какво ще й река тогава? Чети, повече чети, всеки ден чети, няма нужда да се занимаваш с нищо друго, само чети. Та тя това и без

мен го знае, а друго нямам какво да ѝ кажа. Ето затова се страхувам... Ама и сега не съм честен докрай. Не ми се иска да я взема, ето там е работата. Свикнах да живея сам и не искам да променям начина си на живот... Ето това е истината, честно казано. Изглежда отвратително като всяка истина. Зная, че мисля цинично, себелюбиво, мръснишки. И честно.

— Защо мълчиш? — попита Лола. — Докога смяташ да мълчиш?

— Не, не. Слушам те — побърза да каже Виктор.

— Че какво слушаш? От половин час чакам да благоволиш да вземеш отношение. В края на краищата тя не е само мое дете...

И спрямо нея ли трябва да бъда честен? — помисли си Виктор. Виж, към нея никак не ми се ще да бъда честен. Тя май си е въобразила, че мога да реша такъв въпрос тутакси, — както си седя — между две цигари.

— Разбери — рече Лола, — та аз не казвам да я вземеш със себе си. Знам, че няма да я вземеш, и — слава богу, че няма да я вземеш, ти не си способен на такова нещо. Но нали имаш връзки, познати, все пак си доста известен човек! Помогни ѝ да се нареди... Та нали у нас има най-различни привилегировани гимназии, пансиони, специални училища. Тя е способно момиче, езиците ѝ вървят, и математиката, и музиката...

— Пансион — каза Виктор. — Да, разбира се... Пансион. Дом за сираци... Не, не, шегувам се. Наистина си заслужава да помисля.

— Какво има толкова да му мислиш? Всеки би се радвал да настани детето си в добър пансион или в специално училище. Жената на нашия директор...

— Виж какво, Лола — прекъсна я Виктор. — Идеята ти е добра и ще се опитам да направя нещо. Но не е толкова лесно, трябва ми време. Разбира се, ще напиша...

— Ще напиша! Все това правиш. Няма нужда да пишеш, а трябва да отидеш там, лично да се помолиш, прага да изтъркаш! Тука и без това по цял ден нищо не правиш! Само пиеш и тичаш подир разни фусти. Нима е толкова трудно да направиш нещо за родната си дъщеря...

По дяволите, помисли си Виктор, иди, че ѝ обяснявай. Отново запали цигара, стана и закрачи из стаята. Навън се беше стъмнило и

дъждът продължаваше да се лее — едри, тежки, равномерни капки дъжд, изобилен дъжд, който явно за никъде не бързаше.

— Ах, как ми дотегна! — с неочаквана злоба каза Лола. — Да знаеш само колко си ми дотегнал...

Време е да си тръгвам, помисли си Виктор. Свещеният майчин гняв се надигна. И яростта на зарязаната жена, и всичко останало. Така и така днес нищо няма да й отговоря. И нищо няма да обещавам.

— На теб човек изобщо не може да разчита за каквото и да било — продължаваше тя. — Не ставаш за съпруг, бездарен си и като баща... вижте го, нашумял писател бил! Родната си дъщеря не можа да възпита... Та всеки мъж, хванат от улицата, разбира хората повече от тебе! Какво да правя сега? От тебе няма никаква полза. Аз от кожата си излизам и пак нищо не мога да направя. За нея съм нула, за нея всеки мокрец^[1] е сто пъти по-важен от мене. Е, нищо, един ден ще си блъскаш главата! Щом ти не я учиш, мокриците ще я научат! И ти ще доживееш един ден да ти плюе в мутрата, като на мене...

— Недей така, Лола — рече Виктор, като се намръщи. — Все пак, знаеш ли, някак си... Вярно е, че съм баща, но пък ти си майка... На тебе все другите са ти виновни...

— Махай се! — каза тя.

— Виж какво — рече Виктор. — Нямам намерение да се карам с тебе. Нито пък смятам слепешката да решавам този въпрос. Ще си помисля. А ти...

Тя вече се беше изправила и направо трепереше, като предварително изпитваше наслада, че ще започне да й натяква, и беше готова с удоволствие да започне шумна разправия.

— А ти — спокойно каза той — се постарай да не нервничиш толкова. Все нещо ще измислим. Ще ти се обадя по телефона.

Той излезе в коридора и надяна наметалото си. Наметалото беше още мокро. Виктор надникна в стаята на Ирма за да се сбoguва, но нея я нямаше. Прозорецът беше широко отворен и дъждът плющеше по перваза. На стената беше закачен лозунг, изписан с големи красиви букви: „Моля, прозорецът никога да не се затваря“. Лозунгът беше намачкан, тук-таме съдран и с тъмни петна, сякаш някой много пъти грубо го беше свалил от стената и го беше тъпкал с крака. Виктор затвори вратата.

— Довиждане, Лола — каза той.

Лола не му отговори.

На улицата вече беше съвсем тъмно. Дъждът започна да барабани по раменете и качулката му. Виктор се сви и напъха ръцете си още по-дълбоко в джобовете. Ето в тази градска градинка за първи път се целунахме, помисли си той. А пък тази къща по онова време още я нямаше, беше празно място — бунище, там ходехме с прашки на лов за котки. Тогава градът беше пълен с котки, а сега май не виждам нито една... И в онези години изобщо нищо не четяхме, а стаята на Ирма е претърпана с книги. Как изглеждаше по мое време дванайсетгодишното момиче? Луничаво, по цял ден хилещо се същество, което си играе с панделки, кукли и картинки със зайчета и Белоснежки. Все по две, по три ходеха и си шушукаха, дъвчеха бонбони от целофанови торбички и зъбите им постоянно бяха развалени. Изглеждаха едни такива чистички и все донасяха за белите ни, а най-добрите от тях бяха като нас: с охлузени колене, с щъкащи очи на дива котка и все гледаха да спънат някого. Дали пък най-сетне не настъпиха нови времена? Не, помисли си той. Не ми се вярва това да е причината. Всъщност и времето, разбира се, е друго... Да не би пък дъщеря ми да е вундеркинд? Та нали понякога се раждат и вундеркинди. Баща съм на вундеркинд. Каква чест! Ама и много главоболия има, и май почестите са по-малко от главоболията. Пък и в края на краищата каква чест е това... А ето тази уличка винаги съм я обичал, защото е най-тясната. Точно така, а там някакви се бият. Правилно, у нас винаги така става, нали не можем да живеем, без да се бием. Такъв ни е обичаят от памтивека. И естествено двама срещу един...

На ъгъла имаше уличен фенер. Вътре в кръга на осветеното пространство под дъжда прогизваше автомобил с брезентов покрив, а край него двама с блестящи наметала превиваха към паважа трети — целият в черно и мокър. И тримата напрегнато и непохватно тъпчеха на едно място. Виктор поспря, а после се приближи. Не можеше да разбере какво става всъщност. На сбиване не приличаше, защото никой никого не биеше. Още по-малко напомняше младежко боричкане от излишък на сила — не се чуваха нито разпалени подвиквания, нито пръхтене на жребци... Третият, дето беше в черно, изведнъж се отскубна, падна по гръб и двамата с наметалата тутакси се хвърлиха отгоре му. В този момент Виктор забеляза, че вратите на колата са

отворени, и си помисли, че този, черния, или наскоро са го измъкнали оттам, или сега се мъчат да го напъхат вътре. Той се приближи съвсем до тях и изрева: „Спрете!“

Двамата с наметалата рязко извърнаха глави и няколко мига гледаха към Виктор изпод сведените си качулки. Виктор забеляза само, че са млади и са зинали уста от силното налягане, а после те с невероятна бързина се шумгнаха в автомобила, тръшнаха вратите, моторът изрева и двамата изчезнаха в тъмнината. Човекът в черно незабавно се изправи и когато го разгледа отблизо, Виктор направи крачка назад. Беше болен от лепрозариума^[2] — „мокрец“ или „очилат“, както ги наричаха заради жълтите кръгове около очите^[3] — с плътна черна превръзка, закриваща долната половина на лицето. Той дишаше тежко и мъчително, чак остатъците от веждите му се повдигаха високо от страданието. По плешивата му глава се стичаше вода.

— Какво става тук? — попита Виктор.

Очилатият не гледаше към него, а покрай него и очите му се облешиха. Виктор понечи да се извърне, но в този миг главата му изпраця от удар в тила и когато се опомни, откри, че лежи с лице към водосточна тръба. Водата шуртеше в устата му, топла и ръждива на вкус. Като плюеше и кашляше, той се извъртя и седна, опрял гръб на тухлената стена. Водата, насъбрала се в качулката, се изля във врата му и пропъзля по тялото. В главата му биеха и кънтяха камбани, гърмяха тръби и думкаха барабани. Сред тази шумотевица Виктор съзря пред себе си слабо, мургаво лице. Беше познато. Още преди да изтракат челюстите му... Той размърда езика си и го прокара по челюстите. Зъбите му бяха здрави. Момчето събра шепа вода под тръбата и я плисна в очите му.

— Приятелю — рече Виктор. — Стига.

— Стори ми се, че още не сте се свързали — сериозно каза момчето.

Виктор пъкна внимателно ръка под качулката и опипа тила си. Имаше подутина, но само толкова — черепът беше здрав и дори кръв нямаше.

— Кой ме нареди така? — замислено попита той. — Надявам се, че не си ти?

— Ще можете ли сам да ходите, господин Банев? — попита момчето. — Или да повикам някого? Разбирате ли, за мен сте твърде тежък.

Виктор си спомни кой е той.

— Чак сега те познах. Ти си Бол-Кунац, приятелят на дъщеря ми.

— Да — каза момчето.

— Много добре. Няма нужда никого да викаш и на никого да обясняваш. Я по-добре малко да поседим и да се посъвземем.

Сега видя, че и Бол-Кунац не е съвсем здрав и читав. На бузата му тъмнееше прясна рана, а горната му устна беше подпухнала и кървеше.

— Все пак ще повикам някого — каза Бол-Кунац.

— Има ли смисъл?

— Вижте, господин Банев, не ми харесва този ваш тик на лицето.

— Наистина ли? — Виктор опипа лицето си. То не потрепваше.

— Така ти се е сторило... Добре. А сега да станем. Какво трябва да направим за тази цел? Трябва да свием краката си... — Той сви краката си, но му се стори, че те не са неговите. — След това леко да се отблъснем от стената, като пренесем центъра на тежестта така, че... — Не успя да пренесе центъра на тежестта, нещо му пречеше. „С какво ли ме цапардосаха така? — помисли си той. — Ама че ловко...“

— Настъпили сте наметалото си — съобщи момчето, но Виктор вече беше успял да се оправи с ръцете и краката си, с наметалото и с оркестъра под черепа. Стана. Отначало се наложи да се подпира на стената, но после работата потръгна.

— Аха — каза той. — Значи си ме влачил оттам до тази тръба. Благодаря ти.

Уличният фенер си беше на мястото, но нито автомобилът, нито очилатият бяха там. Само малкият Бол-Кунац внимателно гледеше ожулената си буза с мокра длан.

— Къде са се дянали всички? — попита Виктор.

Момчето не отговори.

— Сам ли лежах тука? — попита Виктор. — Наоколо нищо ли нямаше?

— Хайде да ви изпратя — рече Бол-Кунац. — Къде ще ви бъде най-добре? У вас ли?

— Почакай — каза Виктор. — Ти видя ли как искаха да хванат очилатия?

— Видях как ви удариха — отвърна Бол-Кунац.

— Кой беше?

— Не знам. Той стоеше с гръб към мен.

— А ти къде беше?

— Ами аз лежах там, зад ъгъла...

— Нищо не разбирам — каза Виктор. — Да не би с главата ми нещо... Ти всъщност защо си лежал зад ъгъла? Там ли живееш?

— Вижте какво, лежах, защото ме удариха преди това. Не този, който удари вас, а друг.

— Очилатият ли?

Те крачеха бавно, като се стараеха да вървят по паважа, та водата от покривите да не се стича отгоре им.

— Н-не — отвърна Бол-Кунац, след като се позамисли малко. — Според мен те, всичките, бяха без очила.

— Боже мой — каза Виктор, бръкна с ръка под качулката и опипа подутината. — Имам предвид прокажения, тях ги наричат очилатите. Нали ги знаеш, ония от лепрозариума? Мокриците...

— Не знам — сдържано рече Бол-Кунац. — Според мен всички бяха напълно здрави.

— Чакай, чакай! — каза Виктор. Той усети, че нещо не е наред и дори се спря. — Ти какво, да не би да твърдиш, че там изобщо не е имало никакъв прокажен? С черна превръзка и целият в черно...

— Той не е никакъв прокажен! — неочаквано избухна Бол-Кунац. — Та той е по-здрав от вас...

За първи път у това момченце се прояви нещо момчешко и тутакси изчезна.

— Не ми е съвсем ясно къде отиваме — след като помълча, рече то с предишния сериозен и безпристрастен тон. — Отначало ми се струваше, че отиваме у вас, но сега виждам, че вървим в противоположната посока.

Виктор продължаваше да стои и да го гледа от горе на долу. Лика-прилика са — като две капки вода, помисли си той, пресметна и анализира всичко и делово реши да не съобщава резултата. Пък аз чакам да ми разкаже какво е станало. Интересно защо постъпва така? Нима е намесен престъпният свят? Ами, не ми се вярва. Или все пак

наистина е криминална история? Та нали сега е друго време... Вятър работа, знам ги аз тукашните престъпници...

— Всичко е наред — каза той и тръгна отново. — Отиваме в хотела. Аз живея там.

Право, строго и мокро, момчето крачеше до него. След като се поколеба малко, Виктор сложи ръка на рамото му. Нищо особено не се случи — момчето изтърпя. Впрочем навярно то просто реши, че рамото му е потребно за съвсем практична цел — като опора за контузения.

— Трябва да ти кажа — рече Виктор с тон, изразяващ пълно доверие, — че вие двамата с Ирма разговаряте по твърде странен начин. Когато бях малък, ние не говорехме така.

— Наистина ли? — вежливо се учуди Бол-Кунац. — И как разговаряхте?

— Ами ето например последният ти въпрос по наше време би звучал: к'о?

Бол-Кунац повдигна рамене.

— Искате да кажете, че така би било по-добре?

— Боже опази! Искам само да кажа, че така би звучало поестествено.

— Тъкмо това, което е най-естествено — отбеляза Бол-Кунац, — най-малко подобава на човека.

Виктор усети някакъв студ да нахлува в душата му. Смут го обзе. Или даже — страх. Сякаш котка се изсмя в лицето му.

— Естественото винаги е примитивно — продължи в това време Бол-Кунац. — А човекът е сложно същество, естественото не му отива. Разбирате ли ме, господин Банев?

— Да — каза Виктор. — Разбира се...

Имаше нещо невероятно фалшиво в това как бащински бе сложил ръка на рамото на това хлапе, което не беше хлапе. Дори почувствува тъпа болка в лакътя. Внимателно свали ръката си и я напъха в джоба.

— На колко си години? — попита Виктор.

— На четиринайсет — разсеяно отвърна Бол-Кунац.

— Аха...

Всяко момче на мястото на Бол-Кунац непременно би се поинтересувало какво означава това дразнещо неопределено „аха“, но

Бол-Кунац не беше от тези момчета. Любопитните междуметия не го занимаваха. Той разсъждаваше за съотношението между естественото и примитивното в природата и обществото. Той съжаляваше, че е попаднал на такъв неинтелигентен събеседник, при това ударен по главата...

Стигнаха до булеварда на Президента. Тук имаше много улични лампи и се срещаха минувачи — забързани мъже и жени, прегърбени от неумолимо леещия се ден след ден проливен дъжд. И осветени витрини имаше, и входът на киното грееше в неонова светлина, а под навеса се тълпяха съвсем еднакви млади хора от неопределен пол с блестящи наметала до петите. И над всичко това през дъжда сияеха златисти и сини заклинания: „Президентът е баща на народа“, „Легионерът на свободата е верен син на Президента“, „Армията е нашата страшна сила“...

По инерция продължиха да крачат по паважа, докато един преминаващ автомобил изрева с клаксона и ги пропъди на тротоара, като ги обля с мръсна вода.

— Аз пък си мислех, че си на осемнайсет — каза Виктор.

— К'о-к'о? — с противен глас попита Бол-Кунац и Виктор облекчено се засмя. Все пак си беше момче, обикновен, нормален вундеркинд, който е прочел от кора до кора Гейбър, Зурзмансор, Фром и може би дори е успял да се справи с Шпенглер.

— Като малък имах приятел — каза Виктор, — който си науми да прочете Хегел в оригинал и успя да го прочете, но стана шизофреник. На твоите години сигурно знаеш какво е шизофреник.

— Да, зная — каза Бол-Кунац.

— И не се ли страхуваш?

— Не.

Стигнаха до хотела и Виктор предложи:

— Защо не дойдеш при мен да се изсушиш?

— Благодаря ви. Тъкмо се канех да поискам разрешение да вляза. Първо, длъжен съм да ви кажа още нещо и, второ, трябва да се обадя по телефона. Може ли?

Виктор позволи. Минаха през въртящата се врата покрай портиера, който свали пред Виктор фуражката си, край разкошните статуи с електрическите свещи в абсолютно празното преддверие, пропито с ресторантски миризми, и Виктор усети обичайното

въодушевление, като предварително изпита удоволствието от настъпващата вечер, когато може да пие и да дрънка безотговорно, и да избути с лакът за утре всичко, което досадно го притисна днес; удоволствието от предстоящата среща с Юл Голем и доктор Р. Квадрига; а може би щеше да се запознае с още някой и може би нещо щеше да се случи — сбиване или някоя друга драма — и ще си поръчам днес миноги^[4] и нека всичко да бъде добре, а с последния автобус ще отида при Диана.

Докато Виктор вземаше ключа от администратора, зад гърба му се водеше разговор. Бол-Кунац разговаряше с портиера. „Ти защо се намъкна тука?“ — съскаше портиерът. „Трябва да разговарям с господин Банев.“ „Ще ти дам аз на тебе един разговор с господин Банев — съскаше портиерът. — Шляеш се по ресторантите...“ „Трябва да разговарям с господин Банев — повтори Бол-Кунац. — Ресторантът не ме интересува.“ „Хлапе такова, остана и ресторантът да те интересува... Ей сега ще те изхвърля оттук...“ Виктор взе ключа и се обърна.

— Тъъ... — каза той. Пак забрави името на портиера. — Момчето е с мен, всичко е наред.

Портиерът нищо не отговори. На лицето му беше изписано недоволство.

Качиха се в стаята. Виктор с наслада захвърли наметалото и се наведе да развърже прогизналите си обувки. Кръвта нахлу в главата му и той я усети как болезнено започна да пулсира на редки тласъци там, където беше отокът, кръгъл и тежък като оловна топка. Веднага се изправи и подпрян на касата на вратата, взе да смъква обувката си, като настъпи петата ѝ с носа на другата. Бол-Кунац стоеше наблизко, от него капеше вода.

— Събличай се — каза Виктор. — Сложи всичко на радиатора, ей сега ще ти дам хавлиена кърпа.

— Може ли да се обадя по телефона? — каза Бол-Кунац, без да се помръдне.

— Давай.

Виктор смъкна и другата обувка и с мокрите чорапи се запъти към банята. Докато се събличаше, чу момчето тихо да разговаря — спокойно и неразбираемо. Само веднъж то ясно и високо каза: „Не

зная.“ Виктор се изтри с кърпата, облече халата, намери чиста хавлия и влезе в стаята.

— Ето и за тебе — каза той и тогава видя, че не е имало смисъл. Бол-Кунац продължаваше да стои до вратата и от него все така капеше вода.

— Ще настинеш — каза Виктор.

— Не, не се безпокойте, благодаря ви. Няма да настина. Бих искал само да изясним с вас един въпрос. Ирма нищо ли не ви каза?

Виктор хвърли хавлията на дивана, клекна пред бара и извади бутилка и чаша. Наля в чашата един пръст джин и добави малко вода.

— Тя не ви ли предаде нашата покана?

— Не, никаква покана не ми е предавала. На, пийни!

— Благодаря ви, няма нужда. Щом тя не ви е казала, аз ще ви предам поканата. Ние бихме искали да се срещнем с вас, господин Банев.

— Кои сте тези „вие“?

— Гимназистите. Вижте, чели сме вашите книги и бихме искали да ви зададем няколко въпроса.

— Хм — усъмни се Виктор. — Сигурен ли си, че на всички ще им бъде интересно?

— Според мен — да.

— Все пак аз не пиша за гимназисти — напомни Виктор.

— Това не е толкова важно — меко продължи да настоява Бол-Кунац. — Бихте ли приели поканата?

Виктор замислено разклати прозрачната смес в чашата.

— Защо не пийнеш все пак? — попита той. — Най-доброто средство срещу настинка. Не искаш ли? Е, тогава аз ще го изпия. — Той пресуши чашата. — Добре, съгласен съм. Само че без никакви афиши, обяви и така нататък. Ще бъдем в тесен кръг. Вие и аз... Кога ще бъде?

— Когато ви е удобно. Най-добре тази седмица. Някоя сутрин.

— Да речем, след два дни. Само че да не е много рано. Например в петък в единайсет. Става ли?

— Да. В петък в единайсет. В гимназията. Да ви напомня ли?

— Непременно — каза Виктор. — Винаги се старая да забравям за всякакви приеми, вечери и банкети, а също и за митинги, срещи и съвещания.

— Добре, ще ви напомня — каза Бол-Кунац. — А сега, ако ми разрешите, ще си тръгна. Довиждане, господин Банев.

— Почакай, ще те изпратя — каза Виктор. — Да не би този... портиерът да те нахока. Днес май не е в настроение, а портиерите нали ги знаеш какви са...

— Благодаря ви, не се безпокойте — възрази Бол-Кунац. — Той ми е баща.

И излезе. Виктор си наля още един пръст джин и се стовари в креслото. Ама че работа, помисли си. Горкият портиер. Абе как му беше името? Не е удобно така, та ние двамата сме братя по нещастие, колеги. Ще трябва да поговоря с него, да обменя опит. Той сигурно вече е натрупал опит... Ей че много вундеркинди са се навъдили в моето родно кишаво градче. Може би е от повишената влажност? Той отметна глава назад и се намръщи от болка. Ах, мръсникът, с какво ли ме нареди така? Виктор опипа подутината. Дали не беше с гумена палка? Всъщност откъде да знам какви са последствията от удар с гумена палка? Знам как боли от модерните столове в „Печения Пегас“. Знам как боли и от удар с приклад на автомат или например с дръжка на пистолет. И от бутилка шампанско — и от пълна, и от празна... Ще трябва да попитам Голем... Изобщо твърде странна история, добре би било да проумея какво се случи. И той взе да размишлява за тази история, за да отпъди изплувалата на нейния фон мисъл за Ирма за необходимостта да се откаже от някои свои навици и да се ограничи до известна степен или да пише някъде на някого, да чука на нечия врата и да се моли... „Извинявай за безпокойството, стари приятелю, оказа се, че имам дъщеря на дванайсет и малко отгоре години, много свястно момиче, но майка ѝ е глупачка, пък и баща ѝ е глупак, та се налага да я вредим някъде по-далеч от тези глупави хора...“ Не искам днес да мисля за това, утре ще помисля. Виктор погледна часовника си. Изобщо стига съм мислил. Стига!

Стана и взе да се облича пред огледалото. Тумбакът ми расте, виж го ти недния, да се чудиш откъде се появи този търбух? Винаги съм бил слабичък и мършав... И даже не търбух като търбух — благороден и трудов, от умерен живот и добра храна, — а едно такова нищо и никакво тумбаче, опозиционерско шкембенце. На господин Президента не ще да е такова. Господин Президента сигурно има благороден, тапициран в черно, лъскав дирижабъл. Докато си връзваше

връзката, той доближи лицето си до огледалото и внезапно си помисли как изглеждаше това уверено, силно лице, толкова обожавано от жените от определен род, грозновато, но мъжествено лице с квадратна брадичка, как изглеждаше то към края на историческата среща. Лицето на господин Президента, също нелишено от мъжественост и ъгловатост, към края на историческата среща, честно казано, напомняше, само между нас да си остане, зурла на глиган. Господин Президента благоволи да побеснее до крайност, от зъбатата му паст летяха пръски и аз извадих кърпа, и демонстративно си избърсах бузата, и навярно това беше най-смелата постъпка в моя живот, ако не броим случая, когато се бих с три танка наведнъж. Но как се бих с трите танка, не помня, знам само какво е станало по разказите на очевидците, а виж, кърпата извадих съзнателно, като си давах сметка какво правя... Вестниците после не писаха за това. Те, вестниците, честно и мъжествено съобщиха суровата истина, че „писателят В. Банев искрено благодари на господин Президента за всички забележки и разяснения, направени по време на беседата“.

Странно колко добре си спомням всичко това. (Той откри, че бузите и върхът на носа му са побелели.) Ето така изглеждах и тогава, такива като мен са създадени да им крещят. Та той, горкият, не знаеше, че побледнявам не от страх, а от яд, като Луи Четиринайсети... Само че защо ли се фукам със задна дата. Какво значение има защо бях побледнял тогава... Добре, няма. Но за да се успокоя, за да се оправя, преди да се появя пред хората, за да възвърна нормалния цвят на грозноватото си, но мъжествено лице, трябва да отбележа, трябва да ви напомня, господин Банев, че ако не бяхте показали демонстративно своята носна кърпа на господин Президента, сега съвсем благополучно щяхте да се подвизавате в нашата прекрасна столица, а не в този прогизнал затънтен край...

Виктор изпи наведнъж остатъка от джина и слезе в ресторанта.

---

[1] Мокрец — мъжки представител на вида мокрици (*Oniscus asper*) — дребни ракообразни, дълги до 10–15 мм, които обитават влажни места на сушата. — Б.пр. ↑

[2] Лепрозариум (лат.) — изолирана колония за прокажени. — Б.пр. ↑

[3] Прозвицето мокрец има двояк смисъл. Освен ракообразно, на руски мокрец означава и „мокър лишей“ — вид кожна болест по конете. — Б.пр. ↑

[4] Минога — примитивно гръбначно животно (Petromyzones) от класа кръглоусти, твърде близко до рибите. Речната минога се смята за деликатес. — Б.пр. ↑

ВТОРА ГЛАВА

— Естествено може и хулигани да са били — каза Виктор. — Само че по мое време нито един хулиган не би се захванал с очилат. Да го замери с камък — иди-дойди, но да го хване, да го дърпа и избощо — да се докосва до него... Ние се страхувахме от тях като от зараза.

— Нали ви казвам: това е генетична болест — каза Голем. — Те са абсолютно незаразни.

— Как така незаразни — възрази Виктор, — когато имат брадавици като на жаби! Та това всеки го знае.

— Жабите нямат брадавици — добродушно рече Голем. — И мокриците също. Срамота е, господин писателю. Всъщност писателите са посредствени хора.

— Като всички останали. Народът е посредствен, но мъдър. И щом народът твърди, че жабите и мокриците имат брадавици...

— Ето че насам идва моят инспектор — каза Голем.

Павор се приближи с мокро наметало, явно идваше направо от улицата.

— Добър вечер — каза той. — Целият съм вир-вода, искам да пийна нещо.

— От него пак вони на тиня — възмутено рече доктор Р. Квадрига, който се събуди от алкохолната забрава. — Вечно вони на тиня. Като в маза. Лъчевица.

— Какво пиете? — попита Павор.

— Кой, ние ли? — осведоми се Голем. — Ами аз например винаги пия коняк. Виктор пие джин, а докторът — всичко на бара по ред.

— Срамота! — възмути се доктор Р. Квадрига. — Люспи! Рибешки глави.

— Двоен коняк! — викна Павор на сервитьора.

Лицето му беше мокро от дъжда, гъстите му коси се бяха оплели и от слепоочията по белите му скули се стичаха блестящи струйки. И неговото лице беше твърдо, мнозина навярно му завиждаха. От къде на

къде един санитарен инспектор имаше такова лице? Твърдото лице значи: излива се дъжд, шарят прожектори, сенки се мятат по мокрите вагони, прекършват се... всичко наоколо е черно и блестящо, само черно и само блестящо, и никакви разговори, никакво дрънкане, чуват се само команди и всички се подчиняват... и не са непременно вагони, може да са самолети, летище, и после — никой не знае къде е бил и откъде идва... момичетата се просват по гръб, а на мъжете им се иска да направят нещо мъжествено, например да изпънат рамене и да приберат корема. Ето на, Голем нищо няма да загуби, ако си прибере корема, но няма как да го прибере. Виж, доктор Р. Квадрига би могъл, но затова пък той не може да изпъне рамене. Дни наред е така и вечно ще си остане прегърбен. Вечер е прегърбен над масата, сутрин — над легена, а следобед се превива от болки в черния дроб. Та значи тука само аз мога да прибера корема и да изпъна раменете, но по-добре по мъжки да обърна чаша джин.

— Нимфоман — тъжно рече доктор Р. Квадрига на Павор — Русалкоман. И водорасли.

— Затворете си устата, докторе — каза Павор.

Той избърса лицето си с книжни салфетки, смачка ги на топка и ги хвърли на пода. После взе да си бърше ръцете.

— С кого се бихте? — попита Виктор.

— Изнасилил го е мокрец — рече доктор Р. Квадрига, като се мъчеше да сложи по местата очите си, които се бяха събрали на носа му.

— Засега с никого — отвърна Павор и се втренчи в доктора, но Р. Квадрига не забеляза това.

Сервитьорът донесе една чаша. Павор бавно изпи коняка и стана.

— Ще отида да се измия — каза той с равен глас. — Извън града е такава кал, целият съм в мръсотия.

И тръгна, като по пътя блъскаше столовете.

— Нещо става с моя инспектор — рече Голем и чукна с пръст от масата една мръсна салфетка. — Нещо в световен мащаб. Виктор, случайно не знаете ли какво по-точно става с него?

— Вие по-добре знаете — каза Виктор. — Нали инспектира вас, а не мен. И после, нали вие всичко знаете. Между другото, Голем, откъде знаете всичко?

— Никой нищо не знае — възрази Голем. — Някои се досещат. Мнозина, или по-скоро — който иска. Но не можете да питате откъде се досещат? Това е насилие над езика. Защо вали дъждът? Как така изгрива слънцето? Бихте ли простили на Шекспир, ако беше написал нещо такова? Впрочем на Шекспир бихте простили. На Шекспир много работи му прощаваме, не като на Банев... Вижте какво, господин писателю, хрумна ми нещо. Аз ще си изпия коняка, а вие ще свършите най-сетне с този джин. Или вече сте готов?

— Голем — каза Виктор, — нали знаете, че съм железен човек.

— Досещам се.

— И какво следва от това?

— Че се страхувате да не ръждясате.

— Да предположим — каза Виктор, — но нямам предвид това. Имам предвид, че мога да пия много и дълго време, без да губя нравственото си равновесие.

— Аа, това ли било? — каза Голем, като си наля коняк от гарафата. — Е добре, пак ще се върнем на тази тема.

— Не разбирам — каза изведнъж с ясен глас доктор Р. Квадрига. — Представих ли ви се или не, господине? Имам чест: Рем Квадрига, живописец доктор конорис кауза, почетен член... Тебе те помня — каза той на Виктор. — Учили сме заедно и още нещо имаше... А вие, извинете...

— Казвам се Юл Голем — небрежно рече Голем.

— Много се радвам. Скулптор ли сте?

— Не. Лекар.

— Хирург ли?

— Главен лекар съм на лепрозариума — търпеливо му обясни Голем.

— Ах, да! — каза доктор Р. Квадрига, заклатил глава като кон. — Разбира се. Извинете ме, Юл... Само че защо се прикривате? Та какъв лекар сте вие? Ами че вие развъждате мокрици... Аз ще ви представя. Такива хора са ни нужни... Извинете — каза той неочаквано. — Ей сега ще се върна.

Той се измъкна от креслото и се устреми към изхода, като обикаляше около празните маси. Към него се втурна един сервитьор и доктор Р. Квадрига увисна на врата му.

— Всичко това е от дъжда — каза Голем. — Защото дишаме вода. Ама ние не сме риби — или ще умрем, или ще се махнем оттук. — Той сериозно и тъжно гледаше към Виктор. — А дъждът ще вали над опустелия град, ще размива паважа, ще прокапва през покривите, през гнилите покриви... после ще отнесе всичко, ще разтвори града в първобитната земя, но няма да спре, а ще продължава да вали, да вали...

— Апокалипсис — рече Виктор, колкото да каже нещо.

— Да, Апокалипсис... Ще вали и ще вали, а после земята ще се напие и ще поникнат нови кълнове, каквито по-рано не е имало, и сред гъстата растителност не ще има плевели, но и нас не ще ни има, за да се насладим на новата вселена...

Ако не бяха тези сиво-синкави торбички под очите, ако не беше този отпуснат като пихтия търбух, ако този великолепен семитски нос не приличаше толкова на топографска карта... Впрочем, като си помисли човек, всички пророци са били пияници, защото е много тъжно всичко да знаеш, а никой да не ти вярва. Ако в департаментите бяха въвели на щатна длъжност пророци, то те би трябвало да бъдат най-малко с ранг на тайни съветници — за укрепване на авторитета им. Но все едно, навярно и това нямаше да помогне...

— За систематичен песимизъм — каза Виктор на глас, — който накърнява служебната дисциплина и вярата в разумното бъдеще, заповядвам: Тайният съветник Голем да бъде пребит с камъни в помещението за екзекуции.

— Хм — рече Голем, а после добави: — Аз съм само колежки съветник. И освен това, за какви пророци може да се говори в наше време? Не знам такива. Лъжепророци има много, но няма нито един пророк. В наше време не бива да се предвижда бъдещето — това е насилие над езика. Какво бихте казали, ако бяхте прочели у Шекспир: Да предвидиш настоящето. Нима можеш да предвидиш шкафа в собствения си дом?... Да, ето че идва и моят инспектор. Как се чувствувате, инспекторе?

— Прекрасно — каза Павор, докато седнаше. — Сервитьор, двоен коняк! Там, в преддверието, четирима държат нашия живописец — съобщи той. — Обясняват му къде е входът на ресторанта. Реших да не се намесвам, защото не вярва на никого и се бие... За какви шкафове става дума?

Той беше вече сух, елегантен, свеж и от него миришеше на одеколон.

— Говорим за бъдещето — каза Голем.

— Какъв смисъл има да говорите за бъдещето? — възрази Павор. — За бъдещето не се говори, бъдещето се прави. Ето ви чаша коняк. Тя е пълна. Аз ще я изпразня. Ето така. Един умен човек е казал, че бъдещето не бива да се предвижда, но може да се изобрети.

— Друг умен човек пък е казал — забеляза Виктор, — че бъдеще изобщо няма, има само настояще.

— Не обичам класическата философия — рече Павор. — Тези хора нищо не са умеели да правят и нищо не са искали. На тях просто им е харесвало да разсъждават, както на Голем — да пие. Бъдещето — това е грижливо обезвреденото настояще.

— Винаги имам странно усещане — каза Голем, — когато пред мен някой цивилен започне да разсъждава като военен.

— Военните изобщо не разсъждават — възрази Павор. — Военните имат само рефлексии и малко емоции.

— Повечето цивилни също — рече Виктор, като опипа тила си.

— Днес никой няма време да разсъждава — каза Павор. — Нито военните, нито цивилните. Днес човек трябва да бърза. Ако те интересува бъдещето, изобрети го бързо, пътъом, съобразно с твоите рефлексии и емоции.

— Дявол да ги вземе изобретателите — каза Виктор.

Той се чувствуваше пъян и весел. Всяко нещо си беше на мястото. Не му се искаше никъде да отива, искаше му се да остане тук, в тази пуста полутъмна зала, още неовехтяла, но вече с влажни петна по стените, с разнебитен под и с миризма на кухня; особено като си спомнеше, че навън вали дъжд по целия свят — дъждът се лее по павираните улици, дъждът се сипе над островърхите покриви, дъждът залива планини и равнини и някой ден ще отнесе всичко, но това няма да стане много скоро... впрочем, като си помисли човек, сега за нищо не може да се каже, че няма да се случи много скоро. Да, драги приятели, отдавна отмина онова време, когато бъдещето беше повторение на настоящето и всички промени ни се виждаха някъде далеч зад хоризонта. Голем е прав, няма никакво бъдеще на този свят, то се е сляло с настоящето и сега не можеш да разбереш кое къде е.

— Изнасилен от мокрец! — злорадо каза Павор.

Вратата на ресторанта прекрачи доктор Р. Квадрига. Няколко секунди той не помръдна, мрачно и внимателно оглеждаше редиците с празните маси, после лицето му грейна, той рязко се залюля напред и се устреми към своето място.

— Защо ги наричате мокрици? — попита Виктор. — Заради повишената влажност ли? Откакто дъждът ги намокри...

— А защо не? — каза Павор. — Според вас как трябва да ги наричаме?

— Очилати — рече Виктор. — Имаме си хубава стара дума. От памтивека ги наричаме очилати.

Доктор Р. Квадрига се приближи. Отпред беше съвсем мокър, вероятно го бяха пъхали под крана на чешмата. Изглеждаше уморен и разочарован.

— Дявол знае какво става — недоволно промърмори той още отдалече. — Никога не ми се е случвало такова нещо. Входа го няма! Където и да се тикнеш — навсякъде попадаш на прозорци... Май че ви накарах да чакате, господа?

Доктор Р. Квадрига се строполи в своето кресло и съзря Павор.

— Тоя пак е тук. Надявам се, че няма да ни пречи... — прошепна той доверително на Голем. — Ааа, знаете ли, с мен се случи невероятна история. Заляха всичко наоколо...

Голем му наля коняк.

— Благодаря ви — каза Р. Квадрига, — но май ще бъде по-добре да пропусна два реда. Трябва да произсъхна.

— Аз изобщо съм за всичко старо и добро — заяви Виктор. — Нека очилатите си останат очилати. И изобщо — нека всичко си остане постарому, без изменения. Аз съм консерватор... Внимание — каза високо. — Предлагам тост за консерватизма. Един момент...

Той си наля джин, стана и се опря с ръка на облегалката на креслото.

— Консерватор съм. И с всяка изминала година ставам все по-консервативен, но не защото старея, а защото чувствавам необходимост да бъда такъв.

Трезвият Павор с приготвена чаша го гледаше отдолу нагоре с подчертано внимание. Голем бавно ядеше своята минога, а доктор Р. Квадрига, изглежда, се опитваше да разбере откъде се носи този глас и чий е той. Всичко беше много хубаво.

— Хората боготворят всяка критика срещу консерватизма на правителството — продължаваше Виктор. — Хората много обичат да превъзнасят прогреса. Това е някаква нова тенденция и тя е глупава като всяко ново нещо. Хората би трябвало да се молят на бога да ги дари с най-невъзприемчивото към новото и най-назадничавото правителство...

Сега и Голем надигна глава и го погледна, Теди зад своя тезгях също престана да избърсва бутилките и се заслуша, само че подутината на тила му тъпо запулсира и се наложи да остави чашата и да поглади цицината с ръка.

— Във всички времена, господа, държавният апарат е смятал за своя главна задача да запази статуквото. Не знам доколко това е било оправдано по-рано, но сега тази функция на държавата просто е нужна. Бих я определил така: С всички начини и средства да се попречи на бъдещето да пуска своите пипала в нашето време, тези пипала трябва да се отсекат, да се изгорят с нажежено желязо... Трябва да се прегражда пътят на изобретателите, а да се насърчават схоластиците и дърдорковците... Във всички гимназии без изключение трябва да се въведе класическото образование. На всички висши държавни постове трябва да се издигнат старци — обременени със семейства и дългове — не по-млади от петдесет години, за да вземат подкупи и да спят на заседанията... Още не съм свършил, господа!... Талантливите учени да се назначават на административни длъжности с големи заплати. Всички изобретения да се приемат без изключения, да се заплащат лошо и да се набутват вдън земя. Трябва да се въведат и драконовски данъци за всяка нова стока или друга новост в производството... — „А всъщност защо стоя прав?“ — помисли си Виктор и седна. — Е, как ви се струва всичко това? — попита той Голем.

— Абсолютно сте прав — каза Голем. — Ами че то у нас днес всички са радикали. Даже директорът на гимназията. Нашето спасение е в консерватизма...

Виктор отпи от джина си и каза тъжно:

— Няма никакво спасение. Защото всички са глупаци — радикалите не само вярват в прогреса, ами отгоре на това го обичат и си въобразяват, че не могат без него. Защото прогресът, освен всичко друго, означава и евтини автомобили, битова електроника и изобщо — възможност да работиш по-малко, а да получаваш повече. И затова

всяко правителство е принудено с едната ръка... не, защо пък ръка, откъде го измислих, обърках се, разбира се... с единия крак да натиска спирачката, а с другия — педала на газта. Като автомобилен състезател на завой. Спирачката — за да не загуби управлението, а газта — за да не загуби от скоростта, иначе някой демагог, ревностен защитник на прогреса, ще избута водача от мястото му.

— Трудно е човек да спори с вас — вежливо каза Павор.

— Ами не спорете тогава — рече Виктор. — Не бива да се спори, защото в споровете се ражда истината, мътните я взели. — Той нежно погали подутината си и добави: — Впрочем навярно мисля така, защото съм невежа. Всички учени са ревностни защитници на прогреса, а аз не съм учен. Аз съм доста известен куплетист.

— Защо през цялото време току си пипате тила? — попита Павор.

— Някакъв мръсник ме цапардоса — каза Виктор. — С бокс... Така ли е, Голем? Мислиш ли, че е било с бокс?

— Според мен е било с бокс — каза Голем. — А може да те е фраснал и с тухла.

— Какво говорите? — учуди се Павор. — Какъв бокс? В това затънтено градче?

— Виждате ли — поучително рече Виктор. — Това е прогресът! Хайде пак да прием за консерватизма.

Повикаха сервитьора и пиха още веднъж за консерватизма. Удари девет часът и в залата се появи познатата на всички двойка — млад мъж с огромни очила и неговият придружител, дълъг като върлина. Щом седнаха на своята маса, те светнаха лампиона, кротко се огледаха и взеха да изучават менюто. Младият мъж пак беше дошъл с куфарчето си, което постави на свободното кресло. Той винаги полагаше много грижи за своето куфарче. Щом сервитьорът им прие поръчката, двамата надигнаха глави и мълчаливо се загледаха в пространството. Много странна двойка, помисли си Виктор. Несъответствието е просто невероятно. Сякаш човек ги гледа през развален бинокъл: когато единият е на фокус, другият е размазан, и обратно. Абсолютно несъвместими са. С младия мъж с очилата човек би могъл да си поговори за прогреса, а с върлината — не... Но аз ей сега ще ви докарам и двамата на фокус. Какво ли да ви накарам да направите заедно? Ами например... Някаква държавна банка, те са в

подземието... наоколо цимент, бетон, сигнализация, върлината набира номера на диска, стоманеният купол тромаво се завъртва и се разкрива входът на съкровищницата, двамата влизат, върлината набира комбинацията на другия диск, вратата на сейфа се отваря и младият мъж потъва до лактите в брилянти.

Доктор Р. Квадрига внезапно се разплака и хвана Виктор за ръката.

— Хайде да спим — каза той. — Елате при мен. А?

Виктор незабавно му наля джин. Р. Квадрига го изпи, изтри се под носа и продължи:

— При мен. На вилата. Имам фонтан. А?

— Фонтан, казваш. Добре си го измислил — забеляза Виктор. — А друго какво имаш?

— Маза — тъжно каза Р. Квадрига. — Урочасана е Боя се. Страх ме е. Искаш ли да ти я продам?

— По-добре ми я подари — предложи Виктор.

Р. Квадрига взе да премигва.

— Не ми се дава — каза той.

— Скръндза — укори го Виктор. — От малък си такъв. Вилата му се свиди! Да ти приседне дано твоята вила.

— Ти не ме обичаш — тъжно установи докторът. — Никой не ме обича.

— А господин Президента? — настървено попита Виктор.

— „Президента е баща на народа“ — каза Р. Квадрига и се пооживи. — Ескиз в златни тонове... „Президента на позициите“. Фрагмент от картината „Президента на обстрелваните позиции“.

— А други? — поинтересува се Виктор.

— „Президента с наметало“ — с готовност каза Р. Квадрига. — Панно. Панорама.

На Виктор му доскуча. Той си отрязва парченце минога и взе да слуша Голем.

— Виж какво, Павор — говореше той. — Оставете ме на мира. Какво мога да направя още? Представих ви цялата отчетност... Готов съм да подпиша вашия доклад. Искате да се оплачете от военните — моля. Искате да се оплачете от мен...

— Не искам да се оплаквам от вас — отвърна Павор, като сложи ръка на сърцето си.

— Тогава не се оплаквайте!

— Но посъветвайте ме нещо. Нима нищо не можете да ме посъветвате?

— Господа! — каза Виктор. — Ама че сте скучни. Аз си отивам.

Никой не му обърна внимание. Той отмести стола, надигна се и се запъти към бара, чувствуваше се много пиян. Плешивият Теди триеше бутилките и го гледаше без всякакво любопитство.

— Както винаги ли? — попита той.

— Почакай — рече Виктор. — Канех се нещо да те питам... Аха! Как вървят работите, Теди?

— Дъжд — отвърна кратко Теди и му наля от чистото за освежаване.

— Ама че проклето е станало времето в града! — каза Виктор и се облегна на тезгяха. — Какво показва твоят барометър, а?

Теди пъкна ръка под тезгяха и извади „вещателя на времето“. Трите шипа плътно прилягаха към блестящата, сякаш лакирана поставка.

— Няма надежда — каза Теди и внимателно разгледа „вещателя на времето“. — Дяволска измишльотина. — И като се позамисли, добави: — Впрочем бог знае, може пък отдавна да се е повредил. Я колко години вече вали дъжд, как да го провери човек?

— Можеш да отидеш до Сахара — предложи Виктор.

Теди се ухили.

— Смееш се ти — каза той. — Ама и мене ме досмеша, когато онзи, вашият господин, Павор ми предложи двеста крони за това нещо.

— На пияна глава трябва да е било — рече Виктор. — Че за какво му е...

— И аз така му казах.

Теди завъртя „вещателя на времето“ и го доближи до дясното си око.

— Няма да му го дам — заяви той решително. — Сам да си намери.

После мушна „вещателя на времето“ под тезгяха, погледа как Виктор върти чашата между пръстите си и го уведоми:

— Твоята Диана идва.

— Отдавна ли? — небрежно попита Виктор.

— Ами около пет часа беше. Дадох ѝ каса коняк. Росшепер постоянно плюска и пиянствува, изобщо не може да спре. И натирва персонала да му търси коняк, тлъстата мутра. И това ми било член на парламента... Не те ли е страх за нея?

Виктор вдигна рамене. Внезапно съзря Диана до себе си. Тя се появи до тезгяха с мокра пелерина и отметната качулка. Не гледаше към него, той виждаше само профила ѝ и си мислеше, че от всички жени, които е познавал досега, тя е най-красивата и друга такава навярно вече никога няма да има. Беше се облегнала на тезгяха, лицето ѝ беше много бледо и много равнодушно и беше най-красивата — у нея всичко беше красиво. Винаги. И когато плачеше, и когато се смееше, и когато се сърдеше, и когато пет пари не даваше за нищо, и дори когато мръзнеше, а особено когато я прихванеше... Уф, ама че съм пиян, помисли си Виктор, и сигурно воня като Р. Квадрига.

Той издаде напред долната си устна и задиша тежко — мъчеше се да подуши дъха си. Нищо не можа да разбере.

— Пътищата са мокри и хлъзгави — продължаваше Теди. — Мъгла има... А после, да ти кажа, този Росшепер сигурно е женкар, дъртият му пръч.

— Росшепер е импотентен — възрази Виктор и машинално изпи чистото.

— Тя ли ти каза?

— Стига, Теди — рече Виктор. — Престани.

Теди вторачено го погледна, после въздъхна и като изпъшка, приклегна, порови под тезгяха и сложи пред Виктор шишенце с амоняк и наченат пакет чай. Виктор погледна часовника си и взе да наблюдава как Теди, без да бърза, се пресяга за чиста чаша, налива в нея газирана вода, капва малко от шишенцето и все така спокойно разбърква сместа в чашата със стъклена пръчица за коктейли. После той побутна чашата към Виктор. Виктор я изпи и примижа със затаен дъх. Свежа и отвратителна, отвратително свежата струя амоняк го блъсна в мозъка и се разля някъде зад гърба му. Виктор вдиша въздух през носа — въздухът беше станал нетърпимо студен — и бръкна с пръсти в пакета чай.

— Добре, Теди — каза той. — Благодаря. Запиши на сметката ми всичко, както трябва. Те ще ти кажат колко е било за моя сметка. Аз ще тръгвам.

Като дъвчеше старателно чая, той се върна на своята маса. Младият мъж с очилата и неговият дълъг като върлина придружител припряно поглъщаха вечерята си. Пред тях имаше една-единствена бутилка — с местна минерална вода. Павор и Голем бяха разчистили малко място на покривката и играеха на зарове, а доктор Р. Квадрига, стиснал в шепи рошавата си глава, мърмореше монотонно: „Легионът на свободата е опората на Президента.“ Мозайка... По случай щастливия ви имен ден, Ваше Високопревъзходителство... „Президента е баща на нашите деца.“ Алегорична картина...

— Е, аз тръгвам — каза Виктор.

— Жалко — рече Голем. — Впрочем желая ви успех.

— Много поздравя на Росшепер — добави Павор и намигна.

— „Членът на правителството Росшепер Нант“ — оживи се Р. Квадрига. — Портрет. Не е скъп. До кръста...

Виктор взе цигарите и запалката си и тръгна към изхода. Зад него доктор Р. Квадрига рече с ясен глас: „Предполагам, господа, че е време да се запознаем. Аз съм Рем Квадрига, доктор хонорис кауза, а вас, сър, не си спомням да съм ви виждал...“ На вратата Виктор се сблъска с дебелия треньор на футболния отбор „Братя по разум“. Треньорът беше нещо твърде загрижен и мокър. Той направи път на Виктор.

ТРЕТА ГЛАВА

Автобусът спря и шофьорът каза:

— Пристигнахме.

— Санаториумът ли е? — попита Виктор.

Мъглата навън беше гъста и бяла като мляко. Светлината на фаровете се разсейваше в нея и нищо не се виждаше.

— Санаториумът е, санаториумът — кисело промърмори шофьорът, докато си палеше цигарата.

Виктор отиде до вратата, слезе на стъпенката и рече:

— Ама че мъгла, с нож да я режеш. Нищо не виждам.

— Ще се оправите — равнодушно го насърчи шофьорът и се изплю през прозореца. — Намерили място санаториум да правят. Денем — мъгла, вечер — мъгла...

— На добър път — каза Виктор, щом стъпи на земята.

Шофьорът не му отвърна. Моторът изрева, вратата се тръшна и огромният празен автобус, целият остъклен и осветен отвътре като затворен през нощта универсален магазин, рязко зави, веднага се превърна в смътно светещо петно и се понесе обратно към града. Доста трудно, като опипваше решетките на оградата, Виктор намери вратата и слепешката тръгна по алеята. Сега, когато очите му вече бяха свикнали с тъмнината, смътно различи пред себе си осветените прозорци на дясното крило и някаква особено дълбока тъмнина на мястото на лявото, където вече спяха капналите от тичане през деня под дъжда „Братя по разум“. В мъглата глухо, сякаш през вата се дочуваха обикновени звуци — свиреше грамофон, дрънчаха съдини, някой прегракнало крещеше. Виктор едва-едва се придвижваше напред, като се стараеше да пристъпва по средата на пясъчната алея, за да не връхлети случайно върху някоя гипсова ваза. Той грижливо притискаше бутилката джин до гърдите си и беше много внимателен, но въпреки всичко скоро се препъна в нещо меко и запълзя на четири крака. Отзад мудно и сънено го изругаха защо не вземе да запали лампата. Виктор напипа в полумрака изтърваната бутилка, притисна я

отново до гърдите си, поизправи се и като протегна напред свободната си ръка, продължи нататък. Скоро се блъсна в някакъв автомобил, пипнешком го заобиколи и се блъсна в друг. По дяволите, оказа се, че тук има цял куп автомобили. Ругаейки на глас, Виктор се залута сред тях като в лабиринт и дълго не можа да се измъкне оттам и да стигне до смътното сияние, сочещо входа на преддверието. Гладките врати и калници на автомобилите бяха влажни от ниско падналата отдавнашна мъгла. Някъде наблизо се хилеха и нечийи ръце го отблъскваха.

Този път преддверието беше пусто, никой не играеше на сляпа баба, никой никого не гонеше, тресейки дебелия си задник, и никой не спеше в креслата. Навсякъде се въргаляха наметала, смачкани на топка, а някой шегобиец беше закачил шапката си на фикуса. Виктор се качи по застланото с килим стълбище на втория етаж. Музиката гърмеше. Вдясно по коридора всички врати към апартаментите на члена на парламента бяха широко разтворени и оттам се носеше тлъстият мирис на храна, тютюн и разгорещени тела. Виктор сви наляво и почука на вратата на Диана. Никой не се обади. Вратата беше заключена, а ключът стърчеше в процепа на бравата. Виктор влезе, светна лампата и сложи бутилката на масичката за телефона. Дочуха се стъпки и той надникна навън. Вдясно по коридора с широка и твърда походка се отдалечаваше едър мъж в официален черен костюм. На площадката към стълбището той спря пред огледалото и като отметна глава, си намести възела на връзката (Виктор успя да зърне жълтеникаво мургавия му орлов профил и острата брадичка), а после нещо в него се промени, той се прегърби, изкриви се на една страна и като полюляваше гадно бедрата си, се скри зад една от широко разтворените врати. Суетен тип, неуверено предположи Виктор. Ходил е да повръща... Погледна наляво. Там беше тъмно.

Виктор свали наметалото си, заключи вратата и тръгна да търси Диана. Ще се наложи да надникна при Росшепер, помисли си. Къде другаде може да е?

Росшепер заемаше три апартамента в санаториума. В първия наскоро бяха плюскали: на масите, застлани с изцапани покривки, бяха натрупани мръсни чинии, пепелници, бутилки, смачкани салфетки и нямаше никой, ако не смятаме самотника с потното плешиво теме, който хъркаше, заврял лице в купата с желираното ястие. В съседния апартамент цареше врява до бога. Върху гигантската спалня на

Росшепер взаимно се риташа полуразголени, явно не тукашни момичета. Те играеха на някаква странна игра със зачервения като пред мозъчен удар господин кмет, който си зариваше муцуната в тях като свиня в жълъди и също риташе и грухтеше от удоволствие. Тук бяха и господин полицейският началник без кител, господин градският съдия с очи, изскочили от орбитите поради нервното задъхване, и някаква непозната пъргава личност в светлолилав костюм. Тези тримата разпалено се сражаваха на детския билиард, поставен на тоалетната масичка, а в ъгъла, подпрян на стената, седеше широко разкراчен в изпомачкания си чиновнически мундир директорът на гимназията и на лицето му беше изписана идиотска усмивка. Виктор вече се канеше да отmine, когато някой го задърпа за крачолите. Той погледна надолу и рязко се отдръпна. Под него лежеше на четири крака членът на парламента, кавалерът на ордени, авторът на нашумелия проект за зарибяване на Китчинганските язовири Росшепер Нант.

— Искам да ме яздят — умотелно проблея Росшепер. — Хайде да играем на конче! Йо-хо-хо!

Той се беше побъркал.

Виктор деликатно се освободи и надникна в последния апартамент. Там видя Диана. Отначало не схвана, че е Диана, а после кисело си помисли: Много мило! Тук беше пълно с народ, мяркаха се някакви полупознати лица на мъже и жени, които се бяха наредили в кръг и пляскаха с ръце, а в средата на кръга Диана танцуваше със същия онзи жълтолик суетен тип, притежателя на орловия профил. Очите ѝ святкаха, бузите ѝ горяха, косите ѝ се развяваха над раменете и не ѝ пукаше за нищо. Орловият профил много се стараеше да бъде в тон с нея.

Странно, помисли си Виктор. Не мога да разбера?... Нещо не е наред. Той танцува добре, направо прекрасно танцува. Като учител по танци. Не танцува, а показва как трябва да се танцува... Даже не като учител, а като ученик на изпит. Много му се иска да събере най-високия бал... Не, друго има. Виж какво, приятелю, та ти танцуваш с Диана! Нима не разбираш какво значи това? Виктор по навик си напрегна въображението. Актьорът танцува на сцената, всичко е добре, направо прекрасно, всичко върви както трябва, без грешка, а в дома му се е случило нещастие... не, дори не непременно нещастие, просто го чакат кога ще се върне и той също чака кога те падне завесата и ще

угаснат светлините... и дори не е никакъв актьор, а външен човек в ролята на актьор, който пък, от своя страна, играе ролята на съвсем чужд човек... Нима Диана не усеща това? Та той е подправен. Като манекен е. Между тях няма ни капчица близост, ни грам съблазън, ни сянка от желание... Говорят си нещо, изобщо не мога да си представя за какво могат да си говорят. Все едно че две жени танцуват заедно поради липса на кавалери... Не се ли изпотихте? Да, чел съм я, дори два пъти... В този миг той видя, че Диана разбута гостите и се затича към него.

— Ела да танцуваме! — завика тя отдалеч.

Някой ѝ прегради пътя, друг я хвана за ръката, но тя със смях се отскубна, а Виктор все още търсеше с очи жълтоликия и не го намираще, и усещаше горчиво безпокойство.

Диана изтича до него, вкопчи се в ръкава му и го задърпа в кръга.

— Хайде ела, ела! Тук всички са наши хора — все пияници, негодници и глупаци, събрани от кол и въже... Покажи им как се танцува! Това хлапе изобщо не умее...

Тя го вкара в кръга и някой от тълпата изрева: „Ура за писателя Банев!“ Млъкналият за секунда грамофон отново залая и задрънка, Диана се притисна до него и после се отдръпна, той долови миризмата на парфюм и вино, тя беше гореща и Виктор вече нищо не виждаше освен възбуденото ѝ прекрасно лице и разветите коси.

— Танцувай! — викна тя и той започна да танцува.

— Браво! Добре че дойде.

— Да, да.

— Защо си трезвен? Вечно си трезвен, когато не трябва.

— Ще се напия.

— Днес те искам пиян.

— Ще ме имаш.

— За да правя с тебе каквото си искам. Не ти с мен, а аз с тебе.

— Добре.

Тя се смееше доволна, танцуваха мълчаливо — никого не виждаха и за нищо не мислеха. Като в сън. Като по време на битка. Такава беше тя сега — като сън, като битка. Диана, която я беше прихванало... Наоколо пляскаха с ръце и крещяха, май че още някой се опита да танцува, но Виктор го изблъска да не пречи, а Росшепер викаше проточено: „О, мой бедни пияни народе!“

— Импотентен ли е?

— То се знае! Нали аз го къпя.

— И как е?

— Абсолютно импотентен.

— О, мой бедни пияни народе! — каза Росшепер.

— Да се махаме оттук — рече Виктор.

Хвана я за ръка и я поведе. Пияниците и негодниците им сториха път — от тях лъхаше на спирт и чесън, — а на вратата някакъв хлапак с месести устни и румени бузи им прегради пътя. Той каза нещо нагло, сърбяха го ръцете, но Виктор му рече: „После, после“ и хлапакът изчезна. Хванати за ръце, те изтичаха по пустия коридор, после, без да ѝ пуска ръката, Виктор отключи вратата и все така държейки я за ръка, заключи вратата отвътре и — беше горещо, стана нетърпимо горещо, направо задушно, и стаята отначало беше широка и просторна, а после взе да се смалва и да се стеснява, тогава Виктор стана и отвори широко прозореца и черният влажен въздух обля голите му рамене и гърдите му. Той се върна на кревата, напипа в тъмното бутилката джин, отпи и я подаде на Диана. После легна и отляво подухваше студен въздух, а отдясно го докосваше горещо и нежно тяло, гладко като коприна. Сега чуваше, че пиянската оргия продължава — гостите пееха в хор.

— Докога ще я карат така? — попита той.

— Какво? — рече Диана сънено.

— Докога ли ще вият?

— Не знам. Нас какво ни засяга?

Тя се обърна на една страна, положи глава на рамото му и се оплака:

— Студено ми е.

Те се повъртяха, докато се напъхат под одеялото.

— Недей да спиш — рече той.

— Аха — промърмори тя.

— Добре се чувствуваш, нали?

— Аха.

— Ами ако опитам насила?

— Аха... Престани, заболя ме.

— Виж какво, не може ли да поживея тука, да речем, една седмица.

— Може.

— А къде?

— Искам да спя. Позволи на горката пияна жена да поспи.

Той млъкна и се укроти. Лежеше, без да мърда, а тя вече спеше. Така и ще направя, помисли си. Тук ще бъде хубаво и тихо. Само вечер ще е по-шумно. Пък може и вечерите да са тихи. Та Росшепер няма да пиянствува всяка вечер я, нали трябва да се лекува... Защо да не поживея тук три-четири дни... или пет-шест... и по-малко ще пия, може изобщо да не пия, а ще поработя... толкова отдавна не съм работил... За да започне да работи човек, трябва хубаво да му домъчнее за работата, така че нищо друго да не му се иска да прави... Беше задрямал, но се стресна. С Ирма какво да правя... Ще взема да пиша на Роц-Тусов, ето какво ще направя. Няма да се измъкне Роц-Тусов, страхливецът. Дължи ми деветстотин крони... Когато става дума за господин Президента, няма никакво значение, всички ставаме страхливци. Защо всички сме такива страхливци? Всъщност от какво се боим? Ами от промените се боим. Човек няма да може да влезе в кръчмата на писателите и да обърне една чаша чисто за освежаване... Портиерът няма да му се кланя... и изобщо няма да има портиери, него самия ще го направят портиер. Лошо е, ако те пратят в мините... виж, това наистина е лоша работа... Но такава нещо се случва рядко, времената вече са други... поомилостивиха се нравите... Сто пъти съм мислил за това и сто пъти съм откривал, че, общо взето, няма от какво да се страхувам и все пак се страхувам. Защото това е тъпа сила, помисли си. Страшно нещо е, когато срещу теб се изправи тъпа и груба сила, неуязвима като свинска зурла с четина, нито логиката я уязвява, нито емоциите... И Диана ще загубя...

Той задряма и отново се събуди, защото под отворения прозорец някакви разговаряха на висок глас и пръхтяха като животни. Взеха да пращят храсти.

— Не мога да ги натикам в затвора — дочу се пиянският глас на полицейския началник. — Няма такъв закон...

— Ще го измислим — разнесе се гласът на Росшепер. — Аз депутат ли съм или не?

— А съществува ли закон, който позволява край града да има разсадник на зараза? — изкряка кметът.

— Ще го измислим — упорито настоя Росшепер.

— Те не са заразни — с тънък глас изблея директорът на гимназията. — Имам предвид, че от медицинска гледна точка...

— Ей, гимназийо — каза Росшепер, — да не забравиш да се разкопчаеш.

— А съществува ли закон да разоряват честните хора? — изкрюка кметът. — Да ги разоряват, а? Съществува ли такъв закон?

— Ще го измислим, ти казвам! — рече Росшепер. — Аз депутат ли съм или лукова глава?

С какво да ги халосам по главите? — помисли си Виктор.

— Росшепер! — каза полицейският началник. — Ти приятел ли си ми? Аз тебе, подлецо, на ръце съм те носил. Аз тебе, подлец такъв, съм те избирал. А сега те се шляят из града, разнасят зараза, а аз нищо не мога да направя. Няма закон за тях, разбираш ли?

— Ще има — каза Росшепер. — Казвам ти, ще го измислим. Във връзка със замърсяването на атмосферата...

— Нравствената! — добави директорът на гимназията. — Нравствената и моралната...

— Какво?... Във връзка със замърсяването на атмосферата и поради това, че прилежащите към района язовири не могат достатъчно да се зарибят... заразата трябва да се ликвидира и да се организира преместването ѝ в някоя отдалечена местност. Ще ти свърши ли работа?

— Дай да те разцелувам — каза шефът на полицията.

— Браво! — викна кметът. — Умна глава. Дай и аз...

— Дреболия! — рече Росшепер. — Нищо работа... Ще изпеем ли още една? Не, няма нужда. Да вървим да прием по още една малка.

— Правилно. По една малка — и вкъщи.

Храстите отново запращяха. Росшепер каза вече някъде отдалеч: „Ей, гимназийо, забравихте да се закопчаете!“, и под прозореца отново стана тихо. Виктор задряма, пред очите му се извъртя някакъв незначителен сън, а после се разнесе телефонен звън.

— Да — дрезгаво рече Диана. — Да. Аз съм... — Тя се изкашля. — Нищо, нищо, слушам ви... Всичко беше наред. Според мен беше доволен... Какво?

Диана разговаряше, праметната през Виктор, и той внезапно почувствува как тялото ѝ се напрегна.

— Странно — каза тя. — Добре, сега ще видя... Да... Добре, ще му кажа.

Тя затвори телефона, пролази през Виктор и запали нощната лампа.

— Какво е станало? — сънено попита Виктор.

— Нищо. Спи. Ей сега ще се върна.

Примижал от светлината, той гледаше как тя събира разхвърляното си бельо, лицето ѝ беше станало толкова сериозно, че той се разтревожи. Диана бързо се облече и излезе, като в движение оправи роклята си. Росшепер е зле, помисли си, като се заслушваше. Дотам я докара с пиянството си старият скопен кон. В огромната сграда беше тихо и той ясно чуваше стъпките на Диана в коридора, но тя не тръгна надясно, както бе очаквал, а наляво. После изскърца врата и стъпките стихнаха. Той се обърна на една страна и се опита отново да заспи, но сънят не идваше. Разбра, че чака Диана и няма да може да заспи, докато тя не се върне. Тогава седна и запали цигара. Подутината на тила му запулсира и той се намръщи. Диана не се връщаше. Кой знае защо, спомни си за жълтоликкия танцър с орловия профил. Той пък какво общо има? — помисли си Виктор. Актьор, който играе ролята на друг актьор, а той пък играе ролята на трети... А, ето какво било: той излезе тъкмо оттам, отляво, където отиде Диана. Стигна до площадката пред стълбището и се превърна в суетен тип. Отначало играеше ролята на светски лъв, а после взе да се прави на разхайтен самодоволен глупак... Виктор отново се послуша. Цареше небивала тишина, всички спяха... някой хъркаше... После отново изскърца врата и той долови стъпки, които се приближаваха. Диана влезе и лицето ѝ беше все така сериозно. Значи не е свършило. Произшествието продължаваше. Диана отиде до телефона и набра някакъв номер.

— Няма го — каза тя. — Не-не, тръгнал си е... Нищо-нищо, моля ви. Лека нощ.

Тя затвори телефона и постоя малко, загледана в тъмнината отвъд прозореца, после седна на кревата до Виктор. В ръката си държеше цилиндрично фенерче. Виктор запали цигара и ѝ я подаде. Тя запуши мълчаливо, напрегнато замислена, а после попита:

— Ти кога заспа?

— Не знам, трудно ми е да кажа.

— Но след мен, нали?

— Да.

Тя се обърна с лице към него.

— Нищо ли не чу? Някакъв скандал или сбиване да е имало?

— Не — каза Виктор. — Според мен бяха кротки. Отначало пееха, после Росшепер и компанията му дойдоха да пикаят под прозореца, след това заспах... Те вече се канеха да се прибират.

Тя хвърли цигарата през прозореца, стана и рече:

— Обличай се.

Виктор се усмихна и се пресегна за панталоните си. Слушам и се подчинявам, помисли си той. Хубаво нещо е подчинението. Нужно е само нищо да не питаш. Той попита:

— Ще хапнем ли или направо ще тръгваме?

— Какво?... Първо да тръгнем, а после ще видим.

— Изчезнал ли е някой?

— Така изглежда.

— Росшепер ли?

Изведнъж той улови вторачения ѝ поглед. Тя го гледаше със съмнение. Май вече се разкайваше, че го бе поканила. Явно се питаше: всъщност какъв е той, че да го вземам със себе си?

— Готов съм — каза Виктор.

Диана все още се двоумеше и замислено си играеше с фенерчето.

— Е, добре... тогава да тръгваме.

Тя не се помръдна от мястото си.

— Може би трябва да измъкна крака на масата — предложи Виктор. — Или, да речем, на кревата...

Тя трепна.

— Не, кракът няма да свърши работа.

Диана издърпа чекмеджето на масата и извади огромен черен пистолет.

— На, вземи го — рече тя.

Виктор настръхна, но се оказа, че е спортен малокалибрен пистолет, при това без пълнител.

— Дай патрони — каза той.

Тя го погледна с недоумяващи очи, после премести погледа си към пистолета и каза:

— Не. Патрони няма да ни трябват. Да тръгваме.

Виктор повдигна рамене и пъкна пистолета в джоба си. Слязоха в преддверието и стигнаха до външното стълбище. Мъглата беше пооредяла, ръмеше ситен дъжд. Автомобилите пред стълбището ги нямаше. Диана свърна в алеята между мокрите храсти и запали фенерчето. Ама че глупаво положение, помисли си Виктор. Страшно ми се иска да попитам какво става, но не бива да питам. Добре ще бъде да си помисля как бих могъл да попитам. Не направо, а така — да подхвърля някоя забележка, пък въпросът да е скрит в подтекста. Странни задължения обаче имат медицинските сестри в този санаториум... Но нали винаги съм смятал, че Диана е тайнствена жена. Още от пръв поглед и през всичките тези пет дни... Ама че влага, трябваше да пийна малко, преди да тръгнем. Само да се върнем, и веднага ще свърша тази работа... Браво на мене, помисли си. Никакви въпроси не задавам. Слушам и се подчинявам.

Заобиколиха крилото, промушиха се през люляковите храсти и стигнаха до оградата. Диана я освети. Една желязна пръчка от оградата липсваше.

— Виктор — тихо рече тя. — Сега ще тръгнем по една пътека. Ще вървиш след мен. Гледай в краката си и да не си направил нито крачка встрани. Разбра ли?

— Разбрах — покорно каза Виктор. — Направя ли крачка вляво или вдясно, ще стреляш.

Диана се промуши първа и светна на Виктор. После се спуснаха бавно по надолнището. Вървяха по източния склон на хълма, на който беше санаториумът. Наоколо шумоляха под дъжда невидими дървета. Веднъж Диана се подхлъзна и Виктор едва успя да я хване за раменете. Тя нетърпеливо се отскубна и продължи нататък. Всяка минута му повтаряше: „Гледай къде стъпваш... Върви след мен.“ Виктор послушно гледаше надолу, в краката на Диана, които се мяркаха в подскачащия светлинен кръг. Отначало все очакваше удар в тила, право по цицината, или нещо от този род, но после реши: едва ли. Нещата не се връзваха. Навярно просто някой побъркан е избягал — например Росшепер се е побъркал от пиене и ще се наложи да го връщаме назад, като го заплашваме с празния пистолет...

Внезапно Диана спря и каза нещо, но думите ѝ не стигнаха до съзнанието на Виктор, защото в следващия миг той съзря край пътеката нечии блестящи очи — неподвижни, огромни и вторачени

изпод мокрото изпъкнало чело — само очи и чело, и нищо повече — нито уста, нито нос, нито тяло, нищо. Плътен влажен сумрак и в светлинния кръг — блестящи очи и неестествено бяло чело.

— Мръсници — каза Диана със свито гърло. — Така си и знаех. Гадове.

Тя падна на колене, лъчът от фенерчето се плъзна по черното тяло и Виктор видя някаква блестяща метална дъга и верига в тревата, а Диана изкомандува: „По-бързо, Виктор!“, той клекна до нея и едва сега разбра, че това беше капан и в капана беше попаднал човешки крак. Той се вкопчи с две ръце в железните челюсти и се опита да ги разтвори, но те едва-едва помръднаха и отново се събраха. „Глупак! — викна Диана. — С пистолета!“ Той скръцна със зъби, захвана дъгите по-удобно, напрегна мускулите си така, че плещите му изпукаха, и челюстите се разтвориха. „Дърпай“ — дрезгаво рече той. Кракът изчезна, металните дъги отново се затвориха и му притиснаха пръстите. „Поддръж фенерчето“ — каза Диана. „Не мога — виновно отвърна Виктор. — Заклецих се. Извади от джоба ми пистолета.“ Диана изруга и бръкна в джоба му. Виктор отново разтвори капана, тя постави дръжката между челюстите и той се освободи.

— Поддръж фенерчето — повтори тя. — Ще видя как е кракът му.

— Костта е счупена — дочу се в тъмнината напрегнат глас. — Отнесете ме в санаториума и повикайте кола.

— Точно така — каза Диана. — Ей сега. Виктор, дай фенерчето и го вдигни.

Тя му светна. Човекът седеше на предишното си място, опрял гръб на едно дърво. Долната половина на лицето му беше закрыта с черна превръзка. Очилат, помисли си Виктор. Мокрец. Как ли е попаднал тук?

— Вземай го — нетърпеливо каза Диана. — На гърба си.

— Ей сега — отвърна той. Спомни си жълтите кръгове около очите и гърлото му се сви. — Ей сега... — Клекна до мокреца и се обърна с гръб към него. — Прегърнете ме през врата.

Мокрецьт се оказа слаб и лек. Не мърдаше и сякаш дори не дишаше — не пшкаше дори когато Виктор се подхлъзваше, но всеки път тялото му болезнено се сгърчваше. Пътеката беше доста постръмна, отколкото Виктор бе предполагал, така че когато стигнаха до оградата, сериозно се беше задъхал. Доста сили им отне да промушат

мокреца през пролуката в оградата, но в края на краищата се справиха и с това.

— А сега накъде? — попита Виктор, когато стигнаха до главния вход на сградата.

— Засега го сложи в преддверието — отвърна Диана.

— Няма нужда — с все същия напрегнат глас рече мокрецът. — Оставете ме тук.

— Тук вали — възпротиви се Диана.

— Стига сте дрънкали — каза мокрецът. — Ще остана тук.

Виктор си премълча и се заизкачва по стълбището.

— Остави го — каза Диана.

Виктор спря.

— За какъв дявол, та тук вали — рече той.

— Не ставайте глупак — промълви мокрецът. — Оставете ме... тук...

Без да каже нито дума, като вземаше по три стъпала наведнъж, Виктор стигна до вратата и влезе в преддверието.

— Кретен — тихо рече мокрецът и главата му клюмна на рамото на Виктор.

— Тъпанар — каза Диана, догони Виктор и го хвана за ръкава. — Ще го убиеш бе, идиот! Веднага го изнеси и го сложи под дъжда! Веднага, чуваш ли? Абе какво чакаш?

— Всички сте се побъркали — сърдито и смутено рече Виктор.

Той се обърна, ритна вратата и излезе на външното стълбище. Дъждът сякаш само това чакаше. Току-що лениво си ръмеше, а сега изведнъж се изля същински порой. Мокрецът тихо запъшка, вдигна глава и неочаквано дишането му се учести, сякаш някой го гонеше. Виктор все още се бавеше, като инстинктивно се оглеждаше да намери поне някакъв навес.

— Пуснете ме на земята — каза мокрецът.

— В локвата ли? — злъчно и тъжно попита Виктор.

— Няма значение... Сложете ме долу.

Виктор внимателно го положи върху теракотените плочи на стълбището и мокрецът веднага разпери ръце и се протегна. Десният му крак беше неестествено извит, а от светлината на синята лампа огромното му чело изглеждаше мъртвешко бяло. Виктор седна на стъпалото до него. Много му се искаше да влезе в преддверието, но как

можеше да остави ранения човек под проливния дъжд, а той да се вмъкне на топло. Днес кой знае колко пъти ме нарекоха глупак? — помисли си той, като изтри с длан лицето си. Уф, май че доста пъти. И изглежда, в това има и малко истина, защото глупак, тъпанар, кретен и така нататък всъщност означава невежа, които упорствуват в своето невежество. Боже, ама на него наистина му е по-добре под дъжда! И очите си отвори, а пък те са едни такива странни... Мокрец, помисли си той. Да, изглежда, по-скоро е мокрец, отколкото очилат^[1]. Какъв ли вятър го е довял в този капан? И изобщо откъде са се взели тук тия капани? Втори мокрец срещам днес, и двамата имат неприятности. Те имат неприятности и аз заради тях имам неприятности...

Диана говореше по телефона в преддверието. Виктор се послуша.

— Кракът!... Да. Костта е счупена... Добре. По-бързо, чакаме ви.

Виктор видя през остъклената врата как тя постави слушалката и се затича нагоре по стълбите. Май че нещо около мокриците в нашия град в последно време не е наред. Някаква шумотевица се вдига около тях. Нещо са взели да пречат на всички, даже на директора на гимназията. Даже на Лола, спомни си той изведнъж. Май и тя ги проклинаше за нещо... Погледна към мокреца. Оня го наблюдаваше.

— Как се чувствувате? — попита Виктор.

Мокрецът мълчеше.

— Имате ли нужда от нещо? — запита го Виктор, като повиши глас. — Глътка джин например?

— Не викайте каза мокрецът. — Чувам ви.

— Боли ли много? — съчувствено попита Виктор.

— А вие как мислите?

Изключително неприятен човек, помисли си Виктор. Всъщност какво ме интересува — срещнахме се, а после всеки по своя път. Сигурно много го боли...

— Нищо... — каза той. — Потърпете още малко. Ей сега ще дойдат да ви вземат.

Мокрецът нищо не отвърна, челото му се намръщи и той затвори очи. Заприлича на мъртвец — проснат и неподвижен под проливния дъжд. Диана изскочи от преддверието с лекарска чанта, седна до него и взе да прави нещо на счупения крак. Мокрецът тихо запъшка, но Диана

не изрече няколко успокоителни думи, както обикновено правят лекарите в такива случаи.

— Да ти помогна ли? — попита Виктор.

Тя не отвърна. Той стана и тогава Диана, без да извърща глава, рече:

— Почакай, не си тръгвай.

— Не си тръгвам — каза Виктор.

Той гледаше как тя умело поставя шина на крака.

— Пак ще потрябваш — рече Диана.

— Не си тръгвам — повтори Виктор.

— А ако искаш, можеш да изтичаш догоре. Докато все още има време, изтичай, пийни нещо и после веднага се връщай.

— Нищо — каза Виктор. — Ще мина и без това.

После някъде иззад пелената на дъжда се дочу рев на мотор, светнаха фарове. Виктор видя един джип внимателно да завива към вратата. Джипът бързо стигна до стълбището и от него тронаво се измъкна Юл Голем със своето грубо наметало. Изкачи се по стъпалата, наведе се над мокреца и му хвана ръката. Мокрецът глухо каза:

— Никакви инжекции.

— Добре — рече Голем и погледна Виктор. — Носете го.

Виктор взе мокреца на ръце и го понесе към джипа. Голем го изпревари, отвори вратата и се пхна вътре.

— Дай го насам — рече той в тъмнината. — Не, с краката напред... По-смело... Придържай му гърба...

Той сумтеше и мърдаше в джипа. Мокрецът отново изръмжа и Голем му рече нещо неясно, а може би изруга нещо от рода на „И шестолъчки ще ви окачват“. После излезе навън, затвори вратата и докато седнаше зад волана, попита Диана:

— На тях обадохте ли се по телефона?

— Не отвърна Диана. — Да позвъня ли?

— Вече няма смисъл — каза Голем. — Ще вземат да се барикадират.

Джипът потегли, заобиколи цветната леха и се понесе по алеята.

— Да вървим — каза Диана.

— По-добре да поплуваме — рече Виктор.

Сега, когато всичко свърши, не чувствуваше нищо друго освен раздражение. В преддверието Диана го хвана под ръка.

— Няма нищо — каза тя. — Ей сега ще се преоблечеш, ще пийнеш водка и всичко ще започне да ти изглежда хубаво.

— Прогизнахме като мокри кокошки — сърдито се оплака Виктор. — И може би най-сетне ще ми обясниш какво се случи, а?

Диана уморено въздъхна.

— Ами нищо особено не е станало. Не биваше да забравяме фенерчето.

— А капаните по пътищата, при вас и те ли са нещо естествено?

— Кметът ги поставя, мръсникът неден...

Качиха се на втория етаж и тръгнаха по коридора.

— Той да не е луд? — попита Виктор. — Че това е престъпление. Или наистина е побъркан?

— Не, просто е мръсник и мрази мокриците.

— Забелязах това. И едно време не ги обичахме, но да слагаш капани... Какво толкова са им направили?

— Нали трябва някого да мразят — каза Диана. — Някъде мразят евреите, на друго място — негрите, а у нас мокриците.

Спряха пред една врата. Диана отключи, влезе и запали лампата.

— Чакай — каза Виктор, като се озърташе. — Къде ме доведе?

— Това е лабораторията — отвърна Диана. — Веднага идвам...

Виктор остана до вратата, наблюдаваше как тя ходи из огромната стая и затваря прозорците. Под прозорците тъмнееха локви.

— А какво е правил той там през нощта? — попита Виктор.

— Къде? — рече Диана, без да се обръща.

— На пътеката... Та ти знаеше, че е бил там?

— Да — каза тя. — В лепрозариума са зле с лекарствата и понякога идват при нас да молят...

Диана затвори последния прозорец и се разходи из лабораторията, като оглеждаше масите, отрупани с прибори и стъкленици.

— Ама че гадна работа — каза Виктор. — Що за държава е това? Където и да отидеш — навсякъде мръсотия и негодници... Да вървим, че ще замръзна.

— Ей сега — рече Диана.

Тя взе от един стол някаква тъмна дреха и я изтърси. Беше мъжки вечерен костюм. Диана грижливо го закачи в шкафа за

работното облекло. Откъде се появи тук този костюм? — помисли си Виктор. — При това ми е познат отнякъде...

— Ето готово — каза Диана. — Не знам ти какво смяташ да правиш, но аз ще се пъхна в горещата вана.

— Чакай малко, Диана — внимателно рече Виктор. — А кой беше този... дете имаше ей такъв нос... жълтоликият? С когото танцуваше.

Диана го хвана под ръка.

— Знаеш ли — каза след малко. — Това беше мъжът ми... Бившият ми мъж...

---

[1] Като всички ракообразни и мокриците дишат с помощта на хриле, които винаги трябва да са влажни. Затова щом попаднат на сухо място, мокриците бързо загиват. — Б.пр. ↑

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

— Отдавна не съм ви виждал в града — гъгниво рече хремавият Павор.

— Не е чак толкова отдавна — възрази Виктор. — Само два дни.

— Мога ли да поседна при вас или искате да бъдете само двамата? — попита Павор.

— Седнете — вежливо каза Диана.

Павор се настани срещу, нея и викна: „Сервитър, двоен коняк!“ Смрачаваше се. Портиерът взе да пуска завесите на прозорците. Виктор светна лампиона.

— Възхищавам ви се — рече Павор на Диана. — Да живеете в такъв климат и да запазите прекрасния тен на лицето си... — Той кихна. — Извинете. Тези дъждове ме съсипаха... Върви ли работата? — обърна се към Виктор.

— Трудно. Не мога да работя, когато е мъгливо — непрекъснато ми се иска да пийна.

— Какъв скандал сте направили при началника на полицията? — попита Павор.

— Ами, глупости — рече Виктор. — Търсех справедливост.

— А какво се е случило?

— Тая гадина, кметът, организираше лов на мокрици с капани. Един се хванал и си счупил крака. Взех този капан, отидох в полицията и поисках да направят разследване.

— Тъй — каза Павор. — А после какво стана?

— В тоя град има много странни закони. Тъй като пострадалият не бил подал оплакване, смятат, че не е извършено никакво престъпление, а просто е било нещастен случай, за който никой освен пострадалия не е виновен. Казах на полицейския началник, че ще имам предвид тази работа, а той заяви, че съм го заплашвал. Тогава си тръгнах.

— А къде се е случило всичко това? — попита Павор.

— До санаториума.

— До санаториума ли? Че какво е търсил този мокрец около санаториума?

— Според мен това си е негова работа — рязко подметна Диана.

— Разбира се — каза Павор. — Просто се учудих... — Той се намръщи, примижа и звънко кихна. — Пфу, дяволска настинка. Моля да ме извините.

Бръкна в джоба си и извади голяма носна кърпа. Нещо се изхлузи след нея и изтрополи на пода. Виктор се наведе. Беше метален бокс. Той го вдигна и го подаде на Павор.

— Защо го мъкнете със себе си? — попита Виктор.

Заровил лице в носната кърпа, Павор гледаше бокса с почервенели очи.

— Това е заради вас — сподавено рече той и се изсекна. — Наплашихте ме с онази ваша история... А, между другото казват, че тук шетала някаква местна банда. Не знам банда ли е, хулигани ли са. А пък аз, да знаете, никак не обичам да ме бият.

— Често ли ви бият? — попита Диана.

Виктор я погледна. Тя седеше в креслото, преметнала крак връз крак, и пушеше със сведени очи. Горкият Павор, помисли си Виктор. Ей сега ще те разкарат... Пресегна се и придърпа полата ѝ на коленете.

— Мене ли? — каза Павор. — Нима имам вид на човек, който често яде бой? Тази работа трябва да се оправи. Сервитьор, още един двоен коняк!... Та още на следващия ден наминах в една работилница и там шлосерите на бърза ръка ми измайсториха това нещо. — С доволен вид той огледа бокса. — Хубава дяволийка, дори Голем я хареса...

— Така и не ви пуснаха в лепрозариума, нали? — попита Виктор.

— Не. Не ме пуснаха и както изглежда, няма да ме пуснат. Вече не вярвам да стане. Писах оплаквания до три департамента, а сега седя и измислям отчета. На каква сума възлизат долните гащи, които лепрозариумът е получил през миналата година. Отделно мъжките, отделно женските. Мъча се като грешен дявол.

— Пишете, че не им стигат лекарствата — посъветва го Виктор.

Павор учудено повдигна вежди, а Диана рече вяло:

— Вместо да се занимавате с тия драсканици, по-добре изпийте чаша горещо вино и се пъхнете в кревата.

— Разбрах намека — като въздъхна, рече Павор. — Ще се наложи да тръгвам... Знаете ли в коя стая съм? — попита той Виктор. — Защо не наминете някой път?

— Двеста двацет и трета — каза Виктор. — Непременно ще намина.

— Довиждане — рече Павор, като се надигна. — Желая ви приятна вечер.

Те го проследиха с очи как отива до бара, взема бутилка червено вино и тръгва към изхода.

— Много се раздрънка — каза Диана.

— Да — съгласи се Виктор. — Права си. Ама, кой знае защо, ми е симпатичен.

— А на мене — не — рече Диана.

— И доктор Р. Квадрига не го харесва. Интересно защо?

— Мутрата му е мръснишка — отвърна Диана. — Русокоса лисица. Знам ги тия. Истински мъже. Нито чест имат, нито съвест. Смятат всички за глупаци, с които могат да си играят, както си поискат.

— Виж ти каква стана! — учуди се Виктор. — Пък аз мислех, че точно такива мъже ти харесват.

— Сега няма мъже — възрази Диана. — Днес всички са или фашисти, или мухльовци.

— А аз какъв съм? — с интерес попита Виктор.

— Ти ли? Ами ти страшно обичаш мариновани миноги. И в същото време справедливостта.

— Вярно е. Но според мен това е хубаво.

— Не е лошо. Но ако ти се наложи да избираш, би избрал миногите, ето това е лошото. Имаш късмет, че си се родил с талант.

— Защо си толкова злобна днес? — попита Виктор.

— Аз изобщо съм злобна. Ти имаш талант, а аз — злоба. Ако на теб ти отнемат таланта, а на мене — злобата, ще останат две нули, които правят любов.

— От нула до нула има разлика — забеляза Виктор. — Ти даже нула да станеш, пак ще бъдеш хубава — стройна нула с прекрасно телосложение. И освен това, ако ти отнемат злобата, ще станеш добра, което, общо взето, не е лошо...

— Ако ми отнемат злобата, ще стана медуза. За да стана добра, трябва да заменят злобата ми с добрина.

— Интересна работа — каза Виктор. — Обикновено жените не обичат много-много да разсъждават. Но щом започнат, стават невероятно категорични. От къде на къде всъщност реши, че си натъпкана само със злоба и в тебе няма и капчица добрина? Няма такова нещо на този свят. И добрина има в тебе, само че злобата я засенчва. Във всеки човек всичко е смесено по малко, а животът изтласква от тази смес на повърхността само някоя съставка...

В залата нахълта младежка компания и веднага стана шумно. Младежите се държаха непринудено: наругаха сервитъора, погнаха го за бира, настаниха се на масичката в далечния ъгъл и започнаха гръмогласно да разговарят и да се хият с цяло гърло. Като прищракаваше с пръсти и ритмично се поклащаше, едър набит дангалак с дебели бърни и розови бузи пое към бара. Теди му наля нещо. Той протегна ръка с разперено кутре, хвана чашата с два пръста, обърна се с гръб към тезгяха, опря лакти на него и скръсти крака, като огледа победоносно празната зала. „Здрасти, Диана! — изрева той. — Как е животът?“ Диана равнодушно му се усмихна.

— Този пък що за чудо е? — попита Виктор.

— Някой си Фламин Ювента — отвърна Диана. — Племенник е на полицейския началник.

— Някъде съм го виждал — рече Виктор.

— Да върви по дяволите — нетърпеливо каза Диана. — Всички хора са медузи и нищо смесено няма в тях. От време на време можеш да срещнеш някои истински, които си имат нещо свое — добрина, талант, злоба... Ако им го отнемеш, нищо няма да остане, ще станат медузи като всички. Ти май си въобрази, че ми харесваш с твоето пристрастие към миногите и справедливостта? Глупости. Талантлив си, написал си книги, известен си, а колкото до другото — ти си същият заспал мухльо като всички останали.

— До такава степен не си права — заяви Виктор, — че дори не се обиждам. Но продължавай, лицето ти се променя по много интересен начин, когато говориш. — Той запали цигара и подаде пакета на Диана. — Продължавай.

— Медузи — каза тя тъжно. — Хлъзгави, глупави медузи. Сноват насам-натам, лазят, стрелят. И те не знаят какво искат, нищо не умеят да правят, нищо не обичат истински... като червеи в помийна яма...

— Това е неприлично — каза Виктор. — Несъмнено сравнението е много образно, но никак не е привлекателно. И изобщо — това са изтъркани приказки. Диана, мила моя, откога стана толкова дълбокомислена? Миналия век би могла да говориш така, и то в провинцията... Обществото поне щеше превзето да се стъписа и бледни юноши с пламтящи очи щяха да се влачат по петите ти. Ала днес всичко това е очевидно. Сега вече всички знаят какво е човекът. Въпросът е какво да правим с човека. Ама трябва да си признаем, че и този въпрос вече ни е втръснал.

— А какво правят с медузите?

— Кои? Медузите ли?

— Ние.

— Доколкото знам — нищо. Май правят от тях консерви.

— Е, стига толкова — каза Диана. — Ти успя ли да порботиш тези дни?

— Има си хас! Написах страшно трогателно писмо на моя приятел Роц-Тусов. Ако след това писмо не настани Ирма в пансион, значи за нищо не ставам.

— И това ли е всичко?

— Да — каза Виктор. — Всичко останало изхвърлих.

— Боже мой! — рече Диана. — А аз през цялото време се грижех за теб, стараех се да не ти преча, и Росшепер отпъждах...

— Изкъпа ме във ваната — напомни Виктор.

— Къпах те във ваната и те поих с кафе...

— Чакай малко — каза Виктор. — Ама нали и аз те къпах...

— Все едно.

— Как така — „все едно“? Мислиш, че ми е лесно да работя, след като съм те къпал в банята, а? По шест различни начина описах тази процедура и всичките нищо не струваха.

— Дай да ги прочета.

— Те са само за мъже — рече Виктор. — Освен това ги изхвърлих, нали ти казах? И изобщо — в тях имаше толкова малко патриотизъм и национално самосъзнание, че тъй и тъй не биваше на никого да ги показвам.

— Я ми кажи, ти как правиш — първо пишеш, а после прибавяш националното самосъзнание, така ли?

— Не — каза Виктор. — Отначало се постарavam националното самосъзнание да ме обземе до дъното на душата ми: чета речите на господин Президента, зубря наизуст героични саги, ходя на патриотични събрания. После, когато започна да усещам, че вече ще се пръсна, не когато започне да ми се повдига, а когато усетя, че ще се пръсна — се залавям за работа... Давай да говорим за нещо друго. Например какво ще правим утре.

— Утре имаш среща с гимназистите.

— Тя ще свърши бързо, а после?

Диана не отвърна. Беше се загледала покрай него. Виктор се обърна... Към тях идваше мокрець с цялото си великолепие: черен, мокър, с превръзка на лицето.

— Здравейте — каза той на Диана. — Голем още ли не се е върнал?

Виктор се изуми как се беше променило лицето на Диана. Като на старинна картина. Даже не беше лице от картина, а от икона. Чертите са странно застинали, да се чудиш дали е замисъл на голям майстор, или просто безсилие на занаятчия. Диана не отвърна. Тя мълчеше и мокрецьът също мълчаливо я гледаше, и в това мълчание нямаше никаква неловкост — те бяха заедно, а Виктор и всички останали бяха отделно. На Виктор това никак не му хареса.

— Голем сигурно ей сега ще дойде — високо каза она.

— Да — рече Диана. — Седнете. Почакайте го.

Гласът ѝ беше обикновен и тя равнодушно се усмихваше на мокреца. Сега всичко си беше както трябва — Виктор беше с Диана, а мокрецьът и всички останали — отделно.

— Заповядайте — весело рече Виктор и посочи креслото на доктор Р. Квадрига.

Мокрецьът седна и положи на коленете си ръцете с черни ръкавици. Виктор му наля коняк. С небрежен жест като по навик мокрецьът взе чашата, разклати я нагоре-надолу, сякаш я претегляше, и отново я постави на масата.

— Надявам се, че не сте забравили? — попита той Диана.

— Да — отвърна Диана. — Да, ей сега ще го донеса. Виктор, дай ми ключа от стаята, веднага се връщам.

Тя взе ключа и бързо се отправи към изхода. Виктор запали цигара. Какво става с теб, приятелю? — рече на себе си. Много неща

взеха да ти се привиждат напоследък. Един такъв изнежен си станал, чувствителен... Ревнив. А няма смисъл. Всичко това изобщо не те засяга — всички тия бивши съпрузи и всички тия странни познанства... Диана си е Диана, а ти си си ти. Росшепер импотентен ли е? Импотентен е. Ами и тебе това те чака... Знаеше, че всичко не е толкова просто, че някаква отрова вече е проникнала в него, но си рече: достатъчно. И в момента, днес, засега успя да убеди себе си, че наистина стига толкова.

Мокрецьт седеше срещу него, неподвижен и странен като чучело. От него се носеше дъх на влага и на още нещо — някаква болнична миризма. Можеше ли да ми мине през ума, че някога ще стоя с мокрец на една маса в ресторант? Прогресът, момчета, малко по малко мърда нанякъде. Или пък вече сме станали всеядни: най-сетне се осъзнали, че всички хора са равни? О, човечество, приятели мои, гордея се с вас. А вие, сър, бихте ли разрешили на дъщеря си да се ожени за мокрец?

— Казвам се Банев — представи се Виктор и попита: — Как се чувствува вашият... пострадалият? Този, който попадна в капана?

Мокрецьт бързо извърна глава към него. Сякаш гледа иззад бруствер, помисли си Виктор.

— Задоволително — сухо отвърна мокрецьт.

— На негово място бих подал оплакване в полицията.

— Няма смисъл — каза мокрецьт.

— Защо пък? — попита Виктор. — Не е задължително да се оплаче в местната полиция, може да се обърне към окръжната...

— На нас не ни е нужно.

Виктор вдигна рамене.

— Всяко ненаказано престъпление поражда ново престъпление.

— Да. Но нас това не ни интересува.

Помълчаха. После мокрецьт рече:

— Казвам се Зурзмансор.

— Прочута фамилия — вежливо каза Виктор. — Не сте ли роднина на Павел Зурзмансор? Социолога.

Мокрецьт притвори очи.

— Даже не сме съименници — каза той. — Научих, Банев, че утре ще говорите в гимназията...

Виктор не успя да му отговори. Зад гърба му някой побутна креслото и наперен баритон рече:

— Ей ти, зараза, махай се оттук!

Виктор се обърна. Над него се беше надвесил бърнестият Фламин Ювента, или как му беше името, с една дума — племенникът. Виктор се загледа в него не повече от секунда и веднага усети силно раздражение.

— На кого говорите, млади човече? — осведоми се той.

— На вашия приятел — любезно го осведоми Фламин и отново изрева: — На тебе говоря, мокра гадино!

— Един момент — каза Виктор и стана.

Самодоволно ухилен, Фламин Ювента го гледаше от горе на долу. Такъв един млад Голиат в спортна куртка, блестяща с многобройните си емблеми; най-обикновен наш, роден щурмфюрер, сигурна опора на нацията с гумена палка в задния джоб, страшилище за левите, десните и умерените. Виктор протегна ръка към вратовръзката му и като си придаде вид на загрижен, любопитно запита: „Къде сте се изцапали така?“ И когато младият Голиат машинално наведе глава, за да види къде се е изцапал, Виктор здраво стисна с два пръста носа му. „Оу!“ — стъписан извика младият Голиат и се опита да се измъкне, но Виктор не го пусна, а известно време старателно и с ледена наслада дърпа и усуква този нахакан здрав нос, като подмяташе: „Дръж се прилично, сополанко, племенниче, щурмоваче въшливо, кучи сине, простаче недно...“ Позицията му беше изключително удобна: младият Голиат отчаяно се опитваше да го ритне, но между тях беше креслото, младият Голиат размахваше юмруци във въздуха, но ръцете на Виктор бяха по-дълги и той продължаваше да върти, да усуква, да тегли и да мачка носа му, докато една бутилка не профуча над главата му. Тогава Виктор се огледа: като избутваше масите и събаряше креслата, към него с трясък се носеше цялата банда — бяха петима, при това двама от тях — доста едри. За миг пред очите му всичко застина като на снимка — черният Зурзмансор, отпуснат спокойно в креслото; Теди, разперен високо над тезгяха в момента, когато го прескача; Диана с бял пакет в ръце по средата на залата; някъде назад, край вратата — свирепото мустакато лице на портиера; а съвсем близо до него — злобните мутри със зиналите уста. След това кадърът се раздвижи и започна филмът.

От първия дангалак Виктор се отърва много лесно, като го цапардоса в скулата. Той изчезна и известно време не се появи. Но другият дангалак уцели Виктор в ухото. Още някой го удари с изпъната длан в бузата, явно не беше успял да улучи гърлото му. Друг пък — дали не беше освободилият се Голиат? — се нахвърли отгоре му изотзад. Това беше най-груб и безцеремонен уличен побой, опората на нацията. Само един от тях владееше бокса, останалите изгаряха от желание не толкова да се бият, колкото да осакатяват: да извадят око, да разкъсат уста, да ритат в слабините. Ако Виктор беше сам, щяха да го осакатят, но отзад тичаше Теди, който свято тачеше златното правило на биячите по баровете — всяко сбиване да се потушава в зародиш, а отстрани се появи Диана, Бяната Диана, озъбена от омраза, неприличаща на себе си, вече без белия пакет, а с тежка дамаджана в ръце; навреме пристигна и портиерът, макар и възрастен, но ако се съди по ловкостта му, опитен войник — той действуваше с връзката ключове, сякаш тя беше ремък с щик, пъхнат в ножницата. Така че, когато от кухнята притичаха двама сервитьори, вече нямаше какво, да правят... Племенничето избяга, като забрави на масата транзистора си. Един от юнаците остана да лежи под масата — беше този, когото Диана тръшна на пода с дамаджаната, а останалите четирима Виктор и Теди буквално изнесоха от залата на юмруците си, като се насърчаваха един друг със сърцати възгласи, погнаха ги през преддверието и с ритници ги изхвърлиха през въртящата се врата. По инерция и те самите излетяха навън и едва там, под дъжда, осъзнаха пълната си победа и се поуспокоиха.

— Келяви сополанковци — каза Тели, като запали едновременно две цигари — за себе си и за Виктор. — И те навици имат вече — всеки четвъртък беснеят. Миналия път ги изтървах за малко и строшиха две кресла. А кой ще плаща? Аз!

Виктор опипваше подпухналото си ухо.

— Племенничето си отиде — рече той със съжаление. — Така и не можах да го спипам като хората.

— И по-добре — делово каза Теди. — По-хубаво е да си нямаш вземане-даване с тоя, бърнестия. Знаеш кой му е чичо, пък и той самият е... Опора на отечеството и реда или как беше там... А ти, господин писателю, доста нахакан си станал, я как млатиш. Помня

какво хилаво хлапе беше — като те плеснеха, под масата се завираше. Браво!

— То такава ми е професията — въздъхна Виктор. — Последница от борбата за съществуване. У нас нали знаеш как става — всички се нахвърлят върху един. А господин Президента е за всички.

— Ама и до бой ли стигате? — протодушно се учуди Теди.

— А ти как мислиш! Като напишат за тебе хвалебствена статия, че не си бил пропит от националното самосъзнание, и тръгваш да търсиш критика, а той вече е с компания — и всички са едни такива млади буйни и сприхави здравеняци, деца на Президента...

— Не може да бъде — влезе му в положението Теди. — И как свършва цялата работа?

— Различно. Кога добре, кога зле.

Пред входа спря джип, вратите се отвориха и като се прикриваха под едно наметало, под дъжда излязоха младият мъж с големите очила и куфарчето, придружен от върлината. Някак професионално, с много голям интерес върлината наблюдаваше как портиерът изхвърля през въртящата се врата последния побойник, който още не беше дошъл съвсем на себе си. „Жалко, че го нямаше този — прошепна Теди, като посочи с очи върлината. — Виж, той е майстор! Не е като твоите критици. Този е професионалист, ясно ли ти е?“ „Ясно ми е“ — също шепнешком му отвърна Виктор. Младият мъж с куфарчето и върлината притичаха в ситен тръс покрай тях и се шмугнаха във входа. Голем щеше да ги последва, без да бърза, и вече се усмихваше отдалеч на Виктор, но на пътя му се изпречи господин Зурзмансор с белия пакет под мишница. Той полугласно му рече нещо, след което Голем престана да се усмихва и се върна в колата. Зурзмансор се вмъкна на задната седалка и джипът потегли веднага.

— Ех! — каза Теди. — Напразно се бихме, господин Банев. Хората заради него кръвта си проливат, а той се качи в чужда кола и замина.

— Не говори така, Теди — рече Виктор. — Остави болния и нещастен човек, днес е той, утре можеш да бъдеш ти. Ние с тебе сега ще отидем и ще си пийнем, а него го откарала в лепррзариума.

— Знаем ние къде го откараха! — не се примири Теди. — Ех, писателю, нищо не разбираш от нашия живот.

— Откъснал съм се от нацията, я?

— Не знам дали от нацията или не от нацията, ама от нашия живот нищо не разбираш. Я поживей малко при нас и ще видиш: колко години вече дъждове ваят, на полето всичко изгни, децата ги изтървахме, разхайтиха се... Абе какво да ти разправам — знаеш ли, че в града нито една котка не е останала и сега от мишки не можем да се отървем... Еех! — махна с ръка той. — Давай да вървим!

Върнаха се в преддверието. Портиерът вече беше заел своя пост и Теди го попита:

— Е? Много ли изпотрошиха?

— Ами — отвърна портиерът. — Можем да смятаме, че ни се размина. Един лампион са счутили, стената са оплескали, ама аз на тоя... на последния му прибрах парите. Ето ги на, вземи ги!

Като броеше в движение парите, Теди влезе в ресторанта. Виктор го последва. В залата отново цареше спокойствие. Младият мъж с големите очила и върлината вече скучаеха пред бутилка минерална вода, като меланхолично поглъщаха типовата вечеря от менюто. Диана седеше на предишното си място, много живнала и много красива, и дори се усмихваше на заелия своето кресло доктор Р. Квадрига, когото обикновено не може да търпи. Пред Р. Квадрига имаше бутилка ром, но той все още беше трезвен и затова изглеждаше странно.

— Честита Виктория — мрачно приветствува той Виктор. — Съжалявам, че не присъствувах на всичко поне като мичман.

Виктор рухна в креслото.

— Ама че красиво ухо — рече Р. Квадрига. — Как успя да се сдобиеш с него? Като гребен на петел е.

— Коняк! — настойчиво помоли Виктор и Диана му наля коняк. — На нея и само на нея съм задължен за своята Виктория — посочи той Диана. — Плати ли за дамаджаната?

— Тя не се счупи — каза Диана. — Ти за каква ме мислиш? Ама как се строполи оня! Боже мой, колко красиво се свлече на земята! Де всичко да ставаше така...

— Да започваме — мрачно каза Р. Квадрига и си наля пълна чаша ром.

— Търкулна се като манекен — рече Диана. — Като кегла... Виктор, ти успя ли да останеш здрав и читав? Видях как те риташа.

— Най-важното е здраво и читаво — отвърна Виктор. — Специално го кътах.

Доктор Р. Квадрига шумно изсмука последните капки ром от чашата, също както каналът на мивката изсмуква остатъка от водата след измиването на съдовете. Очите му веднага станаха сънливи.

— Ние се познаваме — побърза да каже Виктор. — Ти си доктор Рем Квадрига, а аз съм писателят Банев.

— Престани — рече Р. Квадрига. — Съвсем трезвен съм. Но ще се напия до козирката. Това е единственото, в което съм сигурен сега. Не можете да си представите, но когато дойдох тук преди половин година, не слагах дори капка в устата си. На мен ми е абсолютно забранено да пия, а сега пия по двайсет и четири часа в денонощието... Абсолютно на никого не съм потребен. Такова нещо не ми се беше случвало. Дори писма не получавам, защото старите ми приятели са прибрани без право на кореспонденция, а новите са неграмотни...

— Не ща да слушам никакви държавни тайни — каза Виктор. — Аз съм неблагоприятен.

Р. Квадрига отново напълни чашата си и взе да пие рома на малки глътки, като истинал чай.

— Така действа по-добре — заяви той. — Опитай, Банев. Един ден ще ти потрябва... Няма защо да ме гледате по този начин! — Внезапно се обърна разгневен към Диана. — Ще ви моля да прикривате малко чувствата си! А ако не ви харесва...

— Я по-тихо, по-тихо! — каза Виктор и Р. Квадрига се умърлуши.

— Те изобщо не разбират какво става в душата ми — жално рече той. — Никой. Само ти нещичко разбираш. Само ти винаги си ме разбирал. Ама си много груб, Банев, и винаги си ме наранявал. Целият съм в рани... Те сега се страхуват да ме ругаят, сега само ме хвалят. Щом ме похвали някой мерзавец, в душата ми се отваря рана. Похвали ли ме друг мръсник — друга рана се отваря. Но сега всичко това е минало. Те още нямат представа... Знаеш ли какво, Банев! Тази жена с теб е прекрасна... Моля те... Помоли я да дойде при мен в ателието... Не бе, глупак! Като модел! Нищо не разбираш, та аз десет години търся такъв модел...

— Трябваш му за алегорична картина — обясни Виктор на Диана. — „Президента и Вечно младата нация“...

— Глупак — тъжно рече доктор Р. Квадрига. — Всички мислите, че се продавам... Е, вярно, имаше такова нещо! Но аз вече не рисувам президенти... Искам да направя автопортрет! Разбираш ли?

— Не — призна си Виктор. — Не разбирам. Искаш да нарисуваш свой портрет с Диана, така ли?

— Глупак — каза Р. Квадрига. — Това ще бъде лицето на художника...

— Има предвид задника ми — обясни Диана на Виктор.

— Лицето на художника! — повтори Р. Квадрига. — Та нали и ти си художник... И всички, които са прибрани без право на кореспонденция... и всички, които са затворени без право на кореспонденция... и всички, които живеят в моя дом... тоест те не живеят там... Знаеш ли, Банев, страхувам се. Нали съм те молил: Ела, поживей малко при мен. Имам вила с фонтан... А човекът, който се грижеше за градината, избяга. Страхливец... Не мога да живея сам в нея, по-добре в хотела... Мислиш, че пия, защото съм се продал, нали? Да имаш да вземаш, това не ти е да пишеш модни романи... Поживей малко при мен и ще разбереш... Може би дори ще ги познаеш. Може пък те изобщо да не са мои познати, може да са твоите познати. Тогава ще знам защо не ме познават... Ходят боси... смеят се... — Изведнъж очите му се напълниха със сълзи. — Господа! Какво щастие, че с нас не е онзи Павор! За ваше здраве.

— Наздраве — каза Виктор и двамата с Диана се спогледаха. Диана наблюдаваше Р. Квадрига с гнусливо безпокойство. — Никой тук не обича Павор — каза Виктор. — Той е някакъв изрод.

— Тиха вода — каза доктор Р. Квадрига. — Подскача като жаба. Дрънкало. И винаги мълчи.

— Просто вече е готов — каза Виктор на Диана. — Няма нищо страшно...

— Боже мой! — рече доктор Р. Квадрига. — Мадам! Длъжен съм да ви се представя! Рем Квадрига, доктор хонорис кауза.

ПЕТА ГЛАВА

Виктор отиде в гимназията половин час преди определеното време, но Бол-Кунац вече го чакаше. Впрочем момчето беше тактично, то само съобщи на Виктор, че срещата ще се проведе в актовата зала, и тутакси го остави сам, като обясни, че има неотложна работа. Виктор тръгна да се разхожда по коридорите, като надничаше в празните стаи и вдъхваше забравените миризми на мастило, тебешир и вечния прахоляк, мириса на схватките „до първа кръв“ и мъчителните разпити пред черната дъска; дъха на затвор, безправие и лъжа, въздигнати в принципи. През цялото време се надяваше, че в паметта му ще изплуват някакви сладки спомени за детството и юношеството, за рицарството, за другарството, за първата чиста любов, но нищо не излизаше, макар че се стараяше и беше готов да изпадне в умиление при първата възможност. Всичко тук си беше както едно време — и светлите, вмирисани на застоял въздух класни стаи, и изподраните черни дъски, и чиновете с изрязаните и оцветени инициали и апокрифните надписи за жената и дясната ръка, и затворническите стени, боядисани до половината в яркозелено, и падналата мазилка в ъглите — всичко изглеждаше както преди омразно, гадно, внушаващо злоба и безнадеждност.

Намери своята класна стая и макар и не веднага, откри и своето място до прозореца, но чинът не беше същият, само на перваза все още се виждаше дълбоко изрязаната емблема на Легиона на свободата и той ясно си спомни лудешкия ентузиазъм на онези години, бяло-червените ленти на ръкавите, тенекиените спестовни касички „За фонда на Легиона“, яростните кървави схватки с червените и портретите във всички вестници, във всички учебници, на всички стени — с онова лице, което тогава изглеждаше изразително и прекрасно, а сега беше посърнало, тъпо, приличаше на свинска зурла с огромна озъбена паст, от която хвърчаха слюнки. Бяха толкова млади, толкова посредствени и толкова еднакви... И глупави, и сега не ти е драго, че си бил толкова глупав, не се радваш, че си поумнял, а само те

изгаря срам за онова, тогавашното посредствено и енергично пале, което си бе въобразило, че е ярък, незаменим избраник... Изплуваха и срамните детски копнежи, и мъчителният страх пред момичето, с което вече си се хвалил наляво и надясно и сега просто няма как да биеш отбой, а на другия ден върху теб се изсипва оглушителният гняв на баща ти и ушите ти парят, и на всичко това му казват щастливо време: на посредствеността, копнежите, ентузиазма... Лоша работа, помисли си той. А ако изведнъж след петнайсет години се окаже, че и сега съм посредствен, че и сега — също както в детството — не съм свободен, нещо повече, сега е по-лошо, защото вече се смятам за възрастен, за достатъчно много знаещ и доста препатил, та имам основания да бъда самодоволен и право да съдя другите.

Скромност и само скромност. Бъди скромен до самоунижение... и говори само истината, никога не лъжи, поне самия себе си, но това е ужасно: да се самоунижаваш, когато наоколо има толкова идиоти, развратници и лъжци, които ламтят за изгода, когато даже най-добрите са нашарени с петна като прокажени... Искаш ли отново да станеш млад? Не. А искаш ли да поживееш още петнайсет години? Да. Защото е хубаво да се живее. Дори когато ти нанасят удари. Само да имаш възможност да им отвърнеш... Е, добре. Стига толкова. Спираме до заключението, че истинският живот е начин на съществуване, който ти позволява да отговаряш на удара с удар. А сега да вървим и да видим какви са станали...

В залата имаше доста много деца и цареше обичайната врява, която стихна, щом Бол-Кунац доведе Виктор на сцената и го настани да седне под огромния портрет на Президента — подарък от доктор Р. Квадрига — зад масата, застлана с червено-бяла покривка. После Бол-Кунац отиде до края на сцената и каза:

— Днес ни гостува известният писател Виктор Банев, който е роден в нашия град. — Той се обърна към Виктор: — Как ще ви бъде по-удобно, господин Банев, да ви задаваме въпросите от мястото си или да ви ги пращаме в писмен вид?

— Все ми е едно — лекомислено каза Виктор. — Само да са повечко.

— В такъв случаи, моля, имате думата.

Бол-Кунац скочи от сцената и седна на първия ред. Виктор си почеса веждата, като оглеждаше залата. Имаше петдесетина души —

момчета и момичета на възраст от десет до четиринайсет години — и те го гледаха спокойно, в очакване да започне. Май че тук са се събрали само вундеркинди, мимоходом си помисли той. На втория ред отляво видя Ирма и ѝ се усмихна. И тя му отвърна с усмивка.

— Учих в същата тази гимназия — започна Виктор — и точно на тази сцена веднъж ми се случи да играя Озрик^[1]. Не знаех ролята и ми се наложи да я измислям по време на представлението. Това беше първото нещо, което съчиних в моя живот, без над главата ми да виси заплахата от двойка. Говори се, че сега ви било по-трудно да се учите, отколкото по мое време. Казват, че трябвало да изучавате нови предмети и това, което ние минавахме за три години, вие трябвало да го минете за една. Ала вие навярно не забелязвате, че е станало по-трудно. Учените предполагат, че човешкият мозък е в състояние да побере много повече информация, отколкото му се струва на обикновения човек на пръв поглед. Въпросът е да умеем да напъхаме тези данни в мозъка... — Аха, помисли си той, сега ще им разкажа за хипнопедията. Но в този момент Бол-Кунац му предаде бележка: „Няма нужда да ни разказвате за постиженията на науката. Говорете с нас като с равни. Валерианс, 6-и клас.“ — Да — каза Виктор — Един от вас — Валерианс от шести клас — ми предлага да разговаряме като равни и ме предупреждава да не говоря за постиженията на науката... Трябва да ти кажа, Валерианс, че наистина имах намерение сега да ви говоря за постиженията на хипнопедията. Но с удоволствие ще се откажа от своето намерение. Все пак съм длъжен да ви обясня, че повечето от възрастните, с които съм разговарял като равен с равен, имат само смътна представа за хипнопедията. — Беше му неудобно да говори седнал, затова стана и се заразхожда по сцената. — Трябва да ви призная, деца, че не обичам да се срещам с читатели. Обикновено човек изобщо не може да разбере с какви читатели си има работа, какво искат те от него и какво всъщност ги интересува. Затова всеки път се старая да превръщам тези срещи, така да се каже, във вечери на въпроси и отговори. Понякога резултатът е доста приятен. Предлагам първо аз да задавам въпроси. И така... Всички ли са чели моите произведения?

— Да — отзоваха се детски гласове. — Чели сме ги... Всички...

— Чудесно — озадачен рече Виктор. — Поласкан съм, макар и да съм учуден. Но добре, да продължим... Желаете ли да научите как

съм написал някой от моите романи?

Последва кратко мълчание, след което в средата на залата се надигна слабичко пъпчиво момче, каза „не“ и седна.

— Радвам се — рече Виктор. — По-добре е така, защото въпреки ширещото се мнение, в това как е написан един роман няма нищо интересно. Да продължим нататък... Желят ли уважаемите слушатели да научат какви ми са творческите планове?

Бол-Кунац стана и вежливо каза:

— Знаете ли, господин Банев, по-добре ще бъде да обсъдим въпросите, непосредствено свързани с техниката на вашето творчество, в края на разговора, когато вече сме получили обща представа за вашите възгледи.

Той седна. Виктор пъхна ръце в джобовете и отново се заразхожда по сцената. Започна да става интересно или поне срещата бе необичайна.

— Може би ви интересуват някои забавни истории от литературния свят? — опипа почвата той. — Как ходих на лов с Хемингуей. Как Еренбург ми подари руски самовар. Или какво ми рече Зурзмансор, когато се видяхме веднъж в трамвая...

— Наистина ли сте се срещали със Зурзмансор? — попитаха от залата.

— Не, шегувам се — каза Виктор. — И така, интересуват ли ви такива истории?...

— Може ли един въпрос? — изправи се едно пъпчиво момче.

— Да, разбира се.

— Какви бихте искали да бъдем след време?

Без пъпки, тутакси му хрумна на Виктор, но той пропъди тази мисъл, защото разбра, че става горещо. Въпросът беше силен. Бих искал някой да ми каже какъв ми се ще да бъда сега, помисли си той. Но трябваше да отговори.

— Умни — рече той напосоки. — Честни. Добри... Бих искал да си обичате работата... и да работите само за благо на хората. (Ама че глупости взех да дрънкам, но какво да правя?) Ей на, горе-долу такива си представям, че ще станете...

Залата тихо зашумя, после някой попита, без да става:

— Наистина ли смятате, че войникът е по-важен от физика?

— Аз? — възмути се Виктор.

— С такова впечатление останах, когато прочетох вашата повест „Бедата идва нощем“.

Говореше един светлорус бръмбазък, който я имаше, я нямаше десет години. Виктор изпъшка. „Бедата“ независимо дали беше добра или лоша книга, в никакъв случай не беше детска. Тя до такава степен не беше за деца, че нито един критик не можа да разбере за какво става дума всъщност: всички я смятаха за порнографско четиво, подронващо морала и националното самосъзнание. А най-ужасното беше друго. Този светлорус бръмбазък имаше основания да смята, че авторът на „Бедата“ намира войника „по-важен“ от физика — поне в някои отношения.

— Работата е там — искрено развълнуван рече Виктор, — че... как да ти кажа... Всичко може да се случи на този свят.

— Изобщо нямам предвид физиологията — възрази светлорусият бръмбазък. — Говоря за общата концепция на книгата. Може би „по-важен“ не е точната дума...

— И аз нямам предвид физиологията — рече Виктор. — Искам да кажа, че човек може да изпадне в положение, когато равнището на знанията няма значение.

Бол-Кунац пое от залата и му предаде две бележки: „Можем ли да смятаме някой човек за добър и честен, ако работата му е свързана с приготовления за война?“ и „Кой човек според вас е умен?“ Виктор започна с втория въпрос — той беше по-прост.

— Умен човек — рече той — е този човек, който съзнава несъвършенството, ограничеността на своите знания, стреми се да ги попълни и успява да прави това... Съгласни ли сте с мен?

— Не — надигна се едно хубаво момиче.

— Защо?

— Вашето определение не е функционално. Като се ползва от него, всеки глупак може да реши, че е умен. Особено ако околните подкрепят неговото мнение.

Да, помисли си Виктор. Почувствува, че го обзема лека паника. Това не ти е да разговаряш с братята-писатели.

— До известна степен сте права — каза той, като неочаквано за себе си премина на „вие“. — Но работата е там, че понятията „глупав“ и „умен“ поначало са исторически, или по-скоро субективни понятия.

— Значи вие самият не се наемате да разграничите глупака от умния човек? — обади се от задните редове мургаво същество с дивни библейски очи, остригано до голо.

— Защо не — рече Виктор. — Наемам се. Но не съм сигурен, че винаги ще бъдем на едно мнение. Има един стар афоризъм, който гласи: глупакът просто е човек, който мисли другояче... — Обикновено тази шеговита поговорка предизвикваше смях сред слушателите, но този път залата мълчаливо очакваше да продължи. — Или който чувствава нещата другояче — добави Виктор.

Остро усещаше разочарованието в залата, но не знаеше какво още да каже. Не можеше да влезе в контакт с тях. Обикновено слушателите лесно възприемат позицията на говорещия като своя, съгласяват се с неговите разсъждения и на всички им става ясно що за хора са глупците, като при това се подразбира, че тук, в тази зала, глупаци няма. В най-лошия случай аудиторията не се съгласява и се настройва враждебно, но и тогава човек лесно може да се измъкне, защото остава възможността да се подиграва и да осмива, а сам да спориш с мнозина не е трудно, защото противниците винаги си противоречат взаимно и сред тях все ще се намери някой, който вдига много шум и е толкова глупав, че можеш да се подиграеш с него за всеобщо удоволствие.

— Все още не всичко ми е ясно — каза хубавото момиче. — Вие искате да станем умни, тоест според вашия афоризъм трябва да мислим и да чувстваваме нещата като вас. Но аз съм чела всичките ви книги и открих в тях само отрицание. Нямаме никаква позитивна програма. От друга страна, вие бихте искали да работим за благо на хората. С една дума — за благо на тези мръсни и отвратителни типове, с които са пълни вашите книги. А нали вие отразявате действителността? Така ли е?

На Виктор му се стори, че най-сетне е напипал дъното под краката си.

— Вижте какво — рече той, — като казах, че ми се ще да работите за благо на хората, имах предвид да направите тъкмо така, че те да станат чисти и приятни. И това пожелание няма никакво отношение към моето творчество. В книгите си се мъча да изобразя всичко такова, каквото е, а не се опитвам да поучавам или да изтъквам какво трябва да правим. В най-добрия случай показвам накъде трябва

да насочим силите си, с какво трябва да се борим. Аз не зная как могат да се променят хората, ако знаех, нямаше да съм нашумял писател, а велик педагог или знаменит социален психолог. Художествената литература изобщо не бива да поучава или да ръководи хората, да предлага конкретни пътища или да създава конкретна методология. Да вземем например най-големите писатели. Прекланям се пред Лев Толстой, но само докато неговият своеобразен и уникален талант му позволява да отразява като огледало действителността. Но щом започне да ме учи да ходя бос и да си подлагам бузата, ме обзема мъка и съжаление... Писателят е прибор, който показва състоянието на обществото, и в нищожно малка степен — инструмент за изменение на това общество. Историята показва, че обществото се изменя не с литература, а с реформи или с картечници, а сега вече и с помощта на науката. Литературата в най-добрия случай показва в кого трябва да се стреля или какво трябва да се промени...

Той поспря за малко, защото си спомни, че има и други писатели — като Достоевски и Фокнър. Но докато обмисляше как да премине към въпроса за ролята на литературата в изучаването на най-скритите помисли на човека като отделна личност в обществото, от залата заявиха:

— Извинете, но всичко това е доста тривиално. Въпросът съвсем не е в това. Работата е там, че изобразяваните от вас индивиди изобщо не искат някой да ги променя. И после те са толкова отвратителни, толкова изхабени и толкова безнадеждни, че никой не би пожелал да ги промени. Разбирате ли, те не заслужават това. Нека по-добре се разложат съвсем — та те не играят никаква роля. Тогава за чие благо според вас сме длъжни да работим?

— Аха, ето накъде биете! — бавно каза Виктор.

Внезапно схвана: Боже мой, та тия сополанковци май сериозно мислят, че пиша само за изметта на обществото, че всички смятам за измет, та те нищо не са разбрали, пък и как да разберат, нали са деца, чудати деца, болезнено умни деца, но все пак са си деца, с детски жизнен опит и с детски знания за хората плюс купчината прочетени книги, с детски идеализъм и с детски стремеж грижливо да поставят всяко нещо на отделен рафт, като му прикачат табелка „добро“ и „лошо“. Също като братята-писатели...

— Подлъгах се по това, че говорите като възрастни — каза той. — Дори забравих, че не сте възрастни. Разбирам, че не е педагогично да ви говоря така, но се налага, защото иначе никога няма да се разберем. Цялата работа е там, че вие явно не можете да проумеете как някой небръснат, силно раздразнителен и вечно пиян мъж може да бъде забележителен човек, когото не можеш да не обичаш, пред когото се прекланяш и приемаш за чест да му стиснеш ръката, защото той е минал през такъв ад — страх да те хване само като си помислиш — и все пак е останал човек. Вие смятате всички герои от моите книги за мръсна измет, но това не е толкова страшно. Вие си мислите, че и аз се отнасям към тях като вас. Ето това е най-лошото. Лошо в смисъл, че така никога няма да се разберем...

Дявол го знае каква реакция очакваше на своето добродушно възражение. Дали, че ще започнат смутено да се споглеждат, или по лицата им ще грейне разбиране, или че някаква въздишка на облекчение ще се разнесе по залата като доказателство, че недоразумението благополучно се е разсеяло и сега всичко може да започне отначало на нова, по-реалистична основа... Във всеки случай нищо такова не стана. От задните редова отново се надигна момчето с библейските очи и попита:

— Не бихте ли могли да ни кажете какво е това прогрес?

Виктор се почувствува оскърбен. Ето на, помисли си, а после ще попитат може ли машината да мисли и има ли живот на Марс. Кръгът се затвори и нещата се върнаха по местата си.

— Прогресът — каза той — е движение на обществото към такова състояние, когато хората не се убиват, не се потискат и не се измъчват един друг.

— А с какво се занимават? — попита шишкото отдясно.

— Пият и си похапват квантум сатис^[2] — промърмори някой отляво.

— Защо не? — каза Виктор. — В историята на човечеството няма чак толкова много епохи, когато хората са можели да пият и да си похапват квантум сатис. За мен прогресът е движение към онова състояние, когато никого не потискат и никого не убиват... А с какво ще се занимават тогава хората — това, според мен, не е толкова съществено. Ако щете — за мен са важни необходимите условия за прогреса, а достатъчните условия са нещо, което си идва с времето...

— Позволете ми да кажа нещо — рече Бол-Кунац. — Нека разгледаме такава схема. Автоматизацията продължава да се развива със сегашните темпове. Тогава след няколко десетки години по-голямата част от активното население на Земята ще бъде изтласкано от производствените процеси и от сферата на обслужването като непотребно. Иначе животът е много хубав: всички са сити, никой никого не потиска, никой на никого не пречи... и никой на никого не е нужен. Разбира се, ще има неколкостотин хиляди души, които ще осигуряват безотказната работа на старите машини и ще създават нови, но останалите милиарди просто на никого няма да бъдат нужни. Добре ли ще бъде така?

— Не знам — каза Виктор. — Общо взето, такова бъдеще не е много хубаво... Някак си е обидно... Но съм длъжен да ви кажа, че все пак е по-добре от това, което виждаме сега. Така че въпреки всичко има известен прогрес.

Виктор се замисли.

— Знаете ли — каза той, — не мога да си го представя много добре, но ако говорим честно, не би било зле да опитаме.

— А можете ли да си представите човек, който решително не би искал да живее в такъв свят?

— Разбира се, че мога. Има хора и аз познавам някои от тях, на които ще им бъде скучно. Там властта е непотребна, няма кого да командуваш, няма за какво да потискаш. Наистина те едва ли биха се отказали — все пак това е толкова рядка възможност — да превърнат рая в свинарник... Така че май не мога.

— А на вашите герои, които толкова обичате, би ли им допаднало такова бъдеще?

— Да, естествено. Те заслужено биха намерили мир и спокойствие.

Бол-Кунац седна, но затова пък се изправи пъпчивият младок и като поклащаше печално глава, каза:

— Ето там е цялата работа. Не в това дали ние вникваме в реалния живот, или не, а в това, че за вас и за вашите герои такова бъдеще е напълно приемливо, но за нас то е гробище. Край на надеждите. Край на човечеството. Задънена улица. Ето затова казваме, че не желаем да хабим силите си, за да работим за благо на вашите зажаждали за мир и спокойствие типове, окаляни до ушите. На тях вече

никой не може да им вдъхне сили и енергия за истински живот. И независимо дали сте искали, или не, господи Банев, но вие ни показахте в своите книги — а аз напълно съм съгласен, че те са интересни, — та вие ни показахте не накъде да насочим силите си, а че сред човечеството няма накъде да насочим силите си, поне що се отнася до вашето поколение... Извинете, но вие сте се самоизяли, прахосали сте си силите в междуособни битки, за измислици и в борба с измислиците, която водите, като съчинявате нови измислици... Както пее един от героите ви: „Истина и лъжа, май сте лика-прилика, истината от вчера става лъжа, а вчерашната лъжа утре пък става най-чистата истина, най-простата истина.“ Ето така се мятате от една измислица към друга. Просто упорито не щете да повярвате, че вече сте мъртъвци, че със собствените си ръце сте създали свят, който е станал за вас надгробен паметник. Вие гнихте в окопите, взривяхте се под танковете, а на някого стана ли му по-добре от това? Вие хулете правителството и системата, сякаш не знаехте, че по-добро правителство и по-добра система вашето поколение... ами просто не заслужава. Вас ви биеха през лицето, а вие продължавахте неуморно да повтаряте и повтаряте, че човек по природа е добър... или още по-лошо — че човек звучи гордо. И кого ли не наричахте човек!

Пъпчивият оратор махна с ръка и седна. В залата се възцари мълчание. После той отново стана и рече:

— Като казах „вие“, нямах предвид лично вас, господин Банев.

— Благодаря ви — троснато рече Виктор.

Той започна да се дразни: този пъпчив сополанко нямаше право да говори толкова самоуверено, държеше се много нахално и безочливо... заслужаваше един по врата и да го изведе човек за ухото от залата. Усети, че е смутен — много от казаното беше истина и той също мислеше така, а сега изпадна в положението на човек, който трябва да защитава нещо, което ненавижда. Взе да се чувствава объркан — не му беше ясно как да се държи по-нататък, как да продължи разговора и има ли смисъл изобщо да продължава... Огледа залата и видя, че всички искат да чуят неговия отговор; че Ирма очаква как ще отговори; че всички тези луничави чудовища с розови бузи мислят еднакво, и пъпчивият безсрамник само изказа общото мнение, при това го изказа искрено, с дълбоко убеждение, а не защото вчера е прочел забранена книжка; че те наистина не изпитват и най-малкото

чувство на благодарност или поне на елементарно уважение към него, към Банев, затова, че е отишъл доброволец при хусарите и е настъпвал в конен строй срещу бронираните страшилища на „Рейнметал“ и едва не е пукнал от дизентерия, когато бяха в обкръжение, и е клал вражески войници на пост със саморъчно направен нож, а после, вече в цивилизацията, е цапнал по мутрата специалния пълномощник, който му бе предложил да подпише донос, и се е шлял без работа с дупка в белите дробове, и е взел да спекулира с плодове, макар да му бяха предлагали много изгодни длъжности... А всъщност защо са длъжни да ме уважават за всичко това? Затова, че настъпвах срещу танковете с гола сабя ли? Та нали човек трябва да бъде идиот, за да има правителство, което докарва армията до такова положение... В този миг изтръпна, като си представи колко много трябва да са си блъскали главите тези палета, за да стигнат напълно самостоятелно до изводите, до които възрастните стигат едва когато съвсем си съдерат кожата от гърбината, когато опустошат душата си и когато съсипят живота си и живота на мнозина около тях... пък и не всички, а само някои, а мнозинството и досега смятат, че всичко е било правилно и много хубаво, и ако трябва — готови са да започнат всичко отначало... Нима все пак са настанали нови времена? Той огледа залата почти със страх. Изглежда, бъдещето все пак бе успяло да проточи пипалата си до днешното време и това бъдеще беше студено и безжалостно, то плюеше на всички минали заслуги — и на истинските, и на привидните.

— Деца — каза Виктор, — вие сигурно не забелязвате, но сте жестоки. Наистина се ръководите от най-добри подбуди, но жестокостта винаги си е жестокост. И тя не може да породи нищо, освен нова мъка, нови сълзи и нови подлости. Имайте предвид това. И не си въобразявайте, че казвате нещо кой знае колко ново. Да се разруши старият свят и върху руините му да се изгради нов, е много стара идея. И нито веднъж досега тя не е довеждала хората до желания резултат. Онова, което в стария свят предизвиква най-силно желанието да бъде разрушено, най-лесно се приспособява към разрушителния процес, към жестокостта, към безпощадността, става необходимост за този процес и непременно се съхранява, става господар в новия свят и в крайна сметка — убива смелите разрушители. Гарван гарвану око не

вади, жестокостта не може да бъде унищожена с жестокост. Ирония и страдание, деца! Ирония и страдание!

Изведнъж всички в залата станаха на крака. Беше толкова неочаквано, та за миг на Виктор му хрумна налудничавата мисъл, че най-сетне е успял да каже нещо, което е поразило въображението на слушателите му. Но тутакси забеляза, че е влязъл мокрец — сух, лек, почти нематериален, сякаш беше сянка — и децата гледаха към него, и не просто го гледаха, а бяха устремени към него, а той сдържано се поклони на Виктор, промърмори някакво извинение и седна в края на реда, до Ирма, и всички деца седнаха, а Виктор гледаше Ирма и виждаше, че тя е щастлива, че се старее да не показва това, но удоволствието и радостта просто бликаха от нея. И преди да успее да се опомни, заговори Бол-Кунац:

— Страхувам се, че не ни разбрахте правилно, господин Банев — каза той. — Далеч не сме жестоки и дори ако сме жестоки от ваша гледна точка, то е само теоретично. Та нали изобщо не се каним да разрушаваме вашия стар свят. Просто имаме намерение да построим нов. А тъкмо вие сте жестоки, защото не можете да си представите, че може да се построи нещо ново, без да се разруши старото. А ние си представяме това много добре. Дори ще помогнем на вашето поколение да постигне своя рай, пийте и си похапвайте до насита. Трябва да се строи, господин Банев, само да се строи. Не е нужно да се разрушава, а само да се строи.

Най-сетне Виктор успя да откъсне поглед от Ирма и да се съсредоточи.

— Да — каза той. — Разбира се. Давайте, стройте. Аз съм на ваша страна. Днес ме смаяхте, но въпреки това съм с вас... Ако трябва, дори ще се откажа от пийването и похапването... Само не забравяйте, че се е налагало старите светове да се разрушават тъкмо защото са пречели... пречели са да се построи новото, не са обичали новото, задушавали са го...

— Днешният стар свят — загадъчно рече Бол-Кунац — няма да ни пречи. Той дори ще ни помага. Историята вече не се развива както досега, така че не се позовавайте на нейния ход.

— Какво пък, още по-добре — рече Виктор уморен. — Много се радвам, че всичко се подрежда толкова добре за вас...

Чудесни момчета и момичета, помисли си той. Странни, но чудесни. Жалко за тях, защото... ще пораснат, ще започнат да се задяват, да се размножават и ще тръгнат на работа за насъщния... Не, помисли си, изпаднал в отчаяние. Може пък да им се размине... Той грабна бележките от масата. Бяха се натрупали доста: „Що е факт?“, „Можем ли да смятаме някой човек за добър и честен, ако работата му е свързана с приготовления за война?“, „Защо пиете толкова много?“, „Какво мислите за Шпенглер?“...

— Тук има няколко въпроса към мен — каза той. — Не знам дали сега има смисъл...

Пъпчивият нихилист се надигна и рече:

— Знаете ли, господин Банев, нямам представа какви са тези въпроси, но работата е там, че всичко това, общо взето, не е важно. Ние всъщност искахме да се запознаем с някой известен съвременен писател. Всеки известен писател изразява идеологията на обществото, или поне на част от това общество, а ние трябва да познаваме идеолозите на съвременното общество. Сега знаем повече, отколкото знаехме преди срещата с вас. Благодаря ви.

Деца в залата се размърдаха, чуха се гласове: „Благодарим ви... Благодарим, господин Банев...“, повечето взеха да стават и да напускат местата си. Виктор стоеше, стиснал бележките в шепата си и се чувствуваше глупак; знаеше, че е изчервен, че видът му е объркан и жалък, но се съвзе, напъха бележките в джоба си и слезе от сцената.

Най-мъчно му беше, че така и не разбра как трябва да се отнася към тези деца. Те бяха нереални, те бяха невъзможни, тяхното отношение към това, което беше писал, и към това, което беше им наговорил сега, нямаше никакви допирни точки с щръкналите опашки, с разчорлените перчеми, с лошо измитите вратове, с изпонаранените тънички ръце, с пискливия шум наоколо. Сякаш за развлечение някаква сила беше съчетала в пространството детска градина и спор в научна лаборатория. Беше съчетала това, което не може да се съчетае. Навярно така се е чувствувала по време на опитите оная котка, на която дали парченце риба, почесали я зад ухото и в същия миг я треснали с електрически ток, взривили фишек с барут под носа ѝ и я ослепили с прожектор... „Да — рече Виктор на котката, като ѝ влезе в положението, защото сега много добре си представяше в какво състояние е била, — моята и твоята психика не са приспособени да

издържат на такива шокове, ние двамата с теб може и да умрем от такива шокове...”

И тогава откри, че отдавна стои на едно място и не може да помръдне. Бяха го заобиколили и не му даваха, да мине. За миг го обзе панически ужас. Нямах да се учуди, ако сега мълчаливо и делово го бяха съборили и бяха захванали да му правят аутопсия с цел да изследват идеологията. Но те не искаха да му правят аутопсия. Те протягаха към него разтворени книги, евтини бележници и просто отделни листчета хартия. И чуруликаха: „Моля ви, дайте ми автограф!“, и писукаха: „Ето тук, ако обичате!“, и пресипнали гласове превзето се умилкваха: „Бъдете така добър, господин Банев!“

И той извади писалката си, и взе да развива капачката ѝ, и с любопитство на страничен човек прецени своите усещания, и не се учуди, когато изпита гордост. Това бяха призраци от бъдещето и все пак беше приятно, че е толкова известен сред тях.

---

[1] Приближен придворен на краля в „Хамлет“ на Уилям Шекспир. — Б.пр. ↑

[2] Quantum satis (лат.) — „колкото трябва“. Обикновено това с фармацевтичната формула за достатъчно количество. — Б. пр. ↑

ШЕСТА ГЛАВА

Той се довлече до барчето в хотелската стая, бързо си наля джин и го изпи като лекарство. По лицето и врата му се стичаше вода от косите — чак сега схвана, че е забравил да си вдигне качулката. Панталоните му, прогизнали до коленете, бяха залепнали за прасците — вероятно беше крачил, без да подбира пътя, направо през локвите. Зверски му се пушеше, май че нито веднъж не беше запалил цигара през тези два и половина часа...

Акселерация, уверяваше той себе си, захвърли мокротото наметало право на пода, а после се преоблече и взе да подсушава главата си с хавлиена кърпа. От акселерацията е, само от нея, взе да се самоуспокоява, докато палеше цигарата си и жадно си дръпна няколко пъти. Ето ти я акселерацията в действие, помисли си с ужас, щом си спомни уверените детски гласове, които твърдо го убеждаваха в невъзможни неща. Боже, опази възрастните. Боже, опази родителите им, просвети ги и ги направи по-умни, сега му е времето... Моля те, защото тъкмо на теб ще ти бъде от полза, боже, иначе ще вземат да си построят вавилонска кула, надгробен паметник на всички глупаци, които си пуснал на тази земя да се плодят и да се размножават, без да обмислиш както трябва последствията от акселерацията... Глупак си ти, братко...

Виктор изплю на килима угарката и запали нова цигара. Какво толкова съм се развълнувал?! — помисли си. Май ми се развихри въображението... Какво има толкова? Акселерация, деца, пораснали преди време. Хайде де... Да не би да не съм виждал преждевременно развити деца? Нагледали са се в града на всякаква мръсотия, изчели са сума книжки, опростили са всичко и съвсем естествено са стигнали до извода, че трябва да построят нов свят. Пък и защо трябва да мисля, че всички са такива. Те си имат главатари, кресливи говорители — Бол-Кунац, онзи пъпчивият... и хубавичкото момиче. Те са подбудителите. А останалите са си деца като деца — седяха, слушаха и сучаеха... Знаеше, че се самозалъгва. Е, да допуснем, не сучаеха, а слушаха с

интерес — все пак е провинция, гостува известен писател... На тяхната възраст никога не бих си губил времето да чета моите книги. И дума не можеше да става тогава да отида някъде, освен на кино, ако има пата-кюта, или да се любувам на кълките на въжеиграчките от гостуващия цирк. Изобщо не ми пукаше нито за стария, нито за новия свят, дори и представа си няхах за всичко това — да ритам топка до изнемога — виж, това да — или да развия някоя крушка и да я прасна в стената, или да издебна някой издокаран пуяк и да му натрия мутрата... Виктор се отпусна в креслото и си протегна краката. Всички с умиление си спомняме разни случки от щастливото детство и сме сигурни, че от времето на Том Соьер така е било и така ще бъде. Смятаме, че така трябва да бъде. А ако не е така, значи детето не е нормално; като го гледаш отстрани, ти става жал за него, пък щом вземеш да общуваш, педагогът у теб започва да се възмущава. А детето кротко те гледа и си мисли: разбира се, ти си възрастен, по-як си и можеш да ме напердашиш, но какъвто глупак си бил в детството, такъв глупак си останал и все така глупав ще си умреш, но това не ти стига, искаш и мен да направиш глупак...

Виктор си наля още един джин и взе да си припомня как мина срещата, и му се наложи бързо да пийне, за да не започне да вие от срам. Как само цъфна пред тези деца, самодоволен и самоуверен, гледащ на тях отвисоко, нашумял дръвник, как тутакси се зае псевдомъжествено да фъфли простащини и празни приказки със сериозен и важен вид, как го притиснаха до стената, но той не миряса и продължи да демонстрира интелектуалната си безпомощност, как се опитаха честно да го вкарат в пътя на истината, нали го предупреждаваха, но той продължаваше да дрънка досадни и изтъркани глупости, въобразяваше си, че винаги му е вървяло и този път нещата все някак ще се оправят — карай да върви, и така ще мине, — а когато накрая, загубили търпение, му натриха мутрата, малодушно се разрева и взе да се оплаква, че много лошо се отнасят с него... и как най-безсрамно грейна от радост, когато го съжалиха и му поискаха автографи... Виктор заръмжа, защото разбра, че въпреки цялата си нафукана честност никога и на никого не ще посмее да разкаже за случилото се днес и че само след някакъв си половин час, за да запази душевното си равновесие, остроумно ще извърти така нещата, уж днешното злощастно събитие, което се стовари на главата му,

всъщност е било най-блестящият успех в неговия живот или поне доста обикновена и не много интересна среща с провинциални вундеркинди, които — вари ги, печи ги — са си деца и затова много-много не разбират нито от литература, нито от живота... Мястото ми е в Департамента на просветата, помисли, намразил себе си. Там от такива винаги имат нужда... Единствената утеха е, че тези деца все още са твърде малко, и ако акселерацията продължава дори със сегашните темпове, то по времето, когато станат много, аз вече, дай боже, благополучно ще съм умрял. Колко е хубаво човек да умре навреме!...

Някой почука на вратата. Виктор извика: „Да!“ и влезе Павор — с халат от Бухара, евтина имитация, разчорлен и с подпухнал нос.

— Е, най-после — каза той с гъгнив глас, седна срещу Виктор, измъкна от пазвата си голяма мокра кърпа и взе да се секне и да киха. Окаяно зрелище — нищо не беше останало от предишния Павор.

— Какво „най-после“? — попита Виктор. — Джин искате ли?

— Ох, не знам... — на пресекулки отвърна Павор, като подсмърчаше. — Този град ще ме довърши... Ааапчхи! Уфф...

— Наздраве — каза Виктор.

Павор се вторачи в него със съзливите си очи.

— Къде се губите? — капризно попита той. — Вече три пъти се мъкна дотук и напразно тропам на вратата, исках да взема нещо за четене. Ей така ще си умра, само едно правя — кихам и подсмърчам... жива душа няма в хотела, помолих портиера да ми намери нещо за четене, а пък той, старият глупак, ми предложи телефонния указател и стари проспекти... „Посетете нашия слънчев град.“ Вие имате ли нещо за четене?

— Едва ли — отвърна Виктор.

— Дявол да го вземе, та нали сте писател! Е, разбирам, другите не ги четете, ама своите работи сигурно прелиствате от време на време... Тука ми проглушиха ушите: Банев, та Банев... Как беше там вашата? „Смъртта идва нощем“? Или „Денят идва след смъртта“?

— „Бедата идва нощем“ — каза Виктор.

— Ха така. Дайте ми я да я прочета.

— Няма да ви я дам. Нямам я — твърдо рече Виктор. — Пък дори и да я имах, пак нямаше да ви я дам. Щяхте да я оклепате с вашата хрема, пък и нищо нямаше да разберете.

— Защо пък да не я разбере? — възмути се Павор. — Казват, че ставало дума за живота на хомосексуалистите. Какво има там толкова, че да не го разбере?

— Вие сте... — каза Виктор. — Я по-добре да пийнем джин. На вас да го разреда ли?

Павор кихна, заръмжа, отчаяно огледа стаята, вирна високо глава и пак кихна.

— Кратуната ме боли — оплака се той. — Ето тука... А вие къде бяхте? Чувам, че сте се срещали с читатели. С тукашните хомосексуалисти.

— По-лошо — рече Виктор. — Срещнах се с тукашните вундеркинди. Знаете ли какво е акселерация?

— Акселерация ли? Ами беше нещо, свързано с преждевременното съзряване, нали? Чувал съм, по едно време, се вдигна много шум около тая работа, но после в нашия департамент създадоха комисия и тя доказа, че това е резултат от личната грижа на господин Президента за подрастващото поколение от лъвове и мечтатели, така че всичко се изясни. Ама знам за какво говорите, видях ги тези тукашни вундеркинди. Пази боже от такива лъвове, защото мястото им е в някоя колекция от редки екземпляри.

— А може би ние двамата с вас сме за такава колекция от редки екземпляри, а? — възрази Виктор.

— Може би — съгласи се Павор. — Само че акселерацията няма нищо общо с това. Акселерацията е биологично и физиологично явление... Нараства теглото на новородените, после те избухват докъм два метра като жирафи и на дванайсет години вече са готови да се размножават. А пък тука работата е в системата на възпитание, децата са най-обикновени, но виж, учителите им...

— Какво им има на учителите?

Павор кихна.

— А, виж, учителите им са необикновени — гъгниво рече той.

Виктор си спомни директора на гимназията.

— Че какво толкова им е необикновеното на учителите? — попита той. — Дето забравят да си разкопчават панталоните ли?

— Какво да разкопчават? — попита Павор, взирайки се озадачено във Виктор. — Та те дори нямат цепки на панталоните си.

— Ами какво друго? — попита Виктор.

— В какъв смисъл?

— Какво друго им е необикновеното?

Павор дълго подсмърча, а Виктор си отпиваше от джина на малки глътки и го гледаше със съжаление.

— Виждам, че и представа си нямате как стоят нещата — каза Павор, докато разглеждаше прогизналата си кърпа. — Колко прав е господин Президента, когато твърди, че най-важната отличителна черта на нашите писатели е хроничното непознаване на живота и откъсването от интересите на народа, на нацията... Ето вие, да речем, сте тук вече десетина дни. Били ли сте някъде другаде, освен в кръчмата и в санаториума? Разговаряли ли сте с някой друг, освен с онова пияно говедо Квадрига? Дявол знае за какво ви плащат толкова пари...

— Е, добре, стяга толкова — каза Виктор. — Престанете да се занимавате с мен и с вестниците. Ама че сополив критик се изпъдихте, учител без цепка на панталоните...

— Ааа, не ви харесва, нали? — със задоволство рече Павор. — Добре, така да бъде, няма повече... Я разкажете как мина срещата с вундеркиндчетата.

— Ами какво да ви разправам — каза Виктор. — Вундеркинди като вундеркинди...

— И все пак?

— Ами отидох там. Зададох ми няколко въпроса. Интересни въпроси, доста мъдри... Виктор помълча малко. — Честно казано, всъщност здравата ми натриха носа.

— И какви бяха тези въпроси? — попита Павор.

Той гледаше Виктор с истински интерес и май дори му съчувствуваше.

— Работата не е във въпросите — въздъхна Виктор. — Ако си говорим откровено, най-вече ме порази това, че разсъждават като възрастни и дори не просто като възрастни, а като възрастни от най-висока класа... Несъответствието е адско и някак болезнено... — Павор кимна състрадателно. — С една дума, не се чувствавах добре там — каза Виктор. — И нямам никакво желание да си спомням как мина.

— Разбирам ви — рече Павор. — Не сте нито първият, рито последният. Изобщо, трябва да ви кажа, че родителите на

дванайсетгодишните деца винаги са доста жалки същества, обременени от хиляди грижи. Но тукашните родители са по-особени. Те ми напомнят тиловащи от окупационната армия в район на активни партизански действия... Е, и все пак за какво ви питаха?

— Ами питаха ме какво е това прогрес.

— Аха. И какво излиза, според тях, че е прогресът?

— Те смятат, че прогресът е много просто нещо. Нас всички ни натикват в резервати, за да не им се мотаем в краката, а те са свободни да изучават Зурзмансор и Шпенглер. Поне аз останах с такова впечатление.

— Какво пък, може наистина така да мислят — каза Павор. — Какъвто попът, такава и енорията. Ето на, вие разправяте: акселерация, Зурзмансор... А знаете ли какво казва по този повод нацията?

— Кой, кой?

— Нацията!... Тя казва, че всичките злини идват от мокриците. Децата са тръгнали по лош път заради мокриците.

— Говорят така, защото в града няма евреи — подметна Виктор. После си спомни за мокреца, който влезе в залата, и как децата станаха, и какво беше изписано по лицето на Ирма. — Вие сериозно ли говорите?

— Не го казвам аз — рече Павор. — Това е гласът на нацията. Вокс попули. Котките избягаха от града, а децата боготворят мокриците, скиторят при тях в лепрозариума, по цели дни и нощи постоянно са там, изтърваха ги, никого не слушат. Крадат пари от родителите си и купуват книги... Разправят, отначало родителите много се радвали, че децата не си късат панталоните, като се катерят по оградите, а мирно и тихо си седят вкъщи и си четат книжки. Още повече че времето е лошо. Но сега вече всички виждат докъде се стигна и кой с виновен за това. Ама се боят от мокриците както едно време и само си дерат гърлата подире им...

Гласът на нацията, помисли си Виктор. Гласът на Лола и на господин кмета. И друг път сме чували този глас... Котки, дъждове, телевизори. Някой бил зажаднял за кръвта на християнските младенци...

— Не разбирам — каза той. — Сериозно ли говорите или просто ей така, от скука си чешете езика?

— Не аз казвам тези неща! — проникновено рече Павор. — Така се говори в града.

— Как се говори в града аз знам — рече Виктор. — А вие самият какво мислите?

Павор повдигна рамене.

— Така става в живота — мъгляво рече той. — Във всяко празно бръщолевене има по малко истина. — Той вдигна очи над кърпата и погледна Виктор. — Не ме мислете за идиот. По-добре си спомнете децата: виждали ли сте другаде такива деца? Или поне толкова много на едно място?

Да, помисли си Виктор, такива деца... Котките са си котки, но този мокрец в залата не ми изглеждаше да се е свил като котка в дъждовно време. Казват понякога: лице, озарено отвътре. Тъкмо такова беше лицето на Ирма. А когато разговаряше с мен, лицето ѝ беше озарено, или по-скоро — осветено само отвън. А с майка си тя изобщо не разговаря, само понякога благоволява, погнусена, да ѝ подметне нещо презрително. Ако всичко това е вярно, ако всичко това е истина, а не мръсни дрънканици, то тогава тази работа е изключително нечистоплътна. Какво искат те от децата? Та те са болни хора, обречени... И изобщо каква е тази свинщина да настройваш децата срещу родителите, дори срещу такива родители, като мен и Лола. Не ни стига господин Президента: нацията стои много по-високо от кръвното родство, ваш баща и ваша майка са Легионите на свободата и момчето отива в най-близкия щаб да съобщи, че баща му нарекъл господин Президента странен човек, а майка му казала, че походите на Легиона ще разорят страната. Отгоре на това сега се появява някакъв черен, мокър чичко и без много да му мисли, заявява, че твоят баща е пияно говедо без капка мозък в главата, а майка ти е глупачка и курва. Дори да предположим, че всичко това е вярно, пак си е свинщина, защото не бива да се прави по този начин, не е тяхна работа да си пъхат носа в този батак, не те отговарят за нас и никой не ги е молил да се занимават с такова просвещаване. Това е някаква патология... Ако изобщо е просвещаване. А ако е нещо още по-лошо? Малките деца започват с розовите си устнички да чуруликат за прогреса страшни, жестоки неща, без да знаят какво чуруликат, но още от най-ранна възраст свикват с интелектуалната жестокост, с най-страшната жестокост, която изобщо може да се измисли, а онези, намотали

черните си превръзки около своите лющещи се лица, стоят зад сцената и дърпат конците... и значи няма никакво ново поколение, а това е все същата стара и мръсна игра на марионетки и аз съм бил два пъти по-голямо магаре, когато се вцепених днес на сцената... Колко гадна и отвратителна прищявка е нашата цивилизация...

— ... който има очи да види — продължаваше Павор. — Нас не ни пускат в лепрозариума. Бодлива тел, войници — това го разбирам. Но някои неща могат да се видят и тук, в града. Виждал съм как мокриците разговарят с децата и как се държат в такива случаи децата, как изведнъж се превръщат в ангелчета, а речеш ли да попиташ някое как да стигнеш до фабриката, то се изпълва с презрение към теб от главата до петите...

Нас не ни пускат в лепрозариума, мислеше си Виктор. Оградили са го с бодлива тел, а мокриците се разхождат свободно из града. Но да не би пък Голем да е измислил всичко това... Ама че подлец е тоя Баща на нацията. Виж ти какъв мръсник! Значи и в това има пръст. Най-добрият приятел на децата... Много е вероятно, съвсем в негов стил е. А знаете ли, господин Президент, на ваше място бих се опитал да разнообразя похватите си. Прекалено лесно стана човек да различи сянката ви сред всички други сенки. Бодлива тел, войници, пропуски — значи това е работа на господин Президента; значи непременно тук се върши някаква низост...

— За какъв дявол са поставили бодлива тел?

— А аз откъде да знам? — каза Павор. — По-рано там никога не е имало бодлива тел.

— Значи преди сте ходили там?

— Защо? Не съм ходил. Та аз да не съм първият санитарен инспектор тук... пък и работата изобщо не е в бодливата тел, малко ли бодлива тел има на този свят. Децата там ги пускат да влизат свободно и мокриците ги пускат да си излизат свободно, не пускат само такива като мен и вас — ето това е странно.

Не, все пак Президента няма пръст в тази работа, помисли си Виктор. Президента да кара някого да чете Зурзмансор, пък и Банев отгоре на това — никак не ми изглежда реално. И тази идеология на разрушението... Ако аз бях написал такова нещо, щяха да ме разпнат. Мътна работа, много мътна работа... И нечиста... Да взема да попитам

Ирма, помисли си. Просто ще я попитам и ще видя какво ще направи... Между другото, и Диана трябва нещо да знае...

— Вие май не ме слушате? — попита Павор.

— Извинявайте, бях се замислил.

— Казвам, че не бих се учудил, ако градът вземе мерки. При това, както е редно за един град — твърди мерки.

— И аз не бих се учудил — промърмори Виктор. — Няма да се учудя дори ако на мен ми се прииска да взема някои мерки.

Павор стана и отиде до прозореца.

— Ама че време — тъжно рече той, — да можех да се махна оттук... Ще ми дадете ли някоя книга, или няма?

— Тук нямам никакви книги — каза Виктор. — Всичко, което взех със себе си, е в санаториума... А вие как мислите, за какво им са на мокриците нашите деца?

Павор повдигна рамене.

— Та те са болни хора — отвърна той. — Откъде да знаем? Ние с вас нали сме здрави.

На вратата се почука и влезе Голем, тромав и мокър.

— Попитайте Голем — предложи Павор. — Голем, защо им са на мокриците нашите деца?

— Вашите деца ли? — учуди се Голем, докато разглеждаше внимателно етикета на бутилката джин. — Вие имате ли деца, Павор?

— Павор твърди — обясни Виктор, — че вашите мокрици настройват децата в града срещу родителите. Вие какво знаете по този въпрос, Голем?

— Хм... — започна Голем. — Къде държите чистите чаши? Аха... Мокриците настройват децата, а? Какво толкова има... Не са нито първите, нито последните. — Както беше с наметалото, той се тръшна на леглото и помириса джина в чашата. — И защо в наше време някой да не настройва децата срещу родителите, след като белите ги настройват срещу черните, жълтите ги настройват срещу белите, а глупавите — срещу умните... Всъщност какво толкова ви учудва?

— Павор твърди — повтори Виктор, — че вашите болни се шляят из града и учат децата на разни странни работи. И аз забелязах нещо такова, макар засега нищо да не твърдя. Така че на нищо не се учудвам, а просто ви питам: вярно ли е всичко това или не?

— Доколкото знам — отвърна Голем и си сръбна от чашата, — мокриците открай време имат абсолютно свободен достъп до града. Не знам какво имате предвид, когато казвате, че учили децата на разни отвратителни неща, но може ли да попитам вас, родения по тези места, позната ли ви е играчката, наречена „сърдития пумпал“?

— Естествено — рече Виктор.

— Имали ли сте такава играчка?

— Е, аз, разбира се, нямах... но, спомням си, децата имаха... — Виктор се замисли. — Да, наистина. Момчетата казваха, че този пумпал им го подарил някакъв мокрец. Това ли имате предвид?

— Да, тъкмо това. И „вещателя на времето“, и „дървената ръка“...

— Пардон — рече Павор. — Бъдете така добри да обясните на пришълеца от столицата за какво си говорят кореняците?

— Не бива да знаете — каза Голем. — Това не влиза във вашата компетенция.

— Откъде знаете какво влиза и какво не влиза в моята компетенция? — попита Павор с обидена физиономия.

— Знам — рече Голем. — Досещам се, защото така ми се иска... И престанете да лъжете. Нали се опитвахте да купите от Теди „вещателя на времето“, така че прекрасно знаете за какво става дума.

— Вървете по дяволите — капризно рече Павор. — Не говоря за „вещателя“...

— Чакайте, Павор — нетърпеливо каза Виктор. — Голем, вие не ми отговорихте на въпроса.

— Така ли? А на мен ми се стори, че ви отговорих... Вижте какво, Виктор, мокриците са тежко и безнадеждно болни хора. Страшно нещо е това генетичната болест. Но в същото време добрината и умът им са непокътнати, така че не бива да се задяваме с тях.

— Че кой ги задява?

— А нима вие не ги задявате?

— Засега не. Засега дори правя тъкмо обратното.

— Е, тогава всичко е наред — каза Голем и стана. — Тогава да вървим.

Виктор се опули.

— Къде да вървим?

— В санаториума. Аз отивам в санаториума, а като гледам, и вие се канете да тръгвате нататък. Пък вие, Павор, бързо вървете в леглото. Стига сте разнасяли този грип.

Виктор погледна часовника си.

— Не е ли рано? — рече той.

— Както искате. Обаче имайте предвид, че от днес спряха автобуса до санаториума. Не е рентабилен.

— А не може ли първо да обядваме?

— Както искате — повтори. Голем. — Аз никога не обядвам. И вас не съветвам да обядвате.

Виктор опипа корема си.

— Да — каза той. После погледна Павор. — Май ще тръгвам.

— А мен какво ме засяга? — рече Павор. Той беше обиден. — Само ми донесете нещо за четене.

— Непременно — обеща Виктор и взе да се облича. Когато се качиха в джипа, под прогизналия брезент, във влажната, просмукала от вонята на тютюн, бензин и лекарства каросерия, Голем каза:

— Вие от намек не разбирате ли?

— Понякога — отвърна Виктор. — Когато знам, че някой ми намеква нещо. Защо?

— Тогава обърнете внимание — намеквам ви да престанете да дрънкате.

— Хм — промърмори Виктор. — И как трябва да я разбирам тази заповед?

— Като намек. Престанете да си чешете езика.

— С удоволствие — рече Виктор и замълча замислен.

Прекошиха града, отминаха завода за консерви, продължиха през пустия градски парк — занемарен, посърнал, полуизгнил от влагата, префучаха покрай стадиона, където сплесканите с кал „Братя по разум“ упорито бяхтеха набъбналата топка с набъбналите си футболни обувки, и излязоха на шосето, което водеше към санаториума. Изведнъж през пелената на дъжда пред очите им се ширна мократа степ, равна като тепсия, някога суха, изпепелена, осеяна с бодли, а сега бавно превръщаща се в тинесто мочурище.

— Вашият намек — каза Виктор — ми напомня един разговор, един мой разговор с негово превъзходителство господин референта на господин Президента по въпросите на държавната идеология. Негово

превъзходителство ме извика в своя скромнен кабинет — трийсет на двайсет метра — и запита: „Виктоар, искате ли както досега да имате парче хляб с масло?“ Естествено отвърнах положително. „Тогава престанете да дрънкате!“ — гракна негово превъзходителство и ме отпрати, като махна с ръка.

— А всъщност какво е имал предвид?

— Негово превъзходителство намекуваше за опитите ми да си акомпанирам на банджо в младежките клубове.

Голем го погледна под око с премежен поглед.

— А откъде сте толкова сигурен, че не съм доносник?

— Не съм сигурен — възрази Виктор. — Просто не ми пука. Освен това днес никой не казва „доносник“ — това е архаизъм. Днес всички културни хора казват „ухо“.

— Не виждам никаква разлика — каза Голем.

— На практика и аз също — рече Виктор. — И така, няма да си чешем езиците. Вашият пациент оздравя ли?

— Моите пациенти никога не оздравяват.

— Та вие имате прекрасна репутация! Но аз питам за онзи, горкия човечец, дето попадна в капана. Кракът му как е?

Голем помълча, а после рече:

— Кого от всички тях имате предвид?

— Не ви разбирам — каза Виктор. — Естествено този, който се беше заклешил в капана.

— Те бяха четирима — поправи го Голем, като се взираше в пътя, залят от пороя. — Единият се улови в капана, другия вие го мъкнахте на гърба си, третия го откарах с джипа, а заради четвъртия тогава започнахте онова безобразие — сбиването в ресторанта.

Виктор, стъписан, млъкна. Голем също мълчеше. Той караше джипа умело, заобикаляйки многобройните дупки по стария асфалт.

— Е-е, не се напъвайте чак толкова — каза накрая. — Пошегувах се. Беше все един и същ и кракът му заздравя още същата нощ.

— И това ли е шега? — попита Виктор. — Ха-ха. Сега ми стана ясно защо вашите болни никога не оздравяват.

— Моите болни — възрази Голем — никога не оздравяват по две причини: първо, като всеки порядъчен лекар аз не мога да лекувам генетични болести. И, второ, те самите не желаят да оздравеят.

— Виж ти колко интересно! — усъмни се Виктор. — Досега съм чувал такива неща за тези ваши мокрици; че, ей богу, вече съм готов да вярвам на всичко: и за дъждовете, и за котките, и в това, че натрошената кост може да зарасне за една нощ.

— И за котките ли? — попита Голем.

— Ами да — отвърна Виктор. — Знаете ли защо в града не е останала нито една котка? Мокриците са виновни. Теди се е видял в чудо от мишки... Защо не посъветвате мокриците да изведат от града и мишките?

— Ала Хамелнския ловец на плъхове? — възкликна Голем.

— Да — лекомислено потвърди Виктор. — Тъкмо като него.

После си спомни как свършила историята с Хамелнския ловец на плъхове.

— Нищо смешно няма — рече той. — Днес говорих в гимназията. С очите си видях децата. И станах свидетел как те посрещнаха някакъв мокрец. Така че изобщо няма да се учудя, ако един прекрасен ден на градския площад се появи мокрец с акордеон и отведе децата на другия край на света.

— Няма да се учудите — бавно рече Голем. — А какво друго ще направите?

— Не знам... Може да му взема от ръцете акордеона.

— И сам да засвириете?

— Да — въздъхна Виктор. — Така е наистина. Няма с какво да привлека тези деца, днес го разбрах. А интересно с какво ги привличат те?

— Виктоар, престанете да дрънкате — посъветва го Голем.

— Щом искате — спокойно се съгласи Виктор. — Вие много старателно и понякога доста умело, а друг път несръчно се стараете да заобикаляте моите въпроси. Забелязах това и мисля, че постъпвате глупаво. Така или иначе вече знам много неща, а вие пропускате възможността емоционално да обагрите в изгодна за вас светлина тези факти.

— Като лекар съм длъжен да пазя професионалната тайна! — рече Голем. — И освен това, нищо не знам. Мога само да се досещам за някои неща.

Той намали скоростта. Отпред, зад пелената на дъжда, се появиха някакви фигури, застанали наред пътя. Три сиви фигури и

един сив стълб с указателни табелки: „Лепрозариум — 6 км“ и „Сан. «Горещите извори» — 2,5 км“. Фигурите се отдръпнаха на банкета — бяха възрастен мъж и две деца.

— Я чакайте малко. Спрете — помоли Виктор, като тутакси прегракна.

Голем натисна спирачката.

— Какво има?

Виктор не отговори. Гледаше хората до стълба — едрия черен мокрец с прогизнал от дъжда анцуг, момчето, което също беше вир-вода — без наметало, само по костюмче и сандали, — и момичето, босо, само с рокля, полепнала по тялото. После рязко отвори вратата на джипа и изскочи на пътя. Дъждът и вятърът го блъснаха в лицето, дори се задави, но не забеляза това. Беше обзет от пристъп на неудържима ярост, когато си готов да чупиш всичко наред, когато осъзнаваш, че имаш намерение да извършиш глупост, но тази мисъл само те радва. С вдървени крачки той пристъпи съвсем близо до мокреца.

— Какво става тук? — просъска, а после подметна на момичето, което го гледаше учудено: — Ирма, веднага се качвай в колата! — И пак се обърна към мокреца: — Дявол да го вземе, какво правите тука? — А после отново викна на Ирма: — Марш в колата, на кого говоря?

Ирма не се помръдна. И тримата продължаваха да си стоят както преди, а очите на мокреца спокойно премигваха над черната превръзка. После Ирма каза със странна интонация: „Това е баща ми“, и той изведнъж съобрази, чак с гръбначния си мозък почувствува, че тук няма какво да крещи и да размахва ръце, не бива никого да заплашва, не бива никого да сграбчва за яката и да го дърпа... изобщо не бива да се вбесява. Той рече много спокойно:

— Ирма, иди в колата, цялата си вир-вода. Бол-Кунац, на твое място също бих се качил в джипа.

Беше сигурен, че Ирма ще го послуша, и тя го послуша. Не точно така, както му се искаше. Не, да речеш, че макар и само с поглед тя измоли от мокреца разрешение да тръгне, но в главата му се мярна сянка на съмнение, че сякаш нещо стана, като че ли бяха разменени мнения, състоя се някакво кратко съвещание, в резултат на което въпросът беше решен в негова полза. Ирма навири нос и тръгна към колата, а Бол-Кунац учтиво рече:

— Благодаря ви, господин Банев, но наистина ще е по-добре да остана.

— Както искаш — отвърна Виктор.

Бол-Кунац малко го интересуваше. Сега трябваше да каже нещо на този мокрец на прощаване. Предварително знаеше, че ще бъде нещо твърде глупаво, но, какво да се прави, не можеше просто ей така да си тръгне. Беше въпрос на престиж. И рече надменно:

— Вас, господине, не ви каня. Тук вие явно се чувствувате като риба във вода.

После се обърна и като запрати въображаемата ръкавица в лицето му, се отдалечи. „Щом произнесе тези думи — помисли си с отвращение, — графът с достойнство си тръгна...“

Ирма беше седнала със свити крака на предната седалка и си развързваше опашките на косата. Виктор се мушна отзад, пъшкайки от срам, и когато Голем потегли, промърмори:

— Щом изрече тези чуми, графът си тръгна... Пъхни си насам краката, Ирма, аз ще ги сгрея.

— Защо? — попита Ирма.

— Какво искаш, пневмония ли да хванеш? Даван веднага тука краката!

— Моля — казва Ирма, изкриви се на седалката и протегна към него единия си крак.

Предварително изпитващ удоволствие, че най-сетне ще направи нещо естествено и полезно, Виктор взе в шепите си това тъпичко момичешко краче, мокро и трогателно, и вече се канеше да го разтрие с добрите сурови бащински ръце, докато се зачерви, докато кръвта се раздвижи в това мръсно костеливо късче лед, вечен извор на хреми, грипове, катарии на дихателните пътища и двойни пневмонии, когато откри, че ръцете му са по-студени от нейните крака. По инерция леко потри няколко пъти нежната кожа и после внимателно пусна крака на Ирма. Та аз знаех това, помисли си изведнъж, та аз знаех това още когато стоях пред тях, знаех, че тук има някакъв мръсен номер, че нищо не заплашва децата, никакви катарии и пневмонии, и не това исках, а исках да спасявам, да изтръгвам от ноктите, справедливо да се гневя, да изпълня дълга си и пак ме пратиха за зелен хайвер, не знам как го направиха, но отново ме изиграха и пак постъпих като същински глупак, за втори път в един ден...

— Прибери си крака — каза той на Ирма.

Тя си сви крака и попита:

— Къде отиваме? В санаториума ли?

— Да — отвърна Виктор и погледна Голем: дали беше забелязал позора му?

Голем невъзмутимо следеше пътя, тежко разплут на шофьорската седалка, побелял, немарлив, прегърбен и всезнаещ.

— А защо? — попита Ирма.

— Ще се преоблечеш и ще се пъхнеш и леглото — нареди Виктор.

— Само туй ми липсваше! — прихна Ирма. — Ама че го измисли.

— Добре-добре... — измърмори Виктор. — Ще ти дам книжки и ще четеш.

Наистина за какъв дявол я поведох? — помисли си. — Диана... Е, ще се справя някак. Никакви пиене и изобщо без такива работи, ама как ще я отведа в града? По дяволите, ще взема нечия кола, която ми падне, и ще я откарам... Хубаво щеше да бъде сега да пийна нещо...

— Голем... — аха да започне той, но се опомни. Не бива, дявол да го вземе, не е удобно.

— Да? — отзова се Голем, без да се обръща.

— Нищо, нищо — въздъхна Виктор, вперил поглед в гърлото на манерката, стърчащо от джоба на наметалото на Голем. — Ирма — обърна се той към дъщеря си, — какво правехте там, на онова кръстовище?

— Мислехме мъгла — отвърна Ирма.

— Какво?

— Мислехме мъгла — повтори тя.

— За мъглата — поправи я Виктор. — Или в мъглата.

— Защо пък за мъглата? — попита Ирма.

— Мисля е непреходен глагол — обясни Виктор. — Той изисква употребата на предлози. Учихте ли кои глаголи са непреходни?

— Зависи. Може и така, и така — възрази Ирма. — Да мислиш мъгла е едно, а да мислиш за мъглата е съвсем друго нещо... пък и на кого му трябва да мисли за мъглата, не ми е ясно.

Виктор извади пакета и запали цигара.

— Чакай малко — каза той. — Никой не казва: „Мисля мъгла.“ Грамотните хора знаят, че има глаголи, които са непреходни — мисля, бягам, вървя... Те винаги се употребяват с предлози. Вървя по улицата, мисля за... ами там за нещо.

— Мисля глупости — обади се Голем.

— Ами това е изключение — объркан възрази Виктор.

— Вървя бързо — каза Голем.

— Бързо не е съществително — не се предаваше Виктор. — И не обърквайте детето, Голем.

— Татко, може ли да не пушиш? — попита Ирма.

Голем май сподави някакво възклицание, а може пък двигателят да кихна по стръмнината. Виктор стъпка цигарата и я размаза с тока. Те се изкачваха към санаториума, а отстрани, от степта срещу дъжда, се надигаше плътна бяла стена.

— Ето ти я мъглата — рече Виктор. — Можеш да я мислиш, пък ако щеш да я миришеш, да я бягаш, да я вървиш.

Ирма понечи да каже нещо, но Голем я изпревари.

— Между другото — каза той — глаголът „мисля“ се явява непреходен и в някои сложноподчинени изречения. Например: мисля, че... и така нататък.

— Това е съвсем друга работа — не се съгласи Виктор. Този спор взе да му омръзва. Пушеше му се, пийваше му се нещо. Хвърли поглед към гърлото на манерката и съкровено желание се изписа на лицето му. — Ирма, не ти ли е студено? — попита той със смътна надежда.

— Не. А на тебе?

— Май ме побиват тръпки — призна си той.

— Трябва да пийнеш малко джин — обади се Голем.

— Да, няма да е лошо... А имате ли?

— Имам — каза Голем. — Но вече почти пристигнахме.

Джипът се вмъкна през вратата и тогава започна това, за което Виктор не беше помислил. Първите валма мъгла едва сега започваха да проникват през решетките на оградата и видимостта все още беше чудесна. На пътеката към централния вход лежеше тяло с прогизнала пижама, беше се проснало така, сякаш лежеше тук дни и ноци наред. Голем внимателно го заобиколи, мина покрай гипсовата ваза, украсена с простички рисунки и съответните текстове, и някак се присламчи към стадото коли, отрупани пред входа на дясното крило. Ирма отвори

вратата и тутакси някаква изпита мутра се подаде от прозореца на близката кола и жално проплака: „Момиченце, искаш ли да ти се отдам?“ Примрял от срам, Виктор се измъкна навън. Ирма се озърташе с любопитство. Виктор я хвана здраво за ръката и тръгна към входа. На стълбите седяха прегърнати под дъжда две мацки само по бельо и с глас на уличници пееха за жестокия аптекар, който не им давал хероин. Щом зърнаха Виктор, млъкнаха, но когато мина покрай тях, едната се опита да го улови за панталоните. Виктор избута Ирма в преддверието. Тук беше тъмно, прозорците бяха закрити със завеси, вонеше на тютюнев дим и някакъв тип с кисела физиономия прожектираше с трясък диапозитиви, а на бялата стена подскачаха порнографски сцени. Стиснал зъби, Виктор тъпчеше по нечии крака, като мъкнеше след себе си препъващата се Ирма. След тях се носеха сърдити нецензурни възгласи. Те се измъкнаха от преддверието и Виктор се заизкачва по застланото с дебел килим стълбище, като вземаше по три стъпала наведнъж. Ирма си млъчеше и той не желаше да рискува, като се обърне да я види как е. На първата площадка на стълбището вече го чакаше с разтворени обятия посинелият и подут член на парламента Росшепер Нант. „Виктоар! — викна той с хрипкав глас. — Прия-я-телю! — В този момент забеляза Ирма и изпадна във възторг. — Виктоар! И ти ли!... С толкова малолетни момиченца!...“ Виктор затвори очи, настъпи го здраво по крака и го блъсна в гърдите. Росшепер се строполи по гръб, като събори кошчето за боклук. Целият облян в пот, Виктор закрачи по коридора. С безшумни подскоци Ирма се носеше до него. Стигнаха до вратата на Диана — беше заключена, а ключа го нямаше. Виктор яростно заблъска и отвътре тутакси се разнесе гласът на Диана. „Върви на майната си! — бясно крещеше тя. — Импотентна гад! Говнар, лайно миризливо!“ „Диана! — изрева Виктор. — Отвори!“ Диана млъкна и вратата се разтвори. Тя стоеше на прага с вносен чадър в ръка, готова да се брани. Виктор я избута настрана, придърпа Ирма в стаята и тръшна вратата след себе си.

— А, ти ли си — каза Диана. — Мислех, че пак е Росшепер. — От нея лъхаше на алкохол. — Боже мой — рече тя. — Кого си довел?

— Това е дъщеря ми — с мъка изричаше думите Виктор. — Казва се Ирма. Ирма, това е Диана.

Той се взираше в Диана с отчаяние и надежда. Слава богу, тя, разбира се, не беше пияна. Или веднага беше изтрезняла.

— Ти си луд — тихо рече Диана.

— Тя е вир-вода — бавно каза той. — Дай ѝ някакви сухи дрехи да се преоблече, сложи я да легне и изобщо...

— Няма да легна — заяви Ирма.

— Ирма — настоя Виктор. — Бъди така добра да ме послушаш, защото, току-виж, съм взел да пребия някого...

— То един от нас наистина плаче за бой — безнадеждно рече Диана.

— Диана — повиши глас Виктор. — Моля те.

— Добре — каза Диана. — Отивай отгатак, ние ще се оправим.

Виктор излезе с огромно облекчение. Запъти се направо към стаята си, но и там не го оставиха на мира. Първо се наложи да изхвърли в коридора някаква абсолютно непозната любеща се двойка заедно със собствената си измачкана постеля. После заключи вратата, тръшна се на голия матрак, запали цигара и се замисли какво беше направил.

СЕДМА ГЛАВА

На другия ден Виктор се събуди късно, вече беше станало време за обяд. Главата го понаболяваше, но настроението му беше неочаквано добро.

Снощи, когато му свършиха цигарите, слезе на двора, отвори с фуркет нечия кола, изведе Ирма през служебния вход и я откара при майка ѝ. По пътя отначало мълчаха. Душата му се гърчеше от толкова неприятните преживявания, а Ирма седеше до него, чистичка, спретната, вчесана по последна мода — без никакви опашки — и май дори с червило на устните. Много му се искаше да подхване разговор, но се налагаше да започне с признание, че е постъпил глупаво поради своето невежество, а това му се струваше непедagogично. Терзанията му свършиха, когато Ирма внезапно му разреши да пуши (при условие че всички прозорци на колата ще бъдат отворени) и взе да му разказва колко ѝ било интересно, как всичко приличало на това, което преди е чела, но много-много не вярвала, разпалено му благодари, че ѝ предложил това неочаквано и безкрайно поучително приключение, заяви, че той изобщо е доста добър, не е досаден и не дрънка глупости, че Диана е „почти наш човек“, мрази всички, жалко само, че не е чела достатъчно и май доста обича да си попейва, но това в края на краищата не е толкова страшно, защото и ти обичаш да си пийваш, но хареса на момчетата и момичетата, понеже им говори честно, не се правеше на голям умник — блюстител на висшето знание, и правилно, защото какъв блюстител си ти, и дори Бол-Кунац рече, че си единственият в града човек, който заслужава внимание, — ако не броим, разбира се, доктор Голем, но него всъщност нищо не го свързва с този град и после, той не е писател, не е изразител на идеологията, а ти как смяташ, нужна ли е изобщо идеология или без нея ще бъде по-добре, сега мнозина предричат, че в бъдеще ще настъпи процес на деидеологизация...

Побъбриха си чудесно, всеки от събеседниците беше изпълнен с уважение към другия и когато се върна в хотела (автомобила набута в

някакъв двор, задръстен с непотребни неща), Виктор вече смяташе, че да бъдеш баща, не е чак толкова неблагоприятна работа, особено ако си проумял какво нещо е животът и умееш да използваш дори тъмните му страни за целите на възпитанието. По този повод си пийнаха с Теди, който също беше баща и също се интересуваше от проблемите на възпитанието, защото първото му чедо беше на четиринайсет години — трудна възраст на големи промени в децата, ти с твоята дъщеря ще има още много да патиш... Всъщност на четиринайсет години беше първият му внук, а с възпитанието на сина си той изобщо не беше се занимавал, защото синът му бе прекарал детството си в немски концлагер. Децата не бива да се бият, твърдеше Теди. И без това цял живот ще ги бяхти, който свари, а ако ти се иска да го удариш, по-добре сам се цапни по мутрата, това ще е по-полезно.

Но след още някоя и друга чаша Виктор си спомни, че Ирма не обели нито дума за дивашката му постъпка на кръстовището и стигна до извода, че момиченцето е хитро и да прибягваш до помощта на любовницата си всеки път, когато не знаеш как да се измъкнеш от кашата, която сам си забъркал, най-малкото е нечестно. Тези мисли го огорчиха, но точно тогава пристигна доктор Р. Квадрига и поръча своята обичайна бутилка ром, и те я изпиха, след което на Виктор отново всичко взе да му изглежда в розова светлина, защото му стана ясно, че Ирма просто не е искала да го наскърбява, а това означава, че тя уважава баща си и може би дори го обича... После дойде още някой и поръча още нещо. След това Виктор май отиде да спи... По всяка вероятност... Изглежда, бе отишъл да си легне... Наистина в главата му се мяркаше още един смътен спомен: някакъв под, облицован с теракота и целият залян с вода, но какъв беше този под и откъде беше тази вода — така и не можеше да си спомни. Пък и нямаше нужда...

Щом си придаде приличен външен вид, Виктор слезе до администрацията, взе от портиера новите вестници и поговори с него за проклетото време.

— Снощи как изглеждах? — попита той небрежно. — Нормално, нали?

— Общо взето, нормално — отвърна портиерът. — Теди ще ви представи сметката.

— Аха — рече Виктор и като реши засега нищо повече да не уточнява, отиде в ресторанта. Стори му се, че лампионите в залата са

понамалели. Дяволите да ги вземат, помисли си изплашено. Теди още го нямаше. Виктор се поклони на младия мъж с големите очила и неговия спътник, седна на своята маса и разтвори вестника. По света всичко си беше както преди. Една държава беше задържала търговските кораби на друга държава, а тази, другата държава, беше изпратила решителен протест. Страните, които харесваха на господин Президента, водеха справедливи войни в името на своите нации и демокрацията. А пък страните, които, кой знае защо, не харесваха на господин Президента, водеха завоевателни войни и всъщност дори не водеха войни, а чисто и просто извършваха бандитски набези. Самият господин Президент беше произнесъл двучасова реч за необходимостта веднъж завинаги да се сложи край на корупцията и благополучно беше понесъл операцията по изваждането на сливиците си. Един познат критик — голям мръсник — възхваляваше новата книга на Роц-Тусов и това беше много странно, защото книгата наистина беше хубава...

Дойде някакъв нов сервитьор, непознат, дружелюбно го посъветва да си поръча стриди, прие поръчката, с професионален жест размаха салфетката по масата и се отдалечи. Виктор остави вестниците настрана, запали цигара, разположи се по-удобно в креслото и взе да си мисли за работата. След голямо пиене винаги с удоволствие мислеше за работа. Хубаво би било да напише весела оптимистична повест... Как на този свят живее един човек, който обича работата си, не е глупак, обича приятелите си и приятелите му го ценят, и колко му е хубаво — едно такова мило момче, малко чудновато, остроумно... Но нямаше сюжет. А щом няма сюжет, значи ще е скучна. И изобщо, ако ще пише такава повест, ще трябва да си изясни въпроса от къде на къде на този добър човек му е хубаво и неизбежно ще стигне до извода, че му е хубаво само защото си има работа, която обича, а за всичко останало изобщо не му пука. Но що за добър човек ще бъде той, щом не му пука за нищо друго освен за работата, която обича?... Можеше, разбира се, да опише човек, който вижда смисъла на живота в любовта към ближния и му е хубаво, защото обича ближните си и своята работа, но такъв човек още преди две хиляди години е бил описан от господата Лука, Матей, Йоан и още един — общо четирима души. Всъщност те са били много повече, но само тези четиримата са писали съгласно изискванията, а пък от останалите един нямал

нужното национално самосъзнание, друг бил лишен от правото на кореспонденция... а човека, когото описали, за съжаление бил умопобъркан... Впрочем интересно би било да опише как Христос идва на земята днес не както го е описал Достоевски, а както са го описали онези господа — Лука и компания... Христос идва в Генералния щаб и предлага: Обичайте ближния си... А там естествено се е разположил някой, който мрази евреите...

— Може ли да седна при вас, господин Банев? — избуча над главата му приятелски мъжки глас.

Беше лично господин кметът. Не онзи зачервен като пред мозъчен удар, грухтящ от извратеното удоволствие скопен нерез върху широката спалня на господин Росшепер, а елегантно закръглен, идеално избърснат и безукорно облечен представителен мъж със скромна орденска лентичка под ревера и с щита на Легиона на свободата на лявото рамо.

— Заповядайте — каза Виктор без капчица радост в гласа.

Господин кметът седна, огледа се и сложи ръце на масажа.

— Ще се постарая да не ви обременявам дълго със своето присъствие, господин Банев — каза той, — и ще се опитам да не ви развалям обяда, но въпросът, с който имам намерение да се обърна към вас, е назрял дотам, че всички ние — и големите, и малките хора, на които са скъпи честта и благополучието на нашия град, сме готови да отложим всяка друга работа, само и само колкото може по-бързо и най-ефективно да го разрешим.

— Слушам ви — направи усилие Виктор.

— Ние се срещаме с вас тук, господин Банев, в обстановка, която е по-скоро неофициална, защото, съзнавайки колко сте зает, не поех риска да ви обезпокоя в часовете, когато работите, особено като имам предвид естеството на вашата работа. Обаче в този момент се обръщам към вас като напълно официално лице — и лично от свое име, и от името на градските власти като цяло...

Сервитьорът донесе стридите и бутилка бяло вино. Кметът го спря само като повдигна единия си пръст.

— Приятелю мой — каза той. — Донесете ми порция китчиганска есетра и чаша мента. Есетрата да бъде без сос... И така, да продължа — рече той, като отново се обърна към Виктор. — Наистина се боя, че нашата беседа трудно може да се приеме за

разговор на маса, защото ще стане дума за някои неща и обстоятелства, които не само са печални, но, бих казал, могат да ни развалят апетита. Имам намерение да поговоря с вас за така наречените мокрици, за този злокачествен тумор, който отдавна разяжда нашия окръг.

— Да, да — рече Виктор.

Взе да му става интересно. Кметът произнесе тиха, добре обмислена и стилово съвършена реч. Той разказа как преди двайсет години, веднага след окупацията в Конската падина, бил създаден лепрозариумът — карантинен лагер за лицата, страдащи от така наречената жълта проказа или очилата болест. Фактически тази болест, господин Банев много добре знае това, се появила в нашата страна още от незапомнени времена, при това, както показват някои специални изследвания, кой знае защо, тя особено често поражда именно жителите на нашия окръг. Обаче само благодарение на усилията на господин Президента на тази болест беше обърнато най-сериозно внимание и едва когато той даде лични указания, нещастниците, лишени от медицинско обслужване, разпръснати преди това по цялата страна и често подлагани на несправедливо преследване от страна на изостаналите слоеве на населението, а от страна на окупаторите — дори на пряко унищожение, та тези нещастници най-после бяха събрани на едно място и им бе дадена възможност да живеят сносно, така както подобава на хора в тяхното положение. Всичко това не предизвиква никакви възражения и споменатите мерки само могат да бъдат приветствувани, обаче както става понякога в нашата страна, най-добрите и благородни начинания се обърнаха срещу нас. Сега няма да търсим виновните. Няма да се занимаваме и с разследване на дейността на господин Голем, дейност може би самоотвержена, ала както сега става ясно, криеща най-неприятни последици. Никак не му е времето сега да се занимаваме и с критикарство, макар че позицията на някои доста високи инстанции, които упорито игнорират нашите протести, лично на нас ни изглежда необяснима. Ще минем направо на фактите.

Кметът изпи своята чаша мента, с апетит си хапна есетрата и гласът му стана още по-мек, като кадифе — напълно невъзможно беше да си представиш, че поставя капани за хора. Той многословно изрази желание да не спира вниманието на господин Банев върху слуховете, които направо са наводнили града, а тези слухове, той е длъжен

открито да признае, са пряко следствие от недостатъчно точното и единодушно изпълнение на указанията на господин Президента на всички равнища на неговата администрация: имаше предвид извънредно широко разпространеното мнение, че така наречените мокрици са изиграли гибелна роля за рязкото изменение на климата, че те са отговорни за увеличаването на броя на помятанята и на процента на бездетните бракове, за митичното изселване на някои домашни животни от града и за появата на особена разновидност на къщната дървеница — крилатата дървеница...

— Господин кмете — рече Виктор и тежко въздъхна. — Трябва да ви призная, че ми е извънредно трудно да следя вашите пространни я сложно обосновани мисли. Дайте да си говорим по-простичко, като добри чада на една нация. Дайте да не си приказваме за това, за което няма да разговаряме, ами да си приказваме за това, за което ще разговаряме.

Кметът го стрелна с очи, огледа го бързо от горе до долу, направи си някаква сметка, съпостави някои неща, дявол знае какво съобразяваше, но сигурно взе предвид всички факти — и че Виктор пиянствуваше с Росшепер, и че изобщо вдигаше много шум, когато пиеше, и то пред очите на всички, и че Ирма беше вундеркинд, и че имаше на този свят една Диана, и вероятно още много такива неща — защото лустрото на господин кмета видимо започна да потъмнява и той викна да му донесат един коняк. После се засмя високо, огледа вече опустялата зала, тропна лекичко с юмрук по масата и рече:

— Добре, какво има толкова да го усукваме наистина. В града вече стана невъзможно да се живее и затова трябва да благодарим на вашия Голем — между другото, знаете ли, че Голем е прикрит комунист?... Да, да, уверявам ви, има сведения... на косъм виси вашият Голем. Тъй че, казвам ви: развъртават децата пред очите ни. Училището се е просмукало от тази зараза и хлапетата вече съвсем се поквариха... избирателите са недоволни, някои взеха да напускат града, цари стихийно негодувание, току-виж, започнали и саморазправи, окръжната администрация стои със скръстени ръце — ето такава е положението при нас. — Той изпи коняка на един дъх. — Трябва да ви кажа: така ненавиждам тази измет, че бих ги разкъсал със зъби, ама ми се повдига от тях. Няма да повярвате, господин Банев, стигнал съм дотам, че им слагам капани... Е, добре, развъртаха децата.

Те, децата, са си деца, колкото и да ги развращаваш, все им е малко. Но влезте ми в положението. Тия дъждове, каквото и да разправят, и те са тяхна работа, не зная как го правят, но си е така. Построихме санаториум — лековита вода, чудесен климат — да гребеш парите с лопата. От столицата идваха тук и как свърши всичко? Дъждове, мъгли, клиентите хванаха хрема, а по-нататък взе да става все по-лошо, идва тук един известен физик... забравих как му беше името, е, да, вие сигурно го знаете... поживя две седмици и хоп, готово: хвана очилатата болест и го прибраха в лепрозариума. Не ще и дума, хубава реклама за санаториума! След това имаше още един случай, после — още един и край — клиентите секнаха. Ей го на, ресторантът опустя, хотелът пропада, санаториумът едва-едва крета, слава богу, че намерихме един глупак-треньор, който доведе тук своите „Братя по разум“ — щял да ги тренира, докато станат отбор от голяма класа, който с успех ще играе в страните с дъждовен климат... Е, и господин Росшепер, разбира се, помага до известна степен... Вече разбирате ли в какво положение съм? Опитах се да поговоря с този Голем, ама все едно че говорих с глух — нали е прикрит комунист — вари го, печи го, все си е червен. Писах горе — никакъв резултат. Писах по нагоре — същата работа. Още по-нагоре ми отговориха, че вземат под внимание моето оплакване и го препращат за разглеждане в по-долните инстанции... Ненавиждам ги, но преодолях отвращението си и лично отидох в лепрозариума. Пуснаха ме. Молих, доказвах... Ей че гадни типове! Мигат на парцали със скапаните си очи, сякаш имат пред себе си някакво врабче, а тебе изобщо те няма. — Той се наведе и прошепна на Виктор: — Страхувам се, че ще започнат размирици и ще се пролее кръв. Влизате ли ми в положението?

— Да — каза Виктор. — Но аз какво общо имам с тази работа?

Кметът се отпусна назад в креслото, извади цигара от алуминиева табакера и запуши.

— Нещата са стигнали дотам — каза той, — че не ми остава нищо друго, освен да пусна в ход всички средства. Нужна е гласност. Общинската управа е направила петиция до Департамента на здравеопазването, господин Росшепер ще я подпише, вие, надявам се — също, но това не е бог знае какво. Гласност е нужна! Трябва ни хубава статия в столичен вестник, подписана от известно име. Под такава статия би трябвало да стои вашето име, господин Банев.

Злободневен материал, подходящ тъкмо за такъв изкусен майстор като вас. Много ви моля. И лично от свое име, и от името на общинската управа, и от името на нещастните родители... Трябва да направим така, че да махнат лепрозариума от главата ни. Да върви по дяволите; където искат, там да го преместят, важното е тази зараза да изчезне от града, кракът на нито един мокреца повече да не стъпи тук. Ето това исках да ви кажа.

— Да, да, разбирам — бавно рече Виктор. — Много добре ви разбирам.

Макар че си гадина, мислеше си, макар че си окопен развратник, мога да те разбера. Защо ли мокриците са станали такива? Бяха тихи, сгърбени, промъкваха се крадешком, никой не говореше такива работи за тях, а разправяха, че вонели, че били заразни, че правели много хубави играчки и изобщо разни неща от дърво... Помня, майката на Фред казваше, че имали лоши очи, че от тях млякото вкисвало и че ще ни навлекат някоя война, мор и глад... А сега са ги затворили зад бодлива тел и какво ли правят там? Уф, май много неща правят. И времето променят, както си искат, и децата подмамват (защо ли?), и котките са извели от града (чудна работа?), и дървениците по къщите са накарали да летят...

— Сигурно си мислите, че стоим със скръстени ръце, нали? — попита кметът. — Дума да не става. Но какво можем да направим? Подготвям процес срещу Голем. Господин санитарният инспектор Павор Суман се съгласи да бъде консултант. Ще наблегнем на факта, че въпросът за инфекциозността на тази болест все още далеч не е решен, а Голем като прикрит комунист злоупотребява. Това първо. После ще се опитаме да отговорим на терора с терор. Имам предвид градския Легион, нашата гордост, златни момчета сме подбрали там, орли... ама някак не върви тази работа. Нали нямаме указания от горе... Поставяме полицията в неудобно положение... и изобщо... Така че им пречим, доколкото можем, задържаме групите, които отиват при тях... разбира се, става дума за частни групи, снабдяването с храна и с разните му там чаршафи и така нататък не закачаме, но виж, всякакви книги прибираме, те понякога си изписват... Ето на, днес задържахме един камион и веднага ми олекна малко на душата. Ама това са дреболии, вършим тези неща от скука, колкото да се намираме на работа, а би трябвало веднъж завинаги...

— Да — каза Виктор. — Орли, значи. Златни момчета. Как беше онзи... Фламенда? Вашият племенник...

— Фламин Ювента — уточни кметът. — Точно така. Той ми е заместник в Легиона. Орел! Познавате ли го вече?

— Малко — отвърна Виктор. — А защо задържате книгите?

— Ами как защо... То това, разбира се, е глупост, ама нали сме хора, все пак човек понякога може да излезе от кожата си. Пък и знаете ли... — Кметът смутено се заусмихва. — Дивотия е естествено, но се носят слухове, че те не могат без книги... както нормалните хора без ядене и там всичко останало.

Двамата замълчаха. Загубил всякакъв апетит, Виктор човъркаше с вилицата своя бифтек и си мислеше. Малко познавам мокриците и това, което знам, никак не ме кара да бъда благоразположен към тях. Може би работата е там, че в детството си много-много не ги обичах. Но виж, кмета и неговата банда познавам добре — каймакът на нацията, лакеи на Президента, черносотници... Не, щом вие сте против мокриците, значи в мокриците има нещо... От друга страна, спокойно мога да напиша такава статия, дори най-яръстната, защото и без това никой няма да рискува да я отпечата, а кметът ще бъде доволен и като не мога да му натрия носа, поне ще го пооскубя и бих могъл живот да си живея тук... Кой от сегашните писатели може да се похвали, че си живее живота? Бих могъл добре да се наредя тук, да ми дадат някоя синекурна длъжност, може, да речем, да стана общински инспектор по градските плажове и да си пиша колкото ми душата иска... за това как хубаво си живее добрият човек, пристрастен към любимата си работа... и как говори на тази тема пред вундеркиндите... Е, цялата работа е в това да можеш да преглъщаш и да си избърсваш лицето. Плюли са ти в мутрата, а ти преглъщаш и се избърсваш. Отначало изгаряш от срам, когато се бършеш, после изпитваш само недоумение, а, току-виж, след време си започнал да се бършеш с достойнство, може дори да изпитваш и удоволствие от тази манипулация...

— На нас, разбира се, никак не ни се ще да ви притесняваме — каза кметът. — Няма защо да бързате, знаем, че сте зает човек и така нататък. Ами, да речем, там някъде до една седмица, а? Ще ви предоставим всички материали, може дори и приблизителна схема да ви дадем, планче, по което би било желателно... а вие ще го пипнете с

опитната си ръка, та да блесне. И ако под статията се подпишат тримата най-видни наши съграждани — членът на парламента Росшепер Нант, прочутият писател Виктор Банев и носителят на Държавна награда Рем Квадрига...

Здравата притиска, ей, помисли си Виктор. Та ние, левите, не сме толкова настойчиви дори в заводите. Е, ще пуснем някоя и друга шега, ще поговорим със заобикалки — да не би пък да оскърбим човека, да не го насилваме повече, отколкото трябва, та, пази боже, да не вземе да ни заподозре в користолюбиви намерения... Най-видните ни съграждани! И виж го, абсолютно сигурен е подлецът, че ще напиша статията и ще я подпиша, че няма къде да се дяна, че ще се наложи изпадналият в немилост Банев послушно да си вдигне лапичките и да си напъне душичката, за да си отработи безгрижното пребиваване в милия роден град... Ето че и схемичката си успя да пробута... знаем я ние тая схемичка и каква точно трябва да бъде, та и сега да публикуват статията на Банев, макар да е опръскана с президентските слюнки. Да, да, господин Банев... коняче обичаш, нали, момичета обичаш, Мариновани миноги с лук обичаш, е, щом обичаш меда, ще търпиш и жилото...

— Ще обмисля вашето предположение — рече той усмихнат. — Това, което сте замислили, ми изглежда доста интересно, но за да се осъществи, човек трябва... трябва малко да насили съвестта си...

Той нагло и безсрамно намигна на кмета, а оня се изкикоти.

— Ама разбира се! „Съвестта на нацията, по-точно — огледалото“ и така нататък... То се знае, че помня... — Той отново се наведе към Виктор с вид на заговорник и изчурулика: — Заповядайте утре при мене. Само наши хора се събираме. При едно условие — без жени. А?

— Тук вече — каза Виктор, като стана — се налага ясно и категорично да отклоня вашата покана. Имам работа. — И отново намигна безсрамно. — В санаториума.

Разделиха се почти като приятели. Писателят Банев беше причислен към елита на града и за да преодолее силното вълнение от оказаната му чест, се наложи да изпие на един дъх чаша коняк, веднага щом гърбът на господин кмета се скри зад вратата. Естествено мога да се махна оттук, мислеше си. В чужбина няма да ме пуснат пък и не искам да заминавам, какво ще правя там, навсякъде е едно и също. При

това тук, в страната, човек може да намери сума места, където да се скрие и да си трае. Той си представи слънчев край, букови горички, опияняващ въздух, мълчаливи фермери, мирис на мляко и мед... и на оборски тор... комари и вонящи нужници по дворовете, и безкрайната скука... допотопните телевизори и местната интелигенция: чевръст поп-женкар и учител, наливащ се до козирката с контрабанден алкохол... Но общо взето, каквото и да си говорим, има къде да отиде човек. Ама те нали само това чакат — да замина, да се махна от очите им, да се скрия в миша дупка и при това сам, без някой да ме принуждава, защо да си създават главоболия да ме интернират — ще се вдигне шум, ще плъзнат приказки... но нали тъкмо това е лошото, че те ще бъдат доволни: замина, затвори си най-сетне устата, забравиха го, престана да дрънка.

Виктор плати сметката, качи се в стаята си, наметна се и излезе под дъжда. Внезапно много му се прииска отново да види Ирма, да си поговорят с нея за прогреса, да ѝ обясни защо пие толкова много (а всъщност защо пия толкова много?), може и Бол-Кунац да е там, а, виж, Лола по това време сигурно няма да си е в къщи... Улиците бяха мокри и мрачни, ябълките по дворовете бавно чезнеха от влагата. Виктор за пръв път забеляза, че вратите на някои къщи бяха заковани. Градчето все пак доста се беше променило — оградите се бяха килнали на една страна, под корнизите се беше появила бяла плесен, стените бяха избелели, а дъждът беше абсолютен господар на улиците. Дъждът просто се сипеше ей така, дъждът се разпиляваше от покривите на валма от водна мъгла, дъждът се завихряше от течението в мътни усукани стълбове, които се влачеха от стена към стена, дъждът глухо и тежко шуртеше от ръждясалите водосточни тръби, дъждът се лееше по настилката и бързи потоци се стичаха по хлътналия паваж. Сиво-черни облаци бавно пълзяха току над самите покриви. Човекът бе неканен гост по улиците и дъждът не го щадеше.

Виктор стигна до градския площад и видя хора. Те стояха на стълбите под навеса на полицейското управление — двама полицаи с униформени наметала и дребно мърляво момче с омаслен комбинезон. Стъпил с левите гуми на тротоара, пред навеса се извисяваше грамаден тронав автофургон с брезентово покривало. Единият от полицаите беше шефът на полицията: издал напред могъщата си челюст, той гледеше настрана, а момчето ръкомахаше отчаяно, като се

мъчеше да му докаже нещо с плачлив глас. Другият полицай също мълчеше и с кисела физиономия смучеше цигарата си. Виктор се приближи и на двайсетина крачки от навеса вече чуваше какво говори момчето.

— А аз какво съм виновен? Правилата за движение нарушил ли съм? Не съм ги нарушил. Документите ми в ред ли са? В ред са. Товарът законен ли е? Ето ви товарителницата. Какво си мислите, да не би за пръв път да пътувам насам, а?...

Шефът на полицията забеляза Виктор и лицето му се изкриви от злоба. Той се извърна и сякаш без да забелязва момчето, каза на полицая:

— Значи ще стоиш тук. Отваряй си очите да не стане нещо. И не влизай в кабината, че, току-виж, отмъкнали всичко. И не допускай никого близо до камиона. Разбра ли?

— Разбрах — каза полицаят. Беше много кисел.

Шефът на полицията слезе по стълбите, качи се в автомобила си и замина. Мърлявото шофьорче злобно се изплю и призова на помощ Виктор:

— Ей на, нека той да каже виновен ли съм или не? — Виктор се поспря и това въодушеви момчето. — Карам си нормално. Пренасям книги за специалната зона. Хиляди пъти съм вършил вече тази работа. А сега, значи, ме спират и ми заповядват да карам към полицията. А защо? Правилника нарушил ли съм? Не съм го нарушил. Документите ми в ред ли са? В ред са, ето товарителницата. Взеха ми книжката да не избягам. Че къде ще бягам?

— Стига си ревал — каза полицаят.

Момчето тутакси се обърна към него:

— Та кажете какво съм направил де? Превишил ли съм скоростта? Не съм я превишил. Сега ще ми удържат за престоя. Ей на, и книжката ми взеха...

— Шефовете ще се оправят — каза полицаят. — Ти пък какво толкова си се разтревожил? Я върви в крчмата и не се бъркай в тази работа.

— Ееех, всеки се пише началник! — викна момчето и надяна каскета на разчорлената си глава. — Няма оправия на този свят! Караш наляво — хайде в полицията, караш надясно — пак те задържат. —

Той понечи да слезе по стъпалата, но се спря и рече на полицаая: — Не може ли да си платя глобата или там, каквото трябва, а?

— Върви, върви — промърмори полицааят.

— Абе обещаха нещо отгоре да ми платят, ако свърша бързо работата! Цяла нощ съм карал като луд...

— Върви, ти казвам — повтори полицааят.

Момчето плю отново, запъти се към своя фургон, ритна два пъти главината на предния мост, а после изведнъж се прегърби, пхна ръце в джобовете си и запраши през площада.

Полицааят хвърли поглед към Виктор, после погледна фургона, огледа и небето, цигарата му беше угасналата изплю угарката и като отметна пътем качулката си, влезе в управлението.

Виктор постоя малко, после бавно заобиколи автофургона. Беше грамаден, здрав и мощен, навремето с такива камиони превозваха мотопехотата. Виктор се огледа. На няколко метра пред фургона с килнато на една страна предно колело прогизваше под дъжда полицейски мотоциклет „Харли Дейвидсън“, коли наоколо не се виждаха. Ако рекат да ме догонят, ще ме догонят, помисли си Виктор, ама друг път ще ме спрат. Досмеша го. А за какъв дявол? — помисли си. Като се напил за пореден път, известният писател Банев откраднал чужд камион просто за развлечение; за щастие минало без жертви... Разбираше, че всичко не е чак толкова просто, че няма да е първият, който дава възможност на властите да намерят удобен повод да тикнат непослушен човек в дранголника, но не му се щеше да размисля, искаше му се да се подчини на неочаквания порив. В краен случай ще напиша статията на онази гадина, помисли си мимоходом.

Виктор бързо отвори вратата на кабината и седна зад волана. Ключовете ги нямаше, така че се наложи да отскубне проводниците към стартера и да ги даде накъсо. Когато двигателят заработи, преди да тръшне вратата, погледна назад към стълбището на управлението. Одевешният полицаай стоеше там с все същата кисела физиономия и с провиснала цигара в устата. Явно беше, че вижда всичко, но нищо не разбира.

Виктор хлопна вратата, внимателно изведе фургона на паважа, превключи скоростите и се понесе към най-близката пресечка. Беше много приятно да кара бързо по пустите, по абсолютно пустите улици, да повдига с колелата кални водопади от дълбоките локви, да върти

тежкия волан, налегнал го с цялото си тяло — покрай завода за консерви, покрай парка, покрай стадиона, където „Братята по разум“ като някакви мокри механизми все така подритваха ли подритнаха своите топки, а след това по шосето, през дупките, изровени от пороя, подскачайки на седалката и дочувайки как отзад, в каросерията тежко потрепва лошо закрепеният товар. В огледалото за обратно виждане не се мяркаха никакви преследвачи, пък и едва ли можеше да ги забележи толкова скоро в проливния дъжд. Виктор се чувствуваше много млад, много нужен на някого и дори опиянен. От тавана на кабината му намигаха красавици, изрязани от списания, в „жабката“ намери пакет цигари и се почувствува толкова добре, че едва не подмина кръстовището, но навреме натисна спирачката и свърна по посока на указателя „Лепрозариум — 6 км“. Тогава изпита усещането, че е откривател на този път, защото никога не беше карал и не беше крачил по него. А пътят се оказа добър, не беше като общинското шосе — отначало тръгна по много равен, грижливо поддържан асфалт, а после дори по бетонна настилка и когато видя бетона, веднага си спомни — за бодливата тел и за войниците, а след още пет минути ги видя с очите си.

Оградата от един ред бодлива тел се беше проточила от двете страни на бетонната настилка и се губеше в дъжда. Пътят беше преграден от висок портал с караулна будка, вратата на будката беше отворена и на прага ѝ стоеше войник с каска, ботуши и непромокаема пелерина, изпод която се подаваше цевта на автомат. Още един войник без каска гледаше към него от прозорчето. „По лагери нивга не съм бил — затананика Виктор, — ама не казвайте: «Слава богу...»“ Отне газта и спря до самия портал. Войникът излезе от будката и се приближи — беше едно такова младичко, луничаво войниче, най-много на осемнайсет години.

— Здравейте — каза то. — Защо закъсняхте толкова?

— Ами на, така стана. Нямахте как... — отвърна Виктор, чудейки се на либерализма, който цари тук.

Войничето го огледа и изведнъж се стегна.

— Вашите документи? — сухо нареди то.

— Какви ти документи — весело рече Виктор — Та нали ви казвам, така стана... Нямахте как...

Войникът сви устни.

— Какво докарахте? — попита той.

— Книги — отвърна Виктор.

— А пропуск имате ли?

— Естествено нямам.

— Аха — каза войникът и лицето му най-сетне светна. —
Защото гледам аз... Тогава почакайте. В такъв случай ще се наложи да
почакате.

— Имайте предвид — предупреди го Виктор, като вдигна пръст,
— че може да ме преследват.

— Нищо, аз ей сега — каза войникът и придържайки автомата на
гърдите си, затропа с ботушите към караулното.

Виктор се измъкна от кабината, изправи се на стъпенката и
погледна назад. Нищо не се виждаше зад пелената на дъжда. Тогава
седна отново зад волана и запали цигара. Всичко му беше много
забавно. Отпред, зад бодливата тел и зад портала, дъждът също се
изливаше нехайно, там се мерзелееха тъмните силуети на някакви
постройки — може би жилищни сгради или кули, но оттук не беше
възможно човек да различи нещо със сигурност. Нима няма да ме
поканят да поразгледам? — помисли си Виктор. Много мръсен номер
ще ми изиграят, ако не ме поканят. Наистина мога да ги накарам да
потърсят Голем, сега той трябва да е тук някъде... Така и ще направя.
Да не би пък да не го заслужавам след такова геройство...

Войничето отново излезе от караулното, а след него оттам
изскочи и един стар познат — пъпчивото хлапе-нихилист — само по
гащета, но сега беше много весело, и помен нямаше от вселенската му
тъга. То изпревари войника, скочи на стъпенката, погледна в кабината,
позна Виктор, ахна и се засмя.

— Здравейте, господин Банев. Нима сте вие? Чудесно... Книги
докарахте, нали? А ние чакаме ли, чакаме...

— Как е, всичко наред ли е? — попита приближилото се
войниче.

— Да, това е нашият фургон.

— Тогава го вкарвайте — посъветва го войничето. — А вие,
господине, ще се наложи да излезете и да почакате.

— Бих искал да се видя с доктор Голем — каза Виктор.

— Мога да го извикам тук — предложи войничето.

— Хм — рече Виктор и многозначително погледна момчето. А то виновно разпери ръце.

— Нямате пропуск — обясни му. — А без пропуск те никого не пускат. Ако зависеше само от нас, на драго сърце бих ви пушал...

Нищо друго не оставаше освен да излезе на дъжда. Виктор скочи на пътя, вдигна си качулката и загледа как вратите се разтвориха, автофургонът се разтресе и с придърпване запълзя зад оградата. После вратите се затвориха. Виктор дочуваше още известно време воя на двигателя и скърцането на спирачките, после вече не долавяше нищо освен глухия ромон и плющенето на дъжда. И таз добра, помисли си. Ами аз какво ще правя? Обзе го разочарование. Едва сега му стана ясно, че не беше извършил тези подвизи безкористно, че всъщност се беше надявал да види редица неща и да разбере колкото се може повече... да проникне, така да се каже, в епицентъра на събитията. Ами майната ви тогава; помисли си той и погледна към чезнещия в дъжда край на бетонната настилка. Шест километра до кръстовището и после поне още двайсет оттам до града. Е, разбира се, от кръстовището може да хване пътя за санаториума — дотам са два километра. Ама че неблагодарни свине... Ще трябва да се мъкна под дъжда... Тогава забеляза, че дъждът беше понамалял. Е, поне за това благодарим, помисли си.

— Та да извикам ли сега господин Голем? — попита войникът.

— Голем ли? — Виктор се оживи. Никак не би било лошо да накара стария пръч да се поразтъпче насам-натам в дъжда, пък и той имаше кола. И пълна манерка. — Че защо не, я го повикайте.

— Това вече може — каза войничето. — Ще го повикаме. Ама той надали ще излезе, непременно ще рече, че е зает.

— Нищо, нищо — спокойно отвърна Виктор. — Вие му кажете, че Банев го търси.

— Банев. Така ли? Добре, ще му кажа. Ама все едно, той пак няма да излезе. Ей сега ще звънна, лесна работа. Банев значи...

И войничето се отдалечи. Симпатично беше това войниче, едно такова приветливо, а под каската — обсипано с лунички.

Виктор запали цигара и в този момент се дочу трясъкът на мотоциклетен двигател. С бясна скорост от мъгливата пелена изскочи полицейски „Харли“ с кош, устреми се към портала и спря току до вратите. Караше го същият онзи полицаи с киселата физиономия, а в

коша седеше още един, увит чак до очите в брезент. Сега ще стане една, помисли си Виктор и се сгуши още по-дълбоко в качулката. Но и това не помогна. Полицаят с киселата физиономия слезе от мотоциклета, приближи до Виктор и изрева:

— Къде е камионът?

— Какъв камион? — изуми се Виктор, за да печели време.

— Я не се правете на луд! — закрещя полицаият. — Нали ви видях! Съдът не ви мърда, да знаете! За отвлечане на арестуван автомобил!

— Не ми крещете — твърдо, с подчертано достойнство рече Виктор. — Що за простащина? Ще се оплача от държанието ви.

Като размотаваше пътем брезентовото си покривало, вторият полицаи се приближи и попита:

— Този ли е?

— Тоз е ами! — каза полицаият с киселата физиономия и измъкна от джоба си белезници.

— Ей-ей-ей — рече Виктор и направи крачка назад. — Що за произвол е това! Как си позволявате!

— Ако се съпротивлявате, само ще си утежните положението — посъветва го вторият полицаи.

— Че какво съм направил? — нагло заяви Виктор и пхна ръцете си в джобовете. — Бъркате ме с някого, момчета.

— Отвлекли сте камиона — каза вторият полицаи.

— Какъв камион? — извика Виктор. — Какво общо има тук някакъв си камион? Аз съм дошъл тук на гости на господин Голем, главния лекар. Попитайте охраната. Какво общо има тук някакъв си камион?

— Да не би пък да не е този, а? — усъмни се вторият полицаи.

— Абе как да не е този! — възрази полицаият с киселата физиономия. С приготвени белезници той налетя на Виктор. — Я си давай ръцете! — делово заповяда той.

В това време хлопна вратата на караулното и висок пронизителен глас извика:

— Прекратете струпването!

Виктор и полицаите трепнаха. На прага на караулното стоеше луничавото войниче, изкарало автомата си извън пелерината.

— Отдръпнете се от портала! — пронизително извика то.

— Я ти там, по-тихо — каза полицаят с киселата физиономия. — Не виждаш ли, че сме полиция.

— Струпването на повече от един външен човек пред портала на специалната зона е забранено! След третото предупреждение ще стрелям! Отдръпнете се от портала!

— Хайде-хайде, отдръпнете се — загрижено рече Виктор и лекичко взе да побутва двамата полицаи.

Онзи с киселата физиономия го погледна слисан, отстрани ръката му и пристъпи към войника.

— Слушай, момче, ти да не си се побъркал? — попита той. — Та този тип отмъкна един камион...

— Никакви камиони! — проточено и пронизително изкрещя симпатичното и приветливо войниче. — По-о-оследно предупреждение! Двамата да се отдръпнат на сто метра от портала!

— Вих какво, Рох — предложи вторият полицаи. — Дай да се отдръпнем, остави ги, майната им. Той е в ръцете ни, къде ще се дене.

Почервенял от възмущение, полицаят с киселата физиономия щеше отново да си отвори устата, но в този момент на вратата, на караулното се появи дебел сержант с наченат сандвич в едната ръка и чаша в другата.

— Редник Джура — каза той, дъвчейки. — Защо не откривате огън?

Луничавото лице под каската се изкриви в свирепа гримаса. Полицаите се втурнаха към мотоциклета, яхнаха го, свърнаха покрай Виктор, който беше заел позата на регулировчик, и бързо се отдалечиха. Почервенелият полицаи му изкрещя нещо, но то заглъхна в грохота на двигателя. Щом се отдалечиха на петдесетина крачки, спряха.

— Много са близо — не одобри разстоянието сержантът. — Къде гледаш? Не виждаш ли, че са близо...

— По-далеч! — с пронизителен глас зарева войничето, като размахваше автоматата. Полицаите се отдалечиха и вече не се виждаха.

— Разни външни хора лошо свикнаха да се тълпят пред портала — промърмори сержантът на войничето, загледан във Виктор. — Е, вече всичко е наред, стой на поста и си отваряй очите.

Той се върна в караулното, а луничавото войниче, малко поохладняло, закрачи назад-напред край портала.

Като изчака няколко минути, Виктор предпазливо попита:
— Много се извинявам, какво стана с доктор Голем? Ще дойде ли?

— Няма го — промърмори войничето.

— Колко жалко — каза Виктор. — Тогава май ще трябва да тръгвам...

Той се загледа в мъглата и дъжда, където се криеха полицаите.

— Как така ще тръгвате? — разтревожи се войничето.

— А защо, не бива ли? — също обезпокоен, попита Виктор.

— Не че не бива — каза войничето. — Аз заради камиона. Вие ще заминете, а с камиона какво ще стане? Забранено е пред портала да остават камиони.

— А аз какво общо имам с тази работа? — попита Виктор, обзет от все по-големи опасения.

— Как така „какво общо имате“? Нали вие го докарахте, значи вие ще го... така де... Нали винаги така става, как иначе?

По дяволите, помисли си Виктор. Какво ще правя с него?... Някъде на около стотина метра се дочуваше боботенето на мотоциклетния двигател, работещ на място.

— Наистина ли сте го отмъкнали? — любопитно се поинтересува войничето.

— Ами да! Полицията задържа шофьора, а аз, глупакът, реших да помогна...

— Дааа — проточено рече войничето, изпълнено със съчувствие.
— Право ла ви кажа, не знам какво да ви посъветвам.

— Ами ако сега, да речем, си тръгна? — предпазливо попита Виктор. — Ще стреляте ли?

— Не знам — честно си призна войничето. — Май че не съм длъжен. Да попитам ли?

— Попитайте — отвърна Виктор, като си правеше сметка дали ще може да избяга толкова далеч, че войничето да не го вижда.

В този момент иззад портала се раздаде звуков сигнал. Вратите се отвориха и от зоната се измъкна злополучният камион. Той спря до Виктор, вратата се отвори и Виктор видя, че зад волана вече не седи момчето, както беше очаквал, а плешив сгърбен мокрец, загледан в него. Виктор не се помръдна и тогава мокрецьт свали от волана ръката си в черна ръкавица и приканващо потропа на седалката до него.

Благоволете да ми обърнете внимание и заповядайте, насмешливо си помисли Виктор. Войничето радостно рече:

— Ето, виждате ли как се оправиха нещата. Вече всичко е наред и можете да тръгвате. На добър час.

Виктор за миг си помисли, че щом мокрецьт има намерение сам да закара камиона до града или където и да било на друго място, с една дума, смята сам да се разправя с полицията, то най-добре би било тутакси да се сбогува и да духне направо през полето към санаториума, като заобиколи настанилия се в засада „Харли“.

— Там, напред, чака полицията — предупреди той мокрена.

— Нищо, сядайте — спокойно рече мокрецьт.

— Работата е там, че аз откраднах този камион. Беше арестуван.

— Знам — търпеливо каза мокрецьт. — Седнете.

Сгодният момент бе изтърван. Виктор вежливо и сърдечно се сбогува с войничето, качи се в кабината и тръшна вратата. Камионът потегли и след минута видяха полицейския „Харли“. Той стоеше напреки на пътя, а двамата полицаи, изправени до него, с жестове показваха, че камионът трябва да спре на банкета. Мокрецьт натисна спирачката, изключи двигателя и като се показа от кабината, рече:

— Махнете мотоциклета, препречили сте пътя.

— Я бързо към банкета! — изкомандува полицаят с киселата физиономия. — Й си дайте документите.

— Отивам в полицейското управление — каза мокрецьт. — Може би ще бъде по-добре да поговорим там?

Полицаят малко се обърка и промърмори нещо от рода на „абе знам ви аз вас“. Мокрецьт спокойно очакваше решението му.

— Добре — каза накрая полицаят. — Само че камиона ще карам аз, а този да седне в коша на мотоциклета.

— Както кажете — съгласи се мокрецьт. — Но ако може с мотоциклета да тръгна аз.

— Още по-добре — промърмори полицаят с киселата физиономия. — Излизайте.

Те си размениха местата. Зловещо стрелкайки с очи Виктор, полицаят се повъртя и заусуква на седалката да оправи наметалото си, а като го държеше под око, Виктор наблюдаваше как мокрецьт, още по-сгърбен и непохватен, приличащ в гръб на огромна кльощава маймуна,

отива към мотоциклета и се качва в коша. Дъждът отново рукна като из ведро и полицаят включи чистачките. Тържественото шествие потегли.

Много ми се ще да знам как ще свърши всичко това, с известна горчивина си помисли Виктор. Смътна надежда му вдъхваше само намерението на мокреца да се яви в полицията. Безочливи са станали тукашните мокрици, я ги виж вече колко са нахални... Е, ще ми лепнат някоя глоба, без това няма да мине. Може ли полицията да пропусне случай да оскубе човека... Уж дойдох в родния град да си клатя краката, ама ще трябва да си обирам крушите... Всичко е наред. Поне си начесах крастата... Той извади пакет цигари и предложи на полицая. Полицаят недоволно изгрухтя, но взе една цигара. Запалката му не работеше, така че се наложи втори път да изгрухти, когато Виктор му подаде своята. Изобщо човек можеше да влезе в положението на този позастаряващ чичко — сигурно вече беше навъртял четирийсет и пет, а още беше младши по чин, явно бе от бившите колаборационисти: не беше пъхал в дранголника тези, които трябва, и не беше близал нужните задници, пък и откъде можеше да разбира той от задници — дали точно този, или онзи е подходящият... Полицаят запуши и видът му вече не беше толкова кисел: неговата работа взе да се оправя. Ех, да имах сега една бутилка тука, помисли си Виктор. Щях да му дам да сръбне, щях да му разкажа два-три ирландски вица, щях да понаругая началството, което тика нагоре само приближените си, студентите щях да напсувам и, току-виж, се отпуснала душата на човека...

— Брей да му се не види, какъв дъжд се изля...

Полицаят изгрухтя без озлобление, почти миролюбиво.

— Ех, а по-рано какъв климат имаше тука — продължи Виктор. И тутакси му хрумна нова мисъл. — Хем обърнете внимание: там при тях, в лепрозариума, изобщо не вали, а щом човек наближи града, направо порой се излива.

— Така е, — каза полицаят. — Те там, в лепрозариума, добре са се уредили.

Общуването потръгна. Поговориха си за времето — какво беше някога и какво стана, дяволите да го вземат. Откриха, че имат общи познати в града. Размениха мисли за живота в столицата, за миниполите, за хомосексуализма — каква язва е, за вносното бренди и за контрабандните наркотици. Естествено отбелязаха, че вече няма

никакъв ред и дисциплина — не е като преди войната или, да речем, веднага след нея. Че да си полицай е кучешки занаят, макар във вестниците да пише, че полицаите са добрите и строги пазители на реда, незаменимо колелце в държавния механизъм. Годишите за пенсиониране ги увеличават, а пенсиите ги намаляват, ако те ранят на пост, ти подхвърлят няколко монети, пък и отгоре на всичко им взеха оръжието — как можеш да искаш тогава от човека да се трепе като грешен дявол... С една дума, създаде се такава обстановка, че ако имаше две-три глътки да сръбне, полицаят сигурно щеше да рече: „Е, добре, момче, върви си по живо, по здраво. Аз не съм те виждал и ти не си ме виждал.“ Обаче тези две-три глътки липсваха, а пък все още не беше назрял моментът да му връчи „лика на Бащата на нацията в червено“, така че когато автофургонът стигна до стълбището на полицейското управление, полицаят отново се начумери и сухо нареди на Виктор да го последва и да си направи труда да побърза.

Мокрецьт отказа да даде обяснения на дежурния и поиска незабавно да го отведат при началника на полицията. Дежурният му отвърна, че, вижте, лично вас началникът сигурно ще ви приеме, а колкото до ей този господин, той е обвинен в отвлечане на камион и затова няма защо да ходи при началника, а трябва да бъде разпитан и да се състави съответният протокол за деянието му. Не, твърдо и спокойно каза мокрецьт, това няма да го бъде, няма да се наложи господин Банев да отговаря на никакви въпроси и господин Банев няма да подписва никакви протоколи, за това има определени причини, които засягат единствено господин началника на полицията. Дежурният — нали всичко това не го засягаше — повдигна рамене и отиде да доложи. Докато той докладваше на началника, се появи шофьорчето с омасления комбинезон. То нямаше представа какво е станало и беше безкрайно оклюмало, така че веднага взе да вика: „Няма справедливост на този свят, не съм виновен“ и други страшни работи. Мокрецьт внимателно взе товарителницата, която то размахваше, настани се удобно на преградата и като оформи получаването на книгите, се подписа на съответното място. Шофьорът си глътна езика от изумление и в този момент мокрецьт и Виктор бяха поканени при началника.

Шефът на полицията ги посрещна много студено. Той гледаше мокреца с отвращение, а към Виктор изобщо не поглеждаше.

— Какво обичате? — попита той.

— Можем ли да поседнем? — осведоми се мокрецът.

— Да. Моля — принуди се да каже шефът на полицията след кратка пауза.

Всички седнаха.

— Господин началник — започна мокрецът. — Упълномощен съм да протестирам пред вас, че вече за втори път полицията незаконно задържа товар, предназначен за лепрозариума.

— Да, чух за тази работа — каза шефът на полицията. — Шофьорът е бил пиян и моите хора са били принудени да го задържат.

— Вие сте задържали не шофьора, а товара — възрази мокрецът. — Но това вече не е толкова съществено. Благодарение на любезността на господин Банев товарът все пак е бил доставен, макар и с малко закъснение, и би трябвало да сте признателен на тук присъстващия господин Банев, защото ако товарът беше закъснял по-дълго време по ваша вина, това би могло да стане причина да си имате твърде големи неприятности.

— Много интересно — каза шефът на полицията. — Не разбирам и нямам никакво желание да разбера за какво става дума, защото като длъжностно лице няма да търпя никакви заплахи. А що се отнася до господин Банев, искам да ви припомня, че има наказателно законодателство, където са предвидени и случаи като неговия...

Той явно демонстративно отказваше да погледне към Банев.

— Виждам, че наистина не разбирате в какво положение се намирате — каза мокрецът. — Но аз съм изпълномощен да доведа до вашето знание, че ако още веднъж задържите наши товари, ще си имате работа с генерал Пферд.

Настъпи мълчание. Виктор не знаеше кой е този генерал Пферд, но затова пък на шефа на полицията името явно беше известно.

— Според мен това е заплаха — неуверено каза той.

— Да — съгласи се мокрецът. — При това много по-реална, отколкото си мислите.

Шефът на полицията рязко се изправи. Виктор и мокрецът — също.

— Ще взема под внимание всичко, което чух днес — заяви началникът на полицията. — Наистина тонът ви, господине, можеше да бъде изпълнен с малко повече уважение към длъжността ми, но

обещавам на лицата, които са ви упълномощили, че ще разбера как стоят нещата и веднага щом открия виновните, ще ги накажа. Това в пълна степен се отнася и до господин Банев.

— Господин Банев — каза мокрецьт, — ако имате неприятности с полицията по повод този инцидент, незабавно уведомете господин Голем... Довиждане — каза той на шефа на полицията.

— Всичко хубаво — отвърна шефът.

ОСМА ГЛАВА

В осем часа вечерта Виктор влезе в ресторанта и тръгна направо към своята маса, около която вече се беше събрала обичайната компания, но го извика Теди.

— Здравсти, Теди — рече Виктор и се облегна на бара. — Как върви работата? — В този миг той се сети. — А! Сметката... Много бели ли направих снощи?

— Сметката е дребна работа — промърмори Теди. — Пък и поразииите не бяха много — счупи огледалото и разби мивката. Ама историята с шефа на полицията помниш ли?

— Това пък какво е? — учуди се Виктор.

— Така си и знаех, че нищо няма да помниш — каза Теди. — Очите ти, брат, бяха като на варено прасенце. Изобщо не знаеше какво правиш... Та ти, значи — Теди сложи пръст върху гърдите на Виктор, — го заключи горкия в една от кабините на клозета, подпря вратата с дръжката на метлата и не го пускаше да излезе. А пък ние не знаехме кой е вътре, той тъкмо беше дошъл, мислехме, че е Квадрига. Е, викаме си, няма страшно, нека поседи вътре... А после ти го измъкна оттам и взе да крещиш: „Ах, горкичкият, целия се е оплескал!“ И му набута главата в умивалника. Туй, дето строши мивката, нищо не е, ама тебе, брат, едвам успяхме да те издърпаме настрана.

— Сериозно? — учуди се Виктор. — Бре да му се не види! Пък аз се чудя защо днеска цял ден той ме гледа на кръв.

Теди съчувствено кимна няколко пъти.

— Ама че в неудобно положение съм поставил човека, дявол да го вземе — рече Виктор. — Трябвало е да му се извиня... Ама как е допуснал да направя такова нещо? Та той е як мъж...

— Страх ме е да не скалпят някое обвинение срещу тебе — каза Теди. — Тая сутрин един от техните взе да души наоколо — записваше показанията на свидетелите... Шейсет и трети член не ти мърда — побой на длъжностно лице при утежняващи вината обстоятелства. А може и по-лошо да те насадят — да ти припишат терористичен акт.

Разбираш ли на какво намирисва тази работа? На твоето място щях... — Теди поклати глава.

— Какво щеше? — попита Виктор.

— Казват, че днеска кметът е идвал при тебе — рече Теди.

— Да.

— Е и какво искаше от тебе?

— А, дребна работа.

— Аха! — каза Теди и се оживи. — Ами тогава наистина и туй, снощното, е дребна работа. Напиши му оная статия, дето я иска, и всичко ще бъде наред. Ако кметът остане доволен, шефът на полицията няма да посмее да гъкне дори, тогава можеш всеки ден да го заключваш, ако щеш в клозетната чиния. Кметът го държи в ей това... — Теди показа грамадния си кокалест юмрук. — Така че всичко е наред. Дай по този повод да ти наля едно за сметка на заведението. От чистото ли искаш?

— Може и от чистото — рече Виктор замислено.

Той взе да вижда посещенията на кмета в съвсем нова светлина. Здравата са ме сгащили, помисли си. Дааа... Или се измитай отгук, или прави това, което ти заповядват, иначе ще ти стъпим на врата. Пък и да си оберат крушите, няма да е толкова лесно. Ще поровят малко и ще открият терористичен акт. Ех, брат, виж се какъв алкохолик си, срам ме е да те гледам. И са ми пробутали не някой друг, ами шефа на полицията. Право да си кажем, работата е много хитро измислена и изпитана. Не помнеше нищо, освен теракотения под, залян с вода, но много добре си представяше цялата сцена. Да, скъпи мои приятелю Виктор Банев, прасенце мое варено, кухненски опозиционер и даже не кухненски, ами клозетен, любимец на Президента... да, явно и на тебе ти дойде времето, така да се каже, да се продадеш... Роц-Тусов, видял и патил човек, в такива случаи казва: „Трябва да умееш да се продаваш лесно и скъпо — колкото по-честен творец си, толкова по-скъпо трябва да излизаш от управниците, така че и когато се продаваш, да нанасяш вреда на противника и трябва да се стараеш вредата да бъде колкото се може по-голяма...“ Виктор изпи чистото за освежаване, но не изпита никакво удоволствие.

— Добре, Теди — рече той. — Благодаря ти, давай сметката. Много ли е набъбнала?

— Твоят джоб ще издържи — ухили се Теди и извади от касата един лист. — Дължиш: за едно огледало, тоалетно — седемдесет и седем, за умивалник, порцеланов, голям — шейсет и четири, общо — и сам можеш да го сметнеш — сто четирийсет и една. А лампиона го писах за сметка на предишното сбиване... Само едно не мога да разбера — продължи той, като следеше как Виктор отброява парите. — С какво строши това огледало, два пръста беше дебело. С глава ли си го блъскал, кой те знае?

— С чия? — мрачно попита Виктор.

— Добре де, не го вземай толкова навътре — успокой го Теди, докато прибираше парите. — Ще напишеш оная статийка и ще се реабилитираш, пък и хонорарче ще вземеш и ето че и парите ще си върнеш... Да ти наля ли още едно?

— Недей, после... Ще намина пак, след като вечерям — каза Виктор и се отправи към своето място.

В ресторанта всичко си беше както обикновено — полумракът, миризмите и подрънкването на кухненските съдове; очилатият млад мъж с дипломатическото куфарче, неговият вечен придружител и бутилката минерална вода; сгърбеният доктор Р. Квадрига, изправеният и стегнат въпреки хремата Павор, разплулият се в креслото Голем с подпухналия нос на пропилен пророк. Сервитьорът.

— Минога — каза Виктор. — Бутилка бира. И някакво ядене с месо.

— Навлякохте си беля на главата, нали — назидателно рече Павор. — Колко пъти ви казвах да спрете с това пиянство.

— Кога сте ми казвали такова нещо? Не помня.

— Каква беля си навлече? — попита доктор Р. Квадрига. — Да не си убил някого най-сетне?

— И ти ли нищо не помниш? — попита го Виктор.

— За снощи ли става дума?

— Да, за снощи става дума... — рече Виктор и се обърна към Голем. — Напил съм се като пън и съм заврял господин шефа на полицията в клозета...

— Ааа! — каза Р. Квадрига. — Това са измислици. Така казах и на следователя. Тази сутрин при мен идва един следовател. Представете си само, стомахът ми изгаря от киселини, главата ми ще

се пръсне, седя и гледам през прозореца, и тогава се появява този дръвник и започва да скалъпва обвинение...

— Как го казахте? — попита Голем. — Да скалъпва ли?

— Ами да, да скалъпва — каза Р. Квадрига и взе да моделира с ръце въображаемата глина. — Само че не буют, а обвинение... А аз направо му казах: Това са чисти измислици, снощи цяла вечер си седях в ресторанта, всичко беше мирно и тихо както винаги, никакви скандали нямаше, с една дума, да си умреш от скука... Ще ти се размине — ободряващо рече той на Виктор. — Голяма работа... А защо го направи? Мразиш ли го?

— Хайде да говорим за нещо друго — предложи Виктор.

— Защо пък за нещо друго? — обиден попита Р. Квадрига. — Тия двамата през цялото време се препират кой кого не пуска в лепрозариума. Веднъж на сто години ще се случи нещо интересно и веднага — да си говорим за друго.

Виктор отхапа половината минога, сдъвка я мълчаливо, пийна малко бира и попита:

— Кой е този генерал Пферд?

— Някой кон — каза Р. Квадрига. — Жребец. Дер Пферд. Или дас Пферд.

— И все пак — настоя Виктор — чувал ли е някой за такъв генерал?

— Когато бях в казармата — каза доктор Р. Квадрига, — нашата дивизия я командуваше негово превъзходителство генералът от инфантерията Аршман.

— И какво от това?

— Арш на немски значи „гъз“ — съобщи мълчалият досега Голем. — Докторът се шегува.

— А вие къде чухте да се говори за генерал Пферд? — попита Павор.

— В кабинета на шефа на полицията — отвърна Виктор.

— И какво друго казаха?

— Ами нищо. Това беше. Значи никой не го е чувал? Добре. Питах просто ей така.

— А фелдфебелът се казваше Батъкс — заяви Р. Квадрига. — Фелдфебел Батъкс^[1].

— И английски ли знаете? — попита Голем.

— Да, дотолкова знам — отвърна Р. Квадрига.

— Хайде да пийнем — предложи Виктор. — Сервитър, бутилка коняк.

— Защо пък цяла бутилка? — попита Павор.

— За да стигне за всички.

— Пак ще вдигнете някой скандал.

— Я престанете, Павор — каза Виктор. — И вие се извдихте един абсистент^[2].

— Не съм абсистент — възрази Павор. — И аз обичам да си пийвам, и никога не пропускам да си пийна, както се полага на всеки истински мъж. Но не разбирам защо трябва да се напивам. И изобщо, според мен, няма никакъв смисъл човек да се напива всяка вечер.

— Този пак е тука — отчаяно рече Р. Квадрига. — И кога свари да пристигне?...

— Няма да се напиваме — каза Виктор, като наля коняк на всички. — Просто ще пийнем. Както прави в този момент половината нация. Другата половина се напива, е, нека бог да я пази, а ние просто ще си пийнем.

— Там е цялата работа, я — каза Павор. — Когато в страната всички без изключение пиянствуват, и не само в страната, а в целия свят, всеки почтен човек трябва да се стреми да бъде благоразумен.

— Вие искрено ли ни смятате за почтени хора? — попита Голем.

— Поне ви мисля за културни.

— Според мен — добави Виктор, — културните хора имат много по-големи основания да се напиват, отколкото некултурните.

— Може и така да е — съгласи се Павор. — Обаче културният човек е длъжен да се държи както подобава. Културата му го задължава... Ето на, ние седим тук почти всяка вечер, бърбим, пием, играем на зарове. А казал ли е някой от нас през това време нещо, дори да не е толкова умно, но поне да е сериозно? Кикотим се, подиграваме се... само хахо-хихи и подигравки може да чуе човек.

— А защо да говорим сериозно? — попита Голем.

— Затова, защото всичко се сгромолясва в пропастта, а ние само се хилим и се подиграваме. Пируваме по време на чума. Мисля, че е срамота, господа.

— Е добре, Павор — примири се Виктор. — Кажете нещо сериозно. Нека да не е умно, но поне да е сериозно.

— Не искам никакви сериозни разговори — заяви Р. Квадрига. — Пиявици. Буци. Пфу!

— Ш-шт! — нареди му Виктор. — Трай си там... Наистина, Голем, хайде да говорим за нещо, което е поне по-сериозно. Започвайте, Павор, разкажете ни за пропастта.

— Пак се присмивате, а? — печално рече Павор.

— Не — каза Виктор. — Честна дума, не. Може да съм ироничен, но е, защото цял живот все слушам за разни пропасти. Всички твърдят, че човечеството се сгромолясва в пропастта, но никой нищо не може да докаже. И на практика винаги се оказва, че целият този философски песимизъм е последица от семейни неприятности или просто на човека не му стигали парите...

— Не — каза Павор. — Не е така... Човечеството се сгромолясва в пропастта, защото банкрутира.

— Не му стигат парите — промърмори Голем.

Павор не му обърна внимание. Думите му се отнасяха единствено до Виктор, говореше с наведена глава, гледаше изпод вежди.

— Човечеството банкрутира биологично — раждаемостта спада, навсякъде се ширят рак, малоумие и неврози, хората станаха наркомани. Поглъщат стотици тонове алкохол, никотин или просто чисти наркотици, започнаха с хашиш и кокаин и свършиха с ЛСД. Ние просто се израждаме. Унищожаваме естествената природа, а изкуствената унищожава нас. По-нататък... ние банкрутирахме идеологически — прехвърлихме една след друга всички философски системи и всички до една ги дискредитирахме, опитахме всички възможни системи на морал, но си останахме същите аморални скотове, като диваците от пещерите. Най-страшното е, че цялата тази сива човешка маса в наши дни си остава същата паплач, каквато е била винаги. Тя постоянно иска, жадува да има богове, вождове и ред, и когато получи своите богове, вождове и ред, остава недоволна, защото всъщност изобщо не е имала нужда нито от богове, нито от ред, а винаги се е нуждала от хаос, от анархия, от хляб и зрелища. Сега тя е скована от желязната необходимост всяка седмица да получава своя плик със заплатата, но тази необходимост я отвращава, всяка вечер тя иска да избяга от нея и търси спасение в алкохола и наркотиците... Но по дяволите тази купчина гниещи говна, тя смърди и вони от десет

хиляди години и не е годна за нищо друго, освен да смърди и да воня. Страшното е друго. Страшното е, че разложението обзема хора като мен и вас, хората с главна буква, личностите. Ние виждаме това разложение и си въобразяваме, че то не ни засяга, ала то така или иначе насажда в съзнанието ни отровата на безнадеждността, отслабва волята ни и ни поглъща... А отгоре на всичко над главите ни виси и това проклятие — демократичното възпитание: егалите, братерните^[3], всички хора са братя, всички са от едно тесто... Постоянно се отъждествяваме с простолюдието и се самобичуваме, ако случайно открием, че сме по-умни от него, че имаме други нужди и интереси, други цели в живота. Време е да разберем това и да си направим нужните изводи — време е да се спасяваме.

— Време е да пийнем — предложи Виктор.

Вече съжаляваше, че се съгласи да разговаря сериозно със санитарния инспектор. Неприятно беше човек да гледа Павор. Твърде много се бе разпалил, дори очите му станаха кривогледа. Изглежда, доста се вживяваше в ролята си, а иначе като всички горещи привърженици на теорията за сгромолясването в пропастта беше адски банален. На Виктор му се щеше така и да му рече: „Престанете да се излагате, Павор, я по-добре се извърнете и иронично се усмихнете.“

— Това ли е всичко, с което ще ми отвърнете? — осведоми се Павор.

— Бих могъл да ви дам и друг съвет. Гледайте с повече ирония на нещата, Павор. Не се горещете толкова. И без това нищо не можете да направите. Пък и дори да можехте, нямаше да знаете какво да правите.

Павор иронично се усмихна.

— Знам аз, знам — каза той.

— И какво е то?

— Има само едно средство да се сложи край на разложението...

— Да, да, известно ни е — лекомислено рече Виктор. — Искате да премените всички глупаци в златоткани униформи и да ги пуснете да маршируват. Цяла Европа ще бъде в краката ни. И това го имаше.

— Не — каза Павор. — Това е само временно решение. Радикалното решение е едно: да унищожим простолюдието.

— Днес сте в прекрасно настроение — каза Виктор.

— Трябва да унищожим деветдесет процента от населението — продължаваше Павор. — Може би дори деветдесет и пет процента. Простолюдието изпълни своето предназначение — то породя в недра си цвета на човечеството, който създаде цивилизацията. Сега то е мъртво като гнила картофена грудка, дала живот на нов картофен кълн. А когато покойникът започне да гние, той трябва да се зарови.

— Боже мой — рече Виктор, — и всичко това е защото имате хрема и не ви пускат в лепрозариума? Или може би имате и семейни неприятности?

— Не се правете на глупак — каза Павор. — Защо не искате да се замислите за неща, които много добре са ви известни? Защо се извращават и най-светлите идеи? Ами заради тъпотията на сивата тълпа. Защо има войни, хаос и безобразия? Пак заради тъпотията на сивата тълпа, която си избира такива правителства, каквито заслужава. Защо Златният век е толкова безнадеждно далеч от нас, както и во време оно? Заради умствения застои и невежеството на сивата тълпа. По принцип онзи, как му беше името... е бил прав, подсъзнателно е бил прав, той е усещал, че на Земята има твърде много излишни хора. Но и той е бил породен от сивата тълпа и е развалил цялата работа. Глупаво е било, че се е захванал да унищожава тълпата по расовия признак. Пък и не е разполагал с истински средства за унищожение.

— А по какъв признак смятате да започнете да унищожавате тълпата? — попита Виктор.

— Ще започна от незабележимите — отвърна Павор. — Когато човек е прост и незабележим, той трябва да бъде унищожен.

— А кой ще определя дали този човек е забележим, или не?

— Оставете тия работи. Това са подробности. Аз ви излагам принципа, а кой, какво и как ще свърши — това са подробности.

— А в името на какво сте се сдушили с кмета — попита Виктор.

Павор бе започнал да му омръзва.

— Не ви разбирам?

— За какъв дявол ви е този съдебен процес? Много на дребно играете, Павор! С вас, свръхчовеците, все така става. Смятате да преорете света, не сте съгласни на по-малко от три милиарда трупа, а в същото време с четири очи гледате да се докопате до някое по-топло местенце, ту от трипер се лекувате, ту срещу дребна изгода помагате на съмнителни хора да свършат някоя мръсна работа.

— По-полека все пак — посъветва го Павор. Явно беше, че е страшно вбесен. — Вие самият сте пияница и безделник...

— Но във всеки случай не замислям нагласени процеси и не се каня да преобръщам света.

— Да — каза Павор. — Дори на това не сте способен, Банев. Нали сте всичко на всичко един бохем, сиреч — накратко казано — измет, фрондър^[4] и говно. Сам не знаете какво искате и правите само това, което искат от вас. Гледате през пръсти на стремежите на останалата измет, паднал ниско като вас, и затова си въобразявате, че сте свободен художник, който разтърсва основите на обществото. А сте просто долнопробен стихоплетец, от ония, които драскат по обществените клозети.

— Всичко това е така — съгласи се Виктор. — Жалко само, че не го казахте по-рано. Трябваше да ви обидя, за да го кажете. И ето на, излезе, че вие, Павор, сте един малък долен мръсник. Просто един от многото. И ако започнат да унищожават, вас ще унищожат. Толкова сте дребен и незабележим. Философствуващ санитарен инспектор ли? Пъхнете го в пещта!

Интересно как ли изглеждаме отстрани, помисли си той. Павор е отвратителен... Ама че му е крива усмивката! Какво му става днес? А Квадрига спи, какво го интересуват него разни спорове, сивата тълпа и цялата тази философия... Голем пък се е разположил като в театър — държи чашата си с два пръста, отпуснал е другата ръка зад облегалката на креслото и чака да види кой на кого ще натрие носа. Павор май доста дълго мълчи... Да не би пък да подбира доводи?

— Е, добре — каза накрая Павор. — Поговорихме си. Стига толкова.

Усмивката му се стопи, очите му пак станаха като на щурмбан-фюрер. Той хвърли една банкнота на масата, допи си коняка и без да се сбогува, си тръгна. Виктор почувствува приятно разочарование.

— Все пак за писател ужасно лошо се оправяте с хората — каза Голем.

— Това не е моя работа — лекомислено рече Виктор. — Нека психолозите и Департаментът на сигурността се оправят с хората. Аз трябва да долавям стремежите с изострения си усет на художник... А защо казвате това? Значи ли, че пак ми намекувате нещо от рода на „Виктор, престанете да дрънкате“?

— Предупреждавах ви: не закачайте Павор.

— А защо, дявол да го вземе? — избухна Виктор. — Първо, не съм го закачал. Той ме закачи. И, второ, знаете ли, че тази долна свиня помага на кмета да ви даде под съд?

— Досещам се.

— И това не ви тревожи, така ли?

— Никак. Ръцете им са къси. Искам да кажа, че на кмета ръцете му са къси, пък и на съда.

— А на Павор?

— Павор по може да се докопа до мен — каза Голем. — Затова престанете да дрънкате пред него. Нали виждате, че аз не си позволявам да дрънкам пред него.

— Интересно пред кого дрънкате — промърмори Виктор.

— Ами пред вас понякога си позволявам да дрънкам. Имам слабост към вас. Я ми налейте коняк.

— Моля — Виктор му наля. — Да вземем да събудим Квадрига, а? Какво става с него, та той дори не ме защити от Павор.

— Не, няма нужда да го будим. Дайте да си поговорим. Защо се бъркате в тези работи? Кой ви е молил да отмъквате камиона?

— Ей така ми скимна — каза Виктор. — Голяма свинщина е да се задържат книги. Пък и кметът ми развали настроението. Посегна на свободата ми. Всеки път, когато някой посегне на свободата ми, започвам да върша глупости... Между другото, Голем, дали генерал Пфферд няма да се застъпи за мен пред кмета?

— Пука му на него и за вас, и за кмета — отвърна Голем. — Той си има предостатъчно свои грижи.

— А вие му кажете да се застъпи. Иначе ще напиша статия за вашия лепрозариум и ще го направя на пух и прах, ще разкажа как използвате кръвта на християнските младенци, за да лекувате очилатата болест. Да не мислите, че не знам защо мокриците примамват децата в лепрозариума? Отначало им пият кръвчицата, а после ги развърщават. Ще ви опозоря пред целия свят, така да знаете — ще разтръбя, че под маската на лекаря се крие садист и кръвопиец.

— Виктор се чукна с Голем и пийна. — А между другото, говоря съвсем сериозно. Кметът наистина ме притиска да напиша такава статия. Ама, разбира се, вие вече го знаете.

— Не — каза Голем. — Но това е дреболия.

— Виждам, че за вас всичко е дреболия. Целият град е против вас — много важно. Дават ви под съд — дребна работа. Санитарният инспектор Павор е раздразнен от вашето поведение — пак дреболия. Нашумелият писател Банев също се дразни и се готви да напише гневна статия — пак дребна работа. Да не би пък генерал Пферд да е псевдоним на господин Президента? Впрочем този всемогъщ генерал знае ли, че сте комунист?

— От какво толкова се дразни писателят Банев? — спокойно попита Голем. — Само че не викайте толкова, защото Теди взе да се обръща към нас.

— Теди е наш човек — възрази Виктор. — Между другото, и той е раздразнен: мишките го съсипват. — Виктор се навъси и запали цигара. — Един момент, какво ме питахте?... А, да. Подразних се, дето не ме пуснахте в лепрозариума. Все пак постъпката ми беше благородна. Нека даже да е глупава, но нали всички благородни постъпки са глупави. Пък и преди това носих онзи мокрец на гръб.

— И се бихте за него — добави Голем.

— Точно така. И се бих.

— С фашистите — каза Голем.

— Именно с фашистите.

— А пропуск имате ли? — попита Голем.

— Пропуск... Ето на, Павор също не го пускате и той се промени пред очите ни — взе да мрази народа.

— Да, на Павор тук никак не му върви — каза Голем. — Инак той е способен служител, но тук, каквото подхване, все не излиза както трябва. Отдавна чакам кога ще започне да върши глупости. И май че взе да ги върши.

Доктор Р. Квадрига надигна разчорлената си глава и рече:

— Ха така. Ще отида и там ще видим. Махай се, дух.

Главата му отново клюмна и тропна по масата.

— И все пак, Голем — каза Виктор по-тихо, — вярно ли е, че сте комунист?

— Доколкото си спомням, комунистическата партия у нас е забранена — отбеляза Голем.

— Боже мой — въздъхна Виктор. — Че коя партия у нас е разрешена? Та аз не ви питам за партията, за вас става дума...

— Аз, както виждате, съм разрешен — усмихна се Голем.

— Всъщност то си е ваша работа — каза Виктор. — На мен ми е все едно. Но кметът... впрочем на вас не ви пука от кмета, нали? Ама ако за тази работа вземе да научи генерал Пферд?

— Та нали няма да му кажем — свойски прошепна Голем. — Защо да занимаваме генерала с такива дреболии? Той знае, че има лепрозариум, а в този лепрозариум се подвизава някой си Голем, там има и някакви си мокрици, добре, така да е.

— Странен генерал — замислено рече Виктор. — Генерал от лепрозариума... Между другото, както върви, сигурно скоро ще си имате неприятности с мокриците. Чувствувам го с изострения си усет на художник. В нашия град — хора много, има и други освен мокриците.

— Да беше само в нашия град — добави Голем.

— А какво толкова има? Та те са просто болни хора и дори май не са заразени.

— Не хитрувайте, Виктор. Прекрасно знаете, че те не са просто болни хора. Дори и заразата не се разпространява просто ей така.

— Какво искате да кажете?

— Ами искам да кажа, че Теди например не може да се зарази от тях. И кметът не може, да не говорим за шефа на полицията. А някой друг — може.

— Вие например.

Голем взе бутилката, с удоволствие я разгледа на светлината и наля коняк на двамата.

— Аз също не мога. Вече... Не знам. Изобщо това са само мои предположения. Не им обръщайте внимание.

— Добре, няма — тъжно рече Виктор. — А с какво друго още се отличават от нас?

— С какво се отличават от нас ли? — повтори Голем. — И сам бихте могли да забележите, Виктор, че всички хора се делят на три големи групи. По-точно — на две големи и една малка... Има хора, които не могат да живеят без миналото, цялата им душа е в миналото, по-близкото или по-далечното. Те живеят с традициите, със заветите на миналото, те черпят от миналото радост и пример. Да вземем господин Президента. Какво би правил той, ако го нямаше нашето велико минало? На какво би се позовавал и откъде изобщо би се взел?... После, има хора, които живеят само в днешния ден и не щат и

да чуят за бъдещето и за миналото. Вие например сте от тях. Благодарение на господин Президента вашите представи за миналото напълно са се изродили; в което и минало да надникнете, навсякъде ви се привижда все този същият господин Президент. Колкото до бъдещето, вие изобщо не си го представяте и според мен дори се страхувате да мислите за него... И накрая — има хора, които живеят в бъдещето. От миналото те съвсем справедливо не чакат нищо хубаво, а днешният ден за тях е само материал, от който може да се изгради бъдещето, суровина... Пък и те всъщност вече живеят в бъдещето... на малки острови от бъдещето, които са възникнали около тях в настоящето... — Някак странно усмихнат, Голем вдигна очи към тавана. — Те са умни — нежно рече той. — Дяволски са умни за разлика от повечето хора. Всички до един са талантиливи, Виктор. Имат странни желания и изобщо не изпитват обикновени желания.

— Като казвате обикновени желания, имате предвид например жените...

— В известен смисъл — да.

— И водката, зрелищата?

— Несъмнено.

— Страшна болест — каза Виктор. — Дано да не я прихвана... И все пак не ми е ясно... Нищо не разбирам. Това, дето затварят умни хора зад бодлива тел, го разбирам. Но защо те са свободни да излизат, а пък нас не ни пускат вътре...

— Може пък не те да седят зад бодливата тел, а вие...

Виктор се усмихна.

— Чакайте, чакайте — развълнува се той. — Това не е всичко, което не разбирам. А какво общо има с тази работа, да речем, Павор? Е, добре, мен не ме пускат, аз съм страничен човек. Но нали все някой трябва да проверява състоянието на спалното бельо и нужниците? Нали може да се окаже, че хигиената там, при вас, е под всякаква критика?

— Ами ако той се интересува от друго, а не от хигиената?

Виктор погледна Голем доста объркано.

— Пак ли се шегувате? — попита той.

— И сега не се шегувам — отвърна Голем.

— Че тогава какво излиза? Да не искате да кажете, че е шпионин?

— Шпионин е твърде широко понятие — възрази Голем.

— Почакайте — каза Виктор. — Нека си говорим откровено. Кой опъна бодливата тел и сложи охрана?

— Ех, тази бодлива тел — въздъхна Голем. — Колко дрехи изпокъса, а пък войниците постоянно страдат от диария. Знаете ли кое е най-доброто средство против диария? Тютюн с портвайн... или поточно портвайн с тютюн.

— Добре — каза Виктор. — Значи е генерал Пферд. Аха — рече той. — И онзи млад мъж с дипломатическото куфарче... Ето каква била работата! Значи това вашето е просто военна лаборатория. Ясно... А Павор, значи, не е военен. Излиза, че е от друго ведомство. Или може би не е наш шпионин, а чуждестранен?

— Не дай си боже! — с ужас рече Голем. — Само това ни липсваше...

— Така-а... А той знае ли кой е младият мъж с куфарчето?

— Мисля, че знае — каза Голем.

— А онзи мъж знае ли какъв е Павор?

— Струва ми се, не — каза Голем.

— Нищо не сте му казали, така ли?

— Че това да не е моя работа?

— И на генерал Пферд ли не сте казали?

— И през ум не ми е минало даже.

— Не е справедливо — рече Виктор. — Трябва да му кажете.

— Вижте какво, Виктор — каза Голем. — Позволих ви да дрънкате на тази тема само защото се надявах, че ще се изплашите и няма да си пъхате носа в чужди работи. Вас това изобщо не ви засяга. И без това вече сте в черния списък, могат да ви смачкат и дори няма да успеете да гъкнете.

— Никак не е трудно някой да ме изплаши — въздъхна Виктор. — Още от детството си съм напласен. И все пак никак не мога да проумея какво искат всички тия от мокриците?

— Кои „тия“? — уморено попита Голем.

— Ами Павор. Пферд. Онзи мъж с куфарчето. Всички тия настръхнали крокодили.

— Боже мой — каза Голем. — Ами че какво могат да искат в наше време крокодилите от умните и талантливите хора? А пък аз не мога да разбера вие какво искате от тях. Защо се бъркате в цялата тази

работа? Не ви ли стигат собствените ви неприятности? Не ви ли стига господин Президента?

— Стига ми, разбира се — съгласи се Виктор. — Не само ми стига, ами чак до гуша ми дойде.

— Ето, виждате ли. Чудесно. Идете в санаториума, вземете със себе си един топ хартия... искате ли да ви подаря пишеща машина?

— Аз пиша по стария начин — каза Виктор. — Като Хемингуей.

— Много добре. Ще ви подаря парченце молив. Работете, любете се с Диана. Ако искате, мога да ви измисля и сюжет? Да не би пък вдъхновението ви вече да се е изчерпало?

— Сюжетите се раждат от темите — важно отвърна Виктор. — Аз изучавам живота.

— Че кой ви пречи — каза Голем. — Ами изучавайте живота колкото си щете. Само не се намесвайте в процесите.

— Това не е възможно — възрази Виктор. — Приборът неизбежно влияе върху чистотата на опита. Забравихте ли физиката? Та нали ние наблюдаваме света не такъв, какъвто е сам по себе си, а света плюс въздействието на наблюдателя.

— Веднъж вече ви халосаха с бокс по главата, а следващия път може просто да ви застрелят като куче.

— Хайде де — каза Виктор. — Първо на първо, може пък изобщо да не е било бокс, ами тухла. И второ, нали, ако рекат, навсякъде може да ме халосат по главата? Всеки миг може да ми се случи нещо и тогава какво да правя — да не излизам от стаята ли?

Голем прехапа долната си устна. Имаше жълти конски зъби.

— Вижте какво, прибере — рече той. — Тогава се намесихте в опита съвсем случайно и незабавно ви треснаха по тиквата. Ако сега се набъркате съзнателно...

— В никакъв опит не съм се намесвал — каза Виктор. — Излязох от Лола и си вървах спокойно, когато изведнъж видях...

— Идиот — рече Голем. — Вървял си спокойно и видял. Трябвало е да минете на другата страна на улицата, заплес такъв, без грам мозък в главата си.

— Че за какъв дявол ще минавам на другата страна?

— Ами за такъв дявол, защото един ваш добър познат се е занимавал с изпълнението на преките си задължения, а вие сте се заврели там с рогата напред като овен.

Виктор се изправи в креслото.

— Този пък добър познат откъде се взе? Там нямаше никакви познати.

— Вашият познат се е явил навреме отзад с бокса. Имате ли познати, които се разхождат с бокс?

Виктор изпи на един дъх коняка си. Пред очите му поразително ясно изплува Павор с почервенелия от хремата нос, който изважда от джоба си кърпа и боксът издрънчава на пода — тежък, матовосив и добре прилягащ на ръката.

— Я оставете тази работа — рече Виктор и се закашля. — Това са врели-некипели. Не може Павор...

— Не съм споменавал никакви имена — възрази Голем.

Виктор сложи ръне на масата и загледа свитите си юмруци.

— А какво общо има всичко това с неговите задължения? — попита той.

— Явно на някого е притрябвал жив мокрей. Било е просто киднапинг^[5].

— А аз съм попречил, така ли?

— Опитали сте се да попречите.

— Значи все пак са го хванали.

— И са го отвлекли. Благодарете се, че вас не са ви отмъкнали, за да предотвратят изтичането на информация. Та нали тях изобщо не ги интересува съдбата на литературата.

— Значи Павор... — бавно каза Виктор.

— Никакви имена — строго му напомни Голем.

— Мръсник — рече Виктор. — Нищо, ще видим... А за какво им е притрябвал мокреецът?

— Ами как за какво? Нужна им е информация... А откъде да вземат тази информация? Сам знаете как е — бодлива тел, войници, генерал Пферд...

— Значи сега го разпитват там, така ли? — попита Виктор.

Голем дълго мълча. После каза:

— Той умря.

— Пребили са го от бой?

— Не. Напротив — Голем отново помълча. — Те са глупаци. Не му давали да чете и той умрял от глад.

Виктор го стрелна с очи. Голем тъжно се усмихваше. Или плачеше от мъка. Внезапно Виктор почувствува, че го обзема ужас, някакво мъчително безпокойство се надигна и взе да го души. Светлината от лампиона помръкна. Сякаш беше получил сърдечен пристъп. Виктор взе да се задъхва и с мъка разхлаби възела на вратовръзката си. Боже мой, помисли си, каква подлост, каква гадна мръсотия, долен негодник, хладнокръвен убиец... и след всичко това, само след час, си е измил ръцете, напръскал се е с парфюм, пресметнал е с какви благодарности ще го обсипе началството и седна до мен, чукаше се с мен, преди да пие, усмихваше ми се и говореше с мен като с приятел, подлецът му с подлец, и през цялото време е лъгал, усмихвал се е и е лъгал, и е лъгал с удоволствие, наслаждавал се е на лъжите си, гаврел се е с мен, подхилвал се е в шепите си, когато съм извърщал глава, намигнал си е, а после, изпълнен със съчувствие, ме е питал откъде е тази цицина на главата ми... Сякаш през черна пелена Виктор видя как доктор Р. Квадрига надигна глава, зина, изрева безгласно с пресъхналата си уста и трескаво зашари с треперещите си ръце по покривката като слепец, и очите му бяха като на слепец, когато въртеше главата си и все крещеше и крещеше, а Виктор нищо не чуваше... И така е трябвало да бъде, защото самият аз съм жалка отрепка, никому ненужен дребен човечец, трябвало е да ме ритат в мутрата, с ботуши, и да ми държат ръцете, да не ми дават да си изтрия сополите, и за какъв дявол ще съм нужен на някого, трябвало е поздравата да ме бият — така че да не мога да стана, а аз като насън да размахвам омекнали юмруци и, боже мой, за какъв дявол живея на този свят и изобщо — за какъв дявол живеят всички, та нали това е толкова просто — приближаваш се отзад и удряш с желязо по главата, и нищо няма да се измени, нищо няма да се измени на този свят, защото в същата тази секунда някъде на хиляда километра оттук ще се роди същият такъв непълноценен изрод... Тлъстото лице на Голем още повече беше подпухнало и изглеждаше черно от наболата брада, очите му бяха отекли съвсем, той лежеше неподвижно в креслото, отпуснат като мях с гранясало масло, само пръстите му помръдваха, когато бавно вземаше чаша след чаша, беззвучно отчупваше столчето й, изпускаше парчетата на масата, вземаше друга, чупеше я и я хвърляше... И никого не обичам, и Диана не мога да обичам, с какви ли не разни спя, да спят — всички могат, но нима можеш да обичаш

жена, която не те обича, пък и жената не може да обича, когато ти не я обичаш, и така всичко се върти в проклетия жесток и безмилостен кръг, върти се като змия и се мъчи да захапне опашката си, животните се съешават и се разбягват, само животните не се мъчат да намерят подходящи думи и да съчиняват стихове, а просто се съешават и се разбягват... Теди плачеше, опрял лакти на тезгяха и забил кокалестите си юмруци в кокалестата си брадичка, плешивото му чело блестеше като шафран под лампата и по хлътнолите му бузи безспорно течаха сълзи, те също, също блестяха под лампата... А всичко това е така, защото съм отрепка, и никакъв писател не съм, та какъв писател мога да бъда, по дяволите, когато не мога да понасям писането, да пиша за мене е мъчение, срамно и неприятно занимание, нещо като болезнена физиологическа дейност, като диария, като изстискване на гной от цирей, ненавиждам го, страх ме хваща, като си помисля, че цял живот ще трябва да се занимавам с това, че вече съм обречен, че сега вече не мога да се отърва, а от мен постоянно ще изискват: давай, давай още, и аз ще давам, но сега не мога, дори да мисля за това не мога, боже мой, нека не мисля за това, защото ще се пръсна... Бол-Кунац стоеше зад гърба на Р. Квадрига и гледаше часовника си, слабичък, вир-вода, с мокро свежо лице, с прекрасни тъмни очи, и от него, като разкъсваше гъстия горещ въздух, се носеше свеж мирис — мирис на трева и изворна вода, мирис на лилии, слънце и водни кончета над езеро... И светът отново изплува пред очите на Виктор. Само някакъв смътен спомен или усещане, или спомен за усещане се мярна някъде в далечината, нечий отчаян, неочаквано секнал вик, странно скърцане със зъби, звън, хрущане на стъкло...

Виктор си облиза устните и посегна за бутилката. Положил глава на покривката, доктор Р. Квадрига дрезгаво мрънкаше: „Нищо не искам. Скрийте ме. Да ме оставят на мира...“ Голем загрижено отстраняваше от масата парчетата стъкло. Бол-Кунац каза:

— Господин Голем, моля да ме извините. Имате писмо.

Той сложи пред Голем един плик и отново си погледна часовника. После рече:

— Добър ден, господин Банев.

— Добър ден — отвърна Виктор и си наля коняк.

Голем внимателно четеше писмото. Зад бара Теди шумно се секнеше в голяма карирана носна кърпа.

— Я ми кажи, Бол-Кунац — рече Виктор, — ти видя ли тогава кой ме удари?

— Не — отвърна Бол-Кунац, като го погледна право в очите.

— Как така — не? — намръщи се Виктор.

— Той стоеше с гръб към мен — обясни Бол-Кунац.

— Ти си го познал — каза Виктор. — Кой беше?

Голем изломоти нещо. Виктор бързо се озърна и го погледна. Без да обръща внимание на никого, Голем замислено късаше писмото на дребни парчета. После ги пхна в джоба си.

— Грешите — каза Бол-Кунац. — Не го познавам.

— Банев — промърмори Р. Квадрига. — Моля те... Не мога да стоя там самичък... Ела с мен... Много е зловещо...

Голем се надигна, порови с пръсти в джоба на жилетката си, после извика:

— Теди! Пишете днешното на сметката ми... и включете четирите чаши, които счупих... Е, аз тръгвам — каза той на Виктор. — Помислете си и вземете разумно решение. Може би най-добре за вас ще бъде да заминете.

— Довиждане, господин Банев — вежливо рече Бол-Кунац.

На Виктор му се стори, че момчето му даде едва забележим знак с глава да не заминава.

— Довиждане, Бол-Кунац — каза той. — Довиждане.

Те си отидоха. Дълбоко замислен, Виктор си допи коняка. Дойде един сервитьор с подуто лице, цялото на червени петна, и започна да почиства масата. Движенията му бяха някак особени — непохватни и колебливи.

— Отскоро ли сте тук? — попита го Виктор.

— Да, господин Банев. От тази сутрин.

— А какво стана с Питър? Да не е болен?

— Не, господин Банев. Той замина. Не издържа. И аз сигурно ще се махна оттук...

Виктор погледна Р. Квадрига.

— Заведете го после в стаята му — помоли той.

— Да, разбира се, господин Банев — отвърна сервитьорът с неуверен глас.

Виктор си плати сметката, махна на Теди за сбогом и излезе в преддверието. Качи се на втория етаж, пристъпи до вратата на Павор,

вдигна ръка да почука, постоя малко така и без да почука, слезе пак долу. На гишето администраторът, изумен, разглеждаше ръцете си. Ръцете му бяха мокри, и по тях бяха полепнали кичури коси, с коси беше посипан и униформеният му редингот, а по лицето му, на двете бузи, имаше пресни драскотини. Той вдигна глава към Виктор — очите му бяха слисани. Но сега Виктор не биваше да забелязва всичките тия чудесии, би било нетактично и жестоко, още повече пък не биваше да говори за това, трябваше да се престори, че нищо не се е случило, трябваше да отложи всичко за после, за утре или може би дори за вдругиден. Виктор попита:

— В коя стая е онзи... нали го знаете, младия мъж с очилата, който винаги ходи с дипломатическо куфарче?

Администраторът се обърка. Сякаш за да се измъкне от неловкото положение, погледна към таблото с ключовете, а после все пак отвърна:

— В 312-а, господин Банев.

— Благодаря — каза Виктор и остави на гишето една монета.

— Само че те не обичат да ги безпокоят — нерешително го предупреди администраторът.

— Знам — рече Виктор. — Не съм си и помислил да ги безпокоя. Попитах просто така... намислих си, нали разбирате, че ако са в четна стая, всичко ще се оправи.

Администраторът посърнало се усмихна.

— Че какви неприятности можете да имате вие, господин Банев — вежливо рече той.

— Всякакви неприятности мога да имам — въздъхна Виктор. — И големи, и малки. Лека нощ.

Качи се на третия етаж. Крачеше бавно, преднамерено бавно, сякаш за да може да прецени и обмисли всичко, да пресметне възможните последици и да вземе под внимание онова, което можеше да се случи през следващите три години, но всъщност мислеше само за това, че на пътеката по стълбите много отдавна ѝ е дошло времето да я сменят, доста овехтяла е тази пътека, протрила се е. И едва преди да почука на вратата с табелка „312“ (луксозен апартамент, с две спални и гостна, с телевизор, висококачествен радиоприемник, хладилник и барче), за малко не каза на глас: „Вие ли сте крокодилите, господа? Много ми е приятно. Сега искам да се излапате елин друг.“

Наложи се да чука доста дълго: отначало деликатно с кокалчето на пръста си, а когато не отвориша — по-настойчиво, с юмрук, а щом и тогава никой не се обади — само дъските изскърцаха и някой тежко задиша в процепа на ключалката, — той се обърна гърбом към вратата и вече съвсем грубо заблъска с токовете на обувките си.

— Кой е? — попита най-сетне един глас зад вратата.

— Съседът — отвърна Виктор. — Отворете за момент.

— Какво искате?

— Трябва да ви кажа нещо. Две думи само.

— Елате утре — каза гласът зад вратата. — Вече спим.

— Дявол да го вземе — каза Виктор, вече доста раздражен. — Да не би да искате да ме видят, че вися пред вратата ви? Отворете, какво толкова се страхувате?

Изщрака ключ и вратата се откряна. В пролуката се появи помътнялото око на върлинестия професионалист. Виктор му показа разтворените си длани.

— Само две думи — рече той.

— Влизайте — каза върлината. — И без глупости.

Виктор пристъпи в антрето, върлината затвори вратата след него и светна лампата. Антрето беше тясно, двамата едва се побираха в него.

— Казвайте какво има — рече върлината.

Той беше по пижама, изцапана с нещо отпред. Виктор, изумен, усети остра миризма — от върлината лъхаше на алкохол. Дясната си ръка, както му беше редът, той държеше в джоба.

— Тука ли смятате да разговаряме? — попита го Виктор.

— Да.

— Не — каза Виктор. — Тук няма да разговарям.

— Ваша работа — каза върлината.

— По-скоро е ваша работа — рече Виктор. — Мене тя слабо ме засяга.

Помълчаха. Вече без да се крие, върлината внимателно претършува с очи Виктор.

— Май се казвате Банев, нали? — попита той.

— Май че е така.

— Аха — мрачно каза върлината. — Че какъв съсед сте ни? Вие живеете на втория етаж.

— Отседнали сме в един и същ хотел — обясни Виктор.

— Аха... Но не разбирам какво искате.

— Трябва да ви съобщя пешо — каза Виктор. — Разполагам с известна информация. Но вече започвам да се чудя дали си заслужава да разговарям с вас.

— Е, добре — каза върлината. — Да вървим в банята.

— Знаете ли — рече Виктор. — Отивам си.

— А защо не искате да разговаряме в банята? Що за капризи?

— Вижте какво — каза Виктор. — Размислих. — Най-добре ще бъде да си тръгна. В края на краищата това не е моя работа.

Той помръдна към вратата. Върлината взе чак да пъшка, раздиран от противоречия.

— Вие сте писател, нали? — каза той. — Или ви бъркам с някого?

— Писател съм. Писател — каза Виктор. — Довиждане.

— Ама не, почакайте. Защо не казахте веднага? Да вървим. Ето оттук.

Влязоха в гостната, цялата в плътни тежки завеси. Вляво висяха заведи, вдясно — също, завеси имаше и на огромния прозорец отсреща. В ъгъла проблясваше цветният екран на огромен телевизор, звукът беше изключен. А в другия ъгъл от мекото кресло под лампиона към Виктор гледаше над разтворения вестник младият мъж с очилата, също по пижама и пантофи. На масичката за вестници до него стърчаха квадратна бутилка и сифон. Дипломатическото куфарче не се виждаше никъде.

— Добър вечер — каза Виктор.

Младият мъж мълчаливо кимна с глава.

— Той търси мене — каза върлината. — Не ни обръщай внимание.

Младият мъж отново кимна и се скри зад вестника.

— Заповядайте тук — каза върлината.

Влязоха в спалнята отдясно и върлината седна на кревата.

— Ето там е креслото — предложи той на Виктор. — Сядайте и разказвайте какво има.

Виктор седна. В спалнята доста силно се усещаше миризмата на застоял тютюнев дим и офицерски одеколон. Върлината седеше на

кревата и гледаше Виктор, без да изважда ръката от джоба си. От гостната се дочуваше шумолене на вестник.

— Добре — каза Виктор. Не че беше успял напълно да преодолее отвращението си, но след като веднъж беше дошъл, трябваше да говори. — Да речем, имам известна представа кои сте вие. Може би греша и тогава всичко е наред. Но ако не греша, за вас ще бъде от полза да знаете, че ви следят и се мъчат да ви попречат.

— Да предположим, че е така — рече върлината. — И кои са тези, които ни следят?

— От вас твърде много се интересува един човек на име Павор Суман.

— Какво? — попита върлината. — За санитарния инспектор ли става дума?

— Той не е санитарен инспектор. И всъщност това е всичко, което исках да ви кажа.

Виктор стана, но върлината не се и помръдна.

— Да предположим, че е така — повтори той. — А вие откъде знаете всичко това?

— Важно ли е?

Известно време върлината размишлява.

— Да предположим, че не е важно — рече той.

— Проверката си е ваша работа — каза Виктор. — Аз повече нищо не знам. Довиждане.

— Къде се разбързахте изведнъж, почакайте малко — помоли го върлината. Той се пресегна към тоалетното шкафче и извади бутилка и чаша. — Толкова настоявахте да влезете, а сега изведнъж ще си тръгвате... Имате ли нещо против, ако прием от една чаша?

— Зависи какво — отвърна Виктор и отново седна.

— Шотландско е — каза върлината. — Да ви наля ли?

— Оригинално шотландско, така ли?

— Истински скоч. Дръжте.

Той се пресегна да подаде чашата на Виктор.

— Добре си живеят някои хора — рече Виктор и пийна.

— Къде можем да се сравняваме с писателите — каза върлината и също отпи. — Защо не разкажете всичко по-ясно...

— Няма смисъл да настоявате — рече Виктор. — На вас ви плащат за това. Аз ви казах името, адреса сам го знаете, така че

залавяйте се за работа. Още повече че наистина нищо не знам. Освен... — Виктор се позамисли и се престори, че изведнъж се е сетил за нещо. Върлината тутакси се хвана на въдицата.

— Освен какво? — каза той. — А? Освен?...

— Знам, че е отвялякъл един мокрец и че е действувал заедно с градските легионери. Как беше онзи там... Фламентата... Ювентата...

— Фламин Ювентата — подсказа му върлината.

— Точно така. С него.

— Това за мокреца сигурно ли е? — попита върлината.

— Да. Аз се опитах да попреча и господин санитарният инспектор ме тресна с бокс по главата. А после, докато се въргнах на тротоара, те го отмъкнаха с една кола.

— Така, така — рече върлината. — Значи е бил Суман... Виж ти, браво на вас, Банев! Искате ли още уиски?

— Искам — каза Виктор.

Каквото и да говореше, колкото и да се напругаше, както и да се настройваше, всичко това му беше противно. Е, нищо, помисли си. Слава богу, че поне за доносник не ставам. Никакво удоволствие не изпитвам, макар че сега ще започнат да се ядат един друг. Голем беше прав: не биваше да се забърквам в тази работа... Или пък Голем е похитър, отколкото си мисля?

— Моля — каза върлината и му подаде пълна чаша.

---

[1] Buttocks — бут, задна част на вол, кон. — Б.пр. ↑

[2] Явно подигравателно изопачено от абстинент (лат.) — въздържател. — Б.пр. ↑

[3] Последните думи от прочутия лозунг на Френската революция от 1789 г. „Свобода, равенство, братство“, превърнал се в девиз на Френската република — Б.пр. ↑

[4] Бунтар от простолюдието, участник във Фрондата — политическо движение във Франция (1648–1653), насочено срещу кралския абсолютизъм. — Б.пр. ↑

[5] Kidnapping (англ.) — отвличане. — Б.пр. ↑

ДЕВЕТА ГЛАВА

— Колко е часът? — сънено попита Диана.

Виктор старателно свали със самобръсначката една ивица от сапунената пяна на лявата си буза, погледна се в огледалото и после каза:

— Спи, спи, малката, кърти си. Рано е.

— Така си е — рече Диана. Диванът изскърца. — Девет часът. А ти какво правиш там?

— Бръсна се — отвърна Виктор и свали още една ивица от сапунената пяна. — Изведнъж ми се прииска да се обръсна. Хайде, рекох си, да се обръсна.

— Ама че побъркан — каза Диана начумерено. — Снощи трябваше да се обръснеш. Цялата си ме изподрал със своята четина. Кактус такъв.

Той видя в огледалото как тя с кръшни стъпки отиде до креслото, покатери се на него и го загледа. Виктор ѝ намигна. Тя пак беше друга — от нежна по-нежна, от кротка по-кротка, от ласкава по-ласкава, сгуши се като сита котка, грижливо гледана, загладена, блага и милостива — съвсем различна от онази, която снощи нахълта в стаята му.

— Днес приличаш на котка — съобщи ѝ той откритието си. — И даже не на котка, а на котенце, на мъничко сладко котенце... Защо се усмихваш?

— Не на тебе. Просто, кой знае защо, си спомних нещо...

Тя се прозя и сладко се протегна. Беше се напъхала в пижамата на Виктор и от безформената купчина коприна в креслото надничаха само прекрасното ѝ лице и тънките ѝ ръце. Сякаш се подаваха от вълни. Виктор започна да се бръсне по-припряно.

— Не бързай толкова — каза тя. — Ще се порежеш. И без това вече е време да тръгвам.

— Нали затова бързам — възрази Виктор.

— А, не, така не обичам. Така правят само котките... Как са там моите парцалки?

Виктор се протегна и опипа роклята и чорапите ѝ, провесени на декоративната решетка на парното. Бяха изсъхнали.

— Закъде бързаш толкова? — попита той.

— Нали ти казах. Трябва да отида при Росшепер.

— Май нищо не помня. Какво му има на Росшепер.

— Ами едва не се претрепа — каза Диана.

— Аха! — рече Виктор. — Да, да, ти нещо ми разправяше. Взел, че се хвърлил отнякъде. Здравата ли се е ударил?

— Този глупак — каза тя — изведнъж решил да се самоубива и се хвърлил от прозореца. Налетял като бик, с главата напред, строшил рамката, но забравил, че се намира на първия етаж. Наранил си коляното и зарева до бога, а сега лежи.

— Какво му е станало? — равнодушно попита Виктор. — Да не се е побъркал от пиене?

— Нещо такова.

— Я чакай — помоли я Виктор. — Ти да не би заради него два дена да не идва при мен? Заради това говедо ли?

— Ами да! Главният лекар ми нареди да седя при него, защото той, Росшепер де, не можел без мене. Не можел и туйто. Нищо не можел да прави без мен. Дори да се изпикае. Наложил се образно да му припомням как шурти водата и да му разказвам за писоара.

— Какво разбираш ти от тези работи — промърмори Виктор. — Докато си му разправяла за писоара, аз се мъчих тук сам-самичък и нищо не можех да направя, нито ред не съм написал. Знаеш ли, никак не обичам да пиша, а от известно време... Изобщо животът ми в последно време... — Той замълча и си помисли: какво ли я засяга това? Съеши се и сега бяга. — Я чакай... Кога казваш, че Росшепер се строполил?

— Завчера — отвърна Диана.

— Вечерта ли?

— Тъхъ — смънка Диана, загризала една бисквита.

— В десет часа вечерта — каза Виктор. — Между десет и единайсет.

Диана престана да дъвче.

— Точно така — рече тя. — А ти откъде знаеш? Да не си започнал да получавааш телепатични съобщения от умиращите?

— Чакай малко — каза Виктор. — Сега ще ти разкажа нещо интересно. Но първо ми кажи какво правеше ти в този момент?

— Какво правех ли?... А, да. Спомням си, нея вечер ме беше налегнала някаква лудост. Навивах си аз бинтовете и изведнъж ми стана толкова мъчно, като ужасно главоболие беше, направо ми идваше да се обеса. Заврях си муцуната в бинтовете и ревнох, ама как ревах само да знаеш — с три реда сълзи, от дете не съм плакала така...

— И внезапно всичко мина, нали? — каза Виктор.

Диана се замисли.

— Да... Не... Тъкмо тогава Росшепер вдигна на двора олелия до небето, изплаших се и изскочих навън...

Тя искаше да каже още нещо, но някой затропа на вратата, взе да върти дръжката и от коридора се дочу дрезгавият глас на Теди: „Виктор! Виктор, събудете се! Отвори, Виктор!“ Виктор се вцепени със самообръсначката в ръка. „Виктор! — с прегракнал глас викаше Теди. — Отворете!“ И бясно въртеше дръжката на вратата. Диана изтича и превъртя ключа. Вратата се отвори и в стаята се втурна Теди — мокър, объркан и изплашен, с рязана пушка в ръка.

— Къде е Виктор? — дрезгаво изрева той.

Виктор излезе от банята.

— Какво става? — попита той.

Сърцето му се разтуптя. Идват да го арестуват... Избухнала е война...

— Децата си отидоха — рече Теди, като дишаше тежко. — Побързо се приготвяйте, децата си отидоха.

— Чакай малко — спря го Виктор. — Какви деца?

Теди запокити пушката на масата върху купчината изписани, надраскани и смачкани листи хартия.

— Примамиха децата, мръсните му гадини! — закрещя той. — Прикоткаха ги онези подлеци! А, вече няма прошка за тях! Край, търпяхме колкото търпяхме... Стига толкова!

Виктор все още нищо не разбираше, само виждаше, че Теди е побеснял и не може да се владее. Един-единствен път беше виждал Теди толкова разгневен — когато по време на големия скандал в ресторанта тихомълком разбиха и ограбиха касата му. Стъписан,

Виктор премигваше на парцали, а Диана грабна бельото си от облегалката на креслото, промъкна се тихичко в банята и притвори вратата. И в този миг рязко и нервно зазвъня телефонът. Виктор вдигна слушалката. Беше Лола.

— Виктор — захленчи тя. — Нищо не разбирам. Ирма изчезна, никаква я няма, оставила е бележка, че никога няма да се върне, а наоколо всички казват, че децата са напуснали града... Страх ме е! Направи нещо...

Тя почти плачеше.

— Добре, добре, ей сега — отвърна Виктор. — Оставете ме поне да си обуя панталоните. — Той захвърли слушалката и се озърна да види какво прави Теди. Барманът седеше на разхвърляното легло и като редеше страшни закани, преливаше в една чаша остатъците от всички бутилки. — Почакай — рече Виктор. — Не бива да изпадаме в паника. Ей сега идвам...

Върна се в банята и припряно се захвана да дообърсне насапунисаното си лице, поряза се няколко пъти — нямаше време да заглади ножчето, след като сутринта го наточи, а Диана в това време рипна изпод душа, зашумоля с дрехите си зад гърба му, лицето ѝ беше сурово и решително, сякаш се готвеше да се бие, но беше абсолютно спокойна.

... А децата вървяха в безкрайна сива колона по сивите подронени пътища, спъваха се, подхлъзваха се и падаха в проливния дъжд, вървяха прегърбени, целите вир-вода, в посинелите си ръчички стискаха прогизналите вързопи, вървяха дребнички, безпомощни, нищо неразбиращи, вървяха и плачеха, вървяха и се озъртаха, вървяха, хванати за ръце и за полите, а от двете страни на пътя отмерено крачеха мрачни черни фигури без лица и на мястото на лицата си имаха черни превръзки, и над превръзките безмилостно и студено гледаха нечовешки очи, и ръцете, скрити в черни ръкавици, стискаха автомати, дъждът се лееше върху оксидираната стомана и капките потръпваха и се изтърколваха по дулата... това са глупости, помисли си Виктор, глупости, разбира се, няма такова нещо, сега това не може да стане, виждал съм такова нещо, но това беше много отдавна, сега времето не е такова...

... Те вървяха радостно и дъждът им беше приятел, весело цопаха из локвите с горещите си боси крака, засмени си бърбеха и

пееха, и не се озъртаха, защото вече нищо не помнеха, защото сега имаха само бъдеще, защото завинаги бяха забравили своя дълбоко заспал преди зазоряване, раздиран от хъркане град, прояден от купища дървеници, гнездо на дребни страсти и дребнави желаня, заченоло чудовищни престъпления, непрекъснато бълващо престъпления и престъпни намерения, тъй както мравката-майка непрекъснато бълва яйца, те вървяха, бърбеха и чуруликаха безспир, и се скриха в мъглата, докато ние, пияни, се давехме в спарения въздух, смазани от отворителни кошмари, които те никога не са виждали и никога няма да видят...

Той си обуваше панталоните, като подскачаше на един крак, когато стъклата задрънчаха и в стаята проникна плътен механичен вой. Теди презглава се втурна към прозореца и Виктор също изтича натам, но навън продължаваше да се излива все същият дъжд, мократа улица беше пуста, мярна се само някакъв човек на велосипед, мокра брезентова торба, от която странно стърчаха помръдващи крака. А стъклата продължаваха да дрънчат и да звънтят, и ниският, тъжен и провлачен вой не стихваше, а след минута към него се присъединиха резки жалостиви свирки.

— Да вървим — каза Диана. Тя вече беше наметнала пелерината си.

— Не, почакай — каза Теди. — Виктор, имаш ли оръжие? Някакъв пистолет или автомат... Имаш ли?

Виктор не отвърна, грабна наметалото си и тримата изтичаха по стълбите в преддверието, вече съвсем опустяло, без портиер и администратор. Изглежда, в хотела не беше останала жива душа, само Р. Квадрига седеше на своята маса в ресторанта и недоумяващо клатеше глава, явно отдавна очакваше закуската си. Изскочиха на улицата и се качиха в камиона на Диана — и тримата се настаниха в кабината. Диана седна зад волана и камионът се понесе по улиците на града. Диана мълчеше, Виктор пушеше и се мъчеше да събере мислите си, а Теди продължаваше полугласно да изригва невероятни ругатни и дори Виктор не разбираше значението на думите, защото такива думи можеше да знае само Теди — приятско творение, възпитавано в бордеите около пристанището, след това търговец на наркотици, после „горила“ в публичен дом, сетне войник от погребалната команда, покъсно бандит и мародер, и най-сетне барман, барман и пак барман.

В града хора почти не се виждаха, само на ъгъла на улица „Слънчева“ спряха, за да качат в каросерията една съпружеска двойка, която се чудеше какво да прави. Ниският вой на сирените на противовъздушната отбрана и пискливите заводски свирки не преставаха и имаше нещо апокалиптично в този стон от механични гласове над безлюдния град. От притеснение го присви стомахът, дощя му се да избяга някъде или да се скрие, или да стреля, дори „Братята по разум“ на стадиона гонеха топката без обичайния ентузиазъм, а някои от тях се оглеждаха наоколо със зинала уста, сякаш се опитваха да схванат какво става.

На шосето в покрайнините на града взеха все по-често и по-често да срещат хора. Някои вървяха пеша и се давеха в дъжда, жалки, уплашени, без да си дават ясна сметка какво правят и защо. Други се придвижваха с велосипеди и силите им също бяха на изчерпване, защото трябваше да карат срещу вятъра. На няколко пъти камионът подмина изоставени автомобили, които се бяха повредили или в бързината не са били заредени с гориво, а една кола беше хлътнала в канавката. Диана спираше да вземе всички и скоро каросерията се напълни с хора. Виктор и Теди също се прехвърлиха отзад, като отстъпиха местата си на една жена с кърмаче и на някаква полупобъркана старица. След това не остана никакво местенце дори в каросерията и Диана вече не спираше, камионът летеше напред, като задминаваше и обливаше с потоци вода десетки и стотици хора, тътрещи се към лепрозариума. На няколко пъти ги изпревариха други камиони, натъпкани с хора, мотоциклетисти, а един камион ги настигна и се нареди след тях. Диана беше свикнала да пренася коняк за Росшепер или просто да кара лудо празния камион из покрайнините за собствено удоволствие, изобщо нямаше представа колко хора може да побере каросерията, затова сега тя беше страшно претъпкана. Не всички можеха да седнат и тези, които по неволя стояха прави, се бяха вкопчили един в друг и в главите на седналите, като се мъчеха да се заврат по-далеч от страничните капаци, и никой нищо не казваше — всички само пъшкаха и ругаеха, а една жена непрекъснато плачеше. И валеше такъв дъжд, какъвто Виктор не беше виждал никога през живота си, дори не би могъл да си представи, че над света някога ще се излее такъв дъжд — непрекъснат тропически порой, но не топъл, а леден, примесен с град, при това силният вятър го набиваше в лицата

им. Видимостта беше отвратителна — петнайсет метра напред и петнайсет назад — и Виктор много се боеше, че отгоре на всичко Диана може да прегази някого на пътя или да връхлети върху някоя кола, която е намалила скоростта. Но всичко мина благополучно, само дето силно му премазаха крака, когато всички в каросерията за последен път се притиснаха с цялата си тежест един върху друг и камионът се присъедини към огромната навалица коли, задръстило околностите на лепрозариума.

Навярно целият град се беше събрал пред лепрозариума. Тук не валеше и изглеждаше, сякаш хората от града се бяха втурнали насам, за да се спасят от потопа от двете страни на шосето, докъдето стигаше погледът, покрай бодливата тел се беше проточила хилядна тълпа, сред която бяха затънали разхвърляните, спрели както им падне автомобили — разкошни издължени лимузини, очукани джипове и пикали с брезентови покривала, камиони, автобуси и дори един автокран, на чиято стрела седяха няколко души. Над тълпата се носеше глух тътен, от време на време раздиран от пронизителни крясъци.

Всички взеха да скачат от каросерията и Виктор веднага изгуби от очи Диана и Теди, наоколо се мяркаха само непознати лица — мрачни, озлобени, недоумяващи, плачещи, крещящи, с изцъклени в несвяст очи и забелени зъби... Виктор се опита да си пробие път до портала, но след няколко крачки безнадеждно затъна в тълпата. Тя беше като плътна стена, никой не желаше да отстъпи мястото си, можеше да ги блъскаш, да ги риташ, да ги биеш, но хората дори не се обръщаха, само присвиваха глави по-дълбоко в яките и всички се стараеха да се промушат напред и напред; по-близо до децата си, повдигаха се на пръсти, дърпаха жените си и зад полюляващото се множество от качулки и шапки нищо не се виждаше.

— Защо, боже мой? В какви сме съгрешили, господи?

— Мръсници! Отдавна трябваше да ги изколим. Умните хора ни разправяха, ама...

— А къде е кметът? Какво прави той, но дяволите? Къде гледа полицията? Къде са тези шкембелии?

— Сим, ще ме смажат... Сим, задушавам се! Ох, Сим...

— От какво сме ги лишавали? Да не би нещо да ни се е свидило за тях? От залька си късахме, голи и боси ходехме, само и само те да са обути и облечени...

— Дайте да се напънем всички заедно и вратата ще отиде по дяволите...

— Та аз през живота си с пръст не съм го пипнала. Зърнах веднъж да налагате вашия с каиш, а у нас, вкъщи, няма и никога не е имало такова нещо...

— Видя ли картечниците? Тия да не смятат да стрелят в народа?

— Монка! Монка! Миличък Монка!

— Какво става, господа? Та това е просто безумие! Виждали ли сте такова нещо!

— Нищо, легионерите ще им дадат да разберат... Те ще се промъкнат отзад, ясно ли ти е? Ще отворят вратата и тогава ще натиснем...

— А картечниците за какво са? Остави тази работа...

— Пуснете ме! Дъщеря ми е там!

— Те отдавна се канеха, виждах, че натам отива, ама се страхувах да попитам.

— Може пък нищо да не им направят, а? Тъй де, да не би да са зверове? Все пак не са окупатори, та да ги подкарат на разстрел...

— Кръвчицата им искам да видя, със зъби ще ги разкъсам!

— Да-а, спукана ни е работата, явно вече съвсем сме за боклука, щом и родните ни деца избягаха от нас и отидоха при заразите... Я остави, сами отидоха, никой не ги е карал насила...

— Ей, кой има оръжие? Да дойде насам! Питам кой има оръжие? Да идва при мене, хайде насам, ще им дам аз да разберат!

— Те са си мои деца, добри ми господине, от моето семе са се родили и ще правя с тях каквото си искам!

— Абе къде е тази полиция, господа!

— Трябва да изпратим телеграма на господин Президента! Пет хиляди подписа — туй не е шега работа!...

— Смазахте жената! Мръдни се малко бе, говедо такова! Не виждаш ли?

— Монка, миличък! Монка, Монка!

— Вятър работа са тези петиции, мътните да ги вземат. Никак не ги обичат петициите у нас. Ще те натирят като мръсно коте с тази петиция...

— Отваряйте вратата, мамицата ви ще разкатаем! Мръсни мокрици!

— Вратата!

— Отваряйте вратата!

Виктор се заизмъква назад. Беше трудно, няколко пъти го удариха, но все пак успя да се отскубне, промъкна се до камиона и отново се качи в каросерията. Над лепрозариума беше паднала мъгла и на десетина метра оттатък оградата вече нищо не се виждаше. Вратите бяха плътно затворени и пред тях беше останало малко празно пространство, където стояха разкрячени и с насочени към тълпата автомати десетина войници от жандармерията с каски, нахлупени над очите. На стълбището към караулната будка, като се повдигаше на пръсти от напрежение, един офицер крещеше, силеше се да каже нещо на тълпата, но нищо не се чуваше. Над покрива на караулната будка като някаква грамадна поставка за цветя се извисяваше в мъглата дървена кула, на горната ѝ площадка беше поставена картечница и около нея сновяха насам-натам сиви силуети. После оттатък, зад бодливата тел, като подрънкваше едва чуто с веригата си, покрай оградата премина полугъсенична бронирана кола, подскочи няколко пъти по буците и се скри в мъглата. Щом видя бронираната кола, тълпата толкова притихна, че дори взеха да се дочуват мъчителните и отчаяни викове на офицера („... Запазете спокойствие... имам заповед... вървете по домовете си...“), но после тя отново заръмжа, забуча и зарева.

Множеството пред портала се раздвижи. Сред тъмните сини и сиви наметала и пелерини заблестяха познатите до болка медни шлемове и златисти ризи. Те изникваха в тълпата като светлинни отблясъци, пробиваха си път към празното пространство и се сливаха там в златистожълт поток. Всичките бяха яки момчета със златисти ризи до коленете, препасани с армейски офицерски колани с тежки катарамии, с излъскани медни каски, заради които на легионерите им беше излязъл прякорът пожарникари, с дебели къси палки и всеки от тях беше накичен с емблемите на Легиона — емблема на катарамата, емблема на левия ръкав, емблема на гърдите, на палката емблема, на каската емблема, на мутрата емблема — клеймо за пробата няма къде да поставиш на спортната мускулеста мутра с вълчите очи... и обсипани с отличителни знаци, съзвездия от значки, значки на Отличен стрелец и на Отличен парашутист, и на Отличен водолаз, и още значки с портретите на господин Президента и на неговия зет, основателя на

Легиона, и на неговия син, главния шеф на Легиона... и всеки от тях носеше в джоба си бомба със сълзотворен газ, и ако в изблик на хъшлашко безразсъдство дори само един от тези глупаци хвърлеше такава бомба, щеше да затрака картечницата на кулата, да загърмят картечниците на бронираната кола, да затрещят автоматите на войниците и дъждът от куршуми щеше да се изсипе върху тълпата, а не върху златистите ризи. Легионерите се строиха в редица пред войниците, а като размахваше палката, покрай нея тичаше насам-натам Фламин Ювента, племенникът, и Виктор вече се озърташе, без да знае какво да прави, но в този момент от караулното изнесоха на офицера мегафон, и офицерът страшно се зарадва, дори взе да се усмихва и гръмогласно зарева, но се чу само: „Моля за внимание! Умоляват се събралите се...“, а след това мегафонът явно пак се развали. Офицерът пребледня и задуха във фунията, а Фламин Ювента, който се беше приготвил да слуша, с двойно по-голямо усърдие затича и заразмахва палката, и внезапно тълпата страшно забуча — сякаш всички наведнъж взеха да крещат: и тези, които по-рано викаха, и другите, които досега мълчаха или просто разговаряха помежду си, или плачеха, или се молеха, закрепця и Виктор, място не можеше да си намери от ужас при мисълта за това, което щеше да последва. „Махнете оттам тези глупаци! — крещеше той. — Изгонете пожарникарите! Сега ще стане страшно! Спрете ги! Диана!“ Не беше ясно кой и какво крещи в множеството, но тълпата, която досега беше неподвижна, равномерно се залюля като желе в гигантска тава, по пребледнялото лице на офицера избиха червени петна, той изтърва мегафона и заотстъпва към вратата на караулното, лицата на войниците под каските настръхнаха и озверяха, а горе, на кулата, вече никой не помръдваше, всички бяха замрели и се целеха. И тогава се разнесе Глас.

Беше като гръм, носеше се от всички страни и тутакси заглуши всички останали звуци. Беше спокоен, дори унил, в него се долавящо някаква безмерна скука, безгранично търпение, сякаш говореше, изпълнен с презрение и високомерие, гигант, който стоеше с гръб към омръзналата му тълпа и говореше през рамо, откъснал се за миг от много по-важната си работа заради тази най-сетне раздразнила го дреболия.

— Престанете да крещите — каза Гласът. — Престанете да размахвате юмруци и да заплашвате. Нима е толкова трудно да прекратите това празно дрънкане и спокойно да си помислите няколко минути? Та вие прекрасно знаете, че вашите деца се магнаха от вас по собствено желание, никой не ги е принуждавал, никой не ги е влачил насила. Те си отидоха, защото веднъж завинаги им опротивяхте. Те не желаят повече да живеят така, както живеете вие и както са живели вашите прадеди. Вие много обичате да подражавате на вашите предци и смятате, че това е достойно и присъщо на хората, а те не мислят така. Децата не искат да израснат пияници и развратници, дребни хорица, роби и нагаждачи, не желаят да ги направите престъпници, не им трябват вашите семейства и вашата държава.

Гласът замлъкна за минута. И цяла минута не се чу нито звук — само някакво шумолене, сякаш шепнеше мъглата, която бавно пълзеше над земята. След това Гласът заговори отново:

— Можете да бъдете абсолютно спокойни за своите деца. Те ще се чувствуват добре — много по-добре, отколкото с вас, и много по-добре от вас самите. Днес те не могат да ви приемат, но от утре можете да идвате. В Конската падина ще стъквим Дом за срещи, където ще можете да ги виждате всеки ден след петнайсет часа. Всеки следобед в четиринайсет и трийсет от градския площад ще тръгват три големи автобуса. Те няма да достигат, тъй че нека утре вашият кмет се погрижи да осигури допълнителен транспорт.

Гласът отново замълча. Тълпата стоеше неподвижна като стена. Хората сякаш се страхуваха да помръднат.

— Само че имайте предвид — продължи Гласът, — че от вас самите ще зависи дали децата ще искат да ви виждат. В първите дни все още ще можем да ги заставяме да идват на срещите, дори ако не им се иска, но после... ще зависи от вас. А сега се разотивайте. Пречите и на нас, и на децата, и на себе си. Влизам ви в положението: помислете, опитайте се да помислите какво можете да дадете на децата. Вгледайте се в себе си. Вие сте ги родили на този свят и ги осакатявате по свой образ и подобие. Помислете за това, а сега се разотивайте.

Тълпата остана неподвижна, може би се опитваше да мисли. Виктор поне се опитваше. През главата му минаваха откъслечни мисли и дори — не мисли, а просто отломки от спомени, някакви накъсани разговори, глупаво нацапотеното с грим лице на Лола... А не е ли по-

добре да направя аборт? За какво ни е дете сега?... Баща му с треперещите от гняв устни... Ще направя от тебе човек, мръсно хлапе, кожата ти ще съдера... Оказа се, че имам дъщеря на дванайсет години, не можеш ли да я вкараш в някое прилично училище с пансион?... Ирма с любопитство гледа изнемощелия Росшепер... не Росшепер, а мене гледа... май ще потъна в земята от срам, но какво разбира тази сополанка?... Марш на мястото си! Ето ти кукла, хубава кукла!... Малка си още, когато пораснеш, ще разбереш...

— Но защо стоите още? — каза гръмотевичният Глас. — Разотивайте се!

Внезапно се вдигна поривист студен вятър, блъсна ги в лицата и утихна.

— Вървете си! — каза Гласът.

И отново се надигна вятър, този път вече беше съвсем плътен порив, като тежка мокра длан — докосна лицата, блъсна ги и отмина. Виктор избърса скулите и брадата си и видя, че тълпата взе да отстъпва. Някой извика високо, разнесоха се неуверени възгласи, около леките коли и автобусите забучаха малки водовъртежи. От всички страни в каросерията на камиона се закатериха хора, навсякъде бързаха и се блъскаха, припряно отваряха вратите на автомобилите, нетърпеливо разделяха преплетените кормила на велосипедите, разнесе се тътенът на стотици запалени двигатели, мнозина си тръгнаха пеша, като току поглеждаха назад, но не към войниците с автоматите, не към картечницата на кулата, нито пък към бронираната кола, която се приближи с трясък на стоманена грамада и застана с отворени люкове така, че всички да я виждат. Виктор знаеше защо се обръщат и защо бързат, бузите му горяха и ако се страхуваше от нещо, то беше, че Гласът отново ще каже: „Вървете си!“, и тежката мокра длан пак ще го блъсне гадно в лицето. Една групичка глупаци в златисти ризи продължаваха нерешително да се въртят пред портала, но вече оредяваха, офицерът се приближи до тях, внушителен, уверен, изпълняващ приятно задължение, изрева им и те заотстъпваха, после се обърнаха и се затътриха настрана, като в движение прибираха захвърлените на земята сиви, сини, тъмни наметала, а и ето че след малко не остана нито едно златисто петно, а наоколо едни след други тръгнаха автобуси и леки коли и хората в каросерията взеха

разтревожено и нетърпеливо да се озъртат и да се питат един друг: „А къде е нашият шофьор?“

После отнякъде изникна Диана, Бяната Диана, тя се качи на стъпенката, огледа хората в каросерията и викна сърдито: „Само до кръстовището! Камионът отива в санаториума!“ и никой не се осмели да възрази, всички бяха необикновено притихнали и готови да се съгласят с всичко. Теди така и не се появи, сигурно се беше качил в някоя друга кола. Диана обърна камиона и поеха по познатата бетонна настилка, като подминаваха групичките пешеходци и велосипедисти, а пък тях ги изпреварваха натъпкани леки коли, тежко седнали на амортизьорите си от претоварването. Пороят беше секнал, само леко ръмеше и пътят чезнеше в мъглата. Дъждът заваля едва когато Диана спря камиона на кръстовището и хората взеха да скачат от каросерията, а Виктор се премести в кабината.

Мълчаха чак до санаториума.

Диана веднага отиде при Росшепер — поне така каза, — а Виктор захвърли наметалото, рухна на кревата в своята стая, запали цигара и се вторачи в тавана. Може би час, а може би два непрекъснато пуши, въртя се, става, разхожда се из стаята, безсмислено поглеждаше през прозореца, притваряше и отново вдигаше завесите, пи вода направо от крана, защото го мъчеше жажда, и пак се въргала в леглото.

... Унизително беше, мислеше си. Да, разбира се. Залепиха им плесница, нарекоха ги измет, сякаш бяха просяци, досадили с молбите си, по все пак те бяха бащи и майки, въпреки всичко обичаха децата си, биеха ги, но бяха готови да дадат живота си за тях, развърцаваха ги със своя пример, по нали не го правеха нарочно, а от незнание... майките ги раждаха в мъки, а бащите ги хранеха и обличаха, и нали се гордееха със своите деца, хвалеха се с тях един на друг, често ги проклинаха, но не можеха да си представят живота без тях, и нали сега животът им наистина съвсем опустя, изобщо нищо не остана. Биваше ли толкова жестоко да се отнесат с тях, с такова презрение, да проявят такъв студен разум и отгоре на всичко на прощаване да ги цапардосат по мутрата...

... Дявол да го вземе, нима е отвратително всичко, по което човек прилича на животните? Дори майчинството, дори усмивката на Богородица, нейните меки ласкави ръце, които приближават младенеца към майчината гръд... Да, разбира се, това е инстинкт и цялата

религия се гради на инстинкта... изглежда, лошото идва от опитите на хората да разпрострат религията и по-нататък, върху възпитанието, където никакви инстинкти вече не вършат работа, а ако допринасят нещо, то е само вреда... защото вълчицата казва на своите вълчета: „Хапете като мен“, и това е достатъчно, и зайката учи своите зайчета: „Офейквайте като мен“, и това също е достатъчно, но човек учи детето си: „Мисли като мен“, а това вече е престъпление... Добре, ами тези пък какво искат — тези мокрици, зарази, гадини, каквито и ще да са, само не и хора, а поне свръхчовеци — те какво искат? „Първо виж как са мислили преди тебе, видя ли какво е излязло, това е лошо, заради това и това, а трябва да бъде така и така. Разбра ли? А сега започни да мислиш сам, мисли какво трябва да направиш, та да не стане това и това, а да бъде така и така.“ Само че аз не знам какво е то „това“ и какво е „по така“, и изобщо всичко това вече е било, всичко това вече са го изпробвали, пръкнаха се неколцина добри люде, но основното множество хора се помъкна по стария път, без да свърне наникъде, по нашенски, по стар обичай. Пък и как човек може да възпитава детето си, като неговият баща не го е възпитавал, а му е наливал в главата: „Хапи като мен и се крий като мен“, и това същото дядото го е наливал в главата на бащата, а пращадото — на дядото, и така до дълбините на пещерите, до косматите същества с копията, които са изяли мамутите. Съжалявам ги тези обезкосмени потомци, изпитвам състрадание към тях, защото ми е жал за мене самия, ама те — те плюят на нас, изобщо не сме им нужни и не се канят да ни превъзпитават, дори нямат намерение да взривят стария свят, тях не ги интересува старият свят, те си имат свои грижи и от стария свят искат само едно — да не им се бърка. Сега вече това е възможно, сега вече може да се търгува с идеи, вече има могъщи купувачи на идеи и те ще ви охраняват, целия свят ще натикат зад бодлива тел, за да не ви пречи старият свят, ще ви хранят, ще треперят над вас... най-любезно ще точат брадвата, с която ще отсечете клона, на който седят и блестят с везбата и ордениите си...

... И дявол да го вземе, има нещо величествено в това — всичко вече са опитвали, не са опитвали само сдържано и безчувствено възпитание, без сълзи и без розови сополи... впрочем какви ги дрънкам, откъде да знам как ги възпитават... но така или иначе жестокостта и презрението се набиват в очите... Нищо няма да излезе от тази работа, защото... е, добре — разсъждавайте, учете се,

анализирайте, — а как ще минете без майчините ръце, без милващите ръце, които премахват болката и от тях светът се стопля? Ами без бодливата четина на татко, който умее да играе на война и да се прави на тигър, и да ни учи на бокс, който е най-силният и знае повече от всички останали? Нали и това го е имало! Не само кресливите (или тихи) свади между родителите, не само каишът и пианското бръщолевене, не само дърпането на ушите за щяло и нещяло, внезапно и неясно защо заменяно с „вземи си бонбони и ето ти дребни пари за кино“. Ама откъде да знам — може пък те да си имат нещо равностойно на всичко хубаво в майчинството и бащинството... как само гледаше Ирма онзи мокрец! Какъв ли трябва да бъде човек, за да го гледат така... и добре че поне нито Бол-Кунац, нито Ирма, нито пък онзи нихилист-изобличител никога няма да навлекат златистите ризи, а няма това е малко? Та нали, дявол да го вземе, всъщност не искам нищо повече от хората!...

... Чакай малко, рече си. Кое е най-важното? Ти за тях ли си или против тях? Има и още един изход: да плюеш на всичко. Ама не може да не ти пука. Ах, как бих искал да бъда циник, колко леко, просто и чудесно се живее, когато човек е циник!... Като си помисля само — цял живот се стремят да ме направят циник, стараят се много, хабят огромни средства, хабят патрони, блестящо красноречие и хартия, не щадят юмруците си, не жаят хората, за нищо не им е мъчно, само и само да стана циник — а пък аз не ща... Е, добре, добре. Все пак: с тях ли си или против тях? Разбира се, че съм против, защото не мога да търпя надменността, ненавиждам всякакъв елит, мразя всяка проява на нетърпимост и никак не обичам, ах, колко не обичам да ме бият по мутрата и да ме пропъждат... Но съм и за тях, защото обичам умните и талантливите хора, мразя глупаците, мразя тъпанарите, ненавиждам златистите ризи, ненавиждам фашистите и става ясно, че така естествено нищо няма да мога да реша; твърде малко знам за тях, а от това, което знам, от това, което видях, повече бие на очи лошото — те са жестоки, надменни, лишени са от човещина, пък и в края на краищата са изродени физически... И какво излиза: с тях са Диана, която обичам, и Голем, когото обичам, и Ирма, която обичам, и Бол-Кунац, и пъпчивият нихилист... а кои са против тях? Против тях са кметът — стар мръсник, фашист и демагог, и шефът на полицията — дребен продажен изнудвач, и Росшепер Нант, и онази глупачка Лола —

и бандата със златистите ризи, и Павор... Наистина, от друга страна, за тях са върлинестият професионалист, а също и някой си генерал Пферд, пък аз не мога да търпя генералите, а против тях са Теди и навярно още много други като Теди... Да, в този случай мнозинството от гласове няма да свърши никаква работа. Това е нещо от рода на свободните избори: мнозинството винаги е за мръсниците...

Към два часа следобед дойде Диана. Беше Веселата и Обикновена Диана, със силно пристегнатата в кръста бяла престилка, грижливо вчесана и гримирана.

— Как върви работата? — попита тя.

— Горя — отвърна той. — Изгарям, за да светя на другите.

— Да, виждам, чак пушек се вдига. Поне прозореца да беше отворил... Не прегладня ли вече?

— Дявол да го вземе, да! — рече Виктор. Изведнъж си спомни, че не е закусвал.

— Тогава да вървим, дявол да го вземе!

Слязоха в трапезарията. На дългите маси „Братята по разум“, премалели и слепи от умора, благоприлично и мълчаливо сърбаха диетичната си супа. Изпънал синия си пуловер, дебелият треньор се разхождаше зад гърба им, потупваше ги по рамената, разрошваше им косите и внимателно надничаше в чиниите.

— Сега ще те запозная с един човек — каза Диана. — Ще обядва с нас.

— Кой е той? — недоволен запита Виктор. Никак не му се говореше на масата.

— Мъжът ми — рече Диана. — Бившият ми мъж.

— Аха — смотолели Виктор. — Аха. Какво пък... Много ще ми бъде драго.

Ама че дивотия ѝ е хрумнала, помисли си унило. На кого е притрябвала такава среща? Погледна жаловито Диана, но тя вече бързо го водеше към служебната маса в далечния ъгъл. Щом ги видя, мъжът ѝ стана — жълтолик, с гърбав нос, в тъмен костюм и с черни ръкавици. Не подаде ръка на Виктор, а просто се поклони и тихо рече:

— Здравейте, радвам се да ви видя.

— Банев — представи се Виктор с фалшива сърдечност, която го обземаше винаги когато се срещаше със съпрузите.

— Всъщност вече се познаваме — каза съпругът. — Аз съм Зурзмансор.

— Ах, да! — възкликна Виктор. — Наистина! Трябва да ви кажа, че с паметта... — Той замълча, а после рече: — Почакайте, кой Зурзмансор?

— Павел Зурзмансор. Сигурно сте чели някои мои неща, а неотдавна дори енергично се застъпихте за мен в ресторанта. Освен това сме се срещали на още едно място, също при злополучни обстоятелства... Дайте да седнем.

Виктор седна. Е, добре, помисли си. Така да бъде. Значи такива са те без превръзките. Би ли могъл някой дори да предположи? Един момент, а къде са му „очилата“? Този Зурзмансор, който знае защо, е мъж на Диана, той е и танцьорът с гърбавия нос, онзи, който играеше ролята на танцьор, а всъщност беше мокрец, или дори четири мокреца наведнъж, а дори и пет, ако броим и историята в ресторанта — и този Зурзмансор нямаше „очила“, те сякаш се бяха разнесли по цялото му лице и бяха обагрили кожата му в жълтеникаво-латиноамерикански цвят. А Диана с някаква странна, почти майчинска усмивка гледаше ту него, ту мъжа си. Стана му неприятно. Усети, че изпитва нещо като ревност, каквато по-рано никога не беше изпитвал, когато си имаше работа със съпрузите. Сервитьорката донесе супата.

— Ирма ви изпраща поздрав — каза Зурзмансор и си отчупи парченце хляб. — И ви моли да не се тревожите.

— Благодаря — машинално отвърна Виктор.

Той взе лъжицата и започна да се храни, без да усеща вкуса на супата. Зурзмансор също ядеше, като току поглеждаше изпод вежди Виктор — без да се усмихва, но с някакво особено, весело изражение на лицето, сякаш се забавляваше. Не си беше свалил ръкавиците, но от това как държеше лъжицата, как изящно чупеше хляба и как ползуваше салфетката личеше доброто му възпитание.

— Значи все пак сте същият онзи Зурзмансор — рече Виктор. — Философът...

— Страхувам се, че не съм същият — каза Зурзмансор и изискано докосна устните си със салфетката. — Страхувам се, че вече твърде малко неща ме свързват с онзи прочут философ.

Виктор не намери какво да каже и реши да почака за обясненията. В края на краищата не аз съм инициаторът на тази среща,

негова си работа, той е поискал да ме види, нека той започне... Донесоха второто. Като се стремеше да борави с приборите изящно и непринудено. Виктор захвана да реже месото. „Братята по разум“ простодушна и в хор мляскаха на дългите маси и дрънчаха с ножовете и вилиците. Впрочем същинският глупак тук съм аз, помисли си Виктор. Братле по разум. Та нали тя сигурно и досега го обича. Разболял се е, наложило се е да се разделят, а тя не е искала да се разделят, иначе защо би се домъкнала в тази дупка да изхвърля нощното гърне на Росшепер... И често се виждат, той се промъква в санаториума, сваля си превръзката и танцува с нея... Виктор си спомни как танцуваха — като две приятелки на забава... И така да е. Въпреки това тя го обича. А мене какво ме засяга? Да, ама ме засяга. Защо да се лъжем, засяга ме. Ама какво точно? Те ми отнеха дъщерята, но не ревнувам дъщеря си от тях като баща. И жената ми отнеха, но не ревнувам Диана от него като мъж... По дяволите, ама че определения! Отнеха ми жената, отнеха ми дъщерята... Та нали дъщеря ми ме видя за първи път чак когато стана на дванайсет години... или вече е на тринайсет? А пък тази жена я познавам само от няколко дни... Но, забележете, ревнувам — и при това не като баща и не като мъж. Да, колко по-просто щеше да бъде, ако сега той кажеше: „Драги господине, знам всичко. Вие поругахте честта ми. Ще се явите ли на дуел?“

— Как върви работата над статията? — попита Зурзмансор.

Виктор мрачно го погледна. Не, не се надсмиваше, нито пък задаваше светски въпрос, за да завърже разговор. Този мокрец май наистина се интересува как върви работата над статията.

— Не върви — отвърна той.

— Би било интересно да я прочета — осведоми го Зурзмансор.

— А знаете ли какво трябва да представлява тя?

— Да, в общи линии. Но нали няма да напишете такава статия.

— А ако ме принудят? Мене генерал Пферд няма да ме защити.

— Знаете ли — рече Зурзмансор, — така или иначе, тази статия няма да стане такава, каквато я очаква господин кметът. Дори ако вложите много старание. Има хора, които автоматично, независимо от желанието си, видоизменят всяка поставена им задача, така както те я разбират. Вие сте от тях.

— Това хубаво ли е или лошо? — попита Виктор.

— От наша гледна точка е хубаво. Човешката личност е твърде слабо изучена, ако не смятаме онази нейна съставка, която сама по себе си представлява сбор от рефлексии. Наистина обикновеният, най-често срещан тип личности не притежават почти нищо повече. Затова особено ценни са така наречените творчески личности, които по индивидуален начин преработват информацията за заобикалящата ги действителност. Като сравняваме някое известно и добре изучено явление с отражението на това явление в творчеството на такава личност, можем да научим много за психическия апарат, който преработва информацията.

— А не ви ли се струва, че това звучи обидно?

Лицето на Зурзмансор се изкриви някак странно и той погледна Виктор.

— А, разбирам — каза Зурзмансор. — Вие сте творец, а не опитно зайче... Но, вижте, изложих ви само едно от обстоятелствата, което ви прави ценен в нашите очи. Останалите обстоятелства са известни на всички: във вашите творби се съдържа правдива информация за обективната действителност, те са двигател на емоциите, средство за възбуждане и поощряване на фантазията, те удовлетворяват потребността от съпреживяване... всъщност исках да ви полаская.

— В такъв случай съм поласкан — каза Виктор. — Обаче целият този разговор няма нищо общо с писането на пасквили. Взема се последната реч на господин Президента и се преписва изцяло, като думите „врагове на свободата“ се заменят с думите „така наречените мокрици“ или „пациентите на кървавия доктор“, или „върколаците от лепрозариума“... така че моят психически апарат няма да участва в тази работа...

— Само така ви се струва — възрази Зурзмансор. — Вие ще прочетете тази реч и преди всичко ще установите, че тя е отвратителна. Имам предвид, че е отвратителна по отношение на стила. Тогава ще започнете да оправяте стила, ще се захванете да търсите по-точни изрази, ще заработи фантазията ви, ще започне да ви се гади от вмираните на мухъл думи, ще искате да направите словото по-жизнено, да замените стереотипните лъжи и измислици със злободневни факти, които засягат жизнените интереси на хората, и сам няма да забележите как ще започнете да пишете истината.

— Може би — каза Виктор. — Но поне засега никак не ми се ще да пиша тази статия.

— А нещо друго бихте ли искали да напишете?

— Да — каза Виктор, като гледаше Зурзмансор право в очите. — С удоволствие бих написал как децата напуснаха града. За Новия Хамелнски ловец на плъхове.

Зурзмансор кимна доволен.

— Прекрасна мисъл. Пишете.

Пишете, огорчено си помисли Виктор. Твоята кожа, а кой ще го публикува? Да не би ти?

— Диана — каза той. — А не можем ли да пийнем нещо? Тук не дават ли?

Диана мълчаливо стана и се отдалечи.

— С удоволствие бих писал и за обречения град — каза Виктор. — И за странната бъркотия около лепрозариума. И за злите вълшебници.

— Парите ли са пречка? — попита Зурзмансор.

— Засега не.

— Имайте предвид, че по всяка вероятност ще станете носител на литературната награда на лепрозариума за миналата година. Достигнахте до последния кръг заедно с Тусов, но очевидно шансовете на Тусов са малки. Така че ще имате пари.

— М-да — смотолеви Виктор.

— Около три хиляди... Не помня точно.

Диана се върна и все така мълчаливо постави на масата бутилка и една чаша.

— Моля те, донеси още една чаша — рече Виктор.

— Аз няма да пия — каза Зурзмансор.

— Аз всъщност... Хм...

— И аз няма да пия — рече Диана.

— „Бедата“ ли искате да наградите? — попита Виктор, докато си наливаше.

— Да. И „Котката“. Така че поне три месеца няма да имате грижа за пари. Или са малко за три месеца?

— Към два месеца — каза Виктор. — Но не е там работата... Вижте какво, бих искал да посетя вашия лепрозариум.

— Непременно — рече Зурзмансор. — Нали там ще ви връчат наградата. Само че ще се разочаровате. Никакви чудесии няма да видите. Ще бъде почивен ден. Там има просто десетина къщички и един лечебен корпус.

— Лечебен корпус, казвате — повтори Виктор. — А кого лекувате там?

— Хора — рече Зурзмансор със странна интонация.

Той се усмихна и внезапно с лицето му стана нещо страшно. Дясното му око излезе от очната ябълка и се смъкна до брадата, устата му стана триъгълна, а лявата буза и ухото му се отделиха от черепа и увиснаха. Това продължи само миг. Диана изпусна чинията, Виктор инстинктивно се озърна, а когато отново погледна към Зурзмансор, той си беше предишният — жълтолик и вежлив. Пфу, мислено си рече Виктор. Махни се, нечестиви. Да не би пък само така да ми се стори? Той припряно извади цигарите си, запали една и се загледа в чашата. „Братята по разум“ шумно станаха от масата и се затътриха към изхода, като гръмко се надвикваха. Зурзмансор каза:

— Между другото, бихме искали да бъдете спокоен. От нищо не бива да се страхувате. Сигурно се досещате, че нашата организация се ползува с известно влияние. Правим много и затова ни разрешават много неща. Разрешават ни да правим опити с климата, разрешават ни да подготвяме свои заместници... и така нататък. Не си заслужава да ви обяснявам всичко надълго и нашироко. Някои господа си въобразяват, че работим за тях, а пък ние не държим да ги разубеждаваме. — Той помълча. — Пишете за каквото искате и както искате, Банев, и не обръщайте внимание на кучетата, които ви лаят. Ако срещнете някакви спънки в издателствата или пък имате парични затруднения, ще ви подкрепим. В краен случай самите ние ще издаваме вашите творби. За себе си естествено. Така че ще ги имате вашите миноги.

Виктор пийна и поклати глава.

— Ясно — рече той. — Пак ме купуват.

— Може и така да се каже — рече Зурзмансор. — Важното е да осъзнаете, че има определен кръг читатели, макар засега да не е толкова широк, който е твърде много заинтересован от вашата работа. Вие сте ни нужен, Банев. При това сте ни нужен такъв, какъвто сте. Не ни е нужен Банев, който е наш привърженик и ни възпява, затова не си

блъскайте главата на чия страна сте. Бъдете верен на себе си, както е присъщо на всяка творческа личност. Ето това е всичко, което искаме от вас.

— Мно-о-го, мно-о-го изгодни условия ми предлагате — каза Виктор. — Давате ми картбланш и в перспектива ми обещавате тонове маринована минога. В перспектива и в андалуски сос с горчица. И коя вдовица би му промълвила „не“?... Вижте какво, Зурзмансор, случвало ли ви се е някога да продавате душата и професионалната си чест?

— Да, разбира се — отвърна Зурзмансор. — И знаете, че плащат безобразие малко. Но това беше преди хиляда години и на друга планета. — Той отново помълча и след малко рече: — Не сте прав, Банев. Ние не ви купуваме. Просто искаме да си останете такъв, какъвто сте, опасяваме се да не ви смачкат... Нали мнозина вече ги смачкаха... Моралните ценности не се продават, Бачев. Можеш да ги унищожиш, но не и да ги купиш. Дадена морална ценност е присъща на отделната личност, тя е нужна само на едната страна и няма никакъв смисъл да я крадеш или да я купуваш. Господин Президента смята, че е купил живописеца Р. Квадрига. Но греша. Той е купил занаятчията Р. Квадрига, а живописецът е изтекъл между пръстите му и е умрял. А ние не искаме писателят Банев да изтече между нечий пръсти, дори и да са нашите, и да умре. На нас са ни нужни художници, а не пропагандисти.

Той стана. Виктор също се надигна, усещаше неудобство и гордост, и недоверие, и унижение, разочарование и отговорност, и още нещо, което засега не можеше да разбере.

— Много приятно ми беше да поговорим — каза Зурзмансор — Пожелавам ви успешна работа.

— Довиждане — рече Виктор.

Зурзмансор се поклонил леко и си тръгна с високо вдигната глава, като крачеше широко и твърдо. Виктор го проследи с поглед.

— Ето затова те обичам, — каза Диана.

Виктор рухна на стола и грабна бутилката.

— За какво? — разсеяно попита той.

— Задето си им нужен. Защото ти — вълкът-единак, пияницата, разпуснатият, скандалджията, човекът от калта — все пак си нужен на такива хора.

Тя се надвеси през масата и го целуна по бузата. Пред очите му изникна още една Диана, Влюбената Диана — с огромни сухи очи, Мария от Магдала, Гледащата с благоговение Диана.

— Виж ги ти — промърмори Виктор. — Ама че интелектуалци се извъдиха... Нови царе от ден до пладне...

Обаче това бяха само думи. В действителност всичко далеч не беше толкова просто.

ДЕСЕТА ГЛАВА

Виктор се върна в хотела на другия ден след закуска. На сбогуване Диана му напъха в ръцете кошничка от брезова кора: от столичните оранжерии бяха изпратили на Росшепер десетина килограма ягоди и Диана правилно бе съобщила, че въпреки невероятната си лакомия Росшепер не ще може сам да се справи с толкова количество ягоди.

Портиерът му отвори вратата мрачен, Виктор го почерпи, той си взе няколко ягоди, пъкна ги в устата си, сдъвка ги като хляб и каза:

— Излиза, че моят хлапак им бил главатар.

— Не говорете така — рече Виктор. — Той е чудесно момче и много добре сте го възпитали.

— Колко съм го бяхтил, да знаете! — каза портиерът, вече поободрен. — Гледах човек да го направя... — Той пак се навъси. — Ама съседите ме тормозят. А аз какво съм виновен? Нали нищо не знаех...

— Не им обръщайте внимание — посъветва го Виктор. — Те говорят така от завист. Момчето ви е много добро. Аз например много се радвам, че дъщеря ми дружи с него.

— Ха така! — пак се оживи портиерът. — Че то може и роднини да станем, а?

— Ами да — каза Виктор. — Има такава работа. — Той си представи Бол-Кунац. — Че защо не...

Посмяха се малко по този повод. Размениха си по някоя и друга шега.

— Вчера чухте ли стрелбата? — попита портиерът.

— Не — рече Виктор настръхнал. — Какво стана?

— Ами когато всички, значи, взехме, че се разотидохме — каза портиерът, — станала една... някои, значи, не се разотишли, намерили се все пак луди глави, срязали бодливата тел и — вътре. Че като ги започнали с картечниците...

— Ама че работа, по дяволите — каза Виктор.

— С очите си не съм видял — рече портиерът. — Хората така разправят.

Той се огледа внимателно, повика Виктор по-близо и му прошепна на ухото: „И нашият Теди, и той бил там. Ранили го, ама нищо му няма, ще му мине. Сега лежи вкъщи.“

— Срамота — разстроен промърмори Виктор.

Почерпи администратора с ягоди, взе си ключа и се качи в стаята. Преди да се съблече, набра номера на Теди. Снахата на Теди му обясни, че, общо взето, му се разминало, куршумът не е засегнал костта и сега Теди лежи по корем, ругае на глас и се налива с водка. Тя пък вече се приготвя да ходи в Дома за срещи да види сина си. Виктор я помоли да поздрави Теди, обеща да намине и затвори телефона. Помисли си, че би трябвало да се обади и на Лола, но като си представи разговора, натикването и виковете, които ще трябва да понесе, реши да не звъни. Свали си наметалото, погледна ягодите и слезе в кухнята да поиска малко сметана. Когато се върна, в стаята седеше Павор.

— Добър ден — рече Павор и се усмихна ослепително.

Виктор отиде до масата, изсипа ягодите в купичката за изплакване на чаши, заля ги със сметана, поръси ги отгоре със захар и седна.

— Ами здравейте, здравейте — каза той мрачно. — Какво има?

Не му се искаше да поглежда Павор в очите. Не само защото Павор беше мръсник, оказа се, че е неприятно да гледаш човек, когото си издал. Дори ако той е мръсник и дори когато си го издал от най-чисти и благородни съображения.

— Вижте какво, Банев — започна Павор, — готов съм да се извиня. И двамата се държахме глупаво, но най-вече аз. Какво да се прави, имам служебни неприятности. Затова искрено ви моля да ме извините. Ще ми бъде дяволски неприятно, ако се скараме с вас заради такава дреболия.

Виктор разбърка с лъжичката ягодите и сметаната и започна да яде.

— Боже мой, да знаете само как не ми върви напоследък — продължи Павор. — Иде ми да почна да псувам наляво и надясно. И капчица съчувствие няма от никого, да не говоря пък за подкрепа, а кметът, това говедо, ме забърка в тази мръсна история...

— Господин Суман — рече Виктор. — Престанете да се правите на ударен. Знам, че умеете прекрасно да се преструвате, но за съжаление най-сетне разбрах що за човек сте, така че не изпитвам никакво удоволствие да наблюдавам артистичните ви дарби. Вървете си и не ми разваляйте апетита.

— Виктор — каза Павор с упрек в гласа. — Та ние сме възрастни хора. Не бива да придавате такова значение на някакви си приказки на масата. Нима можете да си представите, че наистина изповядвам тая глупост, която надрънках? Та влезте ми в положението: мигрена, неприятности, хрема... Човешко е. В края на краищата какво толкова искате от мене?

— А човешко ли е да ме удряте зад гърба с бокс в главата? — заяви Виктор. — Не обичам да ме бият. Знам — има случаи, когато се налага, — но не виждам защо сега трябва да разигравате сцени и да ми се правите на голям приятел.

— Аха, ето каква била работата — замислено рече Павор и лицето му се издължи, сякаш се смъкна. — Вижте какво, Виктор, сега ще ви обясня всичко. Това беше чиста случайност. Дори и представа си нямах, че сте вие. Пък и... сам казахте, че има случаи, когато...

— Господин Суман — каза Виктор, като облиза лъжичката, — винаги съм изпитвал неприязън към хората от вашата професия. Едного дори застрелях — беше много смел в щаба, когато обвиняваше офицерите, че са изменници, но щом го изпратиха на предната линия... С една дума, махайте се.

Но Павор не се махна. Той запали цигара, кръстоса крак връз крак и се отпусна в креслото. Ясно — не му пука, як мъж е и джудо сигурно знае, пък и боксът е в джоба му... Добре ще бъде да се ядосам сега. И наистина ми разваля удоволствието — не мога спокойно да си изям ягодите...

— Виждам, че знаете много — каза Павор. — Лоша работа. Имам предвид, че е лошо за вас. Добре, така да е, но не знаете, че аз лично най-искрено ви уважавам и ви обичам. Няма нужда да си кривите физиономията и да се правите, че ви се повдига. Говоря сериозно. С удоволствие съм готов да изразя съжалението си по повод инцидента с бокса. Дори ще ви призная, че знаех кого удрям, но нищо друго не можех да сторя. Зад ъгъла вече се въргаляше един свидетел, а после и вие цъфнахте отнякъде... С една дума единственото, което

можех да направя в случая, беше да ви халосам колкото може по-деликатно. Така и сторих, за което поднасям най-искрените си извинения.

Павор направи аристократичен жест. В погледа на Виктор се прокрадна дори известно любопитство. Нещо ново имаше в сегашното положение — нещо, което не беше преживявал и му беше трудно да си го представи.

— Обаче да се извиня за това, че съм служител в определен департамент — продължи Павор, — не мога, пък и не искам. И моля ви, не си въобразявайте, че там, при нас, са се събрали само потисници на свободната мисъл и всякаква друга измет, която мисли единствено за кариерата си. Да, аз съм контраразузнавач. И работата ми е мръсна. Така е наистина, само че всяка работа е мръсна. Чиста работа на този свят няма. Нали и вие изливате в романите си своето подсъзнание, прословутото си либидо, е, аз пък го правя по друг начин... Не мога да ви разкажа всичко подробно, но вярвам, че и сам се досещате. Да, следя какво става в лепрозариума, ненавиждам тези мокри гадини и се страхувам от тях — и не само за себе си, страхувам се за всички хора, които поне малко го заслужават. За вас например. Та вие и бъкел не разбирате какво става. Вие сте свободен художник, емоционална натура и всичко, което правите, е да охкате и да ахкате. А тук става дума за съдбата на системата. Ако щете, дори за съдбата на човечеството. Ето на, вие ругаете господин Президента, че бил диктатор, тиранин и глупак... А ни заплашва такава диктатура, каквато вие, свободните художници, не сте и сънували. Преди време в ресторанта наговорих много глупости, но едно зрънце истина имаше: човекът е анархистично животно и анархията ще го затрие, ако системата не пипа с достатъчно твърда ръка. А пък вашите любезни мокрици обещават да пипат толкова здраво, че за обикновения човек вече няма да има място на този свят. Това не проумявате. Мислите, че щом човек цитира Зурзмансор или Хегел, значи си го бива! А пък този човек ви гледа и вижда във вас само торба с лайна, не му е жал за вас, защото вие и според Хегел сте оборски тор, и според Зурзмансор пак сте оборски тор. Вие сте оборски тор по определение. А какво има извън това определение него не го интересува. Ето на, понеже е ограничен по рождение, господин Президента ще ви напсува или в краен случай ще заповяда да ви тикнат в затвора, а после в

навечерието на някой празник, изпълнен с възторг и преливащ от радост, ще ви амнистира и ще ви покани да обядвате с него. А Зурзмансор ще ви погледне през лупата, ще ви класифицира: кучешко лайно, негодно за нищо, и съсредоточено, защото много му сече пипето, базирайки се на всеобщата философия, ще ви забърше с парцала в коша за боклук и ще забрави, че изобщо сте съществували...

Виктор дори престана да яде. Зрелището беше странно и неочаквано. Павор се вълнуваше, устните му потреперваха, кръвта се смъкна от лицето му, той даже се задъхваше. Явно вярваше в това, което говореше, очите му бяха застинали от ужас пред страшния призрак на бъдещия свят. Виж го ти, рече си Виктор, не се хващай на въдицата. Та той е враг, подлецът му с подлец. Просто е актьор, ще те купи и пукнато петаче няма Да му струваш... Изведнъж Виктор разбра, че насила се отдръпва от Павор. Не забравяй, че той е чиновник. Мястото в йерархията не му позволява да има идейни съображения — началството му е заповядало и той гледа да си изкара компота. Ако му наредят да защитава мокриците — ще ги защитава. Зная ги и тези мръсници, виждал съм ги много пъти...

Павор се овладя и се усмихна.

— Зная какво си мислите — рече той. — По лицето ви виждам как се мъчете да отгатнете: Какво се е залепил за мене този тип, какво иска от мене? И ето на, представете си, нищо не искам. Искрено ми се ще да ви предпазя, искрено желая да проумеете какво става и да направите верния избор — на коя страна трябва да бъдете... — Той болезнено се ухили. — Не искам да станете предател на човечеството. После ще се опомните, ама ще бъде късно... Вече не говоря за това, че изобщо трябва да се махнете от тука, макар че дойдох с тази цел. Сега настъпват тежки времена, началството е обзето от пристъп на служебно усърдие, на някои хора им намекнали: „Вижте какво, господа, лошо работите, никакъв ред няма... но това е нищо, дребна работа, за това друг път ще поговорим. Искам да си дадете сметка за главното. А главното не е това, което ще стане утре. Утре те все още ще си стоят зад бодливата тел, охранявани от онези кретени... — Той пак се ухили. — Но ще минат десетина години...”

Виктор така и не научи какво ще стане след десетина години. Външната врата се отвори, без някой да почука, и в стаята влязоха двама с еднакви сиви наметала. И Виктор веднага разбра кои са. Нещо

вътре в него по навик се сви и той покорно се надигна, обзет от отвращение и безсилие. Но на него му казаха: „Седнете!“, а на Павор му наредиха: „Станете!“

— Павор Суман, вие сте арестуван!

Пребледнял, дори някак синкавобял като бито мляко, Павор се надигна и дрезгаво рече:

— Да видя заповедта.

Показаха му някакъв лист хартия и докато той го разглеждаше, го хванаха под ръка, изведоха го и затвориша вратата. Виктор си остана така — седнал и размекнат, загледан в купата за изплакване на чаши, като си повтаряше: Нека да се ядат един друг, нека да се ядат един друг... Все чакаше да чуе шум от запален двигател на улицата, да се тръшнат вратите на автомобил, но така и не ги дочака. Щом запали цигара, почувствува, че не може повече да седи тук, че трябва да поговори с някого, и излезе в коридора. Интересно откъде са разбрали, че е при мен? Какво пък му е интересното. Нищо интересно няма в това... На стълбището се мярна върлинестият професионалист. Беше толкова необичайно да го зърне сам, та се огледа и наистина видя, че в ъгъла седи на дивана и разлиства вестник младият мъж с дипломатическото куфарче.

— А, ето го и него — каза върлината. Младият мъж погледна към Виктор, стана и взе да сгъва вестника. — Тъкмо се канех да идвам при вас — рече върлината. — Но щом сте тук, хайде да се качим в нашата стая, там дори е по-спокойно.

На Виктор му беше все едно къде ще отиде и покорно се запъти към третия етаж. Върлината дълго отключва вратата на 312-и апартамент. Имаше цяла връзка ключове и май ги опита всичките. В това време Виктор и младият мъж с очилата стояха до него и по лицето на младия мъж беше изписана скука, а Виктор си мислеше какво би станало, ако сега го халоса по главата, грабне куфарчето и хукне по коридора. После влязоха в гостната, Виктор седна до старинната махагонова маса и взе да прокарва пръст по грапавите кръгове, оставени на полираната повърхност от най-различни чаши. Кръговете бяха много, явно тук не се церемоняха с масата и не се интересуваха, че е от махагон, бяха слагали на нея горящи цигари и поне веднъж бяха тръскали над нея автоматична писалка. След това от спалнята си излезе младият мъж, вече не носеше куфарчето, беше по пантофи и без

сако, в едната ръка държеше вестника си, а в другата — пълна чаша. Той седна на обичайното си място — в креслото под лампиона — и тутакси от своята спалня изникна върлината с поднос, който чевръсто постави на масата. На подноса имаше начената бутилка скоч, чаша и голяма квадратна кутийка, общита със син марокен.

— Да започнем с формалностите — каза върлината. — Всъщност не, почакайте първо да намеря още една чаша.

Той се огледа, взе от бюрото чашата за моливи, надникна, духна вътре и я постави на подноса.

— И така, формалностите.

Върлината се изпъна, застана мирно и строго се облеци. Младият мъж сложи вестника настрана и също стана, като втренчи скучаещите си очи в стената. Тогава се надигна и Виктор.

— Виктор Банев! — тържествено, с държавнически извисен глас заяви върлината. — Уважаеми господине! От името и по специалната повеля на господин Президента сега ще ви връча медал „Сребърен трилистник — втора степен“ като награда за особените услуги, оказани от вас на департамента, когото съм удостоен с честта да представлявам тук!

Той отвори синята кутийка, тържествено извади от нея медала с бяла лента от моаре и се зае да я прикрепя на гърлите на Виктор. Младият мъж внезапно взе учтиво да ръкопляска. После върлината официално връчи на Виктор удостоверението и кутийката, стисна му ръката, отстъпи малко назад, полюбува му се и също заръкопляска. Тогава и Виктор заръкопляска, чувствуваше се идиотски.

— А сега трябва да го полеем — каза върлината.

Всички седнаха. Върлината наля уиски и взе за себе си чашата за моливи.

— За кавалера на „Трилистника“ — тържествено обяви той.

Всички отново станаха, усмихнаха се един на друг, пиха и отново седнаха. Младият мъж тутакси взе вестника и се скри зад него.

— Струва ми се, че трета степен вече имате — каза върлината. — Сега ви остава да получите първата и ще бъдете пълен кавалер. Ще имате право да пътувате безплатно и там всичко останало. А третата за какво я пипнахте?

— Не помня — рече Виктор. — Имаше нещо там, сигурно съм убил някого... А, сетих се, беше за Китчинганския плацдарм.

— О! — каза върлината и отново наля уиски. — Аз пък не съм воювал. Не успях.

— Имали сте късмет — рече Виктор. Те пак пиха. — Между нас казано, не разбирам за какво ми дадоха това нещо.

— Ама нали ви казах: за особените ви заслуги.

— Да не би да е за Суман? — попита Виктор, тъжно усмихнат.

— Оставете тези работи! — каза върлината. — Та вие сте важна личност. В онези кръгове, там...

Той размаха неопределено пръст край ухото си.

— В какви кръгове... — рече Виктор.

— Знаем, знаем! — лукаво завика върлината. — Всичко знаем: и за генерал Пферд, и за генерал Пуки, и за полковник Бамбарха... Браво на вас.

— За първи път чувам такова нещо — нервно рече Виктор.

— Работата тръгна от полковника. Сам разбирате, че никой не възразил — и таз добра! А пък след това генерал Пферд трябвало да докладва за нещо на Президента и му пробутал предложението за награждаването ви... — Върлината се засмя. — И, казват, станала тя, каквато станала. Старецът се развикал: „Кой Банев? Куплетистът ли? В никакъв случай!“ Ама генералът строго му рекъл: „Трябва, ваше превъзходителство!“ В края на краищата работата се оправила. Старецът се трогнал. Добре, казал, прощавам му. Какво толкова е станало между вас?

— Ами нищо — каза Виктор без желание. — Поспорихме за литературата.

— Вие наистина ли пишете книги? — попита върлината.

— Да. Като полковник Лорънс^[1].

— И прилично ли плащат?

— Май ще трябва и аз да опитам — каза върлината. — Ама на, все не ми остава свободно време. Ту едно излиза, ту друго...

— Да, времето не стига — съгласи се Виктор.

При всяко помръдване медалът се поклащаше и звънтеше. Имаше чувството, че са му наложили синапена лапа: дразни те и щом я свалиш, веднага ти олеква.

— Знаете ли, ще тръгвам — каза той и се надигна. — Време е вече.

Върлината скочи мигновено.

— Разбира се — рече той.

— Довиждане.

— Беше чест за мен. Бъдете здрав — каза върлината.

Младият мъж с очилата спусна малко вестника и се поклони. Виктор излезе в коридора и тутакси смъкна медала. Имаше силно желание да го захвърли в кошчето за боклук, но се сдържа и го пхна в джоба си. Слезе веднага в кухнята и взе бутилка джин, а когато тръгна обратно, администраторът му викна:

— Господин Банев, по телефона ви търси господин кметът. Нямаше ви в стаята и аз...

— Какво искаше? — мрачно попита Виктор.

— Помоли незабавно да му се обадите. В стаята си ли се качвате? Ако позвъни още веднъж...

— Кажете му, че ми прилича на задник — рече Виктор. — Сега ще изключа телефона си и ако пак се обади, предайте му точно така: Господин Банев, кавалерът на „Трилистника“, смята, господин кмете, че приличате на задник.

Той залости вратата на стаята, изключи телефона и кой знае защо, даже го захлупи с възглавницата. После седна на масата, наля си джин и без да го разрежда, изпи на един дъх цяла чаша. Гореща вълна се разля в гърлото му и тръгна към стомаха. Взе лъжичката и започна да лапа ягодите със сметана, без да забелязва вкуса, без да обръща внимание какво прави. Стига, стига сте се занимавали с мен, помисли си той. Нямам нужда от нищо — нито от ордени, нито от хонорари, не ми трябват вашите подаяния, не го ща вашето внимание, нито злобата ви, нито любовта ви, оставете ме на мира, и без това ми е дошло до гуша от самия мен, не ме забърквайте във вашите истории... Хвана се за главата, за да не вижда пред себе си синкавобялото лице на Павор и ония безцветни безжалостни мутри в еднаквите наметала. Генерал Пферд да ви е на помощ, генерал Батокс, генерал Аршмани да се занимава с орденосците ви обятия и Зурзмансор с неговата отлепваща се физиономия... Той продължаваше да си блъска главата да разбере какво му напомня всичко това. Изпи жадно още половин чаша и разбра, че в своя гърч се крие на дъното на окопа, а земята под него се люшка, цели геологични пластове, гигантски блокове от гранит, базалт и лава се притискат един в друг и се огъват, стенойки от изнемога, подуват се, набъбват и между другото, мимоходом го

изтласкват нагоре, все по-нагоре, изтикват го от окопа, избутват го над бруствера, а времената са тежки, властите са обзети от пристъп на служебно усърдие, намекнали са на някого: вижте какво, лошо работите, а той — ето го — над бруствера е, гол-голеничък, скрил е лицето си в шепите, но е пред очите на всички. Да можех да стигна до дъното, помисли си, да легна на самото дъно, та нищо да не чувам и да не виждам. Като подводница дъното търся, мислеше си и някой му подсказа: и с пеленгатор да не ме ловят. Точно така: като подводница дъното търся — и с пеленгатор да не ме ловят. И никой понятие да няма къде съм. Няма ме, няма ме. Оправяйте се сами. Боже мой, защо все не мога да стана циник?... Като подводница дъното търся — и с пеленгатор да не ме ловят. Като подводница дъното търся, повтаряше си, без да предавам дори позивни. Вече усети ритъма и веднага само потръгна: втръсна ми вече... дойде ми до гуша... даже да пия и пища не ща... Той си наля джин и го изпи. Даже да пея и пища не ща... как ми омръзна да пея, да пища... Къде ли ми е банджото, помисли си. Къде съм пъхнал банджото? Мушна се под кревата и го извади. Хич не ми пука от вас, помисли си. Пет пари не давам даже, плюя на вас! Прокара пръсти по струните на банджото и подхвана ритъма, и в този ритъм отначало масата, после цялата стая, а сетне и целият свят започна да потрепва с крак и да мърда рамене. Всички генерали и полковници, всички мокри хора, чиито лица се откъртваха и падаха, всички департаменти на държавната сигурност, всички президенти и Павор Суман, на когото извиваха ръцете и го биеха по мутрата... Втръсна ми вече, дойде ми до гуша, взех и от песните да се моря... не взех да се моря, а вече съм уморен, но „взех да се моря“ е хубаво, значи така и ще бъде... Като подводница дъното търся — и с пеленгатор да не ме ловят... Ранена лодка... люта снощна водка... младо момиче с кръшна походка... и взели са ме на прицел от самоходка... и лагер е туй, не ти е разходка... точно така, много добре...

На вратата отдавна се тропаше, все по-силно и по-силно, и Виктор най-сетне чу, но не се изплаши, защото не беше онова тропане. Беше си най-обикновено радващо почукване на добър човек, който се ядосва, че не му отварят. Виктор отключи. Беше Голем.

— Веселете се — каза той. — Павор го арестуваха.

— Знам, знам — весело рече Виктор. — Сядайте и слушайте...

Голем не седна, но въпреки това Виктор прокара пръсти по струните и запя:

*Втръсна ми вече, дойде ми до гуша,
взех и от песните да се моря.
Като подводница дъното търся —
и с пеленгатор да не ме ловят...*

— По-нататък още не съм я измислил — извика той. — Нататък ще има водка... момиче с кръшна походка... лагер е туй, не ти е разходка... А след това идва:

*Те не лекуват, даже ме втриса —
сит съм, преситен от водка, жени.
Като подводница дъното търся,
без да предавам дори позивни...*

*Втръсна ми всичко, дойде ми до гуша,
даже да свиря и пея не ща!
Като подводница дъното търся —
и с пеленгатор да не ме ловят...^[2]*

— Край! — изкрещя той и запрати банджото на кревата. Чувствуваше огромно облекчение, сякаш нещо се беше променило, сякаш внезапно беше станал нужен там, горе, над бруствера, пред очите на всички — свали ръце от зажумелите си очи и огледа мочурливото разкаляно поле, ръждивата бодлива тел, сивите отрепки, които по-рано са били хора, отегчителното и недостойно зрелище, което по-рано е било живот, и от всички страни на бруствера се надигнаха хора и също се огледаха, и някой свали пръста си от спусъка...

— Завиждам ви — каза Голем. — Но не е ли време да се захващате със статията?

— Дори и през ум не ми минава — отвърна Виктор. — Не ме познавате, Голем, пет пари не давам за никого. Ама защо не седнете, дявол да го вземе! Аз съм пиян и вие ще се напиете! Сваляйте наметалото... Сваляйте го, ви казвам! — изрева той. — И сядайте! Ето ви чаша, пийте! Нищо не разбирате, Голем, макар и да сте пророк. Но не ви разрешавам това, така да знаете. Само аз имам право да не разбирам — това е моя привилегия. Всички на този свят твърде добре разбират какво трябва да стане, какво е станало и какво ще става, и се чувствува остър недостиг на хора, които не разбират. Чудите се защо съм толкова ценен ли? Само защото не разбирам. Разгръщат пред мен перспективи, а пък аз им казвам, че нищо не разбирам. Правят ме на глупак с разни теории, възможно най-простите теории, пък аз им казвам: Ами, нищо не разбирам. Ето затова съм нужен... искате ли ягоди? Всъщност аз съм ги изял всичките. Дайте тогава да запалим по една цигара...

Той стана и закричи из стаята. Голем го наблюдаваше с чаша в ръка, без да помръдва.

— Това е невероятен парадокс, Голем. Имаше време, когато всичко разбирах. Бях на шестнайсет години и като старши рицар в Легиона разбирах абсолютно всичко и не бях нужен на никого! При едно сбиване ми счупиха главата, цял месец лежах в болницата и всичко си вървеше, както му е редът. Легионът победоносно крачеше напред и без мен, господин президентът непоколебимо се превръщаше в господин Президента, и това пак ставаше без мен. Всички чудесно я караха без мен. После същото се повтори по време на войната. Правех се на голям юначага, орден заслужих и при това естествено всичко разбирах. Ранеха ме в гърдите, попаднах в болницата и какво стана — някой да се разтревожи, някой да попита къде е Банев, къде се дяна нашият Банев, нашият храбър и всичко разбиращ Банев? Нищо подобно, по дяволите! Ама виж, когато престанах да разбирам каквото и да било — о, тогава всичко се промени. Всички вестници ме забелязаха. Цял куп департаменти взеха да ми обръщат внимание. Лично господин Президента ме удостои с честта... Какво ще кажете, а? Представете ли си как се изтрепват за неразбиращия човек! Него всички го познават, за него се грижат генерали и покой... ъъ... полковници, изведнъж става страшно нужен на мокриците, започват да

го уважават като личност, направо ужас! И защо? Ами затова, господа, защото нищо не разбира.

Виктор седна и попита:

— Много ли съм пиян?

— Има нещо такова — каза Голем. — Но това не е важно.

Продължавайте.

Виктор разпери ръце.

— Свърших — виновно рече той. — Това беше. Изчерпих се... Да ви изпея нещо, а?

— Изпейте — съгласи се Голем.

Виктор взе банджото и започна да пее. Изпя „Ние сме храбри момчета“, после „Урановите хора“, след това „За говедаря, на когото бикът избол едното око и който заради това пресякъл държавната граница“, после „Втръсна ми вече, дойде ми до гуша“, сетне подкара държавния химн по мелодията на „Ах, какви крачета има тя!“, но забрави думите, обърка строфите и остави банджото.

— Пак се изчерпих — тъжно рече той. — Та казвате значи, че Павор го арестували. Знам. Тъкмо беше при мен, ей там, където седите сега... И знаете ли какво искаше да ми каже, ама не успя? Че след десет години мокриците ще завладеят планетата и ще ни смажат всичките. Вие как мислите?

— Едва ли — каза Голем. — Защо трябва да ни смазват? Ние сами ще се съсипем един друг.

— А мокриците какво ще правят?

— Може би няма да позволят да се съсипем един друг. Кой знае? Трудно ми е да кажа.

— А може пък да ни помогнат, а? — рече Виктор и пиянски се усмихна. — Та нали ние не умеем дори да се душим както трябва. Десет хиляди години се душим един друг и така и не можахме да се удушим... Чакайте малко, Голем, а защо ме лъгахте, че ги лекувате? Та те изобщо не са болни, всичките са здрави като нас двамата, само дето, кой знае защо, са малко жълти...

— Хм — промърмори Голем. — Кой ви каза това? Не знам такова нещо.

— Добре, добре, вече не можете да ме излъжете. Говорих със Зур... със Зу... Зурзмансор. Той ми разказа всичко: за секретния институт... за превръзките, които им служат за маскировка... Знаете

ли, Голем, тези там, вашите, си въобразяват, че могат да въртят на пръста си генерал Пферд колкото си искат. Не им стига умът, че ще са царе от ден до пладне. Ще ги схруска той заедно с превръзките и ръкавиците им, щом огладнее... Пфу, дявол да го вземе, колко съм пиян — всичко се върти пред очите ми...

Но малко хитруваше. Всъщност добре виждаше тлъстото посивяло лице и малките, необичайно внимателни очи.

— И Зурзмансор ви каза, че е здрав?

— Да — рече Виктор. — Всъщност не помня... По всяка вероятност, не го е казал. Ама нали го видях.

Голем отърка брадата си в ръба на чашата.

— Жалко, че сте пиян — рече той. — А може пък така да е по-добре. Днес съм в настроение. Искате ли да ви разкажа всичко, за което се досещам и което мисля за мокриците?

— Хайде, давайте — съгласи се Виктор. — Ама вече няма да лъжете.

— Тази очилата болест — каза Голем — е много интересно нещо. Знаете ли кои я прихващат? — Той замълча. — Не, нищо няма да ви разкажа.

— Я оставете тази работа — рече Виктор. — Нали вече започнахте.

— Изглежда, взех да оглупявам — възрази Голем. — И аз не знам защо изведнъж се разбъбрих.

Той погледна Виктор, усмихна се и предложи:

— По-добре питайте. Ако въпросите ви са глупави, с удоволствие ще ви отговарям... Хайде, хайде, че може пак да се откажа.

Някой почука на вратата.

— Вървете по дяволите — сопна се Виктор. — Сега работя.

— Прощавайте много, господин Банев — дочу се плахийт глас на администратора. — Съпругата ви ви търси по телефона.

— Лъжете! Нямам никаква съпруга... Всъщност извинете. Забравих. Добре, ей сега ще ѝ се обадя. Благодаря ви.

Той взе чашата, напълни я догоре, пъкна я в ръцете на Голем и рече.

— Пийте и не мислете за нищо. Ей сега ще свърша.

Виктор включи телефона и набра номера на Лола. Гласът ѝ прозвуча много хладно: „Извинявай, че те безпокоя, но се каня да отивам при Ирма, няма ли да благоволиш и ти да дойдеш.“

— Не — каза Виктор. — Няма да благоволя. Зает съм. Имам работа.

— Все пак тя ти е дъщеря! Нима чак толкова си пропаднал...

— Имам работа! — изрева Виктор.

— Не се ли тревожиш за съдбата на дъщеря си?

— Престани да се правиш на глупачка — каза Виктор. — Нали искаше да се отървеш от Ирма. Какво искаш повече?

Лола се разплака.

— Престани — рече Виктор, като се намръщи. — Ирма се чувства добре там. Много по-добре, отколкото и в най-хубавия пансион. Иди и сама ще се убедиш.

— Грубиян, долен егоист, коравосърдечна свиня — заяви Лола и тръшна слушалката. Виктор я наруга шепнешком, изключи пак телефона и се върна на масата.

— Я ми кажете, Голем, какво правите там с моите деца? Ако подготвяте ново поколение, което ще ви отмени, аз съм против.

— В какво да ни отмени?

— Ами в какво... Нали това ви питам: в какво?

— Доколкото ми е известно — каза Голем, — децата са много доволни.

— Много важно... И без вас знам, че са доволни. Въпросът е какво правят там?

— А те не ви ли казаха?

— Кой?

— Децата.

— Че как могат да ми кажат, след като аз съм тук, а те са там?

— Градят нов свят — каза Голем.

— А... Да, това ми го казаха. Но то си е, така да се каже, философия... Защо ме лъжете пак, Голем? Какъв нов свят може да има зад бодливата тел? Нов свят под командването на генерал Пферд! Ами ако се заразят?

— От какво? — попита Голем.

— От очилатата болест естествено!

— За шести път ви повтарям, че генетичните болести не са заразни.

— За шести път, за шести път... — взе да мърмори Виктор, защото си изтърва мисълта. — А какво представлява изобщо тази очилата болест? Какво боли от нея? Или може би изследванията са засекретени?

— Не, всичко е публикувано.

— Я разкажете тогава — помоли Виктор. — Само че без разните му там термини.

— В началото настъпват изменения в кожата. Появяват се пришки, мехури, особено на ръцете и на краката... а понякога и гнойни рани...

— Чакайте малко, Голем, това изобщо важно ли е?

— За какво?

— Ами за същината на въпроса.

— За същината не е важно — каза Голем. — Но мислех, че ще ви е интересно.

— Искам да разбера същността! — развълнувано рече Виктор.

— Същността няма да я разберете — отвърна Голем, като леко повиши глас.

— Защо?

— Ами, първо, защото сте пиян...

— Това няма никакво значение — рече Виктор.

— И второ, защото изобщо не може да се обясни.

— Увъртате го — възрази Виктор. — Просто не искате да говорите. Но не ви се сърдя. Разбирам ви. Подписали сте се да си държите езика зад зъбите, страхувате се от военен трибунал... Павор вече го прибраха... Е, ваша си работа. Само едно не разбирам: защо децата трябва да градят този нов свят в лепрозариума. Друго място не можахте ли да намерите?

— Не можахме — отвърна Голем. — Архитектите живеят в лепрозариума. Пък и предприемачите.

— Онези с автоматите — каза Виктор. — Видях ги. Така и не мога да разбера кой от вас лъже. Или вие, или Зурзмансор.

— Разбира се, че Зурзмансор — хладнокръвно рече Голем.

— А може би и двамата ме лъжете. А пък аз и на двамата ви вярвам, защото във вас има нещо... Само едно ми кажете, Голем, какво

искат те?

— Щастие — отвърна Голем.

— За кого? За себе си ли?

— Не само за себе си.

— А за чия сметка?

— За тях този въпрос е безсмислен — бавно рече Голем. — За сметка на тревата, за сметка на облаците, за сметка на водните бързеи... за сметка на звездите.

— Също като нас — каза Виктор.

— Ааа, не — възрази Голем. — Изобщо не е така.

— Защо? И ние...

— Не, защото ние изпотъпкваме тревата, разсейваме облаците, заприщваме водата... Възприехте всичко твърде буквално, а беше алегория.

— Не ви разбирам — каза Виктор.

— Нали ви предупредих. Аз самият не разбирам много неща, но се досещам.

— А има ли някой, който разбира?

— Не знам. Едва ли. Може би децата... Но дори да разбират, то е по някакъв техен, твърде своеобразен начин.

Виктор взе банджото и докосна струните. Пръстите му не го слушаха. Остави банджото на масата.

— Голем — рече той, — ето на, вие сте комунист. Какво, по дяволите, правите в лепрозариума? Защо не сте на барикадата? Москва няма да ви похвали.

— Аз съм архитект — спокойно каза Голем.

— Че какъв архитект сте, дявол да го вземе, след като и бъкел не разбирате? И изобщо защо ме разигравате? Цял час вече се дърлим с вас и нищо не сте ми казали! Само си смучете джина и ме будалкате. Срамота, Голем. И непрекъснато лъжете.

— Е, чак пък непрекъснато — каза Голем. — Вярно, послъгах тук-там. Гнойни рани не им излизат.

— Дайте ми чашата — помоли Виктор. — Достатъчно се напихте.

Той със замах си наля от бутилката и пи.

— Дявол знае, Голем, какво целите? Що за комедия разигравате? Ако можете да разкажете — разказвайте, а ако е тайна — нямаше защо

да започвате.

— Обяснението е много просто — добродушно рече Голем и си протегна краката. — Нали съм пророк, сам вие ми извадихте това име. А пророците винаги изпадат в такова положение: знаят много и им се ще да разказват — да споделят с приятен събеседник, да се похвалят, за да си придадат тежест. А когато започнат да разказват, ги спохожда някакво чувство на неудобство, става им чоглаво... И тогава започват да вещаят като Христос, когато го питали за камъните^[3].

— Както искате — каза Виктор. — Ще отида в лепрозариума и ще науча всичко и без вас... Я ми подшушнете нещо.

Той с интерес следеше как му се схващат ръцете и краката и си мислеше, че би било добре да изпие още една чаша за капак и да легне да се наспи, а после да се събуди и да отиде при Диана. Няма да бъде лошо да направи така. И изобщо нещата не стоят толкова зле. Представи си как ще попее на Диана за подводницата и се почувствува съвсем добре. Взе мокрото гребло, подпряно на кърмата, отблъсна се от брега и лодката тутакси се заклати. Капчица дъжд нямаше, дори облак не се виждаше, залезът беше пурпурен и той отплава право към заника, и греблата се откъснаха от надиплената повърхност. Дъното търся... И той би поел към дъното, но се смущаваше, защото Голем лениво боботеше в ухото му:

— ... Те са много млади, всичко е пред тях, а пред нас са само те. Разбира се, човек ще овладее Вселената, но това няма да бъде юначагата с румените бузи и грамадните мускули, и естествено човек ще се справи със самия себе си, но отначало ще се промени... Природата не лъже, тя изпълнява обещанията си, но не така, както си мислим, и често не така, както ни се иска...

Зурзмансор, който седеше на носа на лодката, извърна глава и се видя, че няма лице, той държеше лицето си в ръцете и това лице гледаше към Виктор — беше хубаво лице, честно, но на Виктор му се повдигаше от него, а Голем не преставаше — боботеше ли, боботеше...

— Лягайте да спите — промърмори Виктор и се изтегна на дъното на лодката. Не се чувствуваше удобно, защото ребрата на лодката се връзваха в подмишницата му, но вече много му се спеше. — Лягайте да спите, Голем.

[1] Намек за прословутия агент на Интелиджънс Сървис от началото на века Томас Едуард Лорънс (1888–1935) — английски ориенталист, археолог и писател, известен още с прозвището Лорънс Арабски — автор на приключенски романи, най-известният от които е „Седемте ключа на мъдростта“. — Б.пр. ↑

[2] Стиховете са на Владимир Висоцки. — Б.а. ↑

[3] Според евангелистите, щом показали на Исус Христос хубавите камъни, с които градели храма в Ерусалим, той предрекъл Страшния съд, когато от храма няма да остане камък върху камък. — Б.пр. ↑

ЕДИНАЙСЕТА ГЛАВА

Щом се събуди, откри, че лежи в леглото. Беше тъмно, дъждът шуртеше и барабанеше по стъклата на прозорците. С мъка повдигна ръката си и се пресегна към нощната лампа, но пръстите му се натъкнаха на студена гладка стена. Чудна работа, помисли си. А къде е Диана? Или това не е санаториумът? Опита да си оближе устните, но надебелелият и загрубял език не се подчини. Много му се искаше да запали цигара, но не биваше да пуши в никакъв случай... Аха, всъщност съм жаден. „Диана!“ — извика той. Да, май не съм в санаториума. В санаториума нощната лампа е отдясно, а тук вдясно има стена. Та това е стаята ми в хотела! — помисли си въодушевен. Че как ли съм попаднал тук? Лежеше разсъблечен и завит с одеяло. Май не си спомням да съм се събличал, помисли си. Някой ми е свалил дрехите. Впрочем може и сам да съм се съблякъл. Ако съм с обувките, значи сам съм се събличал... Потърка краката си един в друг. Аха, бос съм. Дявол да го вземе, сърбят ме ръцете, имам някакви пъпки, дървеници са се развъдили в хотелските стаи. Ще се преместя другаде. Май плавах за някъде с лодка?... А, сигурно Павор е развъдил тука дървеници... Изведнъж си спомни за Павор и седна в леглото, но усети, че му се гади, и пак легна по гръб. Отдавна не съм се натрясквал така, ама... Павор... „Сребърният трилистник“... Кога беше това? Вчера ли? Намръщи се и задраци с нокти лявата си ръка. Сега какво е — сутрин или вечер? Би трябвало да е сутрин... А може пък да е вечер. Голем! — спомни си изведнъж. С Голем изпихме набързо цяла бутилка джин. Без да го разреждаме. А преди това изпихме половин бутилка с върлината. А още по-преди пих някъде другаде. Или това беше вчера? Я чакай малко, а сега днес ли е или вчера? Би трябвало да стана и да пия вода, докато разбере това-онова... Не, заинати се, първо трябва да си спомня какво стана.

Голем ми разказваше нещо интересно, сметна, че съм пиан и нищо не разбирам, и може би затова реши да говори с мен откровенно. Всъщност наистина бях пиан, но помня, че всичко разбихах. Ама какво

разбирах?... Яростно потърка opakото на дясната си китка във вълненото одеяло. Настъпват тежки времена... Не, това го каза Павор... Аха, ето какво рече Голем: всичко е пред тях, а пред нас са само те. И за генетичната болест... Какво пък, напълно е възможно. Все някога това трябва да стане. И може би отдавна вече става. Вътре във вида се заражда нов вид, а ние го наричаме генетична болест. Старият вид подхожда за едни условия, а новият вид — за други. По-рано хората са имали нужда от железни мускули, от много деца, трябвало е да издържат на студ, да са агресивни и така да се каже, да са практически пресметливи. Сега, да речем, това също е нужно, но по-скоро по инерция. Може от практична пресметливост да светиш маслото на един милион души и нищо съществено няма да се получи. Това вече е сигурно, защото такива опити са правени много пъти. Кой ли беше казал, че ако изтръгнем от историята няколко десетки... е, нека да са неколкостотин души, то в същия миг бихме се озовали в каменния век. Даже, да речем, че са няколко хиляди човека... А що за хора са те? Те, братко, са съвсем други хора.

А напълно е възможно Нютон, Айнщайн, Аристотел да са били мутанти. Средата, разбира се, не е била твърде благоприятна и има голяма вероятност много такива мутанти да са загинали, без да се проявят, като онова момче от разказа на Чапек... Естествено, че са били особени: нито са били практически пресметливи, нито са имали нормални човешки потребности... А може би само така ни се струва. Просто духовната страна на живота им е дотолкова хипертрофирана, че не забелязваме всичко останало. Е, не е хубаво да говориш така, рече си. Нали Айнщайн е казал, че най-добре на този свят е човек да работи като пазач на фар — а това е съвсем друго нещо... Ала изобщо би било интересно да си представи човек как в наши дни се ражда хомо супер. Това е хубав сюжет... По дяволите, ама че ме сърбят ръцете, не се търпи... Бих написал такава утопия в духа на Оруел^[1] или Бърнард Улф^[2]. Наистина трудно е да си представиш такъв суперчовек: огромен плешив череп, хилави ръчички и крачета, импотентен — банален образ. Но, общо взето, би трябвало да бъде нещо от този род. Във всеки случай потребностите му ще са други. Няма да има нужда от водка, нито пък кой знае каква лапачка ще му трябва, да не говорим за разкош, пък и жените, така да се каже, ще са... само така, колкото да му осигуряват спокойствие и по-голяма

съсредоточеност. Ще бъде идеален обект за експлоатация: отреждаш му отделен кабинет и бюро, даваш му хартия и купчина книги... осигуряваш му малка алея за перипатетични размишления, а срещу всичко това той произвежда идеи... Никаква утопия няма да се получи — военните ще го отмъкнат и с това ще свърши цялата утопия. Ще създадат секретен институт, ще закарат там всичките тия суперчовеци, ще сложат войници да ги пазят и край...

Виктор стана с мъка — пъшкаше и пристъпваше едва-едва с босите си крака по студения под. Отиде в банята, завъртя крана и с наслада се напи до насита, без да светва. Ужас го обзе само като си помисли, че може да запали лампата. После пак се върна в кревата и известно време се чеса, проклинайки дървениците. Изобщо за сюжета така е дори по-добре — секретен институт, въоръжена охрана, шпиони... възхваляваш патриотизма на патриотичната чистачка Клара... ех, какво момиче. Трудно е обаче да си представиш тяхната работа, идеите им, възможностите им — не е за моята уста лъжица... Пък и изобщо не е възможно. Шимпанзето не може да напише роман за хората. Как мога да напиша роман за човек, който няма никакви други потребности освен духовни? Е, разбира се, някои неща мога да си представя. Атмосферата, да речем. Това състояние на непрекъснат творчески екстаз. Усещането, че си всемогъщ и независим... без комплекси, абсолютно безстрашен... Да, за да напишеш такова нещо, трябва да се натъпчеш с ЛСД. Изобщо от гледна точка на обикновените хора емоционалната сфера на суперчовека би трябвало да изглежда патологична. Като болестно състояние... Животът е болест на материята, а мисленето — болест на живота. Очилатата болест, помисли си.

И внезапно му просветна. Ето какво е имал предвид! — помисли си Виктор за Голем. Умни са и всички са кой от кой по-талантливи... Тогава какво излиза? Ами излиза, че те вече не са хора. Зурзмансор просто ми е хвърлял прах в очите. Значи всичко е започнало... Нищо не може да остане скрито, помисли си той със задоволство. А пък такова нещо — още повече. Ще отида при Голем, няма защо да ми се прави на пророк. Сигурно много неща са му разказали... Дявол да го вземе, та това е бъдещето, същото това бъдеще, плъзнало пипалца в сърцето на днешния ден! Пред нас са само те... Обхвана го трескава възбуда. Всяка секунда беше историческа и жалко, че не знаеше това

вчера, защото и вчера, и онзи ден, и преди седмица всяка секунда също беше историческа...

Скочи, светна лампата и като примижа от острите болки в очите, пипнешком си затърси дрехите. Не можа да ги намери, но после очите му привикнаха със светлината, грабна панталоните, преметнати върху облегалото на креслото, и изведнъж видя ръката си. Беше покрита чак до лакътя с червени обриви и големи мъртвобелезникавни отоци. От чесането някои от отоците кървяха. Другата му ръка беше в същото състояние. Дяволска работа, помисли си той вцепенен, защото вече знаеше какво е това. Вече беше си спомнил: първо се променя кожата, появяват се обриви, мехури, а понякога и гнойни рани... Гнойни рани засега нямаше, но по цялото му тяло изби студена пот и като изпусна панталоните си, седна на леглото. Не може да бъде, помисли си. И аз. Нима и аз?... Внимателно поглади с длан отоците по кожата, после затвори очи и като спря да диша, се заслуша в себе си. Ударите на сърцето му кънтяха отчетливо и рядко, кръвта тънко звънтеше в ушите, главата му се струваше огромна и празна, нищо не го болеше, нямаше я и меката тежест в мозъка. Ей че съм глупак, помисли си и се усмихна. Какво се надявам да забележа? Та това трябва да е като смъртта, преди секунда си бил човек и само след квант време вече си бог и не знаеш това, и никога няма да го научиш, както глупакът не знае, че е глупак, както умният, ако наистина е умен, не знае, че е умен... Сигурно е станало, докато съм спал. Във всеки случай, преди да заспя, същността на мокриците ми беше твърде мъглява, а сега всичко изникна пред очите ми съвсем ясно и го постигнах само с гола логика, без дори да забележа...

Щастливо се засмя, стъпи на пода, бодро се разкърши и отиде до прозореца. Моят свят, помисли си, докато гледаше през залятото с вода стъкло, и стъклото изчезна, някъде далеч надолу потънаха в дъжда замрелият от ужас град и огромната прогизнала страна, а после всичко плавно се раздвижи и постепенно се изгуби, и остана само едно малко синьо кълбо с дълга синя опашка, и той видя гигантската леща на галактиката, висяща полегато и безжизнено в мъждукащата бездна, отломките от светеща материя, усукани от силови полета, и бездънните пропасти там, където цареше мракът, и той протегна ръка и я потопа в пухкавото бяло ядро, и лека топлина се разля по ръката му, и когато сви юмрука си, материята се изплъзна между пръстите му като

сапунена пяна. Отново се засмя, чукна с пръст по носа отражението си в стъклото и леко погали отоците по набъбналата си и подпухнала кожа.

— По този повод си заслужава да пийне човек! — рече на глас... В бутилката беше останал още малко джин, горкият стар Голем не беше успял да го доизпие, горкият стар лъжепророк... не беше лъжепророк, защото предсказанията му бяха неверни, а просто защото беше само една говореща марионетка. Винаги ще те обичам, Голем, помисли си Виктор, ти си добър човек, но за съжаление си само човек... Той прехвърли остатъка от джина в чашата и с привично движение изля алкохола в гърлото си, но още преди да успее да го преглътне, се втурна в банята. Трябваше да повърне. По дяволите, помисли си, каква гадост. Видя лицето си в огледалото — сънливо, леко подпухнало, с неестествено големи и необикновено черни очи. Е, това е то, помисли си, това е — край на Виктор Банев, пияницата и хвалипръцкото. Няма да пиеш вече, нито ще пееш с прегракнало гърло и няма да се хилиш на глупостите, и няма весело и разпуснато да дрънкаш врели-некипели, няма да се биеш, няма да буйствуваши и да вършиши дивотии, няма да плашиши минувачите, няма да псуваш полицията, няма да се караш с господин Президента, няма с шум и врява да нахълтваши в нощните барове с компания от почитатели... Върна се на леглото. Не му се пушеше. Нищо не искаше, от всичко му се повдигаше и му стана мъчно. Чувството, че е загубил нещо завинаги, отначало леко, едва забележимо, като докосване до паяжина, взе да нараства, мрачни редици от бодлива тел се изправяха между него и този свят, който така много обичаше. За всичко се плаща, мислеше си, нищо не можеш да получиш даром и колкото повече си получил, толкова по-скъпо трябва да заплатиш, за новия живот трябва да платиш със стария живот... Той настървено си чешеше ръцете, съдираше си кожата, но не забелязваше това.

Диана влезе, без да чука, захвърли наметалото си, застана пред него усмихната и съблазнителна и повдигна ръце да си оправи косите.

— Измръзнах до кости — рече тя. — Дали ще ме пуснат тук да се постопя?

— Да — каза Виктор.

Почти не разбираше какво му говорят. Тя угаси лампата и той вече не я виждаше, само чу как ключът се превърта в бравата, долови

как пукат бързо разкопчаваните копчета, прошумоляха дрехи, обувките ѝ изтропаха на пода и в следващия миг тя се озова до него, топла, гладка, благоухаеща, а той продължаваше да си мисли, че всичко вече е свършило — останали са само вечният дъжд, мрачните къщи с надупчените като решето покриви, чуждите непознати хора с мокрите черни дрехи и мокрите превръзки на лицата... и ето — те снемат превръзките, снемат ръкавиците, снемат лицата си и ги подреждат в специални шкафове, а ръцете им са покрити с гнойни рани — печал, ужас и самота... Диана се притисна до него и той по навик я прегърна. Тя си беше предишната, но той, той не беше предишният, той беше безсилен, защото нямаше нужда от нищо.

— Какво ти има, моето момче? — ласкаво попита Диана. — Снощи да не си препил?

Виктор внимателно свали ръцете ѝ от врата си. Страхът го беше обзел докрай.

— Почакай малко — каза той. — Почакай.

Стана, пипнешком намери ключа, светна лампата, постоя няколко секунди с гръб към нея, не се решаваше да се обърне, но все пак накрая се обърна. Не, тя беше прекрасна. Навярно беше дори по-красива, отколкото обикновено, винаги е била по-красива, отколкото обикновено, но сега беше хубава като картина. Караше го да се чувства горд за човешкия род, предизвикваше възхищение пред човешкото съвършенство, но нищо друго не будеше у него. Тя го гледаше, повдигнала учудено вежди, а после явно се изплаши, защото изведнъж седна и той видя, че устните ѝ се размърдаха. Говореше му нещо, но той не я чуваше.

— Почакай — повтори. — Не може да бъде. Почакай.

Взе да се облича с трескава бързина, като постоянно повтаряше: почакай малко, почакай, но вече не мислеше за нея, мислите му не опираха само до нея. Изскочи в коридора, хукна към стаята на Голем, блъсна се в заключената врата, не се сети веднага къде трябва да го потърси, а после рязко се извърна и се втурна надолу по стълбите към ресторанта. Не искам, постоянно повтаряше той, не ми трябва това, никого не съм молил.

Слава богу, Голем си седеше на обичайното място. Беше праметнал ръка зад облегалката на креслото и разглеждаше на светлината цвета на коняка в чашата си. А доктор Р. Квадрига беше

зачервен и агресивно настроен; щом видя Виктор, ревна така, че всички в залата да го чуят:

— Ех, тия мокрици. Гадини мръсни. Махайте се.

Виктор се строполи в своето кресло и Голем му наля коняк, без да каже нито дума.

— Голем — рече Виктор. — Голем, да знаеш, заразих се!

— Дайте спринцовката! — заяви Р. Квадрига. — И на мен.

— Изпийте си коняка, Виктор — каза Голем. — Не бива толкова да се вълнувате.

— Вървете по дяволите — рече Виктор, като го гледаше ужасен. — Прихванах очилатата болест. Какво да правя?

— Добре, добре — каза Голем. — Все пак го изпийте.

Той вдигна пръст и викна на сервитьора:

— Сода! И още коняк.

— Голем — рече Виктор напълно отчаян. — Не ме разбирате. Не мога да пия. Болен съм, ви казвам. Заразих се! Това е нечестно... Нали казвахте, че не е заразна...

Той се ужаси при мисълта, че говори доста несвързано, а Голем не го разбира и просто смята, че е пиян. Тогава пъкна ръката си под носа на Голем. Чашата се катурна, катъркули се по масата и падна на пода.

В първия момент Голем се отдръпна, после се загледа, наведе се напред, подхвана ръката на Виктор за върха на пръстите и заразглежда раздраните отоци по подпухналата кожа. Пръстите му бяха студени и твърди. Е, това е то, помисли си Виктор, ето го и първия лекарски преглед, може би му предстоят и други прегледи, и лъжливи обещания, че все още има някаква надежда, и сиропи разни ще му дават за успокоение, а после ще свикне и вече няма да има никакви прегледи, а ще го отведат, в лепрозариума, ще му намотаят черна превръзка на устата и всичко ще свърши.

— Ягоди да сте яли? — попита Голем. — Горски или градински?

— Да — покорно отвърна Виктор. — Парникови.

— Сигурно сте излапали най-малко два килограма — рече Голем.

— Какво общо имат тука ягодите? — развика се Виктор и издърпа ръката си. — Направете нещо! Не може вече да е късно. Та това едва сега започва...

— Престанете да крещите. Имате копривна треска. Алергичен сте. Просто не биваше да се тъпчете с толкова много ягоди.

Виктор още не разбираше. Той разглеждаше ръцете си и мърмореше: „Та нали вие сам казвахте... отоци... обриви...“

— Отоци стават и от дървениците — назидателно рече Голем. — Имате идиосинкразия към някои вещества. И въображението ви е много по-развито от ума в главата. Като при повечето писатели. Ама че бързо се извъдихте и вие мокрец...

Виктор почувствува, че се съживява. Размина ми се, кънтеше в главата му. Май че ми се размина. Ако ми се е разминало, не знам какво ще направя. Ще престана да пуша.

— А не ме ли лъжете? — жално попита Виктор.

Голем се усмихна.

— Изпийте коняка — посъветва го той. — При алергия не бива да се пие коняк, ама вие го изпийте. Че ми е жал да ви гледам, такъв окаян вид имате.

Виктор взе неговата чаша, примижа и изпи коняка на един дъх.

Нищо му нямаше! Почувствува, че малко му се гади, но то сигурно беше от снощното препиване. Ей сега ще му мине. И всичко мина.

— Драги ми писателю — рече Голем. — За да станете архитект, не е достатъчно само да имате отоци по ръцете.

Сервитьорът, дойде и сложи на масата още коняк и сода. Виктор въздъхна дълбоко и свободно, после с пълни гърди вдиша познатия ресторантски въздух и усети прекрасния мирис на тютюнев дим, на Маринован лук, на прегоряло олио и печено месо. Животът се завръщаше.

— Приятелю — каза на сервитьора. — Бъди така добър да отнесеш бутилка джин, лимонов сок, лед и четири порции минога в двеста и шестнайсета стая. И моля те, по-бързичко!... Алкохолици — рече на Голем и Р. Квадрига. — Чупете си тука главите, а аз отивам при Диана!

Беше готов да ги разцелува.

Голем рече, без да се обръща към никого:

— Горкото красиво патенце!

За миг Виктор усети, че го обзема съжаление. Изплува и изчезна споменът за някакви огромни пропуснати възможности. Но той само се

засмя, бутна креслото настрана и закрачи към изхода.

---

[1] Джордж Оруел (1903–1950) — английски писател и публицист, автор на политически сатири и антиутопията „1984“. — Б.пр. ↑

[2] Бърнард Улф (1915) — американски психолог, военен кореспондент и писател, автор на антиутопията „Преддверието на ада“ — Б.пр. ↑

ДВАНАЙСЕТА ГЛАВА

На другата година след края на войната демобилизирали поручик Б. заради старото нараняване. Окачили му медал „Виктория“, тикнали му в ръцете една месечна заплата, за да има пари на първо време, и картонена кутия с подаръци от Президента: бутилка трофеен шнапс, две консерви страсбургски пастет, две подкови пушен конски салам и един чифт пак трофейни копринени долни гащи, за да си уреди полесно семейния живот. Щом се връща в столицата, поручикът не пада духом. Добър техник е и стига да пожелае, веднага ще го вземат на работа в работилниците на университета, откъдето навремето е отишъл доброволец, но той не бърза — възобновява старите си познанства, намира си нови приятели, а междувремево пропива вехториите, иззети от неприятеля под формата на репарации. На една вечеринка среща жена на име Нора, която много прилича на Диана. Следва описание на вечеринката: изтъркани грамофонни плочи отпреди войната, домашно пречистен денатуриран спирт, американски консерви със задушено месо, копринени блузки, облечени на голо, и моркови, приготвени по всякакъв начин. Като подрънква с медалите си, поручикът тутакси разпъжда разните там цивилни, които неуморно ѝ слагат допълнително варени моркови, и започва да я обсажда, както му е редът. Нора се държи странно. От една страна, явно няма нищо против, ама, от друга страна, му дава да разбере, че е опасно да започва връзка с нея. Обаче, разгорещен от денатурирания спирт, бившият поручик не иска нищо да знае. Те напускат вечеринката и тръгват към дома на Нора. Столицата нощем в първите години след войната: туктаме светят улични фенери, паважът е осеян с дупки, развалините вече са оградени, в недостроения цирк гният шест хиляди военнопленници, охранявани от двама инвалиди, в една вече абсолютно тъмна пресечка ограбват някого. Нора живее в старинна триетажна къща, стълбището е невероятно мръсно, на една врата е написано с тебешир: „Вътре има немска овчарка“. В дългия коридор, затрупан с разни стари мебели и боклуци, странни личности, вмирисани на мухъл, бързо се отдръпват в

сянката. Като дрънчи силно с многобройните си ключове, Нора отваря своята врата, облицована с по чудо запазила се блестяща кожа. В преддверието още веднъж го предупреждава, но като предполага, че става дума за някаква престъпна шайка, Б. само ѝ отвърща, че на кон и с гола сабя е влизал в бой с танкове. Стаичката е твърде чиста и уютна за онова време, като по-голямата част от нея е заета от огромен диван. Нора гледа поручика, сякаш го съжалява, излиза за малко, и се връща с начената бутилка коняк, облечена по възможно най-съблазнителния начин. Оказва се, че имат на разположение само половин час. След като изтича половината час, напълно задоволеният поручик си тръгва с надеждата отново да се срещнат. В края на коридора вече го чакат — двамата вмирисани на мухъл мъже се измъкват от сянката. Гадно ухилени, те му преграждат пътя и му предлагат да си поговорят. Без излишни думи поручикът започва да ги бие и неочаквано бързо и леко се разправя с тях. Повалени на пода, като подсмърчат и се кискат, вмирисаните на мухъл мъже разясняват на поручик Б. в какво положение е изпаднал. Сега те, всичките, вече са от една черга. Нора не е просто съблазнителна жена. Нора е кралица на столичните дървеници. С вас вече е свършено, господин офицер, ще се срещнем в „Атакама“, ние се събираме там всяка вечер. Вървете си вкъщи, а когато почувствувате, че не можете повече да издържите, елате там, отворено е до сутринта...

В западните покрайнини на столицата, в къща, носеща приличен доход, близо до химически завод живее многодетният титулярен съветник Б. Следва преднамерено подробно и преднамерено скучно описание на семейния бит на героя: три стаички, кухня, преддверие, похабена вече жена, пет дребни дечица, стара, но едра и здрава тъща, която се е пренесла тук от село. От химическия завод се разнася ужасна воня, денем и нощем над него се издигат стълбове разноцветен дим, от отровната смрад умират дърветата, тревата жълтее, а мухите мутират в някакви диви и чудновати насекоми. Вече няколко години титулярният съветник води кампания да обуздае завода: пише гневни протести до администрацията, изпраща съзливни петиции до всички инстанции, публикува унищожителни фейлетони във всички вестници, прави безплодни опити да организира стачни постове пред портала. Обаче заводът е като непревземаема крепост. На крайбрежната улица пред него отровените постове падат в несвяст като снопи, гинат

домашните животни, цели семейства напускат домовете си и тръгват да скитат; във вестниците се появява некролог за преждевременната смърт на директора на завода. Жената на титулярния съветник Б. умира, а децата му едно след друго заболяват от бронхиална астма. Една вечер, когато слиза за дърва в мазата, той открива минохвъргачка и огромно количество мини, останали там от времето на Съпротивата. Още същата нощ пренася всичко това на тавана и отваря капака на прозорчето. Заводът се вижда като на длан: под силната светлина на прожекторите насам-натам сноват работници, летят вагонетки, плуват жълти и зелени облаци отровни пари. Ще ти видя сметката, прошепва титулярният съветник и открива огън. Него ден не отива на работа, на следващия — също. Не спи и не яде, клекнал е до прозорчето и стреля. Спира само от време на време, за да изстине тялото на минохвъргачката. Оглушал е от изстрелите и е ослепял от барутния дим. Понякога му се струва, че химическата смрад отслабва и тогава се усмихва, облизва устните си и шепне: ще ти видя сметката. После, останал без сили, пада и заспива, а когато се събужда, вижда, че мините свършват — останали са само три. Изстрелва ги и се показва през прозорчето. Обширният двор на завода е осеян с взривни ями, пусто зеят прозорците с избити стъкла, по грамадните газохранилища тъмнеят следите от попаденията, които само леко са понакривили гладките цилиндрични повърхности, в двора с прокопана сложна система от окопи, по които току прибягват работници, много по-бързо отпреди летят вагонетките, шофьорите на мотокарите са защитени с метална броня, а когато вятърът отвява облаци отровни изпарения, върху тухлената стена на административната сграда изпъква пресен надпис с бяла боя: „Внимание! При обстрел тази страна е особено опасна...“

Виктор дочете последната страница, запали цигара и погледна листа на пишещата машина. Там имаше само два реда: „Когато излезе от редакцията, журналистът Б. реши да вземе такси, но после се отказа и тръгна към станцията на метрото.“ Виктор знаеше много добре какво ще се случи след това с журналиста Б., но нямаше повече сили да пише. Часовникът му показваше три без петнайсет. Стана и отвори прозореца. На улицата беше тъмна тъмница и в тъмницата проблесваше дъждът. Виктор допуши цигарата си до прозореца, изхвърли угарката в мократа нощ и позвъни на администратора. По

телефона се обади непознат глас. Виктор попита кой ден от седмицата е днес. Като се забави малко, непознатият глас го уведоми, че сега е нощта в петък срещу събота. Виктор премига няколко пъти, затвори телефона и решително издърпа листа от машината. Стига толкова. Две денонощия поред, без да вдигне глава от пишещата машина, без да види някого, без да разговаря с когото и да било, изключил телефона, неотговарящ на почукванията, без Диана, без нищо за пиене, без ядене, като само от време на време се примъкваше до леглото, за да види насън как кралицата на дървениците стои до горния праг на вратата и помръдва черните си мустачки... Стига толкова. Журналистът Б. ще почака на перона, докато пристигне влакът с надпис „Места няма“. Нищо друго не му остава. А пък за нас е време да похапнем, ей богу, заслужили сме го... Виктор прибра пишещата машина, пхна ръкописа в бюрото си и претършува празния бар. После заръфа една корава кифла и тъжно се заоплаква от себе си, че вчера беше излял половин бутилка бренди в мивката, за да не го изкушава, но се радваше, че все пак започна цикъла „Зад кулисите на големия град“ и началото е добро, чудесно го започна и може да е доволен от себе си. Впрочем сигурно ще се наложи да го преписва наново. Странно е обаче, помисли си, защо работата над тези разкази потръгна именно сега? Защо това не стана преди година или преди две години, когато се роди замисълът? Сега би трябвало да пиша за вечно шляещия се по пирове дръвник, който си е въобразил, че е супермен, ето за това би трябвало да пиша. Ама нали така и започнах. Всъщност не ми се случва за първи път. Като си помислиш, ако добре разчовъркаш паметта си, ще видиш, че всеки път такава става. Тъкмо затова не може да се пише по поръчка. Започваш роман за младежките години на господин Президента, а скоро се оказва, че пишеш за необитаем остров, където живеят чудновати маймуни, които не се хранят с банани, а с мислите на корабокрушенците... Е, тук, да речем, връзката е явна. Но кой каквото и да разправя, винаги можеш да я намериш. Трябва само малко да се поровиш, ама кой ще има желание да се рови, когато му се иска да пийне след двудневно въздържателство. Я да взема да сляза долу, при администратора винаги ще се намери нещо за пиене. Ей сега ще си доям кифлата и слизам...

Виктор трепна и престана да дъвче. От черната бездна зад прозореца сред пливка на дъжда се разнесе звук, сякаш някой рязко

удари с чук по дъска. Стрелят, учуден си помисли. Известно време напрегнато се ослушва.

... Е, добре, а какво е искал да каже авторът с тази своя творба? Защо му е трябвало да възкресява тежките времена след войната, когато тук-таме се срещаха дървеници и лекомислени жени? Може би е искал да опише героизма и непоколебимостта на столицата, която, предвождана от негово високопревъзходителство... Да имате да вземате, господин Банев! Няма да позволим! Целият свят знае, че по лично указание на господин Президента на собствениците на химическите предприятия, които замърсяват околната среда, само в столицата са наложени глоби в размер на... Че благодарение на личната и непрестанна грижа на господин Президента над сто хиляди деца от столицата всяка година се изпращат в извънградски лагери... Че съгласно йерархията чиновете, по-ниски от придворен съветник, нямат право да събират подписи под петиции...

В този миг светлината угасна. „Хей!“ — каза Виктор на глас и лампата отново светна, но вече мъждукаше с половин сила. „Т-това пък какво е?“ — рече Виктор, ала не стана по-светло. Почака малко, после позвъни на администратора. Никой не вдигна слушалката. Мога да се обадя в електроцентралата, но ще трябва да намеря телефонния указател, ама къде да го търся, пък и е време вече да си лягам. Само дето преди това е добре да пийна нещо. Виктор стана и внезапно чу някакво шумолене. Изглежда, нещо се отъркваше във вратата. После взе да я бута. „Кой е?“ — попита Виктор. Никой не му отговори, чуваше се само как онова нещо продължава зловещо да се бута и да сумти. Почувствува, че в душата му се надига страх. Стените, озарени от червеникавия полумрак, взеха да му изглеждат някак различни, чужди, сенките по ъглите на стаята твърде много се бяха сгъстили, а зад вратата шаваше нещо голямо, тъпо и лишено от разум. „С какво да го халосам?“ — помисли си Виктор и се заозърта, но в този миг зад вратата се разнесе дрезгав шепот: „Банев, ей, Банев, тук ли си?“ Като подметна полугласно: „Идиот“, Виктор отиде в антрето и превъртя ключа. В стаята тронаво се вмъкна Р. Квадрига. Беше по халат, с разчорлени коси, а очите му играеха.

— Слава богу, че поне тебе намерих — тутакси заговори той. — Иначе съвсем щях да се побъркам от страх... Виж какво, Банев, давай

да се измитаме... Да се махаме оттука, Банев... — Той хвана Виктор за ризата и го задърпа към коридора. — Да вървим, невъзможно е вече...

— Смахнат човек — каза Виктор, като се изтръгна от него. — Върви да спиш, заплес такъв. Три часът е.

Но оня отново го хвана за ризата и Виктор изумен откри, че доктор хонорис кауза Р. Квадрига е абсолютно трезвен и дори не лъха на алкохол.

— Не бива да спим — каза Квадрига. — Трябва да се махнем от този проклет хотел. Виждаш ли какво стана с тока? Спукана ни е работата тука... И изобщо — по-бързо трябва да се махнем от този град. На вилата имам кола. Да вървим. Сам щях да тръгна, ама ме е страх да изляза...

— Чакай малко, нищо страшно няма — каза Виктор. — Първо се успокой.

Той затътри Квадрига в стаята, намести го в креслото и влезе в банята за чаша вода. Квадрига тутакси скочи и побягна след него.

— С тебе сме сам-самички тука, никой не е останал — каза той. — Голем го няма, портиера го няма, директора го няма...

Виктор завъртя крана. Тръбите изхъркаха и прокапа малко вода.

— Какво ти е — каза Квадрига, — вода ли искаш? Да вървим, в стаята си имам цяла бутилка. Само че по-бързо. И да сме двамата заедно.

Виктор разтресе крана, потекоха още няколко капки и тръбите престанаха да хъркат.

— Какво става? — попита, почувствувал, че се вцепенява. — Да няма война?

Квадрига махна с ръка:

— Абе каква ти война... Трябва бързо да изчезваме, докато не е станало късно, а той ми разправя „война“...

— Защо трябва да изчезваме?

— Защото сме в една посока — каза Квадрига и идиотски се изкикоти.

Виктор го отмести с лакът, излезе от стаята и тръгна надолу към администратора. Квадрига заситни след него.

— Виж какво — мрънкаше той. — Дай да минем през задния вход... Само да можем да се измъкнем веднъж, а там имам кола. Бензин съм налял догоре, багажа съм наредил... Боже мой, сякаш

предчувствах... Ще си пийнем водка и тръгваме, че то тука и водка не остана...

В коридора цареше сумрак, светилниците по стълбището блещукаха като червени джуджета на небосвода, никъде не беше светло — нито в коридорите, нито в преддверието, само гишетото на рецепцията се осветяваше едва-едва от една тлееща лампа. Там седеше някой, но не беше администраторът.

— Да вървим, да вървим — прошепна Квадрига и задърпа Виктор към изхода. — Нататък не бива, там е опасно...

Виктор се освободи от него и се запъти към рецепцията.

— Какви безобразия стават тук при вас... — започна и млъкна. На мястото на администратора зад гишетото седеше Зурзмансор и бързо пишеше нещо в дебела тетрадка.

— Банев — рече той, без да вдига глава. — Край, Банев, това е то. Прощавайте. И не забравяйте нашия разговор.

— Та аз не смятам да заминавам — възрази Виктор. Гласът му секна. — Искам да разбера какво става с тока и водата. Вие имате ли пръст в тази работа?

Зурзмансор вдигна жълтото си лице.

— Не — каза той. — Ние вече не работим. Сбогом, Банев.

Той протегна през гишетото ръката си в черна ръкавица. Виктор машинално я пое, усети ръкостискането и също я стисна.

— Такъв е животът — каза Зурзмансор. — Човек създава бъдещето, но не за себе си. Навярно вече сте го разбрали. Или скоро ще го разберете. Това се отнася повече за вас, отколкото за нас. Сбогом.

Той кимна и отново се зае да пише.

— Ще вървим ли? — просъска в ухото на Виктор Квадрига.

— Нищо не разбирам — рече високо Виктор и гласът му се разнесе из цялото преддверие. — Какво става тук?

Не му се искаше в преддверието да е тихо. Не му се искаше да чувства тук чужд, външен човек. Не той беше чуждият и нямаше защо Зурзмансор да седи в три часа през нощта на мястото на администратора. И няма какво да ме заплашвате, да не съм ви Квадрига... Но Зурзмансор не го чуваше или не искаше да го слуша. Тогава Виктор демонстративно сви рамене, извърна се и тръгна към ресторанта. На входа обаче се спря.

Лампионите вътре светеха мъждиво, полилеите мъждукаха на тавана, аплиците се мерзелееха по стените и залата беше пълна. Около масите бяха насядали мокрици. Всички изглеждаха еднакви, само дете седяха в различни пози. Едни четяха, други спяха, а мнозина, вцепенени просто се бяха загледали някъде в пространството. Голите им черепи проблясваха, носеше се дъх на влага и лекарства. Прозорците бяха разтворени, а на пода тъмнееше вода. Не се чуваше нито звук, само отвън до ушите му достигаше плисъкът на дъжда...

После отнякъде се появи Голем — напрегнат, загрижен, съвсем състарен — и застана пред Виктор.

— Защо сте още тук? — полугласно попита той. — Вървете си, тук нямате работа.

— Какво значи „нямам работа тук“? — отново се ядоса Виктор. — Искам да пия нещо.

— По-тихо — каза Голем. — Мислех, че вече сте си заминали. Чуках на вратата ви. Къде отивате сега?

— Горے, в стаята си. Ще взема една бутилка и ще се кача в стаята си.

— Тук няма алкохол — каза Голем.

Виктор мълчаливо му посочи с пръст бара, където мъждиво проблясваха редиците бутилки. Голем се огледа.

— Няма — каза той. — Уви.

— Искам да пия — упорито повтори Виктор.

Но не чувствуваше никакво упорство в себе си. Просто се перчеше. Мокриците го загледаха. Четящите свалиха книгите, вцепенените извърнаха черепите си и само спящите продължиха да спят. Сякаш увиснали в червеникавия полумрак, десетки блестящи очи се загледаха в него.

— Не отивайте в стаята си — каза Голем. — Махнете се от хотела. Идете при Лола... Или при доктора, на вилата... Само трябва да знам къде ще бъдете. Ще мина да ви взема. Вижте какво, Виктор, не се дърпайте като магаре на мост, ами правете каквото ви казвам. Сега нито имам време, нито е прилично да ви разказвам какво става. Съжалявам, че я няма Диана, тя щеше да потвърди...

— А Диана къде е?

Голем пак се огледа и погледна часовника си.

— В четири часа... или в пет... тя ще бъде на автогарата до Слънчевите порти.

— А сега къде е?

— Сега е заета.

— Аха — рече Виктор и също погледна часовника си. — Към четири или към пет часа до Слънчевите порти.

Много му се искаше да се махне. Непоносимо беше да стои в центъра на вниманието на това тихо сбиреще.

— До Слънчевите порти... — повтори Виктор. — Близко до вилата на нашия доктор, нали?

— Точно така — каза Голем. — Отивайте на вилата и чакайте там.

— Струва ми се, че просто искате да се отървете от мен — рече Виктор.

— Да — каза Голем. Изведнъж той с интерес се загледа във Виктор. — Виктоар, нима наистина никак, ама никак не ви се иска да си оберете крушите?

— Искане ми се да спя — нехайно подметна Виктор. — Две нощи не съм спал. — Той хвана Голем за копчето на ризата и го изведе в преддверието. — Добре, ще се махна оттук — рече той, — ама що за свърталище на зли духове е това? Да нямате конгрес?

— Да — каза Голем.

— Или вдигнахте въстание?

— Да — каза Голем.

— Или пък е избухнала война?

— Да — каза Голем. — Да, да. Махайте се оттук.

— Добре — рече Виктор. Понечи да си тръгне, но се спря и запита: — А Диана как е?

— Нищо не я заплашва — каза Голем. — И мене също. За никого от вас няма никаква опасност. Поне до шест или може би до седем часа.

— Ще отговаряте пред мен за Диана, така да знаете — тихо рече Виктор.

Голем измъкна носната си кърпа и си изтри врата.

— Аз отговарям за всичко — каза той.

— Така ли? А пък аз бих предпочел да отговаряте само за Диана.

— Омръзнахте ми вече — каза Голем. — Ах, да знаете само как ми омръзнахте, красиво патенце. Диана е с децата. Абсолютно нищо не я заплашва. И си вървете вече. Трябва да работя.

Виктор се извърна и тръгна към стълбището. Зурзмансор вече не беше на мястото на администратора, само лампата тлееше над дебелията тетрадка с непромокаеми корици.

— Банев — повика го Р. Квадрига откъм един от тъмните ъгли. — Къде отиваш? Да вървим!

— Няма да се мъкна по чехли под дъжда я! — ядно отвърна Виктор, без да се обръща.

Изгониха ни, мислеше си. От хотела ни изгониха. А може би ни изгониха и от кметството. Може дори и от града да ни изгонят... А после какво ще стане?

Горе, в стаята си, той бързо се преоблече и надяна наметалото. Квадрига непрекъснато се мотаеше в краката му.

— Така ли ще тръгнеш? С халата? — попита го Виктор.

— Знаеш ли как топли — каза Квадрига. — А на вилата имам още един.

— Не се прави на дръвник, иди да се облечеш.

— Няма да отида — твърдо рече Квадрига.

— Ще дойда с теб — предложи Виктор.

— Не. И с тебе да е — няма нужда. Не се безпокои, ще карам така... Свикнал съм...

Квадрига беше като пудел, който нямаше търпение да хукне на разходка. Подскачаше, току поглеждаше Виктор в очите, дишаше тежко, на пресекулки, подръпваше го за дрехите, подтичваше до вратата и се връщаше. Виктор реши, че няма никакъв смисъл да се разправя повече с него. Пъхна в ръцете му старото си наметало и за миг се замисли. После измъкна от бюрото документите и парите си, разпредели ги по джобовете, затвори прозореца и загаси лампата. След това се остави Квадрига да го води.

Свел глава, доктор хонорис кауза Р. Квадрига стремително го помъкна по коридора, по служебното стълбище, покрай тъмната и студена кухня, изтика го през вратата навън, под проливния дъжд, в черната тъмница и изскочи след него.

— Слава богу, измъкнахме се! — каза той. — Давай да бягаме.

Ала Квадрига не можеше да бяга. Задухът му веднага се обади, пък и беше тъмно като в рог, така че се налагаше да вървят почти слепешката, като се ориентират опипом по стените. Накъде се насочваха, можеха да познаят само по уличните лампи, които горяха с половин сила, а и тук-таме през процепите на завесите се процеждаше червеникава светлина. Дъждът плющеше, без да отслабва нито за миг, но улиците не бяха съвсем безлюдни. Някъде се чуваше хората да си разменят полугласно по две-три думи, проплака като коте кърмаче, два пъти покрай тях минаха тежки камиони, някаква каруца изтрополи с железните си обръчи по асфалта. „Всички бягат — мърмореше Квадрига. — Всички се измитат. Само ние се влачим едва-едва...“ Виктор мълчеше. Вода и кал жвакаха под краката му, обувките му прогизнаха, по лицето му пълзяха топли водни струйки, Квадрига се беше вкопчил в него като удавник, всичко беше тъпо и глупаво — трябваше да се мъкнат през целия град и на това лутане изобщо не му се виждаше краят. Виктор се блъсна във водосточна тръба, нещо изпращя, Квадрига го изпусна и тутакси захленчи с пълно гърло: „Банев! Къде си?“ Докато се търсеха пипнешком един друг в мократа тъма, над главите им изтрака прозорец и приглушен глас запита: „Е, какво се чува?“ „Върти го, сучи го — все е тъмница, мамицата му...“ — отвърна Виктор. „Точно така! — въодушеви се гласът. — И вода няма... Добре че успяхме да напълним коритото.“ „Ами сега как ще я караме?“ — попита Виктор, като едва удържаше Квадрига, който изгаряше от желание да върви напред. След кратко мълчание гласът рече: „Няма как, ще започнат да ни евакуират, иначе... Ех, кучешки живот!“ И прозорецът хлопна. Помъкнаха се по-нататък. Като се държеше за Виктор с две ръце, Квадрига взе заплетено да разправя как се събудил, обхванат от ужас, слязъл долу и съгледал там този нощен събор на вещици... В тъмното връхлетяха върху някакъв камион, пипнешком го заобиколиха и се блъснаха в човек, който носеше нещо. Квадрига пак изрева с пълно гърло. „Какво има?“ — ядосан го попита Виктор. „Бие се — обиден заяви Квадрига. — Право в черния дроб ме удари. Със сандъка.“ Оказа се, че напреки на тротоара са спрели автомобили, натрупани са хладилници, бюфети, цяла градина от цветя в саксии. Квадрига налетя на един гардероб с огледало и разтворени врати, после се замота в някакъв велосипед. Виктор полека-лека взе да се вбесява. На един ъгъл ги спряха, като ги осветиха с фенерче.

Проблеснаха мокри войнишки каски и груб глас заяви с южно произношение: „Военен патрул. Покажете си документите.“ Разбира се, Квадрига нямаше никакви документи и тутакси взе да крещи, че е доктор, че е носител на разни награди, че лично се познава с... Грубият глас презрително каза: „Лъжат като дърти цигани. Пусни ги.“ Пресякоха градския площад. Пред полицейското управление се бяха струпали автомобили със запалени фарове. Златоризците се суетяха безсмислено насам-натам, проблясваше излъсканата мед на пожарникарските им шлемове и току се разнасяха гръмки объркани заповеди. Ясно беше, че огнището на паниката е тук. Отблясъците от фаровете още известно време им озаряваха пътя, после отново стана тъмно.

Квадрига вече не мрънкаше, а само от време на време пъшкаше и охкаше. Няколко пъти падна, като повличаше със себе си и Виктор. Сплескаха се като прасета. Виктор се чувствуваше напълно затъпял и вече не ругаеше, пелена от покорно безразличие обгърна мозъка му — „Трябва да вървя, да избутвам настрана невидимите хора, които срещам по пътя, отново и отново да вдигам Квадрига за яката на набъбналия от влагата халат, само не бива да се спирам и в никакъв случай не бива да тръгвам назад.“ Нещо изплува в паметта му, нещо, сполетяло ги отдавна — позорно, печално и неправдоподобно, само че тогава се зазоряваше и неразборията по улиците напомняше човешка каша, от далечината се носеше грохот и тътен, ужасът беше назад, а наоколо имаше само опустели домове с прозорци, заковани на кръст, в лицето се набиваха пепел и воня на изгоряла хартия, а на верандата на красива къща, над която се развяваше огромно национално знаме, излезе висок полковник в разкошна лейбхусарска униформа, свали си фуражката и се застреля, а ние — дрипави, целите в кръв, предани и продадени, също в хусарска униформа, но вече не хусари, а почти дезертъори — вземте да свирим с пръсти, да цвилим като коне и да му се подиграваме, а един от нас заби прекършената си сабя в трупа на полковника...

— Я стой и не мърдай! — прошепна някой в тъмнината и Виктор почувствува, че нещо много познато опря в гърдите му. Той машинално вдигна ръце.

— Как смеете! — изпищя Р. Квадрига зад гърба му.

— Я по-тихо — рече гласът.

— Помощ! — зарева Квадрига.

— По-тихо бе, глупак — каза му Виктор. — Предавам се, предавам се — рече той в тъмнината към онзи, който опираше дулото на автомата в гърдите му и дишаше тежко.

— Ще стрелям! — уплашено го предупреди гласът.

— Недей — рече Виктор. — Та нали се предаваме.

Усети, че гърлото му изведнъж пресъхна.

— Я се събличай! — нареди гласът.

— Как така?

— Сваляй обувките, наметалото... панталоните...

— Защо?

— По-бързо, по-бързо! — изсъска гласът.

Виктор се съсредоточи, отпусна ръце, направи крачка встрани и като хвана с две ръце автомата, вирна дулото му нагоре... Грабителят писна, задърпа се, но кой знае защо, не стреля. Дватама пъшкаха и всеки се напъваше да изтръгне оръжието от другия. „Банев! Къде си?“ — отчаяно закрещя Квадрига. От допира и по миризмата личеше, че човекът с автомата е войник. Известно време той още се съпротивлява, но Виктор беше значително по-силен.

— Край — каза Виктор през зъби. — Толкоз... Престани да се дърпаш, защото ще ти фрасна един по мутрата.

— А вие ме пуснете! — пропищя войникът, като вече едва-едва се противеше.

— За какво ти са моите панталони? Какъв си ти?

Войникът само пъшкаше. „Виктор! — крещеше Квадрига вече някъде в далечината. — Ааа!“ Иззад ъгъла насам свърна кола, освети за миг с фаровете си едно познато луничаво лице, опулените от страх очи под каската и бързо отмина.

— Хей, та аз те познавам — каза Виктор. — Ти какво си се хванал да ограбваш хората? Я давай автомата.

Като се запъна малко в каската, войникът покорно се измъкна изпод ремъка.

— Сега ми кажи за какво ти са моите панталони? — попита го Виктор. — Да не си избягал от зоната?

Войникът сумтеше. Беше симпатично момче с лице, изпъстрено с лунички.

— Е, какво мълчиш?

Войничето проплака тъничко и заскимтя като кученце.

— Вече ми е все едно... — забърбори то. — И без това ще ме разстрелят. Напуснах поста. Захвърлих всичко и избягах от зоната, а сега къде да се дяна... Я ме пуснете, а, господине? Нали не исках да ви причиня зло, та да не съм някой злодей, нали няма да ме предадете, а?

Той плачеше, подсмърчаше и се секнеше, и навярно в тъмницата бършеше сополите си с ръкава на шинела — жалък като всички дезертъори и готов на всичко.

— Добре — каза Виктор. — Ще дойдеш с нас. Няма да те издадем. И дрехи ще се намерят. Да вървим и гледай да не изоставаш.

Той тръгна напред, а войничето се помъкна след него, то продължаваше да плаче и да подсмърча.

Намериха Квадрига по отчаяния кучешки вой. Сега вече на врата на Виктор висеше автомат, в лявата му ръка конвулсивно се беше вкопчило хлипащото войниче, а в дясната — виещият Квадрига. Всичко изглеждаше като мъчително съновидение. Разбира се, можеше да свали пълнителя и да върне автомата на хлапето, като срита този сополанко. Ама му дожаля. И за сополанкото му дожаля, пък и автоматът можеше да потрябва... Посъветвахме се тука с народа и стигнахме до заключението, че още не е дошло времето да се разоръжаваме. Автоматът все още може да ни е нужен в предстоящите битки за светлото бъдеще...

— Ей вие двамата, я престанете да хленчите — каза Виктор, — че заради вас ей сега ще вземат да довтасат всички патрули.

Те притихнаха, а след пет минути, когато пред тях замъждукаха плахите посърнали светлилки на автогарата, Квадрига задърпа Виктор надясно, като промърмори радостно: „Пристигнахме, слава тебе, господи...“

Квадрига, разбира се, беше забравил ключа от вратичката на оградата в хотела, в джоба на панталоните си. Като ругаеха и проклинаха, с мъка се покатериха през оградата и едва не паднаха във фонтана. Добраха се най-сетне до входа с козирката, избиха вратата и шумно нахълтаха в хола. Щракна електрическият ключ и холът се озари от пурпурен здрач. Виктор се строполи в най-близкото кресло. Докато Квадрига тичаше из вилата да търси хавлиени кърпи и сухи дрехи, войничето живо се разсъблече, остана само по долни дрехи, събра униформата си на купчина, върза я на възел и я тикна под

дивана. Едва тогава се поуспокои донякъде и престана да хлипа. После Квадрига се върна и те дълго и ожесточено се разтриваха с кърпите и се преобличаха.

В хола цареше хаос. Всичко беше обърнато наопаки, по пода се въргаляха накуп книги, прашни дрипи и свалени картини, рисувани с маслени бои. Под краката им скърцаха натрошени стъкла, всичко беше осеяно с изстискани и сбръчкани тубички боя, правоъгълният екран на телевизора зееше пусто, масата беше затрупана с мръсни чинии, съдини, прибори и развалени остатъци от ядене. Изобщо, кажи-речи, само ъглите на хола не бяха затрупани, а може и да бяха затрупани, но в полумрака не личеше. И наоколо така вонеше, че Виктор не издържа и отвори прозореца.

Квадрига се залови да шета. Първата му работа беше да подхване масата от единия край и да я надигне, така че всичко с трясък се изсипа на пода. После я избърса с мокрия халат, изтича някъде и донесе три кристални чаши, гордост за всеки антикварен магазин, и две квадратни бутилки. Като подскачаше от нетърпение, бързо измъкна тапите им и напълни чашите.

— Да сме живи и здрави... — смотолеви той, грабна своята чаша и жадно я притисна до устните си, като предварително подбели очи от насладата.

Виктор мачкаше цигарата си и го гледаше бащински усмихнат. Внезапно по лицето на Квадрига се изписа изумление, примесено с обида.

— И тука е същото... — отвратен рече той.

— Какво става? — попита Виктор.

— Вода е — плахо се обади войничето. — Чиста вода. Студена.

Виктор отпи от своята чаша. Да, наистина беше вода, чиста студена вода, може дори да беше дестилирана.

— С това ли смяташ да ни поиш? — попита той Квадрига.

Без да продума, Квадрига взе втората бутилка и отпи глътка. Лицето му се изкриви. Той плю, скочи и излезе на пръсти от стаята. Войничето пак захлипа. Виктор разгледа етикетите на бутилките. На тях си пишеше „ром“, „уиски“. Отново пийна от чашата. Беше си вода. Тази работа миришеше на най-обикновена дяволска магия, дъските на пода изскърцаха някъде от само себе си; кожата на гърба му настръхна под втренчения поглед на нечии очи. Войничето завря глава дълбоко в

яката на огромната фланела на Квадрига и издърпа ръкавите ѝ, така че ръцете му се скриха вътре. Очите му бяха опулени, не откъсваше поглед от Виктор.

— Какво ти стана, че си ме зяпнал така? — дрезгаво попита Виктор.

— А на вас какво ви е? — прошепна войничето.

— На мен нищо ми няма, а ти какво си се облещил такъв?

— Ами на, като ви гледам... Някак страшно ми стана... Не е редна тази...

По-спокойно, рече си Виктор. Нищо страшно няма. Та нали са суперчовеци. Те, суперчовеците, братко, и други работи могат да правят. Всичко могат. Водата във вино да превръщат, а виното — във вода. Седят си там, в ресторанта, и превръщат всичко във вода. Подбиват основата, крайъгълния камък... Мамицата им, трезвеници...

— Уплаши ли се? — попита той войничето. — Ех, заек.

— Ами то си е за страх! — оживи се войничето. — На вас какво ви е, а пък аз там се нагледах и се напатих... Както си стоиш на пост нощем и той току вземе, че излети от зоната, погледне те отгоре и заминне... Един капрал от нашите дори гащите напълни... А капитанът все ни разправя: ще свикнете, казва, клетва сте дали, казва... Ще свикнеш, ама на куково лято. Ето на, преди известно време един долетя, кацна на покрива на караулното и ме гледа, и ме гледа... а очите му, нали не са човешки, едни такива червени, светят и целият направо вони на сяр...

Войничето измъкна ръцете си от ръкавите и взе да се кръсти. От дебрите на вилата пак изникна Квадрига, все така сгърбен и пристъпващ на пръсти.

— Всичко е станало на вода — рече той. — Виктор, давай да се махаме по-бързо оттука. Колата е в гаража, резервоарът е пълен, само се качваме и дим да ни няма! А?

— Стига си всявал паника — каза Виктор. — Винаги можем да се изметем... Всъщност както искаш. Аз сега няма да тръгна, а ти, щом искаш, заминавай. Вземи и момчето.

— Не — каза Квадрига. — Без тебе не тръгвам.

— Тогава престани да трепериш и донеси нещо за ядене — разпореди се Виктор. — Иди да видиш дали и хлябът не се е превърнал в камък.

Хлябът не беше се превърнал в камък. И консервите си бяха останали консерви, при това доста вкусни. Те ядяха и войничето разказваше колко страх е брало през последните два дни, за летящите мокрици, за нашествието на дъждовните червеи, за децата, които за два дни станали възрастни, за своя приятел, редник Крупман, момче на двайсет години, който от страх умишлено стрелял в себе си... и как донесли обеда в караулното, сложили го да се стопли, два часа стоял обедът на печката, но така и не се стоплил и го изяли студен... А тази вечер застъпвам на пост в осем часа, вали адски дъжд, примесен с градушка, гледам над зоната някакви огньове, а там изобщо не може да има огньове, музика се разнася, една такава нечовешка, и някакъв глас говори ли, говори, говори ли, говори, а какво говори — една дума не мога да разбера. А после гледам — от степта се зададоха стълбове, въртят се и идват насам, и аз хоп — в зоната. И щом те влязоха в зоната, вратите се отвориха и от зоната излетя с колата си господин капитанът. Дори не успях да взема „за почест“, гледам само, че господин капитанът е на задната седалка без фуражка, без пелерина, бърти шофьора по врата и реве: „По-бързо, кучи сине! — крещи той. — Давай по-бързо!“ Сви ми се на мен нещо отвътре и сякаш някой ми рече: Бягай, ми вика, плюй си на петите и драскай, че тука и здрав кокал няма да ти остане. Е, аз си плюх на петите. Ама не хукнах по пътя, а направо през степта, през деретата, за малко да затъна в блатото, пелерината ми остана някъде там, съвсем нова беше, вчера ми я дадоха, и най-сетне стигнах до града, а в града пълно с патрули. Едвам се измъкнах от едните, на други налетях. И от тях едвам се измъкнах и се добрах ей тука, до автогарата, и гледам — бяга народът, цивилните ги пускат, а такива като мене — друг път, пропуск искат. Та тогава се престраших и...

Щом разказа патилата си, войничето се сгуши в креслото и тутакси заспа. Измъчван от алкохолното въздържание, трезвият като кукуряк Квадрига отново заповтаря, че трябва да се махнат, и то незабавно. „Виж го човека — настояваше той, като сочеше с вилицата спящото войниче. — Та той е човек и разбира... А ти си дръвник, Банев, непрозорлив дръвник. Не мога да проумея как нищо не чувствуваш, аз просто физически усещам, че от север се надига паплач, която ще ме премаже... Повярвай ми... знам, че не ми вярваш, но сега ми повярвай, откога ви разправям, че не бива да оставаме тук...

Голем ти размъти главата, пияницата, да му окапе големият нос дано... Разбери, пътят сега е свободен, защото всички чакат да съмне, а после ще разрушат всички мостове, както през четирийсета година... Твърдоглав дръвник си ти, Банев, и винаги си бил такъв, и в гимназията беше такъв...“

Виктор му нареди да спи или да върви по дяволите. Квадрига се нацупи, дояде консервите и се настани на дивана, като се зави с мъхесто вълнено одеяло. Известно време се въртя, пъшка, мърмори, като най-вече предвещаваше нов апокалипсис, а после притихна. Беше четири часът.

В четири и десет светлината примига и угасна съвсем. Виктор се изтегна в креслото, покри се с някакви сухи вехтории и също притихна; гледаше в тъмния прозорец и се заслушваше. В съня си войничето току издаваше слаби стонове, а капналият от умора доктор хонорис кауза похъркваше. Някъде — изглежда, на автогарата — ревяха автомобилни двигатели и хора крещяха нещо неразбираемо. Виктор се опита да събере мислите си в тази неразбория и стигна до извода, че мокриците все пак са се сдърпали с генерал Пфферд, изхвърлили са го от лепрозариума, твърде лекомислено са пренесли седалището си в града и си въобразяват, че щом умеят да превръщат виното във вода и да карат хората да изтръпват от ужас, ще могат да издържат и срещу съвременната армия... каква ти армия — и срещу съвременната полиция. Идиоти. Града ще разрушат и не само ще загинат, ами и хората ще оставят без покрив. И децата... Децата ще погубят, мръсниците! А защо? Какво искат? Как ли започва борба за власт? Ех, вие, а ще ми се пишете суперчовеци. Ама че сте умни и талантливи... същите негодници сте като нас. Още един нов ред искате да въведете, а колкото е по-нов един ред, толкова е по-лош — това вече всички го знаят. Помисли за Ирма... за Диана... Сепна се, напипа в тъмнината телефона, свали слушалката. Телефонът мълчеше. Пак са се скарали, защото не са могли да поделят нещо, а ние, които нямаме нужда нито от едните, нито от другите, а искаме само да ни оставят на мира, ние пак ще трябва да си вдигаме чукалата, да се тъпчем един друг, да бягаме, да се спасяваме или — още по-лошо — ще трябва да избираме на чия страна да застанем, без нищо да разбираме, без да знаем каквото и да било, като вярваме само на думите им и дори не на

думите им, а дявол знае на какво... и да стреляме един в друг, и да се ядем един друг...

Обичайните мисли в обичайната посока. Хиляди пъти вече съм мислил по този начин. Свикнал съм. От малък — все така. Или ура викам, или — я вървете всички по дяволите, на никого не вярвам. Не умеете да мислите, господин Банев, там е работата. И затова опростявате всичко. На което и да е сложно социално движение да сте се натъквали в живота си, преди всичко сте се стремили да го опростите. С помощта или на вярата, или на неверието си. И щом повярвате, стигате чак до обожание, до най-предано кучешко скимтене. А ако не вярвате, сладострастно, със злъчна омраза хрочите върху всички идеали — и върху лъжливите, и върху истинските. Пери Мейсън^[1] често казваше: „Уликите сами по себе си не са страшни, страшно е погрешното им тълкуване.“ Така е и с политиката. Мошениците тълкуват нещата така, както им е изгодно, а ние, наивниците, приемаме и подкрепяме готовото тълкование. Защото не умеем, не можем и не искаме да мислим сами. А когато наивникът Банев, който в живота си не е виждал нищо друго освен политически мошеници, започне сам да тълкува нещата, пак се насажда на пачи яйца, защото е неграмотен и не е научен да мисли истински, и затова естествено не може да тълкува нещата по друг начин, освен като мошениците. Нов свят, стар свят... и веднага се сещаш за нойе ордунг, алте ордунг^[2]... Е, добре, но нали наивникът Банев не се е появил днес на белия свят, видял е това-онова, понаучил е някои неща. Не е чак абсолютен маразматик. Пък на този свят съществуват и Диана, Зурзмансор, Голем. Защо съм длъжен да вярвам на фашиста Павор или на това сополиво недорасло селянче, или пък на трезвия Квадрига? Защо непременно трябва да мисля за кръв? За гной и за кал? Мокриците са се опълчили срещу Пферд, така ли? Ами чудесно! Нека го изритат! Отдавна му беше времето... Сигурно и децата ще защитят, това по им прилича... и не се бият в гърдите, и не призовават към национално самосъзнание, и не отприщват най-долните инстинкти... Това, което е най-естествено, най-малко подобава на човека — правилно, Бол-Кунац, браво на тебе... Твърде вероятно е в този нов свят да няма нов ред. Дострашава ли те? Няма да ти бъде много приятно, а? Ами то така и трябва да бъде. Ти създаваш бъдещето, но не за себе си. Виж само какъв вой нададох, когато ръцете ми се покриха с

обривите на бъдещето! Как се молех да се върна при миногите и водката... Отвращавам се от себе си само като си спомня дори, а нали така и трябва да бъде. Да, мразя стария свят. Тъпотията му мразя, равнодушието, невежеството, фашизма... А колко струвам без всичко това? Та нали то ми е хлябът и водата. Разчистете света около мене, направете го такъв, какъвто искам да го видя, и с мен е свършено. Не умея да възхвалявам, мразя славословията, а няма да има какво да хуля, няма да има какво да мразя — ще бъде обречен на отегчение и смърт... Новият свят ще бъде строг, справедлив, мъдър и стерилно чист — аз няма да му бъда нужен, в него ще бъде кръгла нула. Той имаше нужда от мен, когато се борех за него... А щом не съм му нужен, значи и той не ми е нужен, но след като той не ми е нужен, защо се боря за него?... Ех, къде останаха добрите стари времена, когато човек можеше да отдаде живота си за построяването на новия свят, а да умре в стария. Това е то — акселерация, навсякъде прониква тази акселерация... Но нали не можеш да се бориш против нещо, без да се бориш за нещо! И какво излиза тогава? Значи, когато сечеш гората, най-много ще си изпати именно клонът, на който седиш...

... Някъде в огромния пуст свят едно момиче плачеше и жално повтаряше: „Не искам, не искам, не е справедливо, жестоко е, какво от това, че без тях ще бъде по-хубаво, нека тогава да не бъде по-хубаво, нека останат, нека живеят, нима не може да се направи така, че да останат с нас, толкова е глупаво, безсмислено е...“ Ами това е Ирма, помисли си Виктор. „Ирма!“ — извика и се събуди.

Хъркаше Квадрига. Дъждът отвъд прозореца беше спрял и беше станало някак по-светло. Виктор доближи часовника до очите си. Светещите стрелки показваха пет без петнайсет. От прозореца лъхаше на мразовита киша, трябваше да стане и да го затвори, но се беше затоплил под дрипата и не му се щеше да се размърдва, клепачите му полека-лека сами се склопиха над очите. Дали насън, или наяве някъде наблизо минаваха камиони, минаваха един след друг, тътреха се по калния разбит път, през безкрайното заблатено поле, под оловносивото кишаво небе, покрай кипнатите на една страна телеграфни стълбове с разкъсани проводници, покрай улученото и размазано оръдие с вирнатото дуло, покрай обгорелия комин, на който бяха накацали преситени гарвани, и ледената влага проникваше под брезента, под шинела, и страшно му се спеше, но не биваше да спи, защото оттук

трябваше да мине Диана, а вратичката на оградата е заключена, прозорците са тъмни и тя си помисли, че ме няма, и продължи нататък, а той изскочи от прозореца и хукна с всички сили след камиона, и така крещеше, че чак жилите му се пръснаха, но тъкмо в този момент наблизко с грохот и трясък минаваха танкове, дори той не чуваше себе си, и Диана замина нататък, към брода, където всичко беше в пламъци, където ще я убият и той ще остане сам, и в този миг отнякъде се изви свиреп и пронизителен вой, свистенето на бомбата се заби право в темето му и проникна в мозъка... Виктор се хвърли в канавката и се изтърси от леглото.

Виеше Р. Квадрига. Беше се разкراчил пред отворения прозорец, гледаше в небето и пищеше като жена, беше светло, но това не беше дневна светлина: по затрупания с боклуци, под се открояваха равни и ясни правоъгълници. Виктор изтича до прозореца и погледна навън. Беше луната — ледена, малка и ослепително ярка. Гледката беше страшна, непосилна и Виктор не можа да разбере веднага причината. Небето все така си беше забулено в облаци, но в тези облаци някой грижливо беше изрязал съвсем правилен квадрат и луната беше в центъра на квадрата.

Квадрига вече не крещеше. Беше пресипнал и сега издаваше само слаби стържещи звуци. Виктор с мъка си пое дъх и внезапно почувствуват, че се изпълва със злост. На какво го обърнаха тия тука — да не мислят, че са в цирка? За какъв ме вземат?... Квадрига продължаваше да скрибуца.

— Престани! — злобно изрева Виктор. — Да не би да не си виждал квадрати? Художник-помияр! Долен блюдолизец!

Хвана Квадрига за вълненото одеяло и го разтресе с всичка сила. Квадрига се строполи на пода и притихна.

— Добре — рече той неочаквано с ясен и отчетлив глас. — Стига ми толкова.

После се изправи на колене и направо, както беше приклепнал, хукна като спринтьор навън. Виктор отново погледна през прозореца. Дълбоко в душата си се надяваше, че му се е привидяло, но гледката си беше все същата и той дори успя да съгледа в долния десен ъгъл на квадрата мъничка звездичка, почти чезнеща в лунния блясък. Чудесно се виждаха мокрите люлякови храсти и алегоричната риба от мрамор във фонтана, който не работеше, и изпъстрената с рисунки порта, а зад

портала се виеше черната лента на шосето. Виктор седна на перваза и като се мъчеше да усмири треперещите си пръсти, запали цигара. Мимоходом забеляза, че войничето не е в хола — или беше офейкало, или, примряло от страх, се беше скрило под дивана. Във всеки случай автоматът си беше на предишното място и Виктор нервно се ухили, като съпостави това нещастно парче желязо със силите, които бяха издълбали квадратния кладенец в облаците. Това се казват фокусници. Не-е, дори новият свят да загине, и на стария ще му излезе солено... И все пак е хубаво, че автоматът ми е подръка. Глупаво е наистина, ама с него човек се чувства някак по-спокойно. А пък като поразмислиш малко — не е чак толкова глупаво. Нали е ясно, че се очаква всички да си плюят на петите, тая работа витае във въздуха, а когато всички си плюят на петите, винаги е по-добре да стоиш настрана и да имаш оръжие подръка.

На двора изрева автомобилен двигател, иззад ъгъла изскочи огромната, безкрайно дълга лимузина на Квадрига (личен подарък от господин Президента за върнатата и предана служба с четка в ръка), лудешки се устреми през плочките и лехите към портата, изби я с трясък, изхвъркна на шосето, зави и изчезна яко дим.

— Все пак драсна, та не се видя, гадината — промърмори Виктор с малко завист.

Той се смъкна от перваза, метна автомата на рамо, надяна наметалото върху него и повика войничето. То не се обади. Надникна под дивана, но там беше само влажният вързоп с униформата му. Виктор запали още една цигара и излезе на двора. В люляковите храсти край избитата врата намери пейка с доста чудновата форма, но много удобна, а най-важното беше, че оттам можеше чудесно да наблюдава шосето. Седна, праметна крак връз крак и плътно се загърна с наметалото. Отначало шосето беше пусто, но скоро мина една кола, после друга трета и той разбра, че вече всички си бяха плюли на петите.

Градът се беше пукнал като цирей. Най-отпред бяха търтили на бяг избраниците, бягаха магистратурата и полицията, бягаха цялата промишленост и търговия, бягаха съдът и данъчните власти, финансовите учреждения и народната просвета, пощата и телеграфът, бягаха златоризците, всички, абсолютно всички се измитаха сред облаци от бензинова воня, сред пукотевицата на безброй ауспуси,

разчорлени, агресивни, зловни и тъпи, подкупни и алчни, слуги на народа и бащи на града, сред воя на автомобилни сирени, сред истеричния стон на клаксони — ревът огласяше шосето, а гигантският цирей все бълваше ли, бълваше гной, продължаваше да се изцежда и когато гнойта най-после секна, потече кръв: народът се понесе в натъпкани догоре камиони, в килнати на една страна автобуси, в претоварени малолитражки, на мотоциклети, на велосипеди, на каруци, пеша, прегърбен под тежестта на вързопи, бутащ ръчни колички или просто с празни ръце; хората бяха мрачни, мълчаливи и объркани, оставили някъде назад своите домове, своите дървеници, простодушното си щастие, подредения си живот, своето минало и своето бъдеще. След народа отстъпваше армията. Бавно преминаха всъдеход с офицери, един бронетранспортър, после два камиона с войници и нашите славни походни кухни, (най-хубавите в света), а на опашката се изниза една полугъсенична бронирана кола с картечници, обърнати назад.

Развиделяваше се, луната избледня, страшният квадрат се разтегна, облаците взеха да се топят, настъпи утрото. Виктор почака петнайсетина минути, но никой вече не се появи и той излезе през съборената врата. На асфалта се въргаляха мръсни дрипи, нечий прегазен куфар — хубав куфар е бил, по всичко личеше, че някой големец го е изтървал, — едно колело от каруца, а малко по-нататък, в канавката, беше и самата каруца със стар продран диван и един фикус вътре. По средата на шосето, точно срещу вратата, се мъдреше самотен галош. Наоколо беше пусто. Виктор погледна към автогарата. И там вече не се виждаха нито коли, нито хора. В градините зачуруликаха птици, изгря и слънцето, което Виктор не беше виждал вече половин месец, а пък градът — няколко години. Но сега тук нямаше кой да го гледа. Отново се разнесе боботенето на двигател и иззад завоя се показва автобус. Виктор се отдръпна на банкетата. Бяха „Братята по разум“ — те преминаха бавно, еднакво извърнали към него равнодушните си скудоумни лица. Край, тези бяха последните, помисли си. Да имаше да пийна нещо. Ами къде ли се губи Диана?

Той бавно тръгна обратно към града.

Слънцето беше отдясно, то ту се скриваше зад покривите на къщите, ту надничаше през пролуките между тях, ту разпръскваше топла светлина през клоните на полуизгнилите дървета. Облаците

изчезнаха и небето беше невероятно чисто. Над земята се издигаше лека мъгла. Беше съвсем тихо и Виктор обърна внимание на странните, едва доловими звуци, които идеха сякаш изпод земята — едно такова слабо пукане, шумолене, ромон. Но после свикна и забрави за тях. Обзе го омайно чувство на покой и сигурност. Крачеше като пиян и почти през цялото време гледаше в небето. На булеварда на Президента край него спря джип.

— Качвайте се — каза Голем.

Голем беше посивял от умора и някак потиснат, а до него седеше Диана — и тя изглеждаше уморена, но въпреки това беше красива, най-красивата от всички уморени жени.

— Какво слънце — рече Виктор, като се усмихна. — Погледнете само какво слънце грее.

— Той няма да тръгне — каза Диана. — Предупреждавах ви, Голем.

— Защо да не тръгна? — учуди се Виктор. — Ще тръгна. Само че защо трябва да бързаме?

Виктор не се сдържа и отново погледна към небето. После се загледа назад в пустата улица. Слънцето беше огряло всичко. Някъде там, в полето, се влачеха бежанците, с гръм и трясък отстъпваше армията, бягаха големците, пътят току се задръстваше, ехтяха ругатни, разнасяха се безсмислени команди и заплахи, а от север към града бавно приближаваха победителите и тук беше ничия земя, пояс на спокойствие и сигурност, няколко километра пуста земя — и сред тази пустош имаше един автомобил и трима човека.

— Голем, това новият свят ли е, дете идва?

— Да — рече Голем. Той се взираше във Виктор изпод възпалените си клепачи.

— А къде са тогава вашите мокрици? Пеша ли вървят?

— Няма ги мокриците — каза Голем.

— Как така ги няма? — попита Виктор. Той погледна към Диана, а тя мълчаливо се извърна.

— Няма ги мокриците — повтори Голем. Гласът му беше сподавен и на Виктор изведнъж му се стори, че той всеки миг ще заплаче. — Можете да смятате, че изобщо не ги е имало. И не ще ги има.

— Чудесно — каза Виктор. — Хайде да се поразходим.

— Ще тръгвате ли или не? — умърлушено попита Голем.

— Бих тръгнал — усмихна се Виктор, — ама трябва да се отбия в хотела, да си прибера ръкописите... и изобщо — да поразгледам наоколо. Знаете ли, Голем, на мен тук ми харесва.

— Аз също оставам — внезапно рече Диана и слезе от джипа. — Каква работа имам там?

— А тук какво ще правите? — попита я Голем.

— Не знам — каза Диана. — Та нали вече нямам никого освен този човек.

— Е, добре — рече Голем. — Той, да речем, не разбира. Но нали вие разбирате...

— Все пак той трябва да види — възрази Диана. — Не може да тръгне, без да види всичко...

— Точно така — подхвана и Виктор. — На кого ще съм нужен, по дяволите, ако не гледам, нали специалността ми е такава — да гледам.

— Вижте какво, деца — рече Голем. — Осъзнавате ли какво смятате да направите? Виктор, на вас ви разправяха: Ако искате да има някаква полза от вас, останете си на своята страна. Бъдете верен на себе си!

— Цял живот съм бил верен на себе си — каза Виктор.

— Тук няма да имате тази възможност.

— Ще видим — рече Виктор.

— Боже мой! — каза Голем. — Сякаш на мен не ми се иска да остана! Но човек трябва малко да си размърда мозъка! Дявол да го вземе, трябва да си даде сметка какво му се иска и какво е длъжен да направи... — Той сякаш се мъчеше да убеди самия себе си. — Ех, вие... Ами оставайте, щом толкова искате. Желая ви приятно прекарване. — Голем превключи скоростите. — Къде е тетрадката, Диана? Аха, ето я. В такъв случай ще я взема със себе си. На вас тя няма да ви трябва.

— Да — каза Диана. — И той така искаше.

— Голем — рече Виктор. — А вие защо бягате? Та нали вие искахте този свят.

— Аз не бягам — строго каза Голем. — Аз тръгвам. Оттук, където вече не съм нужен, натам, където все още съм нужен. За разлика от вас. Сбогом.

И той замина. Диана и Виктор се хванаха за ръце и тръгнаха нагоре по булеварда на Президента през пустия град да посрещнат настъпващите победители. Не разговаряха, вдишваха с пълни гърди необичайно чистия и свеж въздух, жумяха на слънцето и от нищо не се страхуваха. Градът се беше втреничил в тях през пустите прозорци, много странен беше този град — покрит с плесен, хлъзгав, прогнил, разкапващ се, целият в някакви злокачествени петна, изглеждаше като прояден от екзема, сякаш много години беше гнил на морското дъно и накрая бяха го извадили на повърхността за посмешище на слънцето, и след като му се присмя до насита, сега слънцето се беше захванало да го разрушава.

Покривите се топяха и се изпаряваха, ламарината и керемидите димяха с ръждив пушек и изчезваха пред очите им. В стените се отваряха пролуки, растяха и се плъзгаха настрана, като разкриваха изтъркани тапети, олющени креватчета, куци мебели и избелели снимки. Плавно се прекършваха и се стопяваха стълбовете на уличните лампи, във въздуха се разтваряха будки и рекламни табла — всичко наоколо пукаше, тихо шумолеше и ромонеше, ставаше на шупли, после прозрачно, превръщаше се в мръсна пряспа и изтляваше. Кулата на кметството в далечината промени очертанията си, залюля се и се сля със синевата на небето. Известно време в лазура остана да виси сам-самичък часовникът на кулата, после и той изчезна...

Край на ръкописите ми, весело си помисли Виктор. Наоколо града вече го нямаше — тук-там стърчеше по някой залянял храсталак, срещаха се болни дървета и островчета зелена трева, само далече отвъд мъглата все още можеха да се различат някакви здания, останки от здания, здания-призраци, а близо до някогашната павирана улица, на каменното стълбище, което не водеше за никъде, седеше Теди, протегнал ранения си крак и сложил до себе си патерицата.

— Здравсти, Теди — зарадва се Виктор. — Остана, а?

— Аха... — рече Теди.

— Защо така?

— Да вървят по дяволите! — каза Теди. — Натъпкаха се като сардели, крака си нямаше къде да протегна. Казвам на снахата: Абе, глупачко, за какво ти е малкият бюфет? А тя ми вика да си затварям устата... Плюх им тогава в мутрите и останях.

— Ще дойдеш ли с нас?

— Няма. Вие вървете — рече Теди. — А пък аз ще поседя тук. Къде да ходя с тоя крак, а каквото ми е писано, то ще стане...

Продължиха нататък. Взе да става горещо и Виктор захвърли на земята непотребното наметало, отърси се от ръждивите останки на автомата и облекчено се засмя. Диана го целуна и рече: „Хубаво е, нали!“ Той не възрази. Вървяха и все вървяха под синьото небе, под жаркото слънце, по земята, където вече зеленееше току-що покълнала трева, и стигнаха до мястото, където беше хотелът. Той не бе изчезнал напълно — беше се превърнал в огромен сив куб от груб грапав бетон и Виктор си помисли, че това е паметник, а може би — граничен знак между стария и новия свят. И тъкмо беше минала през ума му тази мисъл, когато иззад грамадния къс бетон се измъкна реактивен изстребител с щита на Легиона, изрисуван на корпуса, бързо и безшумно прелетя над главите им, все така, без да издава нито звук, зави някъде край слънцето и изчезна, и чак тогава ги връхлетя адският свистящ тътен, писна в ушите им, блъсна ги в лицата, разтърси душите им, но насреща вече идваше Бол-Кунац с просветлели от слънцето мустачки на загорялото си лице, а някъде по-отдалеч крачеше насам Ирма, почти жена, боса, с простичка лека рокля и с пръчка в ръка. Ирма погледна след изстребителя, вдигна пръчката, сякаш се прицелваше, и каза: „Кхх!“

Диана се засмя. Виктор я погледна и видя, че тя е вече друга Диана, съвсем нова, каквато никога преди това не е била и дори не е предполагал, че може да има такава Диана — Щастливата Диана. И тогава се заплаши с пръст и си помисли: Всичко това е прекрасно, но виж какво, да не забравиш да се върнеш.

Ленинград — Москва, 1966–1967 година

---

[1] Пери Мейсън — адвокатът-детектив от криминалните романи на Ърл Стенли Гарднър. — Б.пр. ↑

[2] *Neue Ordnung, alte Ordnung* (нем.) — нов ред, стар ред. Асоциация за прословутия хитлеристки „нов ред“. — Б.пр. ↑

**МИЛИАРД ГОДИНИ ДО СВЪРШЕКА НА
СВЕТА
РЪКОПИС, НАМЕРЕН ПРИ СТРАННИ
ОБСТОЯТЕЛСТВА**

Ако забележите, че все нещо ви пречи да си вършите нормално работата или да направите Голямото откритие, то знайте, че това не е случайно! Може да се окаже, че срещу вас се е изправил съюзът на 7-те мъдреци или пък агентите древна и много могъща цивилизация. Те се чувстват застрашени от вашите бъдещи открития и се намесват във вашата дейност... Било чрез обикновен подкуп, било чрез заплахата и принуда.

Това е поведението за Избора, личния избор. Как да постъпим: да следваме убежденията си, когато заплашват нас, нашите близки или пък ни предлагат да ни купят, или пък да се предадем и да продължим напред, т.е. встрани, по криволичещите пътеки на поражението и компромисите...

ПЪРВА ГЛАВА

1. „... бял юлски зной, небивал през последните две столетия, удави града. Над нагорещените покриви плуваше мараня, всички прозорци в града бяха широко разтворени, на пейките пред входовете под редичките сенки на изнемогващите дървета се потяха и топяха старици.

Слънцето прехвърли меридиана и се впи в многострадалните гръбчета на книгите, блъсна стъклата на полиците, полираните вратички на шкафа и горещи злобни езичета затрептяха по тапетите. Изнемогата на следпладнето — приближаваше часът, когато освирепялото слънце, мъртвешки увиснало над дванайсететажния блок отсреща, щеше да простреля апартамента.

Малянов затвори и двете крила на прозореца и плътно придърпа тежката жълта завеса. После с виснали гащета изшляпа бос през кухнята и отвори балконската врата. Беше около три.

Дъските на пода изскърцаха и отнякъде излезе затъпелият от горещините Калям, фиксира Малянов със зелените си очи и беззвучно отвори и затвори уста. Размахал опашка, той се промъкна под печката при своята паница. В нея нямаше нищо, освен изсъхнали рибешки кости.

— Искаш да плюскаш — рече Малянов недоволно.

Калям незабавно отреагира в смисъл, че да, в края на краищата не би било зле...

— Сутринта ти дадох — рече Малянов и клекна пред хладилника. — Или не, не съм... Вчера сутринта беше...

Извади паничката на Калям и надникна в нея — някакви влакънца, малко желе и залепнала отстрани рибешка опашка. А в хладилника и това няма.

Малянов надникна в камерата — там, сред преспичките от скреж, в малка чинийка се бе излегнало да зимува нищожно парченце сланина. И нищо повече.

Калям мъркаше и отриваше мустаци в голото му коляно. Малянов затвори хладилника и стана.

— Нищо, нищо — каза той на Калям, — и без това навсякъде е затворено за обедна почивка.

Разбира се, можеше да отиде на «Московска», но там винаги има опашки, пък и да се мъкне толкоз далеч в горещините... Виж ти какъв отвратителен интеграл! Добре де, нека е константа... да не зависи от омега. Ясно е, че не зависи. От най-общи съображения следва, че не би трябвало да зависи. Малянов си представи въпросната сфера и интегрирането по цялата им повърхност. Внезапно отнякъде изплува формулата на Жуковски. Ни в клин, ни в ръкав. Малянов я прогони, но тя пак се появи. Трябва да опитам конформното изображение, помисли си той.

Телефонът отново иззвъня и Малянов откри, че незабелязано пак се е върнал в стаята. Изруга, опъна хълбок на кушетката и се пресегна към слушалката.

— Да!

— Витя? — попита енергичен женски глас.

— Кой номер търсите?

— Не е ли «Интурист»?

— Не, частен дом...

Малянов хлопна слушалката и известно време лежа неподвижен. Жълтата завеса прозира и стаята е пълна с тежка жълта светлина. Въздухът е като желе. Да се пресели в Бобковата стая — ето какво трябва да направи. Та тук е баня. Той погледна бюрото, отрупано с листове и книги. Само Владимир Иванович Смирнов е в шест тома... Да не говорим колко още хартия по пода... Преместване ли — страшно е да го помислиш дори. Чакай, беше ме споходило някакво озарение... Дявол да го... Този твой «Интурист», къпава тъпачка... Бях, значи, в кухнята, после съм се довлякъл тук... А! Конформното изображение! Глупава идея. Впрочем трябва да се види...

С пъшкане се надигна от кушетката и в същия миг телефонът иззвъня.

— Идиот — рече той на апарата и вдигна слушалката. — Да?

— Базата ли е? Кой е там, базата ли е?

Малянов затвори и набра повредите.

— Повреди ли е? Обаждам се от телефон деветдесет и три деветдесет и осем нула седем... Вчера вече ви звъних. Не може да се работи, през цялото време грешки.

— Кой ви е номерът? — прекъсна го злобен женски глас.

— Деветдесет и три девет осем нула седем. Ту търсят «Интурист», ту някакъв гараж...

— Затворете. Ще проверим.

— Ако обичате — умолително каза той на сигналите «свободно».

После се дотътри до масата, седна и взе писалката. Така... Къде все пак съм виждал този интеграл? Едно такова изящно интегралче, симетрично отвсякъде. Къде ли съм го виждал? И дори не константа, а чисто и просто нула! Добре. Ще го оставим в тила. Не обичам да оставям в тил, неприятно е, като зъб с дупка...

Започна да премята листчетата с вчерашните изчисления и внезапно сърцето му сладко замря. Ама че бомба, ей богу... Бива си те, Малянов! Голяма работа си! Накрая май излезе нещичко. При това, братле, истинско. Това, братле, не ти е «Форма на петата на големия пасажер инструмент», туй, братле, не го е правил никой преди теб. Пу-пу, да не му е уроки... Интегралът... Да върви по дяволите интегралът му с интеграл, по-нататък!

Чу се звън — от вратата. Калям скочи от кушетката и вирнал опашка, се примъкна в коридора. Малянов грижливо затвори писалката.

— Направо са пощръклели — измърмори той.

Отвори вратата. Вън стърчеше невзрачно човече в тясно сако с неопределен цвят, небръснато и потно. Леко наклонено назад, то държеше пред себе си огромна картонена кутия. Като мърмореше нечленоразделно, невзрачният се спусна към Малянов.

— Ама вие... — смотолеви Малянов, отстъпвайки.

Невзрачният беше вече в коридора — погледна към стаята, после решително зави към кухнята, като оставяше бели прашни следи върху линолеума.

— Ама моля ви се... — мърмореше Малянов и се влачеше подире му.

Оня вече бе оставил кашона на табуретката и вадеше от горния джоб на сакото си купчина квитанции.

— Вие от поддържането ли сте? — кой знае защо, на Малянов му хрумна, че най-сетне е дошъл водопроводчикът да оправи банята.

— От гастронома — пресипнало рече оня и му подаде две квитанции, забодени с карфичка. — Подпишете тук.

— Какво е това? — попита Малянов и в същия миг разбра, че са фактури от «Поръчки по домовете». Две бутилки коняк, водка... — Чакайте — каза. — Струва ми се, че нищо не сме...

Видя сумата и се ужаси. Няма толкова пари. Пък и от къде на къде? Обзетото от паника въображение мигом му поднесе угнетяващата верига от всевъзможни усложнения, като необходимостта да се оправдава, да отрича, да се възмуцава, да призовава на помощ здравия разум... ще се наложи сигурно и да звъни тук-там, дори да отиде лично... Но точно тогава зърна в ъгъла на квитанцията виолетов печат «платено» и името на клиента: Малянова И. Е. Ирка!... Дявол знае какво е това.

— Ето тук подпишете, ето тук — мърмореше невзрачният, почуквайки с мръсен нокът. — Тук, дето е чавката...

Малянов взе огризката от молив и се подписа.

— Благодаря — каза той и върна молива. — Много благодаря... — повтаряше объркано, провирайки се заедно с невзрачния по тесния коридор. Трябва да му пусна нещичко, ама нямам дребни... — Много благодаря, довиждане! — викна той в гърба на окъсялото сако и ожесточено изблъска с крак Калям, който се натискаше да оближе циментовия под на площадката.

Малянов затвори вратата и постоя известно време в сумрака.

— Странно — рече си той наум и се върна в кухнята.

Калям вече се увърташе около кашона. Малянов вдигна капака и видя бутилки, пакети, консервени кутии. На масата лежеше копие от квитанцията. Тъй... Индигото е съвсем изтрито, но почеркът е четлив. Всичко си е правилно. Поръчка: Малянова И. Е. Няма що — здрасти! Погледна сумата. Невероятно! Обърна квитанцията. На обратната страна няма нищо интересно. Само един сплескан и изсъхнал комар. Какво, Ирка да не е откачила? Имаме петстотин рубли заеми... Чакай... Дали не му каза нещо, преди да замине? Той си припомни деня на заминаването ѝ, зиналите куфари, купищата дрехи, разхвърляни по цялата къща, полуголата Ирка размахва ютия... Не забравяй да храниш Калям, носи му тревичка, от оная лютивата... не

забравяй да платиш наема... ако се обади шефа, дай му моя адрес. И като че ли това беше всичко. Каза още нещо, но тогава Бобка дотича с картечницата... Да! Да занеса бельото в пералнята... На, ако разбирам нещо!

Малянов боязливо измъкна от кутията бутилка. Коняк. Петнайсет рубли, боже! Какво е това — да не би днес да имам рожден ден? Кога замина Ирка? Четвъртък, сряда, вторник... Започна да брои на пръсти. Десети ден, откак е заминала. Значи е дала поръчката предварително. Взела е от някого пари и е поръчала. Сюрприз. Пет стотарки заеми, моля ви се, а тя — сюрприз! Само едно е ясно: няма нужда да ходи до магазина. Останалото е мъгла. Рожден ден? Не. Годишнина от сватбата? Май и това не е. Съвсем точно — не. Рожденият ден на Барбос? През зимата беше... Преброи гърлата на бутилките — десет парчета. И защо толкова много? Толкова не изпивам и за година. И Вечеровски почти не пие, а тя не обича Валка Вайнгартен...

Калям мяукаше непоносимо. Беше подушил нещо в кухнята..."

2. „... съомга в собствен сос и парче шунка със сух крайшник. После се зае да мие съдовете. Ясно е, че на такова великолепие в хладилника не му отива мръсна кухня. През това време телефонът два пъти звъня, но Малянов само се озъбваше: няма да ида и толкоз! Да пукнат всички с техните гаражи и бази. И тиганът трябва да се измие, неизбежно е. Тиганът вече ще служи за по-висши цели, а не за някакви си там бъркани яйца... Защото какво се получава? Ако интегралът е наистина нула, отдясно остават само първата и втората производни... Физическият смисъл не ми е съвсем ясен, но все пак тези мехури изглеждат добре. Че какво? Така ще ги нарека: мехури. Не, май че е по-добре «кухини». Кухини на Малянов. «М-кухини». Хе...

Нареди измитите съдове по полицата и надникна в паничката на Калям. Горещо е, вдига пара. Горкият Калямчик. Ще трябва да потърпиш. Ще се наложи, Калямчик, още мъничко да се поизмъчиш, докато изстине.

Той избърсваше ръцете си, когато изведнъж го озари идея, както вчера. Хем също, както вчера, в началото не повярва.

— Чакай, чакай — трескаво замърмори той, а ходилата му вече шляпаха по коридора; по антрето, по залепващия за петите линолеум, към жълтата гъста жега, към бюрото, при писалката... Дявол да я вземе, къде е? Мастилото е свършило. Моливът се въргаляше тук някъде... И в същото време на втори, по-точно на преден, основен план: функцията на Хартвиг... и цялата дясна част като че ли никога не я е имало... Кухините се получават симетрични по оста... А интегралчето изобщо не е нула! Тоест миличкото ми интегралче до такава степен не е нула, че величината му е съвсем положителна... Но каква картина, каква картина се получава! Как не го загрях отведнъж! Нищо, Малянов, нищо, братле, не само ти не си го загрял. И академикът не го е загрял... В жълтото, леко изкривено пространство мудно се въртят гигантските мехури на осесиметричните кухни, материята ги обтича, иска да проникне в тях, но не може, на границата материята се свива до кошмарни плътности и мехурите започват да светят. Бог знае какво започва там... Нищо, и това ще изясним... С влакнестата структура ще се оправим — това първо. С дъгите на Рогозински — второ. А след това — планетарните мъглявини. Вие, гълъбчета, какво си мислехте? Че това са разширяващи се изтласкани обвивки? На ви едни обвивки! Тъкмо обратното!

Проклетият телефон отново извънтя. Малянов започна да вие от ярост, без да спира да пише. Ей сегичка ще го пратя по дяволите! Има там един шнур... Той се метна връз кушетката и вдигна слушалката.

— Да!

— Митка?

— Да... Кой е?

— Не ме ли позна, кучи сине? — Беше Вайнгартен.

— А, Валка... Какво става?

Вайнгартен помълча малко.

— Защо не вдигаш телефона? — попита.

— Работя — рече Малянов злобно. Беше много неучтив — искаше да се върне на бюрото и да доразгледа картината с мехурите.

— Работиш... — Вайнгартен изсумтя. — Ковеш си значи безсмъртието...

— Какво, искаш да дойдеш ли?

— Да дойда? Не, не че искам да дойда...

Малянов съвсем побесня.

— Какво искаш тогава?

— Слушай, бащице... С какво се занимаваш сега?

— Работа — казах ти.

— Ама не... Питам над какво работиш.

Малянов се обърка. Познаваше Валка Вайнгартен двайсет и пет години и нито веднъж той не се бе интересувал от работата на Малянов; по рождение Вайнгартен се интересува единствено лично от самия Вайнгартен и от още два предмета: една двайсеткопейкова монета от 1934 година и така наречената «консулска половинрублова», която всъщност изобщо не е половин рубла, а някаква особена пощенска марка... Няма си работа, гадината. Дрънкало... Или му трябва терен, че така го усуква? Тогава той си спомни за Аверченко.

— Над какво работя ли? — попита със злорадство. — Моля, мога да ти разкажа с подробности. На теб като биолог ще ти е страшно интересно. Вчера сутринта най-последно излязох от мъртвата точка. Оказа се, че при най-общи допускания относно потенциалната функция моите уравнения за движението имат още един интеграл освен интеграла на енергията и интеграла на моментите. Получава се нещо като обобщение на ограничената задача за трите тела. Ако уравнението на движението се запише във векторна форма и се използват преобразуванията на Хартвиг, интегрирането по обема става докрай и целият проблем се свежда до интегрално-диференциални уравнения от типа на Колмогоров-Фелеровите...

За негова огромна изненада Вайнгартен не го спираше. За секунда Малянов дори си помисли, че са ги прекъснали.

— Чуваш ли ме? — попита той.

— Да, да, слушам те най-внимателно.

— Може би дори ме разбираш?

— Оттук-оттам — бодро рече Вайнгартен и на Малянов му се стори, че гласът му е някак странен. Дори се уплаши.

— Валка, да не се е случило нещо?

— Къде? — попита Вайнгартен след пауза.

— Къде — при теб естествено! Някак особен си. Да не би да е неудобно да говориш?

— Ами, не, бащице. Глупости. Добре де. Измъчи ме горещината. Знаеш ли вица за двата петела?

— Не. Казвай.

Вайнгартен разказа вица — доста тъпичък, но смешен, някак съвсем не вайнгартеновски виц. Малянов, разбира се, го слушаше, дори се закикоти, като му дойде времето, но смътното усещане, че нещо с Вайнгартен не е наред, само се усили. Сигурно пак се е съдърпал със Светка. Пак са му одрали епитела. Вайнгартен попита:

— Виж, Митка... Говори ли ти нещо фамилията Снеговой?

— Снеговой ли? Арнолд Палич? Имам такъв съсед, точно насреща. И какво?

Вайнгартен известно време мълча, дори спря да сумти. Чуваше се само тихо дзънкане — сигурно подхвърляше в шепа монети от колекцията си. После рече:

— А с какво се занимава този твой Снеговой?

— Според мен е физик. Работи в някаква дупка. Ужасно секретна. А ти откъде го познаваш?

— Не го познавам — с неразбираема досада каза Вайнгартен и в същия миг на вратата се позвъни.

— Не, явно са пощръктели! — викна Малянов. — Почакай, Валка. Дандания на вратата...

Вайнгартен каза нещо, може би дори извика, но Малянов вече беше оставил слушалката на канапето и изскочи в коридора. Калям, разбира се, се усука в краката му и той едва не падна.

Отвори вратата и веднага отстъпи — на прага стоеше млада жена в бял минисукман, с добър загар и опалени от слънцето къси коси. Красива. Непозната. (Малянов мигом се досети, че е по гащета и коремът му е потен.) До краката ѝ стърчеше куфар, в лявата си ръка държеше шлифер.

— Дмитрий Андреевич? — попита тя стеснително.

— Да — измърмори Малянов. Роднина ли е? Може би втората братовчедка Зина от Омск?

— Извинете ме, Дмитрий Алексеевич... Сигурно съвсем не навреме... Ето. — Тя му подаде плик. В душата му мрачно бушувала страхотни чувства по адрес на всички роднини по света и особено по адрес на тази втора братовчедка Зина... или може би Зоя?

Впрочем, разбира се, че не е братовчедката Зина. Ирка с едри букви, явно набързо, беше надраскала разкривено: «Димкин, това е Лидка Пономарьова, моята любима приятелка от ученическите години.

Разк. съм ти за нея. Приеми я добре, не е за дълго. И не се закачай! Ние сме доб. Тя ще ти разк. Целувам те, И.»

Малянов нададе протяжен, неуловим за света вопъл, затвори и отвори очи. Но устните му автоматично се разтеглиха в учтива усмивка.

— Много ми е приятно — каза той приятелски фамилиарно. — Заповядайте, Лида, моля... Извинете ме за фасона. Жега!

Явно, не всичко беше наред с неговата учтивост, защото върху лицето на красивата Лида се появи смут и тя, кой знае защо, се зае да оглежда празната, потопена в слънце стълбищна площадка, сякаш се усъмни къде е попаднала.

— Моля куфара... — бързо рече Малянов. — Влезте, влезте, не се стеснявайте... Закачете шлифера тук... Имаме голяма стая, аз работя там, а тук е Бобковата... Тя ще е ваша... Сигурно искате душ?

Точно тогава от канапето се дочу гъгниво квакане.

— Пардон — подскочи той. — Разположете се, аз ей сегичка...

Вдигна слушалката и чу как Вайнгартен монотонно, с някакъв чужд глас повтаря:

— Митка... Митка... Отговори, Митка...

— Ало — изкрещя Малянов. — Валка, чуй...

— Митка! — изрева Вайнгартен. — Ти ли си?

Малянов се уплаши.

— Какво се дереш! Дойде гост, извинявай, после ще ти се обадя.

— Кой дойде? — със страшен глас попита Вайнгартен. Малянов усети студена тръпка по цялото си тяло. Валка е откачил. Боже мой, какъв ден!

— Валка — каза той спокойно. — Какво ти става днес? Една жена дойде... Приятелка на Ирка...

— Ах, гад! — изруга Вайнгартен и тресна слушалката...“

ВТОРА ГЛАВА

3. „... а тя смени своя минисукман с мини поличка и мини блузка. Той повече не се сети за «кухините на Малянов».

Впрочем всичко беше съвсем прилично, като в добрите къщи. Седяха, бръщолевеха, пиеха чай. Той вече беше Димка, а тя Лидочка. След третата чаша Димка разказа вица за двата петела — просто дойде на приказката — и Лидочка се кикотеше и размахваше пред Димка голи ръце. Той си спомни (петлите му напомниха), че трябваше да се обади на Вайнгартен, но не тръгна да му върти, а вместо това рече на Лидочка:

— Още една чашка?

Лидочка не отговори и той се извърна. Тя го гледаше с широко отворени очи и по блестящото ѝ от загара лице се бе изписало някакво съвсем неуместно изражение — може би тревога, може би страх, дори беше зяпнала.

— Да наля ли? — колебливо попита Малянов, размахал чайника.

Лидочка трепна, запримигва ситно и обтри челото си с пръсти.

— Какво?

— Питам да ви наля ли още малко чай?

— Не, благодаря. — И се засмя съвсем не на място. — Ще се надуя. Трябва да пазя линия.

— О, да! — отвърна Малянов с престорена галантност. — Такава фигура съвсем определено трябва да се пази. Може би си струва даже да я застраховате...

Тя леко се усмихна и погледна през рамо към двора. Шията ѝ беше дълга, гладка, е, може би малко тъпичка. У Малянов нахлу още едно усещане: че тази шия е създадена за целувки. Както и раменете ѝ. Цирцея, помисли си той. И веднага добави: Впрочем аз си обичам Ирка и никога няма да ѝ изневеря...

— Странно — каза тя. — Струва ми се, че всичко това съм го виждала вече някъде: кухнята, двора... Само че в двора имаше голямо

дърво... Случвало ли ви се е?

— Разбира се — отвърна Малянов с готовност. — Според мен на всеки се е случвало. Четох някъде, че това се нарича «измамна памет».

— Да, може би — рече тя със съмнение.

Малянов, стараейки се да не шуми, внимателно отпиваше от горещия чай. Явно приказката засече, като че ли нещо заяде.

Замълчаха, и то така, че даже пръстите на Маляновите крака се подвиха от неудобство. Онова най-отвратително състояние, когато не знаеш къде да си денеш погледа, а в главата — като камъни в бъчва — с грохот се изсипват напълно неподходящи и бездарни начала на разговори.

И Малянов започна с непоносимо фалшив глас:

— И какви са вашите планове, Лидочка, в нашия забележителен град?

Тя не отговори. Мълчаливо извърна към него широко разтворени от изненада очи. След това наведе поглед, сбърчи чело. Малянов винаги се бе смятал за лош психолог и нищичко не разбираше от отношения с околните. Но сега абсолютно ясно разбра, че неговият нелеп въпрос изобщо не е по силите на прекрасната Лидочка.

— Планове ли? — измънка тя накрая. — Ами да... естествено... Как иначе... — После изведнъж си спомни: — Ермитажа, разбира се, импресионистите... Невския... И бели нощи не съм виждала никога...

— Малък туристически комплект — рече Малянов припряно, за да ѝ помогне. Не можеше да гледа как някой се насилва да лъже. — Хайде все пак да ви наля чай... — предложи той.

Тя отново се засмя съвсем не на място.

— Димка — рече тя с мило нацупени устни. — Ама какво непрекъснато с този ваш чай... Ако искате да знаете, изобщо не обичам чай... И в тази горещина...

— Кафе? — с готовност предложи Малянов...“

4. „... после наляха по още една чаша. Роди се предложението да пият брудершафт. Без целувки. Какви ти целувки между интелигентни хора! Тук най-важното е духовната близост. Пиха брудершафт, поговориха за духовната близост, за новите методи при разраждането, а също за различието между мъжество, смелост и безстрашие.

Ризлингът свърши, Малянов изнесе празната бутилка на балкона и бръкна в барчето за «Каберне». Решиха да пият «Каберне» в любимите на Ирка чаши от опушено стъкло, предварително напълнени с лед. С разговора за женствеността, тръгнал от разговора за мъжеството, леденото червено вино вървеше добре. Интересно кои магарета са постановили, че червеното вино не бива да се охлажда? Обсъдиха този въпрос. Студеното червено вино е много добро, нали? Да, така е. Между другото жените, когато пият червеното студено, някак особено се разхубавяват. Някъде заприличват на вещици ли? Къде точно? Някъде. Великолепна дума — някъде... Вие някъде сте свиня. Обожавам този словесен обрат. Между другото относно вещиците... Какво е според теб бракът? Истинският брак. Интелигентният брак. Договор. Малянов отново напълни чашите и доразви мисълта си. В смисъл, че мъжът и жената преди всичко са приятели, за които най-важното е дружбата. Искреността и дружбата. Бракът е дружба. Договор за дружба, разбираш ли... Ти я знаеш моята Ирка...

На вратата се позвъни.

— Кого ли още праща господ? — изненада се Малянов, поглеждайки часовника си. — Според мен вече всички сме си вкъщи.

Беше десет без нещо. Повтаряйки си: «Вижте какво, ние вече всички сме си вкъщи...», той тръгна да отваря и в антрето, разбира се, настъпи Калям. Калям извреця.

— А-а, пукни, сатана! — изруга Малянов и отвори.

Оказа се, че се е домъкнал съседът. Снеговой Арнолд Палич.

— Не е ли късничко? — избуча той като от подземие. Огромен мъж, планина. Посивял Шат.

— Арнолд Палич! — ентузиазирано викна Малянов. — Как може да е късно между приятели! М-м-моля!

Снеговой се разколеба, като видя ентузиазма му, но Малянов го хвана за ръкава и го въведе в антрето.

— Между другото — говореше той, замъкнал Снеговой на буксир — ще се запознаете с една прекрасна жена! — обещаваще той, избутвайки Снеговой към кухнята. — Лидочка, това е Арнолд Палич! — обяви. — Сега и чашка... — и бутилчица...

Всичко пред очите му се въртеше. Честно казано, даже не мъничко, а здравата. Не биваше повече да пие, познаваше себе си. Но много му се искаше на всички да им е хубаво, весело, на всички да им

хареса. Нека се харесат един друг, разчувствуван мислеше той, олюлявайки се пред отвореното барче, като се вираше в жълтеникавия сумрак. На него му е все едно, ерген, ерген е. А аз си имам Ирка!... Той се закани с пръст и затършува в барчето.

Слава богу, не счупи нищо. Но когато домъкна бутилката «Бича кръв» и чиста чаша, обстановката в кухнята не му хареса. Онези двамата мълчаха и пушеха, без да се поглеждат. И кой знае защо, лицата им му се сториха зловещи — зловещо червеното ярко лице на Лидочка и зловещо строгото, обсипано с белези от обгаряния старческо лице на Снеговой.

— Защо млъкна веселият глас? — бодро попита Малянов. — Всичко на света е глупост! На света има само един разкош — разкошът на човешкото общуване. Не помня кой го е казал. — Той отвори бутилката. — Хайде да се възползваме от това общуване, от неговия разкош...

Виното потече като река, дори върху покривката, Снеговой скочи, за да спаси белия си панталон. Наистина беше ненормално огромен. В нашата малогабаритна епоха такива не бива да се въдят. Като разсъждаваше по този въпрос, Малянов някак избърса масата и Снеговой отново се отпусна на табуретката. Табуретката изскърца.

Засега целият разкош на човешкото общуване се изразява единствено в нечленоразделни възгласи. Тази проклета интеллигентска срамежливост! Не могат ли двама прекрасни хора отведнъж, от пръв поглед да се разкрият един пред друг, да се приемат един друг в душите си, да станат приятели от първия миг. Малянов стана и вдигнал чашата на равнището на ушите си, разви тази мисъл на глас. Не помогна. Пиха. Пак не помогна. Лидочка скучаещо гледаше през прозореца. Снеговой въртеше върху масата своята празна чаша между огромните си кафяви длани. За пръв път Малянов забеляза, че и ръцете му са обгорени — до лактите и по-нагоре. Това го вдъхнови за въпроса:

— Арнолд Палич, сега кога ще изчезнете?

Снеговой видимо трепна и го погледна, после вдигна рамене и се прегърби. На Малянов дори му се стори, че той се готви да става и тогава се сети, че въпросът му е прозвучал, меко казано, двусмислено.

— Арнолд Палич! — нададе глас той с вдигнати към тавана ръце. — Господи, съвсем не исках да кажа това! Лидочка, разбираш ли,

пред теб седи един напълно тайнствен и загадъчен човек. От време на време той изчезва. Идва, донася ключа от апартамента и като че ли се разтваря във въздуха! Месец го няма, втори. Изведнъж се звъни. Появява се... — Той усети, че прекалено се раздрънква, че е достатъчно, че е време да приключи с тая тема. — Всъщност, Арнолд Палич, вие прекрасно знаете, че ви обичам и винаги съм щастлив да ви видя. Така че и дума не може да става — да изчезнете след по-малко от два часа...

— Ама, разбира се, Дмитрий Алексеевич... — измуча Снеговой и потупа Малянов по рамото. — Разбира се, скъпи, разбира се...

— А пък това е Лидочка! — рече Малянов, вдигнал показалец към Лидочка. — Най-добрата приятелка на жена ми от ученическите години. От Одеса.

Снеговой с видимо усилие се обърна към Лидочка и попита:

— Вие задълго ли в Ленинград?

Тя отговори съвсем доброжелателно и този път той попита нещо за белите нощи...

С една дума между тях все пак започна едно разкошно общуване и Малянов можа да си поеме дъх. Не, приятели, не трябва да пия. Ей че позор! Шантаво дрънкало! Без да долавя и разбира нито дума, той гледаше страшното, сякаш близано от адски огън лице на Снеговой и съвестта го гризеше. Когато мъченията станаха нетърпими, тихо стана и опирайки се на стената, се завлече до банята. Няколко минути седя мрачно на ръба на ваната, след това пусна докрай студената вода и с пръхтене подложи глава под нея.

Когато се върна освежен и с мокра яка, Снеговой се напрягаше да разказва вица за двата петела. Лидочка се смееше звънко и отмяташе глава, за да открие своята създадена за целувки шия. Малянов прие всичко с удовлетворение, макар да не обичаше хората, които правят от вежливостта изкуство. Впрочем разкошът на общуването, както и всеки друг разкош, изисква определени жертви. Кой знае как, разговорът се прехвърли върху предсказването на бъдещето. Лидочка призна, че циганка ѝ предсказала трима мъже и бездетност. «Какво ли щяхме да правим без циганките?» — измърмори Малянов и се изфука, че лично на него циганка му предсказала велико откритие относно взаимодействията на звездите с дифузната материя на Галактиката.

Освежи се и реши пак да налее, но откри, че бутилката е празна. Хукна за нова, но Арнолд Палич го спря. Вече е време да тръгва, той само така, за минутка. Лидочка, напротив, беше готова да продължи. Не беше я хванало, само бузите ѝ леко руменееха.

— Не, не, деца — рече Снеговой. — Аз трябва да си вървя. — Тежко се надигна и отново изпълни кухнята. — Ще си вървя, Дмитрий Алексеевич, изпратете ме... Лека нощ, Лидочка. Щастлив съм, че се запознахме.

Минаха през антрето, Малянов го уговаряше да остане още една бутилка време, но Снеговой само клатеше сивата си глава и мучеше. На вратата, не щеш ли, гръмогласно рече:

— Ах, да, Дмитрий Алексеевич! Нали ви бях обещал една книга! Елате да ви я дам...

«Каква книга?» — искаше да попита Малянов, но Снеговой доближи показалец до устните си и го замъкна през площадката до своя апартамент. Дебелият показалец така смути Малянов, че той последва Снеговой като жертвен агнец. Мълчаливо стиснал Малянов за лакътя, Снеговой намери със свободната си ръка ключа и отключи. Целият апартамент беше облян в светлина — и антрето, и двете стаи, и кухнята, и дори банята. Вонеше на застоял тютюнев дим и одеколон «Тройной» и Малянов се сети, че за пет години познанство нито веднъж не е идвал тук. Стаята, в която го въведе Снеговой, беше чиста и подредена, горяха всички лампи — тройният полилей на тавана, лампионът в ъгъла, дори малката настолна лампа. На облегалката на стола висеше куртка със сребристи пагони на инженер-полковник и цяла колекция от отличия. Значи нашият Арнолд Палич е полковник! Тъй, тъй...

— Каква книга? — попита накрая Малянов.

— Каквато и да е — отвърна Снеговой нетърпеливо. — Вземете тази и я дръжте, да не забравим... И да седнем за минутка.

Напълно объркан, Малянов взе дебелия том от масата и го стисна под мишница, а после се отпусна на канапетото. Арнолд Палич седна до него и веднага запали цигара. Не поглеждаше към Малянов.

— Значи така — изръмжа. — Значи така... Първо, каква е тази жена?

— Лидочка ли? Нали ви казах, приятелка на жена ми. Защо?

— Добре ли я познавате?

— Не, днес се запознахме. Дойде с писмо... — Малянов се запъна и попита уплашено: — Вие какво, да не мислите, че...

Снеговой го прекъсна:

— Въпросите ще задавам аз. Нямаме време. Над какво работите в момента, Дмитрий Алексеевич?

Малянов мигом си спомни за Валка Вайнгартен и по тялото му пак пропъзля подозрителна хладина. Усмихна се кисело и каза:

— Днес всички се интересуват от работата ми...

— А кой друг? — бързо реагира Снеговой, пронизвайки го с малките си сини очи. — Тя ли?

Малянов поклати глава.

— Не... Вайнгартен... Моят приятел.

— Вайнгартен... — Снеговой се намръщи. — Вайнгартен...

— Ама не! — рече Малянов. — Аз добре го познавам, от училище сме заедно и досега сме приятели...

— Фамилията Губар нищо ли не ви говори?

— Губар ли? Не... Какво се е случило, Арнолд Палич?

Снеговой смачка фасата в пепелника и веднага запали друга цигара.

— Кой друг ви е разпитвал за вашата работа?

— Никой друг.

— И тъй — над какво работите?

Малянов побесня. Той винаги побесняваше, когато му станеше страшно.

— Слушайте, Арнолд Палич — каза. — Не разбирам...

— Аз също! А много искам да разбера! Разказвайте... Не, почакайте... Вашата работа секретна ли е?

— За какъв дявол ще е секретна! — раздражено отвърна Малянов. — Обикновена астрофизика и звездна динамика. Взаимодействие на звездите с дифузната материя. Няма нищо секретно, просто не обичам да разказвам за моята работа, докато не я завърша.

— Звезди и дифузна материя... — повтори Снеговой и повдигна рамене. — Де е имението, де е водата... — И не е секретна? Нито една част?

— Нито една буква!

— И Губар не познавате?

— И Губар не познавам.

Снеговой пушеше — огромен, прегърбен, страшен. После рече:

— Е, щом не, значи не. Това е всичко, Дмитрий Алексеевич. Извинявайте, за бога.

— Да, но за мен не е всичко! — каза Малянов заядливо. — Все пак бих искал да знам...

— Нямам право! — отрязва го Снеговой.

Разбира се, Малянов не би се предал лесно, но точно в този миг забеляза нещо и прехапа език — десният джоб на великанското яке на Снеговой беше издут и там съвсем ясно и недвусмислено проблесна дръжката на пистолет. Някакъв голям пистолет. Като гангстерските колтове по филмите. И този колт веднага изби всички мераци на Малянов да се разправя. В същия миг разбра, че ще стане глупашка история и че тук не той разпитва. А Снеговой се надигна и рече:

— Ето какво, Дмитрий Алексеевич. Аз утре пак..."

ТРЕТА ГЛАВА

5. „... полежа по гръб, съвземаше се бавно. Под прозореца вече гърмяха камиони, но в апартамента беше тихо. От вчерашния шантав ден му бе останало само леко бръмчене в главата, метален вкус по езика и някакво неприятно трънче в душата, или в сърцето, или бог знае къде. Тъкмо започна да премисля какво ли ще е това трънче и на вратата предпазливо се позвъни. А, това е Палич с ключовете, съобрази той и бързо скочи от леглото.

От антрето видя, че всичко в кухнята е разтребено, а вратата на Бобковата стая е плътно затворена и перденцето вътре дръпнато. Лидочка кърти. Станала е, измила е съдовете и пак се е пъхнала в леглото.

Докато се мотаеше с бравата, звънчето отново деликатно издзънка.

— Сега, сега... — със сънливо пресипнал глас каза той. — Минутка, Арнолд Палич.

Но изобщо не беше Арнолд Палич. Търкайки крака по гумената постелка, на прага стърчеше абсолютно непознат млад човек — с дънки и черна риза с навити ръкави и огромни слънчеви очила. Малянов забеляза също, че в края на площадката, до асансьора, се разтакават още двама, но веднага ги забрави, защото първият произнесе:

— От прокуратурата — и тикна под носа на Малянов някаква карта. Разтворена.

Много мило! — се стрелна в главата на Малянов. — Всичко е ясно. Трябваше да се очаква. Разстрои се. Погледна тъпо картата — снимка печати и подписи.

— Да, да — отрони той. — Разбира се. Моля. По какъв повод?

— Добър ден — вежливо поздрави младежът. — Малянов, Дмитрий Алексеевич?

— Аз.

— Ако разрешите — няколко въпроса.

— Моля, моля — отвърна Малянов. — Почакайте, разхвърляно е... Току-що станах... Може би в кухнята? Не, там сега е слънчево... Добре де, влезте, веднага ще разтребя.

Младият влезе в голямата стая и скромно спря на средата, като се оглеждаше без смущение, а Малянов надве-натри оправи леглото, намъкна ризата, obu си дънките и тръгна да вдигне завесите и да отвори прозореца.

— Седнете тук, във фотьойла... А може би ще ви е по-удобно до бюрото? Какво всъщност се е случило?

Внимателно прекрачвайки разхвърляните по пода листи, младежът се приближи до фотьойла, седна и сложи на коленете си папка.

— Паспорта ви, моля — каза.

Малянов затършува по бюрото, изрови паспорта и му го даде.

— Кой още живее тук? — попита младежът, разлиствайки паспорта.

— Жена ми... синът... Но сега ги няма. В Одеса са... На курорт... при тъщата.

Младежът сложи паспорта върху папката и сне очилата си. Един такъв обикновен, млад човек със семпла външност. Изобщо не прилича да е от прокуратурата, а по-скоро продавач. Или майстор от телевизионен сервиз.

— Да се запознаем — каза той. — Старши следовател Егор Петрович Зикин.

— Много ми е приятно — отвърна Малянов.

В този миг му хрумна, че той, дявол да го вземе, не е някакъв криминален престъпник, че той, дявол да го вземе, е старши научен сътрудник и кандидат на науките. И не е хлапак впрочем. Преметна крак връз крак, седна удобно и сухо каза:

— Слушам ви.

Игор Петрович повдигна папката, също метна крак връз крак, после отново постави папката на коляното си и попита:

— Познавате ли Снеговой Арнолд Палич?

Този въпрос не изненада Малянов. И той самият не знаеше защо, но така и очакваше — че ще го питат или за Валка Вайнгартен, или за Арнолд Палич. Затова пак така сухо отговори:

— Да. Познавам полковник Арнолд Палич.

— А откъде знаете, че е полковник? — веднага се интересува Игор Петрович.

— Как да ви кажа... — проговори Малянов колебливо. — Все пак ние се познаваме отдавна...

— Колко отдавна?

— Е, от пет години, да речем... Откакто дойдохме в този блок.

— И при какви обстоятелства се запознахте?

Малянов се напъна да си спомни. Наистина при какви обстоятелства? Дяволска работа... Може би когато за пръв път донесе ключа?... Не, тогава вече се познавахме...

— Хм — започна той, свали вдигнатия крак и се почеса по тила. — Знаете ли, не помня. Помня, че имаше такъв един случай. Асансьорът не работеше, а Ирина — това е моята съпруга — се връщала от магазина с покупки и с детето... Арнолд Палич взел мрежата и детето... Жената го поканила да влезе... Струва ми се, че нея вечер дойде...

— В униформа ли беше?

— Не — каза Малянов категорично.

— Тъй... И оттогава значи се сприятелихте?

— Е, какво значи сприятелихте? Понякога идва, взема книги, носи книги... От време на време прием заедно по чайче... А когато заминава в командировка, оставя ключа у нас.

— Защо?

— Как защо? — каза Малянов. — Все някъде трябва... Всъщност защо? Ето това никога не ми е хрумвало... Тъй, сигурно за всеки случай...

— Сигурно за всеки случай — рече Малянов. — Например ще дойде някой от роднините му... или пък...

— А идвал ли е някой?

— Ами не... Доколкото си спомням, не. При мен във всеки случай никой не е идвал. Може би жената знае по този въпрос...

Игор Петрович кимаше замислено, после попита:

— А случвало ли се е да говорите за науката, за работата? Пак за работата?

— За чия работа? — мрачно попита Малянов.

— За неговата, разбира се. Той, струва ми се, беше физик...

— Нямам понятие. По-скоро ракетчик...

Още не беше свършил и го обхвана ужас. Тоест как така беше? Защо беше? Не донесе ключа... Господи, какво се е случило в края на краищата? Беше готов да закрепци с цяло гърло: «Тоест в какъв смисъл беше!», но в този момент Игор Петрович съвсем му взе акъла. Със стремителен жест на фехтовчик той бутна ръката му настрана и измъкна изпод носа му някаква чернова.

— А това откъде е дошло? — попита той рязко и кроткото му лице хищно се изостри. — Откъде го имате, питам?

— Раз... разрешете — промърмори Малянов, надигайки се.

— Седнете! — изкрещя Игор Петрович. Гълъбовите му очи шареха по лицето на Малянов. — Откъде са попаднали у вас тези данни?

— Какви данни? — шептеше Малянов. — Какви данни, дявол да го вземе! — ревна той. — Това са мои собствени изчисления!

— Това не са ваши изчисления — хладно възрази Игор Петрович, също повишил глас. — Ето тази графика — откъде е?

— От главата! — рече Малянов свирепо. — Ето от тази! — Той удари юмрук по темето си. — Това е връзката между плътността и разстоянието до звездата.

— Това е кривата на увеличаването на престъпността във вашия район през последното тримесечие! — обяви Игор Петрович.

Малянов загуби дар слово. А Игор Петрович, гнусливо сбърчил устни, продължи:

— Не сте могли даже да го прекопирате свястно... В действителност не е така, а така... — Той взе молива на Малянов, стана, сложи листа на масата и започна да чертае върху кривата на плътността някаква начупена линия, като говореше: — Ето тъй... А тук ето тъй, а не тъй... Счупи графита, бутна молива настрана, пак седна и погледна Малянов със съжаление: — Ех, Малянов, Малянов — каза. — Имате добра квалификация, опитен престъпник сте, а работите като последен любител!

Малянов слисано местеше поглед от чертежа върху лицето му и обратно. Това вече не се издържа! Тоест до такава степен не се издържа, че няма смисъл нито да се говори, нито да се крещи, нито да се мълчи. Всъщност, ако бъдем точни, в такава ситуация трябва просто да се събудиш.

— А вашата жена е в добри отношения със Снеговой, нали? — попита Игор Петрович с все същия вежлив до безцветност глас.

— В добри — отвърна Малянов глупаво.

— Тя и на «ти» с него, нали?

— Ама я слушайте! — кресна Малянов. — Развалихте ми чертежа. И изобщо каква е цялата тази работа!

— Какъв чертеж! — изненада се Игор Петрович.

— Ето тази графика...

— А, няма нищо. Идва ли Снеговой на гости, когато вас ви няма?

— Нищо нямало... — повтори след него Малянов. — Това, видите ли, не било важно — говореше той, като събираше трескаво листчетата и ги подреждаше по кутиите. — Седиш тук, седиш като прокълнат, трепеш се, после идват разни и твърдят, че не било важно... — мърмореше той, след това клекна и започна да събира разхвърляните по пода листове.

Игор Петрович го следеше абсолютно равнодушно, старателно набутваше цигарата в цигарето. Когато Малянов, пъшкащ, потен и злобен, се върна на мястото си, Игор Петрович попита вежливо:

— Ще разрешите ли да запаля?

— Пушете — рече Малянов. — Ето пепелник... И знаете ли, питайте по-бързо каквото ви трябва. Време е да работя.

— Зависи само от вас — възрази Игор Петрович и деликатно изстреля дим от ъгъла на устните си в посока към Малянов. — Ето например такъв въпрос: как обикновено наричате Снеговой — полковник, по фамилия или по собствено и бащино?

— Както дойде — измърмори Малянов. — Какво значение има как.

— И полковник ли го наричате?

— Да, наричам го. И?

— Странно — отбеляза Игор Петрович и внимателно изтърси пепелта. — Работата е там, че Снеговой получи званието полковник едва завчера.

Това беше удар. Малянов мълчеше и чувствуваше, че лицето му се облива с руменина.

— Така че откъде знаете за произвеждането на Снеговой в полковник?

Малянов махна с ръка.

— Добре де — каза. — Какво толкова... Изфуках се. Не знаех, че е полковник... или подполковник. Просто се отбих вчера у него, видях куртката с пагоните...

— Кога вчера?

— Вечерта. Късно... Взех книга. Ето тази.

Лошо направи, дето издрънка за книгата. Игор Петрович веднага я придърпа и започна да я прелиства, а Малянов плувна в студена пот, защото понятие си нямаше каква е тази книга и какво пише в нея.

— На какъв език е? — разсеяно попита Игор Петрович.

— Ами... — запелтечи Малянов и втори път го обля студена пот. — Смятам, че на английски...

— Ами, не — продума Игор Петрович, взирайки се в текста. — Това все пак е кирилица, не латиница... А, че това е руски!

Малянов за трети път се изпоти, но Игор Петрович постави книгата на мястото ѝ, отпусна се в креслото и се вторачи в него. Малянов също заби поглед в Игор Петрович, като се стараяше да не мига и да не отмества очи.

— На какво ви приличам? — попита неочаквано Игор Петрович.

— На продавач — изтърси Малянов, без да се замисли.

— Грешка — каза Игор Петрович. — Опитайте още веднъж.

— Не знам — промърмори Малянов.

Игор Петрович свали очилата си и укоряващо поклати глава:

— Лошо, лошо! Нищо подобно. Има си хас — на продавач!

— А на какво? — попита Малянов със страх.

Игор Петрович назидателно размаха очилата си.

— На Невидимия! — изрече той натъртено.

Тежеше ватена тишина, дори колите престанаха да гърмят под прозореца. Малянов не долавяше нито звук и пак мъчително му се дощя да се събуди. Внезапно в тишината телефонът иззвъня.

Малянов трепна. Май и Игор Петрович трепна. Чу се втори звън. Опрял се на лакти, Малянов се надигна и погледна въпросително Игор Петрович.

— Да — рече Игор Петрович. — Сигурно е за вас.

Малянов се дотъртри до кушетката и вдигна слушалката. Беше Валка Вайнгартен.

— Здравсти, астрофаг! — измуча онзи. — Защо не се обаждаш, животно!

— Разбираш ли... Не ми беше до това...

— Веселиш се, а?

— Да — измънка Малянов. През цялото време усещаше по гърба си погледа на другия. — Слушай, Валка, хайде да ти се обадя по-после...

— Какво става при теб? — разтревожи се Вайнгартен.

— Нищо... Ще ти разкажа.

— Мадама?

— Не.

— Мъж?

— Тъхъ.

Вайнгартен тежко въздъхна в слушалката.

— Слушай — каза той тихо. — Сега идвам. Искаш ли?

— Не! Само ти ми липсваш...

Вайнгартен отново въздъхна.

— Слушай — рече той. — Риж ли е?

Малянов огледа Игор Петрович. За негова изненада. Игор Петрович изобщо не го следеше, а четеше, мърдайки устни, книгата на Снеговой.

— Ами, глупости! Добре, ще ти се обадя.

— Непременно се обади! — изкрещя Валка. — Щом се чути, веднага се обаждаш!

— Разбрано — рече Малянов и затвори телефона. След това се върна на мястото си и измънка: «Пардон...»

— Моля, моля — каза Игор Петрович и остави книгата. — Широки интереси имате, Дмитрий Алексеевич.

— Да, не мога да се оплача — простена Малянов. Дявол да го вземе, поне с едно оченце да беше надникнал що за книга е. — Игор Петрович — рече той умоляващо. — Дайте, ако може, да свършваме. Два часа вече.

— А, разбира се! — възкликна Игор Петрович с готовност. Той загрижено погледна часовника си и извади от папката бележник. — Значи така. Снощи сте ходили при Снеговой, нали?

— Да.

— За тази книга?

— Да — каза Малянов и реши повече нищо да не уточнява.

— Кога?

— Късно... Около дванайсет.

— Не ви ли се стори, че Снеговой се готви да заминава?

— Да. Тоест не че ми се стори, той сам ми каза, че сутринта заминава и ще донесе ключовете.

— Донесе ли ги?

— Не.

— Вие имате ли представа за къде пътува?

— Е, в общи линии...

— Разказвал ли е нещо по този въпрос?

— Не, разбира се. Никога не сме говорили с него за работа.

— А откъде вашата съпруга знае, че Снеговой не е женен?

— Ааа... А знае ли го?

Игор Петрович не отговори. Съсредоточено следеше Малянов и зениците му по странен начин ту се свиваха, ту се разширяваха. Нервите на Малянов бяха натегнати до крайност. Струваше му се, че още секунда и ще започне да блъска с юмруци по масата, да се пени и изобщо да губи физиономията си. Просто повече не се издържа! Цялото това дрънкане крие някакъв зловец подтекст, прилича на лепкава паяжина и кой знае защо, в тази паяжина оплитат и Ирка.

— Добре де — каза неочаквано Игор Петрович и затвори бележника. — Значи имаме конячец... — И той посочи барчето. — А водката е в хладилника. Вие какво предпочитате? Лично вие.

— Аз ли?

— Да. Вие лично.

— Коняк — произнесе Малянов пресипнало и преглътна. Гърлото му беше пресъхнало.

— Прекрасно! — бодро заяви Игор Петрович, надигна се и заситни към барчето. — Не е през девет баира...

Малянов глупаво следеше как онзи с необикновена сръчност нареди чашите, нарязва лимон на тънки резенчета и отвори бутилката.

— Знаете ли — говореше той, — ако трябва да бъдем откровени, лоша ви е работата. На въжето няма да ви окачат, но петнайсет годинки, честна дума, ви гарантирам... — Той наля по чашите, без да разсипе нито капка. — Естествено винаги могат да се намерят смекчаващи вината обстоятелства, но засега аз, откровено казано, не ги виждам... Не ги виждам, не ги виждам и пак не ги виждам, Дмитрий Алексеевич! Е! — той вдигна чашата и подканващо наклони глава.

Вдървените пръсти на Малянов поеха чашата.

— Добре... — изстена той с чужд глас. — Но мога ли все пак да разбера какво става?

— Ами че разбира се! — ентузиазира се Игор Петрович. Отпи, метна в устата си резенче лимон и енергично закима. — Разбира се, можете! Всичко ще ви кажа. Имате пълно право.

И той разказа.

Днес в осем сутринта дошла кола да отведе Снеговой на летището. За изненада на шофьора, Снеговой не го чакал при входа, както обикновено. След като се повъртял пет минути, шофьорът се качил с асансьора и позвънил на вратата. Никой не му отворил, макар че звънецът работел — шофьорът чул това много добре. Тогава той слязъл и от автомата на ъгъла докладвал на началството за възникналата ситуация. Началството започнало да звъни по телефона на Снеговой. Телефонът непрекъснато давал заето. През това време шофьорът обиколил блока и видял, че и трите прозореца на Снеговой са отворени и въпреки слънцето, лампите светят. Той незабавно докладвал. Повикали компетентни лица, които разбили бравата и огледали апартамента на Снеговой. При огледа било установено, че всички крушки са запалени, на леглото в спалнята има незатворен, неподреден куфар, а самият Снеговой седи до бюрото в кабинета си, държи в едната си ръка телефонната слушалка, а в другата — пистолет система «Макаров». Било установено, че Снеговой е починал от огнестрелна рана, нанесена от упор със същия този пистолет в дясното слепоочие. Смъртта била настъпила мигновено между три и четири след полунощ.

— А какво общо имам аз с тази работа? — изхриптя Малянов. В отговор Игор Петрович подробно разказа как била построена балистична крива и как открили куршума, забит в стената.

— Не, аз, аз какво общо имам? — попита Малянов и нервно се заудря в гърдите. До този момент те вече бяха цапнали по три.

— Но на вас не ви ли е жал? — попита Игор Петрович. — Не ви ли е мъчно?

— Мъчно ми е, разбира се... Беше прекрасен човек. Но аз! Мене защо! Аз от пръкването си не съм хващал пистолет! Не подлежа на военна служба... поради зрението...

Игор Петрович не го слушаше. Той подробно разказа как следствието за съвсем кратки срокове успяло да изясни, че покойният Снеговой е бил леворък и странно, че се е застрелял, стиснал пистолета с дясната ръка.

— Да, да! — съгласи се Малянов. — Арнолд Палич наистина беше леворък, знам го това, мога да го потвърдя... Но аз! Аз спах през цялата нощ! И после — защо да го убивам, помислете си.

— Добре, а кой? Кой? — ласкаво попита Игор Петрович.

— Че откъде да знам? Вие трябва да знаете кой!

— Вие! — с отвратително мазния глас на Порфирий произнесе Игор Петрович, като разглеждаше с едно око Малянов чрез чашата. — Ами вие сте го убили, Дмитрий Алексеевич...

— Какъв кошмар! — измърмори Малянов безпомощно. Идеше му да се разплаче от отчаяние.

Тогава лек ветрец се плъзна по стаята, размърда вдигнатата завеса и яростното пладнешко слънце, вмъкнало се през прозореца, удари Игор Петрович право в лицето. Той запремига, заслони се с разтворена длан, размърда се във фотьойла и внимателно постави чашата на масата. Нещо му стана. Мигаше на парцали, по бузите му пробягна руменина, брадичката му потрепери.

— Извинявайте... — проговори той, оглеждайки се с някакво мъчително недоумение върху лицето. — Дмитрий Алексеевич! Какво е това? Къде съм? — Погледна към чашката, очите му се разшириха. — Чуйте, вие какво така!

И млъкна, защото в стаята на Бобка нещо рухна и се разтроши с продължителен звън.

— Какво е това? — попита Игор Петрович настръхнал. В гласа му отново нямаше нищо човешко.

— Там... един човек — промърмори Малянов, без да разбира какво се е случило с Игор Петрович. Изведнъж го осени съвсем друга мисъл. — Слушайте! — изкреця той и скочи. — Да идем! Моля, една приятелка на жена ми. Тя ще потвърди! Цялата нощ съм спал не съм излизал никъде.

Блъскайки се, те тръгнаха към вратата.

— Интересно, интересно... — повтаряше Игор Петрович. — Приятелка на жена ви... Ще видим!

— Тя ще потвърди — мърмореше Малянов — Ще видите, тя ще потвърди...

Вмъкнаха се в стаята на Бобка, без да почукат, и се заковаха на място. Стаята беше разтребена и празна. Лидочка я нямаше и завивките на леглото ги нямаше, и куфара го нямаше. А под прозореца, сред парчетата от глинения кърчаг (Хорезъм, XI век) седеше Калям с абсолютно невинен вид.

— Това ли? — рече Игор Петрович, сочейки Калям.

— Не... — отвърна Малянов глуповато. — Това е нашият котарак, отдавна е при нас... Моля ви се, но къде е Лидочка! — Огледа закачалката — и белия шлифер го нямаше. — Тя, значи, сигурно си е тръгнала...

Игор Петрович вдигна рамене.

— Сигурно — каза той. — Няма я.

С тежки стъпки Малянов отиде до строшения кърчаг.

— Хайван такъв! — каза и шляпна Калям по ухото.

Калям се стрелна навън. Малянов клекна. Парчетии. А беше хубав кърчаг...

— Отдавна ли живее при вас? — попита Игор Петровия.

— Вчера пристигна.

— Тук ли й е багажът?

— Не го виждам — рече Малянов. — И шлифера го няма.

— Странно, нали? — попита Игор Петрович.

Малянов мълчаливо махна с ръка.

— Да върви по дяволите! — отсеке Игор Петрович. — Я да му цапнем по още една...

Внезапно входната врата се отвори и в антрето..."

6. „... вратата на асансьора, моторът изръмжа. Малянов остана сам.

Дълго стърча на прага на Бобковата стая, облегат на касата на вратата и без да мисли за нищо. Отнякъде се появи Калям, мина край него, нервно размахал опашка, излезе на площадката и почна да ближе циментовия под.

— Нейсе — рече накрая Малянов, дръпна се от вратата и влезе в голямата стая. Беше задимено, на масата самотно стърчаха три сини

чашки — две празни и една пълна до половината, слънцето вече беше стигнало до рафтовете с книги.

Поседя малко във фотьойла, допи чашата си. Навън нещо гърмеше и свистеше, през отворените врати долитаха детски резове и шумът на асансьора. Миришеше на чорба. После той стана, затътри се през антрето, удари си рамото в ръба на вратата, измъкна се на стълбищната площадка и спря пред апартамента на Снеговой. Вратата беше запечатана и на ключалката се мъдреше огромен восъчен печат. Той внимателно го докосна с върховете на пръстите си и веднага дръпна ръка. Всичко е истина. Всичко, което се е случило, се е случило. Гражданинът на Съветския съюз Арнолд Павлович Снеговой си е отишъл от живота...“

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

7. „... изми и нареди по местата им чашките, събра парчетата от стаята на Бобка и даде на Калям риба. После взе високата чаша, с която Бобка пиеше мляко, разби три сурови яйца, натроши хляб, обилно поръси всичко със сол и пипер и го разбърка. Не му се ядеше, вършеше всичко механично. Изяде попарата, изправи се на балконската врата, загледан в обляния в слънце празен двор. Даже не бяха си направили труда да засадят дръвчета. Нито едно.

Мислите му течаха на немощна струйка, дори, честно казано, не бяха мисли, а просто така — някакви фрагменти.

Не, Снеговой е умрял, това е ясно. Никога вече няма да го видя. Добър човек беше, само малко нелеп. Винаги си беше някак несретен... особено вчера. И е звънил някому... Звънял е някому, искал е да каже нещо, да обясни, да предупреди. Малянов потръпна. Постави в мивката мръсната чаша — ембриончето на бъдещата купчина мръсни съдове. Великолепно е почистила Лидочка, кухнята блести... А той ме предупреждаваше за Лидочка. Наистина около тая Лидочка има нещо тъмно...

Малянов се втурна в антрето, затършува под закачалката и намери писъмцето на Ирка. Не, глупости! Всичко е вярно. И почеркът очевидно е на Ирка и маниерът й... И изобщо, я помислете: от къде на къде убийца ще мие съдове...“

8. „... на Валка даваше заето. Малянов затвори телефона и се изпъна на кушетката, забил нос в твърдите власинки на покривката. Явно и при Валка нещо не е наред. Някаква истерия... Питаше ме нещо, нещо странно... Ех, Валка, да ти имах грижите! Добре де, нека идва. Той е в истерия, аз съм в истерия — току-виж, двама сме измъдрили нещо.

Тогава някой се изкашля зад гърба му, в антрето. Сякаш буря отнесе Малянов от кушетката. И, разбира се, нищо. В антрето нямаше

ником. И в банята. И в килера също. Провери ключалката, върна се на кушетката и забеляза, че коленете му треперят. Дявол да го вземе, нервите не издържат... Още веднъж набра телефона на Валка и тресна слушалката. Ще телефонира от Вечеровски. Навлече чиста риза, провери по джобовете за ключа, заключи вратата подире си и хукна нагоре по стълбището.

Слава богу, Фил поне си беше въщи. И както винаги, имаше такъв вид, сякаш се е приготвил за прием и след пет минути ще пристигне кола да го вземе. Невероятно красив кремав костюм, изумителни мокасини и вратовръзка. Тази вратовръзка винаги потискаше Малянов — той не можеше да си представи как човек може да работи в къщи с вратовръзка!

— Бачкаш ли? — попита Малянов.

— Както винаги.

— Аз за малко.

— Естествено — каза Вечеровски. — Кафе?

— Чакай малко — отвърна Малянов. — Впрочем дай.

Тръгнаха към кухнята. Малянов седна на своя стол, а Вечеровски започна магиите си с кафеджийската техника.

— Ще го направя по виенски — рече той, без да се обръща.

— Карай! — откликна Малянов. — Имаш ли сметана?

Вечеровски не отговори. Малянов следеше как щръкналите му лопатки енергично действуват под тънката кремава тъкан.

— При теб да е идвал следовател? — попита Малянов. Лопатките за миг застинаха, после над прегърбеното рамо бавно се извъртя удълженото луничаво лице с гърбав нос и рижи вежди, високо вирнати над горния край на могъщите рамки на очилата.

— Извинявай... Как го рече?

— Рекох: следовател идвал ли е днес при теб?

— А защо точно следовател? — осведоми се Вечеровски.

— Защото Снеговой се е застрелял — каза Малянов. — При мен вече идваха.

— Кой е този Снеговой?

— Онзи, дете живее срещу нас. Ракетчикът.

— Аха...

Вечеровски се извърна и отново размърда лопатките.

— Нима ти не го познаваш? — попита Малянов. — Доколкото си спомням, аз съм ви запознавал.

— Не — отвърна Вечеровски. — Доколкото пък аз си спомням, не си.

В кухнята замириса на великолепно кафе. Малянов се нагласи по-удобно. Да му разкаже ли, или не си струва? В тази ослепителна благоуханна кухня, толкова прохладна въпреки блесналото слънце, където всичко си е на мястото и всичко е най-висококачествено — на световно ниво и даже отгоре, тук всички събития от изминалото денонощие ще изглеждат невероятно нелепи, груби, неправдоподобни... някак нечистоплътни.

Няколко минути те мълчаливо се наслаждаваха на кафето по виенски. После Вечеровски каза:

— Вчера се поразмислих над твоята задача... Не опита ли да използваш функцията на Хартвиг?

— Знам, знам — отвърна Малянов. — Сам се сетих.

— И излезе ли?

Малянов отмести празната чаша.

— Слушай, Фил — каза той. — Какви ти, по дяволите, функции на Хартвиг! На мен главата ми се е запалила, а ти...“

9. „... помълча минутка, потърка с два пръста гладко избръснатите си скули, след това изрецитира:

— Да видим смъртта в лицето не смеем, очите ни връзват и ни представят на нея... — И добави: — Горкичкият.

Не се разбра кого има предвид.

— Не, аз всичко разбирам... — каза Малянов. — Но този следовател...

— Искаш ли още кафе? — прекъсна го Вечеровски.

Малянов отрицателно въртна глава и Вечеровски се надигна.

— Да идем в моята стая.

Минаха в кабинета. Вечеровски седна до бюрото — абсолютно празно, с едно самотно листче в средата, измъкна от чекмеджето механичен телефонен бележник, щракна някакво бутонче, хвърли поглед по редовете и набра номер.

— Старши следователя Зикин — произнесе той с посърнал началнически тон. — Казах Зикин, Егор Петрович... На оглед ли? Благодаря. — Той постави слушалката. — Старши следователят Зикин е на оглед.

— Той ми показа картата си — рече Малянов. — Или мислиш, че са били мошеници?

— Едва ли.

— И аз си го помислих. Заради бутилка коняк да раздиплиш такава история... и то на две крачки от запечатания апартамент.

Вечеровски кимна.

— А ти ми говориш за функциите на Хартвиг! — продължи Малянов с укор. — Каква ти работа в такъв момент!

Вечеровски го следеше внимателно.

— Дима — проговори той, — а ти не се ли изненада, че Снеговой се интересува от работата ти?

— Разбира се! Никога не сме говорили с него за работа.

— И ти какво му каза?

— Нищо. Според мен той беше разочарован. «Де е имението, де е водата» — така рече.

— Моля?

— «Де е имението, де е водата.»

— А какво значи това всъщност?

— Нещо от класиката... В смисъл, че градината е в плевели, а градинарят — в Киев...

— Аха — Вечеровски замислено премигна с кравешките си мигли, после взе от перваза идеално чист пепелник, извади от бюрото лула и плик с тютюн и започна да я пълни. — Тъй. Де е имението, де е водата... Добре. Това трябва да се запомни.

Малянов нетърпеливо чакаше. Той вярваше в него. Вечеровски имаше абсолютно нечовешки мозък. Малянов не познаваше друг, който от дадена съвкупност от факти би могъл да направи толкова неочаквани изводи.

— И? — рече Малянов накрая.

Вечеровски вече беше напълнил лулата и сега все тъй мудно и с наслаждение я разпалваше. Лулата тихичко пропукваше. Вечеровски отвърна със запъване:

— Дима... ъъ... а с колко всъщност си напреднал от четвъртък? Струва ми се, в четвъртък... ъъ... говорихме за последен път.

— Какво значение има! — възкликна Малянов раздражено. — Да ти кажа, сега хич не ми е до това...

Вечеровски не обърна внимание на тези думи — все така внимателно се взираше в Малянов и подръпваше от лулата. Такъв си беше Вечеровски. Зададе въпрос и после чака отговор. И Малянов се предаде. Вярваше, че на Вечеровски му е по-ясно кое има значение, кое няма...

— Ами добре — каза Малянов и започна да разказва как бе успял да преформулира задачата и да я изведе отначало до уравнение във векторна форма, а след това до интегрално-диференциално уравнение; как постепенно физическата картина бе започнала да се изяснява, как се бе сетил за М-кухините и как вчера най-после бе загреял, че трябва да използва преобразуванията на Хартвиг.

Вечеровски слушаше внимателно, без да го прекъсва и без да задава въпроси; само веднъж, когато Малянов се увлече, грабна листчето и започна да пише, го спря: «С думи, с думи...»

— Но туй вече не успях — унило завърши Малянов. — В началото наваляха идиотските телефонни обаждания, как да е — работех, но после цъфна оная Лидочка и всичко тръгна на провала...

Вечеровски изцяло се беше обвил в кълбета и струи ароматичен дим.

— Не е лошо, не е лошо... — прозвуча възглухият му глас. — Но както виждам, спрял си на най-интересното място.

— Не съм спрял, а ме спряха!

— Да — съгласи се Вечеровски.

Малянов се плесна по коленете.

— Дявол да го вземе, тъкмо сега трябва да работя, да работя! Пък аз не мога да мисля. Подскачам от всеки шум. И като капак — тази мила перспектива — петнайсет години...

За кой ли път вече подхвърляше за петнайсетте години и все очакваше, че Вечеровски ще каже: «Не измисляй, какви ти петнайсет години, явно е недоразумение...», но и този път Вечеровски не каза нищо подобно. Вместо това започна надълго и мудро да разпитва Малянов за телефонните обаждания: кога са започнали (точно), кого са търсили (само няколко конкретни примера), кой е звънил (мъж? жена?)

дете?). Когато Малянов му каза за обаждането на Вайнгартен, той, изглежда, се изненада и известно време мълча, но после пак захвана своето: Какво отговорил Малянов? Винаги ли вдигал слушалката? Какво му казали от телефонни повреди? Каква е тази история с поръчките по домовете? По-подробно... А как изглеждаше чичката? Какво каза? Какво донесе? Какво е останало от донесеното?... С този унил разпит той хвърли Малянов в тъжно отчаяние, защото Малянов не разбираше за какво е всичко това и каква е връзката му с неговите нещастия. Накрая Вечеровски млъкна и се захвана да ровичка лулата, а Малянов тракна с пръсти и рече с болка в гласа:

— Какво ли ще стане... Какво ли ще стане...

Вечеровски веднага реагира:

— Кой знае какво ни очаква! — каза той. — Кой знае какво ще се случи! И силни, и подли — какво ли ще бъде? Ще дойде смъртта и на смърт ще ни съди! Затова не поглеждай в деня си след днес...

Малянов разбра, че са стихове, защото завършвайки, Вечеровски глухо изръмжа, което при него означаваше доволен смях. Сигурно така са ръмжали Уелсовите марсианци, опиянени от човешката кръв и Вечеровски винаги ръмжи така, щом стиховете му харесат. Човек започва да си мисли, че удоволствието му от хубавите стихове е чисто физиологично.

— Я върви по дяволите! — отвърна Малянов.

И тогава Вечеровски произнесе втората си тирада, този път в проза:

— Когато не ми е добре, аз работя. Когато имам неприятности, когато ме налегне меланхолията, когато ми стане скучно да живея, аз сядам да работя. Сигурно има и други рецепти, но аз не ги знам. Или не ми помагат. Искаш моя съвет — моля: седни да работиш. Слава богу, за тази цел на такива като нас не им трябва нищо друго освен лист и молив...

Малянов знаеше това и без него. От книгите. Но той не можеше така. Той можеше да работи само когато на душата му беше леко и нищо не го заплашваше.

— Помощ от теб — кога е било — рече той. — По-добре да се обадя на Вайнгартен. Странно, той ме разпитваше за Снеговой...

— Разбира се — измърмори Вечеровски. — Само че, ако обичаш, пренеси телефона в другата стая.

Малянов взе телефона и го помъкна в другата стая.

— Ако искаш, остани при мен — викна подире му Вечеровски.
— Листове има, ще ти дам молив...

— Добре де — отвърна Малянов. — Ще видим...

Вайнгартен не отговаряше. Малянов звъня десетина пъти, после още десетина и накрая затвори телефона. Тъй. Какво ще се прави сега? Разбира се, може да остане тук. Прохладно е, тихо. Във всяка стая има климатична инсталация. Камioni и спирачки не се чуват — прозорците са откъм двора. И изведнъж разбра, че не е там работата. Той просто се страхува да се върне. Само това остана! Повече от всичко на света обичам своя дом и ме е страх да се върна в този дом? Ами, не, помисли си той. Това няма да го бъде! Ще прощавате!

Малянов решително грабна телефона и го отнесе на мястото му. Вечеровски седеше, опулен над своето самотно листче, и тихо почукваше по него с един аристократичен паркер. Листчето беше наполовина изписано със символи, които Малянов не разбираше.

— Тръгвам, Фил — каза той.

Вечеровски вдигна към него рижото си лице.

— Разбира се... Утре изпитвам, а днес целия ден съм си вкъщи.
Обади се или пък ела...

— Добре — каза Малянов.

Той слезе на своя етаж, опипа джобовете си за ключа, сви зад ъгъла и се вцепени. Тъй. Сърцето му беше паднало някъде в стомаха и чукаше там бавно, отмерено, като пневматичен чук. Тъй... Вратата на апартамента беше отворена!

Той се промъкна на пръсти до вратата и се послуша. В апартамента имаше някой. Боботеше непознат мъжки глас и непознат детски глас му отговаряше..."

ПЕТА ГЛАВА

10. „... клечеше непознат мъж и събираше парчета от счупена чаша. Освен него в кухнята имаше момченце на около пет години — седи на табуретката, пъхнало длани под дупето си, размахва крачка и гледа как събират парчетата.

— Слушай, бащице! — възбудено закрещя Вайнгартен, щом ме видя. — Къде се губиш?

Огромните му страни мораво пламтяха, черните като маслини очи блестяха, твърдите смолисти коси бяха щръкнали. Личеше, че вече сериозно е поел нещо вътрешно. На масата стърчеше наполовина празна бутилка експортна «Столичная» и разни мезета от разносните поръчки.

— Успокой се, не го вземай навътре — продължи Вайнгартен. — Не сме докосвали черния хайвер. Теб чакахме.

Мъжът, който събираше парчетата, се надигна. Беше снажен красавец с норвежка брадичка и едва очертаващ се корем. Усмивваше се смутено.

— Тъй-тъй-тъй! — рекох, влизайки в кухнята, и усетих, че сърцето ми отново се вдига от стомаха и отива на мястото си. — Моят дом е моята крепост, тъй ли го наричате това?

— Превзета с щурм, бащице, превзета с щурм! — крещеше Вайнгартен. — Слушай, откъде у теб тая водка? И кльопачката?

Подадох ръка на красавеца, той също ми подаде, но в дланта му имаше набити стъкълца. Получи се малка неловкост.

— Ние тук без вас като в къщи... — рече той сконфузено. — Аз съм виновен.

— Глупости, дреболия, хвърлете ги в кофата.

— Чичкото е страхопъзльо — изведнъж изтърси детето.

Потреперих. Според мен всички потрепериха.

— Тихо де, тихо — рече красавецът и някак нерешително се закани на момченцето с пръст.

— Детска му работа! — каза Вайнгартен. — Нали ти дадохме шоколад. Стой мирен и яж. Не се бъркай.

— Защо да съм страхопъзльо? — попитах, сядайки. — Защо ме обиждаш?

— Аз не те обиждам — възрази момчето, разглеждаше ме като екзотично животно. — Аз ти казах какъв си...

Междувременно красавецът хвърли стъкълцата, изтри дланта си с кърпа и протегна ръка.

— Захар — представи се той.

Церемониално си стиснахме ръцете.

— На работа, на работа! — оживено рече Вайнгартен, потривайки ръце. — Дай още две чашки.

Отидох до барчето, взех коняк и чашки, изплезих се на креслото, където преди малко седеше Игор Петрович, и се върнах. Масата се огъваше от ядене. Ще се наплюскам, ще се напия, помислих си с весел гняв. Bravo, момчета, че дойдохте...

Но всичко стана съвсем иначе. Едва бяхме отпили и аз с цвилене се бях нахвърлил да изям огромен сандвич с черен хайвер, когато Вайнгартен с напълно трезвен глас каза:

— А сега, бащице, разкажи какво ти се случи.

Задавих се.

— Откъде го измисли?

— Слушай — започна Вайнгартен, престанал да лъщи като мазна баница. — Тук сме трима, с всеки се е случило по нещо. Тъй че не се стеснявай. Какво ти каза червенокосият?

— Вечеровски ли?

— Не бе, какво общо има тук Вечеровски. При теб е идвал един нисичък огненориж човек в задушавачо черен костюм. Какво ти каза?

... Малянов отхапа от сандвича, колкото да сложи нещо в устата си, и започна да дъвче, без да усеща вкус. И тримата го следяха. Захар го наблюдаваше смутено, свенливо се усмихваше, сегиз-тогиз свеждайки поглед. Вайнгартен се пулеше побеснял, готов всеки миг да закрепци. А момченцето с разтопеното шоколадово парче в ръка така се беше навело към Малянов, сякаш искаше да скочи в устата му.

— Момчета — рече накрая Малянов. — Какви червенокоси? Никакви червенокоси не са идвали. При мен беше къде-къде по-лошо.

— Хайде, хайде, разправяй — нетърпеливо се намеси Вайнгартен.

— Че защо аз? — възмути се Малянов. — Аз не искам да разправям мистерии, но ти какво ни будалкаш! Ти разправяй. Интересно откъде изобщо знаеш, че с мен се е случило нещо?

— Разкажи, пък после и аз ще ти разкажа — настоя Вайнгартен. — И Захар ще разкаже.

— Разкажете вие двамата — рече Малянов, той нервно си мажеше нов сандвич. — Вие сте двама, аз един...

— Ти разкажи — неочаквано заповяда момченцето и посочи с пръст Малянов.

— Тихо, тихо... — прошепна Захар засрамен.

Вайнгартен се усмихна.

— Ваше ли е? — попита Малянов.

— Нещо такова... — странно отговори Захар и наведе очи.

— Негово, негово — намеси се Вайнгартен нетърпеливо. — Между другото, то е част от историята. Хайде, Митка, не се туткай...

Съвсем шашнаха Малянов. Остави сандвича настрана и започна да разказва. От самото начало, от телефонните обаждания. Когато само за последните два часа разкажеш два пъти една и съща страшна история, неволно започваш да откриваш в нея забавни моменти. Малянов сам забеляза как се отплесна. Вайнгартен от време на време се разхилваше, оголвайки огромните си пожълтели зъби, а Малянов направо си постави за цел в живота да разсмее и красавеца Захар, но това така и не му се удаде — Захар само небрежно и почти състрадателно се усмихваше. А когато стигна до самоубийството на Снеговой, вече никак не беше смешно.

— Лъжеш! — пресипнало отсече Вайнгартен.

Малянов само повдигна рамо.

— Да не ми плащат — каза. — Вратата е запечатана, можеш да провериш.

Няколко секунди Вайнгартен мълча, като почукваше по масата с дебелите си пръсти и надуваше в такт бузи, а после изведнъж шумно се надигна, без да поглежда никого, се промъкна между Захар и момченцето и тежко закрочи навън. Чу се как бравата хлопна и отново замириса на чорба.

— Охо-хо-хо — унило произнесе Захар.

В същия миг момчето му подаде разлигавения шоколад и настоя:
— Отхапи!

Захар покорно отхапа и почна да дъвче. Вратата се хлопна. Все така без да поглежда никого, Вайнгартен се нагласи на мястото си, наля си водка в чашката и изломоти:

— По-нататък.

— Какво по-нататък... По-нататък отидох при Вечеровски. Онези борсуци се ометоха и отидох. От него се връщам.

— Ами червенокосият? — попита Вайнгартен нетърпеливо.

— Виж какво, Валка — рече Малянов. — Разказах всичко както си беше. Я върви по дяволите! Честна дума, трети разпит в един ден...

— Валя — нерешително се намеси Захар, — а може наистина да има нещо друго?

— Я остави, бащице! — Физиономията на Вайнгартен съвсем се беше изкривила. — Какво други? Той има работа, не му дават да работи... Как ще е друго! И освен това ми споменаха за него!...

— Кой ти спомена? — попита Малянов, предчувствайки нови неприятности.

— Пишка ми се — с ясен глас заяви момчето.

Всички се обърнаха към него. То ги изгледа подред, смъкна се от табуретката и каза на Захар:

— Хайде.

Захар се усмихна виновно, рече: «Е, да идем» и се скриха в тоалетната.

— Кой ти спомена? — отново попита Малянов. — Това пък какво ще е...

Вайнгартен наведен се заслуша какво става в клозета.

— Обаче Губар загази! — произнесе той с печално удовлетворение. — Здравата загази!

Нещо се преобърна в мозъка на Малянов.

— Губар ли?

— Да. Захар. Намери си най-сетне майстора.

Малянов си спомни.

— Той ракетчик ли е?

— Кой, Захар ли? — Вайнгартен се изненада. — Ами, едва ли. Майстор, със златни ръце. Прави бълхи с електронно управление... Но бедата не е там. Бедата е, че е човек, който грижливо, даже педантично

се отнася към собствените си желания. Това са негови думи. При което, обърни внимание, бащице, те са абсолютна истина...

Момчето отново се появи в кухнята и се качи на табуретката. Захар влезе подире му. Малянов рече:

— Захар, знаете ли, забравих. Току-що си спомних — Снеговой пита за вас.

Тогава Малянов за пръв път в живота си видя как човек побелява направо пред очите ти. Тоест става съвсем бял, буквално като лист.

— За мен ли? — попита Захар само с устни.

— Да... Снощи... — Малянов се изплаши, не очакваше чак такава реакция.

— Ти какво, познаваше ли го? — попита Вайнгартен тихо.

Захар мълчаливо поклати глава, потърси цигарите си, разсипа половината кутия на пода и захвана търпеливо да събира. Вайнгартен изрече: «Тая работа иска ей това...» — и започна да налива. Момчето се намеси:

— Чудо голямо! Това още нищо не значи.

Малянов пак потрепери, а Захар се изправи и се загледа в сина си като че ли с надежда.

— Случайност — продължи момчето. — Вижте телефонния указател, там има осем парчета Губар...“

11. „... Малянов го познаваше от шести клас. В седми се сприятелиха и до края на училището седяха на един чин. Вайнгартен не се променяше с годините, само увеличаваше размерите си. Винаги беше весел дебелак, антивегетарианец, винаги колекционираше нещо — или марки, или монети, или пощенски печати, или етикети от бутилки. Винаги досаждаше на другите — търсеше някакви особени медни монети. И вечно просеше чужди писма, молеше за пликове с печати.

И все пак си разбира от работата. В своя институт отдавна е старши, членува в дванайсет разнообразни комисии, и съюзни, и международни, редовно кръстосва чужбините по конгреси и изобщо е на път да стане доктор. От всички познати най-много уважава Вечеровски, защото Вечеровски е лауреат, а Валка си умира да стане лауреат. Сто пъти е разказвал на Малянов как ще се окичи с медала и

така ще иде на любовна среща. За него всяка среща е приключение, независимо как завършва. Светка, изключително красива жена, но склонна към меланхолия, отдавна е вдигнала ръце от него, още повече че той и без това я обожава и постоянно се бие заради нея на обществени места. Поначало обича да се бие и да ходиш с него на ресторант е истинско божие наказание... С една дума живее си гладко, весело, с късмет и без никакви особени сътресения.

Странните събития около него се завъртели преди две седмици, когато серия опити, заложили още миналата година, изведнъж започнали да дават съвсем неочаквани, даже сензационни резултати. («Вие, бащици, това не го чактисвате, то е свързано с обратната транскриптаза, тя е РНК-зависима, ДНК-полимераза, абе просто ревертаза, един такъв фермент в състава на онкорнвирусите, та да ви кажа направо, бащици, мирише на Нобеловка...») В лабораторията на Вайнгартен никой освен него самия не могъл да оцени резултатите. На повечето, както винаги, хич не им пукало, а отделни творчески единици просто решили, че серията се е провалила. Междувременно сега е лято, всички се натискат за отпуски. Вайнгартен, разбира се, не подписва никакви отпуски. Става скандалче — обиди, профкомитет, партийно бюро. И в разгара на скандалчето на едно от съвещанията полуофициално съобщават, че има такова предложение: да се назначи Вайнгартен Валентин Андреевич за директор на най-новия свръхмодерен биологичен център, който скоро ще бъде завършен в Добролюбово.

От това съобщение главата на Вайнгартен В. А. съвсем се врътва, но въпреки това той съобразява, че това директорство, първо, е още жерав в небето, а когато стане синигерче в ръката, ако наистина стане, тогава, второ, ще издухат Вайнгартен от творческата дейност поне за година и половина, може дори за две. А Нобеловката, бащици, си е Нобеловка.

Затова Вайнгартен обещал да помисли и се върнал в лабораторията при своята загадъчна обратна транскриптаза и при незатихналото скандалче. Не минали и две седмици, повикал го шефът академик, поразпитал го за текущата работа («Аз си държах езика зад зъбите, бащици, аз бях съвсем сдържан...») и му предложил да остави тази съмнителна глупост, а да се захване с еди-коя си тема, която имала

голямо народностопанско значение и поради това носела неизчислими материални и духовни облаги, за което той, шефът, залагал главата си.

Ошашавен от тези внезапно разгърнали се хоризонти, Вайнгартен имал непредпазливостта да се изфука вкъщи и не пред кого да е, а пред своята тъща, която той наричаше капвторанг, защото тя наистина беше капитан втори ранг от запаса. И небето над главата му притъмняло. («Бащици, от нея вечер домът ми се превърна в дъскорезница. Непрекъснато ме бичат и настояват да се съглася веднага, при това на всичко...»)

По същото време в лабораторията, независимо от скандалчето, продължавали да растат лавини от резултати, кой от кой поизненадващи. В този момент умряла някаква леля, доста далечна роднина по бащина линия и уреждайки наследството, Вайнгартен открил на тавана на нейната къща в Кавголово кутия, наблъскана с монети съветска емисия, излезли от употреба през шейсет и първа. Човек трябва да познава Вайнгартен, за да повярва: още в мига, в който намерил кутията, престанали да го интересуват разните там явления на живота, включително и очерталата се вече Нобеловка. Заседнал в къщи и в продължение на четири денонощия преравял съдържанието на кутията, глух за телефонните обаждания от института и за огнените словоизлияния на капвторанга. Но работата съвсем не била там.

Когато свършил с монетите и се върнал в лабораторията, станало му ясно, че откритието, така да се каже, е вече завършено. Разбира се, оставали още маса тъмни неща, всичко трябвало да се оформи — работа между другото далеч не малка, но съмнения не можело да има: откритието се било пръкнало. Вайнгартен се развъртял като мелница. Отведнъж зарязал скандалите, за двацет и четири часа отпратил капвторанга с женското съсловие на вилата, отменил всички уговорки и всички рандевута и оставало само да си седне на задника и да нанесе решителния удар, когато настъпил по-завчерашният ден. В този ден в апартамента цъфнал въпросният червенокос — мъничък медночервен човечец с доста бледо лице, стегнат в закопчано догоре сако с някаква древна кройка. Той излязъл от детската стая и докато Валка беззвучно отварял и затварял уста, чевръсто приседнал на края на бюрото и почнал да му говори. Без всякакви предисловия обявил, че не знам си коя извънземна цивилизация отдавна внимателно и с тревога следи

неговата — на Вайнгартен В. А. — научна дейност. Че последната работа на споменатия Вайнгартен предизвиква у тях особено безпокойство. Че той, тоест рижото човече, е упълномощен да предложи на Вайнгартен В. А. незабавно да прекрати въпросната работа, а всички материали по нея да унищожи.

На вас ви е абсолютно ненужно да знаете по каква причина ние настояваме за това — обявило рижото човече. — Вие трябва да знаете само, че вече сме взели мерки всичко да стане по естествен път. Изобщо не бива да се заблуждавате, че предложението за поста директор, новата перспективна тема, кутията с монетите и даже прословутото скандалче във вашата лаборатория са чисто случайни събития. Опитвахме се да ви възпрем. Но тъй като успяхме само да ви забавим, и то за кратко време, бяхме принудени да използваме крайно средство като настоящата визита. Полага ви се да знаете впрочем, че направените предложения остават в сила и вие сте свободен да приемете всяко от тях, ако нашето изискване бъде изпълнено. Нещо повече, имаме намерение да ви помогнем да удовлетворите и своите малки, напълно разбираеми желания, плод на присъщите на човешката природа слабости. Като гаранция си позволявам да ви връча този малък подарък...

С тези думи рижият грабнал направо от въздуха и сложил на бюрото пред Вайнгартен дебел пакет, както се изяснило по-късно, наблъскан с великолепни марки, ценността на които човек не може да си представи, ако не е филателист.

Вайнгартен, продължило рижото човече, в никакъв случай не бивало да си въобразява, че е единственият землянин, попаднал в сферата на вниманието на свръхцивилизацията. Между познатите на Вайнгартен имало поне трима, чиято дейност в момента се пресича. То, рижото човече, можело да назове имена като Малянов Дмитрий Алексеевич, астроном, Губар Захар Захарович, електроник, и Снеговой Арнолд Павлович, химико-физик. На Вайнгартен В. Д. се давали три денонощия за обмисляне, считано от този момент, след което свръхцивилизацията щяла да има пълното право да приложи някакви зловещи «предпазни мерки от трета степен».

— Докато ми разправяше всичко туй — продължи Вайнгартен, като пулеше страшно очи и се зъбеше, — аз, бащици, мислех само за едно: как тази гадина се е вмъкнала в апартамента без ключ? Още

повече че има и райбер. Абе да не е, викам си, любовник на Светка и да му е писнало да се крие под леглото? Чакай, рекох си, сега ще те оправя... Но докато премислях всичко това, тази рижа гадина завърши речта си и... — тук Вайнгартен направи ефектна пауза.

— Изхвърча през прозореца — рече Малянов през зъби.

— На! — Вайнгартен, без да се срамува от детето, направи неприличен жест. — Не излетя. Просто изчезна!

— Валка... — проплака Малянов.

— Казвам ти, бащице, седеше пред мен на масата... аз тъкмо се прицелих да го цапардосам по мутрата, ей тъй, без да ставам... и изведнъж — няма го! Знаеш ли, като на кино.

Вайнгартен хвана последното парче есетра и започна да го тъпче в устата си.

— Моам? — каза той. — Моам муам? — преглътна с усилие, замига с просълзени очи и продължи: — Аз, бащици, сега вече се поокопитих, но тогава си седя, значи, в креслото, затворил очи, припомням си думите му, а вътре всичко ей така играе, ситно, ситно, като свинска опашчица... Мисля си, за едното чудо ще се гътна... Никога не е бивало така. Домъкнах се как да е до стаята на тъщата, грабнах валериана — не помага. Гледам — бром. Грабнах брома...“

12. „... фалшиви — рече Малянов накрая. Вайнгартен презрително мълчеше. — Е, тогаз нови копия!

— Тъпак! — отсече лаконично Вайнгартен и прибра класъора.

Малянов не намери какво да каже. Изведнъж се сети: ако всичко това беше лъжа или даже просто истина, а не страшна истина, Вайнгартен би направил обратното — първо щеше да покаже марките, а после да засуче около тях някаква повече или по-малко достоверна история.

— И сега какво? — попита той, чувствувайки как сърцето му пак пропада някъде...“

ШЕСТА ГЛАВА

13. „... научи за Губар, че от детските си години бил хаймана и лентяй и оттогава бил сексуално притеснен. Гимназия не завършил, напуснал в девети клас, работил като санитар, после бил шофьор на боклукчийска кола, после лаборант в института на Вайнгартен, където се запознали; сега работел над някакъв гигантски, много секретен проект, свързан с отбраната. Никога не бил получавал специално образование, но от детските години радиолюбителството страстно го привличало, електрониката му била вътре в душата, в гръбначния мозък и в секретното поел стръмно нагоре, макар липсата на диплома да му пречела много.

Патентовал бил няколко изобретения, сега се мъчел над две-три и изобщо не знаел за кое точно са му неприятностите. Предполагал, че е за миналогодишното — изобретил там нещо, свързано с «полезното използване на фадингите». Предполагал, но не бил сигурен.

Впрочем главното в живота му постоянно били жените. Лепели се по него като мухи. А когато те, кой знае защо, преставали да му се лепят, той започвал да се лепи за тях. Даже веднъж бил женен, от брака му останали само най-неприятни спомени и многобройни уроци, оттогава бил особено предпазлив в тези неща. Накратко — фантастичен женкар и в сравнение с него Вайнгартен бил направо аскет, отшелник и стоик. Но въпреки това изобщо не бил развратник. Към жените си се отнасял с уважение, дори с възхищение и по всяка вероятност смятал себе си само за скромен източник на техните удоволствия. Никога не завъждал по две любовници, никога не се намесвал нито в разправии, нито в скандали, сигурно никога не бил обиждал жена. Тъй че по тази част от времето на несполучливата му женитба всичко вървяло по мед и масло. До неотдавна.

Самият той смятал, че неприятностите около пришълците започнали с появата на някакви гнусни обриви по краката. Заради тях веднага отишъл на лекар, защото винаги внимателно се грижел за здравето си и отношението му към болестите било европейско.

Лекарят го успокоил, дал му някакви хапчета, обривът минал, но започнало нашествието на мадамите. Те идвали на орди — всички жени, с които някога си бил имал работа.

Изсипвали се в апартамента му по две, по три, а в един ужасен ден — пет едновременно. При това той изобщо не разбирал какво точно искат от него. Нещо повече — струвало му се, че и те самите не знаят. Ругаели го, оскърбявали го, падали в краката му, разпитвали го за неразбираеми неща, биели се помежду си като пощръклели котки, изпочупили всички съдове, изпотрошили синята японска мивка, разнебитили мебелите. Въргаляли се в хистерия, правели опити да се тровят, някои заплашвали да отровят него. А пък много от тях отдавна били омъжени, обичали мъжете и децата си, мъжете също идвали при Губар и също се държали мистериозно. (В тази част от своя разказ Губар беше много неясен.)

Накратко — животът му се превърнал в абсолютен ад, отслабнал шест килограма, обривът плъзнал по цялото тяло, за работа и дума не можело да става и се принудил да вземе неплатен отпуск, макар че бил потънал до гуша в дългове. (В първите дни от нашествието се опитал да се скрие в секретното, но веднага разбрал, че тази тактика само ще доведе до пълна разгласа на личните му неприятности.)

Този ад продължил без прекъсване цели десет дни и завчера внезапно — край. Току-що бил предал от ръка в ръка една нещастница на нейния мъж — мрачен сержант от милицията, когато изведнъж се появила друга, с дете. Той помнел тази жена. Преди шест години се запознал с нея при следните обстоятелства. Пътували един до друг в препълнен автобус. Той я погледнал, харесала му. Извинявайте, попитал, да имате листче и молив? Да, моля, отговорила тя и извадила от чантичката си листче и молив. Много ви благодаря, отвърнал той. А сега напишете, за бога, вашия телефон и името си... Прекарали много приятно на Рижкото крайбрежие и после някак незабелязано се разделили, струвало им се, че никога повече няма да се срещнат — доволни, без претенции един към друг.

И ето сега довтасала, довела това момченце и му признала, че то е негов син. Три години вече била омъжена за добър и много известен човек, когото безкрайно обичала и уважавала. Не можела да обясни защо е дошла. Плачела всеки път, когато той се опитвал да го разбере. Кършела пръсти и явно смятала поведението си за подло и престъпно.

Но не си отивала. Дните, които прекарала при Губар, в неговия напълно разгромен апартамент, били страшни. Държала се като сомнамбул, мърморела си под носа и Губер схващал само отделни думи, без да разбира общия им смисъл. И вчера внезапно дошла на себе си. Издърпала Губар от леглото, замъкнала го в банята, пунала всички кранове и започнала да му шепти на ухото напълно неразбираеми неща.

Според нейните думи (в интерпретацията на Губар) излизало, че от най-древни времена на Земята съществувал някакъв таен полумистичен Съюз на деветимата. Това били чудовищно засекретени мъдреци или дълголетници, или изобщо безсмъртни, които се занимавали с две неща: първо, копирали и усвоявали всички постижения на всички науки без изключение, и второ, следели различните научно-технически новости да не станат оръжие за самоизстребване на хората. Въпросните мъдреци били всезнаещи и на практика всемогъщи. Невъзможно било да се скриеш от тях, за тях тайни не съществували, да се бориш срещу тях нямало никакъв смисъл. И ето, значи, въпросният Съюз на деветимата сега се бил заел със Захар Губар. Защо точно с него — тя не знаела. Какво трябвало да прави Губар — също не знаела. Трябвало сам да се досети. Знаела само, че последните неприятности около Губар са леко предупреждение. Тя също била изпратена като предупреждение. И за да помнел Захар предупреждението, наредено било да остави при него момченцето. Кой ѝ го е наредил — също не знаела. И изобщо не знаела нищо повече. И не искала да знае. Искала само с момченцето да не се случи нещо лошо. И молела Губар да не се съпротивлява, да размисли дванайсет пъти, преди да предприеме каквото и да било. А сега тя трябвало да си иде.

Разплакана, свряла лице в носната кърпа, тя си тръгнала и Губар останал с момченцето. Насаме. Какво е станало до три часа днес той не пожелал да разкаже. Нещо ставало. (По този повод момченцето каза лаконично: «Какво, нищо... Набих му в главата туй, дете трябва...») В три часа Губар не издържал и в паниката си първо позвънил, а после прескочил до Вайнгартен, своя най-близък и уважаван приятел.

— Така и нищо не схванах — призна накрая той. — Послушах Валка и вас, Митя, послушах... Все едно, нищо не схващам. Не се връзва... И не е за вярване. Може причината да е в горещините, а?

Казват, че такива горещини не е имало от двеста и петдесет години. И дъските ни са се разхлопали на всеки посвоему... И може би...

— Почакай, Захар! — с болка рече Вайнгартен, като се мръщеше от досада. — Ти си конкретен човек, по-добре не ни пробутвай хипотезите си.

— Какви ти хипотези! — отвърна Губар. — Без каквито и да било хипотези ми е ясно, че ние с вас нищо няма да измислим. Ето какво ще ви кажа — хайде да се обадим където трябва.

Вайнгартен го погледна с унищожителен поглед.

— И къде според теб се сигнализира в такива случаи? Е, хайде де?

— Откъде да знам — отвърна унило Губар. — Трябва да има съответни организации. В органите например да сигнализираме...

Тук момченцето се изкиска и Губар веднага млъкна. Малянов си представи как Вайнгартен отива където му е мястото и разправя на задълбочения следовател своята история за рижото джудже с тесния черен костюм. И Губар в това положение би изглеждал забавно. А що се отнася до самия Малянов...

— Не, момчета — рече той. — Вие, разбира се, както щете, ама аз нямам работа там. Моят съсед отсреща умря при странни обстоятелства, пък аз тъй или иначе съм последният, който го е виждал жив... И изобщо няма защо да ходя, те сами ще дойдат.

Вайнгартен му наля чашка коняк и Малянов я гаврътна залпово, без да усети никакъв вкус. Вайнгартен въздъхна:

— Да, бащици, няма с кого да се посъветваме. Едно-друго и докато се огледаш, настанили те в психото. Сами трябва да се оправяме. Хайде, Митка. Главата ти е бистра. Хайде, предлагай.

— Главата ми е като тапа — проговори Малянов. — Нямам предложения. Просто да откачиш. Само едно разбирам: направо са ти го казали — сваляй темата. На мен нищо не ми казаха, но направиха живота ми...

— Правилно! — прекъсна го Вайнгартен. — Факт първи, нашата работа не е по кефа на някого. Въпрос: на кого? Налични наблюдения: при мен идва пришълец. — Вайнгартен започна да брои на пръсти. — При Захар — агент на Съюза на деветимата. Впрочем ти чувал ли си за Съюза на деветимата? На мен лично ми се върти нещо в главата, чел съм нещо по тоя въпрос, но къде — не помия. Тъй. При теб изобщо

никой не идва... Тоест идват, разбира се, но в неявен вид. Какъв е изводът?

— Ха де? — попита Малянов мрачно.

— Изводът е, че в действителност няма никакви пришълци и никакви древни мъдречи, а има нещо трето, сила някаква, на която правим сечено с нашата работа.

— Това са глупости — каза Малянов. — Дрънканици, дрънканици! За нищо не стават. Ти само помисли. Аз се занимавам със звезди в газово-прахови облаци. Ти с някаква там ревертаза. Захар пък със съвсем друго — техническа електроника. — Той внезапно си спомни: — И Снеговой говореше за това. Знаеш ли какво каза? Де е, вика, градината, де е водата. Значи и той, бедничкият, си е блъскал главата. А може би според теб действуват три различни сили? — ядосано попита той.

— Не, бащице, не бързай! — рече Вайнгартен напористо. — Спокойно.

Имаше вид, като че ли отдавна всичко е разбрал и сега окончателно ще им го разясни, ако, разбира се, не го прекъсват и не му пречат. Но нищо не разясни — млъкна и се вторачи в празната консерва от рибешко филе.

Млъкнаха. После Губар рече тихо:

— А аз все за Снеговой... Това трябва... Сигурно и на него са му наредили да прекрати работа. А как може да спре, той е военен... Има тема.

— Не, бащице, не бързай — прекъсна го Вайнгартен. — Ти си представи за миг, че на Земята има група същества, достатъчно могъщи, че да правят работите, които правят... Нека, ако щеш, бъде този твой Съюз на деветимата. Кое е важно за тях? Да свалят определени теми с определени перспективи. Откъде знаеш — може би сега в Питер още сто човека си блъскат главите като нас. А по цялата Земя сто хиляди. И като нас се страхуват да признаят... Кой се страхува, кой се срамува. А на някои може и да им хареса, добри залци подхвърлят...

— На мен залци не са ми подхвърлили — мрачно каза Малянов.

— И съвсем не случайно! Ти си дърдорко и фукара. Ти даже рушветче не можеш да бутнеш комуто трябва... За теб светът е

наблъскан с непреодолими препятствия! В ресторанта масите са заети — препятствие. Опашка за билети — препятствие...

— Добре де, стига! Не си дошъл да ми четеш проповеди...

— Не-е-е — каза Вайнгартен и охотно прекъсна проповедта. — Не е там работата, бащице. Това са напълно разумни предположения. Наистина излиза, че тяхното могъщество е необикновено, фантастично... ама на света има, дявол да го вземе, и хипноза, внушение. Може би дори, дявол да го вземе, телепатично внушение! Не, бащице, представи си: на Земята има раса — древна, разумна, може даже изобщо да не е човешка, но наши съперници. Чакали, значи, търпели, събирали информация, подготвяли се. И сега решават да нанесат удар. Обърни внимание, не с открита атака, а много по-умно. Разбират, че да правиш планини от трупове е глупаво, варварско, пък и опасно за самите тях. Затуй решават да действуват предпазливо, със скалпел, по централната нервна система, по основата на основите, по перспективните изследвания. Разбра ли?

Малянов го слушаше и не го слушаше. По гърлото му пълзеше някаква лепкава гадост, искаше да запуши уши, да се махне, да легне, да се изпъне, да завре глава под възглавницата. Това е страх. И не просто страх, а Черен Страх. Бягай отук! Спасявай се! Остави всичко, зарий се, потъни... Ей, ти! — викна той на себе си. — Съвземи се, идиот! Така не може, ще рухнеш... — И каза с усилие:

— Разбрах. Врели-некипели.

— Защо врели-некипели?

— Защото е измишльотинки. — Гласът му стана хрипкав и той се изкашля. — За деца старша възраст. Напиши роман и го занеси в «Костер». Накрая пионерът Вася разобличава коварните им интриги и ги побеждава.

— Тъй — отвърна Вайнгартен спокойно. — Случиха ли се някакви събития с нас?

— Случиха се.

— Фантастични ли са събитията?

— Да предположим — фантастични.

— Че тогава как, бащице, искаш да обясниш фантастични събития без фантастични хипотези?

— По тоя въпрос нищо не знам — каза Малянов. — Вашите събития са фантастични. Може втора седмица да сте в запой... При

мен Фантастични събития няма. Аз съм въздържател.

На това място Вайнгартен поруменя от гняв, тресна юмрук по масата и зарева, че Малянов, дявол да го вземе, трябва да им вярва, че ако ние, дявол да го вземе, един на друг не си вярваме, тогава всичко отива по дяволите! Може сметките на ония гадини да са такива — един на друг да не си вярваме, че насреща им всеки да остане сам-самин и ония да ни мотаят, както си щат!

Той така бясно се дереше и пенеше, че Малянов се сепна. Даже за Черния Страх забрави. «Хубаво де — измънка. — Хайде, стига, какво си се разпищял — мърмореше. — Изтърсих го, извинявай» — разкайваше се той. Губар ги следеше със страх.

Като се накрещя, Вайнгартен скочи, извади от хладилника бутилка минерална вода, със зъби отскубна капачката и засмука направо от гърлото. Водата се стичаше по брадясалите му едри бузи и избиваше като пот по челото и голите космати рамене.

— Какво всъщност имах предвид — започна Малянов примирително. — Не обичам, когато невероятни неща се обясняват с невероятни причини. Разбираш ли, принципът за икономия в мисленето, знаеш ли го? Иначе можеш да съчиниш какво ли не.

— Предложи нещо друго — не се примири Вайнгартен и сложи празната бутилка под бюрото.

— Не мога. Ако можех, защо да не предлага. От страх кратуната ми съвсем спря да щрака. Все пак ми се струва, че щом наистина са толкова всемогъщи, могат да минат и с по-прости средства.

— Какви например?

— Откъде да знам... Например да те отровят с развалени консерви... Захар да го заразят с нещо. Ако са чак толкова всемогъщи телепати, нека ни внушат, че сме забравили всичко от аритметиката нататък. Или, да речем, да ни изработят условен рефлекс: седнеш ли да бачкаш и те хваща диария или грип — сополите текват, кратуната те цепи... Екзема... Да не е малко! Тихо, мирно, никой нищо не забелязва.

Вайнгартен само чакаше кога ще свърши.

— Слушай какво, Митка — каза той. — Ти трябва да разбереш едно...

Но Захар не му даде да продължи.

— Минутка! — помоли се той, разперил ръце, като че ли искаше да раздели Малянов и Вайнгартен в различни ъгли. — Чакайте, аз тъкмо си спомних... Чакай, Валя, нека аз. По въпроса за главоболието... Митя, вие казахте... Разбирате ли, като лежах миналата година в болницата...

С една дума лежал миналата година в болницата, в академичната, защото му намерили нещо в кръвта, и се запознал с някой си Глухов Владлен Семьонович, специалист по въпросите на Изтока. Изтоковедът лежал в прединфаркт, но това не било важно. Важното било, че почти се сприятелили и после понякога се срещали. Та, значи, преди два месеца същият този Глухов му се оплакал, че трудът му, за който събирал материали, кажи-речи, десет години, сега отива на вятъра поради някаква необяснима идиосинкразия, която внезапно открил в себе си. По-точно: седнел ли Глухов да пише въпросното изследване, изведнъж започвала зверски да го боли глава, до прилошаване, до повръщане...

— Да мисли за работата може — продължи Захар, — да четете материалите също може, даже според мен и да разказва за нея може... Впрочем това не помня, да не излъжа. Но да пише е невъзможно! Аз просто след вашите думи, Митя...

— Знаеш ли адреса му? — остро попита Вайнгартен.

— Знам го.

— Телефон има ли?

— Има. И него знам.

— Дай, ще му позвъним. Този е наш човек.

Малянов подскочи.

— Я върви по дяволите! — каза. — Да не си откачил — неудобно е! Може човекът просто да си е болен.

— Всички сме болни от това.

— Валка, но той е по Изтока! Това е съвсем друга работа!

— Същата е, бащице. Честна дума, същата е!

— Не, не е! — съпротивляваше се Малянов. — Захар, седнете, не го слушайте.

Страшно е да си представиш как в тази гореща задимена кухня ще дойде някой нормален човек и ще се гмурне в атмосферата на лудости и страх.

— Дайте по-добре да направим така — убеждаваше ги Малянов.
— Дайте да извикаме Вечеровски. Ей богу, ще има повече полза.

Вайнгартен не възрази и против Вечеровски.

— Правилно — каза той. — Виж, за Вечеровски — това е идея. Вечеровски е глава! Захар, обади се на твоя Глухов, а после ще звъннем и на Вечеровски...

Малянов никак не искаше разни там Глухови. Молеше, крещеше, че е стопанин в тази къща, че всички ще ги прати по дяволите. Но излиза ли се на глава с Вайнгартен. Захар тръгна да звъни на Глухов, момченцето веднага се смъкна от табуретката и го последва като залепено..."

СЕДМА ГЛАВА

14. „... синът на Захар, настанил се на кушетката в ъгъла, сегизтогиз подслаждаше компанията с четене на избрани части от «Популярна медицинска енциклопедия», която Малянов от бързана погрешно му бе тикнал в ръцете. Вечеровски, особено елегантен за разлика от потния и разпасан Вайнгартен, слушаше с любопитство и високо вирнал рижите си вежди, разглеждаше странното момче. Той не бе казал нищо по същество — само зададе няколко въпроса, които се сториха нелепи на Малянов (пък и не само на Малянов). Например ни в клин, ни в ръкав попита дали Захар влиза често в конфликт с началството, а Глухов — обича ли да седи пред телевизора. (Изясни се, че Захар с никого не влиза в конфликт, такъв му е характерът, а Глухов наистина седи пред телевизора, обича, даже не само обича, но и предпочита.)

Глухов хареса на Малянов. Всъщност Малянов не обичаше нови хора в стари компании, винаги се плашеше, че ще се държат не както трябва и заради тях ще стане неловко. Но с Глухов всичко беше наред. Някак изненадващо удобен и безвреден — мъничък, кльоцав, чипонос, със зачервени очи зад големите дебели очила. С влизането си с удоволствие изпи предложената от Вайнгартен чаша водка и нескрито се натъжи, щом разбра, че е последната. Когато го подложиха на кръстосан разпит, той изслушваше всекиго внимателно, по професорски наклонил глава надясно и втренчен от упор във всеки. «Не, не — отговаряше той, като че ли извинявайки се. — С мен нищо подобно не е имало. Ама моля ви се, аз даже не мога да си го представя!... Темата ли? Страхувам се, че е доста далеч от вашите: „Културното влияние на САЩ върху Япония. Опит за количествен и качествен анализ“... Да, сигурно някаква идиосинкразия, говорих с големи лекари, според тях — изключително рядък случай...» Изобщо с Глухов работата не стана, но все едно, добре бе, че дойде. Съвсем земен човек: пийна с добра глътка и поиска още, с детско удоволствие нагъна хайвера, предпочитал цейлонски чай, а най-много от всичко

обичал да чете криминалета. С предпазливо недоверие гледаше странното момче на Захар, понякога се усмихваше колебливо, изслуша с огромно съчувствие шантавите истории, даже започна да се чеше с двете ръце зад ушите, мърморейки: «Да, поразително... Невероятно!...» С една дума Глухов беше ясен — нито ясна информация можеше да чакаш от него, да не говорим пък за съвет.

Вайнгартен, както винаги в присъствието на Вечеровски, малко смали обема си. Започна да изглежда някак по-прилично, не крещеше и никого не наричаше бащице или браток. Впрочем последните зрънца хайвер ги изяде все пак той.

Захар изобщо не продума, ако не се броят късите отговори на неочакваните въпроси на Вечеровски. Даже не се наложи да разказва собствените си патила — направи го Вайнгартен. И съвсем спря да прави забележки на странния си син, само се усмихваше болезнено.

Седят и мълчат. Отпиват от изстиналия чай. Пушат. Гори разтопеното злато по прозорците на Битовия комбинат, сърпът на младата луна виси на тъмносиньото небе. Вайнгартен зашумоля с цигарения пакет, смачка го и попита с половин глас: «Кой има още цигари?» «Ето, заповядай...» — енергично и също шепнешком откликна Захар. Глухов дрънкаше с лъжичката.

Малянов погледна Вечеровски — седи в креслото, опънал и кръстосал крака, и старателно изучава ноктите на дясната си ръка. Погледна и към Вайнгартен. Вайнгартен разпалва цигарата си и през огненото ѝ връхче следи Вечеровски. И Захар гледа към Вечеровски. И Глухов. Малянов го досмеша. Виж ти, а какво всъщност очакваме от него? Да, математик. Вярно, голям математик. Дори да допуснем — много голям математик, световна величина. И какво от това? Като деца сме, направо като деца. Изгубили се в гората и с надежда примигват пред чичкото — дано той ги изведе.

— Ето всъщност всички съображения, които имаме — равно произнесе Вайнгартен. — Както виждате, очертават се най-малко две позиции... — Говореше, обърнат към всички, но следеше най-вече Вечеровски. — Митка е на мнение, че трябва да си обясним всичко в рамките на познатите ни природни явления. Аз пък смятам, че има намеса на абсолютно непознати сили. Така да се каже, на една страна възможното, на друга — фантастичното.

Тирадата прозвуча съвсем надуто. Вместо честно и просто да каже: Чичко, миличък, загубихме се, помогни... Ама не, видите ли, на него му трябва резюме, демек, и ние не пасем трева... Стой сега като глупак! Малянов взе чайника и тръгна към кухнята — от срам за Вайнгартен. Не чу за какво ставате дума, докато наливаше вода и постави чайника на газовия котлон. Когато се върна, Вечеровски говореше, като разглеждаше внимателно ноктите си — този път на лявата ръка:

«... и затова аз все пак поддържам вашата позиция, Валя. Наистина фантастичното трябва да обясняваме с фантастични средства. Смятам, че всички сте в прицела на вниманието на... м-м-м... да го наречем свръхцивилизация. Според мен това е вече утвърден термин за обозначаване на чужд разум, многократно по-могъщ в сравнение с човешкия...»

Вайнгартен дърпаше здравата, изстрелваше дима и ритмично, важно и съсредоточено кимаше.

— Защо те трябва да спрат точно вашите изследвания — продължи Вечеровски — е не само сложен въпрос, но и безсмислен. Работата е там, че човечеството, без само да подозира, е предизвикало контакт и вече не е самоуправляваща се система. Явно без да щем, сме настъпили по мазола някоя свръхцивилизация и тази свръхцивилизация си е поставила за цел оттук нататък да регулира нашия прогрес по свое усмотрение...

— Ама, Фил, почакай! — започна Малянов. — И ти ли не разбираш! Каква ти тук, по дяволите, свръхцивилизация! Каква е тази свръхцивилизация, която се мъкне подире ни като сляпо котенце. Каква е тази тъпотия... Моят следовател, неговият коняк... Мадамите на Захар... Къде е основният принцип на разума — целесъобразност, икономичност?

— Това са частни случаи, Дима — тихо рече Вечеровски. — Защо да мерим извънчовешката целесъобразност с човешки мерки? И после, представи си: с каква сила ти се пляскаш по бузата, за да убиеш един нещастен комар? Ами че с такава сила можеш да изтребиш наведнъж всички комари в окръга!

Вайнгартен вметна:

— Или например каква е целесъобразността от построяването на мост през реката от гледна точка на щуката?

— Не, не знам — каза Малянов. — Нелепо е някак.

Вечеровски почака малко и като видя, че Малянов се запъна, продължи:

— Ето какво исках да подчертая: при такава постановка на нещата вашите лични неприятности и проблеми отиват на втори план. Вече става дума за съдбата на човечеството... — И продължи побавно: — Е, може би не в съдбовния смисъл, но във всеки случай поне за неговото достойнство. Тъй че пред вас, Валя, стои задачата да защитите не просто вашата ревертаза, а изобщо съдбата на цялата наша планетарна биология. Или може би греша?

За пръв път в присъствието на Вечеровски Вайнгартен се изду до нормалните си размери. Кимна подчертано енергично, но каза съвсем не това, което очакваше Малянов. Той каза:

— Да, няма съмнение. Ние всички разбираме, че не става дума за нас лично. Става дума за стотици изследвания. Може дори за хиляди... Какво говоря — за перспективните изследвания изобщо!

— Тъй! — делово продължи Вечеровски. — Следователно предстои схватка. Тяхното оръжие е тайната, значи нашето оръжие трябва да е гласността! Какво да се направи на първо време? Да споделим събитията пред свои познати, които, от една страна, имат достатъчно фантазия, че да ни повярват, а, от друга — достатъчен авторитет, че да убедят колегите си, заемащи ръководни позиции в науката. По такъв начин ние косвено влизаме в контакт с правителството, получаваме достъп до средствата за масова информация и можем авторитетно да информираме човечеството. Първото ваше действие беше напълно правилно — вие се обърнахте към мен. Лично аз поемам задължението да убедя няколко големи математици, които са едновременно и големи администратори. Отначало ще се свържа, разбира се, с нашите, а след това — и с чуждестранни...

Той се оживи, изправи се в креслото и говори, говори, говори. Назова имена, звания, длъжности, достатъчно ясно определи към кого трябва да се обърне Малянов, към кого Вайнгартен. Човек би помислил, че вече дни наред размишлява над съставянето на подробен план за действие. Но колкото повече говореше, толкова повече Малянов униваше. И когато Вечеровски вече със съвсем непоносима разпаленост мина към втората част от програмата си, към възхвалата

— как обединеното от всеобща тревога човечество, сплотено в единен строй, с всичките мощности на планетата, ще даде отпор на свръхцивилизованите зложелатели, — Малянов усети, че не издържа, стана, отиде в кухнята и сложи нов чай. На ти един Вечеровски! На ти един мозък! Явно здравата се е стреснал бедничкият. Това, братче, не ти е да спориш за телепатия. И изобщо ние сами сме си виновни: Вечеровски това, Вечеровски онова, Вечеровски е мозък! А Вечеровски си е просто човек. Умен човек, разбира се, голям човек, но нищо повече. Като е за абстракция, силен е, но опре ли работата до обикновения животец... Обидно е, веднага застана на страната на Валка, а мен дори не ме изслуша както трябва... Малянов взе чайника и се върна в стаята.

А в стаята естествено Вайнгартен си правеше гаргара с Вечеровски. Защото уважението си е уважение, но когато човек дрънка врели-некипели, вече никакво уважение не му помага.

... Какво, Вечеровски да не си въобразява, че има работа с пълни идиоти? Може той, Вечеровски, да има в запас чифт авторитетни и в същото време малоумни академичета, които след половин шише са способни да приемат такава информация с ентузиазъм. Обаче лично той, Вайнгартен, не разполага с такива академичета. Той, Вайнгартен, има един стар приятел — Митка Малянов, от когото той, Вайнгартен, може да очаква съчувствие, още повече че самият Малянов се числи към пострадалите. И какво — посреща ли той неговия, на Вайнгартен, разказ с ентузиазъм? Или с интерес? Или поне със съчувствие? Друг път! Първото, което каза, беше: Вайнгартен лъже! Впрочем Малянов е прав за себе си. Него, Вайнгартен, го е страх дори да си помисли — да отиде с такава история при своя шеф, да речем, макар че шефът, това между другото, съвсем не е склерозирал, не е старомоден и е склонен към определена благородна лудост в науката...

— Ще дойдат санитарни да ни приберат — рече жаловито Захар. — Това е ясно. На вас нищо, а на мен отгоре на всичко ще ми лепнат и едно «сексуален маниак»...

— Почакай, Захар! — каза Вайнгартен с раздражение. — Не, Фил, честна дума, просто не мога да ви позная! Ами че ние веднага свършваме като учени, в същия този миг! И помен няма да остане от авторитета ни. И после, дявол да го вземе, дори да предположим, че се намерят един-двама наши съмишленици в академията, как ще отидат с

тази гламавщина пред правителството? Кой ще рискува? Дявол знае как трябва да раздрусаш някого, че да поеме такъв риск. А пък за човечеството наше, за нашите скъпи съпланетяни... — Вайнгартен махна с ръка и обърна към Малянов своите очи-маслини. — Налей ми по-горещичък — каза. — Гласност... Гласността, нали знаете, е нож с две остриета... — И шумно засърба чая, сегиз-тогиз избърсвайки с космата ръка потния си нос.

— На кого друг да наляя? — попита Малянов.

Стараеше се да не се обръща към Вечеровски. Наля на Захар, наля на Глухов. Наля на себе си. Седна. Беше му жал за Вечеровски, неудобно му стана. Правилно рече Валка: авторитетът на учения е много крехка работа. Една неуместна реч — и къде го сега авторитета ти, Филип Павлович?

Вечеровски се сгъна в креслото и зарови лице в дланите си. Това вече беше нетърпимо. Малянов започна:

— Разбираш ли, Фил, всички твои предположения... тази програма за действие... на теория всичко може да е правилно. Но на нас сега теории не ни трябва. На нас ни е нужна такава програма, която може да се реализира в конкретните, в реалните условия. Разбираш ли, твоята програма сигурно е подходяща за някое човечество, но в никакъв случай не за нашето, земното имам предвид. Нашето на нищо такова няма да повярва! Знаеш ли кога ще повярва в свръхцивилизацията? Когато тази свръхцивилизация слезе до нашето равнище и започне от бръснещ полет да изсипва отгоре бомби. Тогава вече ще повярваме, тогава вече ще се обединим, даже пак не веднага, в началото сигурно ще си правим кал един на друг.

— Точно така! — рече Вайнгартен с неприятен глас и се ухили. Замълчаха.

— А пък моят шеф е жена — каза Захар. — Много мила, умна, но как да ѝ разкажа тези работи за мен...

И пак задълго млъкнаха, сегиз-тогиз отпивайки от чая. След това Глухов тихо проговори:

— Какъв чай — прелест! Майстор сте, Дмитрий Алексеевич, отдавна не съм пил такъв чай. Да... Да-да. Разбира се, всичко е трудно, неразбираемо... А, от друга страна — небе, луната погледнете каква е, чай, цигари... Всъщност какво повече му трябва на човек? По телевизията дават многосериен криминален филм, никак не е лош...

Не знам, не знам... Ето вие, Дмитрий Алексеевич, за звездите, за междузвездния газ... А какво ви засягат те? Ако помислиш, нали е тъй? Някакво там надзъртане, така ли е? И ви плясват през ръцете, та да не надзъртате... Пийте си чайчето, гледайте телевизия... Небето не е да надзърташ в него. Небето е да му се любоваш...

И тогава момчето на Захар звънко и тържествено обяви:

— Хитрец си ти!

Малянов помисли, че се отнася за Глухов, но сбърка. Момчето, примижало като възрастен, гледаше Вечеровски и му се заканваше с оклепан в шоколад показалец. «Тихо, тихо...» — безпомощно го укори Губар, а Вечеровски изведнъж вдигна глава и зае първоначалната си поза — изтегна се в креслото, опъна напред крака и ги кръстоса. Червеникавото му лице беше спокойно.

— И така — започна той. — Радостен съм да констатирам, че хипотезата на другаря Вайнгартен ни води към безизходица, очевидна и с невъоръжено око. Ясно е, че към точно такава безизходица ни водят и хипотезите за легендарния Съюз на деветимата, за тайнствения разум, укриващ се в бездните на Световния океан и изобщо за каквато и да било разумно действаща сила. Ще бъде прекрасно, ако млъкнете поне за минутка и поразмислите, за да се убедите колко съм прав.

Малянов машинално въртеше лъжичката в чашата и си мислеше: Виж го ти мръсника как великолепно ни изпързая! Защо? Какъв беше онзи спектакъл?... Вайнгартен гледаше право пред себе си, пулеше се, едрите му, облени в пот бузи заплашително потръпваха. Глухов тревожно оглеждаше всички подред, а Захар просто чакаше търпеливо — очевидно драматизмът на минутата мълчание изобщо не го засягаше.

След малко Вечеровски продължи:

— Обърнете внимание: за обясняването на фантастичните събития ние се постаряхме да привлечем различни съображения, фантастични наистина, но все пак лежащи вътре в сферата на нашите съвременни представи. Това не ни даде нищо. Абсолютно нищо. Валя го доказва съвсем убедително. Затова явно няма смисъл... бих казал, още повече няма смисъл да привличаме каквито и да е било съображения извън сферата на съвременните представи. Да речем, хипотезата за бога... или нещо друго... Извод?

Вайнгартен трескаво обтри лицето си с шепа и нетърпеливо отпи от чая. Малянов попита обидено:

— Ти какво, нарочно ли ни разиграваше?

— А какво друго ми оставаше? — откликна Вечеровски, вдигнал дяволските си рижи вежди до самия таван. — Безсмислено е да се поставя въпросът: Съюз на деветимата или ония от Тау на съзвездието Кит? Както постъпихте вие. Има ли разлика? За кой дявол спорим? Какъвто и да е отговорът, практическа програма за действия от това не става. Дали ти е изгоряла къщата, дали е отнесена от ураган или от наводнение — трябва да се мисли не какво точно се е случило с нея, а къде ще се живее, как ще се живее, какво ще правим по-нататък...

— Искаш да кажеш... — започна Малянов.

— Искам да кажа — продължи Вечеровски с твърд глас, — че с вас не се е случило нищо интересно. Няма над какво да се размишлява, няма какво да се изследва, няма какво да се анализира. Цялото ваше търсене на причината е празно любопитство. Трябва да се мисли за по-нататък. А това е много по-сложно, отколкото да се фантазира за цар Ашока^[1]. Никой няма да ви помогне. Никой няма да ви посъветва. Никой няма да решава вместо вас. Нито академиците, нито даже цялото прогресивно човечество... По този въпрос Валя беше съвсем точен.

Той стана, наля си чай и пак се върна в креслото си — нетърпимо уверен, изпънат, небрежно-елегантен, като на дипломатически прием. И чашката държи така — като обигран пер на файф-о-клок при кралицата...

Момченцето изрецитира на висок глас:

— «Ако болният пренебрегне съветите на лекарите, не се лекува редовно, злоупотребява с алкохол, след около пет-шест години вторичният период се сменя с третичен — последен...»

Наведнъж Захар рече с болка:

— Добре де, защо? Защо точно с мен, с нас?

Вечеровски леко постави чашката в чинийката, а чинийката на масата пред себе си.

— Защото векът ни ходи в черно — обясни той, като обърсваше сиво-розовите си като на кон устни с белоснежна кърпичка. — Той носи цилиндър висок, а ние все тичаме, тичаме, а подир туй, щом

удари часът на бездействието, часът да напуснем шума всекидневен, тогава идва при нас раздвоението и не мечтаем ний вече за нищо.

— Пфу, какъв си! — рече Малянов, а Вечеровски нададе самодоволно марсианско ръмжене.

Вайнгартен изрови от препълнения пепелник по-дълъг фас, мушна го в дебелиите си устни, драсна клечка и няколко секунди седя така, вперил очи в огънчето.

— Наистина — произнесе той — не е ли все едно каква точно сила... ако тя категорично превишава човешката. — Запали цигарата. — Буболечка, върху която е паднала тухла, или буболечка, върху която е паднала монета... Само че аз не съм буболечка! Аз мога да избирам!

Захар го гледаше с надежда, но Вайнгартен млъкна. Да избирам, помисли си Малянов. Лесно е да се каже — да избирам.

— Лесно е да се каже «да избирам» — започна Захар, но в същия миг заговори и Глухов.

— Всичко е ясно! — рече Глухов с необичайно вдъхновение. — Нима не разбирате какво трябва да се избере? Трябва да се избере животът! Не вашите там телескопи, не епруветките... Да им приседнат дано тези ваши телескопи! Разните там дифузни газове! Трябва да се живее, трябва да се обича, трябва да усещаш природата — да я усещаш, а не да ровичкаш в нея! Когато сега видя дърво или храст, аз чувствавам, аз знам — това е мой приятел, ние съществуваме един за друг, ние сме нужни един на друг...

— Сега ли? — гръмогласно попита Вечеровски.

Глухов се сепна.

— Моля? — измърмори той.

— Ами че ние с вас се познаваме, Владлен Семьонович — рече Вечеровски. — Спомняте ли си — Естония, школата по математическа лингвистика... Сауната, бирата...

— Да, да — каза Глухов и наведе поглед. — Да.

— Тогава бяхте съвсем различен.

— Ех, че кога беше то... — измърмори Глухов. — Нали знаете, и бароните стареят.

— Но бароните и воюват — рече Вечеровски. — Не беше толкова отдавна.

Глухов мълчаливо разпери ръце.

Малянов не разбра всичко от тази интермедия, но имаше нещо в нея, нещо неприятно, едва ли току-така си размениха тези думи. А Захар като че ли подразбра, подразбра някак посвоему, почувствува в този разговор обида към самия себе си, някакво оскърбление, защото изведнъж с изумителна рязкост, почти злобно се нахвърли на Вечеровски:

— Те убиха Снеговой! Лесно ви е, Филип Павлович, да мъдрувате, не са ви стиснали за гърлото, добре ви е!

Вечеровски кимна.

— Да — каза той. — На мен ми е добре. Добре ми е, и на Владлен Семьонович също му е добре. Така ли е, Владлен Семьонович?

Малкото удобно човече с червеникави заешки очи зад дебелия стъкла на старомодните очила със стоманени рамки пак мълчаливо разпери ръце. После стана и без да погледне към никого, каза:

— Моля да ме извините, приятели, но ми е време да си ходя. Късно е...“

---

[1] Древноиндийски цар (272–232 г. пр.н.е.). — Б.пр. ↑

ОСМА ГЛАВА

15. „... Искаш ли да пренощуваш при мен? — попита Вечеровски.

Малянов миеше съдовете и обмисляше предложението. Вечеровски не го препираше да отговори. Пак отиде в гостната, известно време се повъртя там, върна се с купчина отпадъци в прогизнал вестник и ги хвърли в кофата. След това взе парцал и започна да бърше кухненската маса.

След днешните събития и разговори никак не му се искаше да остава сам. От друга страна пък, да изоставиш апартамента си и да се ометеш е някак неудобно, какво да си кривим душата — направо срамно. Излиза, че онези все пак ме изгонват, помисли си той. Аз не мога да спя в чужди къщи, даже у приятели. Даже у Вечеровски. Изведнъж съвсем осезателно долови аромата на кафе. Крехка като листец от роза чашчица, а в нея вълшебната напитка а ла Вечеровски. Но ако си помислиш, защо пък през нощта — кафе се пие сутрин.

Той изплакна последната чиния, постави я на сушилката, надвнатри избърса калта по линолеума и отиде в голямата стая. Вечеровски седеше във фотьойла, обърнал лице към прозореца. Небето беше розово, поръсено със златисто, нова луна, почти като върху минаре, висеше точно над покрива на дванайсететажния блок. Малянов взе стол, също го обърна към прозореца и седна. Между тях беше бюрото, което Вечеровски беше подредил: книгите бяха на прегледни купчинки, от праха нямаше и следа, трите молива и писалката прилежно лежах до календара. Изобщо, докато Малянов се бе занимавал със съдовете, Вечеровски бе придал на стаята напълно необичаен блясък — само не бе минал с прахосмукачката, но за сметка на това бе успял да остане елегантен, огладен, без нито едно петънце по кремавия костюм.

Мълчаха и гледаха как един по един угасват прозорците на отсрещния блок. Отнякъде се появи Калям, измяука, скочи връз коленете на Вечеровски, нагласи се и замърка. Вечеровски бавно го

галеше с дясната си длан, без да откъсва поглед от светлината зад прозорците.

— Сменя си козината — предупреди Малянов.

— Няма значение — тихо отговори Вечеровски.

Млъкнаха. Сега, когато ги нямаше потния червендалест Вайнгартен, напълно смазания от ужас Захар с неговото кошмарно дете, необикновения и в същото време загадъчен Глухов, когато наблизо беше само Вечеровски, безкрайно спокоен, безкрайно самоуверен, неочакващ от никого никакви свръхестествени решения — сега всичко минало изглеждаше даже не сън, а по-скоро някаква ексцентрична повест, и ако това наистина се бе случило, поне беше отдавна, и всъщност не се случил, а едва бе започнало да се случва, а после бързо свърши. Малянов дори усети някакъв смътен интерес към този полулитературен герой: получил ли е той в края на краищата своите петнайсет години или всичко...“

16. „... си спомних за Снеговой, за пистолета в пижамата и за печата на вратата.

— Слушай — казах. — Нима те са убили Снеговой?

— Кой? — не веднага реагира Вечеровски.

— Е... — започнах и млъкнах.

— Съдейки по всичко, Снеговой се е застрелял сам — рече Вечеровски. — Не е издържал.

— Какво не е издържал?

— Натиска. Направил е своя избор.

Не е ексцентрична повест! Отново усетих познатото вцепенение вътре, качих крака на фотьойла и обгърнах коленете си. Така се стиснах, че хрущялите ми изпукаха. Това съм аз, това се случва с мен. Не с Иван — царския син, не с Иванушка глупака, а с мен. На Вечеровски му е добре...

— Слушай — изцедих през зъби. — Вие какво там с Глухов? Някак странно си говорихте.

— Ядоса ме — отвърна Вечеровски.

— С какво?

След пауза:

— Страхува се да остане сам.

— Разбирам — отвърнах.

— Ядосва ме не изборът му — започна Вечеровски бавно, сякаш размишляваше на глас. — Но защо през цялото време се оправдава? И не само се оправдава, ами се опитва да вербува и други. Срам го е да бъде слаб между силни, иска и другите да станат слаби. Мисли, че така ще му бъде по-леко. Може и да е прав, но такава позиция ме вбесява!

Слушах го зяпнал, а когато млъкна, внимателно попитах:

— Искаш да кажеш, че Глухов също е... под натиск?

— Бил е под натиск. Сега е смазан.

— Чакай, чакай... Моля те!

Той бавно обърна лице към мен.

— А ти не разбра ли? — попита.

— Откъде? Той рече... С тези уши чух... Ами то просто се вижда, че човечецът и хабер си няма... Очевидно е!

Впрочем вече не ми се струваше чак толкова очевидно, даже напротив.

— Значи ти не разбра — произнесе Вечеровски, като ме разглеждаше с любопитство. — Хм... А Захар разбра. — Той за пръв път тази вечер извади лулата и плика с тютюн и се зае флегматично да я пълни. — Странно, че не разбра... Впрочем ти явно беше доста разстроен. Съди сам: обича човекът криминалета, обича да поседи пред телевизора, точно днес е поредната серия на този жалък филм... и изведнъж оставя удобното си местенце и се понася към напълно непознати хора — защо? За да им се оплаче от главоболието си? — Той драсна клечка и започна да разпалва лулата. Жълто-червеното огънче заигра в съсредоточено присвитите му очи. Плъзна ароматичен дим. — И освен това — веднага го познах. Впрочем не веднага... Доста се е променил. Беше един живак — енергичен, шумен, сприхав, никакъв русоизъм, никакви чашчици. Отначало просто го съжалих, но когато захвана да рекламира своите нови възгледи, побеснях...

Той млъкна и се зае единствено с лулата си.

Отново се свих на топка. Ето, значи, как става — просто смазват човека. Остава жив, но вече го няма. Изродена материя. Изроден дух... Не издържа. Майка му стара, сигурно има и такъв натиск, на който никакъв човек не може да издържи.

— Значи ти осъждаш и Снеговой? — попитах.

— Аз никого не осъждам — възрази Вечеровски.

— Ама се ядосваш, ето на, заради Глухов.

— Не ме разбра — с леко нетърпение рече Вечеровски. — Мен ме ядоса не изборът на Глухов. Какво право имам да укорявам човек за избора му, щом е останал сам срещу другите, без помощ, без надежда... Дразни ме поведението на Глухов след избора. Повтарям: той се срамува от своя избор и затова — само заради това! — се опитва да съблазни и другите за своето верую. Тоест подсилва и без това могъщата сила. Разбра ли ме?

— С ума си да — казах.

Исках да добавя, че бихме могли да разберем и Глухов, а като го разберем — да му простим, че всъщност Глухов изобщо е извън сферата на анализа, той вече е в сферата на милосърдието, но внезапно почувствах, че повече не мога да говоря. Тресеше ме. Без помощ и без надежда... Без помощ и без надежда... Защо аз? Заради какво? Какво съм им направил?... Трябваше да поддържам разговора и затова казах през зъби:

— В края на краищата съществува такъв натиск, който никой не може да издържи.

Вечеровски отвърна нещо, но не го чух или не го разбрах. Внезапно осъзнах, че вчера все още бях човек, член на социума, имах свои грижи и неприятности, но докато спазвах законите, наложени от социума — а това не е чак толкова трудно, — докато спазвах тези закони, от всички представими опасности добре ме пазеха милицията, армията, профсъюзите, общественото мнение, приятелите, дори семейството, после хоп — нещо се измени в околния свят и аз се превърнах в самотна кротушка, притаила се в подмола, а наоколо се движат, блуждаят чудовищни размазани сенки, които дори нямат нужда от озъбените си челюсти — достатъчно е леко мръдване на плавника, за да ме стрият на прах, да ме смажат, да ме превърнат в нищо... И аз трябва да осъзная, че докато съм в подмола, няма да ме закачат. Още по-страшно: отделили са ме от човечеството, както отделят овца от стадо, за да я замъкнат нанякъде, неизвестно накъде, неизвестно защо, а стадото, без да подозира, продължава по своя път все по-далеч и по-далеч... Ако бяха войнствени пришълци, ако беше страшна, разрушителна агресия от космоса, от глъбините на океана, от четвъртото измерение, колко по-леко щеше да ми бъде! Щях да съм един от многото, щях да имам място, щях да имам работа, щях да бъда

в редиците! А така ще угасвам пред очите на другите и никой нищо няма да забележи! Слава богу, че поне Ирка я няма. Слава богу, че нея поне това не я засяга... Глупости! Глупости! Тъпотии! С все сила затресох глава и задърпах косите си. И целият този кошмар само защото се занимавам с дифузната материя!

— Вероятно да — каза Вечеровски.

Погледнах го с ужас, но после долових, че моят вопъл още кънти в ушите ми.

— Слушай, Фил, в цялата тази работа няма никакъв смисъл! — рекох отчаяно.

— От човешка гледна точка никакъв — съгласи се Вечеровски. — Но нали хората нямат нищо против твоите занимания.

— А кой има?

— Старата песен на нов глас! — въздъхна Вечеровски с такъв нетипичен за него глас, че се разхилих. Нервно. Истерично. И дочух в отговор самодоволното марсианско ръмжене.

— Я всички да вървят по дяволите! — рекох. — Да пийнем чай.

Страхувах се, че точно сега Вечеровски ще каже — време е, утре имам изпити, или — ще довършвам последната глава, затова бързо добавих:

— Хайде, а? Скрил съм тук една кутия с бонбони. Защо, викам си, да хрантутя Вайнгартен...

— С удоволствие — отвърна Вечеровски и с готовност се надигна.

— Знаеш ли, като мислиш, мислиш... — говорех, докато отивахме към кухнята, докато напълних и сложих на котлона чайника. — Мислиш, мислиш и пред очите ти плувва мрак. Не бива така, не бива. Ето тия неща погубиха Снеговой, сега вече го разбирам. Седи си сам-самичък в апартамента, всички лампи светят — и каква полза? Не можеш да победиш този мрак с лампи. Мислиш си така, разсъждаваш, после нещо щраква в главата ти — и край... Човек не бива да губи чувството си за хумор. Ами че то е смешно: такава мощ, такава енергия — и всичко това, за да попречат на човека да разбере какво става, когато звездата попадне в облак от прах... Честна дума, ти само помисли, Фил! Смешно е, нали?

Вечеровски ме гледаше някак странно.

— Знаеш ли, Дима — рече той, — хумористичният аспект на положението изобщо не ми беше хрумвал.

— Не, честна дума... Представи си само... Събират се онези там и започват да пресмятат: за изследване на прешленестите червеи профукваме сто мегавата, за прокарването на еди-кой си проект — седемдесет и пет мегавата, а за сплашването на Малянов стигат и десет. А някой възразява: десет са малко! Трябва да го шашардисаме с телефонни обаждания — това първо. Да му пробутаме коняк с мадама — второ... — Седнах и стиснах ръце между коленете си. — Не, каквото щеш разправяй, ама е смешно.

— Да — съгласи се Вечеровски. — Смешно! Ама не твърде. Бедничко ти е въображението, Дима. Чудя, се как ти е хрумнало за мехурите.

— Какви мехури! — възразих. — Не е имало никакви мехури. И няма да има. Я не ме будалкайте, гражданино началник, нищо не съм видял, нищо не съм чул, гаджето Нинка ще потвърди, не съм бил там... И изобщо аз си имам планова тема — инфрачервен спектрометър, а всичко останало е интелегентски напъни, галилеев комплекс...

Млъкнахме. Чайникът тихичко закъркори, готов да кипне, и започна да прави «пф-пф-пф».

— Добре — казах. — Бедно въображение. Моля. Но съгласи се — ако махнеш неприятните подробности, всичко става адски интересно. Излиза, че те все пак съществуват. Толкова приказки, толкова предсказания, толкова лъжи... Идиотски чинии измисляха, баалбекски тераси, а те все пак съществуват. Само че съществуват не така, както си мислехме... Между другото винаги съм бил сигурен, че те най-накрая ще се покажат и по нищо няма да приличат на онова, което сме съчинили за тях...

— Кои са тези «те»? — разсеяно попита Вечеровски. Разпалваше поугасналата лула.

— Пришълците — рекох. — Или по научному — свръхцивилизацията.

— Аха — каза Вечеровски. — Разбирам. Наистина никои още не се е сетил, че ще приличат на мадами със странно поведение.

— Добре де! — Станах и започнах да нареждам на масата всичко за чая. — Моето въображение е бедно, ама ти, изглежда, изобщо нямаш.

— Изглежда — съгласи се Вечеровски. — Аз не мога да си представя нещо, което според мен не съществува. Например флогистона, тъй наречения топлород... Или, да речем, световния етер... Ама не, ти сложи нов чай, моля те. Не се стискай.

— Аз си знам — озъбих се. — Та какво, казваш, флогистона?

— Никога не съм вярвал във флогистона. И никога не съм вярвал в свръхцивилизациите. А флогистонът, и свръхцивилизациите са твърде човешки неща. Като при Бодлер. Прекалено човешко, значи животинско. Не от разума, от неразумността...

— Ама чакай! — казах, щръкнал с чайника в едната ръка и с кутия цейлонски чай в другата. — Ти самият призна, че имаме работа със свръхцивилизация.

— Съвсем не — рече Вечеровски невъзмутимо. — Вие твърдите, ме имате работа със свръхцивилизация. А аз се възползвах от това обстоятелство, за да ви вкарам в правия път.

— Чакай — прекъснах го. — Бонбоните!

Извадих от хладилника разкошна кутия «Дама пика».

— Виждаш ли!

— О! — възкликна Вечеровски с уважение.

Наченахме кутията:

— Привет от свръхцивилизацията! — извиках. — Да, та какво говореше ти? Съвсем ме оплете... И какво, значи след цялата работа ти продължаваш да твърдиш...

— Тъхъ — отвърна Вечеровски. — Твърдя. Винаги съм смятал, че няма никакви свръхцивилизации. А сега, след цялата работа, както ти се изрази, започвам да схващам защо няма.

— Почакай, почакай... — и оставих чашката. — Защо и тъй нататък — всичко това е теория, а ти ми кажи на мен... Ако не е свръхцивилизация, ако не са пришълци в най-широкия смисъл, тогава кой? — Бях нервен. — Знаеш ли нещо или се развличаш с парадокси? Един се застреля, другото са направили на медуза... Какво ни баламосваш!

Не, дори с невъоръжено око се виждаше, че Вечеровски нито се развлича с парадокси, нито баламосва. Лицето му изведнъж посивя, угасна и го овладя някакво огромно, скривано досега, но вече освободено напрежение, или може би вироглавство — жестоко, яростно вироглавство. Вече не приличаше на себе си. Обикновено

лицето му е вяло, с някаква сънлива аристократична отпуснатост, а сега просто се вкамени. И пак ме достраша. За пръв път си помислих, че Вечеровски седи тук съвсем не защото иска да ме подкрепя морално. И съвсем не затова ме покани да пренощувам при него, да поживея там, да поработя. И макар да ме достраша, изпитах прилив на жалост към него, без никакво основание, само от някакви смътни подозрения и от това как се промени лицето му.

В същия миг ни в клин, ни в ръкав си спомних, че преди три години Вечеровски лежа в болницата, за малко, бързо го изписаха...“

17. „... неизвестна по-рано форма на доброкачествен тумор. Само след година. Научих едва миналата есен, пък се срещаме всеки божи ден, пиехме кафе, слушах марсианското му ръмжене, оплаквах му се, че ме мъчат циреи. И нищо, ама нищичко не подозирах...

И сега, обладан от неочакваното съжаление, не издържах и му казах, макар да знаех, че е безсмислено, че няма никаква полза.

— Фил — казах, — ти също ли си под натиск?

Разбира се, не ми обърна внимание. Просто не ме чу. Лицето му се освободи от напрежението и отново потъна в своята аристократична отпуснатост, рижите му вежди се изкачиха на местата си и той енергично заработи с угасващата лула.

— Изобщо не ви баламосвам — рече той. — Вие сами се баламосвате. Сами си измислихте тази свръхцивилизация и не щете да осъзнаете, че този вариант е прекалено прост — съвременна митология и нищо повече.

Настръгнах. Още по-сложно ли? Значи и още по-лошо? Повече накъде...

— Ти поне си астроном — продължи той с укор. — Ти поне трябва да знаеш основния парадокс на ксенологията...

— Знам го — отвърнах. — В своето развитие всяка цивилизация с голяма вероятност...

— И тъй нататък — прекъсна ме той. — Ние неизбежно трябва да наблюдаваме следи от тяхна дейност, но не наблюдаваме такива следи. Защо? Защото няма свръхцивилизации. Защото превръщането на цивилизацията в свръхцивилизация — бог знае защо — не става!

— Да-да — рекох. — Разумът се погубва в ядрени войни. Това са празни приказки.

— Естествено, че са празни приказки — спокойно се съгласи той. — И това е прекалено просто, прекалено примитивно, в сферата на привичните представи...

— Не бързай — спрях го аз. — Какво повтаряш като папагал: примитивно, та примитивно... Разбира се, ядрената война е нещо примитивно. Но в действителност сигурно не е толкова просто... Генетични болести... някаква апатия от битието... преориентация на целите... Има много литература по въпроса. Аз например смятам, че проявите на свръхцивилизациите имат космически характер, просто не можем да ги различаваме от естествените космически явления. Или, ако щеш, нашият случай — защо да не е тяхна проява?

— Човешко е, прекалено човешко — мърмори Вечеровски. — Открили са, че земяните са пред прага на космоса и уплашени от съперничеството, са решили да ни спрат — така ли?

— Защо пък не?

— Защото е роман! По-точно — много романи в ярки евтини корици! Това са опити да наденеш фрак на октопод. При това не на какъв да е октопод, а на октопод, който изобщо не съществува.

Вечеровски отмести чашата, подпря лакът на масата, облегна брада връз юмрука си и вдигнал рижи вежди, се загледа някъде над мен.

— Виждаш ли колко е забавно — рече той. — Уж преди два часа се разбрахме: няма значение каква сила действа върху вас, важното е как да се държиш под натиска. Но сега явно ти изобщо не мислиш за това, ти упорито, пак и пак се опитваш да идентифицираш тази сила. И всеки път вироглаво се връщаш към хипотезата за свръхцивилизацията. Ти си готов да забравиш, даже вече забрави своите собствени малки възражения срещу тази хипотеза. И аз горе-долу разбирам защо се получава така. Някъде в подсъзнанието ти дреме идеята, че всяка свръхцивилизация е все пак цивилизация, а две цивилизации винаги ще намерят начин да се разберат, ще намерят някакъв компромис и вълка да нахранят, и агнето да запазят. А в най-лошия случай — сладичко да се покориш на враждебната, но импозантна сила, благородно да отстъпиш пред противника, достоен за такава победа, а после — какво ли не става по света! — може и

награда да получиш за своето разумно покорство... Не се пули насреща ми, моля те. Казах: това е в подсъзнанието ти. И не само в твоето — това просто е много, много човешко. Отрекохме се от бога, но още не можем да стъпим на собствените си крака без патерици. А се налага! Трябва да се научим. Защото във вашето положение не само нямате приятели. Вие сте толкова самотни, че нямате и врагове! Ето кое за нищо на света не искате да разберете.

Вечеровски млъкна. Опитах се да смея тази неочаквана реч, опитах се да намеря аргументи, за да възразя, да заспоря, с пяна на уста да докажа... какво? Не знам. Той е прав: не е позор да отстъпиш на достоен противник. Тоест не той мисли така. Аз мисля така. Тоест не мисля, сега си го помислих — след като той спомена. Но аз наистина си въобразявам, че съм генерал на разбита армия и обикалям под дъжда от снаряди да намеря генерала-победител, за да му връча своята шпага. И ме терзае не толкова самото поражение, колкото проклетото обстоятелство, че не мога да намеря врага.

— Как така нямаме врагове? — казах накрая. — Все пак всичко това е в нечия изгода.

— А в чия изгода е — лениво отвърна Вечеровски — камък близо до повърхността на Земята да пада с ускорение девет запетая осемдесет и едно?

— Не те разбрах.

— Той пада с такова ускорение, нали?

— Да.

— Но ти не дърпаш свръхцивилизацията за ушите, за да обясниш този факт.

— Чакай... Какво общо има...

— Кому е изгодно камъкът да пада с точно такова ускорение? Кому?

Налях си чай. Оставаше ми просто да събера две и две, но въпреки това аз нищо не разбирах.

— Искаш да кажеш, че имаме работа с някакво стихийно бедствие, така ли? С природно явление?

— Да речем — отговори Вечеровски.

— А, ти какво, миличък... — вдигнах ръце, бутнах чашата и залях цялата маса. — По дяволите!

Докато бършех масата, Вечеровски все така лениво продължи:

— Опитай да се откажеш от епициклите, опитай да поставиш в центъра не Земята, а Слънцето. Изведнъж ще видиш колко по-просто става.

Хвърлих мокрия парцал в мивката.

— Тоест ти имаш собствена хипотеза?

— Да, имам.

— Кажи я. А защо не я каза веднага? Докато беше тук Вайнгартен.

— Видиш ли... Всяка нова хипотеза има недостатъка, че моментално предизвиква цял куп спорове. А аз никак не исках да споря. Исках само да ви убедя, че сте поставени пред избор и че всеки сам трябва да направи своя избор. Явно не успях. А моята хипотеза можеше да стане допълнителен аргумент, защото нейната същност... по-точно единственият практически извод от нея е, че сега нямате не само приятели, но и врагове. Значи може и да съм сбъркал. Сигурно трябваше да подхвана уморителна дискусия, но тогава поне щяхте ясно да разберете своето истинско положение. А нещата според мен стоят така...

Не мога да кажа, че не разбрах хипотезата му, но не бих твърдял и че я разбрах докрай. Не мога да кажа, че хипотезата ме убеди, но, от друга страна, тя обхващаше всички случаи с нас. Нещо повече, тя обхващаше всичко, което е ставало, става и ще става във Вселената и в това, ако щете, се криеше нейната слабост. В нея имаше нещо от логиката, че връвта е просто връв.

... Ако съществуваше само законът за ненамаляване на ентропията, щеше да се възцари хаос. Но, от друга страна, ако съществуваше или поне преобладаваше само непрекъснато усъвършенстващият се и всемогъщ разум, структурата на мирозданието също щеше да се наруши. Това, разбира се, не означава, че мирозданието ще стане по-лошо или по-добро, то просто ще стане друго, тъй като непрекъснато развиващият се разум може да има само една цел: да изменя природата на Природата. Затова самата същност на «закона на Вечеровски» е в това, че се поддържа равновесие между нарастването на ентропията и развитието на разума. По тази причина няма и не може да има свръхцивилизация, защото под свръхцивилизация ние разбираме точно разум, развил се до такава степен, че вече преодолява закона за намаляване на ентропията в

космични мащаби. И това, което става днес с нас, не е нищо друго, освен първата реакция на Мирозданието срещу човечеството, заплашващо да се превърне в свръхцивилизация. Мирозданието се защитава.

Не ме питай, говореше Вечеровски, защо точно Малянов и Глухов се оказаха първите лястовички на бъдещите катаклизми. Не ме питай каква е физическата природа на сигналите, разтревожили ония ъгълчета на мирозданието, където Глухов и Малянов са захванали своите съдбовни изследвания. С една дума не ме питай за механизмите на действие на този закон — нищо не знам по въпроса, както никой нищо не знае например за механизмите на действие на закона за запазване на енергията. Просто всички процеси протичат така, че след милиард години работите на Малянов и Глухов, съчетали се с милиони и милиони други работи, да не доведат до свършека на света. Имам предвид не свършека на света изобщо, а свършека на онзи свят, който е съществувал и преди милиард години и който Малянов и Глухов, без нищо да подозират, заплашват със своите микроскопични опити да преодолеят ентропията...

Горе-долу така — не знам дали правилно или не съвсем правилно, а може би и съвсем неправилно — аз разбрах неговата хипотеза. Дори не започнах спор. И без това цялата история беше отчайваща, а от този ъгъл тя ставаше толкова безнадеждна, че просто не знаех какво да кажа, какво отношение да взема и изобщо за какъв дявол да живея! Господи! Малянов Д. А. срещу Мирозданието! Това вече не е дори буболечка под тухла! Не е дори вирус в ядрото на Слънцето!

— Слушай — казах. — Ако е така, защо да дрънкаме! Да вървят по дяволите тези мои проклети М-кухни... Избор! Че какъв избор можеш да имаш!

Вечеровски бавно свали очилата си и започна да трие с кутре ожулената основа на носа си. Той много дълго, уморително дълго мълча. А аз чаках. Защото шестото чувство ми подсказваше: не може Вечеровски да ме зареже, никога не би го направил, никога не би ми разказал всичко това, ако не съществува някакъв изход, някакъв вариант, някакъв все пак — дявол да го вземе! — избор. После спря да масажира носа си, отново сложи очилата и тихо произнесе:

— «Рекоха ми, че този път ще ме отведе до океана на смъртта и аз наред пътя свърнах обратно. И оттогава пред мен извиват само криволичещи и глухи околни пътеки...»

— И какво? — попитах.

— Да повторя ли?

— Повтори.

Той повтори. Идеше ми да заплача. Скочих, налях чайника и пак го поставих на котлона.

— Хубаво е, че на света има поне чай — казах. — Иначе отдавна щях да се въргалям пиян под масата.

— А аз все пак предпочитам кафе — каза Вечеровски. Тогава чух, че в бравата на входната врата някой върти ключ.

Сигурно съм пребледнял, може дори да съм станал морав, защото Вечеровски уплашено се наведе към мен и тихо каза:

— Спокойно, Дима, спокойно... Аз съм тук.

Едва го чух.

В антрето се откряна врата, зашумоляха дрехи, чува се бързи стъпки, Калям нададе безумен крясък и — докато аз седях все така вкаменен — задъханият глас на Ирка произнесе «Калямуска». И веднага след това:

— Димка!

Не помня как съм излетял в антрето. Сграбчих Ирка, притиснах я (Ирка! Ирка!), долових уханието на познатия парфюм, бузите ѝ бяха мокри и тя също повтаряше странно: «Жив си, господи!... Какво ли не си помислих, Димка! Димка!» После се опомнихме. Или поне аз се опомних. Тоест окончателно осъзнах, че е дошла, че е тя, какво ми бръщолеви. И моят аморфен каменен ужас се смени с напълно конкретен житейски страх. Отдръпнах се, вгледах се в разплаканото ѝ лице (дори не беше гримирана) и попитах:

— Какво се е случило, Ирка? Защо си тук? Ами Бобка?

Не ме чу. Беше стиснала ръката ми, трескаво шареше с мокри очи по лицето ми и повтаряше:

— Едва не полудях... Мислех, че вече няма да успея... Какво става...

Без да си пускаме ръцете, ние влязохме в кухнята, сложих я на моята табуретка, а Вечеровски мълчаливо ѝ наля силен чай направо от чайника. Тя отпи жадно и разля половината върху шлифера си. Бяла

като платно. Толкова отслабнала, че сякаш беше друга. Очите ѝ зачервени, косата — разрешена. Разтресе ме и трябваше да се облегна на мивката.

— С Бобка ли нещо? — изстенах, едва въртейки език.

— С Бобка ли? — повтори тя безсмислено. — Какво общо има тук Бобка? Заради теб едва не полудях, заради теб... Какво се е случило? — неочаквано кресна тя. — Болен ли си? — Отново ме огледа от глава до пети. — Здрав си като бик!

Почувствувах, че долната ми челюст увисва и затворих уста. Нищо не разбирах. Вечеровски съвсем спокойно попита:

— Научила си нещо лошо за Дима?

Ирка престана да ме оглежда и се извърна към него. После изведнъж скочи, изтича в антрето, мигом се върна и започна да рови в чантата си:

— Вижте... вижте какво получих... — Гребенче, гилза с червило, някакви листчета и кутийка, пари. — Господи, къде е! Аха! — тя хвърли чантата на масата, бръкна с разтреперана ръка в джоба на шлифера си, порови и измъкна някаква измачкана телеграма. — Ето!

Грабнах телеграмата. Зачетох — не разбрах нищо... **ДА УСПЕЕТЕ СНЕГОВОЙ...** Още веднъж пробягах с поглед по редовете, после от отчаяние — на глас:

— **ДИМА Е ЗЛЕ ПОБЪРЗАЙТЕ ДА УСПЕЕТЕ СНЕГОВОЙ...** Как Снеговой? — казах. — Защо пък Снеговой?

Вечеровски взе телеграмата.

— Изпратена е днес сутринта. Всички заверки, доколкото разбирам, са в ред...

— Кога е изпратена? — попитах гръмогласно като глух.

— Днес сутринта. В десет и дващест и две минути.

— Господи! Защо се е пошегувал тъй с мен — каза..."

ДЕВЕТА ГЛАВА

18. „... не можах да заспя. Всъщност вече беше утро. Вън беше съвсем светло, в стаята, въпреки спуснатите завеси, също беше светло. Известно време лежах неподвижно, галех Калям, изтегнал се между нас и слушах тихото равномерно дишане на Ирка. Тя винаги спеше дълбоко, с апетит. Нямаше на света неприятности, които можеха да ѝ причинят безсъние. Или поне досега не бе имало...

Онова отвратително, тягостно вцепенение, настанило се в мен, след като прочетох и разбрах телеграмата, не ме напускаше. Всичките ми мускули бяха спазматично свити и вътре — в гърдите и в корема — тежеше огромна и безформена студена топка. От време на време тази топка се размърдваше и тогава ме побиваха тръпки.

Ни в клин, ни в ръкав си представих мъртвия Снеговой — крачи в огромната си раирана пижама по «Московска», трмава, студен, със съсирена дупка в едрия череп; как влиза в пощенския клон и се нарежда на опашка пред гишетото за телеграми; в дясната си ръка държи пистолет, в лявата — телеграмата и наоколо никой нищо не забелязва, служителката взема телеграмата от мъртвите му пръсти, написва квитанцията и без да поиска пари, подканя: «Следващият»...

Тръснах глава, за да прогоня видението, тихичко се смъкнах от леглото и както си бях по гащи, се дотъртрих до кухнята. Съвсем светло беше, врабешко цвърчене властвуваше над двора, чуваше се метлата на портiera. Взех чантичката на Ирка, затършувах, намерих измачканата кутия с две разкъсани цигари, седнах на масата и запалих. Отдавна не бях пушил. Две години вече, може и три... Доказвах силата на волята си. Да, Малянов, да, братче. Сега ще ти трябва цялата сила на волята. Мамка му, не съм никакъв артист и не мога да лъжа. А Ирка не бива да научи. Не ѝ е притрябвало да знае. Трябва сам да го преживея, сам ще трябва да се справя. Никой не може да ми помогне, нито Ирка, нито никой.

А за какво ми е всъщност помощ? — сетих се изведнъж. — Нима става дума за помощ? Просто никога не говоря с Ирка за моите

неприятности, щом не е неизбежно. Не обичам да я огорчавам. Обичам да я радвам и ми е мъчно да я огорчавам. Ако не беше тази бъркотия, с какъв кеф щях да ѝ разкажа за М-кухините, веднага щеше да ме разбере, тя има свеж мозък, нищо че не е теоретик и все се оплаква от тъпотата си... А сега какво да ѝ кажа? Лошо... лошо...

Съществуват неприятности и неприятности. Има неприятности на различни нива. Понякога са съвсем дребни, за такива не е грях да се оплачеш, даже е приятно. Ирка ще каже: Помисли, глупаво е — и веднага ти става леко. Не ги споделям нито с мама, нито с Ирка. Но понякога се изсипват неприятности от такъв мащаб, че дори ти стават някак неясни. Първо, ща не ща, Ирка попадна под атаката заедно с мен. Получава се просто идиотска несправедливост. Бият ме като тъпан, но поне разбирам за какво, подозирам кой и изобщо знам, че ме бият. Че се прицелват. Че не са глупави шеги и не са ударите на съдбата. Все пак по-добре е да знаеш, че някой се прицелва в теб. Е, наистина има разни хора, повечето все пак предпочитат да не знаят. Но Ирка не е такава. Отчаяна е, разбирам го. Когато се страхува от нещо, вироглаво тръгва насреща му. Излиза нечестно — да не ѝ разкажа... И изобщо — трябва да направя своя избор. (Между другото още не съм се опитал да мисля по тоя въпрос, а ще трябва да мисля. Или вече съм го направил? Самият аз още да не знам, а вече да съм избрал...) И ако става дума за избора... Е, колкото до избора, той е лично моя работа. Както искам, така ще постъпя. Но как стои въпросът с последиците? Избера ли едното — ще почнат да мятат връз нас не просто бомби, а атомни бомби. Избера ли другото... Интересно дали Глухов ще хареса на Ирка? Общо взето е мил, приятен човечец, тих, кротък... Пък и телевизор може най-после да вземем за радост на Бобка, ще ходим всяка събота на ски, на кино... С една дума излиза, че всичко това засяга не само мен. И под бомбите лошо, и след десет години брачен живот да спиш с медуза също не е приятно... Пък може и да няма значение? Откъде да зная за какво ме обича Ирка? Там е работата я, че не знам. А и тя може да не знае...

Допуших цигарата и хвърлих фаса в кофата. До кофата се търкаляше някакъв паспорт. Много мило — прибрахме всичко до последната хартийка, до последната копейка, а паспорта — ето го на. Взех черно-зелената книжка и разсеяно погледнах първата страница. Без да знам защо. Обля ме студена пот. Сергеенко Ина Фьодоровна.

Година на раждане 1939... Какво е това? Снимката е на Ирка... Не, не е Ирка. Някаква жена, прилича на Ирка, но не е Ирка. Някаква Сергеенко Ина Фьодоровна.

Внимателно поставих паспорта на края на масата и на пръсти се промъкнах в стаята. За втори път ме обля ледена пот — сухата кожа на жената под завивката здраво опъваше лицето ѝ, виждаха се горните ѝ зъби, бели, остри — нещо като усмивка, нещо като страдалчески зов. Под завивката лежеше вещица! Без да се контролирам, я грабнах за голото рамо и я разтресох. Ирка мигновено се събуди, ококори очи и заплетено издума: «Димка, ти какво! Боли ли те нещо?...» Господи, Ирка! Разбира се, Ирка! Бълнувам. «Хърках ли, а?» — попита Ирка сънено и пак заспа.

На пръсти се върнах в кухнята, бутнах по-далечко паспорта, измъкнах от кутията последната цигара и запалих. Да. Ето тъй си живеем ние. Такъв ще ни бъде животът вече. От днес нататък.

Леденото животно вътре се повъртя още малко и притихна. Изтрих от лицето си отвратителната пот, после се сетих и отново бръкнах в чантата на Ирка. Паспортът ѝ беше там. Малянова Ирина Ермолаевна. Година на раждане 1933. Дявол да го вземе... Добре де, а за какво ѝ трябва всичко това? Не може да е случайно. И паспортът, и телеграмата, и с колко усилия е дошла, пък даже това, че е летяла в един самолет с ковчези — не може да е случайно!... Или е случайно? Между другото всичко това великолепно потвърждава идеята на Вечеровски. Като човек, който лови мухи с пешкир — страшно свистят удари, разкъсват въздуха, на пода падат изпочупени вази, лампионът рухва, загиват съвсем невинни нощни пеперуди, под дивана се вмъква котката с настъпена лапа... Тотално и нефокусирано... Та аз нищо не знам. Може би сега някъде оттатък Мурински ручей се е срутила къща — прицелвали са се в мен, а са треснали къщата, и аз нищо не подозирам, на мен се падна само този паспорт. И всичко туй, задето преди малко пак се сетих за М-кухините? Представих си само как бих могъл да разкажа за тях на Ирка...

Но слушай, така не може да се живее! Никога не съм бил бълво, но да се живее така, че да нямаш минутка покой, да се сепваш от собствената си жена, да я вземаш за вещица... А Вечеровски не иска да вижда Глухов. Значи и мен няма да иска. Всичко ще се промени. Всичко ще стане различно. Други приятели, друга работа, друг

живот... И семейството може би ще бъде друго... От оня момент пред мен извиват само криволичещи и глухи обиколни пътеки. Глухи. Глухов... И сутрин, докато се бръснеш, ще те е срам да се гледаш в огледалото, ще има един много дребен и много кротък Малянов.

Тоест, разбира се, и с това може да се свикне, сигурно с всичко на тоя свят може да се свикне. И с всяка загуба. Но като си помислиш, загубата никак не е малка. Десет години преследвам тази цел. Не десет — цял живот. От детски години, от училищния кръжок, от самоделните телескопи, от пресмятането на числата на Волф по нечии наблюдения... М-кухините са мои, пък всъщност нищо не знам за тях: какво можех да намеря аз, какво биха могли да намерят ония, дето ще се заинтересуват след мен, да продължат, да доразвият, да добавят нещо свое и да предадат всичко нататък, в следващия век... Сигурно накрая би излязло нещо не съвсем дребно, сигурно губя нещо голямо, след като е зародиш на сътресения и против него застава самата Вселена. Милиард години са много време. За милиард години от слизестата капчица израства цивилизация.

Но ще ме смажат. Отначало няма да имам мира, ще ме съсипят, ще ме влудят, а ако не помогне — просто ще ме смажат. Майчице мила! Часът е шест. Слънцето вече грее.

Тогава, без да знам как, студеното животно от гърдите ми си отиде. Станах спокойно, влязох в стаята, седнах на бюрото, извадих листите и писалката. После се втурнах в кухнята, разположих се и започнах да работя.

Разбира се, не можех да мисля съвсем добре, главата ми беше сякаш набита с вата, очите ме смъдяха, но аз старателно сортирах черновите, изхвърлих всичко излишно, останалото подредих, взех тетрадка и започнах да преписвам на чисто, без да бързам, с кеф, внимателно подбирайки думите — така, сякаш пишех окончателния вариант на статията и отчета.

Мнозина не обичат този етап, аз го обичам. Харесва ми да уточнявам термините, без бързане и с вкус да обмислям най-изящните и пестеливи символи, да изчоплям гадинките, заврени из черновите, да чертая графики, да оформям таблици. Това е благородната черна работа на учения — да обобщи резултатите, време да се полюбуваш на себе си и на делото на своите ръце.

Любувах се на себе си и на своето дело, когато до мен се появи Ирка, прегърна ме с голи ръце през врата и притисна топла буза до моята.

— А? — произнесох и изправих гръбнак.

— Пак ли не си лягал? — попита тя и тръгна към балконската врата, без да дочака отговор. — Какво така са се развикали?

Едва тогава съобразих, че на двора наистина има някаква необичайна гълчава — врява като на местопроизшествие, когато милицията е вече дошла, а бързата помощ е на път.

— Димка! — провикна се Ирка. — Виж само! Виж какви чудеса! Сърцето ми се преобърна. Знам ги аз тия чудеса! Изскочих...“

19. „... да пием кафе. Тогава Ирка бодро заяви, че всичко се наредило повече от прекрасно. В края на краищата всичко на този свят се нареждало повече от прекрасно. За тия десет дни Одеса ѝ дошла до гуша, защото това лято се изсипал толкова народ, колкото никога досега, изобщо стига ѝ скука и няма намерение да се връща, пък сигурно и билет няма да намери, а мама и без това ще идва в Ленинград в края на август, значи ще доведе Бобка. А сега тя, Ирка, ще се върне на работа — веднага, изпива си кафето и тръгва, а на почивка ще идем заедно, нали по едно време се гласяхме, през март или април, ще идем в Кировск да покараме ски.

После закусихме омлет с домати. Докато аз приготвях закуската, Ирка прерови апартамента да търси цигари, не намери и се натъжи, навъси се, направи още кафе и попита за Снеговой. Разказах ѝ което знаех от Игор Петрович, като заобиколих острите ръбове и се постарях да представя историята за явно нещастен случай. Докато разказвах, си спомних за онази красавица Лидочка и ха да отворя приказка, но навреме се възпрях.

Ирка каза нещо за Снеговой, припомни си това-онова, ъглите на устните ѝ увиснаха тъжно («... сега и цигара няма от кого да поискаш!»), аз пиех кафето на малки глътки и си мислех, че вече изобщо не знам как ще се кара, че докато не съм решил трябва ли да разкажа на Ирка от игла до конец или не трябва, не си струва да подхващам разговор нито за Лидочка, нито за оня от «Поръчки по домовете», защото и с Лидочка, и с поръчката нещата са доста

объркани, а ако трябва да съм точен, никак даже не са объркани — колко време вече мина, а Ирка не е отворила дума нито за своята приятелка, нито за поръчката. Е, разбира се, може да е забравила. Първо, сътресението, и второ, тя изобщо е забравила, но все пак по-добре е да не дразним лъва — по-далеч от тия хлъзгави теми.

Казах с фалшив глас: «Как ли е там нашето дърво?», отидох до балконската врата и погледнах навън. Добре де, тъй или иначе с Лидочка нещата са ясни, но как е нашето дърво?

Дървото си е на мястото. Тълпата се е разпръснала. Всъщност около дървото стърчат само Кефир, трима метачи, водопроводчикът и двама милиционери. Тук е и жълтата патрулна кола на милицията. Всички (освен колата, разбира се) гледат дървото и явно обменят мнения какво да правят и какво означава това. Единият от милиционерите, смъкнал фуражка, изтрива бръснатото си теме с кърпичка. Вече е горещо и към обичайния мирис на асфалт, прах и бензин се е прибавил и нов аромат — странен, горски. Бръснатият милиционер си нахлупи фуражката, мушна кърпичката в джоба, клекна и започна да рови с пръсти разкопаната пръст. Бързо се дръпнах от балкона.

Ирка беше в банята. Набързо прибрах и измих съдовете. Много ми се спеше, но знаех, че не мога да заспя. Сигурно докато тази история не свърши, вече никога няма да заспя. Позвъних на Вечеровски. Като чух сигнала, разбрах, че не може да си е вкъщи, защото изпитва аспиранти, но докато премислих това, той вдигна слушалката.

— Вкъщи ли си? — попитах тъпо.

— Ами горе-долу... — отвърна той.

— Добре де. Видя ли дървото?

— Да.

— И какво мислиш?

— Предполагам, да — отвърна Вечеровски.

Нададох ухо към банята, после тихичко промълвих:

— Според мен този път аз бях причината.

— Нима?

— Тъхъ. Реших да подредя черновите.

— И подреди ли ги?

— Не напълно. Сега ще се опитам да свърша.

Вечеровски помълча.

— А защо?

Аз се засмях.

— Не знам... Изведнъж ми се дощя да ги препиша на чисто. Не знам. Сигурно е от тъга. Жалко. Ти какво, днес няма ли да излизаш?

— Едва ли. Как е Ира?

— Чурулика — казах. Неволно устата ми се разтегна в усмивка.
— Нали я знаеш Ирка, пет пари не дава.

— Разказа ли й?

— Ами не, разбира се.

— А защо всъщност да се разбира?

— Виж, Фил, аз също си мисля дали да й разкажа. И не знам. Не мога да реша...

— Ако не знаеш какво да правиш — рече Вечеровски, — не прави нищо.

Исках да му отвърна, че това и без него го знам, но в този миг Ирка спря душа и аз побързах да свърша:

— Добре де, аз ще работя. Ако има нещо, обади се, ще бъда вкъщи.

Ирка се облече, гримира се, млясна ме под носа и изхвърча. Изтегнах се на кушетката по корем, подпрях глава с ръце и се размислих. Калям тутакси довтаса, качи се и се изтегна на гърба ми. Беше мек, топъл и влажен. И мигом заспах. Беше припадък. Сякаш загубих съзнание, а след това то изведнъж отново се появи на бял свят. Калям го нямаше на гърба ми, на вратата се звънеше. С нашия уговорен сигнал: та та-та та-та. Скочих. Бях бодър и се чувствавах необикновено войнствен. Напълно готов за смърт и посмъртна слава. Разбирах, че се започва нов цикъл, но не сецах страх, само една отчаяна злобна решителност.

Впрочем пред вратата стоеше просто Вайнгартен. Съвсем невъзможен — още по-потен, по-разпенен, по-облецен и разпасан от вчера.

— Що за дърво е това? — още от прага попита той. Все пак се търпи — произнесе думите шепнешком.

— Може и по-високо — казах. — Влизай.

Като пристъпваше предпазливо и се оглеждаше, той влезе, остави под закачалката двете тежки мрежи с огромни редакторски

папки и изтри с мокра длан мокрия си врат. Издърпах за опашката Калям в антрето и затръшнах вратата.

— Е? — попита той.

— Както виждаш. Да влезем в стаята.

— Дървото твоя работа ли е?

— Да.

Седнахме — аз до бюрото, той във фотьойла. Изпод разкопчаната долу найлонова риза се изливаше огромен космат тумбак, едва прикрит с мрежест плажен потник. Сумтеше, дишаше тежко, бършеше се, после се изви във фотьойла и затършува в задния джоб за цигари. И в същото време ругаеше шепнешком с най-долни думи, но без адрес.

— Борбата, значи, продължава — каза накрая, изхвърляйки дебели струи дим от косматите си ноздри. — По-добре, значи, да умреш прав, отколкото да живееш, там-тарарам, на колене... Идиот! — кресна той. — Слезе ли долу? Говедо двукрако! Видя ли как са го метнали! Взрив е имало там! А ако ти беше под задника? Трам-тарарам и трам, и тарарам.

— Какво се дереш! — рекох. — Искаш ли валериан?

— Няма ли водка?

— Няма.

— Вино поне...

— Нищо няма. Какво си помъкнал?

— Нобеловката! — викна. — Нобеловката съм помъкнал! Само че не на теб, идиот... На теб и твоите дертове ти стигат! — Захвана яростно да разкопчава ризата си, скъса едно копче и изпсува. — Идиотите вече са рядкост — рече. — В наше време, старче, повечето хора съвсем правилно смятат, че е по-добре да си богат и здрав, отколкото беден и болен. Колко му трябва на човек — вагон хляб, вагон хайвер, пък ако ще хайверът да е черен с бял хляб... Това не ти е деветнайсети век, бащице — продължи той интимно. — Деветнайсети век отдавна умря, погребяхме го и всичко, което остана от него, е само миазми, бащице, нищо повече. Цяла нощ не съм мигнал. Захар хърка, ужасното му дете също, а аз не спя, прощавам се с предразсъдъците от деветнайсети век в съзнанието си. Двайсети век, старче, е изчисление и никакви емоции! Емоциите, както знаем, са само непълнота в информацията, и край. Гордост, чест, потекло — дворянско

сладкодумие! Атос, Портос и Арамис. Аз не мога така. Аз не мога трам-тарарам! Проблемът с ценностите? Моля. Най-ценното на тоя свят са моята личност, моето семейство и моите приятели. Останалото да върви по дяволите. Останалото е извън границите на моята отговорност. Да се бия? Ама разбира се! За себе си. За семейството и приятелите. Докрай и без пощада! Но за човечеството? За достойнството на землянина? За галактическия престиж? За думички не се бия! Аз имам по-важна работа. А ти — както щеш. Но не те съветвам да ставаш идиот.

Скочи и огромен като дирижабъл излетя към кухнята. От крана с вой шурна вода.

— Целият наш делови живот — закрепя той от кухнята — е последователна верига от сделки! Трябва да си пълен идиот, че да сключваш неизгодни сделки! Това са го знаели даже през деветнайсетия век. — Той млъкна и се чу как жадно гълта. После спря крана и отново се появи в стаята, бършейки устни. — Вечеровски ей толкоз няма да ти помогне. Той не е човек, а робот. При това не робот от двайсет и първи век, а от деветнайсети. Ако през деветнайсетия можеха да правят работи, щяха да майсторят точно такива вечеровчета... Моля, смятайте ме за недостоеен човек. Не възразявам. Но няма да се дам да ме пречукат! За никого. За нищо на света. Жив пес е по-добре от мъртъв лъв, а още повече жив Вайнгартен е много по-добре от мъртъв Вайнгартен. Такава е позицията на Вайнгартен, а също, предполагам, на неговото семейство и на неговите приятели...

Не го прекъсвах. Аз тази мутра я познавам от четвърт век, при това четвърт от не кой да е век, а от двайсетия. Креци така, защото е подредил всичко в главата си. Сега е глупаво да го прекъсваш — няма да те чуе. Докато не е подредил нещата по местата им, може да се спори с него като с равен, като с най-нормален човек, даже като едното нищо може и да го убедиш. Но Вайнгартен, щом е сложил нещата по местата им, става магнетофон. Креци и е безсрамно циничен — това сигурно му е останало от нерадостното детство.

Затова го слушах мълчаливо, чаках кога ще свърши лентата, странно беше само това, че доста често споменаваше за живите и мъртвите вайнгартени. Не, не е изплашен, в края на краищата Вайнгартен не е Малянов! Всякакъв Вайнгартен съм виждал: влюбен Вайнгартен, Вайнгартен на лов, Вайнгартен долен простак,

Вайнгартен — полумъртъв от бой. Само един Вайнгартен не съм виждал никога: изплашен Вайнгартен. И когато за няколко секунди се изключи, за да бръкне в кутията с цигари, за всеки случай попитах:

— Какво — изплашиха ли те?

Той веднага остави цигарената кутия и ми показа през масата огромния си влажен среден пръст. Като че ли беше очаквал моя въпрос. И отговорът му бе записан на лента — не само в жеста.

— На! Изплашили ме! — и размаха пръста под носа ми. — Това не ти е деветнайсети век. През деветнайсетия век плашеха. През двайсетия не се занимават с такива глупости. През двайсетия век купуват хубава стока. Мен не ме изплашиха, мен ме купиха, разбра ли, старче! Бива си го тоя избор. Или ще те смачкат на пита, или ще ти дадат новичък институт, за който двама членкора вече се хапят за гърлата до смърт. Ами че аз в този институт десет Нобеловки ще изкарам, разбра ли! Е, наистина и аз не давам малко. Така да се каже, правото на първородство. Правото на Вайнгартен да е свободен в научното любопитство. Голяма цена, старче, спор няма. Но старомодно! От деветнайсетия век! Че ти с тая свобода цял живот можеш да киснеш в лабораториите и да бършеш епруветки. Пък институтът не ти е паница леща. Ще заложа десет идеи, двайсет, ако една-две не им харесат, какво пък — пак ще направим покупко-продажба. Вятърът чупи тръстиките, старче! Дай да не плюем срещу вятъра. Когато по петите ти се мъкне танк, а нямаш никакво оръжие освен кратуната връз раменете си, трябва овреме да отскочиш встрани.

Той още някое време крещя, пуши, кашля пресипнало, хукваше към празното барче, надничаше в него, връщаше се разочарован и пак захващаше да крещи, после утихна, навъси се, изтегна се във фотьойла, изпъна глава назад и започна да се зъби на тавана.

— Добре де — казах. — Накъде все пак си помъкнал Нобеловката? На теб ти трябва котелното, а ти си се дотърлил чак на петия етаж...

— При Вечеровски — отвърна той.

Изненадах се:

— За какво му е на Вечеровски твоята Нобеловка?

— Не знам. Питай го.

— Чакай — рекох. — Той ли ти се обади?

— Не, аз.

— И?

— Какво «и»! — Той се изправи и започна да закопчава ризата си. — Позвъних му сутринта и казах, че избирам синигера в ръката.

— И?

— Какво «и»! Тогава той каза, донеси, каза, всички материали при мен.

Млъкнахме.

— Не разбирам защо му трябват твоите материали.

— Защото е Дон Кихот! — изграка Вайнгартен. — Защото не го е кълвал печен петел по темето! Защото не го е газил валяк!

Разбрах.

— Слушай, Валка. Недей. Прати го по дяволите, явно е откачил! Че те него в земята ще го набият чак до темето! Защо трябва...

— А какво тогава? — жадно попита Вайнгартен.

— Майната й, изгори я тази твоя ревертаза! Дай направо да я изгорим в банята, а?

— Жал ми е — измърмори Вайнгартен, като гледаше встрани. — Нямам сили, жал ми е... Хубава работа, първокласна. Екстра. Лукс.

Млъкнах. Тогава той отново скочи от креслото, закръстосва стаята до коридора и обратно и пак завъртя магнетофонната лента. Побеснях, загдето се разтакава отпреде ми, поти се, оправдава се и му казах, че да отстъпиш е едно, но той не отстъпва — той се предава, той капитулира. Леле, как се развилия! Здравата го засегнах. Ама хич не ми беше жал. Аз не него влудявах, а себе си... Изобщо напсувахме се и той си тръгна. Взе си мрежите и отиде при Вечеровски. На вратата рече, че ще се върне, но аз му заявих, че Ирка вече е тук и той съвсем увехна. Никак не търпи да не го обичат.

Седнах, извадих листите и започнах да работя. Тоест не да работя, а да оформям. Отначало очаквах под масата да избухне бомба или на прозореца да цъфне някоя синя муцуна с въже на врата. Но нищо такова не стана, увлякох се и тогава на вратата пак се позвъни..."

ДЕСЕТА ГЛАВА

20. „... да ми натрапят генерално почистване на свинарника. Едва се измъкнах. Разбрахме се, че аз ще седна да си свърша работата, а Ирка, щом си няма друга работа, щом ѝ е толкова мерак и не може да се изтегне във ваната с последния брой на «Иностранная литература» — нека раздига бельото и да се заеме с Бобковата стая. Аз вземам голямата стая, но не днес, а утре. Морген, морген, нур ниht хойте^[1]. Обаче до блясък, до последната прашинка!

Разположих се на бюрото и известно време всичко беше мирно и тихо. Работих и работих с удоволствие, с някакво необичайно удовлетворение. Никога по-рано не съм изпитвал подобно нещо. Усещах странно мрачно удовлетворение. Гордеех се със себе си, уважавах себе си. Струваше ми се, че така се чувства всеки войник, останал с картечница да прикрива оттеглянето на другарите си: той е сам, знае, че за вечни времена ще остане тук, че вече никога нищо няма да види освен отвратителното поле, притичващите фигури в чужди мундири и ниското унило небе, знае също, че точно това е правилно, че иначе не може и се гордее. Докато работех, някакъв пазач вътре в мозъка ми предпазливо и зорко се оглеждаше, помнеше, че нищо не е свършило, че всичко продължава и че съвсем подръка в чекмеджето на бюрото си имам страхотен чук с шипове. И в някакъв момент този пазач ме посъветва да вдигна глава, защото в стаята е станало нещо.

Всъщност нищо особено не беше станало. До бюрото стоеше Ирка и ме гледаше мълчаливо. И в същото време несъмнено нещо се беше случило, нещо съвсем неочаквано и особено, защото очите ѝ бяха квадратни, а устните подпухнали. Не бях казал нито дума, когато Ирка хвърли пред мен направо върху листите някакъв метален предмет, аз машинално го взех и видях, че е гилза с червило.

— Какво е това? — попитах съвсем объркано.

— Червило — с чужд глас произнесе Ирка, обърна гръб и тръгна към кухнята.

Настръхнал от ужасни предчувствия, аз въртях златистата гилза и нищо не разбирах. Какво става, от къде на къде червило? Изведнъж си спомних пощръкелелите жени, изсипали се върху главата на Захар. Изплаших се за Ирка. Захвърлих гилзата, скочих и тръгнах към кухнята.

Ирка седеше на табуретката, подпряла лакти на масата и стиснала глава с длани. В дясната ѝ ръка димеше цигара.

— Не ме докосвай — промълви тя спокойно и страшно.

— Ирка! — казах нажалено. — Ирочка! Не си добре.

— Животно — рече тя и поднесе към устните си треперещата цигара. Тогава видях, че плаче.

... «Бърза помощ» ли? Няма да помогне, защо ни е бърза помощ... Валериан? Бром? Господи, лицето й... Взех чаша и налях вода от чешмата.

— Сега всичко ми е ясно — промълви Ирка трескаво и бутна чашата с лакът. — И телеграмата ми е ясна, и всичко... Докъде стигнахме... И коя е тя?

Допих чашата и се опитах да я поставя на масата, но ръката не ме слушаше. «Лекар! — се стрелна в главата ми. — Ирка, малката ми, лекар!»

— Добре — продължи тя. Вече не ме гледаше, гледаше към прозореца. — Добре, стига. Ти сам винаги си казвал, че любовта е договор. Красиво говориш: любов, честност, дружба...

И тогава сякаш кълбовидна мълния ме тресна по главата. Изведнъж разбрах всичко.

— Ирка! — казах. — Боже мой, колко ме изплаши.

Разбира се, тя в никакъв случай не очакваше да чуе точно това, извърна към мен своето бледо, мило, разплакано лице и ме погледна с такова очакване, с такава надежда, че и аз едва не се разревах. Тя искаше само едно: веднага всичко да се изясни, да се окаже глупост, грешка, нелепо съвпадение...

И това беше последната капка. Не издържах. Не исках повече да стискам онова в себе си. И изсипах пред нея цялата лавина ужаси и безумия от последните два дни.

Не знам, сигурно в началото моят разказ излизаше като анекдот. Сигурно така е било, но аз разказвах, разказвах, без да обръщам внимание, без да ѝ давам възможност да прави язвителни забележки,

оттук-оттам, без никаква хронология, плюл на реда, и видях как недоверието и надеждата върху лицето ѝ постепенно се смениха с изумление, след това с безпокойство, след това със страх, а накрая със съжаление...

Бяхме вече в голямата стая, пред разтворения прозорец, тя на фотьойла, а аз на килима до нея, притиснал буза до коляното ѝ, когато открихме, че във вилнее буря, виолетов облак се е изпънал над покривите, плющи дъжд, свирепи мълнии се забиват в темето на дванайсететажния блок и потъват в него без остатък. Огромни студени пръски шибат перваза, влизат в стаята, напъните на вятъра издуват жълтите завеси, а ние седим неподвижни, тя ме гали по косите. И изпитах огромно облекчение. Наговорих се. Освободих се от половината тежест. Сега почивах, притиснал лице до нейното гладко мургаво коляно. Трещеше почти непрекъснато, трудно беше да разговаряме, пък и на мен вече не ми се говореше.

После тя рече:

— Димка, само не се съобразявай с мен. Ще решавах така, като че ли ме няма. Защото във всички случаи аз винаги ще бъда с теб. Каквото и да решиш.

Силно се притиснах до нея. Всъщност знаех, че ще каже така, всъщност никак не се изненадах, но все пак ѝ бях благодарен.

— Прости ми — продължи тя след време, — но цялата тази работа никак не се побира в главата ми... Не, вярвам, вярвам. Само че е много странно... Може да има друго някакво обяснение... по, разбираш ли... по-просто, по-разбираемо...

— Ние опитахме — казах.

— Не, не исках да кажа това... Вечеровски, разбира се, е прав... Не в това, че е природата, другаде е прав — че цялата работа не е там. И наистина, каква е разликата? Изобщо ти не ме слушай. Просто си бърборя... Объркана съм...

Тя зиморничаво потръпна. Станах, седнах до нея във фотьойла и я прегърнах. Сега ми се искаше едно — непрекъснато да си говорим колко е страшно. Колко се страхувам за себе си, колко се страхувам за нея, колко се страхувам за нас двамата... Но това, разбира се, би било безсмислено и сигурно — жестоко.

Струваше ми се, че ако я нямаше, щях да знам точно как да постъпя. Но нея я имаше. И знаех, че се гордее с мен, винаги се бе

гордяла. Аз, общо взето, съм скучен човек и не съм късметлия, но и с мен човек може да се гордее. Някога бях добър спортист, винаги съм обичал да работя, пипето ми сече, в обсерваторията ме ценят, и в компанията ме ценят, умея да се веселя, да пускам шеги, да споря... И тя се гордееше с всичко това. Е, не много, но все пак се гордееше. Виждах бях как ме гледа понякога... Просто не знам как ще приеме моето превръщане в медуза. Сигурно тогава и аз няма да мога да я обичам истински, даже на това няма да съм способен... И сякаш в отговор на моите мисли тя рече оживено:

— А помниш ли как се радвахме двамата, когато всички изпити бяха вече зад гърба ни, мислехме: няма вече други изпити до смъртта. Но излиза, че не са били всички. Излиза, че остава още един.

— Да — отвърнах, а си помислих: само че такъв изпит, дете не знаеш двойка ли е по-добре да получиш или шестица. И изобщо не се знае кога тук поставят шестица, кога двойка.

— Димка — прошепна тя, обърнала лице към мен. — Ами ти сигурно наистина си измислил някаква много велика работа, щом са се захванали с теб. Трябва да се гордея с теб и изобщо с всички вас... Щом самата госпожа Вселена ви е обърнала внимание!

— Хм... — измънках, а си помислих: с Вайнгартен и Губар вече няма никакъв смисъл да се гордееш, а що се отнася до мен, работата е още под въпрос.

И пак като че ли подслушала мислите ми, тя произнесе:

— И не е важно какво решение ще вземеш. Важното е, че си бил способен да направиш такова откритие... Ще ми разкажеш ли за какво е то? Или и това е забранено?

— Не знам — казах, а си помислих: какво сега — утешава ли ме, или наистина мисли така, или тя самата, бедничката, е дотолкова подплашена, че ме подтиква към капитулация, или просто позлатява хапчето, което — това тя вече го знае — ще се наложи да гълта? Или може би, напротив, тласка ме към схватката, гъделичка моята изтляваща гордост...

— Свине — каза тя тихо. — Само че няма да ни разделят, нали? Няма да успеят, нали, Димка?

— Естествено — казах, а си помислих: нали сега точно това си говорим, мъничкото ми. Сега — само за това!

Бурята отминаваше. Облаците бавно се свиваха, после отплаваха на север и откриха обвитото в сива мъгла небе, от което се сипеше вече не порой, а ситен сивкав дъждец.

— Донесох дъжд — каза Ирка. — А мислех, че в събота ще отскочим до Солнечное.

— До събота има време — отговорих. — Може и да отскочим.

Всичко беше казано. Сега трябваше да са говори за Солнечное, за библиотеката на Бобка, за пералнята, която пак е предала богу дух. И точно за тези неща се разговорихме. Илюзия за обикновена вечер и за да продължим и подсилим тази илюзия, решихме да пийнем чай. Отворихме нова кутия цейлонски, най-старателно, според както сочи науката, изплакнахме чайника с гореща вода, на масата тържествено бе поднесена кутия «Дама пика», после двамата се надвесихме над чайника и внимателно заследихме водата — да не пропуснем възловото кипване, разменяхме си традиционните шеги и докато поднасях чашките и чинийките, тихо взех от масата съдбовната фактура от гастронома и писмото за Лидочка, и паспорта на Сергеенко И. Ф., смачках ги и незабелязано ги пуснах в кофата за смет.

Великолепно си пийнахме чай — беше истински чай, «чаят като напитка», плямпахме за всичко, освен за най-важното, и все исках да разбера за какво ли мисли Ирка, защото имаше вид като че ли бе успяла да забрави целия ужас — каза ми всичко, което мисли по въпроса и сега с облекчение го бе забравила, за да ме остави пак насаме с моя избор.

После тя каза, че ще глади и аз да бъда до нея и да ѝ разказвам нещо весело. Започнах да мия съдовете и в същия миг на вратата се позвъни.

Тихичко припявайки «Лучше гор могут быть только горы», аз тръгнах към антрето, мятайки къс поглед към Ирка (съвсем спокойно бършеше масата със суха кърпа). Като превъртях ключа, си спомних за моето чукче, но ми се стори смешно и неудобно да се връщам за него. Отворих вратата.

Високо съвсем младо момче с мокър шлифер и мокри светли коси напълно равнодушно обяви: «Телеграма, моля да се подпишете.» Взех от него молива, подпрях квитанцията до стената, написах датата и часа по негово настояване, после се подписах, върнах молива и квитанцията, благодарих и затворих вратата. Знаех, че нищо хубаво не

мога да очаквам. Още в антрето, под светлината на лампата петстотин вата, разгърнах телеграмата и я прочетох. След това внимателно я сгънах на четири и угасих лампата. Ирка вече ме чакаше, облегната на вратата на банята. Дадох ѝ телеграмата и отидох до бюрото. Събрах листите, наредих ги и ги мушнах в общата тетрадка. След това извадих нова папка, бутнах всичко вътре, завързах връзките и както бях прав, написах отгоре с технически шрифт: «Д. Малянов. Относно взаимодействието на звездите с дифузната материя в Галактиката». Прочетох, помислих и плътно задрасках «Д. Малянов». После взех папката и тръгнах да излизам. Ирка все още стоеше до вратата на банята, притиснала телеграмата до гърдите си. Когато минах край нея, тя направи леко движение с ръка, сякаш искаше да ме задържи или да ме благослови. Казах: «Аз съм при Вечеровски. Скоро ще се върна.»

По стълбището се заизкачвах бавно, стъпало по стъпало, от време на време оправях папката под мишницата си. Нямаше осветление, здрач, тишина, чуваше се само как плющи водата и се изтича от покрива към отворените прозорци. На площадката на шестия етаж, където в нишата на сметопровода онзи ден двама се целуваха, спрях и погледнах към двора. Огромното дърво влажно проблясваше с черната си корона, дворът беше празен, блестяха накъдрените от дъжда локви.

Никого не срещнах, само между седмия и осмия етаж седеше сгънат на стъпалата някакъв дребен жалък човечец, сложил до себе си сива старомодна шапка. Внимателно го заобиколих и продължих нагоре и той изведнъж каза:

— Не отивайте там, Дмитрий Алексеевич.

Спрях и го погледнах. Беше Глухов.

— Не отивайте там сега — повтори той. — Недейте.

Надигна се, взе си шапката, с усилие изправи гръбнак, като се държеше за кръста, и аз видях, че лицето му е изцапано с нещо черно — може би мръсотия, може би сажди, смешните му очила са кривнати настрана и е стиснал силно устни, като от болка. Той оправи очилата си и рече, като едва мърдаше устни:

— Още една папка. Бяла. Още едно знаме на капитулация.

Мълчах. Той леко се плесна с шапката по коленете, като че ли изтупа праха, и после започна да я чисти с ръкав. Мълчеше, но не си тръгваше. Чаках какво още ще каже.

— Разбирате ли — проговори той накрая, — винаги е неприятно да се капитулира. Казват, в миналия век дори се застрелвали, за да не капитулират. Не защото се страхували от инквизиции или от концлагер и не защото се страхували да не проговорят при мъченията, а просто защото е срамно.

— И в нашия век се е случвало — казах аз. — И даже нередко.

— Да, разбира се — с готовност се съгласи той. — Разбира се. Винаги е неприятно да осъзнаеш, че далеч не си такъв, за какъвто си се мислел по-рано. Човек винаги иска да остане такъв, какъвто е бил цял живот, но това е невъзможно, ако капитулираш. А се налага... И все пак има разлика. В нашия век се застрелват, защото се срамуват от другите — от обществото, от приятелите... А в миналия — защото са се срамували от самите себе си. Разбирате ли, кой знае защо, в наше време се смята, че със себе си човек винаги ще се разбере. Сигурно е така. Не знам защо. Не знам какво се е променило... Може би светът е станал по-сложен? Може би защото сега освен понятията гордост, чест, съществуват и други начини за самоутвърждаване...

Гледаше ме с очакване, аз вдигнах рамене и казах:

— Не знам. Може би.

— И аз не знам — продължи той. — Уж опитен капитулант, колко време мисля за това, само за това, какви ли не убедителни доводи изрових... И уж си се успокоил, убедил си себе си, ама току те зачовърка... Е, да, деветнайсети век, дваисети век — има разлика. Но раните са си рани. Зарастват, минават, вече мислиш, че напълно си забравил за тях, после климатът се промени и пак те зачовъркат... Тъй е било винаги, през всички векове...

— Разбирам — казах. — Всичко това го разбирам. Но има рани и рани. Понякога чуждите рани повече болят.

— За бога! — прошепна той. — Ама аз съвсем не заради това. Никога не бих се осмелил! Просто си говоря. В никакъв случай не си мислете, че ви разубеждавам, че ви съветвам нещо... Къде ти аз... Знаете ли, мисля си... Ето такива, като нас, какви сме? Дали, сме наистина добре възпитани от времето, от страната, или обратното, може би сме атавизъм, троглодити? Защо се мъчим така? Аз не мога да преценя.

Мълчах. Той вяло, отпуснато нахлупи своята смешна шапка и рече:

— Е, сбогом, Дмитрий Алексеевич. Ние сигурно вече никога няма да се видим, но все едно — приятно ми беше да се запознаем. Пък и правите великолепен чай...

Кимна ми и заслиза по стълбището.

— Можете да повикате асансьора — викнах зад гърба му.

Не се обърна и не отговори. Стоях и слушах как чатка по стъпалата, слиза все по-надолу и по-надолу, слушах, докато дълбоко, някъде дълбоко ниско под мен вратата изскърца, после се тресна и отново стана тихо.

Оправих папката под мишницата и хванал се за перилата, преодолях последните стъпала. Пред вратата на Вечеровски се спрях и се ослушах. Имаше някой. Боботеха гласове. Непознати. Сигурно трябваше да се върна и да намина по-късно, но вече нямах сили за нищо. Трябва да се свърши! И да се свърши още в този миг!

Натиснах звънеца. Гласовете продължаваха да боботят. Почаках малко и отново натиснах бутона и го държах натиснат, докато се чуха стъпките и гласът на Вечеровски:

— Кой е?

Даже не се изненадах, макар че Вечеровски винаги отваря вратата, без да разпитва. Както аз. Както всички мои приятели.

— Аз съм, отвори.

— Почакай — отвърна той и за известно време настъпи плътна тишина.

Гласовете вече не се чуваха, само далече долу някой блъскаше капака на сметопровода. Спомних си, че Глухов ме посъветва — не отивайте там сега. «Не отивайте там, Уормолд. Искат да ви отровят.» Откъде беше това? Нещо ужасно познато... Карай, по дяволите. Не мога да ида никъде другаде. И никога друг път. Зад вратата отново се чуха стъпки и бравата щракна.

Неволно потръпнах и отстъпих назад. Никога не бях виждал Вечеровски такъв.

— Влезте — каза той пресипнало и се отдръпна, стори ми път...“

---

[1] Утре, утре, само не днес (нем.). — Б.пр. ↑

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

21. „... Все пак го донесе — каза Вечеровски. — Очаквах го, но честна дума — не толкова бързо.

— Кой е при теб? — попитах тихо.

— Никой — отвърна той. — Двама сме. Аз и Вселената. — Погледна мръсните си ръце и се намръщи. — Извинявай, ще се измия.

Той излезе, а аз седнах на облегалката на фотьойла и се огледах. В стаята сякаш беше избухнал чувал с барут. Черни саждени петна по стените. Тънки саждени нишки, плуващи във въздуха. И някакъв отвратителен жълт налеп по тавана. И неприятна химическа миризма, кисела и лютивата. Паркетът прояден от странни овални обгаряния. И огромен обгорен зев на перваза на прозореца, като че ли там е бил пален огън. Да, добре си е изпатил Вечеровски.

Погледнах към бюрото — отрупано с книжа. В средата беше отворена една от огромните редакторски папки на Вайнгартен, а другата лежеше до нея със завързани шнурчета. И още една старомодна протрита папка с мраморни корици и етикет, на който на машина беше напечатано: «САЩ-Япония. Културно взаимодействие. Материали». И разхвърляни листи с начертани върху тях електронни схеми и на една от тях с разкритвен бабешки почерк «Губар 3. 3.», а под него с печатни букви: «Фадинги». А най-встрани лежеше моята новичка бяла папка. Взех я и я сложих на коленете си.

В банята водата спря да шурти и след малко Вечеровски извика:

— Дима, ела тук. Ще пийнем кафе.

Но когато отидох в кухнята, нямаше никакво кафе, а в средата на масата стърчеше бутилка коняк и две чаши с неповторима форма. Вечеровски беше успял не само да се измие, но и да се преоблече. Беше сменил изящното сако с огромната обгорена дупка под горния джоб и кремавите панталони с петната от сажди с мек велурен домашен костюм. Без вратовръзка, умитото му лице беше необикновено бледо, от което луничките бяха станали по-ярки от всякога, кичур мокри коси висеше на набразденото му чело. И едва

като се вгледах, открих, че миглите и веждите му са силно обгорени. Да, здравата са поработили с Вечеровски.

— За успокоение на нервите — каза той, наливайки коняк. — Прозит!

Беше «Ахтамар», много рядък по нашите места арменски коняк с легенда. Отпих глътка и се облизах. Прекрасен коняк. Отпих още една глътка.

— Не задаваш въпроси — каза Вечеровски, като ме разглеждаше през чашата. — Сигурно е трудно. Или не е?

— Не е — отвърнах. — Нямам въпроси. Към никого. — Облегнах лакът на моята бяла папка. — Имам отговор. И то един-единствен... Слушай, ами че те ще те убият!

По навик вдигнал високо вежди, той отпи.

— Не мисля. Няма да ме уцелят.

— В края на краищата ще уцелят.

— А ла гер ком а ла гер — възрази той и стана. — Ето. Сега, когато нервите са успокоени, можем да пийнем кафе и да обсъдим.

Гледах прегърбената му стойка и как, мърдайки лопатките си, сръчно работи с кафеджийската техника.

— Няма какво да обсъждам — казах. — Аз имам Бобка.

И тези мои думи включиха нещо вътре в мен. От мига, когато прочетох телеграмата, всички мои чувства и мисли бяха като на анестезиран, а сега изведнъж се размразиха и заработиха — върна се ужасът, срамът, отчаянието, чувството за безсилие и аз безпощадно ясно осъзнах, че от този точно миг между мен и Вечеровски ляга димно-огнената линия, пред която аз ще спра за цял живот, а Вечеровски ще продължи нататък, сега ще прескочи окопа, ще мине през взривовите, праха и развалините от непознати за мен битки, ще се скрие в убийствено-аления залез и вече ще си кимваме леко, когато се срещаме случайно на стълбището... А аз ще остана отсам линията заедно с Вайнгартен, със Захар, с Глухов — да си пием чайчето или биричката, или водка с бира за мезе, да си бърбим за интригите и преместванията, да събираме парички за запорожец, тъжно и скучно да се трепем над някое планово задание... Пък и Вайнгартен, и Захар вече никога няма да видя. Няма да имаме какво да си кажем, неловко ще ни бъде да се срещаме, отвратително ще ни бъде да се гледаме един друг, та ще се налага да купуваме водка или евтино винце, за да крием

неудобството си, за да не ни се повдига толкова... Разбира се, ще си имам Ирка, и Бобка ще е жив и здрав, но никога няма да израсне такъв, какъвто исках да го отгледам. Защото сега вече нямам право да искам. Защото той никога вече няма да може да се гордее с мен. Защото аз ще бъда онзи татко, който «някога също можеше да направи велико откритие, но заради теб...». Да бъде проклета онази минута, когато в тъпата ми кратуна изплаваха проклетите М-кухини!

Вечеровски постави пред мен чашка кафе, седна отсреща и с точно изящно движение наля в кафето си остатъка от своя коняк.

— Мисля да замина — каза той. — По-скоро да се махна от института. Ще изчезна някъде далеч, на Памир. Трябват им метеоролози за есенно-зимния сезон.

— Че какво разбираш ти от метеорология? — попитах тъпо, а си помислих: от ОНОВА на никакъв Памир не можеш да се скриеш и на Памир ще те намерят.

— Проста работа, не иска акъл — възрази Вечеровски. — Не е нужна особена квалификация.

— Ей че тъпо.

— Кое точно? — заинтересува се Вечеровски.

— Намерението ти — отвърнах, без да го поглеждам. — И каква ще е ползата, ако от голям математик се превърнеш в нищо и никакъв дежурен? Мислиш, че там няма да те намерят? Ще те намерят като две и две четири...

— А ти какво предлагаш? — попита Вечеровски.

— Хвърли всичко това на боклука — изломотих с натежал език. — И Вайнгартеновата ревертаза, и целия този «културен обмен», и това... — Бутнах към него моята папка. — Изхвърли всичко и се заеми с твоите си работи.

Вечеровски мълчаливо ме следеше през дебелия стъкла, примигвайки с обгорените си мигли, а след това сведе над очите си останките от вежди и заби поглед в чашата.

— Ти си уникален специалист — казах. — Ти си първият в Европа.

Вечеровски мълчеше.

— Имаш си своя собствена работа! — закрещях, защото чувствувах, че нещо притиска гърлото ми. — Работи! Работи, дявол да те вземе! Защо ти трябва да се захващаш с тях!

Вечеровски продължително и звучно въздъхна, обърна се настрана и опря гръб и врат о стената.

— Значи ти въпреки всичко не ме разбра... — започна той бавно и в гласа му звучеше съвсем неуместно самодоволство и удовлетворение. — Моята работа... — Без да извърща глава, той ме измери с рижото си око. — За моята работа те ме пердашат вече две седмици. Вие нямате нищо общо, бедни мои братлета, вие сте просто котенца-гевезенца. Ама бива ме да се владея, нали?

— Вдън земя върви! — казах и станах да си вървя.

— Седни! — отсече той строго и аз седнах.

— Налей си в кафето коняк — каза той и аз си налях.

— Пий — каза той и аз пресуших чашката, без да усещам вкус.

— Фукльо! — каза. — В теб има нещо от Вайнгартен. От теб, от Захар, от Глухов... Най-много от Глухов. — Внимателно си сипа още кафе. — Най-много от Глухов — повтори той. — Жажда за спокоен живот, жажда за безгрижие... Ще станем цветя или храсти, ще станем цветя и вода... Дразня ли те?

— Да — признах.

— Естествено, но какво да се прави. Все пак искам да ти обясня какво става. Ти, изглежда, си въобразяваш, че аз се готвя да тръгна срещу танка с голи ръце. Нищо подобно. Ние имаме работа с природен закон. А да капитулираш пред природен закон е просто срамно. И в крайна сметка също глупаво. Трябва да изучаваме законите на природата, а като ги изучим — да ги използваме. Това е единствено възможният подход. И аз имам намерение да правя това.

— Не разбирам — казах.

— Ние си мислим, че Мирозданието е безкрайно неантропоморфно. Че няма нищо толкова различно от човека, колкото Мирозданието. И ние сме свикнали природните закони да се проявяват по толкова странен начин. Природата може да удря с ток, да гори с огън, да затрупва с камъни, да мори с чума. Мирозданието се проявява с полета и сили, с полета на силите. Ние сме свикнали да виждаме между работните средства на природата някакви рижи джуджета и замаяни красавици. Когато се появи рижо джудже, веднага започва да ни се струва, че това вече не са природните сили, а някакъв Разум, социум, цивилизация. И ние сме готови да се усъмним в истината, че богът на природата е коварен, но не злонамерен. И вече ни се струва,

че скритите тайни на природата са съкровища в сейфовете на банка, екипирана според последната дума на защитната техника, а не дълбоко заровени безмълвни иманета, както сме мислили винаги. И всичко това само защото никога по-рано не сме чували за полета, които имат квант рижо джудже в погребален костюм. А излиза, че такива полета съществуват! Това трябва да се приеме и да се разбере. Може в това да се крие причината да сме такива, каквито сме... Всички ние търсехме «достатъчно безумна теория» Ето, получихме я... — Той въздъхна и ме погледна. — Онова, което се случва с нас, прилича на трагедия. Но това не е само трагедия, това е и откритие! Възможност да видим Мирозданието от съвсем различен ъгъл. Постарай се, моля те, да ме разбереш.

Допреди нас този закон не се е проявявал. По-точно — не сме чували. Макар че може би неслучайно Нютон е затънал в тълкуването на Апокалипсиса, а Архимед е бил убит от пиян войник... Но това, разбира се, са догадки. В края на краищата това не е нещо уникално в историята на науката. Горедолу така е било с изучаването на радиоактивността, на мълниите... Може би след време ще се научим да насочваме натиска към безопасни области или дори да го използваме за свои цели... Но сега нищо не може да се направи — трябва да се рискува, пак така не за пръв и последен път в историята на науката. Искам само едно да разбереш: че в тази ситуация всъщност няма нищо принципно ново и необичайно.

— А защо да го разбирам? — попитах свъсено.

— Не знам. Може би ще решиш друго. И искам още нещо да разбереш: това не е за ден и даже не е за година. Мисля, че даже не е за едно столетие. Няма за къде да се бърза — и той се усмихна. — Пред нас са още милиард години. Но може и трябва да се започне още сега. А ти... какво пък, ти ще почакаш. Докато Бобка порасне. Докато свикнеш с мисълта. Десет, двайсет години — какво значение има...

Млъкнахме. Да, разбира се, той искаше да ми помогне. Да очертае някаква перспектива, да покаже, че аз не съм чак толкова голям страхливец, а той не е никакъв герой. Ние сме просто двама учени и ни е предложена тема, но поради обективни обстоятелства той може да се заеме веднага с нея, а аз не. Но не ми стана по-леко. Защото ще замине за Памир и там ще се захване с Вайнгартеновата ревертаза, със Захаровите фадинги, със своята дълбокоумна математика и с

всичко останало, а през това време ще го брулят с кълбовидни мълнии, ще му изпрацат призраци, ще му подхвърлят премръзнали алпинисти и особено алпинистки, ще търкалят през него лавини, ще усукват около него пространството и времето и в края на краищата въпреки всичко ще го смажат. Или няма да го смажат? И може би ще открие някаква закономерност между кълбовидните мълнии и нашествията на премръзналите алпинистки... А може и нищо такова да няма, просто ще работи над нашите драсканици и ще търси къде, в коя точка се пресичат изводите от теорията за М-кухините и изводите от количествения анализ за културното влияние на САЩ върху Япония и напълно възможно е в тази точка да намери ключето за онази зловецка механика, а може би и ключето за нейното управление... Ами ако аз не остана въщи? Но в този момент не вярвах на себе си.

— Там те ще те унищожат — казах безнадеждно.

— Не е сигурно — отвърна той. — Пък и няма да бъда самотен там... и не само там... и не само аз...

Гледахме се в очите и зад дебелиите стъкла на очилата му нямаше нито напрежение, нито пресилена смелост, нито пламтяща саможертва — само едно рижо спокойствие и рижа увереност, че всичко трябва да бъде именно така и единствено така.

Нищо повече не каза, но ми се струваше, че говори. Няма за къде да се бърза, казва. До свършека на света има още милиард години, казва. За милиард години може много, много да се направи, ако не се предаваш и ако разбираш, ако разбираш и ако не се предаваш. Стори ми се също, че каза: «Той умееше на свец върху листа да пише добре! Той имаше защо край Чорная речка да умре...» И после в мозъка ми избухна неговото доволно ръмжене, като ръмжене на уелсовски марсианец.

Наведох очи. Седях прегърбен, притиснал с две ръце до корема си своята бяла папка, и си повтарях наум, за десети, за двайсети път си повтарях наум: «... и оттогава пред мен извиват само криволичещи и глухи околни пътеки...»“

Издание:

Аркадий и Борис Стругацки. Дори насън не виждаме покой
Руска. Първо издание

Съставител: Христо Стефанов

Редактор: Здравка Петрова

Художник: Борислав Ждребев

Художник-редактор: Веселин Христов

Технически редактор: Ирина Йовчева

Коректори: Донка Симеонова, Боряна Драгнева, Надя Костуркова

Издателство „Христо Г. Данов“, Пловдив, 1990

Преведоха от руски: Милан Асадуров, Симеон Владимиров,
Агоп Мелконян

Аркадий Стругацкий, Борис Стругацкий

Незначенные встречи

© Издательство „Молодая гвардия“, Москва, 1980

Трудно быть богом

© Издательство „Молодая гвардия“ Москва, 1966

Время дождя

© ж. „Даугава“ №1-7/1987

За миллиард лет до конца света

© ж. „Знание — сила“ №9-2/1976, 1-6/1977

© Милан Асадуров, преводач, 1982, 1990

© Симеон Владимиров, преводач, 1979

© Агоп Мелконян, преводач, 1982

© Борислав Ждребев, художник, 1990

c/o Jusautor, Sofia

C-3

ЕКП 07/9536373631/5617-299-90

Издателски №2876

Формат 70X100/16

Печатни коли 30,50

Издателски коли 39,53

Условно издателски коли 37,49

Дадена за набор на 15.I.1990 г.

Излязла от печат на 30.V.1990 г.
Печатница „Димитър Найденов“ — В. Търново

Цена 4,89 лв.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.